ମନୁସଂହିତା

ବା

ମନୁସ୍ମୃତି

Digitized by srujanika@gmail.com

MANU-SAMHITA

or

MANU-SMRUTI

BY

RAM SANKAR ROY.

ମନୁ-ସଂହିତା

ବା

ମନୁ-ସ୍ମୃତି

(ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ)

୰ ରାମଶଙ୍କର ରାୟ କର୍ତ୍ତୃକ

ପ୍ରକାଶକ—ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର

ପ୍ରୋପ୍ରାଇଟର—ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧର ସାହୁ

ଅଲିଶାବଜାର, କଟକ-୨

ଫୋ: ନଂ—୨୪୭୯୬

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୮-୦୦ (ବନ୍ଧାଇ ଖର୍ଚ୍ଚ ତିନଟଙ୍କା)

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭୂମିକା

ଶ୍ରୁତି ଓ ସ୍ମୃତିରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ପିଲାଦିନରୁ ଶୁଣି ଆସୁଥିଲି । ଶ୍ରୁତିରେ ମାଂସଭୋଜନ ନିଷିଦ୍ଧ ଅଥଚ ପ୍ରଧାନ ମନୁସ୍ମୃତିରେ ମାଂସଭୋଜନର ବହୁତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଫଳ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ବେଦପାଠରେ ନିରତ ହେଲି । ବେଦପାଠପରେ ମନୁସ୍ମୃତିର ଅନେକ ପୁରାତନ ପୁସ୍ତକ ଓ ଟୀକା ଆଲୋଚନା କରି ଦେଖିଲି ଯେ ମାଂସଭୋଜନ ସ୍ପଷ୍ଟାକ୍ଷରରେ ମନୁସ୍ମୃତିରେ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି । ସ୍ୱାର୍ଥପର ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ପଣ୍ଡିତମାନେ ପ୍ରକୃତ ମନୁସ୍ମୃତିରେ ଅନେକ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ କରି ଅଛନ୍ତି । ଯେ ଶ୍ଳୋକରେ ମନୁ କହି ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ବୋଲା ଯାଉଅଛି ତାହାତ ମନୁଙ୍କର ମୂଳ ସୂତ୍ର ଯାହା ମନୁସ୍ମୃତିରେ ଥିବା ଶ୍ଳୋକର ବିରୋଧୀ ତାହା ମନୁଙ୍କର ହୋଇ ନ ପାରେ । ଉପରୋକ୍ତ ପଣ୍ଡିତମାନେ କେବଳ ଧର୍ମ ; ଶ୍ଳୋକ ତକାଇ ଜଣ୍ଟିନ୍ତ ନ ରଖି ଭୃଗୁ ମହର୍ଷିଙ୍କ ନାମରେ ଘୋଷଣା କରି ଯାଇପାଇ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ସେହିସବୁ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ଶ୍ଳୋକମାନ ଦେଖାଇ ଦେଇଅଛି । ସେ ସବୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପଢ଼ିଲେ ସତ୍ୟାନୁସରୀ ପାଠକମାନେ ପୂର୍ବାପର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଥିବା ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝିପାରିବେ । ମୋର ଧର୍ମଗବେଷଣାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ମୁଁ ଏଥିରେ ପ୍ରଚଳିତ ଓ ଅପ୍ରଚଳିତ ସମୁଦାୟ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକାଶିତ କରିଅଛି, ସୁଦ୍ଧା ଅଧିକାଂଶ ଅପ୍ରଚଳିତ ଶ୍ଳୋକମାନ ଟୀକାରେ ପ୍ରକାଶିତ କରି ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ହୃଦୟଙ୍ଗମାର୍ଥେ ସକଳ ଶ୍ଳୋକର ସରଳ ଭାଷାନୁବାଦ ଦେଇଅଛି, ମଧ୍ୟ ଶେଷରେ ଅଦ୍ଭୁତ ନିର୍ଘଣ୍ଟ ସନ୍ନିବେଶିତ କରିଅଛି । ଧର୍ମସାଧନେଚ୍ଛୁ ଏହା ପାଠକରି ସତ୍କର୍ମରେ ରତ ହେଲେ ମୋର ଶ୍ରମ ସଫଳ ହେବ ।

କଟକ
ତା ୨୭ । ୧୧ । ୨୭ } ଶ୍ରୀ ବମଣଙ୍କର ସ୍ୱ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ନିବେଦନ

ଏହି ମହାନ୍ ଉପାଦେୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲୁପ୍ତ ପାଇ ଯାଉଥିବାରୁ ବହୁ ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ଏହାର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ନିମିତ୍ତ ପ୍ରୟାସୀ ହୋଇଅଛୁ । ଯେଉଁ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ଉପାଦେୟତା ଉପଲବ୍ଧି କରି ବହୁ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର ପୂର୍ବକ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପକାରାର୍ଥେ ଏହାର ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଅମର ଲେଖନୀ ନିଃସୃତ ଅନୁବାଦର କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ କରି ଓ ତାଙ୍କ ନାମର ଅମରତ୍ୱ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ପୁନଃପ୍ରକାଶ କରି ସେହି ମହାମାନବଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଅଛୁ । ଇତି ।

ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ
ତା ୩ । ୨ । ୬୮

ବିନୟାବନତ
ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧର ସାହୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୂଚିପତ୍ର

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରକରଣାଦି ୧

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଦି ବିଧି ୧୬

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ବିବାହାଦି ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ ବିଧି ୪୮

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଜୀବନୋପାୟାଦି ପ୍ରକରଣ ୮୪

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଭକ୍ଷ୍ୟାଭକ୍ଷ୍ୟ ଶୌଚାଶୌଚାଦି ପ୍ରକରଣ ୧୧୮

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସାଶ୍ରମାଦି ପ୍ରକରଣ ୧୪୨

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ରାଜଧର୍ମ ଓ ରାଜ୍ୟରକ୍ଷାଦି ପ୍ରକରଣ ୧୫୫

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ବ୍ୟବହାର ଦର୍ଶନବିଧି ଓ ଦଣ୍ଡନିର୍ଣ୍ଣୟାଦି ପ୍ରକରଣ ୧୮୫

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଧର୍ମ ଓ ଦାୟବିଭାଗାଦି ବିଧି ୨୪୦

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ସଙ୍କରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆପଦ୍ବୃତ୍ତିବିଧାନାଦି ୨୮୨

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ପ୍ରକରଣ ୨୯୯

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

କର୍ମଫଳ ଓ ମୋକ୍ଷସାଧନାଦି ପ୍ରକରଣ [illegible]

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନୁସଂହିତା ବା ମନୁସ୍ମୃତି

ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ମନୁମେକାଗ୍ରମାସୀନମଭିଗମ୍ୟ ମହର୍ଷୟଃ ।
ପ୍ରତିପୂଜ୍ୟ ଯଥାନ୍ୟାୟମିଦଂ ବଚନମବ୍ରୁବନ୍ ।୧।

ମନୁ ଏକାନ୍ତରେ ବସିଥିବା ସମୟରେ ମହର୍ଷିମାନେ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଯଥାବିହିତ ପୂଜାକରି ଏହି କଥା କହିଲେ—

ଭଗବାନ୍ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ଯଥାବଦନୁପୂର୍ବଶଃ ।
ଅନ୍ତରପ୍ରଭବାଣାଞ୍ଚ ଧର୍ମାନ୍ନୋ ବକ୍ତୁମର୍ହସି ।୨। *

ଭଗବାନ୍ ! ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କରମାନଙ୍କର ସମୁଦାୟ ଧର୍ମ ଆନୁପୂର୍ବିକ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବୋଲିବାକୁ ଆପଣ ସମର୍ଥ ଅଟନ୍ତି ।୨।

ତ୍ୱମେକୋ ହ୍ୟସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ବିଧାନସ୍ୟ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁବଃ ।
ଅଚିନ୍ତ୍ୟସ୍ୟାପ୍ରମେୟସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥବିତ୍ ପ୍ରଭୋ ।୩।

ପ୍ରଭୋ ! ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଅପ୍ରମେୟ ସ୍ୱୟମ୍ଭୂଙ୍କ ବେଦର ବିଧାନ ସବୁର କାର୍ଯ୍ୟ, ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ଅର୍ଥ ଆପଣ ଏକାହିଁ ଜାଣନ୍ତି ।

ସ ତୈଃ ପୃଷ୍ଟସ୍ତଥା ସମ୍ୟଗମିତୌଜା ମହାତ୍ମଭିଃ ।
ପ୍ରତ୍ୟୁବାଚାର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ତାନ୍ ସର୍ବାନ୍ ମହର୍ଷୀନ୍ ଶ୍ରୂୟତାମିତି ।୪।

ମହାତ୍ମାମାନେ ଏହିରୂପେ ପଚାରିଲେରୁ ଅସୀମଜ୍ଞାନଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ସେ(ମନୁ) ସକଳ ମହର୍ଷିମାନଙ୍କୁ ସମାଦର କରି ଶୁଣିବା ହେଉନ୍ତୁ ବୋଲି କହିଲେ ।

---

* ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ଲୋକପରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ପୁସ୍ତକରେ ନିମ୍ନ ଦୁଇଶ୍ଲୋକ ଦେଖାଯାଏ—

ଜରାୟୁଜାଣ୍ଡଜାନାଞ୍ଚ ତଥାସଂସ୍ୱେଦଜୋଦ୍ଭିଦାମ୍ ।
ଭୂତଗ୍ରାମସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ପ୍ରଭବଂ ପ୍ରଳୟଂ ତଥା ।
ଆଚାରଂଚୈବ ସର୍ବେଷାଂ କାର୍ଯ୍ୟାକାର୍ଯ୍ୟ ବିନିର୍ଣ୍ଣୟମ୍ ।
ଯଥା କାଳଂ (କାମଂ) ଯଥାଯୋଗ୍ୟଂ ବକ୍ତୁମର୍ହସ୍ୟଶେଷତଃ ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ଜରାୟୁଜ, ଅଣ୍ଡଜ, ସ୍ୱେଦଜ, ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜ ଆଦି ସବୁ ଭୂତମାନର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ପ୍ରଳୟ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଚାର ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଅକାର୍ଯ୍ୟର ନିର୍ଣ୍ଣୟ, କାଳଯୋଗର ଯଥାଯୋଗ୍ୟତା ସମସ୍ତ କୁହନ୍ତୁ । ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକର "କାଳ" ସ୍ଥାନରେ "କାମ" ଅଛି, କାମର ଅର୍ଥ ଇଚ୍ଛା, ଏ ଦୁଇଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ପରି ଜଣାଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆସୀଦିଦଂ ତମୋଭୂତମପ୍ରଜ୍ଞାତମଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ଅପ୍ରତର୍କ୍ୟମବିଜ୍ଞେୟଂ ପ୍ରସୁପ୍ତମିବ ସର୍ବତଃ ॥ ୫ ।

ଏହି ବିଶ୍ୱ ସଂସାର ଏକ କାଳରେ ତମସାଚ୍ଛନ୍ନ ଥିଲା; ସେ କାଳର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଗୋଚର କରିହୋଇ ପାରେ, ତାହା କୌଣସି ଲକ୍ଷଣଦ୍ୱାରା ଅନୁମେୟ ନୁହେଁ, । ତେତେବେଳେ ଏହା ତର୍କ ଓ ଜ୍ଞାନର ଅଗୋଚର ହୋଇ ସର୍ବତୋଭାବରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ନିଦ୍ରାବସ୍ଥାପନ୍ନ ଥିଲା ।

ତତଃ ସ୍ୱୟମ୍ଭୂର୍ଭଗବାନ୍‌ବ୍ୟକ୍ତୋ ବ୍ୟଞ୍ଜୟନ୍ନିଦମ୍ ।
ମହାଭୂତାଦି ବୃତ୍ତୌଜାଃ ପ୍ରାଦୁରାସୀତ୍ତମୋନୁଦଃ ॥ ୬ ।

ଅନନ୍ତର ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର ଅପ୍ରତିହତ ସୃଷ୍ଟି ସାମର୍ଥ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେରକ ଭଗବାନ ଏହାକୁ ପ୍ରଥମେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରେ ସ୍ଥୂଳରୂପରେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତେ ମହାଭୂତ ଆକାଶ ବାୟୁ ଅଗ୍ନି ଜଳ ପୃଥ୍ୱୀ ଆଦି ପ୍ରାଦୁର୍ଭୂତ ହେଲ ।

ଯୋଽସାବତୀନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟଃ ସୂକ୍ଷ୍ମୋଽବ୍ୟକ୍ତଃ ସନାତନଃ ।
ସର୍ବଭୂତମୟୋଽଚିନ୍ତ୍ୟଃ ସ ଏବ ସ୍ୱୟମୁଦ୍ବଭୌ ॥ ୭ ।

ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ଅବ୍ୟକ୍ତ, ସର୍ବଭୂତମୟ, ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ସେ ଅଦେହ ପ୍ରକଟିତ ହେଲେ ।

ସୋଽଭିଧ୍ୟାୟ ଶରୀରାତ୍ ସ୍ୱାତ୍ ସିସୃକ୍ଷୁର୍ବିବିଧାଃ ପ୍ରଜାଃ ।
ଆପ ଏବ ସସର୍ଜାଦୌ ତାସୁ ବୀଜମବାସୃଜତ୍ ॥ ୮ ।

ସେ ଆପଣା ଶରୀରରୁ ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରଜା ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଇଚ୍ଛାକରି ଧ୍ୟାନ ମାତ୍ରକେ ପ୍ରଥମେ ଜଳ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଏବଂ ତହିଁରେ ଶକ୍ତି ବୀଜକୁ ଆରୋପ କଲେ ।

ତଦଣ୍ଡମଭବଦ୍ଧୈମଂ ସହସ୍ରାଂଶୁସମପ୍ରଭଂ ।
ତସ୍ମିନ୍ ଯଜ୍ଞେ ସ୍ୱୟଂ ବ୍ରହ୍ମା ସର୍ବଲୋକପିତାମହଃ ॥ ୯ ।

ଅର୍ପିତ ବୀଜ ସୁବର୍ଣ୍ଣନିର୍ମିତ ସୂର୍ଯ୍ୟସମାନ ପ୍ରଭାଯୁକ୍ତ ଅଣ୍ଡରେ ପରିଣତ ହେଲା, ସେହି ଅଣ୍ଡରେ ସର୍ବଲୋକ ପିତାମହ ସ୍ୱୟଂ ବ୍ରହ୍ମା (ପରମାତ୍ମା) ପ୍ରକଟିତ ହେଲେ ।

ଆପୋ ନାରା ଇତି ପ୍ରୋକ୍ତା ଆପୋ ବୈ ନରସୂନବଃ ।
ତା ଯଦସ୍ୟାୟନଂ ପୂର୍ବଂ ତେନ ନାରାୟଣଃ ସ୍ମୃତଃ ॥ ୧୦ ।

ନର ଅର୍ଥାତ୍ ପରମାତ୍ମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ବୋଲି ଜଳକୁ ଆପତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ନାରା ବୋଲଯାଏ । ସେହି ନାରା ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ବୋଲି ପରମାତ୍ମାକୁ ନାରାୟଣ ବୋଲଯାଏ ।

ଯତ୍ତତ୍କାରଣମବ୍ୟକ୍ତଂ ନିତ୍ୟଂ ସଦସଦାତ୍ମକଂ ।
ତଦ୍‌ବିସୃଷ୍ଟଃ ସ ପୁରୁଷୋ ଲୋକେ ବ୍ରହ୍ମେତି କୀର୍ତ୍ତ୍ୟତେ ॥ ୧୧ ।

ଯେ ସମସ୍ତ ଜଗତର ଉପାଦାନ, ଅବ୍ୟକ୍ତ, ନିତ୍ୟ, ସଦସଦାତ୍ମକ ସେହି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ବିସୃଷ୍ଟ ସେହି ପୁରୁଷକୁ ବ୍ରହ୍ମା ବୋଲି ଲୋକେ କହନ୍ତି ।

ତସ୍ମିନ୍ନଣ୍ଡେ ସ ଭଗବାନୁଷିତ୍ୱା ପରିବତ୍ସରଂ ।
ସ୍ୱୟମେବାତ୍ମନୋ ଧ୍ୟାନାତ୍ତଦଣ୍ଡମକରୋଦ୍ଦ୍ୱିଧା ॥ ୧୨ ।

ସେହି ଅଣ୍ଡରେ ପରିବତ୍ସର କାଳ * ସ୍ଥିତ ହୋଇ ସେହି ପରମାତ୍ମା ଆପେ ଧ୍ୟାନଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରିଦେଲେ ।

---

* କଳ୍ପ ସମୟର ଶତଭାଗକୁ ପରିବତ୍ସର କହନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ତାଭ୍ୟାଂ ସ ସକଲାଭ୍ୟାଂ ଚ ଦିବଂ ଭୂମିଂ ଚ ନିର୍ମମେ ।
ମଧ୍ୟେ ବ୍ୟୋମ ଦିଶଶ୍ଚାଷ୍ଟାବପାଂ ସ୍ଥାନଂ ଚ ଶାଶ୍ୱତମ୍ ।୧୩।

ସେହି ଦୁଇଖଣ୍ଡରୁ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୟୁଲୋକ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୃଥିବୀ ହେଲ, ମଧ୍ୟରେ ଆକାଶ ଅଷ୍ଟଦିକ୍ ତଥା ଶାଶ୍ୱତ ଜଳ ରହିବାର ସ୍ଥାନ ହେଲ ।

ଉଦ୍‌ବବର୍ହାତ୍ମନଶ୍ଚୈବ ମନଃ ସଦସଦାତ୍ମକଂ
ମନସଶ୍ଚାପ୍ୟହଂକାରମଭିମନ୍ତାରମୀଶ୍ୱରଂ ।୧୪।

ଆଉ ଆପଣାର ପ୍ରକୃତିରୁ ସେ ସଂକଳ୍ପବିକଳ୍ପାତ୍ମକ ବାହାର କଲେ, ଆଉ ମନରୁ ଆତ୍ମାଭିମାନସାମର୍ଥ୍ୟବିଶିଷ୍ଟ ଅହଙ୍କାର ବା ଅହଂ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କଲେ ।

ମହାନ୍ତମେବ ଚାତ୍ମାନଂ ସର୍ବାଣି ତ୍ରିଗୁଣାନି ଚ
ବିଷୟାଣାଂ ଗ୍ରହୀତୃଣି ଶନୈଃ ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।୧୫।

ଆଉ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ସତ୍ତ୍ୱ ରଜଃ ତମ ତିନଗୁଣ ଓ ବିଷୟ ଗ୍ରହକୋରୀ ପଞ୍ଚ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଉତ୍ପନ୍ନ କଲେ ।

ତେଷାଂ ତ୍ୱବୟବାନ୍ ସୂକ୍ଷ୍ମାନ୍ ଷଣ୍ଣାମପ୍ୟମିତୌଜସାମ୍ ।
ସନ୍ନିବେଶ୍ୟାତ୍ମମାତ୍ରାସୁ ସର୍ବଭୂତାନି ନିର୍ମମେ ।୧୬।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳଯୁକ୍ତ ସେହି ପଞ୍ଚଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ଅହଙ୍କାର ଏପରି ଛ ଗୋଟିର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅବୟବକୁ ଆପଣା ଆପଣା ମାତ୍ରା (ଶବ୍ଦ, ସ୍ପର୍ଶ, ରୂପ, ରସ, ଓ ଗନ୍ଧ) ସମୂହରେ ସଂଯୋଜନ କରି ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମରୂପକ ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ଉତ୍ପନ୍ନ କଲେ ।

ଯନ୍ମୂର୍ତ୍ୟବୟବାଃ ସୂକ୍ଷ୍ମାସ୍ତସ୍ୟେମାନାଶ୍ରୟନ୍ତି ଷଟ୍ ।
ତସ୍ମାଚ୍ଛରୀରମିତ୍ୟାହୁସ୍ତସ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିଂ ମନୀଷିଣଃ ।୧୭।

ଯେଣୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଛଅ ଅବୟବ (ପଞ୍ଚଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ଅହଙ୍କାର) ସବୁକାର୍ଯ୍ୟର ହେତୁ-ରୂପ ହୋଇ ସେହି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଆଶ୍ରୟରେ ରହିଅଛି ତେଣୁ ସେହି ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ରଚିତ ମୂର୍ତ୍ତି (ଜଗତ) କୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ତାଙ୍କର ଶରୀର ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି ।

ତଦା ବିଶନ୍ତି ଭୂତାନି ମହାନ୍ତି ସହ କର୍ମଭିଃ ।
ମନଶ୍ଚାବୟବୈଃ ସୂକ୍ଷ୍ମୈଃ ସର୍ବଭୂତକୃଦବ୍ୟୟଂ ।୧୮।

ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷମ ପଞ୍ଚମହାଭୂତ ଓ ମନ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅବୟବ ଓ କର୍ମମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସର୍ବଭୂତକୃତ ଅବିନାଶୀ ସେହି ବ୍ରହ୍ମରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ।

ତେଷାମିଦଂ ତୁ ସପ୍ତାନାଂ ପୁରୁଷାଣାଂ ମହୌଜସାଂ ।
ସୂକ୍ଷ୍ମାଭ୍ୟୋ ମୂର୍ତ୍ତିମାତ୍ରାଭ୍ୟଃ ସଂଭବତ୍ୟବ୍ୟୟାଦ୍ ବ୍ୟୟଂ ।୧୯।

ମହାବଳଶାଳୀ ସେହି ସାତ ପୁରୁଷ (ଜଗତ୍‌ରୂପ ପୁରୀନିବାସୀ ଅହଙ୍କାର, ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଆକାଶାଦି ପାଞ୍ଚ ଏରୂପ ସାତ) ଙ୍କର ସୂକ୍ଷ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି ମାତ୍ରାରୁ ଅବିନାଶୀ ପରମାତ୍ମା ନଶ୍ୱର ଜଗତ୍‌କୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଆଦ୍ୟାଦ୍ୟସ୍ୟ ଗୁଣଂ ତ୍ୱେଷାମବାପ୍ନୋତି ପରସ୍ପରଃ ।
ଯୋ ଯୋ ଯାବତିଥଶ୍ଚୈଷାଂ ସ ସ ତାବଦ୍‌ଗୁଣଃ ସ୍ମୃତଃ ।୨୦।

ଏହି ପଞ୍ଚଭୂତରୁ ପୂର୍ବ ୨ ଗୁଣକୁ ପରସ୍ପର ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଅର୍ଥାତ୍ (୧)

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆକାଶର ଗୁଣ ଶବ୍ଦ ବାୟୁରେ ବ୍ୟାପ୍ତ, ତେଣୁ (୨) ଅଗ୍ନିର ଗୁଣ ଶବ୍ଦ ଓ ସ୍ପର୍ଶ ; ବାୟୁର ଗୁଣ ସ୍ପର୍ଶ (୩) ଅଗ୍ନିରେ, ତେଣୁ ଅଗ୍ନିର ଗୁଣ ଶବ୍ଦ ସ୍ପର୍ଶ ଓ ରୂପ; ଅଗ୍ନିର ଗୁଣ ରୂପ (୪) ଜଳରେ ଥିବାରୁ ଜଳର ଗୁଣ ଶବ୍ଦ, ସ୍ପର୍ଶ, ରୂପ ଓ ରସ; ଜଳର ଗୁଣ ରସ (୫) ପୃଥିବୀରେ ବ୍ୟାପ୍ତ, ତେଣୁ ପୃଥିବୀର ଶବ୍ଦ ସ୍ପର୍ଶ, ରସ ଓ ଗନ୍ଧ ୫ ଗୁଣ । ଯେ ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟକ ତାହାର ସେତେ ଗୁଣ ବୋଲାଯାଏ ।

ସର୍ବେଷାଂ ତୁ ସ ନାମାନି କର୍ମାଣି ଚ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ।
ବେଦ ଶବ୍ଦେଭ୍ୟ ଏବାଦୌ ପୃଥକ୍ ସଂସ୍ଥାଶ୍ଚ ନିର୍ମମେ । ୨୧ ।

ସେହି ପରମାତ୍ମା ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭରେ ସେ ସବୁର ପୃଥକ୍ ନାମ ଓ କର୍ମ ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବେଦ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କରୁ ଏକା ନିର୍ମାଣ କରିଅଛନ୍ତି ।

କର୍ମାତ୍ମନାଂ ଚ ଦେବାନାଂ ସୋଽସୃଜତ୍ ପ୍ରାଣିନାଂ ପ୍ରଭୁଃ ।
ସାଧ୍ୟାନାଂଚ ଗଣଂ ସୂକ୍ଷ୍ମଂ ଯଜ୍ଞଂ ଚୈବ ସନାତନଂ । ୨୨ ।

ସେହି ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୁ କର୍ମାତ୍ମକ ଦେବ ସମୂହ (ଅଗ୍ନି ବାୟୁ ଆଦିତ୍ୟାଦି) ସାଧ୍ୟମାନଙ୍କର ସୂକ୍ଷ୍ମ ସମୁଦାୟ ଆଉ ସନାତନ (ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମାଦି) ଯଜ୍ଞକୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କଲେ ।

ଅଗ୍ନିବାୟୁରବିଭ୍ୟସ୍ତୁ ତ୍ରୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନଂ ।
ଦୁଦୋହ ଯଜ୍ଞସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥମୃଗ୍‌ଯଜୁଃସାମଲକ୍ଷଣଂ । ୨୩ ।

ଯଜ୍ଞର ଅର୍ଥ ସନାତନ ବେଦ ଏବଂ ବେଦର ତିନି ଲକ୍ଷଣ ବା ଭେଦ—ଋକ୍, ଯଜୁଃ ଓ ସାମ । ଏହି ତିନିବେଦ ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ ଓ ରବି ନାମକ ତିନି ଆଦି ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମୁଖରୁ ପ୍ରକଟ କରିଥିଲେ ।

କାଳଂ କାଳବିଭକ୍ତୀଶ୍ଚ ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ଗ୍ରହାଂସ୍ତଥା ।
ସରିତଃ ସାଗରାନ୍ ଶୈଳାନ୍ ସମାନି ବିଷମାଣି ଚ । ୨୪ ।

କାଳ (ସମୟ) କାଳବିଭାଗ (ବର୍ଷ, ମାସ, ପକ୍ଷ, ତିଥି, ପ୍ରହର, ଘଡ଼ି, ପଳ, କଳା, କାଷ୍ଠାଦି) ତଥା ନକ୍ଷତ୍ର ଗ୍ରହ, ନଦୀ, ସମୁଦ୍ର, ପର୍ବତ ଆଉ ସମଭୂମି ଓ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଭୂମି ସମୂହ (ଉତ୍ପନ୍ନ) କରିଥିଲେ ।

ତପୋ ବାଚଂ ରତିଂ ଚୈବ କାମଂ ଚ କ୍ରୋଧମେବଚ ।
ସୃଷ୍ଟିଂ ସସର୍ଜ ଚୈବେମାଂ ସ୍ରଷ୍ଟୁମିଚ୍ଛନ୍ନିମାଃ ପ୍ରଜାଃ । ୨୫ ।

ଏହି ପ୍ରଜା ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଇଚ୍ଛାକରି ତପ, ବାଣୀରତି (ଶବ୍ଦପ୍ରିୟ), କାମ ଆଉ କ୍ରୋଧ ଏହି ସୃଷ୍ଟିରେ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

କର୍ମଣାଂ ଚ ବିବେକାର୍ଥଂ ଧର୍ମାଧର୍ମୌ ବିବେଚୟତ୍ ।*
ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୈରଯୋଜୟଚ୍ଚେମାଃ ସୁଖଦୁଃଖାଦିଭିଃ ପ୍ରଜାଃ । ୨୬ ।

କର୍ମ ବିଚାର ସକାଶେ ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମ ପୃଥକ୍ ଭାବରେ ଜଣାଇ ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ସୁଖ ଦୁଃଖାଦିର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରେ ଏହି ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଯୁକ୍ତ କଲେ ।

ଅଣ୍ୱ୍ୟୋ ମାତ୍ରା ବିନାଶିନ୍ୟୋ ଦଶାର୍ଦ୍ଧାନାଂ ତୁ ଯାଃ ସ୍ମୃତାଃ ।
ତାଭିଃ ସାର୍ଦ୍ଧମିଦଂ ସର୍ବଂ ସମ୍ଭବତ୍ୟନୁପୂର୍ବଶଃ । ୨୭ ।

* କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଯାହାର ସ୍ୱଭାବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୃଷ୍ଟି ଦର୍ଶାଇଁ ବିନାଶିନୀ (ପଞ୍ଚ) ତନ୍ମାତ୍ର (ଶବ୍ଦ, ସ୍ପର୍ଶ, ରୂପ, ରସ ଓ ଗନ୍ଧ) ଯାହା ବୋଲଯାଏ ତାହାସବୁଙ୍କ ଏବଂ ମହାଭୂତ ସୃଷ୍ଟି କ୍ରମଶଃ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଅଛି ।

ଯଂ ତୁ କର୍ମଣି ଯସ୍ମିନ୍ ସ ନ୍ୟଯୁଙ୍କ୍ତ ପ୍ରଥମଂ ପ୍ରଭୁଃ ।
ସ ତଦେବ ସ୍ୱୟଂ ଭେଜେ ସୃଜ୍ୟମାନଃ ପୁନଃ ପୁନଃ ।୨୮।

ସେ ପ୍ରଭୁ ସୃଷ୍ଟିର ଆଦ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଭାବିକ କର୍ମରେ ଯାହାକୁ ଯୋଜନା କରିଥିଲେ ସେ ପୁଣି ବାରମ୍ବାର ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ସ୍ୱାଭାବିକ କର୍ମ ଆପଣା ସ୍ୱୟଂ କରୁଅଛି ।

ହିଂସ୍ରାହିଂସ୍ରେ ମୃଦୁକ୍ରୂରେ ଧର୍ମାଧର୍ମାବୃତାନୃତେ ।
ଯଦ୍ୟସ୍ୟ ସୋଽଦଧାତ୍ ସର୍ଗେ ତତ୍ତସ୍ୟ ସ୍ୱୟମାବିଶତ୍ ।୨୯।

ହିଂସା, ଅହିଂସା, ମୃଦୁତା, କ୍ରୂରତା, ଧର୍ମ, ଅଧର୍ମ, ସତ୍ୟ, ମିଥ୍ୟା—ଯାହାର ଯେ ଗୁଣ ସେ ସୃଷ୍ଟିକାଳର ବିଧାନ କରିଥିଲେ ସୃଷ୍ଟ୍ୟୁତ୍ତର କାଳରେ ସେହିଗୁଣ ତହିଁରେ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରବେଶ କଲା ।

ଯଥର୍ତ୍ତୁଲିଙ୍ଗାନୃତବଃ ସ୍ୱୟମେବର୍ତ୍ତୁପର୍ଯ୍ୟୟେ ।
ସ୍ୱାନି ସ୍ୱାନ୍ୟଭିପଦ୍ୟନ୍ତେ ତଥା କର୍ମାଣି ଦେହିନଃ ।୩୦।

ଯେପରି ବସନ୍ତାଦି ଋତୁମାନ ଯଥା ସମୟରେ ନିଜ ନିଜ ଚିହ୍ନକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ସେହିପରି ମନୁଷ୍ୟାଦି ଦେହଧାରୀମାନେ ସ୍ୱୀୟ ପ୍ରାକ୍ତନ କର୍ମାନୁସାରେ ଫଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଲୋକାନାଂ ତୁ ବିବୃଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ମୁଖବାହୂରୁପାଦତଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣଂ କ୍ଷତ୍ରିୟଂ ବୈଶ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରଂ ଚ ନିରବର୍ତ୍ତୟତ୍ ।୩୧।

ଲୋକଙ୍କ ସମ୍ୟକ୍ ବୃଦ୍ଧି ବା ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ମୁଖରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବାହୁରୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ, ଉରୁରୁ ବୈଶ୍ୟ ଆଉ ପାଦରୁ ଶୂଦ୍ର ନିର୍ମାଣ କଲେ ।

ଦ୍ୱିଧା କୃତ୍ୱାତ୍ମନୋ ଦେହମର୍ଦ୍ଧେନ ପୁରୁଷୋଽଭବତ୍ ।
ଅର୍ଦ୍ଧେନ ନାରୀ ତସ୍ୟାଂ ସ ବିରାଜମସୃଜତ୍ ପ୍ରଭୁଃ ।

ସେ ପ୍ରଭୁ ଆପଣା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଶରୀରକୁ ଦୁଇଭାଗ କରିବାରୁ ଅର୍ଦ୍ଧକରୁ ପୁରୁଷ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧକରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ହେଲା, ସେ ସ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ଏକ ବିରାଟ ପୁରୁଷ ଜାତ କଲେ ।

ତପସ୍ତପ୍ତ୍ୱାସୃଜଦ୍ୟଂ ତୁ ସ ସ୍ୱୟଂ ପୁରୁଷୋ ବିରାଟ୍ ।
ତଂ ମାଂ ବିତ୍ତାସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ସ୍ରଷ୍ଟାରଂ ଦ୍ୱିଜସତ୍ତମାଃ ।୩୩।

ହେ ଦ୍ୱିଜ ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ ! ସେହି ବିରାଟ ପୁରୁଷ ତପସ୍ୟା କରି ଯାହାକୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କଲେ ସେ ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ମାନବ କୁଳର ସ୍ରଷ୍ଟା ବୋଲି ଜାଣ ।

ଅହଂ ପ୍ରଜାଃ ସିସୃକ୍ଷୁସ୍ତୁ ତପସ୍ତପ୍ତ୍ୱା ସୁଦୁଶ୍ଚରଂ ।
ପତୀନ୍ ପ୍ରଜାନାମସୃଜଂ ମହର୍ଷୀନାଦିତୋ ଦଶ ।୩୪।

ଆମ୍ଭେ ପ୍ରଜା ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରି ଉଗ୍ରତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମତଃ ଦଶ ପ୍ରଜାପତି ମହର୍ଷି ଉତ୍ପନ୍ନ କଲୁ ।

ମରୀଚିମତ୍ର୍ୟଙ୍ଗିରସୌ ପୁଲସ୍ତ୍ୟଂ ପୁଲହଂ କ୍ରତୁଂ ।
ପ୍ରଚେତସଂ ବଶିଷ୍ଠଞ୍ଚ ଭୃଗୁଂ ନାରଦମେବ ଚ ।୩୫।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମରୀଚି, ଅତ୍ରି, ଅଙ୍ଗିରସ୍, ପୁଲସ୍ତ୍ୟ, ପୁଲହ, କ୍ରତୁ, ପ୍ରଚେତା, ବଶିଷ୍ଠ, ଭୃଗୁ ଓ ନାରଦ ତାଙ୍କ ନାମ ।

ଏତେ ମନୂଂସ୍ତୁ ସପ୍ତାନ୍ୟାନସୃଜନ୍ ଭୂରିତେଜସଃ ।
ଦେବାନ୍ଦେବାନିକାୟାଂ ଚ ମହର୍ଷୀଂଶ୍ଚାମିତୌଜସଃ । ୩୬ ।

ଏହି ମହାତେଜସ୍ୱୀ ଦଶ ପ୍ରଜାପତି ପୁଣି ଅନ୍ୟ ଅମିତବଳ ସମ୍ପନ୍ନ ସାତମନୁ ତଥା ଦେବତା ଏବଂ ଦେବତା ସ୍ଥାନମାନ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କଲେ । କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ ମହର୍ଷି ଅଛି ।

ଯକ୍ଷରକ୍ଷଃପିଶାଚାଂଶ୍ଚ ଗନ୍ଧର୍ବାଽପ୍ସରସୋଽସୁରାନ୍ ।
ନାଗାନ୍ ସର୍ପାନ୍ ସୁପର୍ଣ୍ଣାଂଶ୍ଚ ପିତୃଣାଂ ଚ ପୃଥକ୍ ଗଣାନ୍ । ୩୭ ।

ଆଉ ଯକ୍ଷ, ରାକ୍ଷସ, ପିଶାଚ, ଗନ୍ଧର୍ବ, ଅପ୍ସରା, ଅସୁର, ନାଗ, ସର୍ପ ଆଉ ପିତୃମାନଙ୍କର ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ସମୂହକୁ ।

ବିଦ୍ୟୁତୋଽଶନିମେଘାଂଶ୍ଚ ରୋହିତେନ୍ଦ୍ରଧନୂଂଷି ଚ ।
ଉଲ୍କାନିର୍ଘାତକେତୂଂଶ୍ଚ ଜ୍ୟୋତୀଂଷ୍ୟୁଚ୍ଚାବଚାନି ଚ ।୩୮।

ଆଉ ବିଜୁଳି, ବଜ୍ର, ମେଘ, ରୋହିତ (ସିଧା ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ବା ଜ୍ୟୋତିର୍ଦଣ୍ଡ), ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ, ଉଲ୍କା ନିର୍ଘାତ ଭୂମି ଓ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଗତ ଉତ୍ପାତ, ଶବ୍ଦ ଧୂମକେତୁ ।(ଲଞ୍ଜା-ତାରା) ଓ ଧ୍ରୁବ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଅରୁନ୍ଧତୀ ପ୍ରଭୃତି ନାନାପ୍ରକାର ଉଚ୍ଚ ନୀଚସ୍ଥ ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କୁ,

କିନ୍ନରାନ୍ ବାନରାନ୍ ମତ୍ସ୍ୟାନ୍ ବିବିଧାଂଶ୍ଚ ବିହଙ୍ଗମାନ୍ ।
ପଶୂନ୍ ମୃଗାନ୍ ମନୁଷ୍ୟାଂଶ୍ଚ ବ୍ୟାଳାଂଶ୍ଚୋଭୟତୋଦତଃ ।୩୯।

କିନ୍ନର, ବାନର, ମତ୍ସ୍ୟ, ନାନାପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ, ପଶୁ, ମୃଗ, ମନୁଷ୍ୟ ଦୁଇପାଟି ଦନ୍ତବିଶିଷ୍ଟ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ,

କୃମିକୀଟପତଙ୍ଗାଂଶ୍ଚ ଯୂକାମକ୍ଷିକମତ୍କୁଣଂ
ସର୍ବଂ ଚ ଦଂଶମଶକଂ ସ୍ଥାବରଞ୍ଚ ପୃଥଗ୍ବିଧଂ । ୪୦ । *

କୃମି, କୀଟ, ପତଙ୍ଗ, ଉକୁଣୀ, ମାଛି, ଛାରପୋକ, ସବୁ ମଶାଡାଆଁଶ ଓ ନାନାପ୍ରକାର ସ୍ଥାବର (ବୃକ୍ଷଲତା ପର୍ବତାଦି),

ଏବମେତୈରିଦଂ ସର୍ବଂ ମନ୍ନିୟୋଗାନ୍ ମହାତ୍ମଭିଃ ।
ଯଥାକର୍ମ ତପୋଯୋଗାତ୍ ସୃଷ୍ଟଂ ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମଂ ।୪୧।*

ଏହିରୂପ ସମସ୍ତ ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ମରୀଚିଆଦି ମହାତ୍ମାମାନେ ଆମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାମତେ ତପସ୍ୟାବଳରେ କର୍ମାନୁସାରେ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ।

ଯେଷାଂ ତୁ ଯାଦୃଶଂ କର୍ମ୍ମ ଭୂତାନାମିହ କୀର୍ତ୍ତିତଂ ।
ତତ୍ତଥା ବୋଽଭିଧାସ୍ୟାମି କ୍ରମଯୋଗଞ୍ଚ ଜନ୍ମନି ।୪୨।

ଏହି ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ଯେରୂପ କର୍ମ ବୋଲ୍‌ଯାଇଅଛି ତାହା କ୍ରମାଗତ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିବୁଁ ।

✻ ଏ ଶ୍ଳୋକପରେ କୌଣସି ୨ ପୁସ୍ତକରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶ୍ଳୋକ ଦେଖାଯାଏ—
ଯଥାକର୍ମ ଯଥାକାଳଂ ଯଥାପ୍ରଜ୍ଞଂ ଯଥାଶ୍ରୁତମ୍ ।
ଯଥାଯୁଗଂ ଯଥାଦେଶଂ ଯଥାବୃତ୍ତି (ଯଥୋପ୍ରବୃତ୍ତି ଯଥାକ୍ରମମ୍) ।

✻ ୩୩ ଠାରୁ ୪୧ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଶବଶ୍ଚ ମୃଗାଶ୍ଚୈବ ବ୍ୟାଳାଶ୍ଚୋଭୟତୋଦତଃ ।
ରକ୍ଷାଂସି ଚ ପିଶାଚାଶ୍ଚ ମନୁଷ୍ୟାଶ୍ଚ ଜରାୟୁଜାଃ ।୪୩।

ଗୋରୁ ଇତ୍ୟାଦି ପଶୁ, ହରିଣାଦି ମୃଗ, ଦୁଇପାଟି ଦନ୍ତବିଶିଷ୍ଟ ଶ୍ବାପଦ ରାକ୍ଷସ, ପିଶାଚ ଓ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଜରାୟୁଜ ।

ଅଣ୍ଡଜାଃ ପକ୍ଷିଣଃ ସର୍ପା ନକ୍ରା ମତ୍ସ୍ୟାଶ୍ଚ କଚ୍ଛପାଃ ।
ଯାନି ଚୈବଂପ୍ରକାରାଣି ସ୍ଥଳଜାନ୍ୟୌଦକାନି ଚ ।୪୪।

ପକ୍ଷୀ, ସର୍ପ, କୁମ୍ଭୀର, ମତ୍ସ୍ୟ, କଚ୍ଛପ ଏହିପରି ସ୍ଥଳଚର ଓ ଜଳଚର ଜନ୍ତୁମାନେ ଅଣ୍ଡଜ ।

ସ୍ୱେଦଜଂ ଦଂଶମଶକଂ ଯୂକାମକ୍ଷିକମତ୍କୁଣଂ ।
ଊଷ୍ମଣଶ୍ଚୋପଜାୟନ୍ତେ ଯଚ୍ଚାନ୍ୟତ୍ କିଞ୍ଚିଦୀଦୃଶଂ ।୪୫।

ଡାଁଶ, ମଶା, ଉକୁଣି, ମାଛି, ଛାରପୋକ ସ୍ୱେଦଜ ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ଲେଦ ବା ମଇଳା ଜଳ ଇତ୍ୟାଦିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ଆଉ ଏହିପରି ଅନ୍ୟ ପିପୀଲିକା ଇତ୍ୟାଦି ଉଷ୍ଣ ବା ଗରମରୁ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜାଃ ସ୍ଥାବରାଃ ସର୍ବେ ବୀଜକାଣ୍ଡପ୍ରରୋହିଣଃ ।
ଓଷଧ୍ୟଃ ଫଳପାକାନ୍ତା ବହୁପୁଷ୍ପଫଳୋପଗାଃ ।୪୬।

ଭୂମି ଭେଦକରି ଉଠିବା ବୃକ୍ଷ, ଲତା, ଫଳ ହେବାରୁ ମରିଯିବା ଧାନ ଯବ ଇତ୍ୟାଦି ଓ ବହୁତ ପୁଷ୍ପ ଫଳଧାରୀ ଓଷଧି ବୀଜ ବା ଶାଖା ରୋପଣରୁ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଅପୁଷ୍ପାଃ ଫଳବନ୍ତୋ ଯେ ତେ ବନସ୍ପତୟଃ ସ୍ମୃତାଃ ।
ପୁଷ୍ପିଣଃ ଫଳିନଶ୍ଚୈବ ବୃକ୍ଷାସ୍ତୂଭୟତଃ ସ୍ମୃତାଃ ।୪୭।

ଫୁଲ ନ ହୋଇ ସିଧାଁରେ ଫଳ ହୁଏ ତାହାକୁ ବନସ୍ପତି ବୋଲାଯାଏ ଆଉ ପହିଲେ ଫୁଲ ହୁଏ ଓ ଫୁଲରୁ ଫଳ ହୁଏ ସେ ଉଭୟଙ୍କୁ ବୃକ୍ଷ ବୋଲି ।

ଗୁଚ୍ଛଗୁଲ୍ମଂ ତୁ ବିବିଧଂ ତଥୈବ ତୃଣଜାତୟଃ ।
ବୀଜକାଣ୍ଡରୁହାଣ୍ୟେବ ପ୍ରତାନା ବଲ୍ଲ୍ୟ ଏବ ଚ ।୪୮।

ମଲ୍ଲିକା ଇତ୍ୟାଦି ଗୁଚ୍ଛ ଓ ବାଉଁଶ ଇତ୍ୟାଦି ଗୁଳ୍ମ ନାନାପ୍ରକାର, ସେହିପରି ତୃଣ ଜାତି ମଧ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର, କଖାରୁ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରତାନ ଓ ଗୁଳୁଚି ଇତ୍ୟାଦି ବଲ୍ଲୀ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ବୀଜ ବା କେହି ଶାଖାରୋପଣରୁ ଜାତ ହୁଏ ।

ତମସା ବହୁରୂପେଣ ବେଷ୍ଟିତାଃ କର୍ମହେତୁନା ।
ଅନ୍ତଃସଂଜ୍ଞା ଭବନ୍ତ୍ୟେତେ ସୁଖଦୁଃଖସମନ୍ୱିତାଃ ।୪୯।

ଏମାନେ କର୍ମ ଫଳରୁ ନାନାପ୍ରକାର ତମୋ ଗୁଣରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ; ଏମାନଙ୍କର ଚୈତନ୍ୟ ଅଛି ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ।

ଏତଦନ୍ତାସ୍ତୁ ଗତୟୋ ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ୟା ସମୁଦାହୃତାଃ ।
ଘୋରେଽସ୍ମିନ୍ ଭୂତସଂସାରେ ନିତ୍ୟଂ ସତତଯାୟିନୀ ।୫୦।

ଏହି ନିତ୍ୟ ବିନାଶଶୀଳ ଓ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ ମରଣ ସମାକୁଳ ଭୟଙ୍କର ସଦାଚଳ ସଂସାରରେ ବ୍ରହ୍ମାଠାରୁ ସ୍ଥାବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଉତ୍ପତ୍ତିକ୍ରମ ବୋଲାଗଲା ।

ଏବଂ ସର୍ବଂ ସ ସୃଷ୍ଟ୍ୱେଦଂ ମାଞ୍ଚାଚିନ୍ତ୍ୟପରାକ୍ରମଃ ।
ଆତ୍ମନ୍ୟନ୍ତର୍ଦ୍ଦଧେ ଭୂୟଃ କାଳଂ ପୀଡୟନ୍ ।୫୧।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେହି ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ପରାକ୍ରମ ଈଶ୍ୱର ସକଳ ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଏବଂ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏହିପରି ସୃଷ୍ଟି କରି ପୁଣି ସୃଷ୍ଟି କାଳକୁ ପ୍ରଳୟ କାଳଦ୍ୱାରା ନାଶ କରି ଆପଣାଠାରେ ଲୁଚାଇ ରଖନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ କର୍ମବଶରେ ପୁନଃ ପୁନଃ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳୟ କରାଉଅଛନ୍ତି ।

ଯଦା ସ ଦେବୋ ଜାଗର୍ତ୍ତି ତଦେଦଂ ଚେଷ୍ଟତେ ଜଗତ୍ ।
ଯଦା ସ୍ୱପିତି ଶାନ୍ତାତ୍ମା ତଦା ସର୍ବଂ ନିମୀଳତି ।୫୨।

ଯେତେବେଳେ ସେହି ଦେବ ଜାଗନ୍ତି (ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି) ସେତେବେଳେ ଏହି ଜଗତ ଚେଷ୍ଟାତ୍ମକ ହୁଏ ଆଉ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଶାନ୍ତାତ୍ମା ସୁଷୁପ୍ତି ଲାଭ କରନ୍ତି (ନିବୃତ୍ତିର ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି) ସେତେବେଳେ ସବୁ ନିମୀଳିତ ହୋଇଯାଏ ।

ତସ୍ମିନ୍ ସ୍ୱପତି ତୁ ସୁସ୍ଥେ କର୍ମାତ୍ମାନଃ ଶରୀରିଣଃ ।
ସ୍ୱକର୍ମଭ୍ୟୋ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ମନଶ୍ଚ ଗ୍ଲାନିମୃଚ୍ଛତି ।୫୩।

ଯେତେବେଳେ ଭଗବାନ ନିବୃତ୍ତ ହୋଇ ଶୟନ କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ କର୍ମାତ୍ମା ଶରୀରମାନେ ସ୍ୱୀୟ କର୍ମରୁ ନିବୃତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ କ୍ଷୀଣ ହୋଇଯାଏ ।

ଯୁଗପତ୍ତୁ ପ୍ରଲୀୟନ୍ତେ ଯଦା ତସ୍ମିନ୍ ମହାତ୍ମନି ।
ତଦାୟଂ ସର୍ବଭୂତାତ୍ମା ସୁଖଂ ସ୍ୱପିତି ନିର୍ବୃତଃ ।୫୪।

ଯେତେବେଳେ ସେହି ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ନିଖିଳ ସଂସାର ଏକାବେଳକେ ପ୍ରଳୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସେହି ସର୍ବଭୂତାତ୍ମା ନିବୃତ୍ତ ହୋଇ ସୁଖରେ ନିଦ୍ରା ଯାଆନ୍ତି ।

ତମୋଽୟଂ ତୁ ସମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଚିରଂ ତିଷ୍ଠତି ସେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ନ ଚ ସ୍ୱଂ କୁରୁତେ କର୍ମ ତଦୋତ୍କ୍ରାମତି ମୂର୍ତ୍ତିତଃ ।୫୫।

ଏହି ଜୀବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସହିତ ବହୁକାଳ ତମସା ବା ସୁଷୁପ୍ତିକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ରହିଥାଏ ଆଉ ନିଜେ ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସାଦି କର୍ମ କରେ ନାହିଁ—ସେତେବେଳେ ଶରୀରର ବାହାରରେ ରହେ ।

ଯଦାଣୁମାତ୍ରିକୋ ଭୂତ୍ୱା ବୀଜଂ ସ୍ଥାସ୍ନୁ ଚରିଷ୍ଣୁ ଚ ।
ସମାବିଶତି ସଂସୃଷ୍ଟସ୍ତଦା ମୂର୍ତ୍ତିଂ ବିମୁଞ୍ଚତି ।୫୬।

ଯେତେବେଳେ ଅଣୁମାତ୍ରିକ ଜୀବ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ, ମନ, ବୁଦ୍ଧି, ବାସନା, କର୍ମ, ବାୟୁ ଓ ଅବିଦ୍ୟା ଏହି ଆଠଅଣୁ ମାତ୍ରାରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବୃକ୍ଷାଦି ସ୍ଥାବର ଓ ମନୁଷ୍ୟାଦି ଚର - ବା ଜଙ୍ଗମର ହେତୁଭୂତ ବୀଜରେ ପ୍ରବେଶ କରେ ସେତେବେଳେ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ଓ ମୂର୍ତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରେ ।

ଏବଂ ସ ଜାଗ୍ରତ୍ସ୍ୱପ୍ନାଭ୍ୟାମିଦଂ ସର୍ବଂ ଚରାଚରମ୍ ।
ସଂଜୀବୟତି ଚାଜସ୍ରଂ ପ୍ରମାପୟତି ଚାବ୍ୟୟଃ ।୫୭।

ଏହିରୂପେ ସେ ଅବିନାଶୀ ପରମାତ୍ମା ଜାଗରଣ ଓ ଶୟନ ଦ୍ୱାରା ସମଗ୍ର ଚରାଚରକୁ ନିରନ୍ତର ଉତ୍ପନ୍ନ ଓ ନଷ୍ଟ କରୁଅଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଇଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରନ୍ତୁ କୃତ୍ୱାସୌ ମାମେବ ସ୍ୱୟମାଦିତଃ ।
ବିଧିବଦ୍‌ଗ୍ରାହୟାମାସ ମରୀଚ୍ୟାଦୀଂସ୍ତ୍ୱହଂ ମୁନୀନ୍ ।୫୮।

ଏହି (ବ୍ରହ୍ମା) ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଥମରେ ଏହି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରକୁ ପ୍ରଣୟନ କରି ବିଧି ପୂର୍ବକ ଆମ୍ଭକୁ ଉପଦେଶ କରିଥିଲେ; ପୁଣି ଆମ୍ଭେ ମରୀଚ୍ୟାଦି ମୁନିମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ କରିଥିଲୁଁ ।

ଏତଦ୍‌ବୋଽୟଂ ଭୃଗୁଃ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ଶ୍ରାବୟିଷ୍ୟତ୍ୟଶେଷତଃ ।
ଏତଦ୍ଧି ମତ୍ତୋଽଧିଜଗେ ସର୍ବମେଷୋଽଖିଳଂ ମୁନିଃ ।୫୯।

ଏହି ଭୃଗୁ ମୁନି ଯେ ଆମ୍ଭଠାରୁ ଏହି ସମସ୍ତ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିଅଛନ୍ତି ସେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଶୁଣାଇବେ ।

ତତସ୍ତଥା ସ ତେନୋକ୍ତୋ ମହର୍ଷିର୍ମନୁନା ଭୃଗୁଃ ।
ତାନବ୍ରବୀଦୃଷୀନ୍ ସର୍ବାନ୍ ପ୍ରୀତାତ୍ମା ଶ୍ରୂୟତାମିତି ।୬୦।

ତଦନ୍ତର ସେହି ମନୁଙ୍କ କଥାନୁସାରେ ସେହି ମହର୍ଷି ଭୃଗୁ ପ୍ରସନ୍ନଚିତ୍ତରେ ସେହିସବୁ ଋଷିମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ଶୁଣନ୍ତୁ ।

ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବସ୍ୟାସ୍ୟ ମନୋଃ ଷଡ୍‌ବଂଶ୍ୟା ମନବୋଽପରେ
ସୃଷ୍ଟବନ୍ତଃ ପ୍ରଜାଃ ସ୍ୱାଃ ସ୍ୱା ମହାତ୍ମାନୋ ମହୌଜସଃ ।୬୧।

ଏହି ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁଙ୍କ ବଂଶରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ମହାତ୍ମା ମହାତେଜା ଅପର ଛଅମନୁ ଆପଣା ଆପଣା ପ୍ରଜା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

ସ୍ୱାରୋଚିଷଶ୍ଚୌତ୍ତମିଶ୍ଚ ତାମସୋ ରୈବତସ୍ତଥା ।
ଚାକ୍ଷୁଷଶ୍ଚ ମହାତେଜା ବିବସ୍ୱତସୁତ ଏବ ଚ ।୬୨।

ତାଙ୍କ ନାମ ସ୍ୱାରୋଚିଷ, ଔତ୍ତମି, ତାମସ, ରୈବତ, ଚାକ୍ଷୁଷ ଓ ମହାତେଜସ୍ୱୀ ବୈବସ୍ୱତ ।

ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବାଦ୍ୟାଃ ସପ୍ତୈତେ ମନବୋ ଭୂରିତେଜସଃ ।
ସ୍ୱେ ସ୍ୱେଽନ୍ତରେ ସର୍ବମିଦମୁତ୍ପାଦ୍ୟାପୁଶ୍ଚରାଚରଂ ।୬୩। *

ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବଙ୍କ ଆଦିକରି ଅତି ତେଜସ୍ୱୀ ସାତମନୁ ଆପଣା ଆପଣା ଅଧିକାରରେ ଏହି ସବୁ ଚରାଚର ଉତ୍ପନ୍ନ କରି ପାଳନ କରିଥିଲେ ।

ନିମେଷା ଦଶ ଚାଷ୍ଟୌ ଚ କାଷ୍ଠା ତ୍ରିଂଶତ୍ତୁ ତାଃ କଳା ।
ତ୍ରିଂଶତ୍‌କଳା ମୁହୂର୍ତ୍ତଃ ସ୍ୟାଦହୋରାତ୍ରଂ ତୁ ତାବତଃ ।୬୪।

ଚକ୍ଷୁର ପଲକ ପକାଇବା ସମୟକୁ ନିମେଷ ବୋଲି, ୧୮ ନିମେଷରେ ଏକ କାଷ୍ଠା, ୩୦ କାଷ୍ଠାରେ ଏକ କଳା, ୩୦ କଳାରେ ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଏବଂ ୩୦ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏକ ଅହୋରାତ୍ର ହୁଏ ।

ଅହୋରାତ୍ରେ ବିଭଜତେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ମାନୁଷଦୈବିକେ ।
ରାତ୍ରିଃ ସ୍ୱପ୍ନାୟ ଭୂତାନାଂ ଚେଷ୍ଟାୟୈ କର୍ମଣାମହଃ ।୬୫।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଦେବ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଦିନରାତ୍ରି ବିଭାଗ କରେ, ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ଶୟନ ସକାଶେ ରାତ୍ରି ଓ କର୍ମ କରିବା ସକାଶେ ଦିନ ଅଟେ ।

---

* ୫୮ ରୁ ୬୩ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିତ୍ର୍ୟେ ରାତ୍ର୍ୟହନୀ ମାସଃ ପ୍ରବିଭାଗସ୍ତୁ ପକ୍ଷୟୋଃ ।
କର୍ମଚେଷ୍ଟାସ୍ୱହଃ କୃଷ୍ଣଃ ଶୁକ୍ଳଃ ସ୍ୱପ୍ନାୟ ଶର୍ବରୀ ।୬୬।

ମନୁଷ୍ୟର ଏକ ମାସରେ ପିତୃଲୋକର * ଏକ ରାତ୍ରଦିନ ହୁଏ; ସେଥିରେ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ କର୍ମ କରିବା ସକାଶେ ଦିନ ଆଉ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଶୟନ କରିବା ସକାଶେ ରାତ୍ରି ଅଟେ ।

ଦୈବେ ରାତ୍ର୍ୟହନୀ ବର୍ଷଂ ପ୍ରବିଭାଗସ୍ତୟୋଃ ପୁନଃ ।
ଅହସ୍ତତ୍ରୋଦଗୟନଂ ରାତ୍ରିଃ ସ୍ୟାଦ୍ଦକ୍ଷିଣାୟନଂ ।୬୭।

ମନୁଷ୍ୟର ଏକ ବର୍ଷରେ ଦେବଲୋକ*ର ଏକ ରାତ୍ରିଦିନ ହୁଏ ପୁଣି ତହିଁର ବିଭାଗ ଉତ୍ତରାୟଣ ଦିନ ଦକ୍ଷିଣାୟନ ରାତ୍ରି ଅଟେ ।

ବ୍ରାହ୍ମସ୍ୟ ତୁ କ୍ଷପାହସ୍ୟ ଯତ୍ ପ୍ରମାଣଂ ସମାସତଃ ।
ଏକୈକଶୋ ଯୁଗାନାଂ ତୁ କ୍ରମଶସ୍ତନ୍ନିବୋଧତ ।୬୮।

ଏବେ ବ୍ରହ୍ମା ରାତ୍ରଦିନର ଯେ ପରିମାଣ ତଥା ଯୁଗ (ସତ୍ୟ ତ୍ରେତା ଦ୍ୱାପର ଓ କଳି) ମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଗୋଟି ଗୋଟି କହୁଅଛୁଁ କ୍ରମାଗତ ଶୁଣ ।

ଚତ୍ୱାର୍ଯ୍ୟାହୁଃ ସହସ୍ରାଣି ବର୍ଷାଣାଂ ତୁ କୃତଂ ଯୁଗଂ ।
ତସ୍ୟ ତାବଚ୍ଛତୀ ସନ୍ଧ୍ୟା ସନ୍ଧ୍ୟାଂଶଶ୍ଚ ତଥାବିଧଃ ।୬୯।

(ମନୁଷ୍ୟର ୩୬୦ ବର୍ଷରେ ଏକ ଦୈବବର୍ଷ ହୁଏ; ଚାରିହଜାର ଦେବ ବର୍ଷକୁ କୃତ (ସତ୍ୟ) ଯୁଗ ବୋଲନ୍ତି ଏବଂ ତହିଁର ସନ୍ଧ୍ୟା (ପୂର୍ବକାଳ) ଚାରିଶତ ବର୍ଷ ଅଟେ ଆଉ ସନ୍ଧ୍ୟାଂଶ (ଉତ୍ତର କାଳ) ମଧ୍ୟ ଚାରିଶତ ବର୍ଷ; (ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାଂଶ ମିଳାଇ ସତ୍ୟଯୁଗର ପରିମାଣ ୪୮୦୦ ଦୈବ ବର୍ଷ ।)

ଇତରେଷୁ ସସନ୍ଧ୍ୟେଷୁ ସସନ୍ଧ୍ୟାଂଶେଷୁ ଚ ତ୍ରିଷୁ ।
ଏକାପାୟେନ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ସହସ୍ରାଣି ଶତାନି ଚ ।୭୦।

ଅନ୍ୟ ତିନ (ତ୍ରେତା, ଦ୍ୱାପର ଓ କଳି ଯୁଗର ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାଂଶ ମିଳାଇ ଯେ ସଂଖ୍ୟା ହୁଏ ତହିଁରୁ କ୍ରମାଗତ ଏକ ସହସ୍ର ଓ ଏକଶତ ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାଂଶ କାଟିଦେଲେ ତିନର ସଂଖ୍ୟା ମିଳିବ । ଅତଏବ ସତ୍ୟଯୁଗ ୪୮୦୦ = ୧୭୨୮୦୦୦, ତ୍ରେତା ୩୬୦୦ = ୧୨୯୬୦୦୦ ଦ୍ୱାପର ୨୪୦୦ = ୮୬୪୦୦୦, କଳି ୧୨୦୦ = ୪୩୨୦୦୦ ବର୍ଷ ।

ଯଦେତତ୍ପରିସଂଖ୍ୟାତମାଦାବେବ ଚତୁର୍ଯୁଗଂ ।
ଏତଦ୍ୱାଦଶସାହସ୍ରଂ ଦେବାନାଂ ଯୁଗମୁଚ୍ୟତେ ।୭୧।

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଏହି ପରିଗଣିତ ଚାରି ଯୁଗର ସଂଖ୍ୟାର ବାରହଜାରରେ ଏକ ଦେବ ଯୁଗ ହୁଏ ।

ଦୈବିକାନାଂ ଯୁଗାନାନ୍ତୁ ସହସ୍ରଂ ପରିସଂଖ୍ୟୟା ।
ବ୍ରାହ୍ମମେକମହର୍ଜ୍ଞେୟଂ ତାବତୀଂ ରାତ୍ରିମେବ ଚ ।୭୨।

ଦୈବ ସହସ୍ର ଯୁଗରେ ବ୍ରହ୍ମା ଏକଦିନ ଓ ସହସ୍ର ଯୁଗରେ ଏକ ରାତ୍ରି ହୁଏ (ଅର୍ଥାତ୍ ଦୈବ ଦୁଇ ସହସ୍ର ଯୁଗରେ ବ୍ରହ୍ମା ଏକ ଅହୋରାତ୍ର; ସୁତରାଂ

---

* ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକ । ଚନ୍ଦ୍ର ଏକମାସରେ ପୃଥିବୀ ପରିକ୍ରମା କରେ ।
* ସୂର୍ଯ୍ୟଲୋକ ପୃଥିବୀ ଏକବର୍ଷରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରିକ୍ରମା କରେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନୁଷ୍ୟର ୪୩୨୦୦୦୦୦୦୦ ବର୍ଷରେ ବ୍ରହ୍ମା ଏକଦିନ ଓ ସେତିକି ବର୍ଷରେ ଏକ ରାତ୍ରିହୁଏ ।

ତଦ୍ ବୈ ଯୁଗସହସ୍ରାନ୍ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଂ ପୁଣ୍ୟମହର୍ବିଦୁଃ ।
ରାତ୍ରିଂ ଚ ତାବତୀମେବ ତେଽହୋରାତ୍ରବିଦୋ ଜନାଃ ।୭୩।

ସେହି ପରିମାଣରେ ଧର୍ମ ଯୁଗ ସମାପ୍ତ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପୁଣ୍ୟ ଦିବସ ଆଉ ସେତିକିରେ ରାତ୍ରି ଏହା ଅହୋରାତ୍ର ବେତ୍ତା ଜାଣନ୍ତି ।

ତସ୍ୟ ସୋଽହର୍ନିଶସ୍ୟାନ୍ତେ ପ୍ରସୁପ୍ତଃ ପ୍ରତିବୁଧ୍ୟତେ ।
ପ୍ରତିବୁଦ୍ଧଶ୍ଚ ସୃଜତି ମନଃ ସଦସଦାତ୍ମକଂ ।୭୪।

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଅହୋରାତ୍ର ଶେଷହେଲେ ସେ ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠନ୍ତି ଏବଂ ଉଚିତ ସଙ୍କଳ୍ପ-ବିକଳ୍ପାତ୍ମକ ମନକୁ ସୃଷ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାନ୍ତି ।

ମନଃ ସୃଷ୍ଟିଂ ବିକୁରୁତେ ଚୋଦ୍ୟମାନଂ ସିସୃକ୍ଷୟା ।
ଆକାଶଂ ଜାୟତେ ତସ୍ମାତ୍ତସ୍ୟ ଶବ୍ଦଗୁଣଂ ବିଦୁଃ ।୭୫।

ସୃଷ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ମନ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱରୁ ଆକାଶ ଜାତ ହୁଏ ଏବଂ ତାହାର ଗୁଣକୁ ଶବ୍ଦ କହନ୍ତି ।

ଆକାଶାତ୍ତୁ ବିକୁର୍ବାଣାତ୍ ସର୍ବଗନ୍ଧବହଃ ଶୁଚିଃ ।
ବଳବାନ୍ ଜାୟତେ ବାୟୁଃ ସ ବୈ ସ୍ପର୍ଶଗୁଣୋ ମତଃ ।୭୬।

ଆକାଶର ବିକାରରୁ ସକଳ ଗନ୍ଧ ଧାରଣକାରୀ ପବିତ୍ର ବଳବାନ ବାୟୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ତାହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ ଗୁଣ ବିଶିଷ୍ଟ ବୋଲନ୍ତି ।

ବାୟୋରପି ବିକୁର୍ବାଣାଦ୍ ବିରୋଚିଷ୍ଣୁ ତମୋନୁଦମ୍ ।
ଜ୍ୟୋତିରୁତ୍ପଦ୍ୟତେ ଭାସ୍ୱତ୍ତଦ୍ରୂପଗୁଣମୁଚ୍ୟତେ ।୭୭।

ବାୟୁର ବିକାରରୁ ତମୋନାଶକାରୀ ପ୍ରକାଶକ ଦୀପ୍ତିମାନ୍ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଗୁଣ ରୂପ ଅଟେ ।

ଜ୍ୟୋତିଷଶ୍ଚ ବିକୁର୍ବାଣାଦାପୋ ରସଗୁଣାଃ ସ୍ମୃତାଃ ।
ଅଦ୍ଭ୍ୟୋ ଗନ୍ଧଗୁଣା ଭୂମିରିତ୍ୟେଷା ସୃଷ୍ଟିରାଦିତଃ ।୭୮।

ଅଗ୍ନିର ବିକାରରୁ ଜଳ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, ତାହିଁର ଗୁଣ ରସ ଏବଂ ଜଳରୁ ଭୂମି ଜାତ ହୁଏ, ତାହିଁର ଗୁଣ ଗନ୍ଧ; ଏହା ହିଁ ସୃଷ୍ଟିର କ୍ରମ ।

ଯତ୍ ପ୍ରାକ୍ ଦ୍ୱାଦଶସାହସ୍ରମୁଦିତଂ ଦୈବିକଂ ଯୁଗଂ ।
ତଦେକସପ୍ତତିଗୁଣଂ ମନ୍ୱନ୍ତରମିହୋଚ୍ୟତେ ।୭୯।

ପୂର୍ବେ ଯେ ବାରହଜାର ବର୍ଷରେ ଦେବଯୁଗ ବୋଲାଯାଇଅଛି ତାହିଁରୁ ୭୧ ଗୁଣରେ ଏକ ମନ୍ୱନ୍ତର ହୁଏ ।

ମନ୍ୱନ୍ତରାଣ୍ୟସଂଖ୍ୟାନି ସର୍ଗଃ ସଂହାର ଏବ ଚ ।
କ୍ରୀଡ଼ନ୍ନିବୈତତ୍ କୁରୁତେ ପରମେଷ୍ଠୀ ପୁନଃ ପୁନଃ ।୮୦।

ମନ୍ୱନ୍ତର ଅସଂଖ୍ୟ ଏବଂ ସୃଷ୍ଟି ଓ ପ୍ରଳୟ ମଧ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ । ପରମେଶ୍ୱର ପୁନଃ ପୁନଃ ଖେଳପରି ସହଜରେ ଏହା କରୁଅଛନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ଏହା ଲୀଳା ।

ଚତୁଷ୍ପାତ୍ସକଳୋ ଧର୍ମଃ ସତ୍ୟଂ ଚୈବ କୃତେ ଯୁଗେ ।
ନାଧର୍ମେଣାଗମଃ କଶ୍ଚିନ୍ମନୁଷ୍ୟାନ୍ ପ୍ରତିବର୍ତ୍ତତେ ।୮୧।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସତ୍ୟଯୁଗରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚତୁଷ୍ପାଦ ଧର୍ମ ଓ ସତ୍ୟ ଥାଏ, ଅଧର୍ମରେ କୌଣସି ଲୋକର ଧନପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଇତରେଷ୍ୱାଗମାଦ୍ଧର୍ମ୍ମଃ ପାଦଶସ୍ତ୍ୱବରୋପିତଃ ।
ଚୌରିକାନୃତମାୟାଭିର୍ଦ୍ଧର୍ମ୍ମଶ୍ଚାପୈତି ପାଦଶଃ ।୮୨।

ଅନ୍ୟ ତିନି ଯୁଗରେ ବେଦରେ ପ୍ରତିପାଦିତ ଧର୍ମ ଏକ ଏକ ପାଦ ଊଣା ହୁଏ । ଏବଂ ଚୋରି ମିଥ୍ୟାକଥା ଓ କପଟତା ଦ୍ୱାରା ଧର୍ମ ଏକ ପାଦ କ୍ଷୀଣ ହୁଏ ।

ଅରୋଗାଃ ସର୍ବସିଦ୍ଧାର୍ଥାଶ୍ଚତୁର୍ବର୍ଷଶତାୟୁଷଃ ।
କୃତେ ତ୍ରେତାଦିଷୁ ହ୍ୟେଷାମାୟୁର୍ହ୍ରସତି ପାଦଶଃ ।୮୩।

ସତ୍ୟଯୁଗରେ ସମସ୍ତେ ରୋଗରହିତ ହୁଅନ୍ତି ଓ ସକଳ ମନୋରଥ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ଏବଂ ଆୟୁ ଚାରିଶତ ବର୍ଷ । ପରେ ତ୍ରେତାଦିରେ ଏଥିରୁ ଏକ ଏକ ପାଦ ଆୟୁ କମିଯାଏ ।

ବେଦୋକ୍ତମାୟୁର୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନାମାଶିଷଶ୍ଚୈବ କର୍ମ୍ମଣାମ୍ ।
ଫଳନ୍ତ୍ୟନୁଯୁଗଂ ଲୋକେ ପ୍ରଭାବଶ୍ଚ ଶରୀରିଣାଂ ।୮୪।

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ବେଦାନୁକୂଳ ଆୟୁ, କର୍ମଫଳ ଏବଂ ଶରୀର ଧାରଣର ପ୍ରଭାବ ଯୁଗାନୁକୂଳ ଫଳେ ।

ଅନ୍ୟେ କୃତଯୁଗେ ଧର୍ମାସ୍ତ୍ରେତାୟାଂ ଦ୍ୱାପରେ ପରେ ।
ଅନ୍ୟେ କଳିଯୁଗେ ନୃଣାଂ ଯୁଗହ୍ରାସାନୁରୂପତଃ ।୮୫।

ଯୁଗର ହ୍ରାସ ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟର ଧର୍ମ ସତ୍ୟଯୁଗରେ ଏକ, ତ୍ରେତାରେ ଅନ୍ୟ; ଦ୍ୱାପରରେ ଅପର ଓ କଳିଯୁଗର ଭିନ୍ନ ଅଟେ ।

ତପଃ ପରଂ କୃତଯୁଗେ ତ୍ରେତାୟାଂ ଜ୍ଞାନମୁଚ୍ୟତେ ।
ଦ୍ୱାପରେ ଯଜ୍ଞମେବାହୁର୍ଦାନମେକଂ କଳୌ ଯୁଗେ ।୮୬।

ସତ୍ୟଯୁଗରେ ତପ ମୁଖ୍ୟ ଧର୍ମ, ତ୍ରେତାଯୁଗରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଧାନ, ଦ୍ୱାପର ଯୁଗରେ ଯଜ୍ଞ ପ୍ରଧାନ ବୋଲଯାଏ ଏବଂ କଳିଯୁଗରେ ଦାନ ପ୍ରଧାନ ।

ସର୍ବସ୍ୟାସ୍ୟ ତୁ ସର୍ଗସ୍ୟ ଗୁପ୍ତ୍ୟର୍ଥଂ ସ ମହାଦ୍ୟୁତିଃ ।
ମୁଖବାହୂରୁପଜ୍ଜାନାଂ ପୃଥକ୍ କର୍ମାଣ୍ୟକଳ୍ପୟତ୍ ।୮୭।

ସେହି ମହାପୁରୁଷ ଏହି ସବୁ ସୃଷ୍ଟିର ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରଙ୍କ କର୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଅଧ୍ୟାପନମଧ୍ୟୟନଂ ଯଜନଂ ଯାଜନଂ ତଥା ।
ଦାନଂ ପ୍ରତିଗ୍ରହଂ ଚୈବ ବ୍ରାହ୍ମଣାନାମକଳ୍ପୟତ ।୮୮।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର କର୍ମ ପଢିବା, ପଢାଇବା, ଯଜ୍ଞ କରିବା, ଯଜ୍ଞ କରାଇବା, ଦାନଦେବା ଓ ଦାନନେବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।

ପ୍ରଜାନାଂ ରକ୍ଷଣଂ ଦାନମିଜ୍ୟାଧ୍ୟୟନମେବ ଚ ।
ବିଷୟେଷ୍ୱପ୍ରସକ୍ତିଶ୍ଚ କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ସମାସତଃ ।୮୯।

ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ରକ୍ଷା, ଦାନ ଦେବା, ଯଜ୍ଞ କରିବା, ପଢ଼ିବା ଓ ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ଅନାସକ୍ତି କ୍ଷତ୍ରିୟର କର୍ମ ଅଟେ ।

---

* ୮୧ ଠାରୁ ୮୭ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଶୂନାଂ ରକ୍ଷଣଂ ଦାନମିଜ୍ୟାଧ୍ୟୟନମେବ ଚ ।
ବଣିକ୍ ପଥଂ କୁସୀଦଞ୍ଚ ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ କୃଷିମେବ ଚ ।୯୦।

ପଶୁରକ୍ଷା, ଦାନଦେବା, ଯଜ୍ଞ କରିବା, ପଢ଼ିବା, ବେପାର କରିବା ସୁଧନେବା ଆଉ କୃଷି କରିବା ବୈଶ୍ୟଙ୍କ କର୍ମ ।

ଏକମେବ ତୁ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ପ୍ରଭୁଃ କର୍ମ ସମାଦିଶତ୍ ।
ଏତେଷାମେବ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ଶୁଶ୍ରୂଷାମନସୂୟୟା ।୯୧।

ଅସୂୟା ଛାଡ଼ିକରି ଏହି ତିନି ବର୍ଣ୍ଣର ସେବା କରିବା, ଶୂଦ୍ରର ଗୋଟିଏ କର୍ମ ବୋଲି ପ୍ରଭୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ନାଭେର୍ମେଧ୍ୟତରଃ ପୁରୁଷଃ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତଃ ।
ତସ୍ମାନ୍ମେଧ୍ୟତମଂ ତ୍ୱସ୍ୟ ମୁଖମୁକ୍ତଂ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁବା ।୯୨।

ପୁରୁଷ ଶରୀରର ନାଭିର ଉପରଭାଗ ପବିତ୍ରତର ଏବଂ ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ମୁଖକୁ ପବିତ୍ରତମ ବୋଲି ପରମାତ୍ମା କହି ଅଛନ୍ତି ।

ଉତ୍ତମାଙ୍ଗୋଦ୍ଭବାଜ୍ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ୍ୟାଦ୍ବ୍ରହ୍ମଣଶ୍ଚୈବ ଧାରଣାତ୍ ।
ସର୍ବସ୍ୟୈବାସ୍ୟ ସର୍ଗସ୍ୟ ଧର୍ମତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପ୍ରଭୁଃ ।୯୩।

ଉତ୍ତମାଙ୍ଗୋଦ୍ଭବ ଅର୍ଥାତ୍ ମସ୍ତକରୁ ଜାତ ହେବା, ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା ଏବଂ ବେଦ ଧାରଣ କରିବାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏହି ସମସ୍ତ ଜଗତର ଧର୍ମତଃ ପ୍ରଭୁ ଅଟନ୍ତି ।

ତଂ ହି ସ୍ୱୟମ୍ଭୂଃ ସ୍ୱାଦାସ୍ୟାତ୍ତପସ୍ତପ୍ତ୍ୱାଦିତୋଽସୃଜତ ।
ହବ୍ୟକବ୍ୟାଭିବାହ୍ୟାୟ ସର୍ବସ୍ୟାସ୍ୟ ଚ ଗୁପ୍ତୟେ ।୯୪।

କାରଣ ହବ୍ୟ କବ୍ୟ ପହଞ୍ଚାଇବା ଏବଂ ସମସ୍ତ ଜଗତର ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ (ଜ୍ଞାନମୟ) ତପସ୍ୟା କରି ଆପଣାର [ସ୍ୱସ୍ୱାମି ସମ୍ବନ୍ଧଯୋଗେ] ମୁଖରୁ ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

ଏଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଏହି ଯେ ଅଗ୍ନିରେ ହୋମ ବା ଯଜ୍ଞ କରିବାଦ୍ୱାରା ହବ୍ୟ କବ୍ୟ ଦେବଲୋକ ଅର୍ଥାତ୍ ବାୟୁ ଆଦି ଓ ପିତୃଲୋକ ଅର୍ଥାତ୍ ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣାଦିରେ ପହଞ୍ଚେ । ବ୍ରାହ୍ମଣର କର୍ମ ମୁଖଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଖରେ ପଢ଼ିବା, ମୁଖରେ ପଢ଼ାଇବା, ଯଜ୍ଞ କରିବା କରାଇବାରେ, ମୁଖରେ ବେଦପାଠ ମଧ୍ୟ ଦାନ ଓ ଆଦାନର ବାକ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ ମୁଖଦ୍ୱାରା ହୁଏ । ପରମାତ୍ମା ବେଦଦ୍ୱାରା ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଅନନ୍ତ ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ସ୍ୱରୂପ ପରମାତ୍ମାଙ୍କର ମୁଖ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଆକାର ନାହିଁ ମାତ୍ର ମୁଖର ଶକ୍ତି ଅଛି ଏବଂ ସେହି ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଋଷିଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଯସ୍ୟାସ୍ୟେନ ସଦାଶ୍ନନ୍ତି ହବ୍ୟାନି ତ୍ରିଦିବୌକସଃ ।
କବ୍ୟାନି ଚୈବ ପିତରଃ କିମ୍ଭୂତମଧିକଂ ତତଃ ।୯୫।

ହବନଦ୍ୱାରା ଯାହାଙ୍କ ମୁଖରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଖୋଚ୍ଚାରିତ ମନ୍ତ୍ର ସହିତ ତ୍ରିଦିବୌକସ୍ (ପୃଥିବୀ ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଦିବସ ନିରୁକ୍ତୋକ୍ତ ବାୟୁ ଆଦି) ଦେବତା ହବ୍ୟ ଆଉ ପିତୃଲୋକ କବ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ କେଉଁ ପ୍ରାଣୀ ହେବ ?

ଭୂତାନାଂ ପ୍ରାଣିନଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠାଃ ପ୍ରାଣିନାଂ ବୁଦ୍ଧିଜୀବିନଃ ।
ବୁଦ୍ଧିମତ୍ସୁ ନରାଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ନରେଷୁ ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ସ୍ମୃତାଃ ।୯୬।

ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଭୂତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୀଟାଦି ପ୍ରାଣୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଶ୍ୱାଦ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିମାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ ପୁଣି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ।

ବ୍ରାହ୍ମଣେଷୁ ଚ ବିଦ୍ୱାଂସୋ ବିଦ୍ୱତ୍ସୁ କୃତବୁଦ୍ଧୟଃ ।
କୃତବୁଦ୍ଧିଷୁ କର୍ତ୍ତାରଃ କର୍ତ୍ତୃଷୁ ବ୍ରହ୍ମବେଦିନଃ ।୯୭।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ବିଦ୍ୟାଯୁକ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ବିଦ୍ୱାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କର୍ମ ବିଷୟରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୁଦ୍ଧିମାନମାନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; କୃତବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମକାରୀ ଏବଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମକାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞମାନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟନ୍ତି ।

ଉତ୍ପତ୍ତିରେବ ବିପ୍ରସ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିର୍ଧର୍ମସ୍ୟ ଶାଶ୍ୱତୀ ।
ସ ହି ଧର୍ମାର୍ଥମୁତ୍ପନ୍ନୋ ବ୍ରହ୍ମଭୂୟାୟ କଳ୍ପତେ ।୯୮।

ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତିହିଁ ଧର୍ମର ଶାଶ୍ୱତ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଟେ, ସେ ଧର୍ମାର୍ଥ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ମୋକ୍ଷର ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି । *

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜାୟମାନୋ ହି ପୃଥିବ୍ୟାମଧିଜାୟତେ ।
ଈଶ୍ୱରଃ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ଧର୍ମକୋଷସ୍ୟ ଗୁପ୍ତୟେ ।୯୯।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା ପୃଥିବୀରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠଜନ୍ମ କାରଣ ସକଳ ଜୀବମାନଙ୍କର ଧର୍ମରୂପ କୋଷ ରକ୍ଷାର୍ଥ ସେ ପ୍ରଭୁ ଅଟନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଧର୍ମର ଉପଦେଶ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦ୍ୱାରହିଁ ହୁଏ ।

ସର୍ବଂ ସ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟେଦଂ ଯତ୍କିଞ୍ଚିଜ୍ଜଗତୀଗତମ୍ ।
ଶ୍ରୈଷ୍ଠ୍ୟେନାଭିଜନେନେଦଂ ସର୍ବଂ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣୋଽର୍ହତି ।୧୦୦।

ଜଗତରେ ଯାହାକିଛି ପଦାର୍ଥ ଅଛି ସେ ସବୁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଟେ । ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ପତ୍ତିରୂପ ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ହେତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମସ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ।

ସ୍ୱମେବ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ସ୍ୱଂ ବସ୍ତେ ସ୍ୱଂ ଦଦାତି ଚ ।
ଆନୃଶଂସ୍ୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜତେ ହୀତରେ ଜନାଃ ।୧୦୧।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯାହା ଭୋଜନ କରନ୍ତି, ଯାହା ପରିଧାନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଯାହା ଦାନ କରନ୍ତି ତାହା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ନିଜର, କାରଣ ଅନ୍ୟଲୋକ ଯାହା ଭୋଜନାଦି କରନ୍ତି ତାହା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ କୃପାରୁ, ଯେହେତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କଠାରୁ ଜ୍ଞାନ ନ ଅର୍ଜିଲେ କେହି ଧର୍ମଭାବରେ ଅର୍ଜନକରି ପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ ଅଧ୍ୟୟନ ଅଧ୍ୟାପନାଦି ହେତୁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ଭୋଜନାଦି ତାଙ୍କର ଉପଦେଶ-ବଳରୁ ହେବାଯୋଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ।

ତସ୍ୟ କର୍ମବିବେକାର୍ଥଂ ଶେଷାଣାମନୁପୂର୍ବଶଃ ।
ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବୋ ମନୁର୍ଧୀମାନିଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରମକଳ୍ପୟତ୍ ।୧୦୨।

ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ କର୍ମ ଆଉ ଅବଶିଷ୍ଟ କ୍ଷତ୍ରିୟାଦିଙ୍କ କର୍ମ କ୍ରମଶଃ ଜାଣିବା ପ୍ରକାଶେ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁ ଏହି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ରଚନା କରି ଅଛନ୍ତି ।

ବିଦୁଷା ବ୍ରାହ୍ମଣେନେଦମଧ୍ୟେତବ୍ୟଂ ପ୍ରୟତ୍ନତଃ ।
ଶିଷ୍ୟେଭ୍ୟଶ୍ଚ ପ୍ରବକ୍ତବ୍ୟଂ ସମ୍ୟକ୍ ନାନ୍ୟେନ କେନଚିତ୍ ।୧୦୩।

---

* ବ୍ରାହ୍ମଣର ଉତ୍ପତ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଦ୍ୱିତୀୟ ଜନ୍ମ ବୋଲି ଜାଣିବା ଉଚିତ । କେବଳ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ହେଲେ କେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏହି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବା ଓ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେହି କରିବେ ନାହିଁ ।

ଇଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରମଧୀୟାନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଶଂସିତବ୍ରତଃ ।
ମନୋବାଗ୍‌ଦେହଜୈର୍ନିତ୍ୟଂ କର୍ମଦୋଷୈର୍ନ ଲିପ୍ୟତେ ।୧୦୪।

ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରପଢ଼ା ଓ ତଦାଜ୍ଞାନୁସାର କର୍ମକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମନ-ବାଣୀ-ଦେହ-ଜନିତ ଦୋଷରେ ନିତ୍ୟ ଲିପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପୁନାତି ପଙ୍‌କ୍ତିଂ ବଂଶ୍ୟାଂଶ୍ଚ ସପ୍ତ ସପ୍ତ ପରାବରାନ୍ ।
ପୃଥିବୀମପି ଚୈବେମାଂ କୃତ୍ସ୍ନାମେକୋଽପି ସୋଽର୍ହତି ।୧୦୫।

ସେ ପଂକ୍ତି ଓ ବଂଶର ସାତ ପିତା ପ୍ରପିତାମହ ଓ ସାତ ପୁତ୍ର ପୌତ୍ରାଦି କ୍ରମରେ ୧୪ ପୁରୁଷ ପବିତ୍ର କରନ୍ତି ଏବଂ ସେ ସମୁଦାୟ ପୃଥିବୀ ଦାନ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ।

ଇଦଂ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠମିଦଂ ବୁଦ୍ଧିବିବର୍ଦ୍ଧନମ୍ ।
ଇଦଂ ଯଶସ୍ୟମାୟୁଷ୍ୟମିଦଂ ନିଃଶ୍ରେୟସଂ ପରମ୍ ।୧୦୬।

ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ମଙ୍ଗଳଜନକ ଅଟେ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧି ବଢ଼ାଏ, ତଥା ଯଶ, ଆୟୁ ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋକ୍ଷ ଦିଏ ।

ଅସ୍ମିନ୍ ଧର୍ମୋଽଖିଲେନୋକ୍ତୋ ଗୁଣଦୋଷୌ ଚ କର୍ମଣାମ୍ ।
ଚତୁର୍ଣ୍ଣାମପି ବର୍ଣ୍ଣାନାମାଚାରଶ୍ଚୈବ ଶାଶ୍ୱତଃ । ୧୦୭ । *

ଏହି ସ୍ମୃତିରେ ସମଗ୍ର ଧର୍ମ ତଥା କର୍ମମାନଙ୍କର ଦୋଷଗୁଣ ମଧ୍ୟ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ପରମ୍ପରାଗତ ଆଚାର ବୋଲାଯାଇ ଅଛି ।

ଆଚାରଃ ପରମୋ ଧର୍ମଃ ଶ୍ରୁତ୍ୟୁକ୍ତଃ ସ୍ମାର୍ତ୍ତ ଏବ ଚ ।
ତସ୍ମାଦସ୍ମିନ୍ ସଦା ଯୁକ୍ତୋ ନିତ୍ୟଂ ସ୍ୟାଦାତ୍ମବାନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ।୧୦୮।

ଶ୍ରୁତି ଓ ସ୍ମୃତିରେ ବୋଲାଯାଇଥିବା ଆଚାର ପରମ ଧର୍ମ ଅଟେ । ଏହେତୁ ଆପଣା ହିତେଚ୍ଛୁ ଦ୍ୱିଜ ସର୍ବଦା ଏହି ଆଚାରଯୁକ୍ତ ହେବେ ।

ଆଚାରାଦ୍‌ବିଚ୍ୟୁତୋ ବିପ୍ରୋ ନ ବେଦଫଳମଶ୍ନୁତେ ।
ଆଚାରେଣ ତୁ ସଂଯୁକ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଫଳଭାଗ୍‌ଭବେତ୍ ।୧୦୯।

ଆଚାରଭ୍ରଷ୍ଟ ବିପ୍ର ବେଦଫଳ ପାଏ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଯେ ଆଚାରଯୁକ୍ତ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଫଳଭୋଗୀ ହୁଏ ।

ଏବମାଚାରତୋ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଧର୍ମସ୍ୟ ମୁନୟୋ ଗତିମ୍ ।
ସର୍ବସ୍ୟ ତପସୋ ମୂଳମାଚାରଂ ଜଗୃହୁଃ ପରମ୍ ।୧୧୦।

ମୁନିମାନେ ଏହିପରି ଆଚାରରୁ ଧର୍ମପ୍ରାପ୍ତି ଦେଖି ଆଚାରକୁ ଧର୍ମର ପରମ ମୂଳ ବୋଲି ଘେନି ଅଛନ୍ତି ।

ଜଗତଶ୍ଚ ସମୁତ୍ପତ୍ତିଂ ସଂସ୍କାରବିଧିମେବ ଚ ।
ବ୍ରତଚର୍ଯ୍ୟୋପଚାରଞ୍ଚ ସ୍ନାନସ୍ୟ ଚ ପରଂ ବିଧିମ୍ ।୧୧୧।

ଜଗତର ଉତ୍ପତ୍ତି ଆଉ ସଂସ୍କାର ବିଧି ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟା ଓ ଗୁରୁ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ଅଭିବାଦନ ଓ ଉପାସନା ମଧ୍ୟ ସ୍ନାନର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବିଧି,

* ୧୦୨ ଠାରୁ ୧୦୭ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦାରାଧିଗମନଞ୍ଚୈବ ବିବାହାନାଂ ଚ ଲକ୍ଷଣଂ ।
ମହାଯଜ୍ଞବିଧାନଞ୍ଚ ଶ୍ରାଦ୍ଧକଳ୍ପଞ୍ଚ ଶାଶ୍ୱତଃ ।୧୧୨।

ସ୍ତ୍ରୀ ଗମନ ଓ ବିବାହର ଲକ୍ଷଣ ଆଉ ମହାଯଜ୍ଞ ବିଧି ଓ ପରମ୍ପରାଗତ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କଳ୍ପ,

ବୃତ୍ତୀନାଂ ଲକ୍ଷଣଞ୍ଚୈବ ସ୍ନାତକସ୍ୟ ବ୍ରତାନି ଚ ।
ଭକ୍ଷ୍ୟାଭକ୍ଷ୍ୟଞ୍ଚ ଶୌଚଞ୍ଚ ଦ୍ରବ୍ୟାଣାଂ ଶୁଦ୍ଧିମେବ ଚ ।୧୧୩।

ଜୀବିକାର ଲକ୍ଷଣ ଓ ସ୍ନାତକର ବ୍ରତମାନ ଆଉ ଭକ୍ଷ୍ୟ, ଅଭକ୍ଷ୍ୟ, ଶୌଚ ଏବଂ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧି,

ସ୍ତ୍ରୀଧର୍ମଯୋଗଂ ତାପସ୍ୟଂ ମୋକ୍ଷଂ ସନ୍ନ୍ୟାସମେବ ଚ ।
ରାଜ୍ଞଶ୍ଚ ଧର୍ମମଖିଳଂ କାର୍ଯ୍ୟାଣାଞ୍ଚ ବିନିର୍ଣ୍ଣୟଂ ।୧୧୪।

ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମୋପାୟ, ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଆଦି ତପସ୍ୱିମାନଙ୍କର ଧର୍ମ, ମୋକ୍ଷ ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଧର୍ମ ଆଉ ରାଜାଙ୍କ ଅଖିଳ ଧର୍ମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ବିଚାର ।

ସାକ୍ଷିପ୍ରଶ୍ନବିଧାନଞ୍ଚ ଧର୍ମଂ ସ୍ତ୍ରୀପୁଂସୟୋରପି ।
ବିଭାଗଧର୍ମଂ ଦ୍ୟୂତଞ୍ଚ କଣ୍ଟକାନାଞ୍ଚ ଶୋଧନଂ ।୧୧୫।

ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା ବିଧି ଓ ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷଙ୍କ ଧର୍ମ ଆଉ ଦାୟବିଭାଗ ଏବଂ ଦ୍ୟୂତବିଧାନ ତଥା ଚୋରାଦିର ଶାସ୍ତି,

ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରୋପଚାରଞ୍ଚ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣାନାଞ୍ଚ ସମ୍ଭବଂ ।
ଆପଦ୍ଧର୍ମଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିଧିଂ ତଥା ।୧୧୬।

ବୈଶ୍ୟ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ସ୍ୱଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କରମାନଙ୍କର ଆଉ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ଆପଦ୍ଧର୍ମ ତଥା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଧି,

ସଂସାରଗମନଞ୍ଚୈବ ତ୍ରିବିଧଂ କର୍ମସମ୍ଭବଂ ।
ନିଃଶ୍ରେୟସଂ କର୍ମଣାଞ୍ଚ ଗୁଣଦୋଷପରୀକ୍ଷଣଂ ।୧୧୭।

ଦେହାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତି ରୂପ ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ ଓ ଅଧମ ତିନିପ୍ରକାର ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମଜନ୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷର ସ୍ୱରୂପ ଏବଂ କର୍ମମାନଙ୍କର ଗୁଣଦୋଷ ପରୀକ୍ଷା,

ଦେଶଧର୍ମାନ୍ ଜାତିଧର୍ମାନ୍ କୁଳଧର୍ମାଂଶ୍ଚ ଶାଶ୍ୱତାନ୍ ।
ପାଷଣ୍ଡଗଣଧର୍ମାଂଶ୍ଚ ଶାସ୍ତ୍ରେଽସ୍ମିନ୍ନୁକ୍ତବାନ୍ ମନୁଃ ।୧୧୮।

ପରମ୍ପରାଗତ ଦେଶଧର୍ମ, ଜାତିଧର୍ମ ଓ କୁଳଧର୍ମ ଆଉ ପାଷଣ୍ଡମାନଙ୍କର ବେଦନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମ ଓ ଧର୍ମ ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

ଯଥେଦମୁକ୍ତବାନ୍ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ପୁରା ପୃଷ୍ଟୋ ମନୁର୍ମୟା ।
ତଥେଦଂ ଯୂୟମପ୍ୟଦ୍ୟ ମତ୍ସକାଶାନ୍ନିବୋଧତ ।୧୧୯। *

ପୂର୍ବେ ଆମ୍ଭେ ପଚାରିବାରୁ ମନୁ ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ଯେପରି କହିଥିଲେ ସେହିପରି ତୁମ୍ଭେମାନେ ଆଜି ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ଆମ୍ଭଠାରୁ ଶୁଣ ।

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ ।

—:*:—

ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ବିଦ୍ୱଦ୍ଭିଃ ସେବିତଃ ସଦ୍ଭିର୍ନିତ୍ୟମଦ୍ୱେଷରାଗିଭିଃ ।
ହୃଦୟେନାଭ୍ୟନୁଜ୍ଞାତୋ ଯୋ ଧର୍ମସ୍ତଂ ନିବୋଧତ ।୧।

---

୧୧୧ ଠାରୁ ୧୧୯ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବେଦଜ୍ଞ ଓ ରାଗଦ୍ୱେଷାଦିରହିତ ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କ ସେବିତ ଓ ହୃଦୟରେ ଅଭିଜ୍ଞାତ ଧର୍ମକୁ ଶୁଣ ।

କାମାତ୍ମତା ନ ପ୍ରଶସ୍ତା ନ ଚୈବେହାସ୍ତ୍ୟକାମତା ।
କାମ୍ୟୋ ହି ବେଦାଧିଗମଃ କର୍ମଯୋଗଶ୍ଚ ବୈଦିକଃ । ୨ ।

କାମାତ୍ମା ହେବା ଅଥବା କେବଳ ନିଷ୍କାମ ହେବା ଏହି ସଂସାରରେ ପ୍ରଶସ୍ତ ନୁହେ, କାରଣ ବେଦଜ୍ଞାନ ଓ ବେଦୋକ୍ତ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କାମନା କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ।

ସଙ୍କଳ୍ପମୂଳଃ କାମୋ ବୈ ଯଜ୍ଞାଃ ସଙ୍କଳ୍ପ ସମ୍ଭବାଃ ।
ବ୍ରତାନି ଯମଧର୍ମାଶ୍ଚ ସର୍ବେ ସଙ୍କଳ୍ପଜାଃ ସ୍ମୃତାଃ । ୩ ।

ଏହି କର୍ମ କଲେ ଏହି ଇଷ୍ଟଫଳ ମିଳିବ, ଏହାହିଁ ସଙ୍କଳ୍ପ, କାମନା ସଙ୍କଳ୍ପମୂଳକ ଅଟେ ଏବଂ ଯଜ୍ଞାଦି ସଙ୍କଳ୍ପରୁ ହୁଏ ମଧ୍ୟ ବ୍ରତ, ନିୟମ, ଧର୍ମ ଏସବୁ ସଙ୍କଳ୍ପରୁ ଜାତ ବୋଲି ଅର୍ଥାତ୍ ବିନା ସଙ୍କଳ୍ପରେ କିଛି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଅକାମସ୍ୟ କ୍ରିୟା କାଚିଦ୍ଦୃଶ୍ୟତେ ନେହ କର୍ହିଚିତ୍ ।
ଯଦ୍ୟଦ୍ଧି କୁରୁତେ କିଞ୍ଚିତ୍ କାମସ୍ୟ ଚେଷ୍ଟିତମ୍ । ୪ ।

ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭୋଜନ ଗମନାଦି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ବିନା କେବେ ଦେଖା ନ ଯାଏ । ଏ ହେତୁ ଲୋକ ଯେ କିଛି କର୍ମ କରେ ତାହା ଇଚ୍ଛାରୁ ଚେଷ୍ଟିତ ହୁଏ ।

ତେଷୁ ସମ୍ୟଗ୍‌ବର୍ତ୍ତମାନୋ ଗଚ୍ଛତ୍ୟମରଲୋକତାମ୍ ।
ଯଥା ସଂକଳ୍ପିତାଂଶ୍ଚେହ ସର୍ବାନ୍ କାମାନ୍ ସମଶ୍ନୁତେ । ୫ ।

ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କର୍ମମାନଙ୍କର ଉତ୍ତମରୂପ ଆଚରଣକାରୀ ଅମର ଲୋକତା ବା ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଆଉ ଇହଲୋକରେ ସଙ୍କଳ୍ପାନୁରୂପ ସକଳ କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ।

ବେଦୋଽଖିଳୋ ଧର୍ମମୂଳଂ ସ୍ମୃତିଶୀଳେ ଚ ତଦ୍‌ବିଦାମ୍ ।
ଆଚାରଶ୍ଚୈବ ସାଧୂନାମାତ୍ମନ ସ୍ତୁଷ୍ଟିରେବ ଚ । ୬ ।

ସକଳ ବେଦ ଧର୍ମମୂଳକ ଏବଂ ବେଦଜ୍ଞମାନଙ୍କର ସ୍ମୃତି ତଥା ଶୀଳ ସୁଦ୍ଧା ଧର୍ମମୂଳକ ଅଟେ । ସେହିପରି ସାଧୁମାନଙ୍କର ଆଚାର ଓ ଆତ୍ମାର ସନ୍ତୋଷ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମମୂଳକ ।

ଯଃ କଶ୍ଚିତ୍ କସ୍ୟଚିଦ୍ଧର୍ମୋ ମନୁନା ପରିକୀର୍ତ୍ତିତଃ ।
ସ ସର୍ବୋଽଭିହିତୋ ବେଦେ ସର୍ବଜ୍ଞାନମୟୋ ହି ସଃ । ୭ । *

ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ସକାଶେ ଯେଉଁ ଧର୍ମ ମନୁ କହି ଅଛନ୍ତି ସେ ସବୁ ବେଦରେ କଥିତ ଅଛି କାରଣ ବେଦ ସର୍ବଜ୍ଞାନ ମୟ ଅର୍ଥାତ୍ ସକଳ ବିଦ୍ୟାର ଭଣ୍ଡାର ।

ସର୍ବଂ ତୁ ସମବେକ୍ଷ୍ୟେଦଂ ନିଖିଳଂ ଜ୍ଞାନ ଚକ୍ଷୁଷା ।
ଶ୍ରୁତିପ୍ରାମାଣ୍ୟତୋ ବିଦ୍ୱାନ୍ ସ୍ୱଧର୍ମେ ନିବିଶେତ ବୈ । ୮ ।

ବିଦ୍ୱାନଙ୍କର ଉଚିତ ଏହି ସବୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁଦ୍ୱାରା ବେଦ ପ୍ରମାଣରେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଆପଣାର ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କରିବେ ।

ଶ୍ରୁତିସ୍ମୃତ୍ୟୁଦିତଂ ଧର୍ମମନୁତିଷ୍ଠନ୍ ହି ମାନବଃ ।
ଇହ କୀର୍ତ୍ତିମବାପ୍ନୋତି ପ୍ରେତ୍ୟ ଚାନୁତ୍ତମଂ ସୁଖଂ । ୯ ।

* ଏ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାନବ ବେଦ ଓ ଶ୍ରୁତିରେ ପ୍ରତିପାଦିତ ଧର୍ମର ଅନୁଷ୍ଠାନ କଲେ ଇହଲୋକରେ ତାହାକୁ କୀର୍ତ୍ତି ଓ ପରଲୋକର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସୁଖ ମିଳେ ।

ଶ୍ରୁତିସ୍ତୁ ବେଦୋ ବିଜ୍ଞେୟୋ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଂ ତୁ ବୈ ସ୍ମୃତିଃ
ତେ ସର୍ବାର୍ଥେଷ୍ୱମୀମାଂସ୍ୟେ ତାଭ୍ୟାଂ ଧର୍ମୋ ହି ନିର୍ବଭୌ ।୧୦।

ଶ୍ରୁତିବେଦ ଏବଂ ମନ୍ୱାଦି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସ୍ମୃତି ଅଟେ । ଏ ଦୁହେଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥରେ ନିର୍ବିବାଦ କାରଣ ସେ ଦୁହିଁରୁ ଧର୍ମ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ।

ଯୋଽବମନ୍ୟେତ ତେ ମୂଳେ ହେତୁଶାସ୍ତ୍ରାଶ୍ରୟାଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସ ସାଧୁଭିର୍ବହିଷ୍କାର୍ଯ୍ୟୋ ନାସ୍ତିକୋ ବେଦନିନ୍ଦକଃ ।୧୧।

ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜ କୁତର୍କାଦି ଦ୍ୱାରା ଏଙ୍କୁ ନିନ୍ଦାକରେ ସାଧୁମାନେ ତାହାକୁ ବାହାର କରି ଦେବା ଉଚିତ—ସେ ବେଦନିନ୍ଦକ ନାସ୍ତିକ ଅଟେ ।

ବେଦଃ ସ୍ମୃତିଃ ସଦାଚାରଃ ସ୍ୱସ୍ୟ ଚ ପ୍ରିୟମାତ୍ମନଃ ।
ଏତଚ୍ଚତୁର୍ବିଧଂ ପ୍ରାହୁଃ ସାକ୍ଷାଦ୍ଧର୍ମସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣମ୍ ।୧୨।

ବେଦ, ସ୍ମୃତି, ସଦାଚାର ଶୀଳାଦି ଏବଂ ଆପଣାର ସନ୍ତୋଷ ଏହି ଚାରି ପ୍ରକାରକୁ ସାକ୍ଷାତ୍ ଧର୍ମର ଲକ୍ଷଣ ବୋଲାଯାଏ ।

ଅର୍ଥକାମେଷ୍ୱସକ୍ତାନାଂ ଧର୍ମଜ୍ଞାନଂ ବିଧୀୟତେ ।
ଧର୍ମଂ ଜିଜ୍ଞାସମାନାନାଂ ପ୍ରମାଣଂ ପରମଂ ଶ୍ରୁତିଃ ।୧୩।

ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ଓ କାମରେ ଆସକ୍ତି ନ ଥାଏ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମଜ୍ଞାନ ଦେବା ବିଧି ଅଟେ । ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ଧର୍ମ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ପରମ ପ୍ରମାଣ ବେଦ ।

ଶ୍ରୁତିଦ୍ୱୈଧଂ ତୁ ଯତ୍ର ସ୍ୟାତ୍ତତ୍ର ଧର୍ମାବୁଭୌ ସ୍ମୃତୌ ।
ଉଭାବପି ହି ତୌ ଧର୍ମୌ ସମ୍ୟଗୁକ୍ତୌ ମନୀଷିଭିଃ ।୧୪।

ଶ୍ରୁତିରେ ଯେଉଁଠାରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ପ୍ରତିପାଦିତ ହୁଏ ସେଠାରେ ସେ ଉଭୟ ଧର୍ମ ବୋଲାଯାଏ । ସେ ଉଭୟ ବିକଳ୍ପରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବୋଲି ଋଷିମାନେ ବୋଲି ଅଛନ୍ତି ।

ଉଦିତେଽନୁଦିତେ ଚୈବ ସମୟାଧ୍ୟୁଷିତେ ତଥା ।
ସର୍ବଥା ବର୍ତ୍ତତେ ଯଜ୍ଞ ଇତୀୟଂ ବୈଦିକୀ ଶ୍ରୁତିଃ ।୧୫। *

ବୈଦିକ ଶ୍ରୁତିରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ କାଳରେ ଏବଂ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅନୁଦୟ କାଳରେ ତଥା ସୂର୍ଯ୍ୟ ନକ୍ଷତ୍ର ନ ଥିବା କାଳରେ ହୋମ କରିବାର ସକଳ ବିଧି ଅଛି । ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ସମୟ ହେଲେହେଁ ହୋମ ସବୁ କାଳରେ କରାଯାଏ ।

ନିଷେକାଦିଶ୍ମଶାନାନ୍ତୋ ମନ୍ତ୍ରୈର୍ଯସ୍ୟୋଦିତୋ ବିଧିଃ ।
ତସ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରେଽଧିକାରୋଽସ୍ମିନ୍ ଜ୍ଞେୟୋ ନାନ୍ୟସ୍ୟ କସ୍ୟଚିତ୍ ।୧୬।

---

* ୧୫ ଶ୍ଳୋକପରେ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ନିମ୍ନ ଦୁଇଶ୍ଳୋକ ମିଳେ ।:—

ଶ୍ରୁତିଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ମୁନୟଃ ସ୍ମରନ୍ତି ତୁ ଯଥାସ୍ମୃତି ।
ତସ୍ମାତ୍ ପ୍ରମାଣଂ ମୁନୟଃ ପ୍ରମାଣଂ ପ୍ରଥିତଂ ଭୁବି । ୧ ।
ଧର୍ମବ୍ୟତିକ୍ରମୋ ଦୃଷ୍ଟଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠାନାଂ ସାହସଂ ତଥା ।
ତଦନ୍ୱୀକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରୟୁଞ୍ଜାନାଃ ସୀଦନ୍ତ୍ୟପରଧର୍ମଜାଃ । ୨ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗର୍ଭାଧାନଠାରୁ ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହାକୁ ବେଦୋକ୍ତ ମନ୍ତ୍ରରେ ବିଧି ବୋଲି ବୋଲଯାଇ ଅଛି । ସେହି କର୍ମର ଅଧିକାର ବା ପ୍ରକରଣ ଏହି ମାନବ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଜଣାଯିବ—ଅନ୍ୟ କିଛି ଜଣାଯିବ ନାହିଁ ।

ସରସ୍ୱତୀଦୃଷଦ୍ୱତ୍ୟୋର୍ଦେବନଦ୍ୟୋର୍ଯଦନ୍ତରଂ ।
ତଂ ଦେବନିର୍ମିତଂ ଦେଶଂ ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ ।୧୭।

ସରସ୍ୱତୀ ଓ ଦୃଷଦ୍‌ବତୀ ଏହି ଦେବନଦୀଦ୍ୱୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଦେବନିର୍ମିତ ଦେଶ ଅଛି ତାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ କହନ୍ତି ।

ତସ୍ମିନ୍ ଦେଶେ ଯ ଆଚାରଃ ପାରମ୍ପର୍ଯ୍ୟକ୍ରମାଗତଃ ।
ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ସାନ୍ତରାଳାନାଂ ସ ସଦାଚାର ଉଚ୍ୟତେ ।୧୮। *

ସେହି ଦେଶରେ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କରମାନଙ୍କର ପରମ୍ପରାଗତ ଯେଉଁ ଆଚାର ଅଛି ତାହା ସଦାଚାର ବୋଲି କଥିତ ହୁଏ ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଂ ଚ ମତ୍ସ୍ୟାଶ୍ଚ ପଞ୍ଚାଳାଃ ଶୂରସେନକାଃ ।
ଏଷ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିଦେଶୋ ବୈ ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତାଦନନ୍ତରଃ ।୧୯।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର, ମତ୍ସ୍ୟ, ପଞ୍ଚାଳ ଓ ଶୂରସେନକା—ଏହା ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିଦେଶ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ ସମୀପରେ ।

ଏତଦ୍ଦେଶପ୍ରସୂତସ୍ୟ ସକାଶାଦଗ୍ରଜନ୍ମନଃ ।
ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ଚରିତ୍ରଂ ଶିକ୍ଷେରନ୍ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ସର୍ବମାନବାଃ ।୨୦।

ଏତଦ୍ଦେଶ ପ୍ରସୂତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କଠାରୁ ପୃଥିବୀର ସମଗ୍ର ଲୋକମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ଚରିତ୍ର ଶିକ୍ଷା କରିବେ ।

ହିମବଦ୍‌ବିନ୍ଧ୍ୟୟୋର୍ମଧ୍ୟଂ ଯତ୍ ପ୍ରାଗ୍‌ବିନଶନାଦପି ।
ପ୍ରତ୍ୟଗେବ ପ୍ରୟାଗାଚ୍ଚ ମଧ୍ୟଦେଶଃ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଃ ।୨୧।

ହିମାଳୟ ଓ ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ସରସ୍ୱତୀର ପୂର୍ବ ଓ ପ୍ରୟାଗର ପଶ୍ଚିମରେ ଦେଶଅଛି ତାହାକୁ ମଧ୍ୟଦେଶ କହନ୍ତି ।

ଆସମୁଦ୍ରାତ୍ତୁ ବୈ ପୂର୍ବାଦାସମୁଦ୍ରାତ୍ତୁ ପଶ୍ଚିମାତ୍ ।
ତୟୋରେବାନ୍ତରଂ ଗିର୍ଯ୍ୟୋରାର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତଂ ବିଦୁର୍ବୁଧାଃ ।୨୨।

ପୂର୍ବ ସମୁଦ୍ରଠୁ ପଶ୍ଚିମସମୁଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ ହିମାଚଳଠାରୁ ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ଦେଶ ଅଛି ତାହାକୁ ବିଦ୍ୱାନ୍‌ଲୋକମାନେ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ ବୋଲନ୍ତି ।

କୃଷ୍ଣସାରସ୍ତୁ ଚରତି ମୃଗୋ ଯତ୍ର ସ୍ୱଭାବତଃ ।
ସ ଜ୍ଞେୟୋ ଯଜ୍ଞିୟୋ ଦେଶୋ ମ୍ଲେଚ୍ଛଦେଶସ୍ତ୍ୱତଃ ପରଃ ।୨୩।

ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁଠାରେ କୃଷ୍ଣସାର ମୃଗ ସ୍ୱଭାବତଃ ବିଚରଣ କରେ ତାହା ଯଜ୍ଞୀୟ (ଯଜ୍ଞଯୋଗ୍ୟ) ଦେଶ ବୋଲି ଜାଣିବ ସେହାପରେ ଯେଉଁଦେଶ ତାହା ମ୍ଲେଚ୍ଛଦେଶ ।

---

* ୧୮ ଶ୍ଳୋକପରେ ମେଧାତିଥିଭାଷ୍ୟରେ ନିମ୍ନଶ୍ଳୋକ ମିଳେ:—
ବିରୁଦ୍ଧାଚ ବିଗୀତଚ ଦୃଷ୍ଟାର୍ଥାଦିଷ୍ଟକାରଣେ ।
ସ୍ମୃତିର୍ନ ଶ୍ରୁତିମୂଳା ସ୍ୟାଦ୍ୟାଚୈଷା ସମ୍ଭବଶ୍ରୁତିଃ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏତାନ୍ ଦ୍ୱିଜାତୟୋ ଦେଶାନ୍ ସଂଶ୍ରୟେରନ୍ ପ୍ରୟତ୍ନତଃ
ଶୂଦ୍ରସ୍ତୁ ଯସ୍ମିନ୍ କସ୍ମିନ୍ ବା ନିବସେଦ୍ ବୃତ୍ତିକର୍ଶିତଃ ।୨୪।

ଏସବୁ ଦେଶ ଦ୍ୱିଜମାନେ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ଆଶ୍ରୟ କରିବେ—ପରନ୍ତୁ ଶୂଦ୍ର ଆପଣା ବୃତ୍ତି ସକାଶେ ଯେ କୌଣସିଠାରେ ବାସ କରିପାରେ ।

ଏଷା ଧର୍ମସ୍ୟ ବୋ ଯୋନିଃ ସମାସେନ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତା ।
ସମ୍ଭବଶ୍ଚାସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମାନ୍ ନିବୋଧତ ।୨୫।

ଏହି ଧର୍ମର ଯୋନି [ଜାଣିବାର କାରଣ] ଏବଂ ଏହି ସମଗ୍ର ଜଗତର ଉତ୍ପତ୍ତି ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ବୋଲିଲେ, ଏବେ ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମମାନ ଶୁଣ ।

ବୈଦିକୈଃ କର୍ମଭିଃ ପୁଣ୍ୟୈର୍ନିଷେକାଦିର୍ଦ୍ୱିଜନ୍ମନାମ୍ ।
କାର୍ଯ୍ୟଃ ଶରୀରସଂସ୍କାରଃ ପାବନଃ ପ୍ରେତ୍ୟ ଚେହ ଚ ।୨୬।

ବୈଦିକ ପୁଣ୍ୟକର୍ମମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକର ପବିତ୍ରତା ସାଧନାକାରୀ ଗର୍ଭାଧାନାଦି ଶରୀର ସଂସ୍କାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଗାର୍ଭୈର୍ହୋମୈର୍ଜାତକର୍ମଚୌଡ଼ମୌଞ୍ଜୀନିବନ୍ଧନୈଃ ।
ବୈଜିକଂ ଗାର୍ଭିକଂ ଚୈନୋ ଦ୍ୱିଜାନାମପମୃଜ୍ୟତେ ।୨୭।

ଗର୍ଭାଧାନ ସଂସ୍କାର, ଜାତକର୍ମ, ଚୂଡ଼ାକରଣ ଏବଂ ଉପନୟନ ହୋମଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ବୀଜ ଓ ଗର୍ଭର ଦୋଷ ଧୁଇହୋଇଯାଏ ।

ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟେନ ବ୍ରତୈର୍ହୋମୈସ୍ତ୍ରୈବିଦ୍ୟେନେଜ୍ୟୟା ସୁତୈଃ ।
ମହାଯଜ୍ଞୈଶ୍ଚ ଯଜ୍ଞୈଶ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମୀୟଂ କ୍ରିୟତେ ତନୁଃ ।୨୮।

ବେଦପାଠ, ସନ୍ଧ୍ୟାରକ୍ଷଣାଦିବ୍ରତ, ପ୍ରଭାତ ସମୟରେ ହୋମ, ତ୍ରୈବିଦ୍ୟା ନାମକ ବ୍ରତବିଶେଷ, ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମାଦି ଇଜ୍ୟା, ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦନ, ପୌର୍ଣ୍ଣମାସାଦି ଯଜ୍ଞ ଓ ମହାଯଜ୍ଞମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଏହି ଶରୀରକୁ ବ୍ରାହ୍ମୀ ବା ବ୍ରହ୍ମବାସର ବା ବିଶୁଦ୍ଧ କରାଯାଏ ।

ପ୍ରାଙ୍ ନାଭିବର୍ଦ୍ଧନାତ୍ ପୁଂସୋ ଜାତକର୍ମ ବିଧୀୟତେ ।
ମନ୍ତ୍ରବତ୍ ପ୍ରାଶନଂ ଚାସ୍ୟ ହିରଣ୍ୟମଧୁସର୍ପିଷାଂ ।୨୯।

ନାଭିଛେଦନ ପୂର୍ବରେ ପୁରୁଷର ଜାତକର୍ମ ସଂସ୍କାର କରିବ ଓ ଗୃହ୍ୟୋକ୍ତ ବେଦମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ମଧୁ ଓ ଘିଅ ଚଟାଇବ ।

ନାମଧେୟଂ ଦଶମ୍ୟାଂ ତୁ ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାଂ ବାସ୍ୟ କାରୟେତ୍ ।
ପୁଣ୍ୟେ ତିଥୌ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବା ନକ୍ଷତ୍ରେ ବା ଗୁଣାନ୍ୱିତେ ।୩୦।

ଦଶ ବା ବାରଦିନରେ ଅଥବା ଶୁଭ ତିଥି, ମୁହୂର୍ତ୍ତ, ନକ୍ଷତ୍ର ବା ଗୁଣଯୁକ୍ତ ସମୟରେ [ଅର୍ଥାତ୍ ଦିନଟି ପରିଷ୍କାର ଥିବ ଏବଂ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନାଦି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ନ ଥିବ] ନାମ କରଣ କରାଇବ ।

ମାଙ୍ଗଲ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ସ୍ୟାତ୍ କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ବଲାନ୍ୱିତମ୍ ।
ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ଧନସଂଯୁକ୍ତଂ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ତୁ ଜୁଗୁପ୍ସିତମ୍ ।୩୧।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ମଙ୍ଗଳବାଚକ, କ୍ଷତ୍ରିୟର ବଳବାଚକ, ବୈଶ୍ୟର ଧନବାଚକ ଓ ଶୂଦ୍ରର ନିନ୍ଦାବାଚକ ନାମ ହେବ ।

ଶର୍ମବଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ସ୍ୟାଦ୍ରାଜ୍ଞୋ ରକ୍ଷାସମନ୍ୱିତଂ ।
ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ପୁଷ୍ଟିସଂଯୁକ୍ତଂ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ପ୍ରେଷ୍ୟସଂଯୁତଂ ।୩୨।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରାହ୍ମଣର ନାମରେ ଶର୍ମା, କ୍ଷତ୍ରିୟର ନାମରେ ବର୍ମା, ବୈଶ୍ୟର ନାମରେ ପୁଷ୍ଟି ଓ ଶୂଦ୍ରର ନାମରେ ସେବକ ବା ଦାସ ସଂଯୁକ୍ତ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ସୁଖୋଦ୍ୟମକ୍ରୂରଂ ବିସ୍ପଷ୍ଟାର୍ଥଂ ମନୋହରଂ ।
ମାଙ୍ଗଲ୍ୟଂ ଦୀର୍ଘବର୍ଣ୍ଣାନ୍ତମାଶୀର୍ବାଦାଭିଧାନବତ୍ ।୩୩।

ମୁଖରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଯୋଗ୍ୟ, କ୍ରୂରତାବାଚକ ନ ଥିବ, ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଅର୍ଥଯୁକ୍ତ, ମନୋହର ମଙ୍ଗଳବାଚକ, ଦୀର୍ଘ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଓ ଆଶୀର୍ବାଦବାଚକ ନାମ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ହେବ ।

ଚତୁର୍ଥେ ମାସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ଶିଶୋର୍ନିଷ୍କ୍ରମଣଂ ଗୃହାତ୍ ।
ଷଷ୍ଠେଽନ୍ନପ୍ରାଶନଂ ମାସି ଯଦ୍ୱେଷ୍ଟଂ ମଙ୍ଗଳଂ କୁଳେ ।୩୪।

ଶିଶୁକୁ ଚତୁର୍ଥ ମାସରେ ଘରୁ ବାହାରକୁ ଆଣିବାର ସଂସ୍କାର କର୍ମ ଏବଂ ଛମାସରେ ଅନ୍ନପ୍ରାଶନ କର୍ମ ଅଥବା ଯେପରି କୁଳାଚାର ଥିବ ସେହି ସମୟରେ ସେ ସଂସ୍କାର କର୍ମମାନ କରିବ ।

ଚୂଡ଼ାକର୍ମ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ସର୍ବେଷାମେବ ଧର୍ମତଃ ।
ପ୍ରଥମେଽବ୍ଦେ ତୃତୀୟେ ବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ଶ୍ରୁତିଚୋଦନାତ୍ ।୩୫।

ସକଳ ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ବା ତୃତୀୟ ବର୍ଷରେ ବେଦାଜ୍ଞାନୁସାରେ ଚୂଡ଼ାକର୍ମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଗର୍ଭାଷ୍ଟମେଽବ୍ଦେ କୁର୍ବୀତ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟୋପନାୟନଂ ।
ଗର୍ଭାଦେକାଦଶେ ରାଜ୍ଞୋ ଗର୍ଭାତ୍ତୁ ଦ୍ୱାଦଶେ ବିଶଃ ।୩୬।

ଗର୍ଭର ଅଷ୍ଟମ ବର୍ଷରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର, ଗର୍ଭର ଏକାଦଶ ବର୍ଷରେ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଏବଂ ଗର୍ଭର ଦ୍ୱାଦଶ ବର୍ଷରେ ବୈଶ୍ୟର ଉପନୟନ କରିବ ।

ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସକାମସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଂ ବିପ୍ରସ୍ୟ ପଞ୍ଚମେ ।
ରାଜ୍ଞୋ ବଳାର୍ଥିନଃ ଷଷ୍ଠେ ବୈଶ୍ୟସ୍ୟେହାର୍ଥିନୋଽଷ୍ଟମେ ।୩୭।

ବେଦାଧ୍ୟୟନରୁ ଅର୍ଥଜ୍ଞାନାଦି ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ତେଜ ବଢ଼େ ତାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସ ବୋଲି ଏବଂ ତାହା କାମନାକାରୀ ବିପ୍ରର ଉପନୟନ ପଞ୍ଚମ ବର୍ଷରେ, ବଳାର୍ଥୀ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଷଷ୍ଠ ବର୍ଷରେ ଆଉ କୃଷିବାଣିଜ୍ୟାଦିକାମୀ ବୈଶ୍ୟର ଅଷ୍ଟମ ବର୍ଷରେ ହେବ ।

ଆଷୋଡ଼ଶାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ସାବିତ୍ରୀ ନାତିବର୍ତ୍ତତେ ।
ଆଦ୍ୱାବିଂଶାତ୍ କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୋରାଚତୁର୍ବିଂଶତେର୍ବିଶଃ ।୩୮।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଷୋଳବର୍ଷ, କ୍ଷତ୍ରିୟର ବାଇଶ ବର୍ଷ ଓ ବୈଶ୍ୟର ଚବିଶ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପନୟନ କାଳ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଅତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ତ୍ରୟୋଽପ୍ୟେତେ ଯଥାକାଳମସଂସ୍କୃତାଃ ।
ସାବିତ୍ରୀ ପତିତା ବ୍ରାତ୍ୟା ଭବନ୍ତ୍ୟାର୍ଯ୍ୟବିଗର୍ହିତାଃ ।୩୯।

ଏଥିରୁ ଅତିରିକ୍ତକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ ଅସଂସ୍କୃତ ରହିଲେ ଉପନୟନରୁ ପତିତ ହୋଇ ବ୍ରାତ୍ୟ ଏବଂ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ନିନ୍ଦନୀୟ ହୁଅନ୍ତି ।

ନୈତୈରପୂତୈର୍ବିଧିବଦାପଦ୍ୟପି ହି କର୍ହିଚିତ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମାନ୍ ଯୌନାଂଶ୍ଚ ସମ୍ବନ୍ଧାନାଚରେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସହ ।୪୦।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅପରନ୍ତ ବ୍ରାତ୍ୟମାନେ ବିଧି ପୂର୍ବକ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ନ କଲେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଆପଦ କାଳରେ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବିଦ୍ୟା ବା ଯୋନି (ବିବାହ)ର ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବ ନାହିଁ ।

କାର୍ଷ୍ଣରୌରବବାସ୍ତାନି ଚର୍ମାଣି ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ।
ବସୀରନ୍ନାନୁପୂର୍ବ୍ୱେଣ ଶାଣକ୍ଷୌମାବିକାନି ଚ ।୪୧।

'ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଯଥାକ୍ରମେ କୃଷ୍ଣମୃଗ, ରୁରୁମୃଗ ଓ ଛାଗ ଚର୍ମର ଉତ୍ତରୀୟ ତଥା ଶଣ, କ୍ଷୌମ ଓ ମେଷ ଲୋମର ଅଧୋବସନ ବ୍ୟବହାର କରିବ ।

ମୌଞ୍ଜୀ ତ୍ରିବୃତ୍ ସମା ଶ୍ଳକ୍ଷ୍ଣା କାର୍ଯ୍ୟା ବିପ୍ରସ୍ୟ ମେଖଳା ।
କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ତୁ ମୌର୍ବୀ ଜ୍ୟା ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ଶଣତାନ୍ତବୀ ।୪୨।

ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମେଖଳା ବା କଟିବନ୍ଧନୀ ନିମ୍ନୋନ୍ନତଶୂନ୍ୟ, ସୁଖସ୍ପର୍ଶ ତିନିଖିଆ ମୁଞ୍ଜତୃଣରେ; କ୍ଷତ୍ରିୟର ମେଖଳା ମୁର୍ବା ତୃଣରେ ଧନୁର୍ଗୁଣପରି ଓ ବୈଶ୍ୟର ଶଣତନ୍ତୁ ନିର୍ମିତ ତିନି ଡୋର ମେଖଳା ହେବ ।

ମୁଞ୍ଜାଲାଭେ ତୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାଃ କୁଶାଶ୍ମାନ୍ତକବଲ୍ୱଜୈଃ ।
ତ୍ରିବୃତା ଗ୍ରନ୍ଥିନୈକେନ ତ୍ରିଭିଃ ପଞ୍ଚଭିରେବ ବା ।୪୩।

ମୁଞ୍ଜ ଅଭାବରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଶ ମେଖଳା, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଅଶ୍ମାନ୍ତକ ଓ ବୈଶ୍ୟ ବଲ୍ୱଜ ମେଖଳା ତିନି ଲହରରେ ୧ ବା ୩ ବା ୫ ଗଣ୍ଠି ଦେଇ କରିବେ ।

କାର୍ପାସମୁପବୀତଂ ସ୍ୟାଦ୍ ବିପ୍ରସ୍ୟୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱବୃତଂ ତ୍ରିବୃତ୍
ଶଣସୂତ୍ରମୟଂ ରାଜ୍ଞୋ ବୈଶ୍ୟସ୍ୟା ବିକସୌତ୍ରିକମ୍ ।୪୪।

କପାସୂତାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର; ଶଣ ସୂତାରେ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଓ ମେଷଲୋମ ସୂତାରେ ବୈଶ୍ୟର ତିନି ଖିଅରେ ଉପରରୁ ତଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିତ ହୋଇ ପଇତା ହେବ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୈଲ୍ୱପାଲାଶୌ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବାଟଖାଦିରୌ ।
ପୈପ୍ପଲୌଦୁମ୍ବରୌ ବୈଶ୍ୟା ଦଣ୍ଡାନର୍ହନ୍ତି ଧର୍ମତଃ ।୪୫। *

ଧର୍ମାନୁସାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଲ ବା ପଳାଶର ଦଣ୍ଡ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ବଟ ବା ଖଦିରର ଦଣ୍ଡ ଏବଂ ବୈଶ୍ୟ ପିପଳ (ଅଶ୍ୱତ୍ଥ) ବା ଉଦୁମ୍ବର ଦଣ୍ଡ ଧାରଣ କରିବା ଉଚିତ ।

କେଶାନ୍ତିକୋ ବାହ୍ମଣସ୍ୟ ଦଣ୍ଡଃକାର୍ଯ୍ୟଃ ପ୍ରମାଣତଃ ।
ଲଲାଟ ସମ୍ମିତୋ ରାଜ୍ଞଃ ସ୍ୟାତ୍ତୁ ନାସନ୍ତିକୋ ବିଶଃ ।୪୬।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଦଣ୍ଡ କେଶାନ୍ତିକ ପ୍ରମାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ ହେବ, କ୍ଷତ୍ରିୟର ଦଣ୍ଡ ଲଲାଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ବୈଶ୍ୟର ଦଣ୍ଡ ନାସିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ ହେବ ।

ଋଜବସ୍ତେ ତୁ ସର୍ବେ ସ୍ୟୁରବ୍ରଣାଃ ସୌମ୍ୟଦର୍ଶନାଃ ।
ଅନୁଦ୍ୱେଗକରା ନୃଣାଂ ସତ୍ୱଚୋ ନାଗ୍ନିଦୂଷିତାଃ ।୪୭।

ସେହି ଦଣ୍ଡସବୁ ସିଧା, ଛିଦ୍ର ରହିତ, ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ଛାଲଯୁକ୍ତ ହେବ ମଧ୍ୟ ନିଆଁ ପୋଡ଼ା ନ ଥିବ କିମ୍ବା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ତଦ୍ୱାରା ଭୟ ନ ଜନ୍ମିବ ଏମନ୍ତ ହେବା ଉଚିତ ।

---

* କୌଣସି ୨ ଠାରେ "ପୈଳବୌଦୁମ୍ବରୌ" ପାଠଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟେପ୍ସିତଂ ଦଣ୍ଡମୁପସ୍ଥାୟ ଚ ଭାସ୍କରମ୍ ।
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣଂପରୀତ୍ୟାଗ୍ନିଂ ଚରେଦ୍ଭୈକ୍ଷଂ ଯଥାବିଧି ।୪୮।

ମନୋମତ ଦଣ୍ଡ ଗ୍ରହଣ ପୂର୍ବକ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ମୁଖରେ ରହି ଅଗ୍ନିକୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ଯଥାବିଧି ଭିକ୍ଷା କରିବ ।

ଭବତ୍ପୂର୍ବଂ ଚରେଦ୍ଭୈକ୍ଷମୁପନୀତୋ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ଭବନ୍ମଧ୍ୟଂ ତୁ ରାଜନ୍ୟୋ ବୈଶ୍ୟସ୍ତୁ ଭବଦୁତ୍ତରମ୍ ।୪୯।

ଉପନୀତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭବତ୍ ଶବ୍ଦ ଆଗେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଭିକ୍ଷା କରିବ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଭବତ୍ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଏବଂ ବୈଶ୍ୟ ଭବତ୍ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଭିକ୍ଷା କରିବ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିବ "ଭବତି ଭିକ୍ଷାଂ ଦଦାତୁ" କ୍ଷତ୍ରିୟ କହିବ "ଭିକ୍ଷାଂ ଭବତି ଦଦାତୁ" ଏବଂ ବୈଶ୍ୟ କହିବ "ଭିକ୍ଷାଂ ଦଦାତୁ ଭବତି" ।

ମାତରଂ ବା ସ୍ୱସାରଂ ବା ମାତୁର୍ବା ଭଗିନୀଂ ନିଜାଂ
ଭିକ୍ଷେତ ଭିକ୍ଷାଂ ପ୍ରଥମଂ ଯା ଚୈନଂ ନାବମାନୟେତ୍ ।୫୦।

ପ୍ରଥମେ ମା ବା ଭଉଣୀ ବା ନିଜର ମାଉସୀ ବା ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀକୁ ଅବମାନନା ନ କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିବ ।

ସମାହୃତ୍ୟ ତୁ ତଦ୍ଭୈକ୍ଷଂ ଯାବଦର୍ଥମମାୟୟା ।
ନିବେଦ୍ୟ ଗୁରବେଽଶ୍ନୀୟାଦାଚମ୍ୟ ପ୍ରାଙ୍ମୁଖଃ ଶୁଚିଃ ।୫୧। *

ସେହି ଭିକ୍ଷା ଠୁଳକରି ନିଷ୍କପଟ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କରି ନିବେଦନ-ପୂର୍ବକ ଆଚମନ କରି ପୂର୍ବାଭିମୁଖ ହୋଇ ଭୋଜନ କରିବ ।

ଆୟୁଷ୍ୟଂ ପ୍ରାଙ୍ମୁଖୋ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ଯଶସ୍ୟଂ ଦକ୍ଷିଣା ମୁଖଃ ।
ଶ୍ରିୟଂ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ମୁଖୋ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ଋତଂ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ହ୍ୟୁଦଙ୍ମୁଖଃ ।୫୨। *

ଆୟୁ ସକାଶେ ପୂର୍ବମୁଖରେ, ଯଶ ସକାଶେ ଦକ୍ଷିଣାମୁଖ, ସମ୍ପତ୍ତି ସକାଶେ ପଶ୍ଚିମମୁଖ ଆଉ ସତ୍ୟ ସକାଶେ ଉତ୍ତରମୁଖ ହୋଇ ଭୋଜନ କରିବ ।

ଉପସ୍ପୃଶ୍ୟ ଦ୍ୱିଜୋ ନିତ୍ୟମନ୍ନମଦ୍ୟାତ୍ ସମାହିତଃ ।
ଭୁକ୍ତ୍ୱାଚୋପସ୍ପୃଶେତ୍ ସମ୍ୟଗଦ୍ଭିଃ ଖାନି ଚ ସଂସ୍ପୃଶେତ୍ ।୫୩।

ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ନିତ୍ୟ ଆଚମନ କରି ଏକାଗ୍ର ହୋଇ ଭୋଜନ କରିବ ଏବଂ ଖାଇସାରି ଭଲରୂପେ ଆଚମନ କରି ଜଳଦ୍ୱାରା ଚକ୍ଷୁ ଇତ୍ୟାଦି ଇନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ପର୍ଶ କରିବ ।

ପୂଜୟେଦଶନଂ ନିତ୍ୟମଦ୍ୟାଚ୍ଚୈତଦକୁତ୍ସୟନ୍ ।
ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ହୃଷ୍ୟେତ୍ ପ୍ରସୀଦେଚ୍ଚ ପ୍ରତିନନ୍ଦେଚ୍ଚ ସର୍ବଶଃ ।୫୪।

---

* କେଉଁସି କୋଣସିଠାରେ "ଯାବଦନ୍ନ" ଅଛି ।
* ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ଏବଂ କୌଣସିଠାରେ ୫୨ ଶ୍ଳୋକ ଏପରି ଅଛି ।

ସାୟଂପ୍ରାତ ର୍ଦ୍ୱିଜାତୀନାମଶନଂ ସ୍ମୃତି (ଶ୍ରୁତି) ନୋଦିତମ୍ ।
ନାନ୍ତରେ ଭୋଜନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦଗ୍ନିହୋତ୍ରସମୋ ବିଧିଃ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ମୃତି (ଶ୍ରୁତି) ରେ ଦ୍ୱିଜତମାନଙ୍କର ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ଦୁଇବାର ଖାଇବାର ବିଧି ଅଛି । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ । ଏ ବିଧି ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ସଙ୍ଗେ ସମାନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରତିଦିନ ସଂସ୍କୃତ (ଉତ୍ତମ ରୂପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ନିର୍ମଳୀକୃତ) ଅନ୍ନକୁ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଯେପରି ନିନ୍ଦା ନ କରି ହୃଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବରେ ଏବଂ ସର୍ବପ୍ରକାର ପ୍ରଶଂସା ସହିତ ଖାଇବ ।

ପୂଜିତଂ ହ୍ୟଶନଂ ନିତ୍ୟଂ ବଳମୂର୍ଜ୍ଜଂ ଚ ଯଚ୍ଛତି
ଅପୂଜିତଂ ତୁ ତଦ୍ଭୁକ୍ତମୁଭୟଂ ନାଶୟେଦିଦମ୍ ।୫୫।

ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ସଂସ୍କୃତ ଅନ୍ନଭୋଜନ ବଳ ଓ ବୀର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରେ ଅସଂସ୍କୃତ ଅନ୍ନ ବଳ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଉଭୟ ନଷ୍ଟକରେ ।

ନୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ କସ୍ୟଚିଦ୍ଦଦ୍ୟାନ୍ନାଦ୍ୟାଚ୍ଚୈବ ତଥାନ୍ତରା ।
ନ ଚୈବାତ୍ୟଶନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନ ଚୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଃ କ୍ୱଚିଦ୍ ବ୍ରଜେତ୍ ।୫୬।

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ କାହାରିକି ଦେବ ନାହିଁ, ଭୋଜନ ମଧ୍ୟରେ ରହି ରହି ଖାଇବ, ନାହିଁ, ଅଧିକ ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଅଇଁଠା ମୁହଁରେ କେଉଁଠାକୁ ଯିବ ନାହିଁ ।

ଅନାରୋଗ୍ୟମନାୟୁଷ୍ୟମସ୍ୱର୍ଗ୍ୟଂ ଚାତିଭୋଜନମ୍ ।
ଅପୁଣ୍ୟଂ ଲୋକବିଦ୍ୱିଷ୍ଟଂ ତସ୍ମାତ୍ତତ୍ ପରିବର୍ଜ୍ଜୟେତ୍ ।୫୭।

ଅତି ଭୋଜନରେ ଆରୋଗ୍ୟ, ଆୟୁ ଓ ସୁଖ ମିଳେ ନାହିଁ; ତହିଁରେ ପୁଣ୍ୟ ନାହିଁ ଓ ତାହା ଲୋକ ନିନ୍ଦିତ, ଏଣୁ ତାହା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ବ୍ରାହ୍ମେଣ ବିପ୍ରସ୍ତୀର୍ଥେନ ନିତ୍ୟକାଳମୁପସ୍ପୃଶେତ୍ ।
କାୟତ୍ରୈଦଶିକାଭ୍ୟାଂ ବା ନ ପିତ୍ର୍ୟେଣ କଦାଚନ ।୫୮।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଦା ବ୍ରାହ୍ମତୀର୍ଥ, ପ୍ରଜାପତି ତୀର୍ଥ ବା ଦୈବ ତୀର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଆଚମନ କରିବ କେବେହେଁ ପିତୃତୀର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଆଚମନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠମୂଳସ୍ୟ ତଳେ ବ୍ରାହ୍ମଂ ତୀର୍ଥଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ ।
କାୟମଙ୍ଗୁଳିମୂଳେଽଗ୍ରେ ଦୈବଂ ପିତ୍ର୍ୟଂ ତୟୋରଧଃ ।୫୯।

ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳି ମୂଳର ତଳକୁ ବ୍ରାହ୍ମତୀର୍ଥ ଓ କାଣି ଅଙ୍ଗୁଳିର ମୂଳକୁ କାୟ-ତୀର୍ଥ ବୋଲି; ସେହି ଅଙ୍ଗୁଳିର ଅଗ୍ରଭାଗ ଦୈବତୀର୍ଥ ଆଉ ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳି ଓ ତର୍ଜ୍ଜନୀ ଆଙ୍ଗୁଳିର ମଧ୍ୟ ଭାଗକୁ ପିତୃତୀର୍ଥ ବୋଲି ।

ତ୍ରିରାଚାମେଦପଃ ପୂର୍ବଂ ଦ୍ୱିଃ ପ୍ରମୃଜ୍ୟାତ୍ତତୋ ମୁଖମ୍ ।
ଖାନି ଚୈବ ସ୍ପୃଶେଦଦ୍ଭିରାତ୍ମାନଂ ଶିର ଏବ ଚ ।୬୦।

ପ୍ରଥମେ ଜଳରେ ତିନିଥର ଆଚମନ କରିବ, ଅନନ୍ତର ଦୁଇବାର ମୁହଁ ଧୋଇବ, ତା ପଛେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ଆଉ ମସ୍ତକ ଜଳଦ୍ୱାରା ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ।

ଅନୁଷ୍ଣାଭିରଫେନାଭିରଦ୍ଭିସ୍ତୀର୍ଥେନ ଧର୍ମବିତ୍ ।
ଶୌଚେପ୍ସୁଃ ସର୍ବଦାଚାମେଦେକାନ୍ତେ ପ୍ରାଗୁଦଙ୍ମୁଖଃ ।୬୧।

ଫେଣ ରହିତ ଶୀତଳ ଜଳରେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ଶୌଚେଚ୍ଛୁ ଲୋକ ତୀର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବ ବା ଉତ୍ତର ମୁଖରେ ଆଚମନ କରିବ ।

ହୃଦ୍ଗାଭିଃ ପୂୟତେ ବିପ୍ର କଣ୍ଠଗାଭିସ୍ତୁ ଭୂମିପଃ ।
ବୈଶ୍ୟୋଽଦ୍ଭିଃ ପ୍ରାଶିତାଭିସ୍ତୁ ଶୂଦ୍ରଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟାଭିରନ୍ତତଃ ।୬୨।

ଆଚମନ, ଜଳ ହୃଦୟର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପବିତ୍ର ହୁଏ, କଣ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଲେ କ୍ଷତ୍ରିୟ, ମୁଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଲେ ବୈଶ୍ୟ, ମାତ୍ର ଶୂଦ୍ର ଅନ୍ତତଃ ଜିହ୍ୱା ଓ ଓଷ୍ଠପ୍ରାନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ସ୍ପର୍ଶ କଲେ ପବିତ୍ର ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉଦ୍ଧୃତେ ଦକ୍ଷିଣେ ପାଣାବୁପବୀତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସବ୍ୟେ ପ୍ରାଚୀନ ଆବୀତି ନିବୀତି କଣ୍ଠ ସଜ୍ଜନେ । ୬୩ ।

ଡାହାଣ ହାତକୁ ବାହାରେ ରଖି ବାମ କାନ୍ଧ ଉପରୁ ପଇତା ପକାଇଲେ ଦ୍ୱିଜକୁ ଉପବୀତ ବୋଲାଯାଏ, ତଦ୍ବିରୁ ବିପରୀତ ହେଲେ ପ୍ରାଚୀନ ଆବୀତ ମାତ୍ର ପଇତା କଣ୍ଠରେ ଝୁଲିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ନିବୀତି ବୋଲାଯାଏ ।

ମେଖଳାମଜିନଂ ଦଣ୍ଡମୁପବୀତଂ କମଣ୍ଡଳୁମ୍ ।
ଅପ୍‌ସୁ ପ୍ରାସ୍ୟ ବିନଷ୍ଟାନି ଗୃହ୍ଣୀତାନ୍ୟାନି ମନ୍ତ୍ରବତ୍ । ୬୪ ।

ମେଖଳା, ଚର୍ମ (ମୃଗଚର୍ମାଦି), ଦଣ୍ଡ, ପଇତା ଆଉ କମଣ୍ଡଳୁ ନଷ୍ଟ ହେଲେ ପାଣିରେ ପକାଇ ଦେଇ ମନ୍ତ୍ରପଢ଼ି ଅନ୍ୟ ନୂଆ ପଇତା ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

କେଶାନ୍ତଃ ଷୋଡ଼ଶେ ବର୍ଷେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ବିଧୀୟତେ ।
ରାଜନ୍ୟବନ୍ଧୋର୍ଦ୍ୱାବିଂଶେ ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ଦ୍ୱ୍ୟଧିକେ ତତଃ । ୬୫ ।

କେଶାନ୍ତ ସଂସ୍କାର ବ୍ରାହ୍ମଣର ଷୋଳ ବର୍ଷରେ, କ୍ଷତ୍ରିୟର ୨୨ ବର୍ଷରେ ଆଉ ବୈଶ୍ୟର ୨୪ ବର୍ଷରେ କରିବ ।

ଅମନ୍ତ୍ରିକା ତୁ କାର୍ଯ୍ୟେୟଂ ସ୍ତ୍ରୀଣାମାବୃଦଶେଷତଃ ।
ସଂସ୍କାରାର୍ଥଂ ଶରୀରସ୍ୟ ଯଥାକାଳଂ ଯଥାକ୍ରମମ୍ । ୬୬ ।

ଶରୀର ସଂସ୍କାର ସକାଶେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟସକଳ ଯଥାକାଳ ଓ ଯଥାକ୍ରମରେ ବେଦମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି କରିବ ।

ବୈବାହିକୋ ବିଧିଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ସଂସ୍କାରୋ ବୈଦିକଃ ସ୍ମୃତଃ ।
ପତିସେବା ଗୁରୌ ବାସୋ ଗୃହାର୍ଥୋଽଗ୍ନି ପରିକ୍ରିୟା । ୬୭ । *

ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଧି ମଧ୍ୟ ପତିସେବା, ଗୁରୁକୁଳରେ ବାସ, ଗୃହକୃତ୍ୟ ଓ ସକଳସନ୍ଧ୍ୟା ଅଗ୍ନି ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ବୈଦିକ ସଂସ୍କାର ଅଟେ ।

ଏଷପ୍ରୋକ୍ତା ଦ୍ୱିଜାତିନାମୌପନାୟନିକୋ ବିଧିଃ ।
ଉତ୍ପତ୍ତିବ୍ୟଞ୍ଜକଃ ପୁଣ୍ୟଃ କର୍ମ୍ମଯୋଗଂ ନିବୋଧତ । ୬୮ ।

ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଏହି ଉପନୟନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଧି କଥିତ ହେଲା, ଏହା ଦ୍ୱିତ୍ୱର ଜନକ ଓ ପବିତ୍ର କାରକ ଅଟେ । ଏବେ କର୍ମଯୋଗ ଶୁଣ ।

ଉପନୀୟ ଗୁରୁଃ ଶିଷ୍ୟଂ ଶିକ୍ଷୟେଚ୍ଛୌଚମାଦିତଃ ।
ଆଚାରମଗ୍ନିକାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ସନ୍ଧ୍ୟୋପାସନମେବ ଚ । ୬୯ ।

ଗୁରୁ ଉପନୟନ କରାଇ ଶିଷ୍ୟକୁ ପ୍ରଥମେ ଶୌଚ, ଆଚାର, ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାର ହୋମ ତଥା ସନ୍ଧ୍ୟୋପାସନା ଶିଖାଇବେ ।

ଅଧ୍ୟେଷ୍ୟମାଣସ୍ତ୍ୱାଚାନ୍ତୋ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ରମୁଦଙ୍ମୁଖଃ ।
ବ୍ରହ୍ମାଞ୍ଜଳିକୃତୋଽଧ୍ୟାପ୍ୟୋ ଲଘୁବାସା ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୭୦ ।

ଅଧ୍ୟୟନଶୀଳ ଶିଷ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧି ଅନୁଯାୟୀ ଆଚମନ କରି ବ୍ରହ୍ମାଞ୍ଜଳି କରି ଉତ୍ତର ମୁଖ ହୋଇ ହାଲୁକା ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ପଢ଼ିବ ।

ବ୍ରହ୍ମାରମ୍ଭେଽବସାନେଚ ପାଦୌ ଗ୍ରାହ୍ୟୌ ଗୁରୋଃ ସଦା ।
ସଂହତ୍ୟ ହସ୍ତାବଧ୍ୟେୟଂ ସହି ବ୍ରହ୍ମାଞ୍ଜଳିଃ ସ୍ମୃତଃ । ୭୧ ।

---

* ୬୬ ଓ ୬୭ ଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ କରିବା ସମୟରେ ସର୍ବଦା ଗୁରୁଙ୍କ ପାଦ ଛୁଇଁବ ଓ ହାତ ଯୋଡ଼ିବ । ଏହାକୁହିଁ ବ୍ରହ୍ମାଞ୍ଜଳି ବୋଲନ୍ତି ।

ବ୍ୟତ୍ୟସ୍ତପାଣିନା କାର୍ଯ୍ୟମୁପସଂଗ୍ରହଣଂ ଗୁରୋଃ ।
ସବ୍ୟେନ ସବ୍ୟଃ ସ୍ପ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟୋ ଦକ୍ଷିଣେନ ତୁ ଦକ୍ଷିଣଃ । ୭୨ ।

ହାତ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ଗୁରୁଙ୍କ ପାଦ ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତେ—ଡାହାଣ ହାତରେ ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ ଓ ବାଁ ହାତରେ ବାଁ ଗୋଡ଼ ଛୁଇଁବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଅଧ୍ୟେଷ୍ୟମାଣନ୍ତୁ ଗୁରୁର୍ନିତ୍ୟକାଳମତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।
ଅଧୀଷ୍ୱ ଭୋ ଇତି ବ୍ରୂୟାଦ୍ୱିରାମୋଽସ୍ତିତି ଚାରମେତ୍ । ୭୩ ।

ଆଳସ୍ୟହୀନ ଗୁରୁ ନିତ୍ୟ ପଠନଶୀଳ ଶିଷ୍ୟକୁ ପ୍ରଥମ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ 'ହେ ଶିଷ୍ୟ, ପଢ଼' ବୋଲି କହିବେ । ପାଠ ବନ୍ଦ କରିବା ସମୟରେ 'ବନ୍ଦ ହେଉ' ବୋଲି କହିବେ ।

ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପ୍ରଣବଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦାଦାବନ୍ତେ ଚ ସର୍ବଦା ।
ସ୍ରବତ୍ୟନୋଙ୍କୃତଂ ପୂର୍ବଂ ପରସ୍ତାଚ୍ଚ ବିଶୀର୍ଯ୍ୟତି । ୭୪ ।

ବେଦ ପଢ଼ିବା ଆରମ୍ଭରେ ଓ ଅନ୍ତରେ ସର୍ବଦା ପ୍ରଣବ (ଓଁ) ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବ; ପୂର୍ବେ ଓ ପରେ ଓଙ୍କାର ଉଚ୍ଚାରଣ ନ କଲେ ତାହାର ପାଠ ଧୀରେ ଧୀରେ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ପ୍ରାକ୍କୂଳାନ୍ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସୀନଃ ପବିତ୍ରୈଶ୍ଚୈବ ପାବିତଃ ।
ପ୍ରାଣାୟାମୈସ୍ତ୍ରିଭିଃ ପୂତସ୍ତତ ଓଙ୍କାର ମର୍ହତି । ୭୫ ।

ପୂର୍ବାଗ୍ର କୁଶମାନଙ୍କରେ ଧ୍ୟାନାସୀନ ହୋଇ କୁଶରେ ମାର୍ଜନା କରିବାଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ର ଓ ତିନିଥର ପ୍ରାଣାୟାମ କରି ବିଶୁଦ୍ଧ ହେଲେ ଓଁକାର ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଅକାରଞ୍ଚାପ୍ୟୁକାରଞ୍ଚ ମକାରଞ୍ଚ ପ୍ରଜାପତିଃ ।
ବେଦତ୍ରୟାନ୍ନିରଦୁହଦ୍ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ୱରିତୀତି ଚ । ୭୬ ।

ବ୍ରହ୍ମା ତିନି ବେଦରୁ ଅକାର, ଉକାର ଓ ମକାର ଏବଂ ତିନି ବ୍ୟାହୃତି—ଭୂଃ ଭୁବଃ ସ୍ୱଃ ସାର ବାହାର କରି ଅଛନ୍ତି ।

ତ୍ରିଭ୍ୟ ଏବ ତୁ ବେଦେଭ୍ୟଃ ପାଦଂ ପାଦମଦୂଦୁହତ୍ ।
ତଦିତ୍ୟୃଚୋଽସ୍ୟାଃ ସାବିତ୍ର୍ୟାଃ ପରମେଷ୍ଠୀ ପ୍ରଜାପତିଃ । ୭୭ ।

ପ୍ରଜାପତି ବ୍ରହ୍ମା ତିନି ବେଦରୁ ତତ୍‌ଇତି ସାବିତ୍ରୀ ଋକ୍‌ର ଏକଂ ଏକପାଦ ଦୁହିଥିଲେ ।

ଏତଦକ୍ଷରମେତାଞ୍ଚ ଜପନ୍ ବ୍ୟାହୃତିପୂର୍ବିକାମ୍ ।
ସନ୍ଧ୍ୟୟୋର୍ବେଦବିଦ୍ୱିପ୍ରୋ ବେଦପୁଣ୍ୟେନ ଯୁଜ୍ୟତେ । ୭୮ ।

ଏହି ଓଁକାର ରୂପ ଅକ୍ଷର ଓ ତ୍ରିପାଦଯୁକ୍ତ ସାବିତ୍ରୀ ତିନିବ୍ୟାହୃତିକୁ ଆଗେ ଲଗାଇ ବେଦଜ୍ଞ ବିପ୍ର ଦୁଇ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଜପ କଲେ ବେଦ ପଢ଼ିବାର ଫଳ ପାଏ ।

ସହସ୍ରକୃତ୍ୱସ୍ତ୍ୱଭ୍ୟସ୍ୟ ବହିରେତତ୍ତ୍ରିକଂ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ମହତୋଽପ୍ୟେନସୋ ମାସାତ୍ତ୍ୱଚେବାହିର୍ବିମୁଚ୍ୟତେ । ୭୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁଣି ଏହି ତିନି (ପ୍ରଣବ, ବ୍ୟାହୃତି ଓ ସାବିତ୍ରୀ)କୁ ସହସ୍ର ବାର ଗ୍ରାମର ବାହାରେ (ନଦୀତୀର ବା ଅରଣ୍ୟରେ) ଏକମାସ ଜପକଲେ ଦ୍ୱିଜ ମହାପାପରୁ ସାପ କାତିରୁ ବାହାରିଲା ପରି ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଏତୟର୍ଚ୍ଚା ବିସଂଯୁକ୍ତଃ କାଲେ ଚ କ୍ରିୟୟା ସ୍ୱୟା ।
ବ୍ରହ୍ମକ୍ଷତ୍ରିୟବିଡ୍ୟୋନିର୍ଗର୍ହଣାଂ ଯାତି ସାଧୁଷୁ । ୮୦ ।

ଏହି ଗାୟତ୍ରୀ ଜପରୁ ରହିତ ଓ ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ୱକ୍ରିୟା (ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦି)-ରୁ ରହିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ମନୁଷ୍ୟ ସନ୍ଥ ସମାଜରେ ନିନ୍ଦାପାଏ ।

ଓଁକାରପୂର୍ବିକାସ୍ତିସ୍ରୋ ମହାବ୍ୟାହୃତୟୋଽବ୍ୟୟାଃ ।
ତ୍ରିପଦା ଚୈବ ସାବିତ୍ରୀ ବିଜ୍ଞେୟଂ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ମୁଖମ୍ । ୮୧ ।

ଓଁକାର ପୂର୍ବିକା ତିନି ଅବିନାଶିନୀ ମହାବ୍ୟାହୃତି ଓ ତ୍ରିପଦା ଗାୟତ୍ରୀକୁ ବେଦର ମୁଖ ବୋଲି ଜାଣିବ (ବେଦାଧ୍ୟୟନ ପୂର୍ବେ ତାହା ପଢ଼ାଯାଏ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତିର ତାହା ହେତୁ) ।

ଯୋଽଧୀତେଽହନ୍ୟହନ୍ୟେତାଂସ୍ତ୍ରୀଣି ବର୍ଷାଣ୍ୟତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।
ସ ବ୍ରହ୍ମ ପରମଭ୍ୟେତି ବାୟୁଭୂତଃ ଖମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ । ୮୨ ।

ଯେ ଲୋକ ପ୍ରତିଦିନ ଆଳସ୍ୟରହିତ ହୋଇ ତିନିବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏମାନ (ଓଁ, ବ୍ୟାହୃତି ଓ ଗାୟତ୍ରୀ) ପାଠକରେ, ସେ ବାୟୁପରି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦଗାମୀ ଓ ଶରୀରବନ୍ଧନରୁ ରହିତ ହୋଇ ପରବ୍ରହ୍ମକୁ ପ୍ରାପ୍ତହୁଏ ।

ଏକାକ୍ଷରଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରାଣାୟାମାଃ ପରଂତପଃ ।
ସାବିତ୍ର୍ୟାସ୍ତୁ ପରଂ ନାସ୍ତି ମୌନାତ୍ ସତ୍ୟଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ । ୮୩ ।

ଓଁ ଏହି ଏକ ଅକ୍ଷର ପରଂବ୍ରହ୍ମ ବାଚକ ଆଉ ପ୍ରାଣାୟାମ ବଡ଼ ତପସ୍ୟା ଏବଂ ଗାୟତ୍ରୀରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ର ନାହିଁ, ତଥା ମୌନରୁ ସତ୍ୟ ଭାଷଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ ।

କ୍ଷରନ୍ତି ସର୍ବା ବୈଦିକ୍ୟୋ ଜୁହୋତି ଯଜତି କ୍ରିୟାଃ ।
ଅକ୍ଷରଂ ଦୁଷ୍କରଂ ଜ୍ଞେୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ଚୈବ ପ୍ରଜାପତିଃ । ୮୪ ।

ଯଜ୍ଞ ଯାଗାଦି ବୈଦିକ କ୍ରିୟା ସମସ୍ତ ନାଶବାନ ଅଟେ ମାତ୍ର କଷ୍ଟରେ ଜାଣିବା ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରଜାପତି ବ୍ରହ୍ମପ୍ରତିପାଦକ ଓଁ ଅକ୍ଷର ଅବିନାଶୀ ଅଟେ ।

ବିଧିଯଜ୍ଞାଜ୍ଜପଯଜ୍ଞୋ ବିଶିଷ୍ଟୋ ଦଶଭିର୍ଗୁଣୈଃ ।
ଉପାଂଶୁଃ ସ୍ୟାଚ୍ଛତଗୁଣଃ ସାହସ୍ରୋ ମାନସଃ ସ୍ମୃତଃ । ୮୫ ।

ବୈଶ୍ୱଦେବାଦିକ ବିଧିଯଜ୍ଞଠାରୁ ଜପଯଜ୍ଞ ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ଓ ତାହା ସମୀପସ୍ଥ ଲୋକ ଶୁଣିବାକୁ ନ ପାଇଲା ଭଳି ଜପକଲେ ଶତ ଗୁଣ ଅଧିକ ଅଟେ ଆଉ ମନେ ମନେ ଜପକଲେ, ସହସ୍ର ଗୁଣ ଅଧିକ ବୋଲନ୍ତି ।

ଯେ ପାକଯଜ୍ଞାଶ୍ଚତ୍ୱାରୋ ବିଧିଯଜ୍ଞସମନ୍ୱିତାଃ ।
ସର୍ବେ ତେ ଜପଯଜ୍ଞସ୍ୟ କଳାଂ ନାର୍ହନ୍ତି ଷୋଡ଼ଶୀମ୍ । ୮୬ ।

ଯେ ବୈଶ୍ୱଦେବ, ବଳିକର୍ମ, ନିତ୍ୟଶ୍ରାଦ୍ଧ ଓ ଅତିଥି ଭୋଜନ ଚାରିପାକଯଜ୍ଞ ଅଛି ତାହା ପୌର୍ଣ୍ଣମାସାଦି ବିଧିଯଜ୍ଞରେ ଯୋଗ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଜପଯଜ୍ଞର ଷୋଳ

Digitized by srujanika@gmail.com

କଳାର କଳାକାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଜପ ଯଜ୍ଞ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ଜପ୍ୟେନୈବ ତୁ ସଂସିଦ୍ଧ୍ୟେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ ।
କୁର୍ଯ୍ୟାଦନ୍ୟନ୍ନବା କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ମୈତ୍ରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉଚ୍ୟତେ । ୮୭ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜପ କଲେ ସିଦ୍ଧ ପ୍ରାପ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ମୋକ୍ଷ ପାଇବାର ଉପଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି ଯୋଗାଦି କରୁ ବା ନ କରୁ ସେ ମୈତ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ସର୍ବପ୍ରିୟ ବୋଲନ୍ତି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ବିଚରତାଂ ବିଷୟେଷ୍ୱପହାରିଷୁ ।
ସଂଯମେ ଯତ୍ନମାତିଷ୍ଠେଦ୍ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଯନ୍ତେବ ବାଜିନାଂ । ୮୮ ।

ସାରଥି ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ଅଟକାଇଲା ପରି ବିଷୟବିଚରଣଶୀଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷଣ ପୂର୍ବକ ସଂଯମ କରିବାରେ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଯତ୍ନ କରିବ ।

ଏକାଦଶେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟାହୁର୍ଯାନି ପୂର୍ବେ ମନୀଷିଣଃ ।
ତାନି ସମ୍ୟକ୍ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଯଥାବଦନୁପୂର୍ବଶଃ । ୮୯ ।

ପୂର୍ବେ ମୁନିମାନେ ଯେ ଏକାଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କହିଅଛନ୍ତି ତାହା ଆନୁପୂର୍ବିକ ଯଥାର୍ଥରୂପେ ଭଲ କରି କହୁଅଛୁଁ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ତ୍ୱକ୍ ଚକ୍ଷୁଷୀ ଜିହ୍ୱା ନାସିକା ଚୈବ ପଞ୍ଚମୀ ।
ପାୟୂପସ୍ଥଂ ହସ୍ତପାଦଂ ବାକ୍ ଚୈବ ଦଶମୀ ସ୍ମୃତା । ୯୦ ।

କର୍ଣ୍ଣ, ତ୍ୱକ୍, ଚକ୍ଷୁ, ଜିହ୍ୱା ଆଉ ପଞ୍ଚମ ନାସିକା, ଗୁହ୍ୟଦେଶ, ଉପସ୍ଥ, ହସ୍ତ, ପାଦ ଓ ଦଶମ ବାକ୍ ଏରୂପ ଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କଥିତ ହୁଏ ।

ବୁଦ୍ଧୀନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପଞ୍ଚୈଷାଂ ଶ୍ରୋତ୍ରାଦୀନ୍ୟନୁପୂର୍ବଶଃ ।
କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପଞ୍ଚୈଷାଂ ପାୟ୍ୱାଦୀନି ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୯୧ ।

ଏହି ମଧ୍ୟରୁ କର୍ଣ୍ଣ ଇତ୍ୟାଦି କ୍ରମଶଃ ପଞ୍ଚଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଆଉ ଗୁହ୍ୟଦେଶ ଇତ୍ୟାଦି ପଞ୍ଚକର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ ବୋଲନ୍ତି ।

ଏକାଦଶଂ ମନୋ ଜ୍ଞେୟଂ ସ୍ୱଗୁଣେନୋଭୟାତ୍ମକମ୍ ।
ଯସ୍ମିନ୍ ଜିତେ ଜିତାବେତୌ ଭବତଃ ପଞ୍ଚକୌ ଗଣୌ । ୯୨ ।

ନିଜ ଗୁଣରେ ଜ୍ଞାନ ଓ କର୍ମ ଉଭୟଗୁଣଯୁକ୍ତ ମନକୁ ଏକାଦଶ ବୋଲି ଜାଣିବ ଆଉ ମନ ବଶ ହେଲେ ସେ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ଗଣ (ପଞ୍ଚ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ପଞ୍ଚ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ) ବଶ ହୋଇଯାନ୍ତି ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ପ୍ରସଙ୍ଗେନ ଦୋଷମୃଚ୍ଛତ୍ୟସଂଶୟମ୍ ।
ସନ୍ନିୟମ୍ୟ ତୁ ତାନ୍ୟେବ ତତଃ ସିଦ୍ଧିଂ ନିଗଚ୍ଛତି । ୯୩ ।

'ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ବିଷୟ ପ୍ରସକ୍ତିରୁ ନିଃସନ୍ଦେହ ଦୋଷ ପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ ଆଉ ତାହାକୁ ସଂଯମ କରି ପାରିଲେ ସିଦ୍ଧି ମିଳେ ।

ନ ଜାତୁ କାମଃ କାମାନାମୁପଭୋଗେନ ଶାମ୍ୟତି ।
ହବିଷା କୃଷ୍ଣବର୍ତ୍ମେବ ଭୂୟ ଏବାଭିବର୍ଦ୍ଧତେ । ୯୪ ।

ବିଷୟ ଭୋଗର ଇଚ୍ଛା ବିଷୟ ଉପଭୋଗ ଦ୍ୱାରା କେବେ ଶାନ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ, ପରନ୍ତୁ ନିଆଁରେ ଘିଅ ଢାଳିଲା ପରି ଅଧିକ ଜ୍ୱଳି ଉଠେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଶ୍ଚୈତାନ୍ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାତ୍ ସର୍ବାନ୍ ଯଶ୍ଚ ତାନ୍ କେବଳାଂସ୍ତ୍ୟଜେତ୍ ।
ପ୍ରାପଣାତ୍ ସର୍ବକାମନାଂ ପରିତ୍ୟାଗୋ ବିଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୯୫ ।

ଯେ ସବୁ ବିଷୟୋପଭୋଗ ପାଇଅଛି ଓ ଯେ ବିଷୟୋପଭୋଗ କେବଳ ଛାଡ଼ି ଅଛି ଏ ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ବିଷୟୋପଭୋଗ ପାଇବାଠାରୁ ପରିତ୍ୟାଗ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ ।

ନ ତଥୈତାନି ଶକ୍ୟନ୍ତେ ସନ୍ନିୟନ୍ତୁମସେବୟା ।
ବିଷୟେଷୁ ପ୍ରଜୁଷ୍ଟାନି ଯଥା ଜ୍ଞାନେନ ନିତ୍ୟଶଃ । ୯୬ ।

ବିଷୟାସକ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ବିଷୟ ସେବା ବିନା ଯେପରି ବଶୀଭୂତ କରାଯାଇ ନ ପାରେ ସେପରି ବିଷୟରେ ଯେ ଦୋଷ ଅଛି ତହିଁର ଜ୍ଞାନରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ତାହା ଜାଣି ଛାଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା କରାଯାଏ ।

ବେଦାସ୍ତ୍ୟାଗଶ୍ଚ ଯଜ୍ଞାଶ୍ଚ ନିୟମାଶ୍ଚ ତପାଂସି ଚ ।
ନ ବିପ୍ରଦୁଷ୍ଟଭାବସ୍ୟ ସିଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି କର୍ହିଚିତ୍ ॥ ୯୭ ।

ବେଦାଧ୍ୟୟନ, ଦାନ, ଯଜ୍ଞ, ନିୟମ (ବ୍ରତ) ଓ ତପସ୍ୟା ଦୁଷ୍ଟସ୍ୱଭାବସମ୍ପନ୍ନ ଲୋକଙ୍କୁ କେବେ ସିଦ୍ଧି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଚ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଚ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଘ୍ରାତ୍ୱା ଚ ଯୋ ନରଃ ।
ନ ହୃଷ୍ୟତି ଗ୍ଲାୟତି ବା ସ ବିଜ୍ଞେୟୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୯୮ ।

ଯେଉଁ ନର ନିନ୍ଦା ବା ସ୍ତୁତି, ଶୁଣି କୋମଳ ବା କଠିନ ବସ୍ତୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି, ସୁନ୍ଦର ବା ଅସୁନ୍ଦର ବସ୍ତୁ ଦେଖି, ମିଷ୍ଟ ବା ସାମାନ୍ୟ ଆହାର କରି ଓ ସୁଗନ୍ଧ ବା ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଶୁଙ୍ଘି ବିଷାଦ ପ୍ରାପ୍ତ ନ ହୁଏ ତାହାକୁ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ତୁ ସର୍ବେଷାଂ ଯଦ୍ୟେକଂ କ୍ଷରତୀନ୍ଦ୍ରିୟମ୍ ।
ତେନାସ୍ୟ କ୍ଷରତି ପ୍ରଜ୍ଞା ଦୃତେଃ ପାଦାଦିବୋଦକମ୍ । ୯୯ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେବେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଖଳିତ ହୁଏ ତାହାହେଲେ ପାତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ଛିଦ୍ର ଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧା ଯେପରି ପାଣି ବୋହିଯାଏ ସେହିପରି ତାହାର ବୁଦ୍ଧି ବିନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ବଶେ କୃତ୍ୱେନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମଂ ସଂଯମ୍ୟ ଚ ମନସ୍ତଥା ।
ସର୍ବାନ୍ ସଂସାଧୟେଦର୍ଥାନକ୍ଷିଣ୍ୱନ୍ ଯୋଗତସ୍ତନୁମ୍ । ୧୦୦ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ବଶରେ ରଖି ମନକୁ ସଂଯମ କରି ଶରୀରକୁ ପୀଡ଼ା ନ ଦେଇ ସକଳ ପୁରୁଷାର୍ଥ ସାଧନ କରିବ ।

ପୂର୍ବା ସନ୍ଧ୍ୟାଂ ଜପଂସ୍ତିଷ୍ଠେତ୍ ସାବିତ୍ରୀମାର୍କଦର୍ଶନାତ୍ ।
ପଶ୍ଚିମାଂ ତୁ ସମାସୀନଃ ସମ୍ୟଗୃକ୍ଷବିଭାବନାତ୍ ।୧୦୧ ।

ପ୍ରାତଃକାଳରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ସୂର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସି ଗାୟତ୍ରୀ ଜପ କରିବ ଏବଂ ସାୟଂ କାଳର ସନ୍ଧ୍ୟା ସମାସୀନ ହୋଇ ସମ୍ୟକ୍ ରୂପେ ନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖାଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିବ ।

ପୂର୍ବାଂ ସନ୍ଧ୍ୟାଂ ଜପଂସ୍ତିଷ୍ଠନ୍ନୈଶମେନୋ ବ୍ୟପୋହତି ।
ପଶ୍ଚିମାଂ ତୁ ସମାସୀନୋ ମଳଂ ହନ୍ତି ଦିବାକୃତମ୍ । ୧୦୨ ।

ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଜପରେ ସମସ୍ତ ରାତିର ଆଉ ସଞ୍ଜ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଜପରେ ସମସ୍ତ ଦିନର ଦୁର୍ବାସନା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନ ତିଷ୍ଠତି ତୁ ଯଃ ପୂର୍ବାଂ ନୋପାସ୍ତେ ଯଶ୍ଚ ପଶ୍ଚିମାମ୍ ।
ସ ଶୂଦ୍ରବଦ୍‌ବହିଷ୍କାର୍ଯ୍ୟଃ ସର୍ବସ୍ମାଦ୍‌ଦ୍ୱିଜକର୍ମଣଃ ॥ ୧୦୩ ॥

ଯେ ପ୍ରାତଃକାଳରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ନ କରେ ଆଉ ଯେ ସାୟଂକାଳରେ, ସୁଦ୍ଧା ସନ୍ଧ୍ୟା ନ କରେ ତାହାକୁ ଶୂଦ୍ରପରି ସମସ୍ତ ଦ୍ୱିଜକର୍ମରୁ ବାହାର କରିଦେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଅପାଂ ସମୀପେ ନିୟତୋ ନୈତ୍ୟକଂ ବିଧିମାସ୍ଥିତଃ ।
ସାବିତ୍ରୀମପ୍ୟଧୀୟୀତ ଗତ୍ୱାରଣ୍ୟଂ ସମାହିତଃ ॥ ୧୦୪ ॥

ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ ଜଳସମୀପକୁ ଅରଣ୍ୟ (ବା ଏକାନ୍ତ) ପ୍ରଦେଶକୁ ଯାଇ (ସନ୍ଧ୍ୟା ବନ୍ଦନାଦି) ନିତ୍ୟକର୍ମ ଓ ଗାୟତ୍ରୀ ପାଠ କରିବ ।

ବେଦୋପକରଣେ ଚୈବ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟେ ଚୈବ ନୈତ୍ୟକେ ।
ନାନୁରୋଧୋଽସ୍ତ୍ୟନଧ୍ୟାୟେ ହୋମମନ୍ତ୍ରେଷୁ ଚୈବ ହି ॥ ୧୦୫ ॥

ଶିକ୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି ବେଦାଙ୍ଗପାଠ ଏବଂ ପ୍ରତିଦିନର ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟ ହୋମମନ୍ତ୍ରରେ ପାଠନିଷେଧ ଦିନରେ ସୁଦ୍ଧା ଛାଡ଼ିବାକୁ ମନା ନାହିଁ ।

ନୈତ୍ୟକେ ନାସ୍ତ୍ୟନଧ୍ୟାୟୋ ବ୍ରହ୍ମସତ୍ରଂ ହି ତତ୍ସ୍ମୃତମ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମାହୁତିହୁତଂ ପୁଣ୍ୟମନଧ୍ୟାୟେ ବଷଟ୍‌କୃତମ୍ ॥ ୧୦୬ ॥

ନିତ୍ୟ କର୍ମରେ ଅନଧ୍ୟାୟ ନାହିଁ କାରଣ ତାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞ ବୋଲାଯାଏ । ଅନଧ୍ୟାୟ ରୂପ ବଷଟ୍‌କାରରେ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରହ୍ମାହୁତି (ବେଦାଧ୍ୟୟନ) ପୁଣ୍ୟ ଜନକ ହୁଏ ।

ଯଃ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟମଧୀତେଽବ୍ଦଂ ବିଧିନା ନିୟତଃ ଶୁଚିଃ ।
ତସ୍ୟ ନିତ୍ୟଂ କ୍ଷରତ୍ୟେଷ ପୟୋ ଦଧି ଘୃତଂ ମଧୁ ॥ ୧୦୭

ଯେ ଏକବର୍ଷକାଳ ନିୟତ ପବିତ୍ର ହୋଇ ବିଧିପୂର୍ବକ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ କରେ ସେହି ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ତାହା ସକାଶେ ଦୁଗ୍ଧ, ଦଧି, ଘୃତ ଓ ମଧୁ ବୃଷ୍ଟିକରେ ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାର ସତତ ସୁଖପ୍ରଦ ହୁଏ ।

ଅଗ୍ନୀନ୍ଧନଂ ଭୈକ୍ଷଚର୍ଯ୍ୟାମଧଃଶଯ୍ୟାଂ ଗୁରୋର୍ହିତମ୍ ।
ଆସମାବର୍ତ୍ତନାତ୍ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ କୃତୋପନୟନୋ ଦ୍ୱିଜଃ ॥ ୧୦୮ ॥

କୃତୋପନୟନ ଦ୍ୱିଜ ସମାବର୍ତ୍ତନ (ଗୁରୁ ଗୃହରେ ପାଠସାରି ଘରକୁ ଫେରିବା) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ ପୂର୍ବକ ସାୟଂପ୍ରାତର୍ହୋମ, ଭିକ୍ଷା, ଭୂମିଶଯ୍ୟା ଆଉ ଗୁରୁଙ୍କ ହିତ ସାଧନ କରିବ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ରଃ ଶୁଶ୍ରୂଷୁର୍ଜ୍ଞାନଦୋ ଧାର୍ମିକଃ ଶୁଚିଃ ।
ଆପ୍ତଃ ଶକ୍ତୋଽର୍ଥଦଃ ସାଧୁଃ ସ୍ୱୋଽଧ୍ୟାପ୍ୟା ଦଶ ଧର୍ମତଃ ॥ ୧୦୯ ॥

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ପୁତ୍ର, ସେବକ, ଜ୍ଞାନାନ୍ତର ଦାତା, ଧର୍ମାତ୍ମା, ପବିତ୍ର, ପ୍ରାମାଣିକ, ଧାରଣା ଶକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଧନଦାତା, ହିତେଚ୍ଛୁ ଓ ଜ୍ଞାତି ଏହି ଦଶଜଣଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବା ଉଚିତ ।

ନାପୃଷ୍ଟଃ କସ୍ୟଚିଦ୍‌ବ୍ରୂୟାନ୍ନ ଚାନ୍ୟାୟେନ ପୃଚ୍ଛତଃ ।
ଜାନନ୍ନପି ହି ମେଧାବୀ ଜଡବଲ୍ଲୋକ ଆଚରେତ୍ ॥ ୧୧୦ ॥

ନ ପଚାରିଲେ କାହାକୁ କିଛି କହିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାୟରେ ପଚାରିଲେ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଜାଣିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମୂକ ହୋଇ ରହିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଧର୍ମେଣ ଚ ଯଃ ପ୍ରାହ ଯଶ୍ଚାଧର୍ମେଣ ପୃଚ୍ଛତି ।
ତୟୋରନ୍ୟତରଃ ପ୍ରୈତି ବିଦ୍ୱେଷଂ ବାଧିଗଚ୍ଛତି ।୧୧୧।

ଯେ ଅଧର୍ମରେ କହନ୍ତି ଆଉ ଯେ ଅଧର୍ମରେ ପଚାରେ ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ମରିଯାଏ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ବିଦ୍ୱେଷଭାଜନ ହୁଏ ।

ଧର୍ମାର୍ଥୌ ଯତ୍ର ନ ସ୍ୟାତାଂ ଶୁଶ୍ରୂଷା ବାପି ତଦ୍ୱିଧା ।
ତତ୍ର ବିଦ୍ୟା ନ ବକ୍ତବ୍ୟା ଶୁଭଂ ବୀଜମିବୋଷରେ । ୧୧୨ ।

ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ପଢ଼ାଇବାରେ ଧର୍ମ ଆଉ ଅର୍ଥ ନାହିଁ ମଧ୍ୟ ତଦନୁରୂପ ଗୁରୁପ୍ରତି ସେବାଭକ୍ତି ନାହିଁ ସେ ସ୍ଥଳରେ ବିଦ୍ୟା ନ ପଢ଼ାଇବା ଉଚିତ । କାରଣ ଊଷର (ଲୁଣିଆ) ଭୂମିରେ ଭଲ ବୀଜ ବୁଣିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ବିଦ୍ୟୟୈବ ସମଂ କାମଂ ମର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନା ।
ଆପଦ୍ୟପି ହି ଘୋରାୟାଂ ନ ତ୍ୱେନାମିରିଣେ ବପେତ୍ । ୧୧୩ ।

ଜୀବନୋପାୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ଅଧ୍ୟାପକ ବରଂ ବିଦ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ମରିଯିବେ ତଥାପି ଅପାତ୍ରରେ କଦାପି ବିଦ୍ୟାବୀଜ ବୁଣିବେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅଯୋଗ୍ୟ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବେ ନାହିଁ ।

ବିଦ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣମେତ୍ୟାହ ଶେବଧିଷ୍ଟେଽସ୍ମି ରକ୍ଷ ମାଂ ।
ଅସୂୟକାୟ ମାଂ ମାଦାସ୍ତଥା ସ୍ୟାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟବତ୍ତମା । ୧୧୪ ।

ବିଦ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିକଟକୁ ଆସି ବୋଲେ ଯେ ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ନିଧି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭେ ରକ୍ଷାକର, ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ଦୋଷଦୂଷିତ ଅଯୋଗ୍ୟ ଲୋକରେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ ନ କର, ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭେ ବଳବତୀ ହୋଇ ରହିବୁ ।

ଯମେବ ତୁ ଶୁଚିଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ନିୟତଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣମ୍ ।
ତସ୍ମୈ ମା ବ୍ରୂହି ବିପ୍ରାୟ ନିଧିପାୟାପ୍ରମାଦିନେ । ୧୧୫ ।

ଯାହାକୁ ସର୍ବଦା ପବିତ୍ର, ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବୋଲି ଜାଣିବ ଆଉ ଯେ ଆମ୍ଭ ପରି ନିଧି ରକ୍ଷା କରି ପାରିବ ଏ ଭଳି ପ୍ରମାଦରହିତ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବ ।

ବ୍ରହ୍ମ ଯସ୍ତ୍ୱନନୁଜ୍ଞାତମଧୀୟାନାଦବାପ୍ନୁୟାତ୍ ।
ସ ବ୍ରହ୍ମସ୍ତେୟସଂଯୁକ୍ତୋ ନରକଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ । ୧୧୬ ।

ଯେ ଅଧ୍ୟୟନ ବା ଅଧ୍ୟାପନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ତାହାର ଅନୁମତି ବିନା ବେଦବିଦ୍ୟା ଲାଭକରେ ସେ ବିଦ୍ୟା ଚୌର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନରକ ପ୍ରାପ୍ତ କରଇ ଅର୍ଥାତ୍ ବିଦ୍ୟା ଚୋରାଇ ଶିଖିବାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ନ ହେବା ହେତୁ ସୁଖ ନ ହୋଇ ଦୁଃଖ ଲାଭହୁଏ ।

ଲୌକିକଂ ବୈଦିକଂ ବାପି ତଥାଧ୍ୟାତ୍ମିକମେବ ଚ ।
ଆଦଦୀତ ଯତୋ ଜ୍ଞାନଂ ତଂ ପୂର୍ବମଭିବାଦୟେତ୍ । ୧୧୭ ।

ଯାହାଙ୍କ ନିକଟରୁ ଲୌକିକ ବା ବୈଦିକ ତଥା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରାଯାଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଗେ ତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରିବ (ପରେ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ)

ସାବିତ୍ରୀମାତ୍ରସାରୋଽପି ବରଂ ବିପ୍ରଃ ସୁଯନ୍ତ୍ରିତଃ ।
ନାୟନ୍ତ୍ରିତସ୍ତ୍ରିବେଦୋଽପି ସର୍ବାଶୀ ସର୍ବବିକ୍ରୟୀ । ୧୧୮ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଦାଚାରସମ୍ପନ୍ନ ବିପ୍ର ସମ୍ୟକ୍ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ହୋଇ କେବଳ ଗାୟତ୍ରୀ ମାତ୍ର ସାର ହୁଅନ୍ତି ତଥାପି ସେ ମାନ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ତ୍ରିବେଦବେତ୍ତା ହୋଇ ଯଦି (ନିଷିଦ୍ଧ ନ ମାନି) ସର୍ବଭକ୍ଷ ଓ ସର୍ବ ବିକ୍ରେତା ହୁଅନ୍ତି ତଥାପି ସେ ଅଭିବାଦନୀୟ ନୁହନ୍ତି ।

ଶଯ୍ୟାସନେଽଧ୍ୟାଚରିତେ ଶ୍ରେୟସା ନ ସମାବିଶେତ୍ ।
ଶଯ୍ୟାସନସ୍ଥଶ୍ଚୈବୈନଂ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାୟାଭିବାଦୟେତ୍ । ୧୧୯ ।

ବୟସ ଓ ବିଦ୍ୟାରେ ବଡ଼ ଯେଉଁ ଶଯ୍ୟା ବା ଆସନ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ତହିଁରେ କେବେ ବସିବ ନାହିଁ ଓ ସେଭଳି ଲୋକ ଆସିଲେ ନିଜେ ଶଯ୍ୟା ବା ଆସନସ୍ଥ ଥିଲେ ଉଠି ନମସ୍କାର କରିବ ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରାଣା ହ୍ୟୁତ୍କ୍ରାମନ୍ତି ଯୂନଃ ସ୍ଥବିର ଆୟତି ।
ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାନାଭିବାଦାଭ୍ୟାଂ ପୁନସ୍ତାନ୍ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ । ୧୨୦ ।

ବୃଦ୍ଧ ଆଗତ ହେଲେ ଯୁବାର ପ୍ରାଣ ଉପରକୁ ଉଠି ବାହାରିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ ମାତ୍ର ଉଠି ନମସ୍କାର କଲେ ପୁନର୍ବାର ସୁସ୍ଥ ହୁଏ ।

ଅଭିବାଦନଶୀଳସ୍ୟ ନିତ୍ୟଂ ବୃଦ୍ଧୋପସେବିନଃ ।
ଚତ୍ୱାରି ତସ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧନ୍ତେ ଆୟୁର୍ବିଦ୍ୟା ଯଶୋବଳମ୍ । ୧୨୧ । *

ଯେ ପ୍ରତିଦିନ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ସେବାକରେ ଏବଂ ଯାହାର ନମସ୍କାର କରିବା ସ୍ୱଭାବ ତାହାର ଆୟୁ, ବିଦ୍ୟା, ଯଶ ଓ ବଳ ଏହି ଚାରୋଟି ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୁଏ ।

ଅଭିବାଦାତ୍ ପରଂ ବିପ୍ରୋ ଜ୍ୟାୟାଂସମଭିବାଦୟନ୍ ।
ଅସୌ ନାମାହମସ୍ମୀତି ସ୍ୱଂ ନାମ ପରିକୀର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୧୨୨ ।

ନମସ୍କାରକଲା ପରେ ବିପ୍ର 'ମୁଁ ନମସ୍କାର କରୁଅଛି ମୋର ନାମ ଅମୁକ ବୋଲି ନିଜ ଆପଣାର ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବ ।

ନାମଧେୟସ୍ୟ ଯେ କେଚିଦଭିବାଦଂ ନ ଜାନତେ ।
ତାନ୍ ପ୍ରାଜ୍ଞୋଽହମିତି ବ୍ରୂୟାତ୍ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ସର୍ବାସ୍ତଥୈବ ଚ । ୧୨୩ ।

ଯେ କେହି ସଂସ୍କୃତ ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ନମସ୍କାର କରି ନ ଜାଣନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଆମ୍ଭେ ଇତ୍ୟାଦି ନମସ୍କାର କରିବାକଥା କହିଦେବେ ଏବଂ ସକଳ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କହିଦେବେ ।

ଭୋଃଶବ୍ଦଂ କୀର୍ତ୍ତୟେଦନ୍ତେ ସ୍ୱସ୍ୟ ନାମ୍ନୋଽଭିବାଦନେ ।
ନାମ୍ନାଂ ସ୍ୱରୂପଭାବୋ ହି ଭୋଭାବ ଋଷିଭିଃ ସ୍ମୃତଃ । ୧୨୪ ।

ଅଭିବାଦନକାଳରେ ଆପଣାର ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ ପରେ 'ଭୋ' ଶବ୍ଦ ଲଗାଇବ । ଅଭିବାଦ୍ୟଙ୍କ ନାମ ସ୍ୱରୂପ "ଭୋଃ" ସମ୍ବୋଧନ କରିବା ଋଷିମାନେ କହିଅଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ କରାଯିବ ସେ ବଡ଼ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ନାମ ନ ନେଇ କେବଳ 'ଭୋ' ଶବ୍ଦ ନାମ ସ୍ଥାନରେ କହିଲେ ଚଳେ, ଓଡ଼ିଆରେ ଭୋ ନ କହି 'ଆଜ୍ଞା' 'ଆପଣ' ବୋଲାଯାଏ ।

ଆୟୁଷ୍ମାନ ଭବ ସୌମ୍ୟେତି ବାଚ୍ୟୋ ବିପ୍ରୋଽଭିବାଦନେ ।
ଅକାରଶ୍ଚାସ୍ୟ ନାମ୍ନୋଽନ୍ତେ ବାଚ୍ୟଃ ପୂର୍ବାକ୍ଷରଃ ପ୍ଲୁତଃ । ୧୨୫ ।

ଅଭିବାଦନ କଲରୁ ବିପ୍ରଙ୍କୁ 'ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ହୁଅ ସୌମ୍ୟ' ଏହା କହି ପ୍ରତ୍ୟଭିବାଦନ କରିବ ଏବଂ ଅଭିବାଦନକାରୀର ନାମର ଅନ୍ତ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ (ଶର୍ମନ୍ ଇତ୍ୟାଦିର)

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ତସ୍ୟ' ବର୍ଦ୍ଧନ୍ତେ 'ସ୍ଥାନରେ' ସଂପ୍ରବର୍ଦ୍ଧନ୍ତେ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ବ ଅକାର (ବା ଅନ୍ୟ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ)କୁ ପ୍ଲୁତ କରିବାକୁ ହେବ (ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ଆଦର ଜଣାଯାଏ)।

ଯୋ ନ ବେତ୍ତ୍ୟଭିବାଦସ୍ୟ ବିପ୍ରଃ ପ୍ରତ୍ୟଭିବାଦନମ୍ ।
ନାଭିବାଦ୍ୟଃ ସ ବିଦୁଷା ଯଥା ଶୂଦ୍ରସ୍ତଥୈବ ସଃ ।୧୨୬।

ଯେ ବିପ୍ର ନମସ୍କାର କଲାପରେ କ'ଣ ବୋଲିବାକୁ ହେବ ନ ଜାଣେ ତାକୁ ବିଦ୍ୱାନ ନମସ୍କାର କରନ୍ତି ନାହିଁ—ଶୂଦ୍ର ଯେପରି ସେ ସେହିପରି ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଂ କୁଶଳଂ ପୃଚ୍ଛେତ୍ କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୁମନାମୟମ୍ ।
ବୈଶ୍ୟଂ କ୍ଷେମଂ ସମାଗମ୍ୟ ଶୂଦ୍ରମାରୋଗ୍ୟମେବ ଚ ।୧୨୭।

ନମସ୍କାରପରେ ମେଳ ହେଲାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ କୁଶଳ, କ୍ଷତ୍ରିୟକୁ ଅନାମୟ, ବୈଶ୍ୟକୁ କ୍ଷେମ ଓ ଶୂଦ୍ରକୁ ଆରୋଗ୍ୟ ପଚାରିବ ।

ଅବାଚ୍ୟୋ ଦୀକ୍ଷିତୋ ନାମ୍ନା ଯବୀୟାନପି ଯୋ ଭବେତ୍ ।
ଭୋଭବତ୍ପୂର୍ବକଂ ତ୍ୱେନମଭିଭାଷେତ ଧର୍ମବିତ୍ ।୧୨୮।

ଯଜ୍ଞାଦିରେ ଦୀକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି କନିଷ୍ଠ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହାର ନାମଧେୟ କହିବ ନାହିଁ । ଧର୍ମଜ୍ଞଲୋକ 'ଭୋ' 'ଭବାନ୍' (ଆଜ୍ଞା, ଆପଣେ) କହି ସମ୍ବୋଧନ କରିବ ।

ପରପତ୍ନୀ ତୁ ଯା ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୟାଦସମ୍ବନ୍ଧା ଚ ଯୋନିତଃ ।
ତାଂ ବ୍ରୂୟାଦ୍ଭବତୀତ୍ୟେବଂ ସୁଭଗେ ଭଗିନୀତି ଚ ।୧୨୯।

ସମ୍ପର୍କହୀନ, ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ 'ଭବତି, ସୁଭଗେ, ଭଗିନି' (ମା, ମାଉସୀ, ଭଉଣୀ,) ବୋଲି ବୋଲିବ ।

ମାତୁଳାଂଶ୍ଚ ପିତୃବ୍ୟାଂଶ୍ଚ ଶ୍ୱଶୁରାନୃତ୍ୱିଜୋ ଗୁରୂନ୍ ।
ଅସାବହମିତି ବ୍ରୂୟାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାୟ ଯବୀୟସଃ ।୧୩୦।

ମାତୁଳ, ପିତୃବ୍ୟ, ଶ୍ୱଶୁର, ଋତ୍ୱିକ୍, ଗୁରୁ ଆଦି କନିଷ୍ଠ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଆସିଲେ ଉଠିକରି ମୁଁ ଅମୁକ ଏହା କହି (ଆପଣା ନାମ ପ୍ରକାଶ କରିବ) ।

ମାତୃଷ୍ୱସା ମାତୁଳାନୀ ଶ୍ୱଶ୍ରୂରଥ ପିତୃଷ୍ୱସା ।
ସମ୍ପୂଜ୍ୟା ଗୁରୁପତ୍ନୀବତ୍ ସମାସ୍ତା ଗୁରୁଭାର୍ଯ୍ୟୟା ।୧୩୧।

ମାଉସୀ, ମାଇଁ, ଶାଶୁ, ପିଉସୀ ଗୁରୁପତ୍ନୀପରି ପୂଜାପାଇବାର ଉପଯୁକ୍ତ—ସେମାନେ ଗୁରୁପତ୍ନୀ ସମାନ ଅଟନ୍ତି ।

ଭ୍ରାତୁର୍ଭାର୍ଯ୍ୟୋପସଂଗ୍ରାହ୍ୟା ସବର୍ଣ୍ଣାହନ୍ୟହନ୍ୟପି ।
ବିପ୍ରୋଷ୍ୟ ତୂପସଂଗ୍ରାହ୍ୟା ଜ୍ଞାତିସମ୍ବନ୍ଧିଯୋଷିତଃ ।୧୩୨।

(ଜ୍ୟେଷ୍ଠ) ଭାଇର ସବର୍ଣ୍ଣା ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦିନ ପାଦଛୁଇଁ ନମସ୍କାର କରିବ. ଆଉ. ଜ୍ଞାତିସମ୍ବନ୍ଧୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ ବିଦେଶରୁ ଆସିଲେ ଗୋଡ଼ଛୁଇଁ ନମସ୍କାର କରିବ ।

ପିତୁର୍ଭଗିନ୍ୟାଂ ମାତୁଶ୍ଚ ଜ୍ୟାୟସ୍ୟାଞ୍ଚ ସ୍ୱସର୍ଯ୍ୟପି ।
ମାତୃବଦ୍ବୃତ୍ତିମାତିଷ୍ଠେନ୍ ମାତା ତାଭ୍ୟୋ ଗରୀୟସୀ ।୧୩୩।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିତୃପୀ, ମାତୃପୀ ଓ ଆପଣାର ବଡ଼ ଭଉଣୀକୁ ମାତାଙ୍କ ପରି ଆଦର କରିବ ଯେଉଁ ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ମାତା ଗରୀୟସୀ ଅଟନ୍ତି ।

ଦଶାବ୍ଦାଖ୍ୟଂ ପୌରସଖ୍ୟଂ ପଞ୍ଚାବ୍ଦାଖ୍ୟଂ କଳାଭୃତାମ୍ ।
ତ୍ର୍ୟବ୍ଦପୂର୍ବଂ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟାଣାଂ ସ୍ୱଳ୍ପେନାପି ସ୍ୱଯୋନିଷୁ ।୧୩୪।

ଏକପୁରବାସୀମାନଙ୍କର ଦଶବର୍ଷ ବଡ଼ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଖ୍ୟ ରହେ ଆଉ ସଙ୍ଗୀତାଦି କଳା ଜାଣିଥିଲେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥାଏ, ଶ୍ରୋତ୍ରିୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତିନ ବର୍ଷର ବଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ ଆପଣା ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଅଳ୍ପଦିନର ପାର୍ଥକ୍ୟରେ ସଖ୍ୟ (ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭିବାଦନାଦିର ଅଭାବ) ଥାଏ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦଶବର୍ଷନ୍ତୁ ଶତବର୍ଷନ୍ତୁ ଭୂମିପମ୍ ।
ପିତାପୁତ୍ରୌ ବିଜାନୀୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତୁ ତୟୋଃ ପିତା ।୧୩୫।

ଦଶବର୍ଷର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଉ ଶତବର୍ଷର କ୍ଷତ୍ରିୟ ହେଲେ ପିତାପୁତ୍ରର ସମାନ ଜାଣିବ, ସେ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପିତୃସ୍ଥାନୀୟ ଅଟନ୍ତି ।

ବିତ୍ତଂ ବନ୍ଧୁର୍ବୟଃ କର୍ମ ବିଦ୍ୟା ଭବତି ପଞ୍ଚମୀ ।
ଏତାନି ମାନ୍ୟସ୍ଥାନାନି ଗରୀୟୋ ଯଦ୍ୟଦୁତ୍ତରମ୍ ।୧୩୬।

ବିତ୍ତ (ନ୍ୟାୟୋପାର୍ଜିତ ଦ୍ରବ୍ୟ), ବନ୍ଧୁ (ପିତୃବ୍ୟାଦି), ବୟସ, କର୍ମ (ଶ୍ରୌତସ୍ମାର୍ତ୍ତାଦି) ଆଉ ବିଦ୍ୟା ଏହି ପାଞ୍ଚ ମାନ୍ୟର କାରଣ ଏବଂ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମାନ୍ୟ ସ୍ଥାନୀୟ ।

ପଞ୍ଚାନାଂ ତ୍ରିଷୁ ବର୍ଣ୍ଣେଷୁ ଭୂୟାଂସି ଗୁଣବନ୍ତି ଚ ।
ଯତ୍ର ସ୍ୟୁଃ ସୋଽତ୍ର ମାନାର୍ହଃ ଶୂଦ୍ରୋଽପି ଦଶମୀଂ ଗତଃ ।୧୩୭।

ତିନବର୍ଣ୍ଣ (ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ) ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ପାଞ୍ଚଗୁଣରେ ଯେ ଯେତେ ଅଧିକ ସେ ସେତେ ମାନନୀୟ ଆଉ ଶୂଦ୍ର ଦଶମୀ (ନବେ ବର୍ଷ ରୁ ଅଧିକ) ହେଲେ ମାନନୀୟ ହୁଏ ।

ଚକ୍ରିଣୋ ଦଶମୀସ୍ଥସ୍ୟ ରୋଗିଣୋ ଭାରିଣଃ ସ୍ତ୍ରିୟାଃ ।
ସ୍ନାତକସ୍ୟ ଚ ରାଜ୍ଞଶ୍ଚ ପନ୍ଥା ଦେୟୋ ବରସ୍ୟ ଚ ।୧୩୮।

ଚକ୍ରଯୁକ୍ତ ରଥାଦି ଯାନାରୂଢ଼, ଦଶମୀସ୍ଥ (୯୦ଠାରୁ ୧୦୦ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ) ବୃଦ୍ଧ, ରୋଗୀ, ଭାରବାହୀ, ସ୍ତ୍ରୀ, ସ୍ନାତକ, ରାଜା ଆଉ ବର ଏମାନଙ୍କୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବ ।

ତେଷାନ୍ତୁ ସମବେତାନାଂ ମାନ୍ୟୌ ସ୍ନାତକପାର୍ଥିବୌ ।
ରାଜସ୍ନାତକୟୋଶ୍ଚୈବ ସ୍ନାତକୋ ନୃପମାନଭାକ୍ ।୧୩୯।

ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ସମାଗତ ହେଲେ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ନାତକ ଓ ରାଜା ଅଧିକ ମାନନୀୟ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ରାଜା ସ୍ନାତକ ଏକତ୍ର ହେଲେ ରାଜା ସ୍ନାତକକୁ ମାନ (ବାଟଛାଡ଼ି) ଦେବେ । (ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ସାରି ସମାବର୍ତ୍ତନକାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ସ୍ନାତକ ବୋଲନ୍ତି ।)

ଉପନୀୟ ତୁ ଯଃ ଶିଷ୍ୟଂ ବେଦମଧ୍ୟାପୟେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସକଳ୍ପଂ ସରହସ୍ୟଞ୍ଚ ତମାଚାର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ ।୧୪୦।

ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜ ଶିଷ୍ୟକୁ ଉପନୟନ ଦେଇ କଳ୍ପ (ଯଜ୍ଞବିଧି) ଓ ରହସ୍ୟ (ଉପନିଷଦ) ସହିତ ବେଦ ପଢ଼ାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକଦେଶନ୍ତୁ ବେଦସ୍ୟ ବେଦାଙ୍ଗାନ୍ୟପି ବା ପୁନଃ ।
ଯୋଽଧ୍ୟାପୟତି ବୃତ୍ୟର୍ଥମୁପାଧ୍ୟାୟଃ ସଉ ଯ୍ୟତେ । ୧୪୧ ।

ବେଦରେ ଏକଦେଶ ବା ବେଦାଙ୍ଗ (ଜ୍ୟୋତିଷବ୍ୟାକରଣାଦି) ବୃତ୍ତି ସକାଶେ ଯେ ପଢ଼ାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଉପାଧ୍ୟାୟ ବୋଲଯାଏ ।

ନିଷେକାଦୀନି କର୍ମାଣି ଯଃ କରୋତି ଯଥାବିଧି ।
ସମ୍ଭାବୟତି ଚାନ୍ନେନ ସ ବିପ୍ରୋ ଗୁରୁରୁଚ୍ୟତେ । ୧୪୨ ।

ଯେ ଗର୍ଭାଧାନାଦି କର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧିମତେ କରନ୍ତି ଓ ଅନ୍ନଦ୍ୱାରା ପୋଷଣ କରନ୍ତି ସେ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଗୁରୁ ବୋଲଯାଏ ।

ଅଗ୍ନ୍ୟାଧେୟଂ ପାକଯଜ୍ଞାନଗ୍ନିଷ୍ଟୋମାଦିକାନ୍ ମଖାନ୍ ।
ଯଃ କରୋତି ବୃତୋ ଯସ୍ୟ ସ ତସ୍ୟର୍ତ୍ତ୍ୱିଗିହୋଚ୍ୟତେ । ୧୪୩ ।

ଅଗ୍ନ୍ୟାଧେୟ (ଆହବନୀୟ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପନ୍ନ କରି ସ୍ଥାପନ କରିବା କର୍ମ) ପାକଯଜ୍ଞ (ବୈଶ୍ୟଦେବାଦି) ଓ ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମାଦି ଯଜ୍ଞ ଯେ ବରଣ ଯୋଗେ କରନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ ଋତ୍ୱିକ (ପୁରୋହିତ) ବୋଲଯାଏ ।

ଯ ଆବୃଣୋତ୍ୟବିତଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଶ୍ରବଣାବୁଭୌ ।
ସ ମାତା ସ ପିତା ଜ୍ଞେୟସ୍ତନ୍ନ ଦ୍ରୁହ୍ୟେତ୍ କଦାଚନ । ୧୪୪ ।

ଯେ ଯଥାର୍ଥ ରୂପ ସତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ବେଦ ଉଭୟ କର୍ଣ୍ଣରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତି (ବେଦମନ୍ତ୍ର କାନରେ ଦିଅନ୍ତି) ସେ ମାତା ଓ ସେ ପିତା ବୋଲି ଜାଣିବ; କେବେହେଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦ୍ରୋହାଚରଣ କରିବ ନାହିଁ ।

ଉପାଧ୍ୟାୟାନ୍ଦଶାଚାର୍ଯ୍ୟ ଆଚାର୍ଯ୍ୟାଣାଂ ଶତଂ ପିତା ।
ସହସ୍ରନ୍ତୁ ପିତୃନ୍ ମାତା ଗୌରବେଣାତିରିଚ୍ୟତେ । ୧୪୫ ।

ଗୌରବରେ ଉପାଧ୍ୟାୟର ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟର ଶତଗୁଣ ଅଧିକ ପିତା, ପିତାର ସହସ୍ରଗୁଣ ଅଧିକ ମାତା ଅଟନ୍ତି ।

ଉତ୍ପାଦକବ୍ରହ୍ମଦାତ୍ରୋର୍ଗରୀୟାନ୍ ବ୍ରହ୍ମଦଃ ପିତା ।
ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମ ହି ବିପ୍ରସ୍ୟ ପ୍ରେତ୍ୟ ଚେହ ଚ ଶାଶ୍ୱତମ୍ । ୧୪୬ ।

ଜନ୍ମଦାତା ଓ ବେଦଦାତା ଉଭୟ ପିତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବେଦଦାତା ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାରଣ ବିପ୍ରର ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମହିଁ ଇହ ଓ ପରଲୋକରେ ଶାଶ୍ୱତ (ଅବିନଶ୍ୱର) ଅଟେ ।

କାମାନ୍ମାତା ପିତା ଚୈନଂ ଯଦୁତ୍ପାଦୟତୋ ମିଥଃ ।
ସମ୍ଭୂତିଂ ତସ୍ୟ ତାଂ ବିଦ୍ୟାଦ୍ ଯଦ୍ ଯୋନାବଭିଜାୟତେ । ୧୪୭ ।

ମାତା ପିତା ଉଭୟେ କାମବଶ ହୋଇ ଏହାକୁ ଜାତ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେ ଯେଉଁ ଯୋନିକୁ ଯାଏ ସେହି ପ୍ରକାର ହସ୍ତପାଦାଦି ସହିତ ଜାତ ହୁଏ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ଯାଂ ଜାତିଂ ବିଧିବଦ୍‌ବେଦପାରଗଃ ।
ଉତ୍ପାଦୟତି ସାବିତ୍ର୍ୟା ସା ସତ୍ୟା ସାଜରାମରା । ୧୪୮ ।

ପରନ୍ତୁ ବେଦପାରଗ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିଧିମତେ ସାବିତ୍ରୀ (ବେଦବିଦ୍ୟା)ର ଉପଦେଶ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଜାତି ବା ଜନ୍ମ ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି ତାହା ଅଜର ଓ ଅମର (କାରଣ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଶାଶ୍ୱତ ବ୍ରହ୍ମଲାଭ ହୁଏ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଳ୍ପଂ ବା ବହୁ ବା ଯସ୍ୟ ଶ୍ରୁତସ୍ୟୋପକରୋତି ଯଃ ।
ତମପୀହ ଗୁରୁଂ ବିଦ୍ୟାଚ୍ଛ୍ରୁତୋପକ୍ରିୟୟା ତୟା ।୧୪୯ ।

ଯେ ଅଳ୍ପ ବା ବହୁ ବେଦାଧ୍ୟୟନାଦି କରିବାରେ ଉପକାର କରନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ ସେହି ଉପକାର ହେତୁ ଗୁରୁ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ବ୍ରାହ୍ମସ୍ୟ ଜନ୍ମନଃ କର୍ତ୍ତା ସ୍ୱଧର୍ମସ୍ୟ ଚ ଶାସିତା ।
ବାଳୋପି ବିପ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧସ୍ୟ ପିତା ଭବତି ଧର୍ମତଃ । ୧୫୦ ।

ବେଦାଧ୍ୟାପନ ଦ୍ୱାରା ଯେ ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମ ଦିଅନ୍ତି ଆଉ ଯେ ବେଦ 'ବ୍ୟାଖ୍ୟାନାଦି ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱଧର୍ମର ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି ସେ ବିପ୍ର ବାଳକ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ବୃଦ୍ଧ (ମୂର୍ଖ) ଲୋକଙ୍କର ଧର୍ମତଃ ପିତା ଅଟନ୍ତି ।

ଅଧ୍ୟାପୟାମାସ ପିତୃନ୍ ଶିଶୁରାଙ୍ଗିରସଃ କବିଃ ।
ପୁତ୍ରକା ଇତି ହୋବାଚ ଜ୍ଞାନେନ ପରିଗୃହ୍ୟ ତାନ୍ । ୧୫୧ ।

ଅଙ୍ଗିରାଙ୍କ ପୁତ୍ର ବାଳକ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସାଙ୍ଗଶାସ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୱାନ ଥିବାରୁ ଆପଣା ପିତୃବ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ପଢ଼ାଉଥିଲେ ଏବଂ ଅଧିକଜ୍ଞାନ ହେତୁ ଶିଷ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ରକ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ ।

ତେ ତମର୍ଥମପୃଚ୍ଛନ୍ତ ଦେବାନାଗତମନ୍ୟବଃ ।
ଦେବାଶ୍ଚୈତାନ୍ ସମେତ୍ୟୋଚୁର୍ନ୍ୟାଯ୍ୟଂ ବଃ ଶିଶୁରୁକ୍ତବାନ୍ ।୧୫୨। *

ସେମାନେ ରାଗାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଏହାର (ପୁତ୍ରକ ବ୍ୟବହାର) ଅର୍ଥ ପଚାରିବାକୁ ଗଲେ, ଦେବତାମାନେ ମିଳି ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ ବାଳକ ଯାହା କହିଅଛନ୍ତି ତାହା ନ୍ୟାଯ୍ୟ ।

ଅଜ୍ଞୋ ଭବତି ବୈ ବାଳଃ ପିତା ଭବତି ମନ୍ତ୍ରଦଃ ।
ଅଜ୍ଞଂ ହି ବାଳମିତ୍ୟାହୁଃ ପିତେତ୍ୟେବ ତୁ ମନ୍ତ୍ରଦମ୍ । ୧୫୩ ।

ଅଜ୍ଞ ପ୍ରକୃତରେ ବାଳକ ଅଟେ ଆଉ ମନ୍ତ୍ରଦାତା ପିତା ଅଟନ୍ତି । ଏହି ହେତୁ ଅଜ୍ଞକୁ ବାଳକ ଆଉ ମନ୍ତ୍ରଦାତାକୁ ପିତା ବୋଲନ୍ତି ।

ନ ହାୟନୈର୍ନ ପଳିତୈର୍ନ ବିତ୍ତେନ ନ ବନ୍ଧୁଭିଃ ।
ଋଷୟଶ୍ଚକ୍ରିରେ ଧର୍ମଂ ଯୋଽନୂଚାନଃ ସ ନୋ ମହାନ୍ । ୧୫୪ ।

ବୟସ, କେଶପକ୍ୱ, ଧନ ବା ସମ୍ବନ୍ଧରେଁ ବଡ଼ ହୁଏ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଋଷିମାନେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଅଛନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ପମୋଟରେ ବେଦବିତ୍ ବା ବିଦ୍ୱାନ୍ ସେ ସେହି ପରିମାଣରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ।

ବିପ୍ରାଣାଂ ଜ୍ଞାନତୋ ଜୈ୍ୟଷ୍ଠ୍ୟଂ କ୍ଷତ୍ରିୟାଣାନ୍ତୁ ବୀର୍ଯ୍ୟତଃ ।
ବୈଶ୍ୟାନାଂ ଧାନ୍ୟଧନତଃ ଶୂଦ୍ରାଣାମେବ ଜନ୍ମତଃ । ୧୫୫ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନର ଆଧିକ୍ୟରୁ, କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କର ପରାକ୍ରମର ଆଧିକ୍ୟରୁ ବୈଶ୍ୟମାନଙ୍କର ଧନଧାନ୍ୟର ଆଧିକ୍ୟରୁ ଆଉ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ଜନ୍ମଜନିତ ଗୁରୁତ୍ୱରୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା ହୁଏ ।

ନ ତେନ ବୃଦ୍ଧୋ ଭବତି ଯେନାସ୍ୟ ପଳିତଂ ଶିରଃ ।
ଯୋ ବୈ ଯୁବାପ୍ୟଧୀୟାନସ୍ତଂ ଦେବାଃ ସ୍ଥବିରଂ ବିଦୁଃ । ୧୫୬ ।

---

* ୧୫୧ ଓ ୧୫୨ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କେଶ ପକ୍ୱହେଲେ ବୃଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଯୁବା ଯୁଦ୍ଧା ବିଦ୍ୱାନ ହେଲେ ଦେବତାମାନେ ବୃଦ୍ଧ ବୋଲନ୍ତି ।

ଯଥା କାଷ୍ଠମୟୋ ହସ୍ତୀ ଯଥା ଚର୍ମ୍ମମୟୋ ମୃଗଃ ।
ଯଶ୍ଚ ବିପ୍ରୋଽନଧୀୟାନସ୍ତ୍ରୟସ୍ତେ ନାମ ବିଭ୍ରତି । ୧୫୭ ।

ଯେମନ୍ତ କାଠର ହାତୀ, ଯେମନ୍ତ ଚମଡାର ମୃଗ ତେମନ୍ତ ଅପାଠୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏ ତିନ ନାମ ମାତ୍ର ଧରନ୍ତି (ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରକୃତ ହାତୀ ବା ହରିଣ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହନ୍ତି) ।

ଯଥା ଷଣ୍ଢୋଽଫଳଃ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ଯଥା ଗୌର୍ଗବି ଚାଫଳା ।
ଯଥା ଚାଜ୍ଞେଽଫଳଂ ଦାନଂ ତଥା ବିପ୍ରୋଽନୃଚୋଽଫଳଃ । ୧୫୮ ।

ଯେମନ୍ତ ନପୁଂସକ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କରେ ନିଷ୍ଫଳ, ଯେମନ୍ତ ଗାଈ ଗାଈରେ ନିଷ୍ଫଳ, ଯେମନ୍ତ ଅଜ୍ଞମାନଙ୍କୁ ଦାନ ନିଷ୍ଫଳ, ତେମନ୍ତ ବେଦ ରହିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିଷ୍ଫଳ ଅଟେ ।

ଅହିଂସୟୈବ ଭୂତାନାଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟୋଽନୁଶାସନମ୍ ।
ବାକ୍ ଚୈବ ମଧୁରା ଶ୍ଳକ୍ଷ୍ଣା ପ୍ରୟୋଜ୍ୟା ଧର୍ମ୍ମମିଚ୍ଛତା । ୧୫୯ ।

ଅହିଂସା ଦ୍ୱାରା ଏକା ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଶାସନକରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ଧର୍ମେଚ୍ଛୁ ଗୁରୁ ଆପଣା ବାଣୀକୁ ମଧୁର ଓ ମୃଦୁମନୋହର କରିବେ ।

ଯସ୍ୟ ବାଙ୍ମନସେ ଶୁଦ୍ଧେ ସମ୍ୟଗ୍ଗୁପ୍ତେ ଚ ସର୍ବଦା ।
ସ ବୈ ସର୍ବମବାପ୍ନୋତି ବେଦାନ୍ତୋପଗତଂ ଫଳମ୍ । ୧୬୦ ।

ଯାହାଙ୍କ ବାଣୀ ଓ ମନ ଶୁଦ୍ଧ ଏବଂ (କ୍ରୋଧ ମିଥ୍ୟା ଭାଷଣାଦିରୁ) ସୁରକ୍ଷିତ ସେ ବେଦାନ୍ତର ଯଥାର୍ଥରୂପେ ସମସ୍ତ ଫଳପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ନାରୁନ୍ତୁଦଃ ସ୍ୟାଦାର୍ତ୍ତୋଽପି ନ ପରଦ୍ରୋହକର୍ମ୍ମଧୀଃ ।
ଯୟାସ୍ୟୋଦ୍ୱିଜତେ ବାଚା ନାଲୋକ୍ୟାଂ ତାମୁଦୀରୟେତ୍ । ୧୬୧ ।

ଏକାନ୍ତ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କାହାକୁ ମର୍ମ୍ମଭେଦୀ କଥା କହିବ ନାହିଁ, ପରର ଦ୍ରୋହ କରିବା ବୁଦ୍ଧି ରଖିବ ନାହିଁ, ଯେଉଁ କଥା କହିଲେ ଉଦ୍‌ବେଗ ଜାତ ହେବ ବା ଅପରର ଅହିତ (ସ୍ୱର୍ଗାଦି ପ୍ରାପ୍ତିବିରୋଧୀ) ହେବ ଏମନ୍ତ କଥା କହିବ ନାହିଁ ।

ସମ୍ମାନାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିତ୍ୟମୁଦ୍‌ବିଜେତ ବିଷାଦିବ ।
ଅମୃତସ୍ୟେବ ଚାକାଙ୍କ୍ଷେଦବମାନସ୍ୟ ସର୍ବଦା । ୧୬୨ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ମାନକୁ ସର୍ବଦା ବିଷବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରି ତାଠାରୁ ଡରିବେ ଆଉ ସର୍ବଦା ଅପମାନକୁ ଅମୃତପରି ଇଚ୍ଛାକରିବେ (ଅପମାନକୁ ଦୁଃଖାଦି ମନେ ନ କରିବେ) ।

ସୁଖଂ ହ୍ୟବମତଃ ଶେତେ ସୁଖଞ୍ଚ ପ୍ରତିବୁଧ୍ୟତେ ।
ସୁଖଂ ଚରତି ଲୋକେଽସ୍ମିନ୍ନବମନ୍ତା ବିନଶ୍ୟତି । ୧୬୩ ।

ଅବମାନନା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ କ୍ଷୋଭହୁଏ ନାହିଁ—ସୁତରାଂ ସୁଖରେ ଶୋଇହୁଏ ସୁଖରେ ଉଠାଯାଏ ଏବଂ ସୁଖରେ ସଂସାରକାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରାଯାଏ । ଅପମାନକାରୀ ସେହି ଅପମାନ କରିବା ପାପରେ ନିଷ୍ଟହୁଏ ।

ଅନେନ କ୍ରମଯୋଗେନ ସଂସ୍କୃତାତ୍ମା ଦ୍ୱିଜଃ ଶନୈଃ ।
ଗୁରୌ ବସନ୍ ସଞ୍ଚିନୁୟାଦ୍ ବ୍ରହ୍ମାଧିଗମିକଂ ତପଃ । ୧୬୪ ।

ଏହିରୂପ କ୍ରମକଥିତ ଉପାୟଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କୃତାତ୍ମା ଦ୍ୱିଜ ଗୁରୁ ନିକଟରେ ବାସ କରି ବେଦଗ୍ରହଣାର୍ଥ ତପସ୍ୟା ସଞ୍ଚୟ କରିବେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ତପୋ ବଶେଷୈର୍ବିବଧୈର୍ବ୍ରତୈ ଶ୍ଚ ବଧିଚୋଦତୈଃ ।
ବେଦଃ କୃତ୍ସ୍ନୋଽଧିଗନ୍ତବ୍ୟଃ ସରହସ୍ୟୋ ଦ୍ୱିଜନ୍ମନା ।୧୬୫।

ବିଧିବିହିତ ବିବିଧ ତପୋବିଶେଷ (ସମ୍ପୁଜନ୍ମ ପୁମାନ) ଆଦ୍ଧବ୍ରତ (ଗୁରୁସେବାଦି) ଦ୍ୱାରା ଉପନିଷଦ ସହିତ ସମଗ୍ର ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରିବା, ଦ୍ୱିଜନ୍ମା (ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ଓ ବୈଶ୍ୟ) ମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ବେଦମେବ ସଦାଭ୍ୟାସେ୍ୟତ୍ତପସ୍ତପ୍ସ୍ୟନ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ବେଦାଭ୍ୟାସୋ ହି ବିପ୍ରସ୍ୟ ତପଃ ପରମିହୋଚ୍ୟତେ ।୧୬୬।

ଯେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେ ସେ ସର୍ବଦା ବେଦାଭ୍ୟାସ କରିବେ—ବେଦାଭ୍ୟାସହିଁ ବିପ୍ରର ପରମ ତପସ୍ୟା ବୋଲଯାଏ ।

ଆ,ହୈ ବ ସ ନଖାଗ୍ରେଭ୍ୟଃ ପରମଂ ତପ୍ୟତେ ତପଃ ।
ଯଃ ସ୍ରଗ୍ବ୍ୟପି ଦ୍ୱିଜୋଽଧୀତେ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟଂ ଶକ୍ତିତୋଽନ୍ୱହମ୍ ।୧୬୭।

ଯେ ଦ୍ୱିଜ ପୁଷ୍ପମାଳା ଧାରଣ କରି (ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ କରି) ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତିଦିନ ଯଥାଶକ୍ତି ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରନ୍ତି ସେ ନିଶ୍ଚୟ ନଖାଗ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରମ ତପସ୍ୟ କରନ୍ତି [ଅର୍ଥାତ୍ ତହିଁରୁ ବଳ ତପସ୍ୟା ନାହିଁ] ।

ଯୋଽନଧୀତ୍ୟ ଦ୍ୱିଜୋ ବେଦମନ୍ୟତ୍ର କୁରୁତେ ଶ୍ରମମ୍ ।
ସ ଜୀବନ୍ନେବ ଶୂଦ୍ରତ୍ୱମାଶୁଗଚ୍ଛତି ସାନ୍ୱୟଃ ।୧୬୮।

ଯେ ଦ୍ୱିଜ ବେଦ ନ ପଢି ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶ୍ରମ କରନ୍ତି ସେ ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ସବଂଶ ଶୀଘ୍ର ଶୂଦ୍ରତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ମାତୁରଗ୍ରେଽଧିଜନନଂ ଦ୍ୱିତୀୟଂ ମୌଞ୍ଜିବନ୍ଧନେ ।
ତୃତୀୟଂ ଯଜ୍ଞଦୀକ୍ଷାୟଂ ଦ୍ୱିଜସ୍ୟ ଶ୍ରୁତିଚୋଦନାତ୍ ।୧୬୯।

ଶ୍ରୁତିର ଆଜ୍ଞା ଏହି ଯେ ଦ୍ୱିଜର ମାତାଠାରୁ ପ୍ରଥମ ଜନ୍ମ, ଉପନୟନରୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଯଜ୍ଞଦୀକ୍ଷାରୁ ତୃତୀୟ ଜନ୍ମ ହୁଏ ।

ତତ୍ର ଯଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମାସ୍ୟ ମୌଞ୍ଜୀବନ୍ଧନଚିହ୍ନିତମ୍ ।
ତତ୍ରାସ୍ୟ ମାତା ସାବିତ୍ରୀ ପିତାତ୍ୱାଚାର୍ଯ୍ୟ ଉଚ୍ୟତେ ।୧୭୦।

ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ବେଦ ଗ୍ରହଣାର୍ଥ ମେଖଳା ବନ୍ଧନ ଚିହ୍ନିତ ଉପନୟନ ସଂସ୍କାର-ରୂପ ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମ ଜନ୍ମ ତହିଁରେ ଏହାର ମାତା ସାବିତ୍ରୀ ଆଉ ପିତା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲଯାଏ ।

ବେଦପ୍ରଦାନାଦାଚାର୍ଯ୍ୟଂ ପିତରଂ ପରିଚକ୍ଷତେ ।
ନ ହ୍ୟସ୍ମିନ୍ ଯୁଜ୍ୟତେ କର୍ମ କିଞ୍ଚିଦାମୌଞ୍ଜୀବନ୍ଧନାତ୍ ।୧୭୧।

ବେଦ ପ୍ରଦାନରୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ପିତା ବୋଲଯାଏ । ମେଖଳା ବନ୍ଧନ [ଉପନୟନ ପୂର୍ବେ ତାହାର ଶ୍ରୌତସ୍ମାର୍ତ୍ତାଦି] କୌଣସି କର୍ମ କରିବା ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେ ।

ନାଭିବ୍ୟାହାରୟେଦ୍ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱଧାନିନୟନାଦୃତେ ।
ଶୂଦ୍ରେଣ ହି ସମସ୍ତାବଦ୍ ଯାବଦ୍‌ବେଦେ ନ ଜାୟତେ ।୧୭୨।

ମୌଞ୍ଜୀବନ୍ଧନ ପୂର୍ବେ ବେଦର ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଇବ ନାହିଁ, ପରନ୍ତୁ ମୃତକ ସଂସ୍କାରରେ ବେଦ ମନ୍ତ୍ରର ଉଚ୍ଚାରଣ ବର୍ଜିତ ନୁହେ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଦଜନ୍ମ ନ ହୁଏ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୂଦ୍ରସଙ୍ଗେ ସମାନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କୃତୋପନୟନସ୍ୟାସ୍ୟ ବ୍ରତାଦେଶନମିଷ୍ୟତେ ।
ବ୍ରହ୍ମଣୋ ଗ୍ରହଣଞ୍ଚୈବ କ୍ରମେଣ ବିଧିପୂର୍ବକମ୍ ।୧୭୩।

ଉପନୟନ ହେଲାନ୍ତୁ ଏହାର ବ୍ରତାଦେଶ (ସାୟଂ ପ୍ରାତଃ ହୋମ କରିବା ଓ ଦିନରେ ନ ଶୋଇବା ଇତ୍ୟାଦି) ଏବଂ ବିଧି ପୂର୍ବକ କ୍ରମରେ ବେଦାଧ୍ୟୟନର ଅଧିକାର ହୁଏ ।

ଯଦ୍‌ଯସ୍ୟ ବିହିତଂ ଚର୍ମ ଯତ୍ସୂତ୍ରଂ ଯା ଚ ମେଖଳା ।
ଯୋ ଦଣ୍ଡୋ ଯଚ୍ଚ ବସନଂ ତତ୍ତଦସ୍ୟ ବ୍ରତେଷ୍ୱପି ।୧୭୪।

ଉପନୟନ କାଳରେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଚର୍ମ, ସୂତ୍ର, ମେଖଳା, ଦଣ୍ଡ ଓ ବସନ ବିହିତ ହୋଇଅଛି ବ୍ରତକାଳରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ସେହିପରି ବିହିତ ।

ସେବେତେମାଂସ୍ତୁ ନିୟମାନ୍ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଗୁରୌ ବସନ୍ ।
ସନ୍ନିୟମ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମଂ ତପୋବୃଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥମାତ୍ମନଃ ।୧୭୫।

ଗୁରୁ ନିକଟରେ ବାସ କରିବା ସମୟରେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯମ କରି ଆପଣା ତପସ୍ୟାର ଉନ୍ନତି ସକାଶେ ଏହି ପୂର୍ବକଥିତ ନିୟମମାନ ପାଳନ କରିବେ ।

ନିତ୍ୟଂ ସ୍ନାତ୍ୱା ଶୁଚିଃ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଦେବର୍ଷିପିତୃତର୍ପଣମ୍ ।
ଦେବତାଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚନଞ୍ଚୈବ ସମିଦାଧାନମେବ ଚ ।୧୭୬।

ପ୍ରତିଦିନ ସ୍ନାନକରି ପବିତ୍ର ହୋଇ ଦେବରଷି ଓ ପିତୃସଙ୍ଗଙ୍କ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଜଳାଦି ଦ୍ୱାରା ଅର୍ପଣ କରି ଆଉ ସମିଧ ଅଧାନ କରି ହୋମଦ୍ୱାରା ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା କରିବେ ।

ବର୍ଜୟେନ୍ମଧୁ ମାଂସଞ୍ଚ ଗନ୍ଧଂ ମାଲ୍ୟଂ ରସାନ୍ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ଶୁକ୍ତାନି ଯାନି ସର୍ବାଣି ପ୍ରାଣିନାଞ୍ଚୈବ ହିଂସନମ୍ ।୧୭୭।

ମଧୁ, ମାଂସ, ଗନ୍ଧ, ମାଲ୍ୟ, ଉତ୍ତମ ମଧୁରାଦି ରସ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଶୁକ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ସିର୍କା ତୋରାଣି ଇତ୍ୟାଦି ସଢ଼ା ପଦାର୍ଥ ଏ ସବୁ ଏବଂ ପ୍ରାଣିହିଂସା ଛାଡ଼ିଦେବେ ।

ଅଭ୍ୟଙ୍ଗମଞ୍ଜନଞ୍ଚାକ୍ଷ୍ଣୋରୁପାନଚ୍ଛତ୍ରଧାରଣମ୍ ।
କାମଂ କ୍ରୋଧଞ୍ଚ ଲୋଭଞ୍ଚ ନର୍ତ୍ତନଂ ଗୀତବାଦନମ୍ ।୧୭୮।

ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ତୈଳାଦି ମର୍ଦ୍ଦନ, ଅଞ୍ଜନାଦିଦ୍ୱାରା ଚକ୍ଷୁରଞ୍ଜନ, ଯୋତା ପିନ୍ଧିବା ଛତା ଧରିବା, କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ, ନାଚ, ଆଉ ବାଦ୍ୟ,

ଦ୍ୟୂତଞ୍ଚ ଜନବାଦଞ୍ଚ ପରିବାଦଂ ତଥା ନୃତମ୍ ।
ସ୍ତ୍ରୀଣାଞ୍ଚ ପ୍ରେକ୍ଷଣାଲମ୍ଭମୁପଘାତଂ ପରସ୍ୟ ଚ ।୧୭୯।

ଜୁଆଖେଳ, କଳହ, ପରନିନ୍ଦା, ମିଥ୍ୟାକଥନ, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି କଟାକ୍ଷ ବା ଆଲିଙ୍ଗନ, ପରର ଅନିଷ୍ଟାଚରଣ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ତ୍ୟାଗ କରିବେ ।

ଏକଃ ଶୟୀତ ସର୍ବତ୍ର ନ ରେତଃ ସ୍କନ୍ଦୟେତ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ।
କାମାଦ୍ଧି ସ୍କନ୍ଦୟନ୍ ରେତୋ ହିନସ୍ତି ବ୍ରତମାତ୍ମନଃ ।୧୮୦।

ସର୍ବଦା ଏକାକୀ ଶୟନ କରିବେ, କେବେହେଲେ (ହସ୍ତବ୍ୟାପାରାଦି ଦ୍ୱାରା) ବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ଖଳନ କରିବେ ନାହିଁ କାରଣ କାମବଶ ହୋଇ ବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ଖଳନ କଲେ ଆପଣାର ବ୍ରତ ନଷ୍ଟହୁଏ ।

ସ୍ୱପ୍ନେ ସିକ୍ତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଦ୍ୱିଜଃ ଶୁକ୍ରମକାମତଃ ।
ସ୍ନାତ୍ୱାର୍କମର୍ଚ୍ଚୟିତ୍ୱା ତ୍ରିଃ ପୁନର୍ମାମିତ୍ୟୃଚଂ ଜପେତ୍ ।୧୮୧।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱପ୍ନରେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର ଇଚ୍ଛାବିନା ବୀର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଖଳିତ ହେଲେ ସ୍ନାନକରି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ପୂଜାକରି ତିନଥର 'ପୁନର୍ମାମୈତ୍ୱିନ୍ଦ୍ରିୟଂ'' ଏହି ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବେ ।

ଉଦକୁମ୍ଭଂ ସୁମନସୋ ଗୋଶକୃନ୍ମୃତ୍ତିକାକୁଶାନ୍ ।
ଆହରେଦ୍ୟାବଦର୍ଥାନି ଭୈକ୍ଷଞ୍ଚାହରହଶ୍ଚରେତ୍ ।୧୮୨।

ଜଳକୁମ୍ଭ, ପୁଷ୍ପ, ଗୋବର, ମାଟି, କୁଶ ଏସବୁ ପ୍ରୟୋଜନ ମତେ ଆଣି ପ୍ରତିଦିନ ଭିକ୍ଷା ଆଣିବ ।

ବେଦଯଜ୍ଞୈରହୀନାନାଂ ପ୍ରଶସ୍ତାନାଂ ସ୍ୱକର୍ମସୁ ।
ବ୍ରହ୍ମଚାର୍ଯ୍ୟାହରେଦ୍ ଭୈକ୍ଷଂ ଗୃହେଭ୍ୟଃ ପ୍ରୟତୋଽନ୍ୱହମ୍ ।୧୮୩।

ବେଦ ଆଉ ଯଜ୍ଞରେ ଯେ ହୀନ ନୁହେଁ ଏବଂ ଆପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମରେ ଯେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏମନ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କ ଘରୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପ୍ରତିଦିନ ଚେଷ୍ଟାକରି ଭିକ୍ଷା ଆଣିବ ।

ଗୁରୋଃ କୁଳେ ନ ଭିକ୍ଷେତ ନ ଜ୍ଞାତିକୁଳବନ୍ଧୁଷୁ ।
ଅଲାଭେ ତ୍ୱନ୍ୟଗେହାନାଂ ପୂର୍ବଂ ପୂର୍ବଂ ବିବର୍ଜୟେତ୍ ।୧୮୪।

ଗୁରୁଙ୍କ ବଂଶରେ ଆଉ ଆପଣା ଜ୍ଞାତିକୁଳ ଓ ମାତୁଳାଦି ବନ୍ଧୁକୁଳରେ ଭିକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଯଦି ଅନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଭିକ୍ଷା ନ ମିଳିବ ତେବେ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ଆଗ ଆଗ ଛାଡ଼ି ଭିକ୍ଷା କରିବ ।

ସର୍ବଂ ବାପି ଚରେଦ୍ ଗ୍ରାମଂ ପୂର୍ବୋକ୍ତାନାମସମ୍ଭବେ ।
ନିୟମ୍ୟ ପ୍ରୟତୋ ବାଚମଭିଶସ୍ତାଂସ୍ତୁ ବର୍ଜୟେତ୍ ।୧୮୫।

ପୂର୍ବକଥିତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅସଦ୍ଭାବ ହେଲେ ପ୍ରୟତବାକ୍ [ମୌନୀ] ହୋଇ ସକଳ ଗ୍ରାମରେ ବୁଲି ଭିକ୍ଷା କରିବ ମାତ୍ର ମହାପାତକୀ ଆଦିଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେବ ।

ଦୂରାଦାହୃତ୍ୟ ସମିଧଃ ସନ୍ନିଦଧ୍ୟାଦ୍ ବିହାୟସି ।
ସାୟଂ ପ୍ରାତଶ୍ଚ ଜୁହୁୟାତ୍ତାଭିରଗ୍ନିମତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।୧୮୬।

ଦୂରରୁ ସମିଧ ଆଣି ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ରଖି ଆଳସ୍ୟ ଛାଡ଼ି ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ତହିଁରେ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ହୋମ କରିବ ।

ଅକୃତ୍ୱା ଭୈକ୍ଷଚରଣମସମିଧ୍ୟ ଚ ପାବକମ୍ ।
ଅନାତୁରଃ ସପ୍ତରାତ୍ରମବକୀର୍ଣ୍ଣିବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।୧୮୭।

ଯଦି ରୋଗାଦି ବାଧା ବିନା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସାତଦିନ ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତି ଓ ଅଗ୍ନିରେ ସମିଧ ଦ୍ୱାରା ସକାଳସନ୍ଧ୍ୟା ହୋମ ନ କରିବେ ତେବେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟବ୍ରତ ନଷ୍ଟ ହେବା ହେତୁ ଅବକୀର୍ଣ୍ଣି ବ୍ରତ (୧୧ଶ ଅଧ୍ୟାୟୋକ୍ତ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ) କରିବେ ।

ଭୈକ୍ଷେଣ ବର୍ତ୍ତୟେନ୍ନିତ୍ୟଂ, ନୈକାନ୍ନାଦୀ ଭବେଦ୍ବ୍ରତୀ ।
ଭୈକ୍ଷେଣ ବ୍ରତିନୋ ବୃତ୍ତିରୁପବାସସମା ସ୍ମୃତା ।୧୮୮। *

---

* ଆଠଗୋଟି ପୁରାତନ ପୁସ୍ତକରେ ଏ ଶ୍ଳୋକପରେ ନିମ୍ନ ଦୁଇଶ୍ଳୋକ ଅଛି—
ନ ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ ପରପାକଃ ସ୍ୟାନ୍ନଚ ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ ପ୍ରତିଗ୍ରହଃ ।
ସୋମପାନସମଂ ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ ତସ୍ମାଦ୍ ଭୈକ୍ଷ୍ୟେଣ ବର୍ତ୍ତୟେତ୍ ।
ଭୈକ୍ଷ୍ୟସ୍ୟାଗମ ଶୁଦ୍ଧସ୍ୟ ପ୍ରୋକ୍ଷିତସ୍ୟ ହୁତସ୍ୟ ଚ ।
ଯାଂସ୍ତସ୍ୟ ଗ୍ରସତେ ଗ୍ରାସାଂସ୍ତେ ତସ୍ୟ କ୍ରତୁଭିଃ ସମାଃ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଭିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ନିତ୍ୟ ଭୋଜନ କରିବ ମାତ୍ର ଜଣକ ଘରୁ ଆଣି ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ କାରଣ ଭିକ୍ଷାସମୂହ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ବୃତ୍ତି ହୁଏ ତାହା ଉପବାସ ସମାନ ବୋଲି ଯାଇଅଛି ।

ବ୍ରତବଦ୍ଦେବଦୈବତ୍ୟେ ପିତ୍ର୍ୟେ କର୍ମଣ୍ୟଥର୍ଷିବତ୍ ।
କାମମଭ୍ୟର୍ଥିତୋଽଶ୍ନୀୟାଦ୍ ବ୍ରତମସ୍ୟ ନ ଲୁପ୍ୟତେ । ୧୮୯ ।

ଦେବତୋଦ୍ଦେଶ (ଦେବଯଜ୍ଞସମ୍ବନ୍ଧୀ ବ୍ରହ୍ମଭୋଜ) ରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରତବତ୍ (ବ୍ରତଚର୍ଯ୍ୟାର ମଧୁମାଂସାଦି ତ୍ୟାଗ) ଓ ପିତୃକର୍ମ (ଶ୍ରାଦ୍ଧାଦି) ରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଋଷିପରି (ଫଳମୂଳାଦି) ଏକଘରେ ଯଥେଚ୍ଛା ଭୋଜନ କରିବ, ତହିଁରେ ଏହାର ବ୍ରତ ନଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟୈବ କର୍ମୈତଦୁପଦିଷ୍ଟଂ ମନୀଷିଭିଃ ।
ରାଜନ୍ୟବୈଶ୍ୟୟୋସ୍ତ୍ୱେବଂ ନୈତତ୍କର୍ମ ବିଧୀୟତେ । ୧୯୦ ।

ପରନ୍ତୁ ମନୀଷି (ବେଦବିଦ୍) ମାନେ ଏହି କର୍ମ (ଏକଘରେ ଭୋଜନ) ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସକାଶେ ଉପଦେଶ କରି ଅଛନ୍ତି ମାତ୍ର କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେ ।

ଚୋଦିତୋ ଗୁରୁଣା ନିତ୍ୟମପ୍ରଚୋଦିତ ଏବ ଚ ।
କୁର୍ଯ୍ୟାଦଧ୍ୟୟନେ ଯତ୍ନମାଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ହିତେଷୁ ଚ । ୧୯୧ ।

ଗୁରୁ ପ୍ରତିଦିନ କହନ୍ତୁ ବା ନ କହନ୍ତୁ ପଢ଼ିବା ତଥା ଗୁରୁଙ୍କ ହିତ ସେବାରେ ଯତ୍ନ କରିବ ।

ଶରୀରଞ୍ଚୈବ ବାଚଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୀନ୍ଦ୍ରିୟମନାଂସି ଚ ।
ନିୟମ୍ୟ ପ୍ରାଞ୍ଜଳିସ୍ତିଷ୍ଠେଦ୍ ବୀକ୍ଷମାଣୋ ଗୁରୋର୍ମୁଖମ୍ । ୧୯୨ ।

ଶରୀର, ବାକ୍ୟ, ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ମନକୁ ସଂଯମ କରି ହାତ ଯୋଡ଼ି ଗୁରୁଙ୍କ ମୁଖାପେକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହିବ ।

ନିତ୍ୟମୁଦ୍ଧୃତପାଣିଃ ସ୍ୟାତ୍ ସାଧ୍ୱାଚାରଃ ସୁସଂଯତଃ ।
ଆସ୍ୟତାମିତି ଚୋକ୍ତଃ ସନ୍ନାସୀତାଭିମୁଖଂ ଗୁରୋଃ । ୧୯୩ ।

ନିରନ୍ତର ବସ୍ତ୍ରରୁ ଦକ୍ଷିଣହାତ ବାହାର କରି ସାଧୁ ଆଚାରଯୁକ୍ତ ଓ ବସ୍ତ୍ରାବୃତ ଦେହ ହୋଇ ଗୁରୁ ବସ ବୋଲି କହିଲେ ଗୁରୁଙ୍କ ଅଭିମୁଖରେ ବସିବ ।

ହୀନାନ୍ନବସ୍ତ୍ରବେଷଃ ସ୍ୟାତ୍ ସର୍ବଦା ଗୁରୁସନ୍ନିଧୌ ।
ଉତ୍ତିଷ୍ଠେତ୍ ପ୍ରଥମଞ୍ଚାସ୍ୟ ଚରମଞ୍ଚୈବ ସଂବିଶେତ୍ । ୧୯୪ ।

ଗୁରୁଙ୍କ ସମୀପେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ହୀନ ଅନ୍ନ, ବସ୍ତ୍ର, ବେଶ ବ୍ୟବହାର କରିବ ଏବଂ ଗୁରୁ ଉଠିବା ଆଗରୁ ଉଠିବ ଓ ଗୁରୁ ଶୋଇବା ପଛେ ଶୋଇବ ।

ପ୍ରତିଶ୍ରବଣସମ୍ଭାଷେ ଶୟାନେ ନ ସମାଚରେତ୍ ।
ନାସୀନୋ ନ ଚ ଭୁଞ୍ଜାନୋ ନ ତିଷ୍ଠନ୍ନ ପରାଙ୍ମୁଖଃ । ୧୯୫ ।

ଶୋଇ ବା ବସି ରହି, ଖାଇ ୨ ଅଥବା ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ମୁହଁ କରି ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାର ଉତ୍ତର ଅଥବା ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ଭାଷଣ କରିବ ନାହିଁ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ଭିକ୍ଷାନ୍ନ ପରପାକ ବା ପରଗ୍ରହ ନୁହେଁ ମାତ୍ର ସୋମପାନ ସମାନ, ଏହେତୁ ଭିକ୍ଷାନ୍ନକୁ ବୃତ୍ତି କରିବ । ଭିକ୍ଷାନ୍ନ ଶାସ୍ତ୍ରବିହିତ ଶୁଦ୍ଧ, ପ୍ରୋକ୍ଷିତ ଏବଂ ହୁତ ହେଲେ ଯେତେ ଗ୍ରାସ ଖିଆଯାଏ ତେତେ ଯଜ୍ଞଫଳ ମିଳେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆସୀନସ୍ୟ ସ୍ଥିତଃ କୁର୍ଯ୍ୟାଦଭିଗଚ୍ଛଂସ୍ତୁ ତିଷ୍ଠତଃ ।
ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍‌ଗମ୍ୟ ତ୍ୱାବ୍ରଜତଃ ପଶ୍ଚାଦ୍ଧାବଂସ୍ତୁ ଧାବତଃ । ୧୯୬ ।

ଆସନରେ ବସି ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଆପେ ଆସନରୁ ଉଠି ଆଉ ଗୁରୁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଯାଇ ଓ ଗୁରୁ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଆସୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଯାଇ ଏବଂ ଗୁରୁ ଚାଲୁ କରୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ସମ୍ଭାଷଣ କରିବ ।

ପରାଙ୍‌ମୁଖସ୍ୟାଭିମୁଖୋ ଦୂରସ୍ଥସ୍ୟୈତ୍ୟ ଚାନ୍ତିକମ୍ ।
ପ୍ରଣମ୍ୟ ତୁ ଶୟାନସ୍ୟ ନିଦେଶେ ଚୈବ ତିଷ୍ଠତଃ । ୧୯୭ ।

ଗୁରୁ ପଛରେ ଥିଲେ ଆଗ ହୋଇ, ଦୂରରେ ଥିଲେ କଟକ ଆସି, ଶୋଇଥିଲେ ନମସ୍କାର କରି ଆଉ ନିକଟରେ ଥିଲେ ଅବନତ ଭାବରେ ବସି ସମ୍ଭାଷଣ କରିବ ।

ନୀଚଂ ଶଯ୍ୟାସନଞ୍ଚାସ୍ୟ ସର୍ବଦା ଗୁରୁ ସନ୍ନିଧୌ ।
ଗୁରୋସ୍ତୁ ଚକ୍ଷୁର୍ବିଷୟେ ନ ଯଥେଷ୍ଟାସନୋ ଭବେତ୍ । ୧୯୮ ।

ଗୁରୁ ନିକଟରେ ଏହାର ଶଯ୍ୟା ଓ ଆସନ ସର୍ବଦା ନୀଚ ହେବ ଏବଂ ଗୁରୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା ସ୍ଥାନରେ ଇଚ୍ଛାନୁସାରୀ ହାତ ଗୋଡ଼ ପ୍ରସାରଣ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେ ।

ନୋଦାହରେଦସ୍ୟ ନାମ ପରୋକ୍ଷମପି କେବଳମ୍ ।
ନ ଚୈବାସ୍ୟାନୁକୁର୍ବୀତ ଗତିଭାଷିତ ଚେଷ୍ଟିତମ୍ । ୧୯୯ । *

ଗୁରୁଙ୍କ ଅସାକ୍ଷାତରେ ସୁଦ୍ଧା ଉପାଧ୍ୟାୟ ଆଚାର୍ଯ୍ୟାଦି ପୂଜ୍ୟ ବଚନ ଶୂନ୍ୟ ଖାଲି ଗୁରୁଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଗୁରୁଙ୍କ ଚାଲି ବୋଲି ବା ଚେଷ୍ଟାର (ଉପହାସ ବୁଦ୍ଧିରେ) ଅନୁକରଣ କରିବ ନାହିଁ ।

ଗୁରୋର୍ଯତ୍ର ପରୀବାଦୋ ନିନ୍ଦାବାପି ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
କର୍ଣ୍ଣୌ ତତ୍ର ପିଧାତବ୍ୟୌ ଗନ୍ତବ୍ୟଂବା ତତୋଽନ୍ୟତଃ । ୨୦୦ ।

ଯେଉଁଠାରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଦୋଷ ବା ନିନ୍ଦା କଥନ ହୁଏ ସେଠାରେ ଦୁଇ କାନରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦେଇ ବନ୍ଦ କରିବ ଅଥବା ସେଠାରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଯିବ ।

ପରୀବାଦାତ୍ ଖରୋ ଭବତି ଶ୍ୱାବୈ ଭବତି ନିନ୍ଦକଃ ।
ପରିଭୋକ୍ତା କୃମିର୍ଭବତି କୀଟୋ ଭବତି ମତ୍ସରୀ । ୨୦୧ ।

ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଲେ (ଅନ୍ୟ ଜନ୍ମରେ) ଗର୍ଦ୍ଦଭ ହେବ, ନିନ୍ଦାକଲେ କୁକୁର ହେବ, ଅନ୍ୟାୟରୂପେ ଗୁରୁଙ୍କ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପଭୋଗ କଲେ କୃମି ଏବଂ ଗୁରୁଙ୍କ ଉତ୍କର୍ଷ ସହ୍ୟ କରି ନ ପାରିଲେ କୀଟ ହେବ ।

ଦୂରସ୍ଥୋ ନାର୍ଚ୍ଚୟେଦେନଂ ନ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ନାନ୍ତିକେ ସ୍ତ୍ରିୟାଃ ।
ଯାନାସନସ୍ଥଶ୍ଚୈବୈନମବରୁହ୍ୟାଭିବାଦୟେତ୍ । ୨୦୨ ।

---

* । କେତେ ପୁରାତନ ପୁସ୍ତକରେ ଏଥିପରେ ଅଛି—

ଗୁରୋଃ ସନ୍ଦ୍ରିପାପୂର୍ବଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ନ କଥଞ୍ଚନ ।
ଦୁଷ୍ଟାନୁଷ୍ଠାନ ଚ ଗୁରୋରିହବାମୁତ୍ରଚେତ୍ୟଧଃ ।

ଗୁରୁଙ୍କ ନାମ ପରୋକ୍ଷରେ ନେଲେ ନାମ ପୂର୍ବେ "ସନ୍ଦ୍ରିପା" ଲଗାଇବ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ କେବେହେଁ ନେବ ନାହିଁ । ଗୁରୁଙ୍କ ଦୋଷାନୁକରଣକାରୀ ଶିଷ୍ୟ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ନୀଚତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦୂରରୁ ଅଥବା କ୍ରୋଧଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅଥବା ଗୁରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ନିଜେ ଯାନାସନସ୍ଥ ଥିଲେ ତହିଁରୁ ଅବତରଣ କରି ନମସ୍କାର କରିବ ।

ପ୍ରତିବାତେଽନୁବାତେ ଚ ନାସୀତ ଗୁରୁଣା ସହ ।
ଅସଂଶ୍ରବେ ଚୈବ ଗୁରୋର୍ନ କିଞ୍ଚିଦପି କୀର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୨୦୩ ।

କାଳେ ଶରୀରଗତ ଗନ୍ଧ ବା ବାକ୍ୟଗତ ଉଚ୍ଚାରଣ ଲାଗିଯିବ ସେଥି ହେତୁ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଡ଼ରୁ ପବନ ବହୁଥିଲେ ଅଥବା ଗୁରୁଙ୍କ ଆଡ଼ୁ ଶିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ପବନ ଆସୁଥିବା ସ୍ଥାନରେ ମୁଖାମୁଖି ହୋଇ ଗୁରୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବସିବ ନାହିଁ (ଅର୍ଥାତ୍ ଡାହାଣ ବାମ ବା କଡ଼େଇ ହୋଇ ବସିବ) ଆଉ ଗୁରୁ ଶୁଣିବାକୁ ନ ପାରିବେ ଏମନ୍ତ କିଛି କହିବ ନାହିଁ ।

ଗୋଽଶ୍ୱୋଷ୍ଟ୍ରଯାନ ପ୍ରାସାଦସ୍ରସ୍ତରେଷୁ କଟେଷୁ ଚ ।
ଆସୀତ ଗୁରୁଣା ସାର୍ଦ୍ଧଂ ଶିଳାଫଳକନୌଷୁ ଚ । ୨୦୪ ।

ଗୋରୁ ଘୋଡ଼ା ବା ଓଟ ଗାଡ଼ିରେ, କୋଠା ଘର ଉପରେ, ଅଥବା ଚଟାଣ ଚଟାଇ, ପଥର କାଠଫଳକ ଅଥବା ଡଙ୍ଗାରେ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁ ସହିତ ଏକତ୍ର ବସି ପାରିବ ।

ଗୁରୋର୍ଗୁରୌ ସନ୍ନିହିତେ ଗୁରୁବଦ୍ ବୃତ୍ତିମାଚରେତ୍ ।
ନ ଚାନିସୃଷ୍ଟୋ ଗୁରୁଣା ସ୍ୱାନ୍ ଗୁରୂନଭିବାଦୟେତ୍ । ୨୦୫ ।

ଗୁରୁଙ୍କ ଗୁରୁ ନିକଟକୁ ଆସିଲେ ଗୁରୁବତ ଆଚରଣ କରିବ, ଗୁରୁଙ୍କ ଘରେ ରହୁଥିଲେ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଅନୁମତି ବିନା ମାତା ପିତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରିବ ନାହିଁ ।

ବିଦ୍ୟାଗୁରୁଷ୍ୱେତଦେବ ନିତ୍ୟା ବୃତ୍ତିଃ ସ୍ୱଯୋନିଷୁ ।
ପ୍ରତିଷେଧତ୍ସୁ ଚାଧର୍ମାଦ୍ଧିତଂ ଚୋପଦିଶତ୍ସ୍ୱପି । ୨୦୬ ।

ବିଦ୍ୟାଦାତା ଗୁରୁମାନଙ୍କ, ରକ୍ତସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପିତାମାତାଙ୍କ ଅଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରୁ ନିଷେଧକାରୀମାନଙ୍କ ଏବଂ ହିତୋପଦେଷ୍ଟାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବ ।

ଶ୍ରେୟଃସୁ ଗୁରୁବଦ୍ ବୃତ୍ତିଂ ନିତ୍ୟମେବ ସମାଚରେତ୍ ।
ଗୁରୁପୁତ୍ରେଷୁ ଚାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ଗୁରୋଶ୍ଚୈବ ସ୍ୱବନ୍ଧୁଷୁ । ୨୦୭ ।

ବିଦ୍ୟା ଓ ତପସ୍ୟାରେ ସମୃଦ୍ଧ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକମାନଙ୍କ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁପୁତ୍ର ତଥା ଗୁରୁଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନିତ୍ୟ ଏହିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବ ।

ବାଳଃ ସମାନଜନ୍ମା ବା ଶିଷ୍ୟୋ ବା ଯଜ୍ଞ କର୍ମଣି ।
ଅଧ୍ୟାପୟନ୍ ଗୁରୁସୁତୋ ଗୁରୁବନ୍ ମାନମର୍ହତି । ୨୦୮ ।

ସାନ ବା ସମବୟସ୍କ ହୋଇଥିଲେ ବା ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ବା ଯଜ୍ଞ କର୍ମରେ ଆସି ବେଦମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ାଇ ଥିଲେ ଗୁରୁପୁତ୍ର ଗୁରୁଙ୍କ ସମାନ ପୂଜା ପାଇବା ଯୋଗ୍ୟ ।

ଉତ୍ସାଦନଞ୍ଚ ଗାତ୍ରାଣାଂ ସ୍ନାପନୋଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭୋଜନେ ।
ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଗୁରୁପୁତ୍ରସ୍ୟ ପାଦୟୋଶ୍ଚାବନେଜନମ୍ । ୨୦୯ ।

ମାତ୍ର ଗୁରୁପରି ଗୁରୁ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଗାତ୍ରମର୍ଦ୍ଦନ, ସ୍ନାପନ, ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଭୋଜନ ବା ପାଦ ପ୍ରକ୍ଷାଳନ କରିବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁରୁବତ୍ ପ୍ରତିପୂଜ୍ୟାଃ ସ୍ୟୁ ସବର୍ଣ୍ଣା ଗୁରୁ ଯୋଷିତଃ ।
ଅସବର୍ଣ୍ଣାସ୍ତୁ ସମ୍ପୂଜ୍ୟାଃ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାନାଭିବାଦନୈଃ । ୨୧୦ ।

ଗୁରୁଙ୍କ ସବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଗୁରୁପରି ପୂଜନୀୟା ମାତ୍ର ଅସବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉଠିକରି ନମସ୍କାର କରିବ ।

ଅଭ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସ୍ନାପନଞ୍ଚ ଗାତ୍ରୋତ୍ସାଦନମେବ ଚ ।
ଗୁରୁପତ୍ନ୍ୟା ନ କାର୍ଯ୍ୟାଣି କେଶାନାଞ୍ଚ ପ୍ରସାଧନମ୍ । ୨୧୧ ।

ଗୁରୁପତ୍ନୀଙ୍କ ଦେହରେ ତୈଳମର୍ଦ୍ଦନ, ତାଙ୍କୁ ଗାଧୋଇ ଦେବା ଅଥବା ତାଙ୍କର ଗାତ୍ରମର୍ଦ୍ଦନ ବା କେଶସଂସ୍କାର (ମୁଣ୍ଡବାଳସାଉଁଳି ବାନ୍ଧିଦେବା) କରିବ ନାହିଁ ।

ଗୁରୁପତ୍ନୀ ତୁ ଯୁବତି ନାଭିବାଦ୍ୟେହ ପାଦୟୋଃ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଂଶତି ବର୍ଷେଣ ଗୁଣ ଦୋଷୌ ବିଜାନତଃ । ୨୧୨ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବିଂଶତି ବର୍ଷର ଗୁଣଦୋଷାଭିଜ୍ଞ ଶିଷ୍ୟ ଯୁବତୀ ଗୁରୁପତ୍ନୀଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଛୁଇଁ ନମସ୍କାର କରିବେ ନାହିଁ (ଦୂରରୁ ପ୍ରଣାମ କରିବ) ।

ସ୍ୱଭାବ ଏଷ ନାରୀଣାଂ ନରାଣାମିହ ଦୂଷଣମ୍ ।
ଅତୋଽର୍ଥାନ୍ନ ପ୍ରମାଦ୍ୟନ୍ତି ପ୍ରମଦାସୁ ବିପଶ୍ଚିତଃ । ୨୧୩ ।

ଇହଲୋକରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦୂଷିତକରିବାହିଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ । ଏହେତୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରମତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ (ସାବଧାନରେ ରହନ୍ତି) ।

ଅବିଦ୍ୱାଂସମଲଂ ଲୋକେ ବିଦ୍ୱାସମପି ବା ପୁନଃ ।
ପ୍ରମଦା ହ୍ୟୁତ୍ପଥଂ ନେତୁଂ କାମକ୍ରୋଧବଶାନୁଗମ୍ । ୨୧୪ ।

ସଂସାରରେ ଲୋକ ଦେହଧର୍ମରୁ କାମକ୍ରୋଧର ବଶ । ତେଣୁ ବିଦ୍ୱାନ ବା ଅବିଦ୍ୱାନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନାୟାସରେ କାମିନୀ ଉନ୍ମାର୍ଗଗାମୀ କରିବାକୁ ସମର୍ଥା ହୁଅନ୍ତି ।

ମାତ୍ରା ସ୍ୱସ୍ରା ଦୁହିତ୍ରା ବା ନ ବିବିକ୍ତାସନୋ ଭବେତ୍ ।
ବଳବାନିନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମୋ ବିଦ୍ୱାଂସମପି କର୍ଷତି । ୨୧୫ ।

ମାତା, ଭଗିନୀ ବା କନ୍ୟା ସହିତ ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ବସିବ ନାହିଁ କାରଣ ବଳବାନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସକଳ ବିଦ୍ୱାନ ପୁରୁଷକୁ ମଧ୍ୟ ଓଟାରି ପାରେ ।

କାମନ୍ତୁ ଗୁରୁପତ୍ନୀନାଂ ଯୁବତୀନାଂ ଯୁବାଭୁବି ।
ବିଧିବଦ୍‌ବନ୍ଦନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦସାବହମିତି ବ୍ରୁବନ୍ । ୨୧୬ ।

- ଇଚ୍ଛାହେଲେ ଯୁବା ଶିଷ୍ୟ ଯୁବତୀ ଗୁରୁପତ୍ନୀଙ୍କ ପାଦ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ମୁଁ ଅମୁକ ବୋଲି କହି ବିଧିପୂର୍ବକ ଭୂମିରେ ନମସ୍କାର କରି ପାରିବ ।

ବିପ୍ରୋଷ୍ୟ ପାଦଗ୍ରହଣମନ୍ୱହଞ୍ଚାଭିବାଦନମ୍ ।
ଗୁରୁଦାରେଷୁ କୁର୍ବୀତ ସତାଂ ଧର୍ମମନୁସ୍ମରନ୍ । ୨୧୭ ।

ପ୍ରବାସରୁ ଆସି (ପ୍ରଥମଦିନ) ପାଦସ୍ପର୍ଶ କରି ଆଉ ପ୍ରତିଦିନ ଶିଷ୍ଟାଚାର ସ୍ମରଣ ରଖି ଗୁରୁପତ୍ନୀଙ୍କୁ (ପାଦସ୍ପର୍ଶ ନ କରି) ନମସ୍କାର କରିବେ ।

ଯଥା ଖନନ୍ ଖନିତ୍ରେଣ ନରୋ ବାର୍ଯ୍ୟଧିଗଚ୍ଛତି ।
ତଥା ଗୁରୁଗତାଂ ବିଦ୍ୟାଂ ଶୁଶ୍ରୂଷୁରଧିଗଚ୍ଛତି । ୨୧୮ ।

ଯେପରି ଖଣିତ୍ରରେ ଖୋଳି ଖୋଳି ଲୋକ ପାଣି ପାଏ ସେହିପରି ସେବା କରି କରି ସେବାକାରୀ ଗୁରୁଙ୍କ ବିଦ୍ୟା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଲାଭ କରେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୁଣ୍ଡୋ ବା ଜଟିଳୋ ବା ସ୍ୟାଦଥବା ସ୍ୟାଚ୍ଛିଖାଜଟଃ
ନୈନଂ ଗ୍ରାମେଽଭିନିମ୍ଲୋଚେତ୍ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ନାଭ୍ୟୁଦିୟାତ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ।୨୧୯।

ମୁଣ୍ଡ କେଶଶୂନ୍ୟ ବା ଜଟାଯୁକ୍ତ ଅଥବା ଶିଖାକାର ଜଟାଯୁକ୍ତ ହେଉ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଗ୍ରାମରେ ଥିବା (ଶୋଇଥିବା) ସମୟରେ ଯେପରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ବା ଅସ୍ତ ନ ହୁଏ— ଅର୍ଥାତ୍ ଉଦୟାସ୍ତ ସମୟରେ ଶୋଇ ନ ରହିବ ।

ତଂଚେଦଭ୍ୟୁଦିୟାତ୍ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ଶୟାନଂ କାମଚାରତଃ ।
ନିମ୍ଲୋଚେଦ୍ ବାପ୍ୟବିଜ୍ଞାନାଜ୍ଜପନ୍ନୁପବସେଦ୍ଦିନମ୍ । ୨୨୦ ।

ଯଦି ଜାଣୁ ଜାଣୁ ଅଜ୍ଞାନରୁ ଶୋଇଥିବା ସମୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ବା ଅସ୍ତ ହୁଏ ତେବେ ସମସ୍ତ ଦିନ ଉପବାସ କରି (ଗାୟତ୍ରୀ) ଜପ କରିବ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟେଣ ହ୍ୟଭିନିର୍ମୁକ୍ତଃ ଶୟାନୋଽଭ୍ୟୁଦିତଶ୍ଚ ୟଃ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମକୁର୍ବାଣୋ ଯୁକ୍ତଃ ସ୍ୟାନ୍ମହତୈନସା । ୨୨୧ ।

ଯଦି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ବା ଅସ୍ତ ସମୟରେ ଶୋଇପଡ଼େ ଆଉ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ନ କରେ ତେବେ ମହାପାପରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଆଚମ୍ୟ ପ୍ରୟତୋ ନିତ୍ୟମୁଭେ ସନ୍ଧ୍ୟେ ସମାହିତଃ ।
ଶୁଚୌ ଦେଶେ ଜପଞ୍ଜପ୍ୟମୁପାସୀତ ଯଥାବିଧି । ୨୨୨ ।

ଆଚମନ କରି ପ୍ରତିଦିନ ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ ହୋଇ ଉଭୟ ସନ୍ଧ୍ୟା ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନରେ ଯଥାବିଧି ସାବିତ୍ରୀ ଜପ କରି ଉପାସନା କରିବ ।

ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦ୍ୟବରଜଃ ଶ୍ରେୟଃ କିଞ୍ଚିତ୍ ସମାଚରେତ୍ ।
ତତ୍ସର୍ବମାଚରେଦ୍‌ଯୁକ୍ତୋ ଯତ୍ର ବାସ୍ୟ ରମେନ୍ମନଃ ।୨୨୩।

ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ବା ଶୂଦ୍ରାଦି କୌଣସି ଶ୍ରେୟକାର୍ଯ୍ୟ ଆଚରଣ କରନ୍ତି ଆଉ ଯାହା ତାହାର ମନକୁ ରୋଚକ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୋଇ ସେ ସବୁ ସମାଚରଣ କରିବ ।

ଧର୍ମାର୍ଥାବୁଚ୍ୟତେ ଶ୍ରେୟଃ କାମାର୍ଥୌ ଧର୍ମ ଏବ ଚ ।
ଅର୍ଥ ଏବେହ ବା ଶ୍ରେୟସ୍ତ୍ରିବର୍ଗ ଇତି ତୁ ସ୍ଥିତିଃ । ୨୨୪ ।

ଧର୍ମ ଓ ଅର୍ଥ ଏ ଦୁଇକୁ ଶ୍ରେୟ ବୋଲି; କେହି କେହି କାମ ଓ ଅର୍ଥକୁ ଧର୍ମ ବୋଲନ୍ତି, କେହି ସଂସାରରେ ଅର୍ଥକୁ ଶ୍ରେୟ ବୋଲନ୍ତି; ମାତ୍ର ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ ଓ କାମ ଏ ତିନି ପୁରୁଷାର୍ଥ ହିଁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟୋ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ମୂର୍ତ୍ତିଃ ପିତା ମୂର୍ତ୍ତିଃ ପ୍ରଜାପତେଃ ।
ମାତା ପୃଥିବ୍ୟା ମୂର୍ତ୍ତିସ୍ତୁ ଭ୍ରାତା ସ୍ୱୋ ମୂର୍ତ୍ତିରାତ୍ମନଃ । ୨୨୫ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବେଦର ମୂର୍ତ୍ତି ଅଟନ୍ତି, ପିତା ପ୍ରଜାପତିର ମୂର୍ତ୍ତି, ମାତା ପୃଥିବୀର ମୂର୍ତ୍ତି ଆଉ ଭ୍ରାତା ଆପଣାର (ନିଜର) ମୂର୍ତ୍ତି ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚ ପିତା ଚୈବ ମାତା ଭ୍ରାତା ଚ ପୂର୍ବଜଃ ।
ନାର୍ତ୍ତେନାପ୍ୟବମନ୍ତବ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ବିଶେଷତଃ । ୨୨୬ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ପିତା, ମାତା ଓ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା କର୍ତ୍ତୃକ ପୀଡ଼ିତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କେହି, ବିଶେଷତଃ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଅପମାନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଯଂ ମାତାପିତରୌ କ୍ଲେଶଂ ସହେତେ ସମ୍ଭବେ ନୃଣାମ୍ ।
ନ ତସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିଃ ଶକ୍ୟା କର୍ତ୍ତୁଂ ବର୍ଷଶତୈରପି । ୨୨୭ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜନ୍ମଦେଇ ମାତାପିତା ଯେଉଁ କ୍ଲେଶ ସହନ୍ତି ଶତ ବର୍ଷରେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ପରିଶୋଧ କରି ହେବ ନାହିଁ ।

ତୟୋର୍ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରିୟଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦାଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଚ ସର୍ବଦା ।
ତେଷ୍ୱେବ ତ୍ରିଷୁ ତୁଷ୍ଟେଷୁ ତପଃ ସର୍ବଂ ସମାପ୍ୟତେ । ୨୨୮ ।

ମାତାପିତା ଦୁହିଁଙ୍କର ପ୍ରତିଦିନ ଏବଂ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ସର୍ବଦା ପ୍ରିୟାନୁଷ୍ଠାନ କରିବ, ଏ ତିନି ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ସମୁଦାୟ ତପସ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ।

ତେଷାଂ ତ୍ରୟାଣାଂ ଶୁଶ୍ରୂଷା ପରମଂ ତପ ଉଚ୍ୟତେ ।
ନ ତୈରନଭ୍ୟନୁଜ୍ଞାତୋ ଧର୍ମମନ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ । ୨୨୯ ।

ସେହି ତିନିଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷାକୁ ପରମ ତପ ବୋଲଯାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଅନୁମୋଦିତ ନ ହେଲେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧର୍ମାଚରଣ କରିବ ନାହିଁ ।

ତ ଏବ ହି ତ୍ରୟୋ ଲୋକାସ୍ତ ଏବ ତ୍ରୟ ଆଶ୍ରମାଃ ।
ତ ଏବ ହି ତ୍ରୟୋ ବେଦାସ୍ତ ଏବୋକ୍ତାସ୍ତ୍ରୟୋଽଗ୍ନୟଃ । ୨୩୦ ।

ଏ ତିନି ହିଁ ତିନି ଲୋକ, ତିନି ଆଶ୍ରମ, ତିନି ବେଦ ଏବଂ ତିନି ଅଗ୍ନି ।

ପିତା ବୈ ଗାର୍ହପତ୍ୟୋଽଗ୍ନିର୍ମାତାଗ୍ନିର୍ଦକ୍ଷିଣଃ ସ୍ମୃତଃ ।
ଗୁରୁରାହବନୀୟସ୍ତୁ ସାଗ୍ନିତ୍ରେତା ଗରୀୟସୀ । ୨୩୧ ।

ପିତା ଗାର୍ହପତ୍ୟାଗ୍ନି, ମାତା ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନି ବୋଲଯାନ୍ତି, ଗୁରୁ ଆହବନୀୟାଗ୍ନି— ଏହି ତିନି ଅଗ୍ନି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତିନି ଅଗ୍ନିଠାରୁ ବଡ ।

ତ୍ରିଷ୍ୱପ୍ରମାଦ୍ୟନ୍ନେତେଷୁ ତ୍ରୀଁଲ୍ଲୋକାନ୍ ବିଜୟେଦ୍ ଗୃହୀ ।
ଦୀପ୍ୟମାନଃ ସ୍ୱବପୁଷା ଦେବବଦ୍ଦିବି ମୋଦତେ । ୨୩୨ ।

ଗୃହସ୍ଥ ଏ ତିନିଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରମାଦ ଛାଡ଼ି ସେବା କଲେ ତିନି ଲୋକ ଜୟ କରିବ, ଧାତୃଣା ଶରୀରରେ ଦୀପ୍ୟମାନ ହେବ ଏବଂ ଆକାଶର ଦେବତାପରି ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବ ।

ଇମଂ ଲୋକଂ ମାତୃଭକ୍ତ୍ୟା ପିତୃଭକ୍ତ୍ୟା ତୁ ମଧ୍ୟମମ୍ ।
ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷୟା ତ୍ୱେବଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ସମଶ୍ନୁତେ । ୨୩୩ ।

ମାତାଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କରିବାଦ୍ୱାରା ଇହଲୋକ, ପିତାଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କରିବା ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟମ (ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ) ଲୋକ ଏବଂ ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷା ଦ୍ୱାରା ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ମିଳେ ।

ସର୍ବେ ତସ୍ୟାଦୃତା ଧର୍ମା ଯସ୍ୟୈତେ ତ୍ରୟ ଆଦୃତାଃ ।
ଅନାଦୃତାସ୍ତୁ ଯସ୍ୟୈତେ ସର୍ବାସ୍ତସ୍ୟାଫଳାଃ କ୍ରିୟାଃ । ୨୩୪ ।

ଏ ତିନିଙ୍କି ଆଦର କଲେ ସକଳ ଧର୍ମ ଆଦୃତ ହୁଏ ଆଉ ଯେ ଏମାନଙ୍କୁ ଅନାଦର କରେ ତାହାର (ଶ୍ରୌତ ସ୍ମାର୍ତ୍ତ) କ୍ରିୟା ସକଳ ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ ।

ଯାବତ୍ତ୍ରୟସ୍ତେ ଜୀବେୟୁସ୍ତାବନ୍ନାନ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ ।
ତେଷ୍ୱେବ ନିତ୍ୟଂ ଶୁଶ୍ରୂଷାଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପ୍ରିୟହିତେ ରତଃ । ୨୩୫ ।

ଏ ତିନି ଯେତେକାଳ ବଞ୍ଚିଥିବେ ତେତେକାଳ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବରେ କୌଣସି ଧର୍ମକର୍ମର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବ ନାହିଁ—ପ୍ରତିଦିନ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ଓ ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା କରୁଥିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ତେଷାମନୁପରୋଧେନ ପାରତ୍ର୍ୟଂ ଯଦ୍ ଯଦା ଚରେତ୍ ।
ତତ୍ତନ୍ନିବେଦୟେତ୍ତେଭ୍ୟୋ ମନୋବଚନ କର୍ମଭିଃ । ୨୩୬ ।

ଏମାନଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷାର ଅବରୋଧରେ ତାଙ୍କ ଅନୁଜ୍ଞାନୁସାରେ ପରଲୋକ ସୁଖର କାମନାରେ ଯେ କଣ୍ଡ କର୍ମ କରିବ ତାହା କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରିବ ।

ତ୍ରିଷ୍ୱେତେଷ୍ୱିତିକୃତ୍ୟଂ ହି ପୁରୁଷସ୍ୟ ସମାପ୍ୟତେ ।
ଏଷ ଧର୍ମଃ ପରଃ ସାକ୍ଷାଦୁପଧର୍ମୋଽନ୍ୟ ଉଚ୍ୟତେ । ୨୩୭ ।

ଏ ତିନିଙ୍କଠାରେ ପୁରୁଷର ଯେତେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ଏହାହିଁ ସାକ୍ଷାତ୍ ପରମ ଧର୍ମ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଉପଧର୍ମ ଅଟେ ।

ଶ୍ରଦ୍ଦଧାନଃ ଶୁଭାଂ ବିଦ୍ୟାମାଦଦୀତାବରାଦପି ।
ଅନ୍ତ୍ୟାଦପି ପରଂ ଧର୍ମଂ ସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନଂ ଦୁଷ୍କୁଳାଦପି । ୨୩୮ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଉତ୍ତମ ବିଦ୍ୟା ଶୂଦ୍ରଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ଗ୍ରହଣ କରିବ, ଚଣ୍ଡାଳଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ମୋକ୍ଷର ଉପାୟ ଗ୍ରହଣ କରିବ ଏବଂ ନୀଚ କୁଳରୁ ସୁଦ୍ଧା ବିବାହ ସକାଶେ ସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ବିଷାଦପ୍ୟମୃତଂ ଗ୍ରାହ୍ୟଂ ବାଳାଦପି ସୁଭାଷିତମ୍ ।
ଅମିତ୍ରାଦପି ସଦ୍ ବୃତ୍ତମମେଧ୍ୟାଦପି କାଞ୍ଚନମ୍ । ୧୩୯ ।

ବିଷ ଅମୃତ ଯୁକ୍ତ ଥିଲେ ବିଷକୁ କାଢ଼ିଦେଇ ଅମୃତ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ, ବାଳକଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ହିତ ବଚନ ଗ୍ରହଣୀୟ, ଶତ୍ରୁଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ସଜ୍ଜନକର୍ମ ଏବଂ ଅମେଧ୍ୟ (ମୂତ୍ରମଳାଦି ଅପବିତ୍ର) ପଦାର୍ଥରୁ ସୁଦ୍ଧା ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦି ଗ୍ରହଣ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସ୍ତ୍ରିୟୋ ରତ୍ନାନ୍ୟଥୋ ବିଦ୍ୟା ଧର୍ମଃ ଶୌଚଂ ସୁଭାଷିତମ୍ ।
ବିବିଧାନି ଚ ଶିଳ୍ପାନି ସମାଦେୟାନି ସର୍ବତଃ । ୨୪୦ ।

ସ୍ତ୍ରୀ, ରତ୍ନ, ବିଦ୍ୟା, ଧର୍ମ, ଶୌଚ, ହିତବାକ୍ୟ ଓ ନାନାବିଧ ଶିଳ୍ପବିଦ୍ୟା ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଅବ୍ରାହ୍ମଣାଦଧ୍ୟୟନମାପତ୍କାଳେ ବିଧୀୟତେ ।
ଅନୁବ୍ରଜ୍ୟା ଚ ଶୁଶ୍ରୂଷା ଯାବଦଧ୍ୟୟନଂ ଗୁରୋଃ । ୨୪୧ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ନ ମିଳିଲେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ପାଠ ନେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ଯେତେକାଳ ପଢ଼ିବ ସେତେକାଳ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାନୁସାରେ ଚଳିବ ଓ ତାଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷା କରିବ ।

ନାବ୍ରାହ୍ମଣେ ଗୁରୌ ଶିଷ୍ୟୋ ବାସମାତ୍ୟନ୍ତିକଂ ବସେତ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚାନନୂଚାନେ କାଙ୍କ୍ଷନ୍ ଗତିମନୁତ୍ତମାମ୍ । ୨୪୨ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୁରୁ ନ ହେଲେ ଶିଷ୍ୟ ସର୍ବଦା ଗୁରୁକୁଳରେ ବାସ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ସାଙ୍ଗବେଦ ଅଧ୍ୟାପକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନ ହେଲେ ମୋକ୍ଷ ଇଚ୍ଛାକାରୀ ଶିଷ୍ୟ ସଦା ଗୁରୁ-କୁଳରେ ବାସ କରିବ ନାହିଁ ।

ଯଦି ତ୍ୱାତ୍ୟନ୍ତିକଂ ବାସଂ ରୋଚୟେତ ଗୁରୋଃ କୁଳେ ।
ଯୁକ୍ତଃ ପରିଚରେଦେନମାଶରୀରବିମୋକ୍ଷଣାତ୍ । ୨୪୩ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦି ଗୁରୁକୁଳରେ ସର୍ବଦା ବାସ କରିବା ରୁଚିକର ହୁଏ ତେବେ ଯାବଜ୍ଜୀବନ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଗୁରୁଙ୍କ ଶୁଶ୍ରୂଷା କରିବ ।

ଆସମାପ୍ତେଃ ଶରୀରସ୍ୟ ଯସ୍ତୁ ଶୁଶ୍ରୂଷତେ ଗୁରୁମ୍ ।
ସ ଗଚ୍ଛତ୍ୟଞ୍ଜସା ବିପ୍ରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସଦ୍ମ ଶାଶ୍ୱତମ୍ ।୨୪୪।

ଯେ ଯାବଜ୍ଜୀବନ ଗୁରୁଙ୍କ ଶୁଶ୍ରୂଷା କରେ ସେ ବିପ୍ର ଶୀଘ୍ର ମୋକ୍ଷପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ନ ପୂର୍ବଂ ଗୁରବେ କିଞ୍ଚିଦୁପକୁର୍ବୀତ ଧର୍ମବିତ୍ ।
ସ୍ନାସ୍ୟଂସ୍ତୁ ଗୁରୁଣାଜ୍ଞପ୍ତଃ ଶକ୍ତ୍ୟା ଗୁର୍ବର୍ଥମାହରେତ୍ ।୨୪୫।

ଧର୍ମଜ୍ଞ ଶିଷ୍ୟ ସମାବର୍ତ୍ତନ ସ୍ନାନ କରିବା ପୂର୍ବେ ଗୁରୁଙ୍କୁ କିଛିମାତ୍ର ଦେବ ନାହିଁ ଏବଂ ସ୍ନାନପରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାକ୍ରମେ ଯଥାଶକ୍ତି ଦକ୍ଷିଣା ଦେବ ।

କ୍ଷେତ୍ରଂ ହିରଣ୍ୟଂ ଗାମଶ୍ୱଂ ଛତ୍ରୋପାନହମାସନମ୍ ।
ଧାନ୍ୟଂ ଶାକଞ୍ଚ ବାସାଂସି ଗୁରବେ ପ୍ରୀତିମାବହେତ୍ ।୨୪୬।

ଭୂମି, ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ଗୋରୁ, ଘୋଡ଼ା, ଛତା, ଯୋତା, ଆସନ, ଅନ୍ନ, ଶାକ ଓ ବସ୍ତ୍ର ଗୁରୁଙ୍କୁ ପ୍ରୀତି ପୂର୍ବକ ନିବେଦନ କରିବ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟେ ତୁ ଖଲୁ ପ୍ରେତେ ଗୁରୁପୁତ୍ରେ ଗୁଣାନ୍ୱିତେ ।
ଗୁରୁଦାରେ ସପିଣ୍ଡେ ବା ଗୁରୁବଦ୍ ବୃତ୍ତିମାଚରେତ୍ । ୨୪୭ ।

ଗୁରୁ ମରିଗଲେ ବିଦ୍ୟାଦିଗୁଣଯୁକ୍ତ ଗୁରୁ ପୁତ୍ର, ଗୁରୁପତ୍ନୀ ଅଥବା ଗୁରୁଙ୍କ ପିତୃବ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ଗୁରୁପରି ମାନିବ ।

ଏତେଷ୍ୱବିଦ୍ୟମାନେଷୁ ସ୍ଥାନାସନ ବିହାରବାନ୍ ।
ପ୍ରଯୁଞ୍ଜାନୋଽଗ୍ନିଶୁଶ୍ରୂଷାଂ ସାଧୟେଦ୍ଦେହମାତ୍ମନଃ ।୨୪୮। *

ଏମାନେ କେହି ନ ଥିଲେ ଗୁରୁଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଓ ଆସନ ବ୍ୟବହାର ପୂର୍ବକ ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ହୋମକରି ଆପଣାର ଦେହକୁ ସାଧନ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାପ୍ତି ଯୋଗ୍ୟ କରିବ ।

ଏବଂ ଚରତି ଯୋ ବିପ୍ରୋ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମବିପ୍ଲୁତଃ ।
ସ ଗଚ୍ଛତ୍ୟୁତ୍ତମସ୍ଥାନଂ ନ ଚେହାଜାୟତେ ପୁନଃ ।୨୪୯।

ଯେ ବିପ୍ର ଏ ରୂପ ଅଖଣ୍ଡିତ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ କରେ ସେ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଆଉ ତାହାର ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ ।

—*—

ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଷଟ୍ତ୍ରିଂଶଦାବ୍ଦିକଂ ଚର୍ଯ୍ୟଂ ଗୁରୌ ତ୍ରୈବୈଦିକଂ ବ୍ରତମ୍ ।
ତଦର୍ଦ୍ଧିକଂ ପାଦିକଂ ବା ଗ୍ରହଣାନ୍ତିକମେବ ବା । ୧ ।

ଗୁରୁ କୁଳରେ ଋକ୍ ଯଜୁ ଓ ସାମ ତିନିବେଦ ୩୬ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଥବା ୧୮ ବର୍ଷ ଅବା ୯ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିମ୍ବା ଯେତେକାଳ ତିନିବେଦ ଗ୍ରହଣ ନ ହୁଏ ତେତେକାଳ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବ ।

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ସ୍ଥାନ' ସ୍ଥଳେ 'ସ୍ନାନ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବେଦାନଧୀତ୍ୟ ବେଦୌ ବା ବେଦଂ ବାପି ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।
ଅବିପ୍ଲୁତବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟୋ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମମାବିଶେତ୍ ।

ଯଥାକ୍ରମେ ବେଦସବୁ ଅଥବା ଦୁଇବେଦ ବା ଏକ ବେଦଟି ପଢ଼ି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଖଣ୍ଡିତ ନ କରି ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ।

ତଂ ପ୍ରତୀତଂ ସ୍ୱଧର୍ମେଣ ବ୍ରହ୍ମଦାୟହରଂ ପିତୁଃ ।
ସ୍ରଗ୍ୱିଣଂ ତଳ୍ପଆସୀନମର୍ହୟେତ୍ ପ୍ରଥମଂ ଗବା । ୩ ।

ଆପଣା ଧର୍ମରେ ପିତା (ଆଚାର୍ଯ୍ୟ)ର ବେଦରୂପୀ ଦାୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ପ୍ରତୀତ ହେଲେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଦ୍ୱାନ ହେବାର ବିଶ୍ୱାସ ହେଲେ), ମାଳାଦ୍ୱାରା ଅଳଙ୍କୃତ କରି ଶେଯରେ ବସାଇ ପ୍ରଥମେ (ବିବାହପୂର୍ବେ) ଗୋସାଧନମଧୁପର୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମାନିତ କରିବେ ।

ଗୁରୁଣାମନୁମତଃ ସ୍ନାତ୍ୱା ସମାବୃତ୍ତୋ ଯଥାବିଧି ।
ଉଦ୍ୱହେତ ଦ୍ୱିଜୋ ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ସବର୍ଣ୍ଣାଂ ଲକ୍ଷଣାନ୍ୱିତାମ୍ । ୪ ।

ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ଯଥାବିଧି ସ୍ନାନ ଆଉ ସମାବର୍ତ୍ତନ କରି ଦ୍ୱିଜ ଆପଣା ବର୍ଣ୍ଣର ଶୁଭଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କରିବ ।

ଅସପିଣ୍ଡା ଚ ଯା ମାତୁରସଗୋତ୍ରା ଚ ଯା ପିତୁଃ ।
ସା ପ୍ରଶସ୍ତା ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ଦାରକର୍ମଣି ମୈଥୁନେ । ୫ ।

ଯେ ମାତାର ସପିଣ୍ଡ (ସାତ ପିଢ଼ିରେ) ନ ଥିବ ଆଉ ପିତାର ସଗୋତ୍ର ନ ଥିବ ଏମନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ଦ୍ୱିଜାତି (ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ) ମାନଙ୍କର ବିବାହସହବାସ ସକାଶେ ପ୍ରଶସ୍ତା ।

ମହାନ୍ତ୍ୟପି ସମୃଦ୍ଧାନି ଗୋଽଜାବିଧନଧାନ୍ୟତଃ ।
ସ୍ତ୍ରୀସମ୍ବନ୍ଧେ ଦଶୈତାନି କୁଲାନି ପରିବର୍ଜୟେତ୍ । ୬ ।

ଗୋରୁ, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା, ଧନ ଓ ଧାନ୍ୟରେ ବିଶେଷ ସମୃଦ୍ଧ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଦଶକୁଳର କନ୍ୟା ବିବାହ କରିବ ନାହିଁ ।

ହୀନକ୍ରିୟଂ ନିଷ୍ପୁରୁଷଂ ନିଶ୍ଛନ୍ଦୋ ରୋମଶାର୍ଶସମ୍ ।
କ୍ଷୟାମୟାବ୍ୟପସ୍ମାରିଶ୍ୱିତ୍ରିକୁଷ୍ଠିକୁଲାନି ଚ । ୭ ।

୧ ହୀନକ୍ରିୟ (ଜାତକର୍ମାଦିରହିତ), ୨ ନିଷ୍ପୁରୁଷ (ଯେ କୁଳରେ ପୁତ୍ର ହୁଏ ନାହିଁ) ୩ ବେଦପାଠରହିତ, ୪ ବହୁଲୋମଯୁକ୍ତ, ୫ ଅର୍ଶରୋଗଯୁକ୍ତ, ୬ ରାଜଯକ୍ଷ୍ମା-ରୋଗଯୁକ୍ତ, ୭ ଅଗ୍ନିମାନ୍ଦ୍ୟ ରୋଗଯୁକ୍ତ (ପେଟରୋଗ), ୮ ଅପସ୍ମାର ରୋଗଯୁକ୍ତ, ୯ ଧବଳ କୁଷ୍ଠରୋଗଯୁକ୍ତ ଓ ୧୦ ଗଳିତକୁଷ୍ଠ ରୋଗଯୁକ୍ତ (ଏହି ଦଶକୁଳ ଛାଡ଼ିଦେବ) ।

ନୋଦ୍ୱହେତ୍ କପିଲାଂ କନ୍ୟାଂ ନାଧିକାଙ୍ଗୀଂ ନରୋଗିଣୀମ୍ ।
ନାଲୋମିକାଂ ନାତିଲୋମାଂ ନ ବାଚାଟାଂ ନ ପିଙ୍ଗଳାମ୍ । ୮ ।

କପିଳ (କଟାରଙ୍ଗ) କେଶଯୁକ୍ତା, ମୋଟୀ, ରୋଗିଣୀ, ଲୋମହୀନା, ଅତିଲୋମ-ଯୁକ୍ତା, ବାଚାଳା ଓ ବାଇଁଶ ବା କଟା ଆଖିଯୁକ୍ତା କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିବ ନାହିଁ ।

ନର୍କ୍ଷବୃକ୍ଷନଦୀନାମ୍ନୀଂ ନାନ୍ତ୍ୟପର୍ବତନାମିକାମ୍ ।
ନ ପକ୍ଷ୍ୟହିପ୍ରେଷ୍ୟନାମ୍ନୀଂ ନଚ ଭୀଷଣନାମିକାମ୍ । ୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନକ୍ଷତ୍ର, ବୃକ୍ଷ, ନଦୀ, ମ୍ଳେଚ୍ଛ, ପର୍ବତ, ପକ୍ଷୀ, ସର୍ପ, ଶୂଦ୍ରଆଦି ଅଥବା ଭୟଙ୍କରନାମଯୁକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହ କରିବ ନାହିଁ ।

ଅବ୍ୟାଙ୍ଗାଙ୍ଗୀଂ ସୌମ୍ୟନାମ୍ନୀଂ ହଂସବାରଣଗାମିନୀମ୍ ।
ତନୁଲୋମକେଶଦଶନାଂ ମୃଦ୍ୱଙ୍ଗୀମୁଦ୍ୱହେତ୍ ସ୍ତ୍ରିୟମ୍ । ୧୦ ।

ଅବିକଳାଙ୍ଗୀ, ସୁନ୍ଦରନାମଯୁକ୍ତା, ହଂସ ଓ ଗଜସଦୃଶ ଗମନଶୀଳା, ପାତଳି (ଦେହ) ଲୋମ (ମସ୍ତକର) କେଶ ଓ ଦନ୍ତଯୁକ୍ତା ଏବଂ କୋମଳଶରୀରସମ୍ପନ୍ନା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କରିବ ।

ଯସ୍ୟାସ୍ତୁ ନ ଭବେଦ୍ଭ୍ରାତା ନ ବିଜ୍ଞାୟେତ ବା ପିତା ।
ନୋପଯଚ୍ଛେତ ତାଂ ପ୍ରାଜ୍ଞଃ ପୁତ୍ରିକାଧର୍ମଶଙ୍କୟା । ୧୧ ।

ଯାହାର ଭାଇ ନଥିବ ବା ପିତାର ସନ୍ଧାନ ନ ମିଳିବ ଏପରି କନ୍ୟାକୁ ଜ୍ଞାନବାନ ପୁରୁଷ ପୁତ୍ରିକାଧର୍ମଭୟରେ ବିବାହ କରିବ ନାହିଁ । (ପୁତ୍ର ମରିଗଲେ ପୁତ୍ର ଲାଭଆଶାରେ ଯେ କନ୍ୟା ଦାନ ନେଇ ପାଳନ କରାଯାଏ ତାହାକୁ ପୁତ୍ରିକା ବୋଲି) ।

ସବର୍ଣ୍ଣାଗ୍ରେ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ପ୍ରଶସ୍ତା ଦାରକର୍ମଣି ।
କାମତସ୍ତୁ ପ୍ରବୃତ୍ତାନାମିମାଃ ସ୍ୟୁଃ କ୍ରମଶୋ ବରାଃ । ୧୨ ।

ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ବିବାହ ଆପଣା ବର୍ଣ୍ଣର କନ୍ୟାସଙ୍ଗେ ପ୍ରଶସ୍ତ । କାମାଧୀନ ହୋଇ ପରେ ବିବାହ କଲେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ କ୍ରମରେ ବିବାହ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ଶୂଦ୍ରୈବ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ସା ଚ ସ୍ୱା ଚ ବିଶଃ ସ୍ମୃତେ ।
ତେ ଚ ସ୍ୱା ଚୈବ ରାଜ୍ଞଶ୍ଚ ତାଶ୍ଚ ସ୍ୱା ଚାଗ୍ରଜନ୍ମନଃ । ୧୩ । *

ଶୂଦ୍ରର ଶୂଦ୍ରକନ୍ୟାସଙ୍ଗେ, ବୈଶ୍ୟର ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରକନ୍ୟା ସଙ୍ଗେ, କ୍ଷତ୍ରିୟର କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରକନ୍ୟା ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣର ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରକନ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ବିବାହ ହୋଇପାରେ ।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣକ୍ଷତ୍ରିୟୟୋରାପଦ୍ୟପି ହି ତିଷ୍ଠତୋଃ ।
କସ୍ମିଂଶ୍ଚିଦପି ବୃତ୍ତାନ୍ତେ ଶୂଦ୍ରା ଭାର୍ଯ୍ୟୋପଦିଶ୍ୟତେ । ୧୪

ଇତିହାସାଦି କୌଣସି ବୃତ୍ତାନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଆପଦକାଳରେ ସୁଦ୍ଧା ଶୂଦ୍ରା ଭାର୍ଯ୍ୟା ହେବାର ଉପଦେଶ ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ ।

ହୀନଜାତିସ୍ତ୍ରିୟଂ ମୋହାଦୁଦ୍ୱହନ୍ତୋ ଦ୍ୱିଜାତୟଃ ।
କୁଳାନ୍ୟେବ ନୟନ୍ତ୍ୟାଶୁ ସସନ୍ତାନାନି ଶୂଦ୍ରତାମ୍ । ୧୫ ।

ଦ୍ୱିଜାତି (ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ) ମାନେ ଆପଣା ବର୍ଣ୍ଣରୁ ହୀନବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କଲେ ସନ୍ତାନ ସହିତ ଆପଣାକୁଳକୁ ଶୂଦ୍ର କରାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ଶୂଦ୍ରାବେଦୀ ପତତ୍ୟତ୍ରେରୁତଥ୍ୟତନୟସ୍ୟ ଚ ।
ଶୌନକସ୍ୟ ସୁତୋତ୍ପତ୍ତ୍ୟା ତଦପତ୍ୟତୟା ଭୃଗୋଃ । ୧୬ । †

ଶୂଦ୍ରାକୁ ବିବାହ କଲେ ପତିତ ହେବା ଅତ୍ରି ଓ ଉତଥ୍ୟପୁତ୍ର ଗୌତମଙ୍କ ମତ, ଶୂଦ୍ରାରେ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ କଲେ ପତିତ ହେବା ଶୌନକଙ୍କ ମତ ଆଉ ସେହି ସନ୍ତାନର ସନ୍ତାନ ପତିତ ହେବା ଭୃଗୁଙ୍କ ମତ ।

---

* ୧୨ ଓ ୧୩ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

† ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୂଦ୍ରାଂ ଶୟନମାରୋପ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯାତ୍ୟଧୋଗତିମ୍ ।
ଜନୟିତ୍ୱା ସୁତାଂ ତସ୍ୟାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟାଦେବ ହୀୟତେ । ୧୭ ।

ଶୂଦ୍ରାକୁ ଶଯ୍ୟାରେ ଆରୋପଣ (ସହବାସ) କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଧୋଗତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଆଉ ତାହାଠାରେ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପନ୍ନ (ଋତୁକାଳ ଗମନ) କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ୱରୁ ହୀନ ହୁଏ ।

ଦୈବପିତ୍ର୍ୟାତିଥେୟାନି ତତ୍ପ୍ରଧାନାନି ଯସ୍ୟ ତୁ ।
ନାଶ୍ନନ୍ତି ପିତୃଦେବାସ୍ତାନ୍ନ ଚ ସ୍ୱର୍ଗଂ ସ ଗଚ୍ଛତି । ୧୮ ।

ଶୂଦ୍ରା (ଗୃହିଣୀ) ପ୍ରଧାନ ହୋଇ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ହୋମ, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଓ ଅତିଥି ଭୋଜନ ହୁଏ ତାହାର ଅନ୍ନ, ପିତୃ ଓ ଦେବତାସଂଜ୍ଞକ ପୁରୁଷମାନେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ।

ବୃଷଳୀ ଫେନପୀତସ୍ୟ ନିଃଶ୍ୱାସୋପହତସ୍ୟ ଚ ।
ତସ୍ୟାଞ୍ଚୈବ ପ୍ରସୂତସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିର୍ନ ବିଧୀୟତେ । ୧୯ ।

ଶୂଦ୍ରାକୁ ଚୁମ୍ବନକଲେ ଏବଂ ଶୂଦ୍ରାର ନିଃଶ୍ୱାସ ଦେହରେ ଲଗିଲେ ଏବଂ ଶୂଦ୍ରାଠାରେ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ କଲେ (ସେ ପାପରୁ) ନିଷ୍କୃତି ନାହିଁ ।

ଚତୁର୍ଣାମପି ବର୍ଣାନାଂ ପ୍ରେତ୍ୟ ଚେହ ହିତାହିତାନ୍ ।
ଅଷ୍ଟାବିମାନ୍ ସମାସେନ ସ୍ତ୍ରୀବିବାହାନ୍ନିବୋଧତେ । ୨୦ ।

ଚାରିବର୍ଣ୍ଣରେ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକର ହିତାହିତଜନକ ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହ ଆଠ ପ୍ରକାରର ଏହା ସଂକ୍ଷେପରେ ଶୁଣ ।

ବ୍ରାହ୍ମୋ ଦୈବସ୍ତଥୈବାର୍ଷଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟସ୍ତଥାସୁରଃ ।
ଗାନ୍ଧର୍ବୋ ରାକ୍ଷସଶ୍ଚୈବ ପୈଶାଚଶ୍ଚାଷ୍ଟମୋଽଧମଃ । ୨୧ ।

୧ ବ୍ରାହ୍ମ, ୨ ଦୈବ, ୩ ଆର୍ଷ, ୪ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ, ୫ ଆସୁର, ୬ ଗାନ୍ଧର୍ବ, ୭ ରାକ୍ଷସ ଓ ଅଷ୍ଟମ ଅତିନିନ୍ଦିତ ପୈଶାଚ ।

ଯୋ ଯସ୍ୟ ଧର୍ମ୍ୟୋ ବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ଗୁଣଦୋଷୌ ଚ ଯସ୍ୟ ଯୌ ।
ତଦ୍ୱଃ ସର୍ବଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ପ୍ରସବେ ଚ ଗୁଣାଗୁଣାନ୍ । ୨୨ ।

ଯେ ବିବାହ ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣର ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ଯହିଁରେ ଯେ ଗୁଣ ଓ ଦୋଷ ଅଛି ଏବଂ ସେହି ବିବାହରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ସନ୍ତାନର ଦୋଷଗୁଣ ସେ ସମସ୍ତ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହୁଅଛୁଁ ।

ଷଡ଼ାନୁପୂର୍ବ୍ୟା ବିପ୍ରସ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ ଚତୁରୋଽବରାନ୍ ।
ବିଟ୍ଶୂଦ୍ରୟୋସ୍ତୁ ତାନେବ ବିଦ୍ୟାଦ୍ଧର୍ମ୍ୟାନରାକ୍ଷସାନ୍ । ୨୩ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର କ୍ରମରେ (ବ୍ରାହ୍ମ ଦୈବ ଆର୍ଷ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ଆସୁର ଗାନ୍ଧର୍ବ) ଛଅ ବିବାହ ଧର୍ମ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟର (ଆର୍ଷ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ଆସୁର ଗାନ୍ଧର୍ବ) ଚାରି ବିବାହ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରର ଏହି ଚାରି ବିବାହ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ଅଟେ ମାତ୍ର ରାକ୍ଷସ ବିବାହ ତାହାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେ ।

ଚତୁରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟାଦ୍ୟାନ୍ ପ୍ରଶସ୍ତାନ୍ କବୟୋ ବିଦୁଃ ।
ରାକ୍ଷସଂ କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟୈକମାସୁରଂ ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରୟୋଃ । ୨୪ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରାହ୍ମଣର ପ୍ରଥମ ଚାରି (ବ୍ରାହ୍ମ ଦୈବ ଆର୍ଷ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ) ବିବାହ, କ୍ଷତ୍ରିୟର ରାକ୍ଷସ ବିବାହ ଏବଂ ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରର ଏକ ଆସୁର ବିବାହ ପ୍ରଶସ୍ତ ବୋଲି ପଣ୍ଡିତେ ଜାଣନ୍ତି ।

ପଞ୍ଚାନାନ୍ତୁ ତ୍ରୟୋ ଧର୍ମ୍ୟା ଦ୍ୱାବଧର୍ମ୍ୟୌ ସ୍ମୃତାବିହ ।
ପୈଶାଚଶ୍ଚାସୁରଶ୍ଚୈବ ନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟୌ କଦାଚନ । ୨୫ ।

ପାଞ୍ଚ ବିବାହ ମଧ୍ୟରେ ତିନି ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଉ ଦୁଇ ଅଧର୍ମଯୁକ୍ତ ଅଟେ । ପୈଶାଚ ଓ ଅସୁର କେବେହେଁ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ପୃଥକ୍ପୃଥଗ୍ ବା ମିଶ୍ରୌ ବା ବିବାହୌ ପୂର୍ବଚୋଦିତୌ ।
ଗାନ୍ଧର୍ବୋ ରାକ୍ଷସଶ୍ଚୈବ ଧର୍ମ୍ୟୌ କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ ତୌ ସ୍ମୃତୌ । ୨୬ । *

ପୃଥକ ୨ ବା ମିଶ୍ରିତରୂପେ ହେଉ କ୍ଷତ୍ରିୟର ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଗାନ୍ଧର୍ବ ଓ ରାକ୍ଷସ ବିବାହ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ଅଟେ ।

ଆଚ୍ଛାଦ୍ୟ ଚାର୍ଚ୍ଚୟିତ୍ୱା ଚ ଶ୍ରୁତଶୀଳବତେ ସ୍ୱୟମ୍ ।
ଆହୂୟ ଦାନଂ କନ୍ୟାୟା ବ୍ରାହ୍ମୋ ଧର୍ମଃ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଃ । ୨୭ ।

ବିଦ୍ୟାଯୁକ୍ତ ଓ ସଦାଚାରସମ୍ପନ୍ନ ବରକୁ ଡାକି ବସ୍ତ୍ର ତଥା ଭୂଷଣାଦିରେ ସତ୍କାର କରି କନ୍ୟାଦାନ କରିବାକୁ ବ୍ରହ୍ମ ବିବାହ ବୋଲି ।

ଯଜ୍ଞେ ତୁ ବିତତେ ସମ୍ୟଗୃତ୍ୱିଜେ କର୍ମ କୁର୍ବତେ ।
ଅଳଂକୃତ୍ୟ ସୁତାଦାନଂ ଦୈବଂ ଧର୍ମଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୨୮ ।

(ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମାଦି) ଯଜ୍ଞରେ ଉତ୍ତମରୂପେ ଯଜ୍ଞ କରାଇବା ଋତ୍ୱିଜ ବରକୁ ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧାଇ କନ୍ୟାଦାନ କରିବାକୁ ଦୈବ ବିବାହ ବୋଲାଯାଏ ।

ଏକଂ ଗୋମିଥୁନଂ ଦ୍ୱେ ବା ବରାଦାଦାୟ ଧର୍ମତଃ ।
କନ୍ୟାପ୍ରଦାନଂ ବିଧିବଦାର୍ଷୋ ଧର୍ମଃ ସ ଉଚ୍ୟତେ । ୨୯ ।

ବରଠାରୁ ଗାଈ ବଳଦ ଯୋଡ଼ାଏ ଅଥବା ଦୁଇଯୋଡ଼ା ଯଜ୍ଞାଦି ସକାଶେ ନେଇ ବିଧିବତ୍ କନ୍ୟାଦାନ କରିବାକୁ ଆର୍ଷ ବିବାହ ବୋଲି ।

ସହୋଭୌ ଚରତାଂ ଧର୍ମମିତି ବାଚାନୁଭାଷ୍ୟ ଚ ।
କନ୍ୟାପ୍ରଦାନମଭ୍ୟର୍ଚ୍ୟ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟୋ ବିଧିଃ ସ୍ମୃତଃ । ୩୦ ।

'ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ମିଳି ଧର୍ମାଚରଣ କର' ଏହି କଥା କହି ସତ୍କାରପୂର୍ବକ କନ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବିବାହ ବୋଲାଯାଏ ।

ଜ୍ଞାତିଭ୍ୟୋ ଦ୍ରବିଣଂ ଦତ୍ତ୍ୱା କନ୍ୟାୟୈ ଚୈବ ଶକ୍ତିତଃ ।
କନ୍ୟାପ୍ରଦାନଂ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟାଦାସୁରୋ ଧର୍ମ ଉଚ୍ୟତେ । ୩୧ ।

ବରର ମାତାପିତା ଆଦି ଆଉ କନ୍ୟାକୁ ଯଥାଶକ୍ତି ଧନ ଦେଇ ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ କନ୍ୟାଦାନକୁ ଆସୁର ବିବାହ ବୋଲି ।

ଇଚ୍ଛୟାନ୍ୟୋନ୍ୟସଂଯୋଗଃ କନ୍ୟାୟାଶ୍ଚ ବରସ୍ୟ ଚ ।
ଗାନ୍ଧର୍ବଃ ସ ତୁ ବିଜ୍ଞେୟୋ ମୈଥୁନ୍ୟଃ କାମସମ୍ଭବଃ । ୩୨ ।

କନ୍ୟା ଓ ବରର ପରସ୍ପର ଅନୁରାଗରୁ ଯେଉଁ କାମଜନକ ମିଳନ ହୁଏ ତାହାକୁ ଗାନ୍ଧର୍ବ ବିବାହ ବୋଲାଯାଏ ।

---

* ୨୨ ଠାରୁ ୨୬ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ହତ୍ୱା ଛିତ୍ତ୍ୱା ଚ ଭିତ୍ତ୍ୱା ଚ କ୍ରୋଶନ୍ତୀଂ ରୁଦତୀଂ ଗୃହାତ୍ ।
ପ୍ରସହ୍ୟ କନ୍ୟାହରଣଂ ରାକ୍ଷସୋ ବିଧିରୁଚ୍ୟତେ ।୩୩।

ହାଣି କାଟି ଘରେ ଭେଦକରି ପଶି ଡାକଦେଇ କାନ୍ଦୁଥିବା କନ୍ୟାକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଘରୁ ହରଣ କରିବାକୁ ରାକ୍ଷସ ବିବାହ ବୋଲି ।

ସୁପ୍ତାଂ ମତ୍ତାଂ ପ୍ରମତ୍ତାଂ ବା ରହୋ ଯତ୍ରୋପଗଚ୍ଛତି ।
ସ ପାପିଷ୍ଠୋ ବିବାହାନାଂ ପୈଶାଚଶ୍ଚାଷ୍ଟମୋଽଧମଃ ।୩୪।

ନିଦ୍ରାରେ ଅଭିଭୂତା, ମଦ୍ୟପାନରେ ବିହ୍ୱଳା ବା ଉନ୍ମତ୍ତ କନ୍ୟା ନିକଟକୁ ଗୋପନ ସ୍ଥଳରେ ଯିବାକୁ ଅଷ୍ଟମ ଅଧମ ପାପିଷ୍ଠ ବିବାହ ବୋଲଯାଏ ।

ଅଦ୍ଭିରେବ ଦ୍ୱିଜାଗ୍ର୍ୟାଣାଂ କନ୍ୟାଦାନଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ ।
ଇତରେଷାନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣାନାମିତରେତରକାମ୍ୟୟା ।୩୫।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଜଳଦ୍ୱାରା କନ୍ୟାଦାନ କରିବା ପ୍ରଶସ୍ତ ଏବଂ କ୍ଷତ୍ରିୟାଦି ବର୍ଣ୍ଣର ପରସ୍ପର ଇଚ୍ଛାନୁରୂପ ଦ୍ରବ୍ୟଦ୍ୱାରା କନ୍ୟାଦାନ ହୁଏ (ଜଳର ନିୟମ ନାହିଁ)।

ଯୋ ଯସ୍ୟୈଷାଂ ବିବାହାନାଂ ମନୁନା କୀର୍ତ୍ତିତୋ ଗୁଣଃ ।
ସର୍ବଂ ଶୃଣୁତ ତଂ ବିପ୍ରାଃ ସର୍ବଂ କୀର୍ତ୍ତୟତୋ ମମ ।୩୬। *

ହେ ବିପ୍ରଗଣ ! ଏହି ବିବାହମାନଙ୍କରୁ ଯେଉଁ ବିବାହର ଯେଉଁ ଗୁଣ ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତ ଆମ୍ଭେ କହୁଅଛୁ ଶୁଣ ।

ଦଶ ପୂର୍ବାନ୍ ପରାନ୍ ବଂଶ୍ୟାନାତ୍ମାନଂ ଚୈକବିଂଶକମ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମୀପୁତ୍ରଃ ସୁକୃତକୃନ୍ମୋଚୟେଦେନସଃ ପିତୃନ୍ ।୩୭। *

ବ୍ରାହ୍ମବିବାହରୁ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଜାତ ହୁଏ ସୁକୃତକାରୀ ହେଲେ ତାହାଦ୍ୱାରା ପିତୃ-ପିତାମହାଦି ଦଶ ପୁରୁଷ ଓ ପୁତ୍ର ପୌତ୍ରାଦି ଦଶପୁରୁଷ ଓ ନିଜେ ଏ ରୂପ ଏକବିଂଶ ପୁରୁଷ (ଅପଯଶ ରୂପ) ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଦୈବୋଢ଼ାଜଃ ସୁତଶ୍ଚୈବ ସପ୍ତ ସପ୍ତ ପରାବରାନ୍ ।
ଆର୍ଷୋଢ଼ାଜଃ ସୁତସ୍ତ୍ରୀଂସ୍ତ୍ରୀନ୍ ଷଟ୍ ଷଟ୍ କାୟୋଢ଼ଜଃ ସୁତଃ ।୩୮।

ଦୈବ ବିବାହୋତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ର ୨ ପିତାଦି ସପ୍ତ ପୁରୁଷ ଓ ପର ୨ ପୁତ୍ରାଦି ସାତପୁରୁଷଙ୍କୁ, ଆର୍ଷବିବାହୋତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ର ତିନ ୨ ପୁରୁଷ ଏବଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବିବାହୋତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ର ଛଅ ୨ ପୁରୁଷଙ୍କୁ (ଅପଯଶ) ପାପରୁ ଉଦ୍ଧାର କରେ ।

ବ୍ରାହ୍ମାଦିଷୁ ବିବାହେଷୁ ଚତୁର୍ଷ୍ୱେବାନୁପୂର୍ବଶଃ ।
ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସ୍ୱିନଃ ପୁତ୍ରା ଜାୟନ୍ତେ ଶିଷ୍ଟସମ୍ମତାଃ ।୩୯।

କ୍ରମାଗତ ବ୍ରାହ୍ମାଦି ଚାରି ବିବାହରୁ ଜାତ ପୁତ୍ରମାନେ ବ୍ରହ୍ମତେଜଯୁକ୍ତ ଓ ଶିଷ୍ଟ ସମ୍ମତ ହୁଅନ୍ତି ।

ରୂପସତ୍ତ୍ୱଗୁଣୋପେତା ଧନବନ୍ତୋ ଯଶସ୍ୱିନଃ ।
ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତଭୋଗା ଧର୍ମିଷ୍ଠା ଜୀବନ୍ତି ଚ ଶତଂ ସମାଃ ।୪୦।

ମଧ୍ୟ ରୂପବାନ୍, ପରାକ୍ରମୀ ଗୁଣବାନ୍, ଯଶସ୍ୱୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣଭୋଗସମ୍ପନ୍ନ ଧର୍ମାତ୍ମା ଓ ଶତାୟୁ ହୁଅନ୍ତି ।

---

* ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

*॥ କୌଣସି ୨ ପାଠରେ ' ମୋଚୟତ୍ୟେନସଃ ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଇତରେଷୁ ତୁ ଶିଷ୍ଟେଷୁ ନୃଶଂସାନୃତବାଦିନଃ ।
ଜାୟନ୍ତେ ଦୁର୍ବିବାହେଷୁ ବ୍ରହ୍ମଧର୍ମଦ୍ୱିଷଃ ସୁତାଃ ।୪୧।

ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟାଗୁଡ଼ି ଦୁଷ୍ଟ ବିବାହରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ରମାନେ ନୃଶଂସ, ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ଓ ବ୍ରହ୍ମଧର୍ମ ବିଦ୍ୱେଷୀ ହୁଅନ୍ତି ।

ଅନିନ୍ଦିତୈଃ ସ୍ତ୍ରୀବିବାହୈର ନିନ୍ଦ୍ୟାଭବତି ପ୍ରଜା ।
ନିନ୍ଦିତୈର୍ନିନ୍ଦିତା ନୃଣାଂ ତସ୍ମାନ୍ନିନ୍ଦ୍ୟାନ୍ ବିବର୍ଜୟେତ୍ ।୪୨।

ଅନିନ୍ଦିତା ସ୍ତ୍ରୀବିବାହରୁ ଅନିନ୍ଦିତ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରେ ଏବଂ ନିନ୍ଦିତ ବିବାହରୁ ନିନ୍ଦିତ ସନ୍ତାନ ଜାତ ହୁଏ । ଏହି ହେତୁ ନିନ୍ଦିତ ବିବାହ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ପାଣିଗ୍ରହଣ ସଂସ୍କାରଃ ସବର୍ଣ୍ଣାସୂପଦିଶ୍ୟତେ ।
ଅସବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ଞେୟୋ ବିଧି ଉଦ୍‌ବାହକର୍ମଣି ।୪୩।

ପାଣିଗ୍ରହଣ ସଂସ୍କାର ନିଜବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବାର ବୋଲଯାଇ ଅଛି; ନିଜ ବର୍ଣ୍ଣର ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀର ବିବାହକର୍ମରେ ଏହି ବିଧି ଜାଣିବ ।

ଶରଃ କ୍ଷତ୍ରିୟୟା ଗ୍ରାହ୍ୟଃ ପ୍ରତୋଦୋ ବୈଶ୍ୟକନ୍ୟୟା ।
ବସନସ୍ୟ ଦଶା ଗ୍ରାହ୍ୟା ଶୂଦ୍ରୟୋତ୍କୃଷ୍ଟବେଦନେ ।୪୪। *

ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣର ପୁରୁଷକୁ ବିବାହହେଲେ କ୍ଷତ୍ରିୟକନ୍ୟା ଶର, ବୈଶ୍ୟ କନ୍ୟା ପାଚଣ (ଗବାଦି ତାଡ଼ନ ଦଣ୍ଡ) ଏବଂ ଶୂଦ୍ରକନ୍ୟା ଲୁଗାର ଦଶା ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଋତୁକାଳାଭିଗାମୀ ସ୍ୟାତ୍ ସ୍ୱଦାରନିରତଃ ସଦା ।
ପର୍ବବର୍ଜଂ ବ୍ରଜେଚ୍ଚୈନାଂ ତଦ୍‌ବ୍ରତୋ ରତିକାମ୍ୟୟା ।୪୫।

ସର୍ବଦା ସ୍ୱଦାରନିରତ ହୋଇ ପ୍ରୀତି ପୂର୍ବକ ସ୍ତ୍ରୀର ଋତୁକାଳରେ ସହବାସ କରିବ ମାତ୍ର (ଅମାବାସ୍ୟାଦି) ପର୍ବକାଳରେ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗ କରିବ ନାହିଁ ।

ଋତୁଃ ସ୍ୱାଭାବିକଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ରାତ୍ରୟଃଷୋଡ଼ଶଃ ସ୍ମୃତାଃ ।
ଚତୁର୍ଭିରିତରୈଃ ସାର୍ଦ୍ଧମହୋଭିଃ ସଦ୍‌ବିଗର୍ହିତୈଃ ।୪୬।

ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଋତୁକାଳ ୧୬ ରାତ୍ରି ଅଟେ ମାତ୍ର ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ (ପ୍ରଥମ ରକ୍ତମିଶ୍ରିତ) ଚତୁର୍ଦ୍ଦିନ ଶିଷ୍ଟନିନ୍ଦିତ ।

ତାସାମାଦ୍ୟାଶ୍ଚତସ୍ରସ୍ତୁ ନିନ୍ଦିତୈକାଦଶୀ ଚ ଯା ।
ତ୍ରୟୋଦଶୀ ଚ ଶେଷାସ୍ତୁ ପ୍ରଶସ୍ତା ଦଶରାତ୍ରୟଃ ।୪୭।

ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଚାରିରାତ୍ର ଓ ଏକାଦଶ ଓ ତ୍ରୟୋଦଶ ରାତ୍ରିମାନ ନିନ୍ଦିତ ଅବଶିଷ୍ଟ ଦଶରାତ୍ର ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଟେ ।

ଯୁଗ୍ମାସୁ ପୁତ୍ରା ଜାୟନ୍ତେ ସ୍ତ୍ରିୟୋଽଯୁଗ୍ମାସୁ ରାତ୍ରିଷୁ ।
ତସ୍ମାଦ୍‌ଯୁଗ୍ମାସୁ ପୁତ୍ରାର୍ଥୀ ସଂବିଶେଦାର୍ତ୍ତବେ ସ୍ତ୍ରିୟମ୍ ।୪୮।

ପରନ୍ତୁ ଯୁଗ୍ମ (ଛଅ, ଆଠ, ଦଶ, ବାରଦ, ଷୋଳ) ରାତ୍ରରେ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗକଲେ ପୁତ୍ରଜାତ ହୁଏ ମାତ୍ର ଅଯୁଗ୍ମ (ପାଞ୍ଚ, ସାତ, ନଅ, ପନ୍ଦର) ରାତ୍ରରେ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗକଲେ କନ୍ୟା ଜାତହୁଏ । ଏହେତୁ ପୁତ୍ର ଇଚ୍ଛାକାରୀ ଋତୁକାଳରେ ଯୁଗ୍ମ ରାତ୍ରିରେ ସ୍ତ୍ରୀସହବାସ କରିବ ।

---

* ୪୩।୪୪ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁମାନ୍ ପୁଂସୋଽଧିକେ ଶୁକ୍ରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଭବତ୍ୟଧିକେ ସ୍ତ୍ରିୟାଃ ।
ସମେଽପୁମାନ୍ ପୁଂସ୍ତ୍ରିୟୌ ବା କ୍ଷୀଣେଽଲ୍ପେ ଚ ବିପର୍ଯ୍ୟୟଃ । ୪୯ ।

ପୁରୁଷର ବୀର୍ଯ୍ୟ ଅଧିକ ହେଲେ ପୁତ୍ର ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀର ଅଧିକ ହେଲେ କନ୍ୟାଜାତ ହୁଏ । ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷର ସମାନ ଶୁକ୍ର ହେଲେ ନପୁଂସକ ଅବା ଯମଜ ପୁତ୍ରକନ୍ୟା ହୁଏ । ବୀର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷୀଣ ବା ଅଳ୍ପ ହେଲେ ସନ୍ତାନ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ନିନ୍ଦ୍ୟାସ୍ୱଷ୍ଟାସୁ ଚାନ୍ୟାସୁ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ରାତ୍ରିଷୁ ବର୍ଜୟନ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେବ ଭବତି ଯତ୍ର ତତ୍ରାଶ୍ରମେ ବସନ୍ । ୫୦ ।

ଋତୁକାଳର ପ୍ରଥମ ଚାରିରାତ୍ର, ଏକାଦଶ, ଓ ତ୍ରୟୋଦଶ ଏହି ଦୁଇପର୍ବ ଏରୂପ ଆଠରାତ୍ରି ଛାଡ଼ି ଅବଶିଷ୍ଟ ରାତ୍ରିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ଭୋଗ କଲେ ଯେ କୌଣସି ଆଶ୍ରମରେ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟର ହାନି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ନ କନ୍ୟାୟାଃ ପିତା ବିଦ୍ୱାନ୍ ଗୃହ୍ଣୀୟାଚ୍ଛୁଲ୍କ ମଣ୍ୱପି
ଗୃହ୍ଣନ୍ ଶୁଲ୍କଂ ହି ଲୋଭେନ ସ୍ୟାନ୍ନରୋଽପତ୍ୟ ବିକ୍ରୟୀ । ୫୧ ।

ଜ୍ଞାନବାନ୍ କନ୍ୟାର ପିତା ଅଳ୍ପହେଉ ପଛକେ କିଛିମାତ୍ର ଶୁଲ୍କ (ପଣ) ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ । ଲୋଭରେ ପଣ ଗ୍ରହଣ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ସନ୍ତାନ ବିକ୍ରୟୀ ହୁଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀଧନାନି ଚ ଯୋ ମୋହାଦୁପଜୀବନ୍ତି ବାନ୍ଧବାଃ ।
ନାରୀଯାନାନି ବସ୍ତ୍ରଂ ବା ତେ ପାପା ଯାନ୍ତ୍ୟଧୋଗତିମ୍ । ୫୨ ।

ସ୍ତ୍ରୀଧନ ବା ସ୍ତ୍ରୀର ଦାସୀ ବା ବାହାନାଦି ଯେଉଁ (ପିତା ପ୍ରଭୃତି) ବାନ୍ଧବମାନେ ଉପଭୋଗ କଲେ ସେ ପାପୀମାନେ ଅଧୋଗତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଆର୍ଷେ ଗୋମିଥୁନଂ ଶୁଲ୍କଂ କେଚିଦାହୁର୍ମୃଷୈବ ତତ୍ ।
ଅଳ୍ପୋଽପ୍ୟେବଂ ମହାନ୍ ବାପି ବିକ୍ରୟସ୍ତାବଦେବ ସଃ । ୫୩ ।

ଆର୍ଷ ବିବାହରେ ଯୋଡ଼ ଗାଈ ବଳଦ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଯାହା କେହି କେହି ବୋଲନ୍ତି ତାହା ମିଥ୍ୟା ବା ଅସତ୍ କାରଣ ତାହା ଅଳ୍ପ ବା ବହୁତ ହେଲେହେଁ ବିକ୍ରୟ ହେଲା ।

ଯାସାଂ ନାଦଦତେ ଶୁଲ୍କଂ ଜ୍ଞାତୟୋ ନ ସ ବିକ୍ରୟଃ ।
ଅର୍ହଣଂ ତତ୍ କୁମାରୀଣାମାନୃଶଂସ୍ୟଂ ଚ କେବଳମ୍ । ୫୪ ।

ପିତା ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁ କନ୍ୟାର ଶୁଲ୍କ (ପ୍ରୀତିପୂର୍ବକ ବର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଠାରୁ) ଗ୍ରହଣ ନ କରନ୍ତି (ଆତ୍ମସାତ୍ କରି କନ୍ୟାକୁ ଦିଅନ୍ତି) ତାହାକୁ ବିକ୍ରୟ ବୋଲି ନ ଯାଏ, କାରଣ ତାହା କେବଳ କୁମାରୀମାନଙ୍କୁ ପୂଜା ବା ଅନୁକମ୍ପା ରୂପେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୁଏ ।

ପିତୃଭିର୍ଭ୍ରାତୃଭିଶ୍ଚୈତାଃ ପତିଭିର୍ଦେବରୈସ୍ତଥା ।
ପୂଜ୍ୟା ଭୂଷୟିତବ୍ୟାଶ୍ଚ ବହୁ କଲ୍ୟାଣମୀପ୍ସୁଭିଃ । ୫୫ ।

ବହୁ କଲ୍ୟାଣ ବାଞ୍ଛା କରି ପିତା, ଭ୍ରାତା, ପତି ତଥା ଦେବର ଏମାନଙ୍କୁ ଭୋଜନାଦି ଦ୍ୱାରା ଓ ବସ୍ତ୍ରାଳଙ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଯତ୍ର ନାର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁ ପୂଜ୍ୟନ୍ତେ ରମନ୍ତେ ତତ୍ର ଦେବତାଃ ।
ଯତ୍ରୈତାସ୍ତୁ ନ ପୂଜ୍ୟନ୍ତେ ସର୍ବାସ୍ତତ୍ରାଫଳାଃ କ୍ରିୟାଃ । ୫୬ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେଉଁ କୁଳରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ସମ୍ୟକ୍ ସମାଦର ଅଛି ସେଠାରେ ଦେବତା ପ୍ରସନ୍ନ ରହନ୍ତି ଆଉ ଯେଉଁ ପରିବାରରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପୂଜା ନାହିଁ ସେଠାରେ (ଯଜ୍ଞାଦି) ସମସ୍ତ କର୍ମ ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ ।

ଶୋଚନ୍ତି ଜାମୟୋ ଯତ୍ର ବିନଶ୍ୟତ୍ୟାଶୁ ତତ୍କୁଳମ୍ ।
ନ ଶୋଚନ୍ତି ତୁ ଯତ୍ରୈତା ବର୍ଦ୍ଧତେ ତଦ୍ଧି ସର୍ବଦା ॥ ୫୭ ।

ଯେଉଁ କୁଳରେ ନାରୀମାନେ (କଷ୍ଟପାଇ) ଶୋକ କରନ୍ତି ସେ କୁଳ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଆଉ ଯେଉଁ ପରିବାରରେ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଦୁଃଖ ନାହିଁ ସେହି ପରିବାରରେ ସର୍ବଦା ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ।

ଜାମୟୋ ଯାନି ଗେହାନି ଶପନ୍ତ୍ୟପ୍ରତିପୂଜିତାଃ ।
ତାନି କୃତ୍ୟାହତାନୀବ ବିନଶ୍ୟନ୍ତି ସମନ୍ତତଃ ॥ ୫୮ ।

ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଅପୂଜିତ ହୋଇ ଯେଉଁ ଘରେ ଅଭିସମ୍ପାତ ଦିଅନ୍ତି ସେହି ଘର ବିଷପ୍ରୟୋଗାଦିଜନିତ ପରି (ଧନପଶ୍ୱାଦି ସହିତ) ସର୍ବତୋଭାବରେ ନଷ୍ଟହୁଏ ।

ତସ୍ମାଦେତାଃ ସଦା ପୂଜ୍ୟା ଭୂଷଣାଚ୍ଛାଦନାଶନୈଃ ।
ଭୂତିକାମୈର୍ନରୈର୍ନିତ୍ୟଂ ସତ୍କାରେଷୂତ୍ସବେଷୁ ଚ ॥ ୫୯ ।

ଏ ହେତୁ ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି କାମନା କରନ୍ତି ସେମାନେ ସତ୍କାର୍ଯ୍ୟ ବା (ବିବାହାଦି) ଉତ୍ସବ କାଳରେ ବସ୍ତ୍ରାଳଙ୍କାର ଦ୍ୱାରା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ସତ୍କାର କରିବେ ।

ସନ୍ତୁଷ୍ଟୋ ଭାର୍ଯ୍ୟୟା ଭର୍ତ୍ତା ଭର୍ତ୍ତ୍ରା ଭାର୍ଯ୍ୟା ତଥୈବ ଚ ।
ଯସ୍ମିନ୍ନେବ କୁଳେ ନିତ୍ୟଂ କଲ୍ୟାଣଂ ତତ୍ର ବୈ ଧ୍ରୁବମ୍ ॥ ୬୦ ।

ଯେଉଁ କୁଳରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପତି ଉଭୟେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେ କୁଳରେ ନିଶ୍ଚୟ କଲ୍ୟାଣ ନିତ୍ୟଭାବରେ ଅବସ୍ଥିତ କରେ ।

ଯଦି ହି ସ୍ତ୍ରୀ ନ ରୋଚେତ ପୁମାଂସଂ ନ ପ୍ରମୋଦୟେତ୍ ।
ଅପ୍ରମୋଦାତ୍ ପୁନଃ ପୁଂସଃ ପ୍ରଜନଂ ନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ॥ ୬୧ ।

ବସ୍ତ୍ରାଭରଣାଦିଦ୍ୱାରା କାନ୍ତିମତୀ ନ ହେଲେ ନାରୀ ସ୍ୱାମୀର ପ୍ରମୋଦ ଜନ୍ମାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ପୁଣି ସ୍ୱାମୀର ପ୍ରୀତି ଜନ୍ମାଇ ନ ପାରିଲେ ସୁସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦନ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରିୟାଂ ତୁ ରୋଚମାନାୟାଂ ସର୍ବଂ ତଦ୍ରୋଚତେ କୁଳମ୍ ।
ତସ୍ୟାଂ ତ୍ୱରୋଚମାନାୟାଂ ସର୍ବମେବ ନ ରୋଚତେ ॥ ୬୨ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଭୂଷଣାଦିଦ୍ୱାରା ମନୋହର ଭାବରେ ସଜ୍ଜିତ ଥିଲେ ସର୍ବମତେ ଘର ଶୋଭାପାଏ ଆଉ ସ୍ତ୍ରୀ ରୁଚିକର ନ ହେଲେ ସମସ୍ତ ଘର ଶ୍ରୀହୀନ ହୁଏ ।

କୁବିବାହୈଃ କ୍ରିୟାଲୋପୈର୍ବେଦାନଧ୍ୟୟନେନ ଚ ।
କୁଳାନ୍ୟକୁଳତାଂ ଯାନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣାତିକ୍ରମେଣ ଚ ॥ ୬୩ ।

କୁବିବାହ, କ୍ରିୟାକଳାପଲୋପ, ବେଦ ନ ପଢ଼ିବା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଅପୂଜାରୁ କୁଳ ପତିତ ପ୍ରାପ୍ତହୁଏ ।

ଶିଳ୍ପେନ ବ୍ୟବହାରେଣ ଶୂଦ୍ରାପତ୍ୟୈଶ୍ଚ କେବଳୈଃ ।
ଗୋଭିରଶ୍ୱୈଶ୍ଚ ଯାନୈଶ୍ଚ କୃଷ୍ୟା ରାଜୋପସେବୟା ॥ ୬୪ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶିଳ୍ପ କର୍ମାଦି ଶିଳ୍ପ, ସୁଧରେ ଧନ ବୃଦ୍ଧିର ବ୍ୟବହାର, କେବଳ ଶୂଦ୍ରାଗର୍ଭରେ ସନ୍ତାନୋ-ତ୍ପାଦନ, ଗୋ, ଅଶ୍ୱ, ଯାନ, କୃଷି ଓ ରାଜସେବା ।

ଅଯାଜ୍ୟଯାଜନୈଶ୍ଚୈବ ନାସ୍ତିକ୍ୟେନ ଚ କର୍ମଣାମ୍ ।
କୁଳାନ୍ୟାଶୁ ବିନଶ୍ୟନ୍ତି ଯାନି ହୀନାନି ମନ୍ତ୍ରତଃ । ୬୫ ।

ଚଣ୍ଡାଳାଦିଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞ କରାଇବା ଓ ଶୌତସ୍ମାର୍ତ୍ତ କର୍ମମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ଆଉ ବେଦ ପାଠହୀନ ହେବାଦ୍ୱାରା ଘର ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ମନ୍ତ୍ରତସ୍ତୁ ସମୃଦ୍ଧାନି କୁଳାନ୍ୟଳ୍ପଧନାନ୍ୟପି ।
କୁଳସଂଖ୍ୟାଂ ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତି କର୍ଷନ୍ତି ଚ ମହଦ୍ୟଶଃ । ୬୬ ।

ଯେଉଁ ଘର ବେଦଦ୍ୱାରା ସମୃଦ୍ଧ (ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁଠାରେ ବେଦପାଠ ଓ ବେଦା-ନୁଯାୟୀ କ୍ରିୟାସମ୍ପାଦନ ହୁଏ) ସେ ଘରେ ଧନ ଅଳ୍ପ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ଘର ମଧ୍ୟରେ ଗଣାଯାଏ ଏବଂ ସୁଖ୍ୟାତି ଲଭ କରେ । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଯେ କୁଳରପ୍ରତିଷ୍ଠା ବେଦ ପାଠରେ ମାତ୍ର ଉଚ୍ଚ ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ, ବେପାର, ଯାନ ବା ଗୋରୁ ଅଶ୍ୱାଦିର ଆଡ଼-ମ୍ବରରେ ନୁହେ ।

ବୈବାହିକେଽଗ୍ନୌ କୁର୍ବୀତ ଗୃହ୍ୟଂ କର୍ମ ଯଥାବିଧି ।
ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞବିଧାନଞ୍ଚ ପକ୍ତିଞ୍ଚାନ୍ୱାହିକୀଂ ଗୃହୀ । ୬୭ ।

ଗୃହୀ ବିବାହଲବ୍ଧ ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ବିଧିପୂର୍ବକ ଗୃହ୍ୟୋକ୍ତ (ସାୟଂ ପ୍ରାତ ହୋମାଦି) କର୍ମ ଆଉ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନ୍ତର୍ଗତ ବଳିବୈଶ୍ୱଦେବାଦି ଆଉ ପ୍ରାତ୍ୟହିକ ପାକକ୍ରିୟା ସମ୍ପାଦନ କରିବେ ।

ପଞ୍ଚ ସୂନା ଗୃହସ୍ଥସ୍ୟ ଚୁଲ୍ଲୀପେଷଣ୍ୟୁପସ୍କରଃ ।
କଣ୍ଡନୀ ଚୋଦକୁମ୍ଭଶ୍ଚ ବଧ୍ୟତେ ଯାସ୍ତୁ ବାହୟନ୍ । ୬୮ ।

ଏହି ପାଞ୍ଚବସ୍ତୁ ଗୃହସ୍ଥର ହିଂସା ସ୍ଥଳ ଅଟେ-୧ ଚୁଲି, ୨-ଚକି ଓ ଶିଳପୁଆ ୩-ପହଁରା, ୪-ଢିଙ୍କି ଓ ଉଦୁଖୁଳ ମୂଷଳ ଆଉ ୫-ପାଣିମାଠିଆ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗିଲେ ଜୀବହିଂସା ହେଉ ପାପ ହୁଏ ।

ତାସାଂ କ୍ରମେଣ ସର୍ବାସାଂ ନିଷ୍କୃତ୍ୟର୍ଥଂ ମହର୍ଷିଭିଃ ।
ପଞ୍ଚ କ୍ଳୃପ୍ତା ମହାଯଜ୍ଞାଃ ପ୍ରତ୍ୟହଂ ଗୃହମେଧିନାମ୍ । ୬୯ ।

ଗୃହସ୍ଥଙ୍କୁ ସେହି ପାପରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା କାରଣ ମହର୍ଷିମାନେ ତାଙ୍କ ସକାଶେ ପ୍ରତିଦିନ ପଞ୍ଚମହାଯଜ୍ଞର ବିଧି କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଅଧ୍ୟାପନଂ ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞଃ ପିତୃଯଜ୍ଞସ୍ତୁ ତର୍ପଣମ୍ ।
ହୋମୋ ଦୈବୋ ବଳିର୍ଭୌତୋ ନୃଯଜ୍ଞୋଽତିଥିପୂଜନମ୍ । ୭୦ ।

ପଢ଼ାଇବା ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞ, ତର୍ପଣ ପିତୃଯଜ୍ଞ, ପଶୁପକ୍ଷୀଆଦିଙ୍କୁ ଅନ୍ନଦାନାଦି ଭୂତ-ଯଜ୍ଞ ଆଉ ଅତିଥିସେବା ମନୁଷ୍ୟଯଜ୍ଞ ଅଟେ ।

ପଞ୍ଚୈତାନ୍ ଯୋ ମହାଯଜ୍ଞାନ୍ ନ ହାପୟତି ଶକ୍ତିତଃ ।
ସ ଗୃହେଽପି ବସନ୍ନିତ୍ୟଂ ସୂନାଦୋଷୈର୍ନ ଲିପ୍ୟତେ । ୭୧ ।

ଯେ ଏହି ପଞ୍ଚମହାଯଜ୍ଞ ଆପଣା ଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଛାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ ସେ ଗୃହରେ ବାସକରି ସୁଦ୍ଧା ହିଂସାଦୋଷରେ ଲିପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେବତାତିଥିଭୃତ୍ୟାନାଂ ପିତୃଣାମାତ୍ମନଶ୍ଚ ଯଃ ।
ନ ନିର୍ବପତି ପଞ୍ଚାନାମୁଚ୍ଛ୍ବସନ୍ନ ସ ଜୀବତି ।୭୨ ।

ଦେବତା, ଅତିଥି, ଭୃତ୍ୟ, ମାତାପିତା ଓ ନିଜ ଏହି ପାଞ୍ଚଙ୍କୁ ଯେ ଅନ୍ନ ନ ଦିଏ, ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମଲପରି ।

ଅହୁତଞ୍ଚ ହୁତଞ୍ଚୈବ ତଥା ପ୍ରହୁତମେବ ଚ ।
ବ୍ରାହ୍ମ୍ୟଂ ହୁତଂ ପ୍ରାଶିତଞ୍ଚ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନ୍ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୭୩ ।

କେହି (ମୁନି) ଅହୁତ, ହୁତ, ପ୍ରହୁତ ବ୍ରାହ୍ମ୍ୟହୁତ ଓ ପ୍ରାଶିତ ଏହି ପାଞ୍ଚଙ୍କୁ ପଞ୍ଚ ଯଜ୍ଞ ବୋଲନ୍ତି ।

ଜପୋଽହୁତୋ ହୁତୋ ହୋମଃ ପ୍ରହୁତୋ ଭୌତିକୋ ବଳିଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମ୍ୟଂ ହୁତଂ ଦ୍ୱିଜାଗ୍ର୍ୟାର୍ଚ୍ଚା ପ୍ରାଶିତଂ ପିତୃତର୍ପଣମ୍ । ୭୪ ।

ଅହୁତକୁ ଜପ, ହୋମକୁ ହୁତ, ଭୂତଯଜ୍ଞକୁ ପ୍ରହୁତ, ବ୍ରାହ୍ମଣପୂଜାକୁ ବ୍ରହ୍ମହୁତ ଓ ପିତୃତର୍ପଣ (ନିତ୍ୟ ଶ୍ରାଦ୍ଧକୁ) ପ୍ରାଶିତ ବୋଲି ।

ସାଧ୍ୟାୟେ ନିତ୍ୟଯୁକ୍ତଃ ସ୍ୟାଦ୍ଦୈବେ ଚୈବେହ କର୍ମଣି ।
ଦୈବେ କର୍ମଣି ଯୁକ୍ତୋ ହି ବିଭର୍ତ୍ତୀଦଂ ଚରାଚରମ୍ । ୭୫ ।

(ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୋଷାଦି ହେତୁ ଅତିଥି ସେବାଦି କରିବାରେ ଅକ୍ଷମ ହେଲେ) ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଓ ହୋମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସର୍ବଦା ନିଯୁକ୍ତ ରହିବ । ଯେ ଦୈବ କର୍ମରେ ସର୍ବଦା ନିଯୁକ୍ତ ରହନ୍ତି ସେ ଚରାଚରର ପୋଷଣ କରନ୍ତି ।

ଅଗ୍ନୌ ପ୍ରାସ୍ତାହୁତିଃ ସମ୍ୟଗାଦିତ୍ୟମୁପତିଷ୍ଠତେ ।
ଆଦିତ୍ୟାଜ୍ଜାୟତେ ବୃଷ୍ଟିର୍ବୃଷ୍ଟେରନ୍ନଂ ତତଃ ପ୍ରଜାଃ । ୭୬ ।

ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ଦେଲେ ସବୁରସର ଆହୁତି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବରେ ତାହା ଅଦୃଶ୍ୟ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ଆଉ ସୂର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ସେହି ରସ ବୃଷ୍ଟି ରୂପେ ପଡ଼େ, ବୃଷ୍ଟିରୁ ଅନ୍ନ ଜନ୍ମେ ଏବଂ ଅନ୍ନ ଉପଯୋଗରୁ ପ୍ରଜା ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଯଥା ବାୟୁଂ ସମାଶ୍ରିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ସର୍ବଜନ୍ତବଃ ।
ତଥା ଗୃହସ୍ଥମାଶ୍ରିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ସର୍ବ ଆଶ୍ରମାଃ । ୭୭ ।

ଯେମନ୍ତ ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ବାୟୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ବଞ୍ଚନ୍ତି ତେମନ୍ତ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ସକଳ ଆଶ୍ରମବାସୀ ଚଳନ୍ତି ।

ଯସ୍ମାତ୍ତ୍ରୟୋଽପ୍ୟାଶ୍ରମିଣୋ ଜ୍ଞାନେନାନ୍ନେନ ଚାନ୍ୱହମ୍ ।
ଗୃହସ୍ଥେନୈବ ଧାର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ତସ୍ମାଜ୍ଜ୍ୟେଷ୍ଠାଶ୍ରମୋ ଗୃହୀ । ୭୮ ।

(ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଓ ଭିକ୍ଷୁ) ତିନି ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଦିନ ଗୃହସ୍ଥ କର୍ତ୍ତୃକ ବିଦ୍ୟା ଓ ଅନ୍ନଦାନାଦି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପାଳିତ ହେବା ହେତୁ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମକୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଆଶ୍ରମ (ସବୁ ଆଶ୍ରମରୁ ବଡ଼) ବୋଲାଯାଏ ।

ସ ସନ୍ଧାର୍ଯ୍ୟଃ ପ୍ରଯତ୍ନେନ ସ୍ୱର୍ଗମକ୍ଷୟମିଚ୍ଛତା ।
ସୁଖଂ ଚେହେଚ୍ଛତା ନିତ୍ୟଂ ଯୋଽଧାର୍ଯ୍ୟୋ ଦୁର୍ବଳେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ । ୭୯ ।

ଯେ ପରକାଳର ଅକ୍ଷୟ ସୁଖ (ମୋକ୍ଷ) ଓ ଇହକାଳରେ ସୁଖ ସମ୍ଭୋଗକାମନା କରନ୍ତି ସେ ଅତି ଯତ୍ନ ସହିତ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରତିପାଳନ କରିବେ । ଦୁର୍ବଳେନ୍ଦ୍ରିୟ ହେଲେ ଅଥବା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁସଂଯତ ନ ଥିଲେ ଏହି ଧର୍ମ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୁଏନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଋଷୟଃ ପିତରୋ ଦେବା ଭୂତାନ୍ୟତିଥୟସ୍ତଥା ।
ଆଶାସତେ କୁଟୁମ୍ବିଭ୍ୟସ୍ତେଭ୍ୟଃ କାର୍ଯ୍ୟଂ ବିଜାନତା । ୮୦ ।

ଋଷିଗଣ, ପିତୃଗଣ, ଦେବଗଣ, ଭୂତଗଣ ଓ ଅତିଥିମାନେ ସମସ୍ତେ ଗୃହସ୍ଥ ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ରଖନ୍ତି, ଏଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନିମ୍ନୋକ୍ତରୂପେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ଜ୍ଞାନବାନ ଗୃହସ୍ଥର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟେନାର୍ଚ୍ଚୟେଦର୍ଷୀନ୍ ହୋମୈର୍ଦ୍ଦେବାନ୍ ଯଥାବିଧି ।
ପିତୄନ୍ ଶ୍ରାଦ୍ଧୈଶ୍ଚ ନୄନନ୍ନୈର୍ଭୂତାନି ବଳିକର୍ମଣା । ୮୧ ।

ବେଦପାଠ ଦ୍ୱାରା ଋଷିଗଣର, ହୋମଦ୍ୱାରା ଦେବଗଣର, ଶ୍ରାଦ୍ଧଦ୍ୱାରା ପିତୃଗଣର ଅନ୍ନଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟର ତଥା ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରଦାନ ଦ୍ୱାରା ଭୂତ (ଜୀବଜନ୍ତୁ) ମାନଙ୍କର ସତ୍କାର ହୁଏ ।

କୁର୍ଯ୍ୟାଦହରହଃ ଶ୍ରାଦ୍ଧମନ୍ନାଦ୍ୟେନୋଦକେନ ବା ।
ପୟୋମୂଳଫଳୈର୍ବାପି ପିତୃଭ୍ୟଃ ପ୍ରୀତିମାବହନ୍ । ୮୨ ।

ପିତୃମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତି ସମ୍ପାଦନାର୍ଥ ପ୍ରତିଦିନ ଅନ୍ନାଦି, ଜଳ, ଦୁଗ୍ଧ ବା ଫଳମୂଳ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବ ।

ଏକମପ୍ୟାଶୟେଦ୍ ବିପ୍ରଂ ପିତ୍ରର୍ଥେ ପାଞ୍ଚଯଜ୍ଞିକେ ।
ନ ଚୈବାତ୍ରାଶୟେତ୍ କିଞ୍ଚିଦ୍ ବୈଶ୍ୱଦେବଂ ପ୍ରତି ଦ୍ୱିଜମ୍ । ୮୩ ।

ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନ୍ତର୍ଗତ ପିତୃ ଯଜ୍ଞରେ ଜଣେ ହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଭୋଜନ କରାଇବ । ପରନ୍ତୁ ଏହି ବୈଶ୍ୱଦେବ ସ୍ଥାନରେ କାହାରିକୁ ଭୋଜନ କରାଇବ ନାହିଁ ।

ବୈଶ୍ୱଦେବସ୍ୟ ସିଦ୍ଧସ୍ୟ ଗୃହ୍ୟେଽଗ୍ନୌ ବିଧିପୂର୍ବକମ୍ ।
ଆଭ୍ୟଃ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଦେବତାଭ୍ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋମମନ୍ୱହମ୍ । ୮୪ ।

ଗୃହ୍ୟ ଅଗ୍ନିରେ ଅନ୍ନପାକ କରି ତଦ୍ୱାରା ବିଧିପୂର୍ବକ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଦେବତାମାନଙ୍କ ସକାଶେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋମ କରିବେ ।

ଅଗ୍ନେଃ ସୋମସ୍ୟ ଚୈବାଦୌ ତୟୋଶ୍ଚୈବ ସମସ୍ତୟୋଃ ।
ବିଶ୍ୱେଭ୍ୟଶ୍ଚୈବ ଦେବେଭ୍ୟୋ ଧନ୍ୱନ୍ତରୟ ଏବ ଚ । ୮୫ ।

ପ୍ରଥମେ ଅଗ୍ନିର ଓ ସୋମର ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ଅଗ୍ନି ଓ ସୋମକୁ ମିଳାଇ (ଆହୁତି), ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ବିଶ୍ୱ (ସକଳ) ଦେବତାକୁ ଓ ପରେ ଧନ୍ୱନ୍ତରିକୁ ।

କୁହ୍ୱୈ ଚୈବାନୁମତ୍ୟୈ ଚ ପ୍ରଜାପତୟ ଏବ ଚ ।
ସହ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବ୍ୟୋଶ୍ଚ ତଥା ସ୍ୱିଷ୍ଟକୃତେଽନ୍ତତଃ । ୮୬ ।

ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ କୁହୁ, ଅନୁମତି ଓ ପ୍ରଜାପତିକୁ ପରେ ଏକସଙ୍ଗେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଏବଂ ସର୍ବଶେଷରେ ଉତ୍ତମ ଇଷ୍ଟକୃତ୍ (ଇଷ୍ଟକାରୀ) ଅଗ୍ନିକୁ ଆହୁତି ଦେବ ।

ଏବଂ ସମ୍ୟଗ୍ଘବିର୍ହୁତ୍ୱା ସର୍ବଦିକ୍ଷୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣମ୍ ।
ଇନ୍ଦ୍ରାନ୍ତକାପ୍ପତୀନ୍ଦୁଭ୍ୟଃ ସାନୁଗେଭ୍ୟୋ ବଳିଂ ହରେତ୍ । ୮୭ ।

ଏହିରୂପେ ଅନନ୍ୟମନା ହୋଇ ଦେବତାଙ୍କୁ ହବିଦ୍ୱାରା ହୋମକରି ସକଳ ଦିଗରେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ଅନୁଚର ସହିତ ଇନ୍ଦ୍ର, ଯମ, ବରୁଣ ଓ ସୋମକୁ ବଳି ପ୍ରଦାନ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମରୁଦ୍‌ଭ୍ୟ ଇତି ତୁ ଦ୍ୱାରି କ୍ଷିପେଦପ୍‌ସ୍ୱଦ୍‌ଭ୍ୟ ଇତ୍ୟପି ।
ବନସ୍ପତିଭ୍ୟ ଇତ୍ୟେବଂ ମୁଷଳୋଲୂଖଳେ ହରେତ୍ । ୮୮ ।

ପରେ ମଣ୍ଡଳର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ମରୁତଙ୍କୁ, ଜଳଦ୍ୱାରା ଜଳଙ୍କୁ, ମୁଷଳ ଓ ଉଦୁଖଳରେ ବନସ୍ପତିଙ୍କୁ ବଳଦେବ ।

ଉଚ୍ଛୀର୍ଷକେ ଶ୍ରିୟୈ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଭଦ୍ରକାଲ୍ୟୈ ଚ ପାଦତଃ ।
ବ୍ରହ୍ମବାସ୍ତୋଷ୍ପତିଭ୍ୟାନ୍ତୁ ବାସ୍ତୁମଧ୍ୟେ ବଳିଂ ହରେତ୍ । ୮୯ ।

ବାସ୍ତୁର ଶିର ପ୍ରଦେଶ ଯୁକ୍ତରେ ଶ୍ରୀ ସକାଶେ ଘରରପାଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଭୂମିରେ ଭଦ୍ରକାଳୀ ସକାଶେ, ବ୍ରହ୍ମା ଓ ବାସ୍ତୁପତିଙ୍କ ସକାଶେ ଘରମଧ୍ୟରେ ବଳଦେବ ।

ବିଶ୍ୱେଭ୍ୟଶ୍ଚୈବ ଦେବେଭ୍ୟୋ ବଳିମାକାଶ ଉତ୍କ୍ଷିପେତ୍ ।
ଦିବାଚରେଭ୍ୟୋ ଭୂତେଭ୍ୟୋ ନକ୍ତଞ୍ଚାରିଭ୍ୟ ଏବ ଚ । ୯୦ ।

ସକଳ ଦେବତାଙ୍କ ସକାଶେ ତଥା ଦିବାଚର ଓ ରାତ୍ରିଚର ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କ ସକାଶେ ବଳ ଆକାଶକୁ ପକାଇବ ।

ପୃଷ୍ଠବାସ୍ତୁନି କୁର୍ବୀତ ବଳିଂ ସର୍ବାତ୍ମଭୂତୟେ ।
ପିତୃଭ୍ୟୋ ବଳିଶେଷନ୍ତୁ ସର୍ବଂ ଦକ୍ଷିଣତୋ ହରେତ୍ । ୯୧ ।

ଘରର ପଛଆଡ଼କୁ ସର୍ବାତ୍ମଭୂତ ସକାଶେ ଏବଂ ଶେଷବଳ (ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ) ପିତୃମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ଦେବ ।

ଶୁନାଞ୍ଚ ପତିତାନାଞ୍ଚ ଶ୍ୱପଚାଂ ପାପରୋଗିଣାମ୍ ।
ବାୟସାନାଂ କୃମୀଣାଞ୍ଚ ଶନକୈର୍ନିର୍ବପେଦ୍‌ଭୁବି । ୯୨ ।

କୁକୁର, ପତିତ, ଚଣ୍ଡାଳ, ପାପରୋଗୀ, କାଉ ତଥା କୀଟ ସକାଶେ ଧୂଳ ନ ଲାଗିଲା ଭଳି ଧୀରେ ଧୀରେ ଭୂମିରେ ଅନ୍ନ ପକାଇବ ।

ଏବଂ ଯଃ ସର୍ବଭୂତାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିତ୍ୟମର୍ଚ୍ଚତି ।
ସ ଗଚ୍ଛତି ପରଂ ସ୍ଥାନଂ ତେଜୋମୂର୍ତ୍ତିଃ ପଥର୍ଜୁନା । ୯୩ ।

ଏହିପରି ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିତ୍ୟ ସକଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ସତ୍କାର କରନ୍ତି ସେ ସିଧା ବାଟରେ ତେଜୋମୂର୍ତ୍ତିରେ ପରମଧାମକୁ ଗମନ କରନ୍ତି (ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି) ।

କୃତ୍ୱୈତଦ୍‌ବଳିକର୍ମୈବମତିଥିଂ ପୂର୍ବମାଶୟେତ୍ ।
ଭିକ୍ଷାଞ୍ଚ ଭିକ୍ଷବେ ଦଦ୍ୟାଦ୍‌ବିଧିବଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣେ । ୯୪ ।

ଉକ୍ତ ରୂପ ବଳ କର୍ମ କରି ପ୍ରଥମେ ଅତିଥିକୁ ଭୋଜନ କରାଇବ ଆଉ ବିଧିବତ୍ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଭିକ୍ଷୁକଙ୍କୁ ଭିକ୍ଷା ଦେବ ।

ଯତ୍‌ପୁଣ୍ୟଫଳମାପ୍ନୋତି ଗାଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ବିଧିବଦ୍‌ଗୁରୋଃ ।
ତତ୍‌ପୁଣ୍ୟଫଳମାପ୍ନୋତି ଭିକ୍ଷାଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜୋ ଗୃହୀ । ୯୫ ।

ଗୁରୁଙ୍କୁ ଗୋଦାନକରି ଯେଉଁ ପୁଣ୍ୟ ଲାଭ ହୁଏ ଦ୍ୱିଜ ଗୃହସ୍ଥ ଭିକ୍ଷା ଦେଇ ସେହି ପୁଣ୍ୟ ଫଳ ଲାଭ କରେ ।

ଭିକ୍ଷାମପ୍ୟୁଦପାତ୍ରଂ ବା ସତ୍କୃତ୍ୟ ବିଧିପୂର୍ବକମ୍ ।
ବେଦତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥବିଦୁଷେ ବ୍ରାହ୍ମଣାୟୋପପାଦୟେତ୍ । ୯୬ ।

ଭିକ୍ଷା ଦେଇ ବା କେବଳ ଜଳପାତ୍ର ଦେଇ ବେଦତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥ ଜାଣୁଥିବା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବିଧିପୂର୍ବକ ସତ୍କାର କରି ଦେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନଶନ୍ତି ହବ୍ୟକବ୍ୟାନି ନରାଣାମବିଜାନତାମ୍ ।
ଭସ୍ମୀଭୂତେଷୁ ବିପ୍ରେଷୁ ମୋହାଦ୍ଦତ୍ତାନି ଦାତୃଭିଃ । ୯୭ ।

ଭସ୍ମୀଭୂତ (ଭଣ୍ଡ) ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଅନଭିଜ୍ଞ ଲୋକ ଅଜ୍ଞାନରୁ ଦାନ କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ହବ୍ୟକବ୍ୟସବୁ ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ ।

ବିଦ୍ୟାତପଃସମୃଦ୍ଧେଷୁ ହୁତଂ ବିପ୍ରମୁଖାଗ୍ନିଷୁ ।
ନିସ୍ତାରୟତି ଦୁର୍ଗାଚ୍ଚ ମହତଶ୍ଚୈବ କିଲ୍ବିଷାତ୍ । ୯୮ ।

ବିଦ୍ୟା ଓ ତପସ୍ତେଜଧାରୀ ଅଗ୍ନି ତୁଲ୍ୟ ବିପ୍ରମୁଖରେ ଯେଉଁ ଆହୁତି ଦିଆଯାଏ ସେହି ଦାନ ବିଘ୍ନ ସଙ୍କଟ ଓ ମହତ୍ ପାପରୁ ଉଦ୍ଧାର କରେ ।

ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତାୟ ତ୍ୱତିଥୟେ ପ୍ରଦଦ୍ୟାଦାସନୋଦକେ ।
ଅନ୍ନଞ୍ଚୈବ ଯଥାଶକ୍ତି ସତ୍କୃତ୍ୟ ବିଧିପୂର୍ବକମ୍ । ୯୯ ।

ଅତିଥି ଆସିଲେ ତାଙ୍କୁ ଯଥାଶକ୍ତି ଆସନ, ଜଳ ଓ ଅନ୍ନବିଧିପୂର୍ବକ ସତ୍କାର କରି ଦେବ ।

ଶିଲାନପ୍ୟୁଞ୍ଛତୋ ନିତ୍ୟଂ ପଞ୍ଚାଗ୍ନୀନପି ଜୁହ୍ୱତଃ ।
ସର୍ବଂ ସୁକୃତମାଦତ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋଽନର୍ଚ୍ଚିତୋ ବସନ୍ । ୧୦୦ ।

ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତିଜୀବୀ (କ୍ଷେତରୁ ଧାନ ଗୋଟାଇ ବଞ୍ଚିବା) ଅଥବା ପଞ୍ଚାଗ୍ନିରେ ହୋମ କଲା ଭଳି ଗୃହସ୍ଥ ଯେତେ ଦରିଦ୍ର ବା ଧନଶାଳୀ ହେଉ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅତିଥି ଘରେ ଅନାଦୃତ ହୋଇ ରହିଲେ ସବୁ ପୁଣ୍ୟ ନେଇଯାନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁ ସୁକୃତ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ତୃଣାନି ଭୂମିରୁଦକଂ ବାକ୍ ଚତୁର୍ଥୀ ଚ ସୂନୃତା ।
ଏତାନ୍ୟପି ସତାଂ ଗେହେ ନୋଚ୍ଛିଦ୍ୟନ୍ତେ କଦାଚନ । ୧୦୧ ।

(ଅନ୍ନ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଦରିଦ୍ର) ସଜ୍ଜନ ଗୃହରେ (ଅତିଥି ସକାଶେ) କେବେ ତୃଣାସନ, (ବିଶ୍ରାମ ସକାଶେ) ସ୍ଥାନ, ଜଳ ଓ ପ୍ରିୟ ବଚନର ଅଭାବ ନ ଥାଏ ।

ଏକରାତ୍ରନ୍ତୁ ନିବସନ୍ନତିଥିର୍ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସ୍ମୃତଃ ।
ଅନିତ୍ୟଂ ହି ସ୍ଥିତୋ ଯସ୍ମାତ୍ତସ୍ମାଦତିଥିରୁଚ୍ୟତେ । ୧୦୨ ।

ଏକରାତି ପରଗୃହରେ ରହିବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅତିଥି ବୋଲାନ୍ତି, କାରଣ ନିତ୍ୟ ନ ରହନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଅତିଥି ବୋଲାଯାଏ ।

ନୈକଗ୍ରାମୀଣମତିଥିଂ ବିପ୍ରଂ ସାଙ୍ଗତିକଂ ତଥା ।
ଉପସ୍ଥିତଂ ଗୃହେ ବିଦ୍ୟାଦ୍ଭାର୍ଯ୍ୟା ଯତ୍ରାଗ୍ନୟୋଽପି ବା । ୧୦୩ ।

ଏକ ଗ୍ରାମବାସୀ ସହାଧ୍ୟାୟୀ ବା ବିଚିତ୍ର ସମ୍ବାଦ କଥାଜୀବୀ ବିପ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟା ବା ଅଗ୍ନିଯୁକ୍ତ ଗୃହରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଅତିଥି ବୋଲି ନ ଯାଏ ।

ଉପାସତେ ଯେ ଗୃହସ୍ଥାଃ ପରପାକମବୁଦ୍ଧୟଃ ।
ତେନ ତେ ପ୍ରେତ୍ୟ ପଶୁତାଂ ବ୍ରଜନ୍ତ୍ୟନ୍ନାଦିଦାୟିନାମ୍ । ୧୦୪ ।

ପରପାକ ଭୋଜନର ଦୋଷ ନ ଜାଣି ଯେଉଁ ଗୃହସ୍ଥମାନେ ଆତିଥ୍ୟ ଲୋଭରେ ଗ୍ରାମାନ୍ତରେ ବୁଲନ୍ତି ସେମାନେ ଜନ୍ମାନ୍ତରରେ ଅନ୍ନଦାତାର ପଶୁ ହୁଅନ୍ତି ।

ଅପ୍ରଣୋଦ୍ୟୋଽତିଥିଃ ସାୟଂ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଢୋ ଗୃହମେଧିନା ।
କାଲେ ପ୍ରାପ୍ତସ୍ତ୍ୱକାଲେ ବା ନାସ୍ୟାନଶ୍ନନ୍ ଗୃହେ ବସନ୍ । ୧୦୫ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାୟଂକାଳ ବା ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ସମୟରେ, (ଭୋଜନ) ସମୟରେ ଅଥବା (ଭୋଜନବର୍ତ୍ତିବା ପରେ) ଅସମୟରେ ଅତିଥି ଆସିଲେ ଗୃହସ୍ଥ ତାଙ୍କୁ ଉପବାସୀ ରଖିବେ ନାହିଁ ।

ନ ବୈ ସ୍ୱୟଂ ତଦଶ୍ନୀୟାଦତିଥିଂ ଯନ୍ନ ଭୋଜୟେତ୍ ।
ଧନ୍ୟଂ ଯଶସ୍ୟମାୟୁଷ୍ୟଂ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟଂଗୃତିଥିପୂଜନମ୍ । ୧୦୬ ।

ଯାହା ଅତିଥିକୁ ନ ଦେବ ତାହା ନିଜେ ଖାଇବ ନାହିଁ—ଏ ଅତିଥି ପୂଜନ ଦ୍ୱାରା ଧନ, ଯଶ, ଆୟୁ ତଥା ସ୍ୱର୍ଗ ଲଭ ହୁଏ ।

ଆସନାବସଥୌ ଶଯ୍ୟା-ମନୁବ୍ରଜ୍ୟାମୁପାସନାମ୍ ।
ଉତ୍ତମେଷୂତ୍ତମଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଧୀନେ ହୀନଂ ସମେ ସମମ୍ । ୧୦୭ ।

ଆସନ, ସ୍ଥାନ, ଶଯ୍ୟା, ଅନୁଗମନ ଓ ଉପନବେଶନାଦ ଉପାସନା ଉତ୍ତମ ଅତିଥିଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ, ହୀନକୁ ହୀନ ଓ ସମାନକୁ ସମାନଭାବେ କରିବ ।

ବୈଶ୍ୱଦେବେ ତୁ ନିର୍ବୃତ୍ତେ ଯଦ୍ୟନ୍ୟୋଽତିଥିରାବ୍ରଜେତ୍ ।
ତସ୍ୟାପ୍ୟନ୍ନଂ ଯଥାଶକ୍ତି ପ୍ରଦଦ୍ୟାନ୍ନ ବଳିଂ ହରେତ୍ । ୧୦୮ ।

ବୈଶ୍ୱଦେବ ଗଲା ଉତ୍ତାରୁ ଅନ୍ୟ ଅତିଥି ଆସିଲେ ତାଙ୍କୁ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ନ ଦେବ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକମତେ ପୁନଃ ପାକ କରିବ ।

ନ ଭୋଜନାର୍ଥଂ ସ୍ୱେ ବିପ୍ରଃ କୁଳଗୋତ୍ରେ ନିବେଦୟେତ୍ ।
ଭୋଜନାର୍ଥେ ହି ତେ ଶଂସନ୍ୱାନ୍ତାଶୀତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ ବୁଧୈଃ । ୧୦୯ ।

ଭୋଜନ ସକାଶେ ବିପ୍ର କେବେହେଁ ଆପଣାର କୁଳଗୋତ୍ର କହିବେ ନାହିଁ । ଭୋଜନ ସକାଶେ ଯେ ଆପଣାର କୁଳଗୋତ୍ରର ପ୍ରଶଂସା କରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ ତାକୁ ବାନ୍ତାଶୀ (ବମନ ବା ବାନ୍ତଭୋଜୀ) ବୋଲନ୍ତି ।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ତ୍ୱତିଥିର୍ଗୃହେ ରାଜନ୍ୟ ଉଚ୍ୟତେ ।
ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରୌ ସଖା ଚୈବ ଜ୍ଞାତୟୋ ଗୁରୁରେବଚ । ୧୧୦ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଘରେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଅତିଥି ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ ବୈଶ୍ୟ, ଶୂଦ୍ର, ସଖା ତଥା ଗୁରୁ ସୁଦ୍ଧା ଅତିଥି ବୋଲି ନ ଯାନ୍ତି ।

ଯଦି ତ୍ୱତିଥିଧର୍ମେଣ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ଗୃହମାବ୍ରଜେତ୍ ।
ଭୁକ୍ତବତ୍ସୁ ଚ ବିପ୍ରେଷୁ କାମଂ ତମପି ଭୋଜୟେତ୍ । ୧୧୧ ।

ଯଦି ଅତିଥିଧର୍ମରେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଉକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଭୋଜନ ସମୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଘରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ତେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଭୋଜନ ଉତ୍ତାରୁ ତାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ଖୁଆଇବ ।

ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରାବପି ପ୍ରାପ୍ତୌ କୁଟୁମ୍ବେଽତିଥି ଧର୍ମିଣୌ ।
ଭୋଜୟେତ୍ ସହଭୃତ୍ୟୈସ୍ତାବାନୃଶଂସ୍ୟଂ ପ୍ରୟୋଜୟନ୍ । ୧୧୨ ।

ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣର କୁଟୁମ୍ବ ଗୃହରେ ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର ସୁଦ୍ଧା ଅତିଥିରୂପେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ଅନୁକମ୍ପା ସହିତ ତାକୁ ସୁଦ୍ଧା ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖୁଆଇବ ।

ଇତରାନପି ସଖ୍ୟାଦୀନ୍ ସମ୍ପ୍ରୀତ୍ୟା ଗୃହମାଗତାନ୍ ।
ସତ୍କୃତ୍ୟାନ୍ନଂ ଯଥାଶକ୍ତି ଭୋଜୟେତ୍ ସହଭାର୍ଯ୍ୟୟା ।୧୧୩ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଋଷିପ୍ରାଦର ଅତିଥିମାନେ ପ୍ରୀତିପୂର୍ବକ ଘରକୁ ଆସିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥାଶକ୍ତି ସତ୍କାର କରି ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଭୋଜନ କରାଇବ ।

ସୁବାସିନୀଃ କୁମାରୀଶ୍ଚ ରୋଗିଣୋ ଗର୍ଭିଣୀଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ଅତିଥିଭ୍ୟୋଽଗ୍ର ଏବୈତାନ୍ ଭୋଜୟେଦବିଚାରୟନ୍ ।୧୧୪।

ନବ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ, କୁମାରୀ, ରୋଗୀ ତଥା ଗର୍ଭବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଘରକୁ ଆସିଲେ ଏମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ବିଚାର ନ କରି ଅତିଥିଙ୍କୁ ଆଗେ ଖୁଆଇବ ।

ଅଦତ୍ତ୍ୱା ତୁ ଯ ଏତେଭ୍ୟଃ ପୂର୍ବଂ ଭୁଙ୍କ୍ତେଽବିଚକ୍ଷଣଃ ।
ସ ଭୁଞ୍ଜାନୋ ନ ଜାନାତି ଶ୍ୱଗୃଧ୍ରୈର୍ଜଗ୍ଧିମାତ୍ମନଃ ।୧୧୫।

ଯେ ମୂର୍ଖ ଏମାନଙ୍କୁ ଆଗେ ନ ଦେଇ ଭୋଜନ କରେ ସେ ଜାଣେନାହିଁ ଯେ ମରଣାନ୍ତେ ତାହାର ଦେହ କୁକୁର ଶାଗୁଣା ଖାଇବେ ।

ଭୁକ୍ତବତ୍ସ୍ୱଥ ବିପ୍ରେଷୁ ସ୍ୱେଷୁ ଭୃତ୍ୟେଷୁ ଚୈବ ହି ।
ଭୁଞ୍ଜୀୟାତାଂ ତତଃ ପଶ୍ଚାଦବଶିଷ୍ଟଂ ତୁ ଦମ୍ପତୀ । ୧୧୬।

ବିପ୍ର, ଜ୍ଞାତି ଓ ଭୃତ୍ୟମାନେ ଖାଇବା ଉତ୍ତାରୁ ପଛେ ଗୃହସ୍ଥ ଓ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଭୋଜନ କରିବେ ।

ଦେବାନୃଷୀନ୍ମନୁଷ୍ୟାଂଶ୍ଚ ପିତୃନ୍ ଗୃହ୍ୟାଶ୍ଚ ଦେବତାଃ ।
ପୂଜୟିତ୍ୱା ତତଃ ପଶ୍ଚାଦ୍ଗୃହସ୍ଥଃ ଶେଷଭୁଗ୍ ଭବେତ୍ ।୧୧୭।

ଦେବଗଣ, ଋଷିଗଣ, ମନୁଷ୍ୟଗଣ ଓ ଗୃହ୍ୟୋକ୍ତ ଦେବତା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନ୍ନାଦିଦ୍ୱାରା ପୂଜାକରି ପଶ୍ଚାତ୍ ଗୃହସ୍ଥ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଅଘଂ ସ କେବଳଂ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ଯଃ ପଚତ୍ୟାତ୍ମକାରଣାତ୍ ।
ଯଜ୍ଞଶିଷ୍ଟାଶନଂ ହ୍ୟେତତ୍ ସତାମନ୍ନଂ ବିଧୀୟତେ । ୧୧୮ ।

ଯେ ଖାଲି ଆପଣା ପାଇଁ ଅନ୍ନ ପାକକରେ ସେ ଖାଲି ପାପଖାଏ । ଯଜ୍ଞାବଶେଷ ଭୋଜନହିଁ ସଜ୍ଜନମାନଙ୍କର ଭୋଜନ ଅଟେ ।

ରାଜର୍ତ୍ୱିକ୍ ସ୍ନାତକଗୁରୂନ୍ ପ୍ରିୟଶ୍ୱଶୁରମାତୁଲାନ୍ ।
ଅର୍ହୟେନ୍ମଧୁପର୍କେଣ ପରିସମ୍ବତ୍ସରାତ୍ ପୁନଃ । ୧୧୯ ।

ରାଜା, ଋତ୍ୱିକ୍, (ପୂର୍ବୋକ୍ତ) ସ୍ନାତକ, ଗୁରୁ, ପ୍ରିୟଜନ ବା ଜାମାତା, ଶ୍ୱଶୁର, ମାମୁଁ ଏମାନେ ଏକବର୍ଷ ପରେ ଘରକୁ ଆସିଲେ ମଧୁପର୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂଜା କରିବ ।

ରାଜା ଚ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଶ୍ଚୈବ ଯଜ୍ଞକର୍ମଣ୍ୟୁପସ୍ଥିତୌ ।
ମଧୁପର୍କେଣ ସମ୍ପୂଜ୍ୟୌ ନ ତ୍ୱଯଜ୍ଞ ଇତି ସ୍ଥିତିଃ ।୧୨୦।

ରାଜା ଓ ସ୍ନାତକ ସମ୍ବତ୍ସର ମଧ୍ୟରେ ସୁଦ୍ଧା ଯଜ୍ଞକର୍ମବେଳେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ମଧୁପର୍କଦ୍ୱାରା ପୂଜା କରିବ—ଅନ୍ୟବେଳେ କରିବ ନାହିଁ ।

ସାୟଂ ତ୍ୱନ୍ନସ୍ୟ ସିଦ୍ଧସ୍ୟ ପତ୍ନ୍ୟମନ୍ତ୍ରଂ ବଳିଂ ହରେତ୍ ।
ବୈଶ୍ୱଦେବଂ ହି ନାମୈତତ୍ ସାୟଂପ୍ରାତର୍ବିଧୀୟତେ ।୧୨୧।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ରନ୍ଧା ହେଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ବିନା ମନ୍ତ୍ରରେ ବଳି ପ୍ରଦାନ କରିବ କାରଣ ବୈଶ୍ୱଦେବ ନାମକ ବଳି ଅନ୍ନସାଧ୍ୟ ଏବଂ ତାହା ସନ୍ଧ୍ୟାସକାଳ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିତୃଯଜ୍ଞଂ ତୁ ନିର୍ବର୍ତ୍ତ୍ୟ ବିପ୍ରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରକ୍ଷୟେଽଗ୍ନିମାନ୍ ।
ପିଣ୍ଡାନ୍ୱାହାର୍ଯ୍ୟକଂ ଶ୍ରାଦ୍ଧଂ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ମାସାନୁମାସିକମ୍ ।୧୨୨। *

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ଅମାବାସ୍ୟାରେ ପିତୃଯଜ୍ଞ କରି ପ୍ରତିମାସରେ "ପିଣ୍ଡାନ୍ୱାହାର୍ଯ୍ୟକ" ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବେ ।

ପିତୃଣାଂ ମାସିକଂ ଶ୍ରାଦ୍ଧମନ୍ୱାହାର୍ଯ୍ୟଂ ବିଦୁର୍ବୁଧାଃ ।
ତଚ୍ଚାମିଷେଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ପ୍ରଶସ୍ତେନ ଯତ୍ନତଃ ।୧୨୩। †

ପିତୃମାନଙ୍କର ମାସିକ ଶ୍ରାଦ୍ଧକୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଅନ୍ୱାହାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲନ୍ତି । ଏହି ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ବା ସର୍ବଥା ଉତ୍ତମ ଆମିଷ (ମାଂସ) ଦ୍ୱାରା କରିବେ ।

ତତ୍ର ଯେ ଭୋଜନୀୟାଃ ସ୍ୟୁର୍ଯ୍ୟେ ଚ ବର୍ଜ୍ୟା ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାଃ ।
ଯାବନ୍ତଶ୍ଚୈବ ଯୈଶ୍ଚାନ୍ନୈସ୍ତାନ୍ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟଶେଷତଃ ।୧୨୪।

ସେହି ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଭୋଜନ କରାଇବ, ଯାହାକୁ ଛାଡ଼ିବ, ଯେତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ କରାଇବ ଓ ଯେରୂପ ଅନ୍ନ ଖୁଆଇବ, ହେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ ତାହା ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହୁଅଛୁଁ ।

ଦ୍ୱୌ ଦୈବେ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟେ ତ୍ରୀନେକୈକମୁଭୟତ୍ର ବା ।
ଭୋଜୟେତ୍ ସୁସମୃଦ୍ଧୋଽପି ନ ପ୍ରସଜ୍ଜେତ ବିସ୍ତରେ ।୧୨୫।

ଦୈବଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଦୁଇ, ପିତୃଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ତିନି ଅଥବା ଉଭୟ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖୁଆଇବ । ସମୃଦ୍ଧ ଶାଳୀ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ବିସ୍ତରରେ ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନରେ ପ୍ରସକ୍ତ କରିବ ନାହିଁ ।

ସତ୍କ୍ରିୟାଂ ଦେଶକାଲୌ ଚ ଶୌଚଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସମ୍ପଦଃ ।
ପଞ୍ଚୈତାନ୍ ବିସ୍ତରୋ ହନ୍ତି ତସ୍ମାନ୍ନେହେତ ବିସ୍ତରମ୍ ।୧୨୬।

ବ୍ରାହ୍ମଣବାହୁଲ୍ୟ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ସେବା, ଦେଶକାଳ ଓ ଶୁଦ୍ଧାଶୁଦ୍ଧ ବିଚାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଘ୍ନ ଘଟେ । ଏ ହେତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣବାହୁଲ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଥିତା ପ୍ରେତକୃତ୍ୟୈଷା ପିତ୍ର୍ୟଂ ନାମ ବିଧୁକ୍ଷୟେ ।
ତସ୍ମିନ୍ ଯୁକ୍ତସ୍ୟୈତି ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରେତକୃତ୍ୟୈବ ଲୌକିକୀ ।୧୨୭।

ପ୍ରତି ଅମାବାସ୍ୟାରେ ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ କରିବାର ନାମ ପିତୃକର୍ମ । ଯେ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥାନ୍ତି ତାଙ୍କର ନିତ୍ୟ ଧନଧାନ୍ୟାଦି ଲୌକିକ ସମ୍ପଦ ଲାଭହୁଏ ।

---

* ଏ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ଏବଂ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ 'ଇନ୍ଦୁ' ସ୍ଥାନରେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ଅଛି । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଟୀକାକାର ଏହାପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଲୋକ ଲେଖି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଅଛନ୍ତି, ଯଥା—

ନ ନିର୍ବପତି ଯଃ ଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ପ୍ରମୀତପିତୃକୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଇନ୍ଦୁକ୍ଷୟେ ମାସି ମାସି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୀ ଭବେତ୍ତୁ ସଃ ।

ପିତୃମାତୃହୀନ ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜ ପ୍ରତିମାସ ଅମାବାସ୍ୟାଶ୍ରାଦ୍ଧ ନ କରେ ସେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ।

† କୌଣସି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ 'ପ୍ରଯତ୍ନତଃ' ସ୍ଥାନରେ 'ସମନ୍ତତଃ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୌହିସ୍ପାସ୍ସେଷୁ ଦେୟାନି ହବ୍ୟକବ୍ୟାନି ଦାତୃଭିଃ ।
ଅର୍ହତ୍ତମାୟ ବିପ୍ରାୟ ତସ୍ମୈ ଦତ୍ତଂ ମହାଫଳମ୍ । ୧୨୮ ।

ଶୋତ୍ରିୟଙ୍କୁ ଓ ଅଧିକ ପୂଜ୍ୟ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦାତା ହବ୍ୟକବ୍ୟ ଦେବେ ଏବଂ ତାହା ଦେଲେ ମହାଫଳ ପାଇବେ ।

ଏକୈକମପି ବିଦ୍ୱାଂସଂ ଦୈବେ ପିତ୍ର୍ୟେ ଚ ଭୋଜୟେତ୍ ।
ପୁଷ୍କଳଂ ଫଳମାପ୍ନୋତି ନାମନ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ୍ ବହୂନପି । ୧୨୯ ।

ଦୈବକର୍ମ (ଯଜ୍ଞାଦି) ଓ ପିତୃକର୍ମ (ଶ୍ରାଦ୍ଧ) ରେ ଜଣେ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଭୋଜନ କରାଇଲେ ବହୁଫଳ ଲବ୍ଧ ହୁଏ, ଅନେକ ମୂର୍ଖ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଖୁଆଇଲେ ତାହା ମିଳେ ନାହିଁ ।

ଦୂରାଦେବ ପରୀକ୍ଷେତ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବେଦପାରଗମ୍ ।
ତୀର୍ଥଂ ତଦ୍ଧବ୍ୟକବ୍ୟାନାଂ ପ୍ରଦାନେ ସୋଽତିଥିଃ ସ୍ମୃତଃ । ୧୩୦ ।

ବେଦ ପାରଗ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅନ୍ତଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ପରୀକ୍ଷା କରିବ, ସେ ହବ୍ୟକବ୍ୟର ପାତ୍ର ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ହବ୍ୟକବ୍ୟ ଦେଲେ ଅତିଥି ସେବାରୁ ମହାଫଳ ମିଳେ ।

ସହସ୍ରଂ ହି ସହସ୍ରାଣାମନୃଚାଂ ଯତ୍ର ଭୁଞ୍ଜତେ ।
ଏକସ୍ତାନ୍ ମନ୍ତ୍ରବିତ୍ପ୍ରୀତଃ ସର୍ବାନର୍ହତି ଧର୍ମତଃ । ୧୩୧ ।

ବେଦାନଭିଜ୍ଞ ଦଶଲକ୍ଷ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେଉଁ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି, ସେଠାରେ ଜଣେ ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନାଦି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରୀତ ହେଲେ ଧର୍ମତଃ ସମାନ ଫଳ ମିଳେ ।

ଜ୍ଞାନୋତ୍କୃଷ୍ଟାୟ ଦେୟାନି କବ୍ୟାନି ଚ ହବୀଂଷି ଚ ।
ନ ହି ହସ୍ତାବସୃଗ୍ଦିଗ୍ଧୌ ରୁଧିରେଣୈବ ଶୁଧ୍ୟତଃ । ୧୩୨ ।

ଜ୍ଞାନୋତ୍କୃଷ୍ଟଙ୍କୁହିଁ ହବ୍ୟକବ୍ୟ ଦେବା ଉଚିତ, କାରଣ ରକ୍ତାକ୍ତ ହସ୍ତ ରକ୍ତଦ୍ୱାରା ଧୋଇଲେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯାବତୋ ଗ୍ରସତେ ଗ୍ରାସାନ୍ ହବ୍ୟକବ୍ୟେଷ୍ୱମନ୍ତ୍ରବିତ୍ ।
ତାବତୋ ଗ୍ରସତେ ପ୍ରେତ୍ୟ ଦୀପ୍ତାନ୍ ଶୂଳାନ୍ୟୟୋଗୁଡ଼ାନ୍ ।୧୩୩।*

ବେଦାନଭିଜ୍ଞ ଯେତେ ଗ୍ରାସ ହବ୍ୟକବ୍ୟ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ମଲାପରେ, ତେତେ ଗ୍ରାସ ଉତ୍ତପ୍ତ ଲୌହପିଣ୍ଡ ଖାଇବାକୁ ହୁଏ ।

ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠା ଦ୍ୱିଜାଃ କେଚିତ୍ତପୋନିଷ୍ଠାସ୍ତଥାପରେ ।
ତପଃସ୍ୱାଧ୍ୟାୟନିଷ୍ଠାଶ୍ଚ କର୍ମନିଷ୍ଠାସ୍ତଥାପରେ । ୧୩୪ ।

ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେହି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ପରାୟଣ ଆଉ ତପସ୍ୟାନିଷ୍ଠ; ପୁଣି କେହି ତପସ୍ୟା ଓ ଅଧ୍ୟୟନରତ ଅଟନ୍ତି ଆଉ କେହି ଯଜ୍ଞାଦି କର୍ମରେ ତତ୍ପର ହୁଅନ୍ତି ।

ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠେଷୁ କବ୍ୟାନି ପ୍ରତିଷ୍ଠାପ୍ୟାନି ଯତ୍ନତଃ ।
ହବ୍ୟାନି ତୁ ଯଥାନ୍ୟାୟଂ ସର୍ବେଷ୍ୱେବ ଚତୁର୍ଷ୍ୱପି । ୧୩୫ ।

---

* କୌଣସି ୨ ସ୍ଥାନରେ 'ଶୂଳାନ୍ୟୟୋ' ସ୍ଥାନରେ 'ଶୂଲର୍ଷ୍ଟିଂ ଯୋ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠଙ୍କୁ ପିତୃଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ଭୋଜନ କରାଇବ ଏବଂ ଦେବଯଜ୍ଞରେ ଯଥା ନ୍ୟାୟ ସବୁପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଭୋଜନ ଦିଆଯାଇ ପାରେ ।

ଅଶ୍ରୋତ୍ରିୟଃ ପିତା ଯସ୍ୟ ପୁତ୍ରଃ ସ୍ୟାଦ୍ବେଦପାରଗଃ ।
ଅଶ୍ରୋତ୍ରିୟୋ ବା ପୁତ୍ରଃ ସ୍ୟାତ୍ ପିତା ସ୍ୟାଦ୍ବେଦପାରଗଃ ।୧୩୬।

ଯାହାର ପିତା ବେଦାନଭିଜ୍ଞ ଓ ପୁତ୍ର ବେଦଜ୍ଞ ଆଉ ଯାହାର ପୁତ୍ର ବେଦାନଭିଜ୍ଞ ଓ ପିତା ବେଦଜ୍ଞ, ।

ଜ୍ୟାୟାଂସମନୟୋର୍ବିଦ୍ୟାଦ୍ ଯସ୍ୟ ସ୍ୟାଚ୍ଛ୍ରୋତ୍ରିୟଃ ପିତା ।
ମନ୍ତ୍ରସମ୍ପୂଜନାର୍ଥନ୍ତୁ ସତ୍କାରମିତରୋଽର୍ହତି ।୧୩୭।

ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଯାହାର ପିତା ବେଦଜ୍ଞ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାତ୍ର ବେଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ହେତୁ ଅପର ମଧ୍ୟ ପୂଜ୍ୟ ଅଟେ ।

ନ ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ଭୋଜୟେନ୍ମିତ୍ରଂ ଧନୈଃ କାର୍ଯ୍ୟୋଽସ୍ୟ ସଂଗ୍ରହଃ ।
ନାରିଂ ନ ମିତ୍ରଂ ଯଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ତଂ ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ଭୋଜୟେଦ୍ଦ୍ୱିଜମ୍ ।୧୩୮।

ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ମିତ୍ରକୁ ଭୋଜନ କରାଇବ ନାହିଁ । ଏହାଙ୍କ ସତ୍କାର ଧନଦ୍ୱାରା କରିବ । ଯେ ଶତ୍ରୁ ନୁହେଁ, କି ମିତ୍ର ନୁହେଁ ଏମନ୍ତ ଦ୍ୱିଜକୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଭୋଜନ କରାଇବ ।

ଯସ୍ୟ ମିତ୍ରପ୍ରଧାନାନି ଶ୍ରାଦ୍ଧାନି ଚ ହବୀଂଷି ଚ ।
ତସ୍ୟ ପ୍ରେତ୍ୟ ଫଳଂ ନାସ୍ତି ଶ୍ରାଦ୍ଧେଷୁ ଚ ହବିଃଷୁ ଚ ।୧୩୯।

ଯାହାର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଓ ହବ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ମିତ୍ର ଭୋଜନ କରେ ତାହାର ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ବା ଯଜ୍ଞରେ ପାରଲୌକିକ ଫଳଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯଃ ସଙ୍ଗତାନି କୁରୁତେ ମୋହାଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ଧେନ ମାନବଃ ।
ସ ସ୍ୱର୍ଗାଚ୍ୟବତେ ଲୋକାଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ଧମିତ୍ରୋ ଦ୍ୱିଜାଧମଃ ।୧୪୦।

ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଜ୍ଞାତବଶରୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧଦ୍ୱାରା ମିତ୍ରତା କରେ ସେ ଅଧମ ଶ୍ରାଦ୍ଧମିତ୍ର ଦ୍ୱିଜ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକରୁ ପତିତ ହୁଏ (ସୁଖାଧିକାରୀ ହୁଏ ନାହିଁ) ।

ସଂଭୋଜନୀ ସାଭିହିତା ପୈଶାଚୀ ଦକ୍ଷିଣା ଦ୍ୱିଜୈଃ ।
ଇହୈବାସ୍ତେ ତୁ ସା ଲୋକେ ଗୌରନ୍ଧେବୈକବେଶ୍ମନି ।୧୪୧। *

ଦ୍ୱିଜଗଣକର୍ତ୍ତୃକ ମିତ୍ରସାଧନ ରୂପ ଯେ ଗୋଷ୍ଠୀଭୋଜନ ତାହାକୁ ପୈଶାଚ ଧର୍ମ ବୋଲି । ଅନ୍ଧ ଗାଈ ଏକଘରେ ଆବଦ୍ଧ ଥିଲା ପରି ଏ ରୂପ ଭୋଜନ ଦାନରେ ଇହଲୋକରେ କେବଳ ମିତ୍ରାଦିସଂଗ୍ରହରୂପ ଉପକାର ହୁଏ—ପାରଲୌକିକ ଉପକାର କିଛି ନାହିଁ ।

ଯଥେରିଣେ ବୀଜମୁପ୍ତ୍ୱା ନ ବପ୍ତା ଲଭତେ ଫଳମ୍ ।
ତଥାନୃଚେ ହବିର୍ଦତ୍ତ୍ୱା ନ ଦାତା ଲଭତେ ଫଳମ୍ ।୧୪୨।

ଯେପରି ଲୁଣାଭୂମିରେ ବୀଜ ବୁଣି, ବୁଣିବା ଲୋକ ଫଳପାଏ ନାହିଁ ସେହିପରି ବେଦ ପଢି ନ ଥିବା ଦ୍ୱିଜକୁ ହବ୍ୟ ଦେଇ ଦାତା କିଛି ଫଳପାଏ ନାହିଁ ।

ଦାତୃନ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହୀତୄଂଶ୍ଚ କୁରୁତେ ଫଳଭାଗିନଃ ।
ବିଦୁଷେ ଦକ୍ଷିଣାଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ବିଧିବତ୍ପ୍ରେତ୍ୟ ଚେହ ଚ ।୧୪୩।

* କୌଣସି ପାଠରେ 'ଯା' ସ୍ଥାନରେ 'ସା' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଦ୍ୱାନ୍ ଦ୍ୱିଜକୁ ବିଧିବତ୍ ଦାନ ଦେଲେ ଦାତା ଓ ପ୍ରତିଗ୍ରହୀତା ଦୁହେଁ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକର ଫଳଭାଗୀ ହୁଅନ୍ତି।

କାମଂ ଶ୍ରାଦ୍ଧେଽର୍ଚ୍ଚୟେନ୍ମିତ୍ରଂ ନାଭିରୂପମପି ତ୍ୱରିମ ।
ଦ୍ୱିଷତାହି ହବିର୍ଭୁକ୍ତଂ ଭବତି ପ୍ରେତ୍ୟ ନିଷ୍ଫଳମ୍ । ୧୪୪ ।

ଇଚ୍ଛାହେଲେ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ବରଂ ମିତ୍ରକୁ ଭୋଜନ କରାଇବ ମାତ୍ର ଶତ୍ରୁ ବିଦ୍ୱାନ୍ ହେଲେହେଁ ତାକୁ ଭୋଜନ କରାଇବ ନାହିଁ କାରଣ ଦ୍ୱେଷଭାବ ବିଶିଷ୍ଟ ଯେଉଁ ହବି ଭୁକ୍ତ ହୁଏ ତାହା ପରଲୋକର ଫଳ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଫଳ ।

ଯତ୍ନେନ ଭୋଜୟେଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ଧେ ବହ୍ୱୃଚଂ ବେଦପାରଗମ୍ ।
ଶାଖାନ୍ତଗମଥାଧ୍ୱର୍ୟୁଂ ଛନ୍ଦୋଗନ୍ତୁ ସମାପ୍ତିକମ୍ । ୧୪୫ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ବେଦପାରଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଋକ୍‌ବେଦୀଙ୍କୁ, ସଶାଖ ଯଜୁର୍ବେଦୀଙ୍କୁ, ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମବେଦ ପଢ଼ିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଯେ ବେଦ ସମାପ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି ଏମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ଭୋଜନ କରାଇବ ।

ଏଷାମନ୍ୟତମୋ ଯସ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜୀତ ଶ୍ରାଦ୍ଧମର୍ଚ୍ଚିତଃ ।
ପିତୃଣାଂ ତସ୍ୟ ତୃପ୍ତିଃ ସ୍ୟାଚ୍ଛାଶ୍ୱତୀ ସାପ୍ତପୌରୁଷୀ । ୧୪୬ ।

ଏରୂପ ବ୍ରାହ୍ମଣରୁ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ୟକ୍ ପୂଜିତ ହୋଇ ଯାହାର ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ତାହାର ସାତପୁରୁଷର ପିତୃଲୋକମାନେ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ତୃପ୍ତିଲାଭ କରନ୍ତି ।

ଏଷ ବୈ ପ୍ରଥମଃ କଳ୍ପ ପ୍ରଦାନେ ହବ୍ୟକବ୍ୟୟୋଃ ।
ଅନୁକଳ୍ପସ୍ତ୍ୱୟଂ ଜ୍ଞେୟଃ ସଦା ସଦ୍ଭିରନୁଷ୍ଠିତଃ । ୧୪୭ ।

ହବ୍ୟକବ୍ୟ ପ୍ରଦାନର ଏହି ମୁଖ୍ୟକଳ୍ପ ବୋଲାଗଲା । ଏଥିର ଅଭାବରେ ସଜ୍ଜନାନୁଷ୍ଠିତ ଅନୁକଳ୍ପ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଲାଯାଉଅଛି ।

ମାତାମହଂ ମାତୁଳଞ୍ଚ ସ୍ୱସ୍ରୀୟଂ ଶ୍ୱଶୁରଂ ଗୁରୁମ୍ ।
ଦୌହିତ୍ରଂ ବିଟ୍‌ପତିଂ ବନ୍ଧୁମୃତ୍ୱିଗ୍ ଯାଜ୍ୟୌ ଚ ଭୋଜୟେତ୍ ।୧୪୮।

ମାତାମହ, ମାତୁଳ, ଭାଗିନେୟ, ଶ୍ୱଶୁର, ଗୁରୁ, ଦୌହିତ୍ର, ଜାମାତା, ପିଉସୀ ଓ ମାଉସୀର ପୁତ୍ରାଦି ବନ୍ଧୁ ପୁରୋହିତ ଓ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଖୁଆଇବ ।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପରୀକ୍ଷେତ ଦୈବେ କର୍ମଣି ଧର୍ମବିତ୍ ।
ପିତ୍ର୍ୟେ କର୍ମଣି ତୁ ପ୍ରାପ୍ତେ ପରୀକ୍ଷେତ ପ୍ରଯତ୍ନତଃ । ୧୪୯ ।

ଧର୍ମଜ୍ଞ ଲୋକ ଦୈବକର୍ମ (ଯଜ୍ଞ)ରେ ଭୋଜନାର୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବେ ନାହିଁ ମାତ୍ର ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟ (ଶ୍ରାଦ୍ଧ)ରେ ସମାଗତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା ଯତ୍ନପୂର୍ବକ କରିବା ଉଚିତ ।"

ଯେ ସ୍ତେନପତିତକ୍ଲୀବା ଯେ ଚ ନାସ୍ତିକବୃତ୍ତୟଃ ।
ତାନ୍ ହବ୍ୟକବ୍ୟୟୋର୍ବିପ୍ରାନ୍‌ନର୍ହାନ ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ । ୧୫୦ ।

ଯେଉଁମାନେ ଚୋର, ପତିତ (ମହାପାତକୀ), ନପୁଂସକ ଓ ନାସ୍ତିକବୃତ୍ତି ଧାରଣକାରୀ ସେ ବିପ୍ରମାନଙ୍କୁ ମନୁ ହବ୍ୟ କବ୍ୟର ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବୋଲି କହିଅଛନ୍ତି।

ଜଟିଲଞ୍ଚାନଧୀୟାନଂ ଦୁର୍ବଳଂ କିତବଂ ତଥା ।
ଯାଜୟନ୍ତି ଚ ଯେ ପୂଗାଂସ୍ତାଂଶ୍ଚ ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ନ ଭୋଜୟେତ୍ । ୧୫୧ ।

ବେଦାଧ୍ୟୟନଶୂନ୍ୟ ଜଟାଧାରୀ, ଦୁର୍ବଳ, ଜୁଆରୀ ଏବଂ ବହୁଯାଜନଶୀଳ ଏମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଭୋଜନ କରାଇବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚିକିତ୍ସକାନ୍ ଦେବଲକାନ୍ ମାଂସବିକ୍ରୟିଣସ୍ତଥା ।
ବିପଣେନ ଚ ଜୀବନ୍ତୋ ବର୍ଜ୍ୟାଃ ସ୍ୟୁର୍ହବ୍ୟକବ୍ୟୟୋଃ । ୧୫୨ ।

ଚିକିତ୍ସକ, ପ୍ରତିମାପରିଚାରକ, ମାଂସବିକ୍ରେତା ଓ ପଣ୍ୟଜୀବୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଭୋଜନ କରାଇବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରେଷ୍ୟୋ ଗ୍ରାମସ୍ୟ ରାଜ୍ଞଶ୍ଚ କୁନଖୀ ଶ୍ୟାବଦନ୍ତକଃ ।
ପ୍ରତିରୋଦ୍ଧା ଗୁରୋଶ୍ଚୈବ ତ୍ୟକ୍ତାଗ୍ନିର୍ବାର୍ଦ୍ଧୁଷିସ୍ତଥା । ୧୫୩ ।

ଗ୍ରାମର ଓ ରାଜାର ଭୃତ୍ୟ, କୁତ୍ସିତ ନଖରୋଗବିଶିଷ୍ଟ, କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣଦନ୍ତବିଶିଷ୍ଟ ଗୁରୁର ପ୍ରତିକୂଳାଚରଣକାରୀ, ଶ୍ରୌତ ଓ ସ୍ମାର୍ତ୍ତ ଅଗ୍ନି ପରିତ୍ୟାଗକାରୀ ଏବଂ କୁସୀଦଜୀବୀ,

ଯକ୍ଷ୍ମୀ ଚ ପଶୁପାଳଶ୍ଚ ପରିବେତ୍ତା ନିରାକୃତିଃ ।
ବ୍ରହ୍ମଦ୍ୱିଟ୍ ପରିବିତ୍ତିଶ୍ଚ ଗଣାଭ୍ୟନ୍ତର ଏବ ଚ । ୧୫୪ ।

ଯକ୍ଷ୍ମାରୋଗୀ, ପଶୁପାଳକ, ପରିବେତ୍ତା (ବଡ଼ଭାଇ ଅବିବାହିତ ଥାଉଁ ଯେ କନିଷ୍ଠ ବିବାହ କୁରେ); ନିତ୍ୟକର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରହିତ, ବ୍ରାହ୍ମଣଦ୍ୱେଷୀ, ପରିବିତ୍ତି (କନିଷ୍ଠର ବିବାହ ହୋଇଅଛି ଅଥଚ ଯେଉଁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବିବାହ ହୋଇନାହିଁ) ଗଣ ବା ସାଧାରଣଙ୍କ ସକାଶେ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ମଠ ବା ଧନାଦି ଜୀବୀ,

କୁଶୀଲବୋଽବକୀର୍ଣ୍ଣୀ ଚ ବୃଷଳୀପତିରେବ ଚ ।
ପୌନର୍ଭବଶ୍ଚ କାଣଶ୍ଚ ଯସ୍ୟ ଚୋପପତିର୍ଗୃହେ । ୧୫୫ ।

ନୃତ୍ୟଗୀତଜୀବୀ, ସ୍ତ୍ରୀସମ୍ପର୍କହେତୁ ଯାହାର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ନଷ୍ଟହୋଇଅଛି, ଯେ ଶୂଦ୍ରା ବିବାହ କରିଅଛି, ଯେ ପୁନର୍ବିବାହର ପୁତ୍ର, କଣା, ଯାହାର ସ୍ତ୍ରୀର ଉପପତି ଅଛି,

ଭୃତକାଧ୍ୟାପକୋ ଯଶ୍ଚ ଭୃତକାଧ୍ୟାପିତସ୍ତଥା ।
ଶୂଦ୍ରଶିଷ୍ୟୋ ଗୁରୁଶ୍ଚୈବ ବାଗ୍‌ଦୁଷ୍ଟଃ କୁଣ୍ଡଗୋଳକୌ । ୧୫୬ ।

ଯେ ବେତନ ନେଇ ପଢ଼ାନ୍ତି, ଯେ ବେତନ ଦେଇ ପଢ଼ନ୍ତି, ଯାହାର ଶିଷ୍ୟ ଶୂଦ୍ର, କଟୁଭାଷୀ, କୁଣ୍ଡ (ସ୍ୱାମୀ ଥାଉଁ ଜାରଜ ସନ୍ତାନ), ଗୋଳକ (ସ୍ୱାମୀ ମଲାଉତ୍ତାରୁ ଜାରଜ ସନ୍ତାନ),

ଅକାରଣପରିତ୍ୟକ୍ତା ମାତାପିତ୍ରୋର୍ଗୁରୋସ୍ତଥା ।
ବ୍ରାହ୍ମୈର୍ଯୌନୈଶ୍ଚ ସମ୍ବନ୍ଧୈଃ ସଂଯୋଗଂ ପତିତୈର୍ଗତଃ । ୧୫୭ ।

ଯେ ଅକାରଣ ପିତା ମାତା ବା ଗୁରୁଙ୍କୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଅଛି, ଯେ ପତିତ ଲୋକ ସହିତ ଅଧ୍ୟୟନ ବା କନ୍ୟାଦାନାଦିର ସମ୍ପର୍କ ରଖିଅଛି,

ଅଗାରଦାହୀ ଗରଦଃ କୁଣ୍ଡାଶୀ ସୋମବିକ୍ରୟୀ ।
ସମୁଦ୍ରଯାୟୀ ବନ୍ଦୀ ଚ ତୈଳିକଃ କୂଟକାରକଃ । ୧୫୮ । *

ଗୃହଦାହୀ, ବିଷଦାୟୀ, ଯେ କୁଣ୍ଡର ଅନ୍ନ ଖାଏ, ସୋମବିକ୍ରୟୀ, ସମୁଦ୍ରପାର-ଯାୟୀ, ଭାଟ, ତେଲି ମାପ, (ଦଣ୍ଡ ବା ମାଣ) ବା ଦସ୍ତାବିଜ ଜାଲକାରୀ,

ପିତ୍ରା ବିବଦମାନଶ୍ଚ କିତବୋ ମଦ୍ୟପସ୍ତଥା ।
ପାପରୋଗ୍ୟଭିଶସ୍ତଶ୍ଚ ଦାମ୍ଭିକୋ ରସବିକ୍ରୟୀ । ୧୫୯ । *

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ଅଗାର, ସ୍ଥାନରେ 'ଆଗାର' ଅଛି ।
* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ ଅଭିଶସ୍ତଂ ସ୍ଥାନରେ ଅଭିଶପ୍ତ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେ ପିତା ସହିତ ବିବାଦ କରେ; ଧୂର୍ତ୍ତ, ମଦ୍ୟପ, କୁଷ୍ଠରୋଗୀ, କଳଙ୍କୀ, ଅଭିଶାପ ବା କପଟାଚାରୀ, ରସ ବିକ୍ରୟୀ,

ଧନୁଃଶରାଣାଂ କର୍ତ୍ତା ଚ ଯଶ୍ଚାଗ୍ରେଦିଧିଷୂପତିଃ ।
ମିତ୍ରଧ୍ରୁଗ୍ ଦ୍ୟୂତବୃତ୍ତିଶ୍ଚ ପୁତ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ତଥୈବ ଚ । ୧୬୦ ।

ଧନୁ ଓ ବାଣ ନିର୍ମାଣକାରୀ, ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଅବିବାହିତା ଥାଉଁ ସାନ ଭଉଣୀକୁ ଯେ ବିବାହ କରେ, ମିତ୍ରଦ୍ରୋହୀ, ଜୁଆଖେଳାଳୀ, ପୁତ୍ର ଯାହାକୁ ପଢ଼ାଇଅଛି,

ଭ୍ରାମରୀ ଗଣ୍ଡମାଳୀ ଚ ଶ୍ୱିତ୍ର୍ୟଥୋ ପିଶୁନସ୍ତଥା ।
ଉନ୍ମତ୍ତୋଽନ୍ଧଶ୍ଚ ବର୍ଜ୍ୟାଃ ସ୍ୟୁର୍ବେଦନିନ୍ଦକ ଏବ ଚ । ୧୬୧ ।

ଯାହାର ଅପସ୍ମାର ରୋଗ ଅଛି, ଯାହାର ଗଣ୍ଡମାଳା ଅଛି, ଧବଳକୁଷ୍ଠରୋଗୀ, ଦୁର୍ଜନ, ଉନ୍ମାଦ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ, ଅନ୍ଧ ଓ ବେଦନିନ୍ଦକ ଏମାନଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ହସ୍ତି ଗୋଽଶ୍ୱୋଷ୍ଟ୍ରଦମକୋ ନକ୍ଷତ୍ରୈର୍ଯଶ୍ଚ ଜୀବତି ।
ପକ୍ଷିଣାଂ ପୋଷକୋ ଯଶ୍ଚ ଯୁଦ୍ଧାଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ତଥୈବ ଚ । ୧୬୨ ।

ହସ୍ତୀ, ଗୋ, ଅଶ୍ୱ ଓ ଉଷ୍ଟ୍ର ଏମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଯେ ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜ୍ଜନ କରେ ନକ୍ଷତ୍ରାଦିଗଣନା କରିବା ଯାହାର ଜୀବିକା (ଜ୍ୟୋତିଷୀ), ପକ୍ଷୀପାଳକ, ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷକ,

ସ୍ରୋତସାଂ ଭେଦକୋ ଯଶ୍ଚ ତେଷାଞ୍ଚାବରଣେ ରତଃ ।
ଗୃହସଂବେଶକୋ ଦୂତ ବୃକ୍ଷାରୋପକ ଏବ ଚ । ୧୬୩ ।

ଯେ ସ୍ରୋତ (ନାଳ ଇତ୍ୟାଦି) ଭାଙ୍ଗିଦିଏ କିମ୍ବା ବନ୍ଧାଇ ଦିଏ, ବାସ୍ତୁବିଦ୍ୟାଜୀବୀ, ଦୂତ ବୃକ୍ଷରୋପଣକାରୀ,

ଶ୍ୱକ୍ରୀଡ଼ୀ ଶ୍ୟେନଜୀବୀ ଚ କନ୍ୟାଦୂଷକ ଏବ ଚ ।
ହିଂସ୍ରୋ ବୃଷଳ ବୃତ୍ତିଶ୍ଚ ଗଣାନା ଞ୍ଚୈବ ଯାଜକଃ । ୧୬୪ ।

ଖେଳ ଦେଖାଇବା ସକାଶେ ଯେ କୁକୁର ପୋଷେ, ବାଜପକ୍ଷୀଦ୍ୱାରା ଯେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରେ, କନ୍ୟାଭଗ୍ନକାରୀ, ହିଂସାରତ, ଶୂଦ୍ରସେବାଦ୍ୱାରା ଯେ ବୃତ୍ତି ଉପାର୍ଜନ କରେ, (ବିନାୟକାଦି) ଗଣର ପୂଜାକାରୀ,

ଆଚାରହୀନଃ କ୍ଲୀବଶ୍ଚ ନିତ୍ୟଂ ଯାଚନକସ୍ତଥା ।
କୃଷିଜୀବୀ ଶ୍ଳୀପଦୀ ଚ ସଦ୍ଭିର୍ନିନ୍ଦିତ ଏବ ଚ । ୧୬୫ ।

ଆଚାରହୀନ, ନପୁଂସକ, ନିତ୍ୟ ଭିକ୍ଷାକାରୀ କୃଷିଜୀବୀ, ଗୋଦରପାଦଯୁକ୍ତ ଓ ସେ ସଜ୍ଜନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ନିନ୍ଦିତ ।

ଔରଭ୍ରିକୋ ମାହିଷିକଃ ପରପୂର୍ବାପତିସ୍ତଥା ।
ପ୍ରେତନିର୍ଯ୍ୟାତକଶ୍ଚୈବ ବର୍ଜନୀୟାଃ ପ୍ରଯତ୍ନତଃ । ୧୬୬ । *

ମେଣ୍ଢା ଓ ମହିଷଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ଅର୍ଜନକାରୀ, ପୂର୍ବେ ବିବାହ ହୋଇଅଛି ଏପରି ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ ଓ ପ୍ରେତର ଧନଗ୍ରହଣକାରୀ ଏମାନେ (ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ (ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ) ବର୍ଜନୀୟ ।

ଏତାନ୍ ବିଗର୍ହିତାଚାରାନପାଙ୍କ୍ତେୟାନ୍ ଦ୍ୱିଜାଧମାନ୍ ।
ଦ୍ୱିଜାତିପ୍ରବରୋ ବିଦ୍ୱାନୁଭୟତ୍ର ବିବର୍ଜୟେତ୍ । ୧୬୭ ।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ପ୍ରେତନିର୍ହାରକଶ୍ଚୈବ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହିସବୁ ନିନ୍ଦିତାଚାର ପଙ୍‌କ୍ତିପ୍ରବେଶର ଅଯୋଗ୍ୟ ଦ୍ୱିଜାଧମମାନଙ୍କୁ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଦ୍ୱାନବର୍ଗ ଦୈବ ଓ ପୈତ୍ର୍ୟ ଉଭୟ କର୍ମରେ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତ୍ୱନଧୀୟାନସ୍ତୃଣାଗ୍ନିରିବ ଶାମ୍ୟତି ।
ତସ୍ମୈ ହବ୍ୟଂ ନ ଦାତବ୍ୟଂ ନ ହି ଭସ୍ମନି ହୂୟତେ । ୧୬୮ ।

ଅପାଠୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତୃଣାଗ୍ନିପରି ଶୀଘ୍ର ନିର୍ବାଣ ହୋଇଯାଏ, ଏଣୁ ତାହାକୁ ହବ୍ୟ ଦେବ ନାହିଁ କାରଣ ଭସ୍ମରେ ହୋମ କରାଯାଏ ନାହିଁ ।

ଅପାଙ୍‌କ୍ତଦାନେ ଯୋ ଦାତୁର୍ଭବତ୍ୟୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଫଳୋଦୟଃ ।
ଦୈବେ ହବିଷି ପିତ୍ର୍ୟେ ବା ତତ୍ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟଶେଷତଃ । ୧୬୯ । *

ପଙ୍‌କ୍ତିଭୋଜନର ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେବକର୍ମରେ ହବ୍ୟ ଓ ପିତୃକର୍ମରେ କବ୍ୟ ଦାନକଲେ ଦାତାର ଦାନ ଉପରେ ଯେ ଫଳହୁଏ ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କହୁଅଛୁ ।

ଅବ୍ରତୈର୍ଯଦ୍‌ଦ୍ୱିଜୈର୍ଭୁକ୍ତଂ ପରିବେତ୍ତ୍ରାଦିଭିସ୍ତଥା ।
ଅପାଙ୍‌କ୍ତେୟୈର୍ଯଦନ୍ୟୈଶ୍ଚ ତଦ୍ୱୈ ରକ୍ଷାଂସି ଭୁଞ୍ଜତେ । ୧୭୦ ।

ବେଦ ବ୍ରତରହିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ପରିବେତ୍ତ୍ରା ଆଦି ଆଉ (ଚୋରଇତ୍ୟାଦି)ପଙ୍‌କ୍ତିର ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଯାହା ଖାନ୍ତି ତାହା ରାକ୍ଷସମାନେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ।

ଦାରାଗ୍ନିହୋତ୍ର ସଂଯୋଗଂ କୁରୁତେ ଯୋଽଗ୍ରଜେ ସ୍ଥିତେ ।
ପରିବେତ୍ତା ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ ପରିବିତ୍ତିସ୍ତୁ ପୂର୍ବଜଃ । ୧୭୧ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା ଅବିବାହିତ ଓ ଅନଗ୍ନିକ ଥାଉ ଯେ କନିଷ୍ଠ ଆଗେ ବିବାହ ଅଗ୍ନି ସ୍ୱୀକାର କରେ ସେହି କନିଷ୍ଠକୁ ପରିବେତ୍ତା ଓ ସେହି ଜ୍ୟେଷ୍ଠକୁ ପରିବିତ୍ତି ବୋଲି ।

ପରିବିତ୍ତିଃ ପରିବେତ୍ତା ଯୟା ଚ ପରିବିଦ୍ୟତେ ।
ସର୍ବେ ତେ ନରକଂ ଯାନ୍ତି ଦାତୃଯାଜକ ପଞ୍ଚମାଃ ।୧୭୨।

ପରିବିତ୍ତି, ପରିବେତ୍ତା, ପରିବେଦନୀୟା କନ୍ୟା, ସେ କନ୍ୟା ସମ୍ପ୍ରଦାନ କର୍ତ୍ତା ଓ (ସେ ବିବାହର) ପୁରୋହିତ ଏ ପାଞ୍ଚଜଣ ନରକକୁ ଯାନ୍ତି ।

ଭ୍ରାତୁର୍ମୃତସ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟାୟାଂ ଯୋଽନୁରଜ୍ୟେତ କାମତଃ ।
ଧର୍ମେଣାପି ନିୟୁକ୍ତାୟାଂ ସଜ୍ଞେୟୋ ଦିଧିଷୂପତିଃ । ୧୭୩ ।

ମୃତ ଭାଇର ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ଧର୍ମାନୁସାରେ ନିୟୋଗ କରିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେ କାମବଶରୁ ତହିଁରେ ଅନୁରକ୍ତ ହୁଏ (ନିୟୋଗଧର୍ମ ଅତିକ୍ରମପୂର୍ବକ ଅଭିଗମନ କରେ) ତାହାକୁ ଦିଧିଷୂପତି ଜାଣ ।

ପରଦାରେଷୁ ଜାୟେତେ ଦ୍ୱୌ ସୁତୌ କୁଣ୍ଡଗୋଳକୌ ।
ପତ୍ୟୌ ଜୀବତି କୁଣ୍ଡଃ ସ୍ୟାନ୍ମୃତେ ଭର୍ତ୍ତରି ଗୋଳକଃ । ୧୭୪ ।

ପରସ୍ତ୍ରୀରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦୁଇ ପୁତ୍ରକୁ କୁଣ୍ଡ ଓ ଗୋଳକ କହାଯାନ୍ତି, (ସେ ସ୍ତ୍ରୀର) ପତି ବଞ୍ଚିଥିଲେ ତାହାକୁ (ପୁତ୍ରକୁ) କୁଣ୍ଡ ଓ ମରିଥିଲେ ଗୋଳକ ବୋଲନ୍ତି ।

ତୌ ତୁ ଜାତୌ ପରକ୍ଷେତ୍ରେ ପ୍ରାଣିନୌ ପ୍ରେତ୍ୟ ଚେହ ଚ ।
ଦତ୍ତାନି ହବ୍ୟକବ୍ୟାନି ନାଶୟତେ ପ୍ରଦାୟିନାମ୍ । ୧୭୫ ।

ପରକ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀକୁ ଯେ ହବ୍ୟକବ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ ତାହା ଦାତାର ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକ ନାଶକରେ ।

---

* ୧୨୨ ଠାରୁ ୧୬୯ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅପାଙ୍‌କ୍ତ୍ୟୋ ଯାବତଃ ପାଙ୍‌କ୍ତ୍ୟାନ୍ ଭୁଞ୍ଜାନାନନୁପଶ୍ୟତି ।
ତାବତାଂ ନ ଫଳଂ ପ୍ରେତ୍ୟ ଦାତା ପ୍ରାପ୍ନୋତି ବାଳିଶଃ । ୧୭୬ ।*

ପଂକ୍ତିର ଅଯୋଗ୍ୟ ଯେତେଗୁଡ଼ିଏ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଭୋଜନ କରିବା ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଦେଖାଯାଏ ତେତେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନର ଫଳ ଅଜ୍ଞ ଦାତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ବୀକ୍ଷ୍ୟାନ୍ଧୋ ନବତେଃ କାଣଃ ଷଷ୍ଟେଃ ଶ୍ୱିତ୍ରୀ ଶତସ୍ୟ ତୁ ।
ପାପରୋଗୀ ସହସ୍ରସ୍ୟ ଦାତୁର୍ନାଶୟତେ ଫଳମ୍ । ୧୭୭ ।

ଅନ୍ଧ ଦେଖିଲେ ଦାତାର ୯୦ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟାଦି ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନର ଫଳ, ଧବଳ କୁଷ୍ଠ ଦେଖିଲେ ଏକଶତ ଓ ପାପରୋଗୀ ଦେଖିଲେ ଏକସହସ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନର ଫଳ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଯାବତଃ ସଂସ୍ପୃଶେଦଙ୍ଗୈର୍ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ଶୂଦ୍ରଯାଜକଃ ।
ତାବତାଂ ନ ଭବେଦ୍ଦାତୁଃ ଫଳଂ ଦାନସ୍ୟ ପୌର୍ତ୍ତିକମ୍ । ୧୭୮ ।

ଶୂଦ୍ରଯାଜୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେଉଁ ୨ ପଂକ୍ତିରେ ଅଙ୍ଗ ସ୍ପର୍ଶ (ଉପବେଶନ) କରେ ସେହି ୨ ପଂକ୍ତିର ଶ୍ରାଦ୍ଧୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନର ଫଳରୁ ଦାତା ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ।

ବେଦବିଚ୍ଚାପି ବିପ୍ରୋଽସ୍ୟ ଲୋଭାତ୍ କୃତ୍ୱା ପ୍ରତିଗ୍ରହମ୍ ।
ବିନାଶଂ ବ୍ରଜତି କ୍ଷିପ୍ରମାମପାତ୍ରମିବାମ୍ଭସି । ୧୭୯ ।

ବେଦଜ୍ଞ ବିପ୍ର ସୁଦ୍ଧା ଶୂଦ୍ରଯାଜକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଲୋଭରେ ପ୍ରତିଗ୍ରହ ନେଲେ କଞ୍ଚା ମାଟିର ପାତ୍ରରେ ଜଳ ନେଲପରି ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ।

ସୋମବିକ୍ରୟିଣେ ବିଷ୍ଠା ଭିଷଜେ ପୂୟଶୋଣିତମ୍ ।
ନଷ୍ଟଂ ଦେବଳକେ ଦତ୍ତମପ୍ରତିଷ୍ଠନ୍ତୁ ବାର୍ଦ୍ଧୁଷୌ । ୧୮୦ ।

ସୋମ ବିକ୍ରୟୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହବ୍ୟକବ୍ୟ ବିଷ୍ଠା ହୋଇଯାଏ, ବୈଦ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଲେ ତାହା ପୂଜ ରକ୍ତ ହୁଏ, ଦେବଳ (ଦେଉଳିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା ପୂଜାରି)କୁ ଦେଲେ ନଷ୍ଟ ଓ କଳନ୍ତର ଘେନ ଯେ ଜୀବିକା କରେ ତାହାକୁ ଦେଲେ ଅପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୁଏ ।

ଯତ୍ତୁ ବାଣିଜକେ ଦତ୍ତଂ ନେହ ନାମୁତ୍ର ତଦ୍ଭବେତ୍ ।
ଭସ୍ମନୀବ ହୁତଂ ହବ୍ୟଂ ତଥା ପୌନର୍ଭବେ ଦ୍ୱିଜେ । ୧୮୧ ।

ବାଣିଜଜୀବୀ ବା ପୌନର୍ଭବ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଯାହା ଦାନ କରାଯାଏ ତାହା ଭସ୍ମରେ ଆହୁତି ଦେଲାପରି ଇହଲୋକ ବା ପରଲୋକରେ ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ ।

ଇତରେଷୁ ତ୍ୱପାଙ୍‌କ୍ତ୍ୟେଷୁ ଯଥୋଦ୍ଦିଷ୍ଟେଷ୍ୱସାଧୁଷୁ ।
ମେଦୋଽସୃଙ୍‌ମାଂସମଜ୍ଜାସ୍ଥି ବଦନ୍ତ୍ୟନ୍ନଂ ମନୀଷିଣଃ । ୧୮୨ ।

ଇତର ପଂକ୍ତି ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଅସାଧୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଯାହା ଦିଆଯାଏ ତାହା ମେଦ, ମାଂସ, ରକ୍ତ, ମଜ୍ଜା ଓ ଅସ୍ଥି ହୁଏ ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ ବୋଲନ୍ତି ।

ଅପାଙ୍‌କ୍ତ୍ୟୋଽପହତା ପଙ୍‌କ୍ତିଃ ପାବ୍ୟତେ ଯୈର୍ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମୈଃ ।
ତାନ୍ନିବୋଧତ କାର୍ତ୍ସ୍ନ୍ୟେନ ଦ୍ୱିଜାଗ୍ର୍ୟାନ୍ ପଙ୍‌କ୍ତିପାବନାନ୍ । ୧୮୩ ।

ଅସାଧୁମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଭ୍ରଷ୍ଟ ପଂକ୍ତିକୁ ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ ପବିତ୍ର କରନ୍ତି ସେହି ପଂକ୍ତିପାବନକାରୀ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠମାନଙ୍କ ବିଷୟ ସମଗ୍ରଭାବେ କୀର୍ତ୍ତନ କରୁଅଛୁଁ ଶୁଣ ।

ଅଗ୍ର୍ୟାଃ ସର୍ବେଷୁ ବେଦେଷୁ ସର୍ବପ୍ରବଚନେଷୁ ଚ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟାନ୍ୱୟଜାଶ୍ଚୈବ ବିଜ୍ଞେୟାଃ ପଙ୍‌କ୍ତିପାବନାଃ । ୧୮୪ ।

---

* କୌଣସି ୨ ସ୍ଥାନରେ 'ପ୍ରେତ୍ୟ' ସ୍ଥାନରେ 'ତତ୍ର' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମୁଦାୟ (ସ୍ୱର) ବେଦରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ, ସମୁଦାୟ ବେଦାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ୟକ୍ ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ, ପରମ୍ପରାଗତ ବେଦାଧ୍ୟୟନଶୀଳ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟକୁଳଜାତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ପଂକ୍ତିପାବନ ଜାଣିବ ।

ତ୍ରିଣାଚିକେତଃ ପଞ୍ଚାଗ୍ନିସ୍ତ୍ରିସୁପର୍ଣ୍ଣଃ ଷଡ଼ଙ୍ଗବିତ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମଦେୟାତ୍ମସନ୍ତାନୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠସାମଗ ଏବ ଚ ।୧୮୫ ।

କଠୋପନିଷଦରେ କଥିତ ତ୍ରିଣାଚିକେତ ବ୍ରତଧାରୀ, ପଞ୍ଚାଗ୍ନି କାରୀ, ଋକ୍‌ବେଦର ବ୍ରାହ୍ମଣୋକ୍ତ ତ୍ରିସୁପର୍ଣ୍ଣବ୍ରତଧାରୀ, ଷଡ଼ଙ୍ଗଜ୍ଞ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିବାହରେ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଏବଂ ସାମବେଦର ଆରଣ୍ୟକ ଗାନକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ—ପଂକ୍ତିପାବନ ଜାଣିବ ।

ବେଦାର୍ଥବିତ୍ ପ୍ରବକ୍ତା ଚ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସହସ୍ରଦଃ ।
ଶତାୟୁଶ୍ଚୈବ ବିଜ୍ଞେୟା ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ପଂକ୍ତିପାବନାଃ ।୧୮୬ ।

ବେଦାର୍ଥବେତ୍ତା, ବେଦାର୍ଥପ୍ରବକ୍ତା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ବହୁପ୍ରଦ ଏବଂ ଶତବର୍ଷବୟସ୍କ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ପଂକ୍ତିପାବନ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ପୂର୍ବେଦ୍ୟୁରପରେଦ୍ୟୁର୍ବା ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ମଣ୍ୟୁପସ୍ଥିତେ ।
ନିମନ୍ତ୍ରୟେତ ତ୍ର୍ୟବରାନ୍ ସମ୍ୟଗ୍‌ବିପ୍ରାନ୍ ଯଥୋଦିତାନ୍ ।୧୮୭ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ମ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ତହିଁ ଆଗଦିନ ବା ସେହିଦିନ ଉକ୍ତଲକ୍ଷଣସମ୍ପନ୍ନ ଅନ୍ୟୂନ ତିନିଜଣ ଯଥୋଚିତ ସମ୍ମାନ ସହକାରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବ ।

ନିମନ୍ତ୍ରିତୋ ଦ୍ୱିଜଃ ପିତ୍ର୍ୟେ ନିୟତାତ୍ମା ଭବେତ୍ ସଦା ।
ନ ଚ ଛନ୍ଦାଂସ୍ୟଧୀୟୀତ ଯସ୍ୟ ଶ୍ରାଦ୍ଧଞ୍ଚ ତଦ୍ଭବେତ୍ ।୧୮୮ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଦ୍ୱିଜ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିନରେ ନିୟତାତ୍ମା (ସଂଯମନିୟମବାନ୍) ହେବ ଓ ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରିବ ନାହିଁ, ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ସେହିରୂପ ହେବ ।

ନିମନ୍ତ୍ରିତାନ୍ ହି ପିତର ଉପତିଷ୍ଠନ୍ତି ତାନ୍ ଦ୍ୱିଜାନ୍ ।
ବାୟୁବଚ୍ଚାନୁଗଚ୍ଛନ୍ତି ତଥାସୀନାନୁପାସତେ ।୧୮୯ ।

ପିତୃମାନେ ସେହି ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସନ୍ତି । ପ୍ରାଣବାୟୁପରି ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ଚାଲନ୍ତି ଏବଂ ବସିଥିଲେ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ବସନ୍ତି ।

କେତିତସ୍ତୁ ଯଥାନ୍ୟାୟଂ ହବ୍ୟକବ୍ୟେ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
କଥଞ୍ଚିଦପ୍ୟତିକ୍ରାମନ୍ ପାପଃ ଶୂକରତାଂ ବ୍ରଜେତ୍ ।୧୯୦ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠବ୍ରାହ୍ମଣ ହବ୍ୟ କବ୍ୟରେ (ଦେବ ଓ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟରେ) ଯଥାବିଧି ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ କୌଣସିମତେ କିଛିମାତ୍ର ଭୋଜନ ନ କଲେ ସେହି ପାପରେ ପରଜନ୍ମରେ ସେ ଶୂକରଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଆମନ୍ତ୍ରିତସ୍ତୁ ଯଃ ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ବୃଷଲ୍ୟା ସହ ମୋଦତେ ।
ଦାତୁର୍ଯଦ୍ଦୁଷ୍କୃତଂ କିଞ୍ଚିତ୍ତତ୍ସର୍ବଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ ।୧୯୧ ।

ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଶୂଦ୍ରସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗେ ବିହାର କରେ ସେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କର୍ତ୍ତାର ଯେ କିଛି ପାପଥାଏ ତାହାସବୁ ପାଏ ।

ଅକ୍ରୋଧନାଃ ଶୌଚପରାଃ ସତତଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ।
ନ୍ୟସ୍ତଶସ୍ତ୍ରା ମହାଭାଗାଃ ପିତରଃ ପୂର୍ବଦେବତାଃ ।୧୯୨ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିତୃମାନେ କ୍ରୋଧରହିତ, ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତର ଶୌଚସମ୍ପନ୍ନ, ନିରନ୍ତର ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ, ଶସ୍ତ୍ରତ୍ୟାଗୀ ଏବଂ ଦୟାଦିଗୁଣଯୁକ୍ତ ଅନାଦି ଦେବତା ଅଟନ୍ତି ।

ଯସ୍ମାଦୁତ୍ପତ୍ତିରେତେଷାଂ ସର୍ବେଷାମପ୍ୟଶେଷତଃ ।
ଯେ ଚ ଯୈରୁପଚର୍ଯ୍ୟାଃ ସ୍ୟୁର୍ନିୟମୈସ୍ତାନ୍ନିବୋଧତ । ୧୯୩ ।

ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ଏହି ସବୁ ପିତୃଲୋକର ଉତ୍ପତ୍ତି, ଏବଂ ଯେ ନିୟମରେ ଯାହାଙ୍କ ଉପଚର୍ଯ୍ୟା କରିବାକୁ ହୁଏ, ତାହା ସବୁ ସମ୍ୟକ୍ ଭାବରେ ଶୁଣ ।

ମନୋର୍ହୈରଣ୍ୟଗର୍ଭସ୍ୟ ଯେ ମରୀଚ୍ୟାଦୟଃ ସୁତାଃ ।
ତେଷାମୃଷୀଣାଂ ସର୍ବେଷାଂ ପୁତ୍ରାଃ ପିତୃଗଣାଃ ସ୍ମୃତାଃ । ୧୯୪ ।

ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁର ପୁତ୍ର ମରୀଚ୍ୟାଦି ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ସେହିସବୁ ଋଷିମାନଙ୍କର ପୁତ୍ରମାନେ ପିତୃଗଣ ବୋଲନ୍ତି ।

ବିରାଟ୍‌ସୁତାଃ ସୋମସଦଃ ସାଧ୍ୟାନାଂ ପିତରଃ ସ୍ମୃତାଃ ।
ଅଗ୍ନିଷ୍ୱାତ୍ତାଶ୍ଚ ଦେବାନାଂ ମାରୀଚା ଲୋକବିଶ୍ରୁତାଃ । ୧୯୫ ।

ବିରାଟପୁତ୍ର ସୋମସଦମାନେ ସାଧ୍ୟମାନଙ୍କର ପିତୃଗଣ, ମରୀଚିର ପୁତ୍ର ଲୋକବିଖ୍ୟାତ ଅଗ୍ନିଷ୍ୱାତ୍ତ ଦେବତାମାନଙ୍କର ପିତୃଗଣ ବୋଲନ୍ତି ।

ଦୈତ୍ୟଦାନବଯକ୍ଷାଣାଂ ଗନ୍ଧର୍ବୋରଗରକ୍ଷସାମ୍ ।
ସୁପର୍ଣ୍ଣକିନ୍ନରାଣାଞ୍ଚ ସ୍ମୃତା ବର୍ହିଷଦୋଽତ୍ରିଜାଃ । ୧୯୬ ।

ବର୍ହିଷଦ ନାମ ଅତ୍ରିର ପୁତ୍ର ଦୈତ୍ୟ, ଦାନବ, ଯକ୍ଷ, ଗନ୍ଧର୍ବ, ସର୍ପ, ରାକ୍ଷସ, ସୁପର୍ଣ୍ଣ ଓ କିନ୍ନରମାନଙ୍କର ପିତୃଗଣ ବୋଲନ୍ତି ।

ସୋମପାଂ ନାମ ବିପ୍ରାଣାଂ କ୍ଷତ୍ରିୟାଣାଂ ହବିର୍ଭୁଜଃ ।
ବୈଶ୍ୟାନାମାଜ୍ୟପା ନାମ ଶୂଦ୍ରାଣାନ୍ତୁ ସୁକାଳିନଃ । ୧୯୭ ।

ସୋମପା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର, ହବିର୍ଭୁଜ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କର, ଆଜ୍ୟପା ବୈଶ୍ୟମାନଙ୍କର ଏବଂ ସୁକାଳିନ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ପିତୃଗଣ ।

ସୋମପାସ୍ତୁ କବେଃ ପୁତ୍ରା ହବିଷ୍ମନ୍ତୋଽଙ୍ଗିରଃ ସୁତାଃ ।
ପୁଲସ୍ତ୍ୟସ୍ୟାଜ୍ୟପାଃ ପୁତ୍ରା ବଶିଷ୍ଠସ୍ୟ ସୁକାଳିନଃ । ୧୯୮ ।

ପୁଣି ଭୃଗୁର ପୁତ୍ର ସୋମପା, ଅଙ୍ଗିରର ପୁତ୍ର ହବିଷ୍ମନ୍ତ, ପୁଲସ୍ତ୍ୟର ପୁତ୍ର ଆଜ୍ୟପା ଓ ବଶିଷ୍ଠର ପୁତ୍ର ସୁକାଳିନ୍ ପିତୃଗଣ ଅଟନ୍ତି ।

ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧାନଗ୍ନିଦଗ୍ଧାନ୍ କାବ୍ୟାନ୍ ବର୍ହିଷଦସ୍ତଥା ।
ଅଗ୍ନିଷ୍ୱାତ୍ତାଂଶ୍ଚ ସୌମ୍ୟାଂଶ୍ଚ ବିପ୍ରାଣାମେବ ନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ । ୧୯୯ ।

ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ, ଅନଗ୍ନିଦଗ୍ଧ, କାବ୍ୟ, ବର୍ହିଷଦ ଏବଂ ଅଗ୍ନିଷ୍ୱାତ୍ତ ତଥା ସୌମ୍ୟ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପିତୃଲୋକ ବୋଲନ୍ତି ।

ଯ ଏତେ ତୁ ଗଣା ମୁଖ୍ୟାଃ ପିତୃଣା ପରିକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ।
ତେଷାମପୀହ ବିଜ୍ଞେୟଂ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରମନନ୍ତକମ୍ । ୨୦୦ ।

ଏହି ଯେ ସବୁ ପିତୃଗଣ ବୋଲାଗଲା ଏହି ଜଗତରେ ସେମାନଙ୍କର ପୁତ୍ର-ପୌତ୍ରାଦି ଅନନ୍ତବଂଶପରମ୍ପରାକୁ ସୁଦ୍ଧା ପିତୃଲୋକ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଋଷିଭ୍ୟଃ ପିତରୋ ଜାତାଃ ପିତୃଭ୍ୟୋ ଦେବଦାନବାଃ ।
ଦେବେଭ୍ୟସ୍ତୁ ଜଗତ୍ ସର୍ବଂ ଚରଂ ସ୍ଥାଣ୍ୱନୁପୂର୍ବଶଃ । ୨୦୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଋଷିମାନଙ୍କଠାରୁ ପିତୃମାନେ, ପିତୃମାନଙ୍କଠାରୁ ଦେବଦାନବ ଏବଂ ଦେବତାମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହି ଚରାଚର ଜଗତ ଆନୁପୂର୍ବିକ କ୍ରମରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଅଛି ।

ରାଜତୈର୍ଭାଜନୈରେଷାମଥବା ରଜତାନ୍ୱିତୈଃ ।
ବାର୍ଯ୍ୟପି ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ଦତ୍ତମକ୍ଷୟାୟୋପକଳ୍ପତେ । ୨୦୨ ।

ରଜତମୟ ଅଥବା ରଜତଯୁକ୍ତ ପାତ୍ରରେ ପିତୃମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ବକ ପ୍ରଦତ୍ତ ଜଳ ସୁଦ୍ଧା ଅକ୍ଷୟ ସୁଖର କାରଣ ଅଟେ ।

ଦୈବକାର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ ।
ଦୈବଂ ହି ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ପୂର୍ବମାପ୍ୟାୟନଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୨୦୩ ।

ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଦେବକାର୍ଯ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟ ଅଧିକ ଅଟେ, କାରଣ ଦେବକାର୍ଯ୍ୟ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟର ଅଙ୍ଗସ୍ୱରୂପ ଏବଂ ପୋଷକ ବୋଲି କଥିତ ହୁଏ ।

ତେଷାମାରକ୍ଷଭୂତନ୍ତୁ ପୂର୍ବଂ ଦୈବଂ ନିୟୋଜୟେତ୍ ।
ରକ୍ଷାଂସି ହି ବିଲୁମ୍ପନ୍ତି ଶ୍ରାଦ୍ଧମାରକ୍ଷବର୍ଜିତମ୍ । ୨୦୪ ।

ପିତୃଗଣର ରକ୍ଷାକାରୀ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାପନ କରିବା କାରଣ ରକ୍ଷକରହିତ ଶ୍ରାଦ୍ଧକୁ ରାକ୍ଷସମାନେ ନଷ୍ଟ କରିଦିଅନ୍ତି ।

ଦୈବାଦ୍ୟନ୍ତଂ ତଦୀହେତ ପିତ୍ରାଦ୍ୟନ୍ତଂ ନ ତଦ୍ଭବେତ୍ ।
ପିତ୍ରାଦ୍ୟନ୍ତଂ ତ୍ୱୀହମାନଃ କ୍ଷିପ୍ରଂ ନଶ୍ୟତି ସାନ୍ୱୟଃ । ୨୦୫ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ପ୍ରାରମ୍ଭ ଓ ସମାପ୍ତି ଦୁଇ ଦେବତାପୂର୍ବକ କରିବ, ପିତ୍ରାଦି ପୂର୍ବକ କରିବ ନାହିଁ । ଯେ ପିତ୍ରାଦିପୂର୍ବକ କରେ ସେ ସବଂଶ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଶୁଚିଂ ଦେଶଂ ବିବିକ୍ତଞ୍ଚ ଗୋମୟେନୋପଲେପୟେତ୍ ।
ଦକ୍ଷିଣାପ୍ରବଣଞ୍ଚୈବ ପ୍ରୟତ୍ନେନୋପପାଦୟେତ୍ । ୨୦୬ ।

ଅସ୍ଥି ଅଙ୍ଗାରାଦିଶୂନ୍ୟ ପବିତ୍ର ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ଗୋବର ଲେପନ କରି ତାହାକୁ ଯତ୍ନସହକାରେ ଦକ୍ଷିଣଦିଗକୁ ଢଳାଇବ ।

ଅବକାଶେଷୁ ଚୋକ୍ଷେଷୁ ନଦୀତୀରେଷୁ ଚୈବ ହି ।
ବିବିକ୍ତେଷୁ ଚ ତୁଷ୍ୟନ୍ତି ଦତ୍ତେନ ପିତରଃ ସଦା । ୨୦୭ ।

ଖୋଲା ସ୍ଥାନ, ପବିତ୍ର ଦେଶ ବା ନଦୀତଟାଦି [illegible] ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କଲେ ପିତୃଗଣ ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ।

ଆସନେଷୂପକ୍ଳୃପ୍ତେଷୁ ବର୍ହିଷ୍ମତ୍ସୁ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ।
ଉପସ୍ପୃଷ୍ଟୋଦକାନ୍ ସମ୍ୟଗ୍ ବିପ୍ରାଂସ୍ତାନୁପବେଶୟେତ୍ । ୨୦୮ ।

ସେହିଠାରେ କୁଶଯୁକ୍ତ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଆସନ ବିଛାଇ କରି ତହିଁରେ ସମ୍ୟକ୍ ସ୍ନାନାଚମନକୃତ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ବସାଇବ ।

ଉପବେଶ୍ୟ ତୁ ତାନ୍ ବିପ୍ରାନାସନେଷ୍ୱଜୁଗୁପ୍ସିତାନ୍ ।
ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟୈଃ ସୁରଭିଭିରର୍ଚ୍ଚୟେଦ୍ଦୈବପୂର୍ବକମ୍ । ୨୦୯ ।

ସେହି ଆସନମାନଙ୍କରେ ଅନିନ୍ଦିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ବସାଇ ଉତ୍ତମ ସୁଗନ୍ଧିତ ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଦେବପୂର୍ବକ (ଅର୍ଥାତ୍ ଆଗେ ଦେବସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ପରେ ପିତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ) ପୂଜା କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ତେଷମୁଦକମାନୀୟ ସପବିତ୍ରାଂସ୍ତିଳାନପି ।
ଅଗ୍ନୌ କୁର୍ଯ୍ୟାଦନୁଜ୍ଞାତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ ସହ । ୨୧୦ ।

ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ କୁଶ ଓ ତିଳମିଶ୍ରିତ ଅର୍ଘ୍ୟ ଜଳ ଦାନକରି ସମସ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଅନୁଜ୍ଞା ନେଇ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ସହିତ ବ୍ରହ୍ମହୋମ ଅଗ୍ନିରେ କରିବ ।

ଅଗ୍ନେଃ ସୋମ ଯମାଭ୍ୟାଞ୍ଚ କୃତ୍ୱାପ୍ୟାୟନମାଦିତଃ ।
ହବିର୍ଦାନେନ ବିଧିବତ୍ ପଶ୍ଚାତ୍ ସନ୍ତର୍ପୟେତ୍ ପିତୃନ୍ । ୨୧୧ ।

ପ୍ରଥମେ ଯଥାବିଧି ହୋମକରି ଅଗ୍ନି, ସୋମ ଓ ଯମଙ୍କୁ ପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ଷଣପୂର୍ବକ ହବିର୍ଦାନ କରି ପଛେ ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ତୃପ୍ତ କରିବ ।

ଅଗ୍ନ୍ୟଭାବେ ତୁ ବିପ୍ରସ୍ୟ ପାଣାବେବୋପପାଦୟେତ୍ ।
ଯୋହ୍ୟଗ୍ନିଃ ସ ଦ୍ୱିଜୋ ବିପ୍ରୈର୍ମନ୍ତ୍ରଦର୍ଶିଭିରୁଚ୍ୟତେ । ୨୧୨ ।

ଅଗ୍ନି ଅଭାବରେ ହୋମକରି ନ ପାରିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ହସ୍ତରେ (ଉକ୍ତାନ୍ନ) ଆହୁତି ଦେବ । କାରଣ ଯେ ଅଗ୍ନି ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏହା ମନ୍ତ୍ରଦର୍ଶୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବୋଲନ୍ତି ।

ଅକ୍ରୋଧନାନ୍ ସୁପ୍ରସାଦାନ୍ ପୁରାତନାନ୍ ।
ଲୋକସ୍ୟାପ୍ୟାୟନେ ଯୁକ୍ତାନ୍ ଶ୍ରାଦ୍ଧଦେବାନ୍ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାନ୍ ।୨୧୩।

କ୍ରୋଧହୀନ, ପ୍ରସନ୍ନଚିତ୍ତ, ବୃଦ୍ଧ ଏବଂ ଲୋକହିତରେ ରତ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧର ପାତ୍ରଭୂତ ବୋଲନ୍ତି ।

ଅପସବ୍ୟମଗ୍ନୌ କୃତ୍ୱା ସର୍ବମାବୃତ୍ୟ ବିକ୍ରମମ୍ ।
ଅପସବ୍ୟେନ ହସ୍ତେନ ନିର୍ବପେଦୁଦକଂ ଭୁବି । ୨୧୪ । *

ଦକ୍ଷିଣାଭିମୁଖ ହୋଇ ଅଗ୍ନିରେ ହୋମ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନକର୍ମ କରି ପଛେ ଦକ୍ଷିଣ ହାତରେ ଭୂମିଉପରେ ପାଣି ଢାଳିବ ।

ତ୍ରୀଂସ୍ତୁ ତସ୍ମାଦ୍ଧବିଃଶେଷାତ୍ ପିଣ୍ଡାନ୍ କୃତ୍ୱା ସମାହିତଃ ।
ଔଦକେନୈବ ବିଧିନା ନିର୍ବପେଦ୍ଦକ୍ଷିଣାମୁଖଃ । ୨୧୫ ।

ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ପ୍ରଦାନ କରି ହୁତାବଶିଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟସବୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ତିନୋଟି ପିଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତକରି ଔଦକବିଧିଦ୍ୱାରା ଦକ୍ଷିଣ ମୁଖରେ ଅନନ୍ୟମନା ହୋଇ କୁଶରେ ଚଢ଼ାଇବ ।

ନ୍ୟୁପ୍ୟ ପିଣ୍ଡାଂସ୍ତତସ୍ତାଂସ୍ତୁ ପ୍ରୟତୋ ବିଧିପୂର୍ବକମ୍ ।
ତେଷୁ ଦର୍ଭେଷୁ ତଂ ହସ୍ତଂ ନିମୃଜ୍ୟାଲ୍ଲେପଭାଗିନାମ୍ । ୨୧୬ ।

ବିଧିପୂର୍ବକ ସେହି ପିଣ୍ଡମାନେ (ଦର୍ଭୋପରି) ସ୍ଥାପନ କରି ସେହି ଦର୍ଭଉପରେ ଲେପଭୁକ୍ ପିତୃଗଣର ତୃପ୍ତି ସକାଶେ ହାତ ପୋଛି ପକାଇବ ।

ଆଚମ୍ୟୋଦକ୍ ପରାବୃତ୍ୟ ତ୍ରିରାୟମ୍ୟଶନୈରସୂନ୍ ।
ଷଡୃତୂଂଶ୍ଚ ନମସ୍କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପିତୃନେବ ଚ ମନ୍ତ୍ରବିତ୍ । ୨୧୭ ।

ଅନନ୍ତର ଉତ୍ତରମୁଖ ହୋଇ ଆଚମନ ଓ କ୍ରମେ ୨ ଥର ପ୍ରାଣାୟାମକରି ମନ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ଷଡ଼ୃତୁ ଓ ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରିବ ।

ଉଦକଂ ନିନୟେଚ୍ଛେଷଂ ଶନୈଃ ପିଣ୍ଡାନ୍ତିକେ ପୁନଃ ।
ଅବଜିଘ୍ରେଚ୍ଚ ତାନ୍ ପିଣ୍ଡାନ୍ ଯଥାନ୍ୟୁପ୍ତାନ୍ ସମାହିତଃ । ୨୧୮ ।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ "ସର୍ବମାବୃତ୍ ପରିକ୍ରମମ୍" ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତହୋଇ ପିଣ୍ଡଦାନ ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ଜଳ ଅବଶିଷ୍ଟ ଥିବ, ତାହାକୁ ପିଣ୍ଡ ସମୀପରେ ଧୀରେ ୨ ଢାଳି ସାବଧାନ ହୋଇ ଯେଉଁ କ୍ରମରେ ପିଣ୍ଡ ରଖାଯାଇଥିଲା ସେହି କ୍ରମରେ ଆଘ୍ରାଣ କରିବ ।

ପିଣ୍ଡେଭ୍ୟସ୍ତ୍ୱଳ୍ପିକାଂ ମାତ୍ରା ସମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟାନୁପୂର୍ବଶଃ ।
ତାନେବ ବିପ୍ରାନାସୀନାନ୍ ବିଧିବତ୍ ପୂର୍ବମାଶୟେତ୍ । ୨୧୯ ।

ଯଥାକ୍ରମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଣ୍ଡରୁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ନେଇ ବିଧିପୂର୍ବକ ସେହି ଅଳ୍ପଭାଗକୁ ଭୋଜନ ସମୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଇବ ।

ଧ୍ରିୟମାଣେ ତୁ ପିତରି ପୂର୍ବେଷାମେବ ନିର୍ବପେତ୍ ।
ବିପ୍ରବଦ୍ ବାପି ତଂ ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ସ୍ୱକଂ ପିତରମାଶୟେତ୍ । ୨୨୦ ।

ପିତା ଜୀବିତ ଥିଲେ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧକରିବ । ଅଥବା ପିତୃବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ଥାନରେ ଆପଣା ପିତାଙ୍କୁ ଖୁଆଇବ ।

ପିତା ଯସ୍ୟ ତୁ ବୃତ୍ତଃ ସ୍ୟାଜ୍ଜୀବେଦ୍ ବାପି ପିତାମହଃ ।
ପିତୁଃ ସ ନାମ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତୟେତ୍ ପ୍ରପିତାମହମ୍ । ୨୨୧ ।

ପିତା ମରିଯାଇ ପିତାମହ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ପ୍ରପିତାମହର ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣଦ୍ୱାରା ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବ ।

ପିତାମହୋ ବା ତଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ଧଂ ଭୁଞ୍ଜୀତେତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ମନୁଃ ।
କାମଂ ବା ସମନୁଜ୍ଞାତଃ ସ୍ୱୟମେବ ସମାଚରେତ୍ । ୨୨୨ ।

ଅଥବା ସେହି ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଜୀବିତ ପିତାମହଙ୍କୁ ଭୋଜନ କରାଇବ ଏହା ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି; ଅଥବା ପିତାମହଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ନେଇ ଯେପରି ଇଚ୍ଛା ସେପରି କରିବ ।

ତେଷାଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ତୁ ହସ୍ତେଷୁ ସପବିତ୍ରଂ ତିଳୋଦକମ୍ ।
ତତ୍ପିଣ୍ଡାଗ୍ରଂ ପ୍ରୟଚ୍ଛେତ ସ୍ୱଧୈଷାମସ୍ତ୍ୱିତି ବ୍ରୁବନ୍ । ୨୨୩ ।

ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ହାତରେ ସପବିତ୍ର ତିଳୋଦକ ଦେଇ ପିତୃଗଣର ସ୍ୱଧା ହେଉ କହି ପିଣ୍ଡାଂଶ ପ୍ରଦାନ କରିବ ।

ପାଣିଭ୍ୟାନ୍ତୂପସଂଗୃହ୍ୟ ସ୍ୱୟମନ୍ନସ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧିତମ୍ ।
ବିପ୍ରାନ୍ତିକେ ପିତୄନ୍ ଧ୍ୟାୟନ୍ ଶନକୈରୁପନିକ୍ଷିପେତ୍ । ୨୨୪ ।

ପରେ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ର ନିଜେ ଦୁଇହାତରେ ନେଇ ପରିବେଷଣାର୍ଥ ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ସ୍ମରିକରି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସମୀପରେ ସ୍ଥାପନ କରିବ ।

ଉଭୟୋର୍ହସ୍ତୟୋର୍ମୁକ୍ତଂ ଯଦନ୍ନମୁପନୀୟତେ ।
ତଦ୍ ବିପ୍ରଲୁମ୍ପନ୍ତ୍ୟସୁରାଃ ସହସା ଦୁଷ୍ଟଚେତସଃ । ୨୨୫ ।

ଦୁଇହାତରେ ନ ଆଣିବା ଅନ୍ନକୁ ଅକସ୍ମାତ୍ ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧି ଅସୁରମାନେ ଛଡ଼ାଇ ନିଅନ୍ତି (ଏଣୁ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ଆଣିବ ନାହିଁ ।)

ଗୁଣାଂଶ୍ଚ ସୂପଶାକାଦ୍ୟାନ୍ ପୟୋଦଧି ଘୃତଂ ମଧୁ ।
ବିନ୍ୟସେତ୍ପ୍ରୟତଃ ସମ୍ୟଗ୍ ଭୂମାବେବ ସମାହିତଃ । ୨୨୬ ।

ଚଟଣି, ଡାଲି, ତରକାରି ଇତ୍ୟାଦି ଦୁଧ, ଦହି, ଘିଅ, ମଧୁ ଅତି ସାବଧାନ ହୋଇ ଅନନ୍ୟମନରେ ଭୂମିରେ (ପାତ୍ରୋପରି) ସ୍ଥାପନ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭକ୍ଷ୍ୟଂ ଭୋଜ୍ୟଞ୍ଚ ବିବିଧଂ ମୂଲାନି ଚ ଫଲାନି ଚ ।
ହୃଦ୍ୟାନି ଚୈବ ମାଂସାନି ପାନାନି ସୁରଭୀଣି ଚ ।୨୨୭।

ନାନାପ୍ରକାର ଭକ୍ଷ୍ୟ ଭୋଜ୍ୟସାମଗ୍ରୀ ନାନାପ୍ରକାର ଫଳମୂଳ, ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ ମାଂସସବୁ ନାନାପ୍ରକାର ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ପାନୀୟ,

ଉପନୀୟ ତୁ ତତ୍ସର୍ବଂ ଶନକୈଃ ସୁସମାହିତଃ ।
ପରିବେଷୟେତ ପ୍ରୟତୋ ଗୁଣାନ୍ ସର୍ବାନ୍ ପ୍ରଚୋଦୟନ୍ ।୨୨୮।

ଏସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ସମାହିତ ମନରେ ପ୍ରଥମେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ସମୀପରେ ଉପସ୍ଥିତ କରି ତତ୍ପରେ ସାବଧାନ ହୋଇ ପରିବେଷଣ କରିବ ଏବଂ ପରିବେଷଣ କାଳରେ ପରିବେଷ୍ୟମାଣ ଭୋଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତନ କରିବ ।

ନାସ୍ରମାପାତୟେଜ୍ଜାତୁ ନ କୁପ୍ୟେନ୍ନାନୃତଂ ବଦେତ୍ ।
ନ ପାଦେନ ସ୍ପୃଶେଦନ୍ନଂ ନ ଚୈତଦବଧୂନୟେତ୍ ।୨୨୯।

ପରିବେଷଣ କାଳରେ ଅଶ୍ରୁପାତ କରିବ ନାହିଁ, କ୍ରୋଧ କରିବ ନାହିଁ, ମିଥ୍ୟା କଥା କହିବ ନାହିଁ, ପାଦଦ୍ୱାରା ଅନ୍ନ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅନ୍ନ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ି ପକାଇବ ନାହିଁ ।

ଅସ୍ରଂ ଗମୟତି ପ୍ରେତାନ୍ କୋପୋଽରୀନନୃତଂ ଶୁନଃ ।
ପାଦସ୍ପର୍ଶସ୍ତୁ ରକ୍ଷାଂସି ଦୁଷ୍କୃତୀନବଧୂନନମ୍ ।୨୩୦।

ଅଶ୍ରୁପାତ କଲେ ଅନ୍ନ ପ୍ରେତକୁ ଯାଏ, କ୍ରୋଧ କଲେ ଶତ୍ରୁମାନେ ପାନ୍ତି, ମିଥ୍ୟା କହିଲେ କୁକୁରଙ୍କୁ ପହଞ୍ଚେ, ପାଦଦ୍ୱାରା ସ୍ପର୍ଶ କଲେ ରାକ୍ଷସମାନଙ୍କୁ ମିଳେ ଏବଂ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ି ପକାଇଲେ ଦୁଷ୍କୃତମାନେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଯଦ୍ ଯଦ୍ ରୋଚେତ ବିପ୍ରେଭ୍ୟସ୍ତତ୍ତଦ୍ଦଦ୍ୟାଦମତ୍ସରଃ ।
ବ୍ରହ୍ମୋଦ୍ୟାଶ୍ଚ କଥାଃ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପିତୃଣାମେତଦୀପ୍ସିତମ୍ ।୨୩୧।

ଯେ ଯେ ଭୋଜ୍ୟ ଗ୍ରହଣରେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ଅଭିରୁଚି ହୁଏ ଅକାର୍ପଣ୍ୟଭାବରେ ସେ ସବୁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ପରିବେଷଣ କରିବ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ ସମୟରେ ଈଶ୍ୱର-ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କଥା ବୋଲିବା ପିତୃଗଣଙ୍କ ଅଭିପ୍ରେତ ।

ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟଂ ଶ୍ରାବୟେତ୍ ପିତ୍ର୍ୟେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାଣି ଚୈବ ହି ।
ଆଖ୍ୟାନାନୀତିହାସାଂଶ୍ଚ ପୁରାଣାନି ଖିଲାନି ଚ ।୨୩୨।

ବେଦ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ଆଖ୍ୟାନ, ଇତିହାସ ଓ ସମସ୍ତ ପୁରାଣ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଶୁଣାଇବ ।

ହର୍ଷୟେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣାଂସ୍ତୁଷ୍ଟୋ ଭୋଜୟେଚ୍ଚ ଶନୈଃ ଶନୈଃ ।
ଅନ୍ନାଦ୍ୟେନାସକୃଚ୍ଚୈତାନ୍ ଗୁଣୈଶ୍ଚ ପରିଚୋଦୟେତ୍ ।୨୩୩।

ନିଜେ ପ୍ରସନ୍ନଚିତ୍ତ ହୋଇ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ କରିବ, ଧୀରେ ଧୀରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭୋଜନ କରାଇବ ଏବଂ ଅନ୍ନାଦିର ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତନ କରି ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିବା ସକାଶେ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କରିବ ।

ବ୍ରତସ୍ଥମପି ଦୌହିତ୍ରଂ ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ଯତ୍ନେନ ଭୋଜୟେତ୍ ।
କୁତପଞ୍ଚାସନେ ଦଦ୍ୟାତ୍ ତିଳୈଶ୍ଚ ବିକିରେନ୍ମହୀମ୍ ।୨୩୪।

ଦୋହିତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାକୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ଖୁଆଇବ, ବସିବା ସକାଶେ ନେପାଳୀ କମ୍ବଳ ଦେବ ଏବଂ ଭୂମିରେ ତିଳ ବିଞ୍ଚିଦେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ତ୍ରୀଣି ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ପବିତ୍ରାଣି ଦୌହିତ୍ରଃ କୁତପସ୍ତିଳାଃ ।
ତ୍ରୀଣି ଚାତ୍ର ପ୍ରଶଂସନ୍ତି ଶୌଚମକ୍ରୋଧମତ୍ୱରାମ୍ । ୨୩୫ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଦୌହିତ୍ର, ନେପାଳୀ କମ୍ବଳ ଓ ତିଳ ଏହି ତିନି ପବିତ୍ର ଓ ଶୌଚ, ଅକ୍ରୋଧ ଓ ଅତ୍ୱର ତିନି ପ୍ରଶଂସିତ ।

ଅତ୍ୟୁଷ୍ଣଂ ସର୍ବମନ୍ନଂ ସ୍ୟାଦ୍ ଭୁଞ୍ଜୀରଂସ୍ତେ ଚ ବାଗ୍ୟତାଃ ।
ନ ଚ ଦ୍ୱିଜାତୟୋ ବ୍ରୂୟୁର୍ଦାତ୍ରା ପୃଷ୍ଟା ହବିର୍ଗୁଣାନ୍ । ୨୩୬ ।

ସମୁଦାୟ ଅନ୍ନ ଅତ୍ୟୁଷ୍ଣ (ଗରମ) ହେବ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କଥା ନ କହି ଭୋଜନ କରିବେ । ଦାତା ସ୍ୱାଦୁ କି ଅସ୍ୱାଦୁ ଇତି ଅନ୍ନଗୁଣ ପଚାରିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କହିବେ ନାହିଁ ।

ଯାବଦୁଷ୍ଣଂ ଭବତ୍ୟନ୍ନଂ ଯାବଦଶ୍ନନ୍ତି ବାଗ୍ୟତାଃ ।
ପିତରସ୍ତାବଦଶ୍ନନ୍ତି ଯାବନ୍ନୋକ୍ତା ହବିର୍ଗୁଣାଃ । ୨୩୭ ।

ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ନ ଗରମ ଥାଏ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୌନହୋଇ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁଣ ନ କହନ୍ତି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିତୃଗଣ (ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଖରେ) ଭୋଜନ କରନ୍ତି ।

ଯଦ୍ଵେଷ୍ଟିତଶିରା ଭୁଙ୍କ୍ତେ ଯଦ୍ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ଦକ୍ଷିଣାମୁଖଃ ।
ସୋପାନତ୍କଶ୍ଚ ଯଦ୍ଭୁଙ୍କ୍ତେ ତଦ୍ୱୈ ରକ୍ଷାଂସି ଭୁଞ୍ଜତେ । ୨୩୮ ।

ମୁଣ୍ଡରେ ବସ୍ତ୍ର ବାନ୍ଧି ଯେ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରାଯାଏ ଓ ଦକ୍ଷିଣମୁଖ ହୋଇ ଯେ ଭୋଜନ କରାଯାଏ ଏବଂ ଚର୍ମ ପାଦୁକା ପିନ୍ଧି ଯେ ଭୋଜନ କରାଯାଏ ତାହା ରାକ୍ଷସମାନେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ପିତୃମାନେ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଚଣ୍ଡାଳଶ୍ଚ ବରାହଶ୍ଚ କୁକ୍କୁଟଃ ଶ୍ୱା ତଥୈବ ଚ ।
ରଜସ୍ୱଳା ଚ ଷଣ୍ଢଶ୍ଚ ନେକ୍ଷେରନ୍ନଶ୍ନତୋ ଦ୍ୱିଜାନ୍ । ୨୩୯ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଭୋଜନ କରିବା ସମୟରେ ଯେପରି ଚଣ୍ଡାଳ, ଶୂକର, କୁକ୍କୁଟ, କୁକୁର, ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଏବଂ ନପୁଂସକ ଦେଖିବାକୁ ନ ପାନ୍ତି ଏମନ୍ତ ଉପାୟ କରିବ ।

ହୋମେ ପ୍ରଦାନେ ଭୋଜ୍ୟେ ଚ ଯଦେଭିରଭିବୀକ୍ଷ୍ୟତେ ।
ଦୈବେ କର୍ମଣି ପିତ୍ର୍ୟେ ବା ତଦ୍ଗଚ୍ଛତ୍ୟଯଥାତଥମ୍ । ୨୪୦ ।

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର, ଦାନ ଭୋଜନ ଦେବକର୍ମ ବା ପିତୃ କର୍ମରେ ଯଦି ଏମାନେ ଦେଖନ୍ତି ତେବେ ତାହା ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ ।

ଘ୍ରାଣେନ ଶୂକରୋ ହନ୍ତି ପକ୍ଷବାତେନ କୁକ୍କୁଟଃ ।
ଶ୍ୱା ତୁ ଦୃଷ୍ଟିନିପାତେନ ସ୍ପର୍ଶେନାବରବର୍ଣ୍ଣଜଃ । ୨୪୧ ।

ଶୂକର ଘ୍ରାଣଦ୍ୱାରା, କୁକ୍କୁଟ ପକ୍ଷବାୟୁଦ୍ୱାରା, କୁକ୍କୁର ଦୃଷ୍ଟିପାତଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଶୂଦ୍ର ସ୍ପର୍ଶଦ୍ୱାରା ନିଷ୍ଫଳ କରନ୍ତି ।

ଖଞ୍ଜୋ ବା ଯଦି ବା କାଣୋ ଦାତୁଃ ପ୍ରେଷ୍ୟୋଽପି ବା ଭବେତ୍ ।
ହୀନାତିରିକ୍ତଗାତ୍ରୋ ବା ତମପ୍ୟପନୟେଦ୍ବତଃ । ୨୪୨ । *

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ "ତମପ୍ୟପନୟେତ୍ପୁନଃ" ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖଞ୍ଜ, କାଣ, ହୀନାଙ୍ଗ ବା ଅଧିକାଂଗ ବ୍ୟକ୍ତି ଏମାନେ ଦାତାର ଭୃତ୍ୟ ହେଲେ, ସୁଦ୍ଧା ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧସ୍ଥାନରୁ ଅପସାରଣ କରିବ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଭିକ୍ଷୁକଂ ବାପି ଭୋଜନାର୍ଥମୁପସ୍ଥିତମ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣୈରଭ୍ୟନୁଜ୍ଞାତଃ ଶକ୍ତିତଃ ପ୍ରତିପୂଜୟେତ୍ । ୨୪୩ ।

ଅତିଥିରୂପ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଥବା ଭିକ୍ଷୁକ ସେ ସମୟରେ ଭୋଜନ ନିକାଶେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ତାହାକୁ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ନେଇ ଯଥାଶକ୍ତି ପୂଜା କରିବ (ଭୋଜନ ବା ଭିକ୍ଷାଦେବ) ।

ସାର୍ବବର୍ଣ୍ଣିକମନ୍ନାଦ୍ୟଂ ସନ୍ନୀୟାପ୍ଲାବ୍ୟ ବାରିଣା ।
ସମୁତ୍ସୃଜେଦ୍ଭୁକ୍ତବତାମଗ୍ରତୋ ବିକିରନ୍ ଭୁବି । ୨୪୪ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନ ଶେଷ ହେଲେ ସବୁପ୍ରକାର ଅନ୍ନବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି ଏକତ୍ର କରି ଜଳ ଦ୍ୱାରା ଭିଜାଇ ଭୁକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଭୂମିରେ ଦର୍ଭ ଉପର ରଖିବ ।

ଅସଂସ୍କୃତପ୍ରମୀତାନାଂ ତ୍ୟାଗିନାଂ କୁଳଯୋଷିତାମ୍ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ଭାଗଧେୟଂ ସ୍ୟାଦ୍ଦର୍ଭେଷୁ ବିକିରଶ୍ଚ ଯଃ । ୨୪୫ ।

ଦର୍ଭ ଉପରେ ସ୍ଥାପିତ ସେହି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ଅଗ୍ନିସଂସ୍କାରର ଅଯୋଗ୍ୟ ମୃତବାଳକ ଓ କୁଳତ୍ୟାଗିନୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ତାହା ପ୍ରାପ୍ୟ ଭାଗ ଅଟେ ।

ଉଚ୍ଛେଷଣଂ ଭୂମିଗତମଜିହ୍ମସ୍ୟାଶଠସ୍ୟ ଚ ।
ଦାସବର୍ଗସ୍ୟ ତତ୍ପିତ୍ର୍ୟେ ଭାଗଧେୟଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୨୪୬ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧ କର୍ମରେ ଯେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ଭୂଇଁରେ ପଡ଼ିଯାଏ ତାହା ସରଳ ସ୍ୱଭାବ, ଆଳସ୍ୟଶୂନ୍ୟ, ଅକପଟହୃଦୟ ଦାସବର୍ଗର ଭାଗବୋଲି ବୋଲାଯାଇଅଛି ।

ଆସପିଣ୍ଡକ୍ରିୟାକର୍ମ ଦ୍ୱିଜାତେଃ ସଂସ୍ଥିତସ୍ୟ ତୁ ।
ଅଦୈବଂ ଭୋଜୟେଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ଧଂ ପିଣ୍ଡମେକନ୍ତୁ ନିର୍ବପେତ୍ । ୨୪୭ ।

ଆସନ୍ନମୃତ ଦ୍ୱିଜାତିର ସପିଣ୍ଡୀକରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଦୈବପକ୍ଷ ନାହିଁ, ତହିଁରେ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ କରାଇବ ଓ ଗୋଟିଏ ପିଣ୍ଡଦେବ ।

ସହପିଣ୍ଡକ୍ରିୟାୟାନ୍ତୁ କୃତାୟାମସ୍ୟ ଧର୍ମତଃ ।
ଅନୟୈବାବୃତା କାର୍ଯ୍ୟଂ ପିଣ୍ଡନିର୍ବପଣଂ ସୁତୈଃ । ୨୪୮ ।

ପରନ୍ତୁ ଧର୍ମାନୁସାରେ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ସପିଣ୍ଡୀକରଣ ହେଲା ଉତ୍ତାରୁ ପୁତ୍ରମାନେ ମୃତାହତିଥିମାନଙ୍କର ପାର୍ବଣ ବିଧିରେ ପିଣ୍ଡଦାନ କରିବେ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଯ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ବୃଷଳାୟ ପ୍ରୟଚ୍ଛତି ।
ସ ମୂଢ଼ୋ ନରକଂ ଯାତି କାଳସୂତ୍ରମବାକ୍ଶିରାଃ । ୨୪୯ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଭୋଜନ କରି ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ଶୂଦ୍ରକୁ ଦିଏ ସେ ମୂଢ଼ କାଳସୂତ୍ର ନାମକ ନରକରେ ଅଧୋମୁଖରେ ପତିତ ହୁଏ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧଭୁଗ୍ ବୃଷଳୀତଳ୍ପଂ ତଦହର୍ଯୋଽଧିଗଚ୍ଛତି ।
ତସ୍ୟାଃ ପୁରୀଷେ ତନ୍ମାସଂ ପିତରସ୍ତସ୍ୟ ଶେରତେ । ୨୫୦ । *

ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଭୋଜନକରି ସେଦିନ ଯେ ବେଶ୍ୟାସଙ୍ଗ କରେ ତାହାର ବିଷ୍ଠାରେ ସମ୍ଭୋଗକାରୀର ପିତୃଗଣ ମାସେକାଳ ଶୋଇଥାନ୍ତି ।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ମାଂସି' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ୱଦିତମିତ୍ୟେବଂ ତୃପ୍ତାନାଚାମୟେତ୍ତତଃ ।
ଆଚାନ୍ତାଂଶ୍ଚାନୁଜାନୀୟାଦଭିତୋ ରମ୍ୟତାମିତି । ୨୫୧ ।

ତୃପ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଆହାର ହୋଇ ଅଛି ତ ଏହା ପଚାରି ଆଚମନ କରାଇବ ଏବଂ ଆଚମନ ପରେ ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତୁ କହିବ।

ସ୍ୱଧାସ୍ତ୍ୱିତ୍ୟେବ ତଂ ବ୍ରୂୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣାସ୍ତଦନନ୍ତରମ୍ ।
ସ୍ୱଧାକାରଃ ପରଂ ହ୍ୟାଶୀଃ ସର୍ବେଷୁ ପିତୃକର୍ମସୁ । ୨୫୨ । *

ତଦନନ୍ତର ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ତ୍ତାକୁ ସ୍ୱଧାହେଉ ବୋଲି ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବେ ସମୁଦାୟ ଶ୍ରାଦ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟରେ ସ୍ୱଧା ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ ପରମ ଆଶୀର୍ବାଦ ଅଟେ ।

ତତୋ ଭୁକ୍ତବତାଂ ତେଷାମନ୍ନ ଶେଷଂ ନିବେଦୟେତ୍ ।
ଯଥା ବ୍ରୂୟୁସ୍ତଥା କୁର୍ଯ୍ୟାଦନୁଜ୍ଞାତସ୍ତତୋ ଦ୍ୱିଜୈଃ । ୨୫୩ ।

ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ଭୁକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ କାହାକୁ ଦେବୁଁ ଏକଥା ପଚାରି ସେମାନେ ଯାହା ଆଜ୍ଞା କରିବେ ତଦନୁଯାୟୀ କରିବ ।

ପିତ୍ର୍ୟେ ସ୍ୱଦିତମିତ୍ୟେବ ବାଚ୍ୟଂ ଗୋଷ୍ଠେ ତୁ ସୁଶ୍ରୁତମ୍ ।
ସମ୍ପନ୍ନମିତ୍ୟଭ୍ୟୁଦୟେ ଦୈବେ ରୁଚିତମିତ୍ୟପି । ୨୫୪ ।

ପିତୃ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ସ୍ୱଦିତ (ଭଲ ଭୋଜନ), ଗୋଷ୍ଠୀ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ସୁଶ୍ରୁତ, ବୃଦ୍ଧି ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ସମ୍ପନ୍ନ ଓ ଦେବ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ରୁଚିତ ଏହି କଥା କହି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ତୃପ୍ତି ପଚାରିବ ।

ଅପରାହ୍ଣସ୍ତଥା ଦର୍ଭା ବାସ୍ତୁସମ୍ପାଦନଂ ତିଳାଃ ।
ସୃଷ୍ଟି ମୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱିଜାଶ୍ଚାଗ୍ର୍ୟାଃ ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ମସୁ ସମ୍ପଦଃ । ୨୫୫ ।

ଅପରାହ୍ଣକାଳରେ କୁଶାଦି, ବାସ୍ତୁସମ୍ପାଦନ (ଘର ଲିପାପୋଛା), ତିଳ ଓ ଅକାତରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ନଦାନ, ଅନ୍ନାଦିର ସଂସ୍କାର ଓ ପଙ୍‌କ୍ତିପାବନ ବ୍ରାହ୍ମଣ —ଏ ସବୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧର ସମ୍ପଦ ବା ଅଙ୍ଗ ।

ଦର୍ଭାଃ ପବିତ୍ରଂ ପୂର୍ବାହ୍ଣୋ ହବିଷ୍ୟାଣି ଚ ସର୍ବଶଃ ।
ପବିତ୍ରଂ ଯଚ୍ଚ ପୂର୍ବୋକ୍ତଂ ବିଜ୍ଞେୟା ହବ୍ୟସମ୍ପଦଃ । ୨୫୬ ।

କୁଶ, ମନ୍ତ୍ର, ପୂର୍ବାହ୍ଣକାଳ, ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ହବିଷ୍ୟାନ୍ନ ଓ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଲିପାପୋଛା ଆଦି ଯେ ପବିତ୍ରତା ଏହା ଦେବକର୍ମର ସମ୍ପଦ ।

ମୁନ୍ୟନ୍ନାନି ପୟଃ ସୋମୋ ମାଂସଂ ଯଚ୍ଚାନୁପସ୍କୃତମ୍ ।
ଅକ୍ଷାରଲବଣଂ ଚୈବ ପ୍ରକୃତ୍ୟା ହବିରୁଚ୍ୟତେ । ୨୫୭ ।

ମୁନିଜନସେବିତ ନୀବାରାଦି ଅନ୍ନ, ଦୁଗ୍ଧ, ସୋମରସ, ଅବିକୃତ ମାଂସ ଓ ସୈନ୍ଧବାଦି ଅକୃତ୍ରିମ ଲବଣକୁ ସ୍ୱଭାବଜାତ ହବି ବୋଲିଯାଏ ।

ବିସୃଜ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣାଂସ୍ତାଂସ୍ତୁ ନିୟତୋ ବାଗ୍‌ୟତଃ ଶୁଚିଃ ।
ଦକ୍ଷିଣାଂ ଦିଶମାକାଙ୍କ୍ଷନ୍ ଯାଚେତେମାନ୍ ବରାନ୍ ପିତୄନ୍ । ୨୫୮ ।

ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ଶୁଦ୍ଧଭାବରେ ମୌନାବଲମ୍ବୀ ହୋଇ ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ ଦକ୍ଷିଣାଦିଗ ଅବଲୋକନ କରି ପିତୃଗଣଙ୍କ ନିକଟେ ଏହିସବୁ ବର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବ ।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ପରହ୍ୟାଶୀଃ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦାତାରୋ ନୋଽଭିବର୍ଦ୍ଧନ୍ତାଂ ବେଦାଃ ସନ୍ତତିରେବ ଚ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧା ଚ ନୋ ମା ବ୍ୟଗମଦ୍ ବହୁଦେୟଞ୍ଚ ନୋଽସ୍ତ୍ୱିତି । ୨୫୯ । *

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ବଂଶରେ ଦାତାର-ସଂଖ୍ୟା, ବେଦ (ଅଧ୍ୟୟନ, ଅଧ୍ୟାପନ ଓ ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ) ଓ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଦି ବଢ଼ନ୍ତୁ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ କୂଳରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅପସାରିତ ନ ହେଉ ଏବଂ ଦାନ କରିବା ସକାଶେ ବହୁଦେୟବସ୍ତୁ ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଉ ।

ଏବଂ ନିର୍ବପଣଂ କୃତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଂସ୍ତାଂ ସ୍ତଦନନ୍ତରମ୍ ।
ଗାଂ ବିପ୍ରମଜମଗ୍ନିଂ ବା ପ୍ରାଶୟେଦପ୍ସୁ ବା କ୍ଷିପେତ୍ । ୨୬୦ ।

ଏହିପରି ପିଣ୍ଡଦାନ କରି ପିଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକ ଗାଈ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଛେଳି ବା ଅଗ୍ନିକୁ ଖୁଆଇବ ଅଥବା ପାଣିକୁ ପକାଇ ଦେବ ।

ପିଣ୍ଡନିର୍ବପଣଂ କେଚିତ୍ ପୁରସ୍ତାଦେବ କୁର୍ବତେ ।
ବୟୋଭିଃ ଖାଦୟନ୍ତ୍ୟନ୍ୟେ ପ୍ରକ୍ଷିପନ୍ତ୍ୟନଲେଽପ୍ସୁ ବା । ୨୬୧ ।

କେହି କେହି ବା ଅଗ୍ରେ ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନ କରାଇ ପରେ ପିଣ୍ଡ ଦାନ କରନ୍ତି, କେହି ପକ୍ଷିମାନଙ୍କୁ ପିଣ୍ଡ ଖୁଆଇ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ କେହି ନିଆଁ ବା ପାଣିରେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ପତିବ୍ରତା ଧର୍ମପତ୍ନୀ ପିତୃପୂଜନତତ୍ପରା ।
ମଧ୍ୟମନ୍ତୁ ତତଃ ପିଣ୍ଡମଦ୍ୟାତ୍ ସମ୍ୟକ୍ ସୁତାର୍ଥିନୀ । ୨୬୨ ।

ପିତୃପୂଜନତତ୍ପର ପତିବ୍ରତା ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଯଦି ବିଶିଷ୍ଟପୁତ୍ରକାମିନୀ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ସେ ମଧ୍ୟମ (ପିତାମହର) ପିଣ୍ଡ ଭୋଜନ କରିବେ ।

ଆୟୁଷ୍ମନ୍ତଂ ସୁତଂ ସୂତେ ଯଶୋମେଧାସମନ୍ୱିତମ୍ ।
ଧନବନ୍ତଂ ପ୍ରଜାବନ୍ତଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ଧାର୍ମିକଂ ତଥା । ୨୬୩ ।

ମଧ୍ୟମପିଣ୍ଡ ଭୋଜନ କଲେ ଧର୍ମପତ୍ନୀଗର୍ଭରେ ଯେ ପୁତ୍ର ଜାତ ହେବ ସେ ଆୟୁଷ୍ମାନ, ଯଶସ୍ୱୀ, ମେଧାସମ୍ପନ୍ନ, ଧନବାନ୍, ପ୍ରଜାବାନ, ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ଧାର୍ମିକ ହେବ ।

ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟ ହସ୍ତାବାଚମ୍ୟ ଜ୍ଞାତିପ୍ରାୟଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ ।
ଜ୍ଞାତିଭ୍ୟଃ ସତ୍କୃତଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ବାନ୍ଧବାନପି ଭୋଜୟେତ୍ । ୨୬୪ ।

ତଦନନ୍ତର ଦୁଇହାତ ଧୋଇ ଆଚମନ କରି ସମାଦରରେ ଅନ୍ନାଦି ଦେଇ ମାତୃପକ୍ଷୀୟ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଇବ ।

ଉଚ୍ଛେଷଣନ୍ତୁ ତତ୍ତିଷ୍ଠେଦ୍ ଯାବଦ୍ ବିପ୍ରା ବିସର୍ଜିତାଃ ।
ତତୋ ଗୃହବଳିଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦିତି ଧର୍ମୋ ବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ । ୨୬୫ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରି ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ସେଠାରେ ଥିବ, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସମାପନ ହେଲେ ବୈଶ୍ୱଦେବାଦି ନିତ୍ୟକର୍ମ କରିବ—ଏହାହିଁ ଧର୍ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

---

* ଗୋ ୭ ଟି ପୁସ୍ତକରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ମିଳେ——ଅନ୍ନଂ ଚ ନୋ ବହୁ ଭବେଦ୍ତିଥୀଂଶ୍ଚ ଲଭେମହି । ଯାଚିତାରଶ୍ଚ ନଃ ସନ୍ତୁ ମା ଚ ଯାଚିଷ୍ମ କଞ୍ଚନଃ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନ୍ନ ବହୁତ ମିଳୁ, ଆମ୍ଭର ଅତିଥି ଅଧିକ ହେଉ, ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନେକେ ମାଗନ୍ତୁ ବା ଆମ୍ଭେ କାହାକୁ ନ ମାଗୁଁ । ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ଶ୍ରାଦ୍ଧଭୁକ୍ ପୁନରଶ୍ନାତି ତଦହର୍ଯୋ ଦ୍ୱିଜାଧମଃ । ପ୍ରଯାତି ଶୂକରଂ ଯୋନିଂ କୃମିର୍ବା ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଧମ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଭୋଜନ କରି ସେ ଦିନ ପୁଣି ଖାଏ ସେ ନିଃସନ୍ଦେହ ଶୂକର ବା କୃମି ଯୋନି ପାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ହବିର୍ଯଚ୍ଚିରରାତ୍ରାୟ ଯଚ୍ଚାନନ୍ତ୍ୟାୟ କଳ୍ପତେ ।
ପିତୃଭ୍ୟୋ ବିଧିବଦ୍ଦତ୍ତଂ ତତ୍ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟଶେଷତଃ ।୨୬୬।

ଯେ ହବ୍ୟ ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ଯଥାବିଧି ଦେଲେ ସେମାନଙ୍କର ଦୀର୍ଘକାଳବ୍ୟାପୀ ଅକ୍ଷୟ ତୃପ୍ତି ହୁଏ ତାହା ଅଶେଷ ପ୍ରକାର କହୁଅଛୁ ।

ତିଳୈର୍ବ୍ରୀହିଯବୈର୍ମାଷୈରଦ୍ଭିର୍ମୂଳଫଳେନ ବା ।
ଦତ୍ତେନ ମାସଂ ତୃପ୍ୟନ୍ତି ବିଧିବତ୍ ପିତରୋ ନୃଣାମ୍ ।୨୬୭।

ତିଳ, ଧାନ, ଯବ, ମାଷ, ଜଳ, ମୂଳ ଓ ଫଳ ବିଧିପୂର୍ବକ ଦେଲେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପିତୃଗଣ ମାସେ କାଳ ପରିତୃପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଦ୍ୱୌ ମାସୌ ମତ୍ସ୍ୟମାଂସେନ ତ୍ରୀନ୍ ମାସାନ୍ ହାରିଣେନ ତୁ ।
ଔରଭ୍ରେଣାଥ ଚତୁରଃ ଶାକୁନେନାଥ ପଞ୍ଚ ବୈ ।୨୬୮।

(ପିତୃଗଣ) ମତ୍ସ୍ୟର ମାଂସରେ ଦୁଇମାସ, ହରିଣ ମାଂସରେ ତିନିମାସ, ମେଷମାଂସରେ ଚାରିମାସ, ଏବଂ ପକ୍ଷୀମାଂସରେ ପାଞ୍ଚମାସ ପରିତୃପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଷଣ୍ମାସାନ୍ ଛାଗମାଂସେନ ପାର୍ଷତେନ ଚ ସପ୍ତ ବୈ ।
ଅଷ୍ଟାବେଣସ୍ୟ ମାଂସେନ ରୌରବେଣ ନବୈବ ତୁ ।୨୬୯।

ସେମାନେ ଛାଗମାଂସଦ୍ୱାରା ଛଅମାସ, ଚିତ୍ରମୃଗମାଂସଦ୍ୱାରା ସାତମାସ, ଏଣମୃଗମାଂସଦ୍ୱାରା ଆଠମାସ ଏବଂ ରୁରୁ (କୃଷ୍ଣସାର) ମୃଗମାଂସଦ୍ୱାରା ନଅମାସ ପରିତୃପ୍ତ ରହନ୍ତି ।

ଦଶମାସାଂସ୍ତୁ ତୃପ୍ୟନ୍ତି ବରାହମହିଷାମିଷୈଃ ।
ଶଶକୂର୍ମୟୋସ୍ତୁ ମାଂସେନ ମାସାନେକାଦଶୈବ ତୁ ।୨୭୦।

ବରାହ ଓ ମହିଷ ମାଂସରେ ଦଶମାସ ଏବଂ ଠେକୁଆ ଓ କଚ୍ଛପ ମାଂସରେ ସେମାନଙ୍କର ଏଗାର ମାସ ତୃପ୍ତି ହୁଏ ।

ସମ୍ବତ୍ସରନ୍ତୁ ଗବ୍ୟେନ ପୟସା ପାୟସେନ ଚ ।
ବାର୍ଦ୍ଧ୍ରୀଣସସ୍ୟ ମାଂସେନ ତୃପ୍ତିର୍ଦ୍ୱାଦଶବାର୍ଷିକୀ ।୨୭୧।

ଗୋଦୁଗ୍ଧ ଓ ତହିଁର ପାୟସ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବତ୍ସର ଓ (ଲମ୍ବକର୍ଣ୍ଣ ବୃଦ୍ଧ ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣ ଛାଗ) ବାର୍ଦ୍ଧ୍ରୀଣସ ମାଂସ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ବାରବର୍ଷ ତୃପ୍ତି ହୁଏ ।

କାଳଶାକଂ ମହାଶଲ୍କାଃ ଖଡ୍ଗଲୋହାମିଷଂ ମଧୁ ।
ଆନନ୍ତ୍ୟାୟୈବ କଳ୍ପ୍ୟନ୍ତେ ମୁନ୍ୟନ୍ନାନି ଚ ସର୍ବଶଃ ।୨୭୨।

କାଳଶାକ, ବଡ଼କାତି ବିଶିଷ୍ଟ ମାଛ, ଖଡ୍ଗ, ଲୋହିତଛାଗ, ମଧୁ, ଓ ନୀବାରାଦି ମୁନିଜନ ସେବିତ ଅନ୍ନଦ୍ୱାରା ପିତୃଗଣଙ୍କର ଅନନ୍ତକାଳ ତୃପ୍ତି ହୁଏ ।

ଯତ୍କିଞ୍ଚିନ୍ମଧୁନା ମିଶ୍ରଂ ପ୍ରଦଦ୍ୟାତ୍ତୁ ତ୍ରୟୋଦଶୀମ୍ ।
ତଦପ୍ୟକ୍ଷୟମେବ ସ୍ୟାଦ୍ ବର୍ଷାସୁ ଚ ମଘାସୁ ଚ ।୨୭୩।

ବର୍ଷାକାଳରେ, ମଘାନକ୍ଷତ୍ରରେ ତ୍ରୟୋଦଶୀ ସଂଯୁକ୍ତ ହେଲେ ସେହି ଦିନରେ ମଧୁମିଶ୍ରିତ କରି ଯାହାକିଛି ଅନ୍ନ ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବ ତଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ଅକ୍ଷୟତୃପ୍ତି ହୁଏ ।

ଅପି ନଃ ସ କୁଳେ ଜାୟାଦ୍ ଯୋ ନୋ ଦଦ୍ୟାତ୍ ତ୍ରୟୋଦଶୀମ୍ ।
ପାୟସଂ ମଧୁସର୍ପିର୍ଭ୍ୟାଂ ପ୍ରାକ୍ଛାୟେ କୁଞ୍ଜରସ୍ୟ ଚ ।୨୭୪।

ପିତୃଗଣ ଇଚ୍ଛାକରନ୍ତି ଯେମନ୍ତ ବଂଶଧର ଆମ୍ଭକୁଳରେ ହେଉ ଯେ ସେ ମଘାତ୍ରୟୋଦଶୀରେ ଅଥବା ଯେତେବେଳେ ହାତୀର ଛାଇ ପୂର୍ବଦିଗରେ ପଡ଼େ ସେ ସମୟରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଘୃତମଧୁଯୁକ୍ତ ପାୟସଦ୍ୱାରା ପରିତୃପ୍ତ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦ୍ ଯଦ୍ଦଦାତି ବିଧିବତ୍ ସମ୍ୟକ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସମନ୍ୱିତଃ ।
ତତ୍ତତ୍ ପିତୃଣାଂ ଭବତି ପରତ୍ରାନନ୍ତମକ୍ଷୟମ୍ । ୨୭୫ ।

ସମ୍ୟକ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧାସମନ୍ୱିତ ହୋଇ ଯଥାବିଧି ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ଯାହା କିଛି ଦାନ କରାଯାଏ ପରକାଳରେ ତାହା ପିତୃଲୋକର ଅକ୍ଷୟ ଓ ଅନନ୍ତତୃପ୍ତିର କାରଣ ହୁଏ

କୃଷ୍ଣପକ୍ଷେ ଦଶମ୍ୟାଦୌ ବର୍ଜୟିତ୍ୱାଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀମ୍ ।
ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ପ୍ରଶସ୍ତା ସ୍ତିଥୟୋ ଯଥୈତା ନ ତଥେତରାଃ । ୨୭୬ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଛାଡ଼ି କୃଷ୍ଣପକ୍ଷର ଦଶମୀଠାରୁ ଅମାବାସ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିଥିମାନ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସକାଶେ ଯେପରି ପ୍ରଶସ୍ତ ସେପରି ଅନ୍ୟ ତିଥିମାନ ନୁହନ୍ତି ।

ଯୁକ୍ଷୁ କୁର୍ବନ ଦିନର୍କ୍ଷେଷୁ ସର୍ବାନ୍ କାମାନ୍ ସମଶ୍ନୁତେ ।
ଅଯୁକ୍ଷୁ ପିତୃନ୍ ସର୍ବାନ୍ ପ୍ରଜାଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପୁଷ୍କଳାମ୍ । ୨୭୭ ।

ଦ୍ୱିତୀୟା ପ୍ରଭୃତି ଯୁଗ୍ମତିଥି ଓ ଭରଣୀରୋହିଣୀ ପ୍ରଭୃତି ଯୁଗ୍ମନକ୍ଷତ୍ରରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧକଲେ ସକଳ କାମନା ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ଏବଂ ଅଯୁଗ୍ମତିଥି ଓ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କଲେ ଧନବିଦ୍ୟାଦିସମ୍ପନ୍ନ ସନ୍ତତି ଲାଭ ହୁଏ ।

ଯଥା ଚୈବାପରଃ ପକ୍ଷଃ ପୂର୍ବପକ୍ଷାଦ୍ ବିଶିଷ୍ୟତେ ।
ତଥା ଶ୍ରାଦ୍ଧସ୍ୟ ପୂର୍ବାହ୍ଣା ଦପରାହ୍ଣୋ ବିଶିଷ୍ୟତେ । ୨୭୮ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଅପର (କୃଷ୍ଣ) ପକ୍ଷ ଯେମନ୍ତ ପୂର୍ବ (ଶୁକ୍ଳ) ପକ୍ଷଠାରୁ ବିଶିଷ୍ଟ (ଫଳଦାୟୀ) ସେମନ୍ତ ପୂର୍ବାହ୍ଣଠାରୁ ଅପରାହ୍ଣ ଫଳଦାୟୀ ଅଟେ ।

ପ୍ରାଚୀନାବୀତିନା ସମ୍ୟଗପସବ୍ୟମତନ୍ଦ୍ରିଣା ।
ପିତ୍ର୍ୟମାନିଧନାତ୍ କାର୍ଯ୍ୟଂ ବିଧିବଦ୍ଦର୍ଭ ପାଣିନା । ୨୭୯ ।

ଡାହାଣ କାନ୍ଧରେ ଯଜ୍ଞସୂତ୍ରଧାରୀ ହୋଇ ନିରଳସ ଭାବରେ କୁଶହସ୍ତରେ ସମସ୍ତ ପିତୃ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିବ ।

ରାତ୍ରୌ ଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ନ କୁର୍ବୀତ ରାକ୍ଷସୀ କୀର୍ତ୍ତିତା ହିସା ।
ସନ୍ଧ୍ୟାୟୋରୁଭୟୋଶ୍ଚୈବ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଚୈବାଚିରୋଦିତେ । ୨୮୦ ।

ରାତ୍ରିକାଳରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବ ନାହିଁ—ତାହାକୁ ରାକ୍ଷସ କାଳ ବୋଲନ୍ତି । ଉଭୟ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳରେ କିମ୍ବା ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ଅଳ୍ପକାଳମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବ ନାହିଁ ।

ଅନେନ ବିଧିନା ଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ତ୍ରିରବ୍ଦସ୍ୟେହ ନିର୍ବପେତ୍ ।
ହେମନ୍ତଗ୍ରୀଷ୍ମବର୍ଷାସୁ ପାଞ୍ଚଯଜ୍ଞିକମନ୍ୱହମ୍ । ୨୮୧ ।

ଏହି ବିଧିରେ ହେମନ୍ତ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ବର୍ଷାକାଳରେ ବର୍ଷରେ ତିନିଥର ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବ ଏବଂ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନ୍ତର୍ଗତ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପ୍ରତିଦିନ କରିବ ।

ନ ପୈତୃଯଜ୍ଞିୟୋ ହୋମୋ ଲୌକିକେଽଗ୍ନୌ ବିଧୀୟତେ ।
ନ ଦର୍ଶେନ ବିନା ଶ୍ରାଦ୍ଧମାହିତାଗ୍ନେର୍ଦ୍ଦ୍ୱିଜନ୍ମନଃ । ୨୮୨ ।

ପିତୃଯଜ୍ଞରେ ଯେ ହୋମ ବିହିତ ହୋଇଅଛି ତାହା ଲୌକିକ ଅଗ୍ନିରେ (ଶ୍ରୌତସ୍ମାର୍ତ୍ତଭିନ୍ନ ଅପର ଅଗ୍ନିରେ) କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ସାଗ୍ନିକ ଦ୍ୱିଜମାନେ ଅମାବାସ୍ୟାର ଅତିରିକ୍ତ ଅନ୍ୟ ତିଥିରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବେ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଥୈବ ତର୍ପୟନ୍ତ୍ୟଦ୍ଭିଃ ପିତୃନ୍ ସ୍ନାତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ତେନୈବ କୃତ୍ସ୍ନମାପ୍ନୋତି ପିତୃଯଜ୍ଞକ୍ରିୟାଫଳମ୍ । ୨୮୩ । *

ସ୍ନାନାନ୍ତେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜଳଦ୍ୱାରା ପିତୃଲୋକର ତର୍ପଣ କଲେ ତଦ୍ୱାରା ପିତୃ ଯଜ୍ଞକ୍ରିୟାର ସମୁଦାୟ ଫଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ବସୂନ୍ ବଦନ୍ତି ତୁ ପିତୃନ୍ ରୁଦ୍ରାଂଶ୍ଚୈବ ପିତାମହାନ୍ ।
ପ୍ରପିତାମହାଂସ୍ତ୍ୱାଦିତ୍ୟାନ୍ ଶ୍ରୁତିରେଷା ସନାତନୀ । ୨୮୪ । †

ସନାତନ ଶ୍ରୁତି ଏହି ଯେ ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ବସୁ, ପିତାମହଗଣଙ୍କୁ ରୁଦ୍ର ଓ ପ୍ରପିତାମହଗଣଙ୍କୁ ଆଦିତ୍ୟ ବୋଲଯାଏ ।

ବିଘସାଶୀ ଭବେନ୍ନିତ୍ୟଂ ନିତ୍ୟଂ ବାମୃତଭୋଜନଃ ।
ବିଘସୋ ଭୁକ୍ତଶେଷନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞଶେଷଂ ତଥାମୃତମ୍ । ୨୮୫ ।

ସର୍ବଦା ବିଘସ ଭୋଜୀ ବା ଅମୃତ ଭୋଜୀ ହେବ । ବ୍ରାହ୍ମଣାଦିଙ୍କ ଭୋଜନାନ୍ତେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ନକୁ ବିଘସ ବୋଲଯାଏ ଏବଂ ଯଜ୍ଞଶେଷର ଅନ୍ନକୁ ଅମୃତ ବୋଲି ।

ଏତଦ୍ୱୋଽଭିହିତଂ ସର୍ବଂ ବିଧାନଂ ପାଞ୍ଚୟଜ୍ଞିକମ୍ ।
ଦ୍ୱିଜାତିମୁଖ୍ୟବୃତ୍ତୀନାଂ ବିଧାନଂ ଶ୍ରୂୟତାମିତି । ୨୮୬ ।

ଏହି ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନର ସକଳ ବିଧି ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲୁ, ଏବେ ଦ୍ୱିଜାତିଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଜୀବିକାବିଧାନ ଶୁଣ ।

—ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ—

ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଚତୁର୍ଥମାୟୁଷୋ ଭାଗମୁଷିତ୍ୱାଦ୍ୟଂ ଗୁରୌ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଦ୍ୱିତୀୟମାୟୁଷୋ ଭାଗଂ କୃତଦାରୋ ଗୃହେ ବସେତ୍ । ୧ ।

(ଶତବର୍ଷ ପ୍ରମାଣ) ଆୟୁର ପ୍ରଥମ ଚୌଠ (ପଚିଶବର୍ଷ) ଦ୍ୱିଜଗୁରୁକୁଳରେ ବାସ କରି ଆୟୁର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗରେ ଦାରପରିଗ୍ରହ ପୂର୍ବକ ଗୃହବାସ (ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ) କରିବ ।

ଅଦ୍ରୋହେଣୈବ ଭୂତାନାମଲ୍ପଦ୍ରୋହେଣ ବା ପୁନଃ ।
ଯା ବୃତ୍ତିସ୍ତାଂ ସମାସ୍ଥାୟ ବିପ୍ରୋ ଜୀବେଦନାପଦି । ୨ ।

ସର୍ବରେ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀର ଅନିଷ୍ଟ ନ ହୁଏ ଅଥବା ଅଭାବ ପକ୍ଷରେ ଅଳ୍ପ ପୀଡ଼ା ହୁଏ ଏଭଳି ବୃତ୍ତି ଆପଦକାଳ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଯାତ୍ରାମାତ୍ରପ୍ରସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ସ୍ୱୈଃ କର୍ମଭିରଗର୍ହିତୈଃ ।
ଅକ୍ଲେଶେନ ଶରୀରସ୍ୟ କୁର୍ବୀତ ଧନସଞ୍ଚୟମ୍ । ୩ ।

ଯଥାରେ ଯାତ୍ରାମାତ୍ର ଚଳିବ ଏହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଶରୀରକୁ କ୍ଲେଶ ନ ଦେଇ ଆପଣାର ଅନିନ୍ଦିତ କର୍ମଦ୍ୱାରା ଧନ ସଞ୍ଚୟ କରିବ ।

ଋତାମୃତାଭ୍ୟାଂ ଜୀବେତ୍ତୁ ମୃତେନ ପ୍ରମୃତେନ ବା ।
ସତ୍ୟାନୃତାଭ୍ୟାମପି ବା ନ ଶ୍ୱବୃତ୍ତ୍ୟା କଦାଚନ । ୪ ।

* ୧୭୫ ଠାରୁ ୨୮୩ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

† କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ବଦନ୍ତି ବୈ' ଓ ପ୍ରପିତାମହାଂସ୍ତ୍ୱାଦିତ୍ୟାନ୍' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଋତ ଏବଂ ଅମୃତ ଦ୍ୱାରା, ମୃତ ବା ପ୍ରମୃତ ଦ୍ୱାରା ଅଥବା ସତ୍ୟାନୃତଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବ, କଦାଚ କୁକୁରବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଋତମୁଞ୍ଛଶିଳଂ ଜ୍ଞେୟମମୃତଂ ସ୍ୟାଦଯାଚିତମ୍ ।
ମୃତନ୍ତୁ ଯାଚିତଂ ଭୈକ୍ଷଂ ପ୍ରମୃତଂ କର୍ଷଣଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୫ ।

ଉଞ୍ଛ (ଭୂପତିତ ଧାନ୍ୟାଦିର କଣା ଗୋଟାଇବା) ଓ ଶୀଳ (ଧାନର ଶୀଷ ଗୋଟାଇ ଆଣିବା) ଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହକୁ ଋତ ବୋଲି, ଅଯାଚିତଭାବରେ ଯାହା କିଛି ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ତାହାକୁ ଅମୃତବୃତ୍ତି, ଭିକ୍ଷାଜୀବନକୁ ମୃତ ବୃତ୍ତି ଓ କୃଷିଜୀବନକୁ ପ୍ରମୃତ ବୃତ୍ତି ବୋଲାଯାଏ ।

ସତ୍ୟାନୃତନ୍ତୁ ବାଣିଜ୍ୟଂ ତେନ ଚୈବାପି ଜୀବ୍ୟତେ ।
ସେବା ଶ୍ୱବୃତ୍ତିରାଖ୍ୟାତା ତସ୍ମାତ୍ତାଂ ପରିବର୍ଜୟେତ୍ । ୬ ।

ବାଣିଜ୍ୟକୁ ସତ୍ୟାନୃତ ବୋଲାଯାଏ, ତଦ୍ୱାରା ସୁଦ୍ଧା ଜୀବନ ଯାପନ କରିବ, ମାତ୍ର ସେବା (ଚାକରି ବା ଭୃତ୍ୟର କର୍ମ) କୁକୁରବୃତ୍ତି ଅଟେ—ତେଣୁ ତାହା କରିବ ନାହିଁ ।

କୁଶୂଲଧାନ୍ୟକୋ ବା ସ୍ୟାତ୍ କୁମ୍ଭୀଧାନ୍ୟକ ଏବ ବା ।
ତ୍ର୍ୟହୈହିକୋ ବାପି ଭବେଦଶ୍ୱସ୍ତନିକ ଏବ ବା । ୭ । *

କୁଶୂଲଧାନ୍ୟକ (ତିନିବର୍ଷ ଚଳିଲାଭଳି ଧାନ ଅମାରରେ ସଞ୍ଚୟକାରୀ) ଅଥବା କୁମ୍ଭୀଧାନ୍ୟକ (ବର୍ଷେ ଚଳିଲାଭଳି ମାଠିଆରେ ସଞ୍ଚୟକାରୀ) ଅବା ତିନିଦିନ ଚଳିପାରେ ଏଭଳି ସଞ୍ଚୟକାରୀ ହେବ କିମ୍ବା କାଲିପାଇଁ କିଛି ସଞ୍ଚୟ କରି ନପାରି ।

ଚତୁର୍ଣାମପି ଚୈତେଷାଂ ଦ୍ୱିଜାନାଂ ଗୃହମେଧିନାମ୍ ।
ଜ୍ୟାୟାନ୍ ପରଃ ପରୋ ଜ୍ଞେୟୋ ଧର୍ମତୋ ଲୋକଜିତ୍ତମଃ । ୮ ।

ଏହି ଚାରି (ତିନି ସଞ୍ଚୟୀ ଓ ଜଣେ ଅସଞ୍ଚୟୀ) ଗୃହସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର କ୍ରମେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଧର୍ମତଃ ଲୋକ ବିଜୟୀ ହୁଅନ୍ତି (ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ଯେତେ କମ୍ ସଞ୍ଚୟ କରେ ସେ ତେତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ) ।

ଷଟ୍‌କର୍ମକୋ ଭବତ୍ୟେଷାଂ ତ୍ରିଭିରନ୍ୟଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ଦ୍ୱାଭ୍ୟାମେକଶ୍ଚତୁର୍ଥସ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମସତ୍ରେଣ ଜୀବତି । ୯ ।

ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କେହି ଗୃହସ୍ଥ ଷଟ୍‌କର୍ମ (ଋତ, ଅଯାଚିତ, ଭିକ୍ଷା, କୃଷି, ବାଣିଜ୍ୟ ଓ କୁସୀଦ), ଅପର ତିନି କର୍ମ (ଯାଜନ, ଅଧ୍ୟାପନ ଓ ପ୍ରତିଗ୍ରହ), କେହି ଦୁଇ କର୍ମ (ଯାଜନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନ) ଅବା କେହି ଏକା ଅଧ୍ୟାପନ ଦ୍ୱାରା ଜୀବିକାନିର୍ବାହ କରନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତୟଂସ୍ତୁ ଶିଳୋଞ୍ଛାଭ୍ୟାମଗ୍ନିହୋତ୍ରପରାୟଣଃ ।
ଇଷ୍ଟୀଃ ପାର୍ବାୟଣାନ୍ତୀୟାଃ କେବଳା ନିର୍ବପେତ୍ସଦା । ୧୦ ।

ଶୀଳ ଓ ଉଞ୍ଛଜୀବୀ କେବଳ ସଦା ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରପରାୟଣ ହୋଇ ପର୍ବ ଓ ଅୟନାନ୍ତ ଯଜ୍ଞ (ଦର୍ଶ ଓ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସାଦି) କରିବେ ।

ନ ଲୋକବୃତ୍ତଂ ବର୍ତ୍ତେତ ବୃତ୍ତିହେତୋଃ କଥଞ୍ଚନ ।
ଅଜିହ୍ମାମଶଠାଂ ଶୁଦ୍ଧାଂ ଜୀବେଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣଜୀବିକାମ୍ । ୧୧ ।

---

* ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ଏଥିପରେ ଏ ଶ୍ଲୋକ ଦେଖାଯାଏ-ସଦ୍ୟଃ ପ୍ରକ୍ଷାଳକୋ ବା ସ୍ୟାନ୍ମାସସଞ୍ଚୟିକୋଽପି ବା । ଷଣ୍ମାସନିଚୟୋ ବାପି ସମାନିଚୟ ଏବ ବା । ଅର୍ଥାତ୍ ତୁରନ୍ତ ହାତ ପଖାଳିବା ଅଥବା ମାସ, ଛ ମାସ ବା ବର୍ଷକ ସକାଶେ ସଞ୍ଚୟକାରୀ ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୀବିକା ହେତୁ କଦାପି ଲୋକରଞ୍ଜନ (ମୋସାହେବୀ) ବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଅସତ୍ୟ ଓ ଦମ୍ଭାଦିଶୂନ୍ୟ ଓ ପବିତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣୋପଯୋଗୀ ଜୀବିକା କରିବ ।

ସନ୍ତୋଷଂ ପରମାସ୍ଥାୟ ସୁଖାର୍ଥୀ ସଂଯତୋ ଭବେତ୍ ।
ସନ୍ତୋଷମୂଳଂ ହି ସୁଖଂ ଦୁଃଖମୂଳଂ ବିପର୍ଯ୍ୟୟଃ । ୧୨ ।

ସୁଖାର୍ଥୀ ଏକାନ୍ତ ସନ୍ତୋଷ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସଂଯତ (ଧନଧାନ୍ୟାଦିସଞ୍ଚୟରୁ ବିରତ) ହେବ, କାରଣ ସନ୍ତୋଷ ଏକା ସୁଖର କାରଣ ଏବଂ ଅସନ୍ତୋଷ (ସଞ୍ଚୟଲିପ୍ସା, ବା ଲୋଭ) ଦୁଃଖର ମୂଳ ।

ଅତୋଽନ୍ୟତମୟା ବୃତ୍ତ୍ୟା ଜୀବଂସ୍ତୁ ସ୍ନାତକୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟାୟୁଷ୍ୟଯଶସ୍ୟାନି ବ୍ରତାନୀମାନି ଧାରୟେତ୍ । ୧୩ ।

ଗୃହସ୍ଥ ଦ୍ୱିଜ ଉପରୋକ୍ତ ବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗ ଆୟୁ ଓ ଯଶସ୍କର ବ୍ରତ ଧାରଣ କରିବ ।

ବେଦୋଦିତଂ ସ୍ୱକଂ କର୍ମ ନିତ୍ୟଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।
ତଦ୍ଧି କୁର୍ବନ୍ ଯଥାଶକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ । ୧୪ ।

ନିତ୍ୟ ନିରଳସ ହୋଇ ଆପଣାର ବେଦୋକ୍ତ କର୍ମ କରିବ, କାରଣ ଯଥାଶକ୍ତି ତାହା କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ପରମଗତି (ମୋକ୍ଷ) ଲାଭ ହୁଏ ।

ନେହେତାର୍ଥାନ୍ ପ୍ରସଙ୍ଗେନ ନ ବିରୁଦ୍ଧେନ କର୍ମଣା ।
ନ ବିଦ୍ୟମାନେଷ୍ୱର୍ଥେଷୁ ନାର୍ତ୍ତ୍ୟାମପି ଯତସ୍ତତଃ । ୧୫ ।

ଗୀତବାଦ୍ୟ ବା ଶାସ୍ତ୍ରବିରୁଦ୍ଧ କୌଣସି କର୍ମଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ନାହିଁ, ସମ୍ପତ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଉଁ ଅଥବା ଜୀବିକାର ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏଆଡ଼ୁ ସେଆଡ଼ୁ ଧନସଂଗ୍ରହର ଚେଷ୍ଟା କରିବ ନାହିଁ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥେଷୁ ସର୍ବେଷୁ ନ ପ୍ରସଜ୍ୟେତ କାମତଃ ।
ଅତିପ୍ରସକ୍ତିଂ ଚୈତେଷାଂ ମନସା ସନ୍ନିବର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୧୬ ।

ଇଚ୍ଛାକରି (ରୂପ, ରସ, ଗନ୍ଧ, ସ୍ପର୍ଶ ଓ ଶବ୍ଦ) ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଷୟ ସକଳରେ ଆସକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ, ଏଥିରେ ବିଶେଷ ଆସକ୍ତିରୁ ମନକୁ ହଟାଇ ରଖିବ ।

ସର୍ବାନ୍ ପରିତ୍ୟଜେଦର୍ଥାନ୍ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟସ୍ୟ ବିରୋଧିନଃ ।
ଯଥା ତଥାଧ୍ୟାପୟଂସ୍ତୁ ସା ହ୍ୟସ୍ୟ କୃତକୃତ୍ୟତା । ୧୭ ।

ବେଦାଧ୍ୟୟନର ବିରୋଧୀ ସକଳ ବିଷୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ, ବେଦାଧ୍ୟାପନଦ୍ୱାରା ଯେପରି ପାରି ସେପରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିପାରିଲେ ତାହାହିଁ କୃତକୃତ୍ୟ (ସାଫଲ୍ୟ) ।

ବୟସଃ କର୍ମଣୋଽର୍ଥସ୍ୟ ଶ୍ରୁତସ୍ୟାଭିଜନସ୍ୟ ଚ ।
ବେଶବାଗ୍‌ବୁଦ୍ଧିସାରୂପ୍ୟମାଚରନ୍ ବିଚରେଦିହ । ୧୮ ।

ଆପଣାର ବୟସ, କର୍ମ, ଧନ, ବିଦ୍ୟା ଓ କୁଳ ଅନୁରୂପ ବେଶ, ବାଣୀ ଓ ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ଏହି ଜଗତରେ ବିଚରଣ କରିବ ।

ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧିକରଣ୍ୟାଶୁ ଧନ୍ୟାନି ଚ ହିତାନି ଚ ।
ନିତ୍ୟଂ ଶାସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟବେକ୍ଷେତ ନିଗମାଂଶ୍ଚୈବ ବୈଦିକାନ୍ ।

ଆଶୁବୁଦ୍ଧିବର୍ଦ୍ଧନ, ଅର୍ଥଜନକ ଓ ହିତକର ଶାସ୍ତ୍ରସକଳ ଓ ବେଦାର୍ଥାବବୋଧକ ନିଗମ ଶାସ୍ତ୍ରସବୁ ପ୍ରତିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଥା ଯଥା ହି ପୁରୁଷଃ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ସମଧିଗଚ୍ଛତି ।
ତଥା ତଥା ବିଜାନାତି ବିଜ୍ଞାନଞ୍ଚାସ୍ୟ ରୋଚତେ । ୨୦ ।*

ମନୁଷ୍ୟ ଯେ ଯେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମନୋନିବେଶ କରନ୍ତି ସେହି ସେହି ଶାସ୍ତ୍ର ଉତ୍ତମ ରୂପେ ଅବଗତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ଏବଂ ତଦ୍ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦୀପ୍ତ ହୁଏ ।

ଋଷିଯଜ୍ଞଂ ଦେବଯଜ୍ଞଂ ଭୂତଯଜ୍ଞଞ୍ଚ ସର୍ବଦା ।
ନୃଯଜ୍ଞଂ ପିତୃଯଜ୍ଞଞ୍ଚ ଯଥାଶକ୍ତି ନ ହାପୟେତ୍ । ୨୧ ।

ଋଷିଯଜ୍ଞ, ଦେବଯଜ୍ଞ, ଭୂତଯଜ୍ଞ, ନୃଯଜ୍ଞ ଓ ପିତୃଯଜ୍ଞ ଯଥାଶକ୍ତି କେବେହେଁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଏତାନେକେ ମହାଯଜ୍ଞାନ୍ ଯଜ୍ଞଶାସ୍ତ୍ରବିଦୋଜନାଃ ।
ଅନୀହମାନାଃ ସତତମିନ୍ଦ୍ରିୟେଷ୍ୱେବ ଜୁହ୍ୱତି । ୨୨ ।

ଯଜ୍ଞଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ବାହ୍ୟ ଚେଷ୍ଟାସମୂହ ନ କରି ପଞ୍ଚଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ସର୍ବଦା ବିଷୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ବ୍ରହ୍ମ ସଞ୍ଚାର ଅଭ୍ୟାସଦ୍ୱାରା ଏହି ପଞ୍ଚମହାଯଜ୍ଞର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତି ।

ବାଚ୍ୟେକେ ଜୁହ୍ୱତି ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରାଣେ ବାଚଞ୍ଚ ସର୍ବଦା ।
ବାଚି ପ୍ରାଣେ ଚ ପଶ୍ୟନ୍ତୋ ଯଜ୍ଞନିର୍ବୃତ୍ତିମକ୍ଷୟାମ୍ । ୨୩ ।

କେହି ବାଣୀକୁ ପ୍ରାଣରେ ଓ ପ୍ରାଣକୁ ବାଣୀରେ ହୋମ (ଲଗ୍ନ) କରନ୍ତି ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା (ପ୍ରାଣାୟାମ ଓ ମୌନାବଲମ୍ବନ) ଯଜ୍ଞର ଅକ୍ଷୟଫଳସିଦ୍ଧି ଦେଖନ୍ତି ।

ଜ୍ଞାନେନୈବାପରେ ବିପ୍ରା ଯଜନ୍ତ୍ୟେତୈର୍ମଖୈଃ ସଦା ।
ଜ୍ଞାନମୂଳାଂ କ୍ରିୟାମେଷାଂ ପଶ୍ୟନ୍ତୋ ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁଷା । ୨୪ ।

ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁଦ୍ୱାରା ଏହି କ୍ରିୟାକୁ ଜ୍ଞାନମୂଳକ ଜାଣି ଅନ୍ୟ ବିପ୍ର ଏହି ଯଜ୍ଞକୁ ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା କରନ୍ତି ।

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରଞ୍ଚ ଜୁହୁୟାଦାଦ୍ୟନ୍ତେ ଦ୍ୟୁନିଶୋଃ ସଦା ।
ଦର୍ଶେନ ଚାର୍ଦ୍ଧମାସାନ୍ତେ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସେନ ଚୈବ ହି । ୨୫ ।

ଦିନ ଓ ରାତ୍ରିର ଆଦ୍ୟରେ ଓ ଅନ୍ତରେ ନିତ୍ୟ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର କରିବ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧମାସ ଅନ୍ତରେ ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ଯଜ୍ଞ କରିବ ।

ଶସ୍ୟାନ୍ତେ ନବଶସ୍ୟେଷ୍ଟ୍ୟା ତଥର୍ତ୍ୱନ୍ତେ ଦ୍ୱିଜୋଽଧ୍ୱରୈଃ ।
ପଶୁନା ତ୍ୱୟନସ୍ୟାଦୌ ସମାନ୍ତେ ସୌମିକୈର୍ମଖୈଃ । ୨୬ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୂତନ ଶସ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ନବଶସ୍ୟଯାଗ, ଋତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣହେଲେ ଅଧ୍ୱରଯାଗ କରିବେ; ପୁଣି ଅୟନର ଆଦ୍ୟରେ ପଶୁଯାଗ କରିବେ ଓ ବର୍ଷଶେଷରେ ସୋମଯାଗ କରିବେ ।

ନାନିଷ୍ଟ୍ୱା ନବଶସ୍ୟେଷ୍ଟ୍ୟା ପଶୁନା ଚାଗ୍ନିମାନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ନବାନ୍ନମଦ୍ୟାନ୍ମାଂସଂ ବା ଦୀର୍ଘମାୟୁର୍ଜିଜୀବିଷୁଃ । ୨୭ ।

---

* ଏହାପରେ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକ ମିଳେ—ଶାସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ପାରଂ ଗତ୍ୱା ତୁ ଭୂୟୋଭୂୟସ୍ତଦଭ୍ୟସେତ୍ । ତଚ୍ଛାସ୍ତ୍ରଂ ଶବଳଂ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନଚାଧୀତ୍ୟ ତ୍ୟଜେତ୍ ପୁନଃ ।—ଅର୍ଥାତ୍ ଶାସ୍ତ୍ରର ପାରକୁ ଯାଇ ପୁଣି ବାରମ୍ବାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବ, ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବ —ପଢ଼ିକରି ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀର୍ଘଜୀବୀ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ନବାନ୍ନଯାଗ ଓ ପଶୁଯାଗ ନ କରି ନବାନ୍ନ ବା ମାଂସ ଭୋଜନ କରିବେ ନାହିଁ ।

ନବେନାନର୍ଚ୍ଚିତା ହ୍ୟସ୍ୟ ପଶୁହବ୍ୟେନ ଚାଗ୍ନୟଃ ।
ପ୍ରାଣାନେବାତ୍ତୁମିଚ୍ଛନ୍ତି ନବାନ୍ନାମିଷଗର୍ଦ୍ଧିନଃ । ୨୮ । †

ନବାନ୍ନଯାଗ ଓ ପଶୁଯାଗ ନ କଲେ ଅଗ୍ନି ଏହାଙ୍କ - ନବାନ୍ନ ଓ ନବମାଂସ-ଲୋଲୁପ ପ୍ରାଣ ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ।

ଆସନାଶନଶଯ୍ୟାଭିରଦ୍ଭିର୍ମୂଳଫଳେନ ବା ।
ନାସ୍ୟ କଶ୍ଚିଦ୍ବସେଦ୍ଗେହେ ଶକ୍ତିତୋଽନର୍ଚ୍ଚିତୋଽତିଥିଃ । ୨୯ ।

ଆସନ, ଭୋଜନ, ଶଯ୍ୟା, ଜଳ ଏବଂ ଫଳମୂଳଦ୍ୱାରା ଯଥାଶକ୍ତି ଅର୍ଚ୍ଚିତ ନହୋଇ ଯେପରି କୌଣସି ଅତିଥି ତାଙ୍କ ଗୃହରେ ବାସ ନ କରନ୍ତି ।

ପାଷଣ୍ଡିନୋ ବିକର୍ମସ୍ଥାନ୍ ବୈଡାଳବ୍ରତିକାନ୍ ଶଠାନ୍ ।
ହୈତୁକାନ୍ ବକବୃତ୍ତୀଂଶ୍ଚ ବାଙ୍ମାତ୍ରେଣାପି ନାର୍ଚ୍ଚୟେତ୍ । ୩୦ ।

ବେଦବହିଷ୍କାରକ, ନିଷିଦ୍ଧକର୍ମକାରୀ, ବିଡ଼ାଳବ୍ରତଧାରୀ, ଶଠ, ବେଦବିରୋଧିତର୍କ ବ୍ୟବହାରୀ ଓ ବକବୃତ୍ତି ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ କଥାସୁଦ୍ଧା କହିବାଦ୍ୱାରା ପୂଜାକରିବ ନାହିଁ ।

ବେଦ ବିଦ୍ୟା ବ୍ରତସ୍ନାତାନ୍ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟାନ୍ ଗୃହମେଧିନଃ ।
ପୂଜୟେଦ୍ଧବ୍ୟକବ୍ୟେନ ବିପରୀତାଂଶ୍ଚ ବର୍ଜୟେତ୍ । ୩୧ ।

ବେଦବିଦ୍ୟାସମାପ୍ତକାରୀ ଓ ବ୍ରତ ସମାପ୍ତକାରୀ ତଥା ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କୁ ହବ୍ୟ କବ୍ୟଦ୍ୱାରା ପୂଜିତ କରିବ ମାତ୍ର ଯେଉଁମାନେ ଏଥିର ବିପରୀତ ତାଙ୍କୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ଶକ୍ତିତୋଽପଚମାନେଭ୍ୟୋ ଦାତବ୍ୟା ଗୃହମେଧିନା ।
ସଂବିଭାଗଶ୍ଚ ଭୂତେଭ୍ୟଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟୋଽନୁପରୋଧତଃ । ୩୨ ।

ଯେଉଁମାନେ ପାକ ନ କରନ୍ତି (ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ) ସେମାନଙ୍କୁ ଗୃହସ୍ଥ ଯଥାଶକ୍ତି ଅନ୍ନାଦି ପ୍ରଦାନ କରିବେ ଏବଂ ଯହିଁରେ ଆତ୍ମକୁଟୁମ୍ବର ପୀଡ଼ା ନହୁଏ ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ରଖି ସମୁଦାୟ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟାଦି ବିଭାଗ କରିଦେବେ ।

ରାଜତୋ ଧନମନ୍ୱିଚ୍ଛେତ୍ ସଂସୀଦନ୍ ସ୍ନାତକଃ କ୍ଷୁଧା ।
ଯାଜ୍ୟାନ୍ତେବାସିନୋର୍ବାପି ନ ତ୍ୱନ୍ୟତ ଇତି ସ୍ଥିତିଃ । ୩୩ ।

କ୍ଷୁଧାପୀଡ଼ିତ ସ୍ନାତକ ରାଜାଠାରୁ ଓ ଯଜମାନ ବା ଶିଷ୍ୟଠାରୁ ଧନ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବେ ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବେ ନାହିଁ ।

ନ ସୀଦେତ୍ସ୍ନାତକୋ ବିପ୍ରଃ କ୍ଷୁଧାଶକ୍ତଃ କଥଞ୍ଚନ ।
ନ ଜୀର୍ଣ୍ଣମଳବଦ୍ୱାସା ଭବେଚ୍ଚ ବିଭବେ ସତି । ୩୪ ।

ସ୍ନାତକ ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷୁଧାଦ୍ୱାରା କେବେହେଁ ପୀଡ଼ିତ ହେବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଧନ ଥାଉଁ ପୁରୁଣା ମଇଳା ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବେ ନାହିଁ ।

କ୍ଳୃପ୍ତକେଶନଖଶ୍ମଶ୍ରୁର୍ଦାନ୍ତଃ ଶୁକ୍ଳାମ୍ବରଃ ଶୁଚିଃ ।
ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟେ ଚୈବ ଯୁକ୍ତଃ ସ୍ୟାନ୍ନିତ୍ୟମାତ୍ମହିତେଷୁ ଚ । ୩୫ ।

କେଶ ନଖ ଓ ଦାଢ଼ୀ କଟାଇବେ, ତପଃକ୍ଳେଶ ସହିଷ୍ଣୁ ହେବେ, ଶ୍ୱେତବସ୍ତ୍ରଧାରୀ ଓ ପବିତ୍ର ହେବେ ଏବଂ ନିତ୍ୟ ବେଦପାଠ ଓ (ଔଷଧୋପଯୋଗଦ୍ୱାରା) ଆତ୍ମାର ହିତକାରୀ ହେବେ

† ୨୬ ଠାରୁ ୨୮ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବୈଣଵୀଂ ଧାରୟେଦ୍ୟଷ୍ଟିଂ ସୋଦକଞ୍ଚ କମଣ୍ଡଳୁମ୍ ।
ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ବେଦଞ୍ଚ ଶୁଭେ ରୌକ୍ମେଚ କୁଣ୍ଡଳେ ।୩୬ ।

ବାଉଁଶଦଣ୍ଡ, ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ କମଣ୍ଡଳୁ, ଯଜ୍ଞୋପବୀତ, ବେଦପୁସ୍ତକ ଓ ଶୁଭସୁବର୍ଣ୍ଣ କୁଣ୍ଡଳ ଧାରଣ କରିବେ ।

ନେକ୍ଷେତୋଦ୍ୟନ୍ତମାଦିତ୍ୟଂ ନାସ୍ତଂ ଯାନ୍ତଂ କଦାଚନ ।
ନୋପସୃଷ୍ଟଂ ନ ବାରିସ୍ଥଂ ନ ମଧ୍ୟଂ ନଭସୋ ଗତମ୍ । ୩୭ ।

ଉଦୟ ହେଉଥିବା ଓ ଅସ୍ତ ଯାଉଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟୋପରାଗ, ଜଳରେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଏବଂ ଆକାଶର ମଧ୍ୟଗତ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖିବେ ନାହିଁ (ଏଥିରେ ଦୃଷ୍ଟି ର ହାନିହୁଏ)

ନ ଲଙ୍ଘୟେଦ୍ ବତ୍ସତନ୍ତ୍ରୀଂ ନ ପ୍ରଧାବେଚ୍ଚ ବର୍ଷତି ।
ନ ଚୋଦକେ ନିରୀକ୍ଷେତ ସ୍ୱଂ ରୂପମିତି ଧାରଣା । ୩୮ ।

ବାଛୁରି ବନ୍ଧାହୋଇଥିବା ଦଉଡ଼ି ଡେଇଁ ଯିବନାହିଁ, ବର୍ଷାରେ ଦଉଡ଼ିବ ନାହିଁ ଓ ଆପଣା ରୂପ ପାଣିରେ ଦେଖିବ ନାହିଁ – ଏହା ଶାସ୍ତ୍ରର ନିୟମ ଅଟେ ।

ମୃଦଂ ଗାଂ ଦୈବତଂ ବିପ୍ରଂ ଘୃତଂ ମଧୁ ଚତୁଷ୍ପଥମ୍ ।
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣାନି କୁର୍ବୀତ ପ୍ରଜ୍ଞାତାଂଶ୍ଚ ବନସ୍ପତୀନ୍ । ୩୯ ।

ମାଟିର ଢିପ, ଗୋରୁ, ଯଜ୍ଞଶାଳା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଘିଅ, ମହୁ, ଚତୁଷ୍ପଥ (ଛକସ୍ଥାନ) ଏବଂ ବଡ଼ ବଡ଼ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୃକ୍ଷମାନ ଡାହାଣେ ରଖିଯିବ ।

ନୋପଗଚ୍ଛେତ୍ ପ୍ରମତ୍ତୋଽପି ସ୍ତ୍ରିୟମାର୍ତ୍ତବଦର୍ଶନେ ।
ସମାନଶୟନେ ଚୈବ ନ ଶୟୀତ ତୟା ସହ । ୪୦ ।

କାମାର୍ତ୍ତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ ନିକଟକୁ ଯିବ ନାହିଁ ଏବଂ ତାହା ସହିତ ଏକ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇବ ନାହିଁ ।

ରଜସାଭିପ୍ଳୁତାଂ ନାରୀଂ ନରସ୍ୟ ହ୍ୟୁପଗଚ୍ଛତଃ ।
ପ୍ରଜ୍ଞା ତେଜୋ ବଳଂ ଚକ୍ଷୁରାୟୁଶ୍ଚୈବ ପ୍ରହୀୟତେ । ୪୧ ।

ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗକଲେ ପୁରୁଷର ପ୍ରଜ୍ଞା, ତେଜ, ବଳ, ଚକ୍ଷୁ ତଥା ଆୟୁ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ତାଂ ବିବର୍ଜୟତସ୍ତସ୍ୟ ରଜସା ସମଭିପ୍ଳୁତାମ୍ ।
ପ୍ରଜ୍ଞା ତେଜୋବଳଂ ଚକ୍ଷୁରାୟୁଶ୍ଚୈବ ପ୍ରବର୍ଦ୍ଧତେ । ୪୨ । *

ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗ ନ କଲେ ତାହାର ପ୍ରଜ୍ଞା, ତେଜ, ବଳ, ଦର୍ଶନଶକ୍ତି ଓ ଆୟୁବଢ଼େ ।

ନାଶ୍ନୀୟାଦ୍ ଭାର୍ଯ୍ୟୟା ସାର୍ଦ୍ଧଂ ନୈନାମୀକ୍ଷେତ ଚାଶ୍ନତୀମ୍ ।
କ୍ଷୁବତୀଂ ଜୃମ୍ଭମାଣାଂ ବା ନ ଚାସୀନାଂ ଯଥାସୁଖମ୍ । ୪୩ ।

(ତେଜସ୍ୱୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ) ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହିତ ଏକାଠି ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ, ଭାର୍ଯ୍ୟା ଖାଉଥିବା ଛିଙ୍କୁଥିବା ହାଇମାରୁଥିବା ଅଥବା ଆରାମରେ ବସିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଅନାଇବ ନାହିଁ । (ଏଥିରେ ଲଜ୍ଜାଭଙ୍ଗର ଭୟ ଅଛି) ।

ନାଞ୍ଜୟନ୍ତୀଂ ସ୍ୱକେ ନେତ୍ରେ ନ ଚାଭ୍ୟକ୍ତାମନାବୃତାମ୍ ।
ନ ପଶ୍ୟେତ୍ ପ୍ରସବନ୍ତୀଞ୍ଚ ତେଜସ୍କାମୋ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ । ୪୪ ।

ତେଜସ୍ୱୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭାର୍ଯ୍ୟା ନିଜ ଚକ୍ଷୁରେ ଅଞ୍ଜନ ଲଗାଉଥିବା, ଅନାବୃତା ହୋଇତୈଳାଦି ଲଗାଉଥିବା ବା ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଅନାଇବ ନାହିଁ ।

* ଭିନ୍ନପୁସ୍ତକରେ 'ପ୍ରଜ୍ଞାଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଯଶସ୍ତ୍ୱାୟୁଃ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାନ୍ନମଦ୍ୟାଦେକବାସା ନ ନଗ୍ନଃ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ ।
ନ ମୂତ୍ରଂ ପଥିକୁର୍ବୀତ ନ ଭସ୍ମନି ନ ଗୋବ୍ରଜେ । ୪୫ । *

ଏକବସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଅନ୍ନଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ, ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ଗାଧୋଇବ ନାହିଁ, ବାଟରେ ପାଉଁଶରେ ବା ଗୋଠରେ ପ୍ରସ୍ରାବ କରିବ ନାହିଁ ।.

ନ ଫାଲକୃଷ୍ଟେ ନ ଜଲେ ନ ଚିତ୍ୟାଂ ନ ଚ ପର୍ବତେ ।
ନ ଜୀର୍ଣ୍ଣଦେବାୟତନେ ନ ବଲ୍ମୀକେ କଦାଚନ । ୪୬ ।

ଲଙ୍ଗଳ ହୋଇଥିବା ଭୂମିରେ, ଜଳରେ, ଚିତାରେ, ପର୍ବତରେ, ପୁରୁଣା ଭଙ୍ଗା ଦେବସ୍ଥାନ (ଦେଉଳ ବା ଯଜ୍ଞଶାଳାରେ) ଓ ଉଇହୁଙ୍କାରେ କଦାପି ପ୍ରସ୍ରାବ କରିବ ନାହିଁ ।

ନ ସସତ୍ତ୍ୱେଷୁ ଗର୍ତ୍ତେଷୁ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ନାପି ଚ ସ୍ଥିତଃ ।
ନ ନଦୀତୀରମାସାଦ୍ୟ ନ ଚ ପର୍ବତମସ୍ତକେ । ୪୭ ।

ଜନ୍ତୁଥିବା ଗର୍ତ୍ତରେ ଚାଲୁ ୨ ଅଥବା ଛିଡ଼ା ହୋଇ, ନଦୀତୀରରେ, ପର୍ବତମୁଣ୍ଡରେ

ବାୟ୍ୱଗ୍ନି ବିପ୍ରମାଦିତ୍ୟମପଃ ପଶ୍ୟଂସ୍ତଥୈବ ଗାଃ ।
ନ କଦାଚନ କୁର୍ବୀତ ବିଣ୍ମୂତ୍ରସ୍ୟ ବିସର୍ଜ୍ଜନମ୍ । ୪୮ ।

ବାୟୁ, ଅଗ୍ନି, ବିପ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଜଳ ଆଉ ଗାଈଙ୍କ ଆଗରେ କେବେହେଁ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବ ନାହିଁ ।

ତିରସ୍କୃତ୍ୟୋଚ୍ଚରେତ୍କାଷ୍ଠଲୋଷ୍ଟ୍ରପତ୍ରତୃଣାଦିନା ।
ନିୟମ୍ୟ ପ୍ରୟତୋ ବାଚଂ ସମ୍ବୀତାଙ୍ଗୋଽବଗୁଣ୍ଠିତଃ । ୪୯ ।

କାଠ, ଢେଲା, ପତ୍ର, ବା ତୃଣାଦି ଦ୍ୱାରା ଭୂମିକୁ ଆଚ୍ଛାଦନ କରି ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ଘୋଡ଼ାଇ କଥା ନ କହି ଅନୁଚ୍ଛିଷ୍ଟ ମୁହଁରେ ହଗାମୁତା କରିବ ।

ମୂତ୍ରୋଚ୍ଚାର ସମୁତ୍ସର୍ଗଂ ଦିବା କୁର୍ଯ୍ୟାଦୁଦଙ୍ମୁଖଃ ।
ଦକ୍ଷିଣାଭିମୁଖୋ ରାତ୍ରୌ ସନ୍ଧ୍ୟୟୋଶ୍ଚ ଯଥା ଦିବା । ୫୦ ।

ଦିନରେ ଉତ୍ତର ମୁଖା ହୋଇ ଏବଂ ରାତିରେ ଦକ୍ଷିଣକୁ ମୁହଁ କରି ଓ ଦିନପରି ଉଭୟ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ (ଉତ୍ତରମୁଖ ହୋଇ) ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ଛାୟାୟାମନ୍ଧକାରେ ବା ରାତାବହନି ବା ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଯଥାସୁଖମୁଖଃ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପ୍ରାଣବାଧାଭୟେଷୁ ଚ । ୫୧ ।

ଦ୍ୱିଜ ରାତି ବା ଦିନରେ ଘୋଟର ଛାୟା ବା କୁହୁଡ଼ି ଆଦି ଅନ୍ଧକାରରେ ଦିଗବିଦିଗ ଜ୍ଞାନ ନ ହେଲେ ଅବା ଚୌରବ୍ୟାଘ୍ରାଦିରୁ ପ୍ରାଣ ଭୟ ହେଲେ ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଇଚ୍ଛା ସେହି ଆଡ଼େ ମୁହଁକରି ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ପ୍ରତ୍ୟଗ୍ନିଂ ପ୍ରତିସୂର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ପ୍ରତିସୋମୋଦକଦ୍ୱିଜାନ୍ ।
ପ୍ରତିଗାଂ ପ୍ରତିବାତଞ୍ଚ ପ୍ରଜ୍ଞା ନଶ୍ୟତି ମେହତଃ । ୫୨ ।

---

* ଏହାପୂର୍ବେ ବୃହତ୍ ପୁସ୍ତକ ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଟୀକାରେ ଅଛି ।—
ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟ ସ୍ନାତକୋ ନିତ୍ୟଂ ନାନ୍ୟେନାନ୍ୟେ ଗଚ୍ଛେତ୍ ପରସ୍ତ୍ରିୟମ୍ ।
ସନ୍ନିଧାନଞ୍ଚ ସଂବାଦଂ ପରସ୍ତ୍ରୀଭିର୍ବିବର୍ଜୟେତ୍ ।

ସ୍ନାତକ ବିଦ୍ୱାନ୍, ପରର ଉଲଙ୍ଗ ସ୍ତ୍ରୀ ନିକଟକୁ ଯିବନାହିଁ କି ତାକୁ ଅନାଇବ ନାହିଁ ଏବଂ ପରସ୍ତ୍ରୀସହିତ ଏକାନ୍ତ ସମ୍ବାଦ ବର୍ଜନ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଗ୍ନି, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଜଳ, ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି, ଗୋ ଏବଂ ବାୟୁ ଆଗରେ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କଲେ (ଅର୍ଶ ଓ ମୂତ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ରାଦି ରୋଗ ହେତୁ) ପ୍ରଜ୍ଞା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ନାଗ୍ନିଂ ମୁଖେନୋପଧମେନ୍ନଗ୍ନାଂ ନେକ୍ଷେତ ଚ ସ୍ତ୍ରିୟମ୍ ।
ନାମେଧ୍ୟଂ ପ୍ରକ୍ଷିପେଦଗ୍ନୌ ନ ଚ ପାଦୌ ପ୍ରତାପୟେତ୍ ।୫୩।

ନିଆଁକୁ ମୁହଁରେ ଫୁଙ୍କିବ ନାହିଁ, ଲଙ୍ଗଳା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଅନାଇବ ନାହିଁ, ନିଆଁରେ ମଳମୂତ୍ରାଦି ଅପବିତ୍ର ଦ୍ରବ୍ୟ ପକାଇବ ନାହିଁ ଏବଂ ପାଦଦ୍ୱୟ ଅଗ୍ନିରେ ଉତ୍ତାପିତ କରିବ ନାହିଁ ।

ଅଧସ୍ତାନ୍ନୋପଦଧ୍ୟାଚ୍ଚୈନମଭିଲଙ୍ଘୟେତ୍ ।
ନଚୈନଂ ପାଦତଃ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନ ପ୍ରାଣାବାଧମାଚରେତ୍ । ୫୪ ।

(ଶଯ୍ୟା ବା ଖଟ) ତଳେ ନିଆଁ ରଖିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ନିଆଁକୁ ଡେଇଁ ଯିବନାହିଁ, ନିଆଁ ଉପରେ ଗୋଡ ରଖିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପ୍ରାଣକୁ ବାଧିବା କର୍ମ କରିବ ନାହିଁ ।

ନାଶ୍ନୀୟାତ୍ ସନ୍ଧିବେଳାୟାଂ ନ ଗଚ୍ଛେନ୍ନାପି ସଂବିଶେତ୍ ।
ନ ଚୈବ ପ୍ରଲିଖେଦ୍ଭୂମିଂ ନାତ୍ମନୋପହରେତ୍ସ୍ରଜମ୍ । ୫୫ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳାରେ ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ, କିମ୍ବା କୌଣସି ଠାକୁ ଯିବନାହିଁ ଶୋଇବନାହିଁ, ଭୂମିରେ ରେଖାଦି କାଟିବ ନାହିଁ ଅଥବା ଆପଣା ପରିହିତ ମାଳା କାଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

ନାପ୍ସୁ ମୂତ୍ରଂ ପୁରୀଷଂ ବା ଷ୍ଠୀବନଂ ବା ସମୁତ୍ସୃଜେତ୍ ।
ଅମେଧ୍ୟଲିପ୍ତମନ୍ୟଦ୍ୱା ଲୋହିତଂ ବା ବିଷାଣି ବା ।୫୬।

ମୂତ୍ର, ମଳ, ଛେପ, ବା ମଳମୂତ୍ରାଦିରେ ଅପବିତ୍ର କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଅଥବା ରକ୍ତ ବିଷ ଜଳରେ ପକାଇବ ନାହିଁ ।

ନୈକଃ ସ୍ୱପେଚ୍ଛୂନ୍ୟଗେହେ ଶ୍ରେୟାଂସ ନ ପ୍ରବୋଧୟେତ୍ ।
ନୋଦକ୍ୟୟାଭିଭାଷେତ ଯଜ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛେନ୍ନ ଚାବୃତଃ ।୫୭। *

ବାସଶୂନ୍ୟ ଗୃହରେ ଏକାକୀ ଶୋଇବ ନାହିଁ, ଆପଣାଠାରୁ ବଡ଼ଙ୍କୁ ନିଦରୁ ଜଗାଇବ ନାହିଁ, ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ଭାଷଣ କରିବ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଯଜ୍ଞକୁ ଯିବନାହିଁ ।

ଅଗ୍ନ୍ୟାଗାରେ ଗବାଂ ଗୋଷ୍ଠେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନାଞ୍ଚ ସନ୍ନିଧୌ ।
ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟେ ଭୋଜନେ ଚୈବ ଦକ୍ଷିଣଂ ପାଣିମୁଦ୍ଧରେତ୍ । ୫୮ । *

ଯଜ୍ଞଶାଳା, ଗୋଶାଳା, ତଥା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ସମୀପରେ ଏବଂ ବେଦପାଠ ଓ ଭୋଜନ କାଳରେ (ଉତ୍ତରୀୟରୁ) ଡାହାଣ ହାତ ବାହାର କରିବ ।

---

* କୌଣସି କୌଣସି ଠାରେ 'ସ୍ୱପ୍ୟାଚ୍ଛୂନ୍ୟ ଗେହେ' ଅଛି ।

* କେତେଗୋଟି ପୁସ୍ତକରେ ୫୮ ଶ୍ଳୋକ ପୂର୍ବେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକମିଳେ—
ଏକଃ ସ୍ୱାଦୁ ନ ଭୁଞ୍ଜୀତ ସ୍ୱାର୍ଥମେକୋ ନ ଚିନ୍ତୟେତ୍ ।
ଏକୋ ନ ଗଚ୍ଛେଦଧ୍ୱାନଂ ନୈକଃ ସୁପ୍ତେଷୁ ଜାଗୃୟାତ୍ ।

ଏକା ମିଠା ଖାଇବ ନାହିଁ, ଏକା ସ୍ୱାର୍ଥଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ, ଏକା ପଥଯାତ୍ରା କରିବ ନାହିଁ ତଥା ସମସ୍ତେ ଶୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଏକା ଜଗିବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନ ବାରୟେଦ୍ ଗାଂ ଧୟନ୍ତୀଂ ନ ଚାଚକ୍ଷୀତ କସ୍ୟଚିତ୍ ।
ନ ଦିବୀନ୍ଦ୍ରାୟୁଧଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କସ୍ୟଚିଦ୍ଦର୍ଶୟେଦ୍ ବୁଧଃ । ୫୯ ।

ଗାଈ ଜଳପାନ କରୁଥିଲେ ତାହାକୁ ବାରଣ କରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା କାହାକୁ କହିବ ନାହିଁ । ଆକାଶରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଧନୁ ଦେଖି କାହାକୁ ଦେଖାଇବ ନାହିଁ । (ଏଥିରେ ଚକ୍ଷୁର ହାନି ହୁଏ) ।

ନ ଧାର୍ମିକେ ବସେଦ୍ଗ୍ରାମେ ନ ବ୍ୟାଧିବହୁଳେ ଭୃଶମ୍ ।
ନୈକଃ ପ୍ରପଦ୍ୟେତାଧ୍ୱାନଂ ନ ଚିରଂ ପର୍ବତେ ବସେତ୍ ।୬୦।

ଅଧାର୍ମିକ ଲୋକପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଥବା ବ୍ୟାଧିବହୁଳ ଗ୍ରାମରେ ବାସ କରିବ ନାହିଁ, ବାଟରେ ଏକା ଯିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପର୍ବତରେ ବହୁକାଳ ବାସ କରିବ ନାହିଁ ।

ନ ଶୂଦ୍ର ରାଜ୍ୟେ ନିବସେନ୍ନାଧାର୍ମିକଜନାବୃତେ ।
ନ ପାଷଣ୍ଡି ଗଣାକ୍ରାନ୍ତେ ନୋପସୃଷ୍ଟେଽନ୍ତ୍ୟଜୈର୍ନୃଭିଃ ।୬୧।

ଶୂଦ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ଅଧାର୍ମିକଜନାବୃତ ଦେଶରେ, (ବେଦବିରୋଧୀ) ପାଷାଣ୍ଡ ଗଣାକ୍ରାନ୍ତ ଦେଶରେ ଅଥବା ଚଣ୍ଡାଳାଦି ଅନ୍ତ୍ୟଜ ଜନଗଣକର୍ତ୍ତୃକ ଉପଦ୍ରୁତ ଦେଶରେ ବସତି କରିବ ନାହିଁ ।

ନ ଭୁଞ୍ଜୀତୋଦ୍ଧୃତସ୍ନେହଂ ନାତି ସୌହିତ୍ୟମାଚରେତ୍ ।
ନାତିପ୍ରଗେ ନାତିସାୟଂ ନ ସାୟଂ ପ୍ରାତରାଶିତଃ ।୬୨।

ଯେଉଁ ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟରୁ (ନବନୀତାଦି) ସ୍ନେହ ବା ସାର ବାହାର କରି ନିଆଯାଇଛି ତାହା ଖାଇବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅତିତୃପ୍ତ କରିବ ନାହିଁ, ସୂର୍ଯ୍ୟର ଉଦୟ ଓ ଅସ୍ତକାଳ ନିକଟରେ ଖାଇବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସକାଳେ ବହୁଭୋଜନ କରିଥିଲେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ନ କୁର୍ବୀତ ବୃଥାଚେଷ୍ଟାଂ ନ ବାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଜଳିନା ପିବେତ୍ ।
ନୋତ୍ସଙ୍ଗେ ଭକ୍ଷୟେଦ୍ ଭକ୍ଷ୍ୟାନ୍ନ ଜାତୁ ସ୍ୟାତ୍କୁତୂହଳୀ ।୬୩।

ନିଷ୍ଫଳକର୍ମ କରିବ ନାହିଁ, ଅଞ୍ଜଳିଦ୍ୱାରା ଜଳପାନ କରିବ ନାହିଁ, ଭକ୍ଷ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ କୋଳରେ ରଖିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପ୍ରୟୋଜନ ନ ଥିଲେ କଦାଚ କୌଣସି ବିଷୟରେ କୁତୂହଳୀ ହେବ ନାହିଁ ।

ନ ନୃତ୍ୟେଦଥବା ଗାୟେନ୍ନ ବାଦିତ୍ରାଣି ବାଦୟେତ୍ ।
ନାସ୍ଫୋଟୟେନ୍ନ ଚ କ୍ଷ୍ୱେଡେନ୍ନ ଚ ରକ୍ତୋ ବିରାବୟେତ୍ ।୬୪।

ନାଚିବ ନାହିଁ ଗାଇବ ନାହିଁ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇବ ନାହିଁ ତାଳ ମାରିବ ନାହିଁ ଦାନ୍ତ ଘେଦାଇ କଥା କହିବ ନାହିଁ ଅଥବା ଅଧିକ ଅନୁରକ୍ତ ହୋଇ ଚିତ୍କାର କରିବ ନାହିଁ ।

ନ ପାଦୌ ଧାବୟେତ୍କାଂସ୍ୟେ କଦାଚିଦପି ଭାଜନେ ।
ନ ଭିନ୍ନଭାଣ୍ଡେ ଭୁଞ୍ଜୀତ ନ ଭାବପ୍ରତିଦୂଷିତେ ।୬୫।

କାଂସ୍ୟ ପାତ୍ରରେ କେବେହେଁ ପଦଦ୍ୱୟ ଧୋଇବ ନାହିଁ, ଭଗ୍ନପାତ୍ରରେ ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଖାଇଲେ ତୃପ୍ତି ନ ହେବ ସେଠାରେ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ଉପାନହୌ ଚ ବାସଶ୍ଚ ଧୃତମନ୍ୟୈର୍ନ ଧାରୟେତ୍ ।
ଉପବୀତମଳଙ୍କାରଂ ସ୍ରଜଂ କରକମେବ ଚ ।୬୬।

ଅପରର ବ୍ୟବହୃତ ଚର୍ମ ପାଦୁକା, ବସ୍ତ୍ର, ଉପବୀତ, ଅଳଙ୍କାର, ମାଳା ଓ କମଣ୍ଡଳୁ ବ୍ୟବହାର କରିବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାବିନୀତୈର୍ଭଜେଦ୍ଧୁର୍ଯ୍ୟୈର୍ନଚ କ୍ଷୁଧା ବ୍ୟାଧିପୀଡ଼ିତୈଃ ।
ନ ଭିନ୍ନଶୃଙ୍ଗାକ୍ଷି ଖୁରୈର୍ନ ବାଳଧିବିରୂପିତୈଃ ।୬୭।

ଅବିନୀତ, କ୍ଷୁଧିତ, ବ୍ୟାଧିପୀଡ଼ିତ, ଭଗ୍ନଶୃଙ୍ଗ, ଉତ୍ପାଟିତଚକ୍ଷୁ, ବିଦୀର୍ଣ୍ଣଖୁର ଅଥବା ଲାଙ୍ଗୁଳକଟିଆ ଅଶ୍ୱଗଜ ପ୍ରଭୃତି ବାହନରେ ଯିବନାହିଁ ।

ବିନୀତୈସ୍ତୁ ବ୍ରଜେନ୍ନିତ୍ୟମାଶୁଗୈର୍ଲକ୍ଷଣାନ୍ୱିତୈଃ ।
ବର୍ଣ୍ଣରୂପୋପସମ୍ପନ୍ନୈଃ ପ୍ରତୋଦେନାତୁଦନ୍ ଭୃଶଂ ।୬୮।

ବିନୀତ, ଦ୍ରୁତଗାମୀ, ଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ରୂପ ସମ୍ପନ୍ନ ଅଶ୍ୱ ଓ ଗଜାଦିରେ ଗମନ କରିବ ମାତ୍ର ଚାବୁକ ଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମାରିବ ନାହିଁ ।

ବାଲାତପଃ ପ୍ରେତଧୂମୋ ବର୍ଜ୍ୟଂ ଭିନ୍ନଂ ତଥାସନମ୍ ।
ନ ଛିନ୍ଦ୍ୟାନ୍ନଖଲୋମାନି ଦନ୍ତୈର୍ନୋତ୍ପାଟୟେନ୍ନଖାନ୍ ।୬୯।

ପ୍ରଥମୋଦିତ ସୂର୍ଯ୍ୟଉତ୍ତାପ, ଶବର ଧୂମ ଓ ଭଗ୍ନ ଆସନ ବର୍ଜନ କରିବ, ନିଜେ ୨ ନଖ ଲୋମ ଛେଦନ କରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଦାନ୍ତରେ ନଖ ଉତ୍ପାଟନ କରିବ ନାହିଁ ।

ନ ମୃଲ୍ଲୋଷ୍ଟଞ୍ଚ ମୃଦ୍ନୀୟାନ୍ନ ଛିନ୍ଦ୍ୟାତ୍କରଜୈସ୍ତୃଣମ୍ ।
ନ କର୍ମ ନିଷ୍ଫଳ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନାୟତ୍ୟାମସୁଖୋଦୟମ୍ ।୭୦।

ଅନର୍ଥକ ମୃତ୍ତିକା ବା ଲୋଷ୍ଟ୍ର ମର୍ଦ୍ଦନ କରିବ ନାହିଁ, ନଖଦ୍ୱାରା ତୃଣଛେଦନ କରିବ ନାହିଁ, ନିଷ୍ଫଳ କର୍ମ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଯହିଁରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦୁଃଖ ହେବ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ ।

ଲୋଷ୍ଟ୍ରମର୍ଦ୍ଦୀ, ତୃଣଚ୍ଛେଦୀ ନଖଖାଦୀ ଚ ଯୋ ନରଃ ।
ସ ବିନାଶଂ ବ୍ରଜତ୍ୟାଶୁ ସୂଚକୋଽଶୁଚିରେବ ଚ ।୭୧।

ଲୋଷ୍ଟ୍ରମର୍ଦ୍ଦୀ, ତୃଣଛେଦୀ, ନଖଖାଦ ଲୋକ ଏବଂ ଯେ ଖଳ ଅପବିତ୍ର ସେ ଶୀଘ୍ର ବିନାଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ନ ବିଗର୍ହ୍ୟକଥାଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ବହିର୍ମାଲ୍ୟଂ ନ ଧାରୟେତ୍ ।
ଗବାଞ୍ଚଯାନଂ ପୃଷ୍ଠେନ ସର୍ବଥୈବ ବିଗର୍ହିତମ୍ ।୭୨।

ବିଗର୍ହିତ (ଦେବାଦିଦ୍ୱାର) କଥା କହିବ ନାହିଁ, କଣ୍ଠସ୍ଥମାଳା ଉତ୍ତରୀୟର ବାହାରକୁ ପକାଇବ ନାହିଁ ଏବଂ ଗୋରୁପିଠିରେ ଚଢ଼ି ଯିବନାହିଁ—ଏହା ସର୍ବଥା ନିନ୍ଦିତ

ଅଦ୍ୱାରେଣ ଚ ନାତୀୟାଦ୍ ଗ୍ରାମଂ ବା ବେଶ୍ମ ବା ବୃତମ୍ ।
ରାତ୍ରୌ ଚ ବୃକ୍ଷ ମୂଳାନି ଦୂରତଃ ପରିବର୍ଜୟେତ୍ ।୭୩।

ପ୍ରାଚୀରାଦି ଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟିତ ଗ୍ରାମ ବା ଗୃହରେ ଦ୍ୱାରର ବ୍ୟତିରେକ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଅତିକ୍ରମ କରି ପ୍ରବେଶ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ରାତ୍ରିକାଳରେ ବୃକ୍ଷମୂଳ ଦୂରରୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ନାକ୍ଷୈଃ କ୍ରୀଡେତ୍କଦାଚିତ୍ତୁ ସ୍ୱୟଂ ନୋପାନହୌ ହରେତ୍ ।
ଶୟନସ୍ଥୋ ନ ଭୁଞ୍ଜୀତ ନ ପାଣିସ୍ଥଂ ନ ଚାସନେ ।୭୪।

କେବେହେଁ ଜୁଆ ଖେଳିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଆପଣା ହସ୍ତରେ ଯୋତା ନେଇ ଯିବ ନାହିଁ ଅଥବା ଶୟନସ୍ଥ ହୋଇ ବା ହାତରେ ଅବା ଆସନରେ ଖାଇବାର ରଖି ଖାଇବ ନାହିଁ (ଅର୍ଥାତ୍ ପାତ୍ରରେ ରଖି ଖାଇବ) ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସର୍ବଞ୍ଚ ତିଳସମ୍ବଦ୍ଧଂ ନାଦ୍ୟାଦସ୍ତମିତେ ରବୌ ।
ନ ଚ ନଗ୍ନଃ ଶୟୀତେହ ନ ଚୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଃ କ୍ୱଚିଦ୍ ବ୍ରଜେତ୍ ॥

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତଗଲେ ଉତ୍ତାରୁ ତିଳସଂଯୁକ୍ତ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଖାଇବ ନାହିଁ, ନଙ୍ଗଳା ହୋଇ ଶୋଇବ ନାହିଁ ଏବଂ ଅଇଁଠା ମୁହଁରେ କୌଣସି ଠାକୁ ଯିବ ନାହିଁ ।

ଆର୍ଦ୍ରପାଦସ୍ତୁ ଭୁଞ୍ଜୀତ ନାର୍ଦ୍ରପାଦସ୍ତୁ ସଂବିଶେତ୍ ।
ଆର୍ଦ୍ରପାଦସ୍ତୁ ଭୁଞ୍ଜାନୋ ଦୀର୍ଘମାୟୁରବାପ୍ନୁୟାତ୍ ।୭୬।

ଆର୍ଦ୍ର ପଦ (ଭିଜାଗୋଡ଼) ରେ ଖାଇବ ମାତ୍ର ଆର୍ଦ୍ର ପଦରେ ଶୋଇବ ନାହିଁ ଆର୍ଦ୍ର ପଦରେ ଭୋଜନ କଲେ ଦୀର୍ଘାୟୁ ଲାଭ ହୁଏ ।

ଅଚକ୍ଷୁର୍ବିଷୟଂ ଦୁର୍ଗଂ ନ ପ୍ରପଦ୍ୟେତ କର୍ହିଚିତ୍ ।
ନ ବିଣ୍ମୂତ୍ରମୁଦୀକ୍ଷେତ ନ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ନଦୀଂ ତରେତ୍ ।୭୭।

ତରୁଗୁଳ୍ମ ଲତାଗହନ ଚକ୍ଷୁର ଅଗୋଚର ଦୁର୍ଗମ ଅରଣ୍ୟଦେଶକୁ କେବେହେଁ ଯିବ ନାହିଁ ମଳମୂତ୍ର-ଦେଖିବ ନାହିଁ ଏବଂ ବାହୁଦ୍ୱାରା ପହଁରି ନଦୀପାର ହେବ ନାହିଁ ।

ଅଧିତିଷ୍ଠେନ୍ନ କେଶାଂସ୍ତୁ ନଭସ୍ମାସ୍ଥିକପାଳିକାଃ ।
ନ କାର୍ପାସାସ୍ଥି ନ ତୁଷାନ୍ ଦୀର୍ଘମାୟୁର୍ଜିଜୀବିଷୁଃ ।୭୮।

ଦୀର୍ଘାୟୁକାମନାକାରୀ କେଶ, ପାଉଁଶ, ହାଡ଼, ଖପର, କପାମଞ୍ଜି ବା ତୁଷ (ଚଷୁ) ଉପରେ ଚଢ଼ି ବସିବ ନାହିଁ ।

ନ ସଂବସେଚ୍ଚ ପତିତୈର୍ନ ଚଣ୍ଡାଳୈର୍ନ ପୁକ୍କଶୈଃ ।
ନ ମୂର୍ଖୈର୍ନାବଲିପ୍ତୈଶ୍ଚ ନାନ୍ତ୍ୟୈର୍ନାନ୍ତ୍ୟାବସାୟିଭିଃ ।୭୯। *

ପତିତ, ଚଣ୍ଡାଳ, ପୁକ୍କଶ (ନିଷାଦଠାରୁ ଶୂଦ୍ରାରେ ଜାତ) ମୂର୍ଖ, ଧନାଦିମଦଗର୍ବିତ, ଅନ୍ତ୍ୟ (ଅନ୍ତ୍ୟଜ ରଜକାଦି) ଏବଂ ଅନ୍ତ୍ୟାବସାୟୀ (ନିଷାଦସ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ଚଣ୍ଡାଳଦ୍ୱାରା ଜାତ) ସହିତ ଏକସ୍ଥାନରେ ବସିବ ନାହିଁ ।

ନ ଶୂଦ୍ରାୟ ମତିଂ ଦଦ୍ୟାନ୍ନୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ନ ହବିଷ୍କୃତମ୍ ।
ନ ଚାସ୍ୟୋପଦିଶେଦ୍ଧର୍ମଂ ନ ଚାସ୍ୟ ବ୍ରତମାଦିଶେତ୍ ।୮୦। *

ଶୂଦ୍ରକୁ ବୁଦ୍ଧି, ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅଥବା ହୋମଶେଷରେ ଭାଗ ଦେବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ତାହାକୁ ଧର୍ମୋପଦେଶ ବା ବ୍ରତଶିକ୍ଷା ଦେବ ନାହିଁ ।

ଯୋ ହ୍ୟସ୍ୟ ଧର୍ମମାଚଷ୍ଟେ ଯଶ୍ଚୈବାଦିଶତି ବ୍ରତମ୍ ।
ସୋଽସଂବୃତଂ ନାମ ତମଃ ସହ ତେନୈବ ମଜ୍ଜତି ।୮୧।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ପୁଷ୍କସୈଃ' ଅଛି ।

* ୮୦ ଶ୍ଳୋକ ପୂର୍ବେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—

ନ କୃତଘ୍ନୈ ରଧାର୍ମ୍ମିକୈର୍ନମହାପାତକାନ୍ୱିତୈଃ ।
ନ ଦସ୍ୟୁଭିର୍ନାଶୁଚିଭିର୍ନ ମିଶ୍ରୈଶ୍ଚ କଦାଚନ ।

କୃତଘ୍ନ, ଅଧାର୍ମିକ, ମହାପାତକୀ, ଦସ୍ୟୁ, ଅପବିତ୍ର ଓ ଶଠ ସହିତ କେବେହେଁ ବାସ କରିବ ନାହିଁ । ଏହି ୮୦ ଶ୍ଳୋକରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧଶ୍ଳୋକ ଅଛି—

ଅନ୍ତରବ୍ରାହ୍ମଣଂ କୃତ୍ୱା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସମାଦିଶେତ୍ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣମଧ୍ୟସ୍ଥ କରି ଶୂଦ୍ରକୁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ଉପଦେଶ ଦେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେ ଏହାକୁ (ଶୂଦ୍ରକୁ) ଧର୍ମୋପଦେଶ ବା ବ୍ରତଶିକ୍ଷା ଦିଏ ସେ ଶୂଦ୍ରସହିତ ଅସଂବୃତ ନାମକ ନରକରେ ନିମଗ୍ନ ହୁଏ ।

ନ ସଂହତାଭ୍ୟାଂ ପାଣିଭ୍ୟାଂ କଣ୍ଡୂୟେଦାତ୍ମନଃ ଶିରଃ ।
ନ ସ୍ପୃଶେଚ୍ଚୈତଦୁଚ୍ଛିଷ୍ଟୋ ନ ଚ ସ୍ନାୟାଦ୍ ବିନା ତତଃ ।୮୨।

ଉଭୟ ହସ୍ତଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ମସ୍ତକ କଣ୍ଡୂୟନ କରିବନାହିଁ, ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମୁଖରେ ମସ୍ତକ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ନ ଦେଇ (ନ ଢାଳି ବା ମୁଣ୍ଡ ନ ବୁଡ଼ାଇ) ସ୍ନାନ କରିବନାହିଁ ।

କେଶଗ୍ରହାନ୍ ପ୍ରହାରାଂଶ୍ଚ ଶିରସ୍ୟେତାନ୍ ବିବର୍ଜୟେତ୍ ।
ଶିରଃସ୍ନାତଶ୍ଚ ତୈଲେନ ନାଙ୍ଗଂ କିଞ୍ଚିଦପି ସ୍ପୃଶେତ୍ ।

କ୍ରୋଧବଶରୁ କାହାରି ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ଧରିବ ନାହିଁ କି ମୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରହାର କରିବ ନାହିଁ ତୈଳାକ୍ତ ମସ୍ତକରେ ସ୍ନାନ କରି ଅପର କୌଣସି ଅଙ୍ଗରେ ତୈଳ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ନାହିଁ ।

ନ ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାଦରାଜନ୍ୟ ପ୍ରସୂତିତଃ ।
ସୂନାଚକ୍ରଧ୍ୱଜବତାଂ ବେଶେନୈବ ଚ ଜୀବତାମ୍ ।୮୪।

କ୍ଷତ୍ରିୟଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ରାଜାଠାରୁ ଦାନ ନେବନାହିଁ, ପଶୁବିନାଶ କରି ମାଂସ ବିକ୍ରୟଦ୍ୱାରା ଯେଉଁମାନେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି (କସାଇ), ଯେଉଁମାନେ ସର୍ଷପ ଇତ୍ୟାଦି ପେଡ଼ି ତେଲ ବାହାର କରି ବିକନ୍ତି (ତେଲି), ମଦ୍ୟବିକ୍ରୟୀ (ଶୁଣ୍ଡୀ) ଓ ବେଶ୍ୟା ବ୍ୟବସାୟୀ (ଭଡ଼ୁଆ) ଠାରୁ ଦାନ ନେବ ନାହିଁ । (ପଶୁବିନାଶ ସ୍ଥାନକୁ ସୂନା, ଘଣାକୁ ଚକ୍ର ବୋଲି ଏବଂ ଧ୍ୱଜା ଉଡ଼ାଇ ମଦ ବିକନ୍ତି ବୋଲି ଶୁଣ୍ଡୀକୁ ଧ୍ୱଜାବାନ୍ ବୋଲିଯାଏ) ।

ଦଶସୂନାସମଂ ଚକ୍ରଂ ଦଶଚକ୍ରସମୋ ଧ୍ୱଜଃ ।
ଦଶଧ୍ୱଜସମୋ ବେଶୋ ଦଶବେଶସମୋ ନୃପଃ ।୮୫।

ଦଶକସାଇର ଦୋଷ ଜଣେ ତେଲିରେ, ଦଶତେଲିର ଦୋଷ ଜଣେ ଶୁଣ୍ଡୀରେ ଦଶଶୁଣ୍ଡୀର ଦୋଷ ଜଣେ ଭଡ଼ୁଆରେ ଓ ଦଶ ଭଡ଼ୁଆର ଦୋଷ ଏକ ଅକ୍ଷତ୍ରିୟ ରାଜାଠାରେ ବିଦ୍ୟମାନ ।

ଦଶସୂନାସହସ୍ରାଣି ଯୋ ବାହୟତି ସୌନିକଃ ।
ତେନ ତୁଲ୍ୟଃ ସ୍ମୃତୋ ରାଜା ଘୋରସ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରତିଗ୍ରହଃ ।୮୬।

ଦଶହଜାର କସାଇଘରର ଅଧିଷ୍ଠାତାକୁ ସୌନିକ ବୋଲିଯାଏ ଏବଂ ଅକ୍ଷତ୍ରିୟ ଏକ ରାଜା ତାହାର ସମାନ, ତେଣୁ ତାଦୃଶ ରାଜାଠାରୁ ଦାନ ନେବା ଘୋର ପାପ ।

ଯୋ ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣାତି ଲୁବ୍ଧସ୍ୟୋଚ୍ଛାସ୍ତ୍ରବର୍ତ୍ତିନଃ ।
ସ ପର୍ଯ୍ୟାୟେଣ ଯାତୀମାନ୍ ନରକାନେକବିଂଶତିମ୍ ।୮୭।

ଯେ ଲୁବ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ରମାର୍ଗତ୍ୟାଗୀ ରାଜାଠାରୁ ଦାନ ନିଏ ସେ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଏହି ଏକବିଂଶତି ନର୍କ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—

ତାମିସ୍ରମନ୍ଧତାମିସ୍ରଂ ମହାରୌରବରୌରବୌ ।
ନରକଂ କାଳସୂତ୍ରଞ୍ଚ ମହାନରକମେବ ଚ ।୮୮।

ତାମିସ୍ର, ଅନ୍ଧତାମିସ୍ର, ମହାରୌରବ, ରୌରବ, କାଳସୂତ୍ର, ମହାନରକ,

ସଞ୍ଜୀବନଂ ମହାବୀଚିଂ ତପନଂ ସମ୍ପ୍ରତାପନମ୍ ।
ସଂଘାତଞ୍ଚ ସକାକୋଲଂ କୁଡ୍ମଳଂ ପୂତିମୂର୍ତ୍ତିକମ୍ ।୮୯। *

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତିକମ୍' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଞ୍ଜୀବନ, ମହାବୀଚ, ତପନ, ସମ୍ପ୍ରତାପନ, ସଂଘାତ, ସକାକୋଳ, କୁଡ୍ମଳ, ପୂତିମୃତ୍ତିକ

ଲୋହଶଙ୍କୁମୃଜୀଷଞ୍ଚ ପନ୍ଥାନଂ ଶାଲ୍ମଳୀଂ ନଦୀମ୍ ।
ଅସିପତ୍ରବନଞ୍ଚୈବ ଲୋହଦାରକମେବ ଚ । ୯୦ ।

ଲୋହଶଙ୍କୁ, ଋଜୀଷ, ପନ୍ଥାନ, ଶାଲ୍ମଳୀ, ନଦୀ, ଅସିପତ୍ରବନ ଏବଂ ଲୋହଦାରକ ।

ଏତଦ୍ ବିଦନ୍ତୋ ବିଦ୍ୱାଂସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ ।
ନ ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣନ୍ତି ପ୍ରେତ୍ୟଶ୍ରେୟୋଽଭିକାଙ୍କ୍ଷିଣ । ୯୧ । *

ଏହି ନରକ ବ୍ୟାପାର ଜ୍ଞାତ ଥିବା ପରକାଳର ହିତକାମନାକାରୀ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କଦାପି ରାଜା ନିକଟରୁ ଦାନ ନେବେ ନାହିଁ ।

ବ୍ରାହ୍ମେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବୁଧ୍ୟେତ ଧର୍ମାର୍ଥୌ ଚାନୁଚିନ୍ତୟେତ୍ ।
କାୟକ୍ଳେଶାଂଶ୍ଚ ତନ୍ମୂଳାନ୍ ବେଦତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥମେବ ଚ । ୯୨ ।

ପ୍ରାତଃ ଦୁଇଘଡ଼ି ରାତ୍ର ଥାଇଁ ଉଠିବ ଏବଂ ଅର୍ଥର ଚିନ୍ତା କରିବ ଓ ତହିଁର ଉପାର୍ଜନ ସକାଶେ ଶରୀରକ୍ଳେଶ କରିବାକୁ ହେବ ବୁଝିବ ମଧ୍ୟ ବେଦତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥ ଚିନ୍ତାକରିବ ।

ଉତ୍ଥାୟାବଶ୍ୟକଂ କୃତ୍ୱା କୃତଶୌଚଃ ସମାହିତଃ ।
ପୂର୍ବାଂ ସନ୍ଧ୍ୟାଂ ଜପଂସ୍ତିଷ୍ଠେତ୍ ସ୍ୱକାଳେ ଚାପରାଂଚିରମ୍ । ୯୩ ।

ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗକରି ଶୁଚି ହୋଇ ସମାହିତମନରେ ପ୍ରାତଃ ସନ୍ଧ୍ୟା ଜପରେ ବସିବ ଏବଂ ଅପର ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳରେ ସୁଦ୍ଧା ଦୀର୍ଘକାଳଜପ କରିବ ।

ଋଷୟୋ ଦୀର୍ଘସନ୍ଧ୍ୟାତ୍ୱାଦ୍ଦୀର୍ଘମାୟୁରବାପ୍ନୁୟୁଃ ।
ପ୍ରଜ୍ଞାଂ ଯଶଶ୍ଚ କୀର୍ତ୍ତିଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସମେବ ଚ । ୯୪ ।

ଋଷିମାନେ ଦୀର୍ଘ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଦୀର୍ଘ ଆୟୁ, ପ୍ରଜ୍ଞା, ଯଶ, କୀର୍ତ୍ତି ତଥା ବ୍ରହ୍ମତେଜ ସୁଦ୍ଧା ଲାଭ କରନ୍ତି ।

ଶ୍ରାବଣ୍ୟାଂ ପ୍ରୌଷ୍ଠପଦ୍ୟାଂ ବା ପ୍ୟୁପାକୃତ୍ୟ ଯଥାବିଧି ।
ଯୁକ୍ତଶ୍ଛନ୍ଦାଂସ୍ୟଧୀୟୀତ ମାସାନ୍ ବିପ୍ରୋଽର୍ଦ୍ଧ ପଞ୍ଚମାନ୍ । ୯୫ ।

ଶ୍ରାବଣ ବା ଭାଦ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ଉପାକର୍ମ (ଆରମ୍ଭର ଉପାସନାର୍ଥହୋମ) କରି ସାର୍ଦ୍ଧ ଚାରିମାସ ଉଦ୍ୟୁକ୍ତ ହୋଇ ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରିବ ।

ପୁଷ୍ୟେ ତୁ ଛନ୍ଦସାଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ବହିରୁତ୍ସର୍ଜନଂ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ମାଘଶୁକ୍ଳସ୍ୟ ବା ପ୍ରାପ୍ତେ ପୂର୍ବାହ୍ଣେ ପ୍ରଥମେଽହନି । ୯୬ ।

ଦ୍ୱିଜ ପୌଷପୂର୍ଣ୍ଣିମା ବା ମାଘଶୁକ୍ଳପକ୍ଷର ପୂର୍ବାହ୍ଣରେ ବେଦର ଉତ୍ସର୍ଜନ କର୍ମ (ଗ୍ରାମର ବାହାରକୁ ଯାଇ) କରିବ ।

ଯଥାଶାସ୍ତ୍ରନ୍ତୁ କୃତ୍ୱୈବମୁତ୍ସର୍ଗଂ ଛନ୍ଦସାଂ ବହିଃ ।
ବିରମେତ୍ପକ୍ଷିଣୀଂ ରାତ୍ରିଂ ତଦେବୈକମହର୍ନିଶମ୍ । ୯୭ ।

ଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ (ଗ୍ରାମର) ବାହାରେ ବେଦର ଉତ୍ସର୍ଜନ କର୍ମ କରି ଦୁଇଦିନ ଓ ତନ୍ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଏକରାତ୍ରି ଅନଧ୍ୟାୟ କରିବ ଅଥବା ସେହିଦିନ ଓ ରାତ୍ରି ଅନଧ୍ୟାୟ କରିବ (ପାଠକରି ବା ପାଠରୁ ବିରତ ହେବ ।)

ଅତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱନ୍ତୁ ଛନ୍ଦାଂସି ଶୁକ୍ଳେଷୁ ନିୟତଃ ପଠେତ୍ ।
ବେଦାଙ୍ଗାନି ଚ ସର୍ବାଣି କୃଷ୍ଣପକ୍ଷେଷୁ ସମ୍ପଠେତ୍ । ୯୮ ।

* ୮୪ ଠାରୁ ୯୧ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉତ୍ସର୍ଜନ ଓ ଅନାଧ୍ୟାୟ ପରେ ନିୟମ ହୋଇ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷରେ ବେଦପାଠ ଓ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷରେ ବେଦାଙ୍ଗସକଳ ପାଠ କରିବ ।

ନାବିସ୍ପଷ୍ଟମଧୀୟୀତ ନ ଶୂଦ୍ରଜନସନ୍ନିଧୌ ।
ନ ନିଶାନ୍ତେ ପରିଶ୍ରାନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମାଧୀତ୍ୟ ପୁନଃ ସ୍ୱପେତ୍ । ୯୯ ।

ଅସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ, ଶୂଦ୍ରଲୋକ ନିକଟରେ ବସି ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଶେଷରାତ୍ରରେ ପଢ଼ି ଥକା ହୋଇ ପୁଣି ଶୋଇବ ନାହିଁ ।

ଯଥୋଦିତେନ ବିଧିନା ନିତ୍ୟଂ ଛନ୍ଦସ୍କୃତଂ ପଠେତ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମଛନ୍ଦସ୍କୃତଞ୍ଚୈବ ଦ୍ୱିଜୋ ଯୁକ୍ତୋ ହ୍ୟନାପଦି । ୧୦୦ ।

ଯଥୋକ୍ତବିଧିରେ ନିତ୍ୟ ଗାୟତ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦି ଛନ୍ଦଯୁକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର (ବେଦ)ପାଠ କରିବ ଏବଂ ଦ୍ୱିଜ ଅନାପଦ କାଳରେ ସାଧାରଣ ବେଦପାଠ ନିୟମାନୁସାରେ ପାଠକରିବ ।

ଇମାନ୍ନିତ୍ୟମନଧ୍ୟାୟାନଧୀୟାନୋ ବିବର୍ଜୟେତ୍ ।
ଅଧ୍ୟାପନଞ୍ଚ କୁର୍ବାଣଃ ଶିଷ୍ୟାଣାଂ ବିଧିପୂର୍ବକମ୍ । ୧୦୧ ।

ଅଧୀୟାନ ଶିଷ୍ୟ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ଗୁରୁ ବକ୍ଷ୍ୟମାଣ ଅନଧ୍ୟାୟ ଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବଦା ସର୍ବତୋଭାବରେ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବେ ।

କର୍ଣ୍ଣଶ୍ରବେଽନିଲେ ରାତ୍ରୌ ଦିବା ପାଂଶୁସମୂହନେ ।
ଏତୌ ବର୍ଷାସ୍ୱନଧ୍ୟାୟାବଧ୍ୟାୟଜ୍ଞାଃ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୧୦୨ ।

ବର୍ଷାଋତୁରେ ରାତ୍ରି କାଳରେ କାନକୁ ଶବ୍ଦକରି ବାୟୁ ବହୁଥିବା ଏବଂ ଦିବାଭାଗରେ ଧୂଳି ଉଡ଼ୁଥିବା ଏହି ସମୟ ଅନଧ୍ୟାୟ ବୋଲି ଅଧ୍ୟୟନବିଧିଜ୍ଞ (ମୁନି) ମାନେ କହନ୍ତି ।

ବିଦ୍ୟୁତ୍ସ୍ତନିତବର୍ଷେଷୁ ମହୋଲ୍କାନାଞ୍ଚ ସମ୍ପ୍ଳବେ ।
ଆକାଳିକମନଧ୍ୟାୟମେତେଷୁ ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ । ୧୦୩ ।

ବିଜୁଳି ଗର୍ଜନ ସହିତ ବର୍ଷା ହେଲେ ବା ଇତସ୍ତତଃ ଉଲ୍କାପାତ ହେଲେ ଆରମ୍ଭ ସମୟରୁ ପରଦିନ ସେହିକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନଧ୍ୟାୟ ବୋଲି ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

ଏତାଂସ୍ତ୍ୱଭ୍ୟୁଦିତାନ୍ ବିଦ୍ୟାଦ୍ ଯଦା ପ୍ରାଦୁଷ୍କୃତାଗ୍ନିଷୁ ।
ତଦା ବିଦ୍ୟାଦନଧ୍ୟାୟମନୃତୌ ଚାଭ୍ରଦର୍ଶନେ । ୧୦୪ ।

ବର୍ଷା ଋତୁରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ହୋମାଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରିବା ସମୟରେ ଏରୂପ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହେଲେ ଅନଧ୍ୟାୟ ଜାଣିବ ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ଋତୁରେ ହୋମାଗ୍ନି ସମୟରେ ବାଦଲ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ଅନଧ୍ୟାୟ ।

ନିର୍ଘାତେ ଭୂମିଚଳନେ ଜ୍ୟୋତିଷାଞ୍ଚୋପସର୍ଜନେ ।
ଏତାନାକାଳିକାନ୍ ବିଦ୍ୟାଦନଧ୍ୟାୟାନୃତାବପି । ୧୦୫ ।

ବର୍ଷା ବା ଅନ୍ୟଋତୁରେ ଆକାଶରୁ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ଭୂମିକମ୍ପ ହେଲେ କମ୍ବା ସୂର୍ଯ୍ୟାଦିର ଉପଦ୍ରବ ହେଲେ ଆକାଳିକା ଅନଧ୍ୟାୟ ହେବ ।

ପ୍ରାଦୁଷ୍କୃତେଷ୍ୱଗ୍ନିଷୁ ତୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ସ୍ତନିତନିସ୍ୱନେ ।
ସଜ୍ୟୋତିଃ ସ୍ୟାଦନଧ୍ୟାୟଃ ଶେଷେ ରାତ୍ରୌ ଯଥା ଦିବା । ୧୦୬ ।

ହୋମାର୍ଥେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରିବା ସମୟରେ ଯଦି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଓ ଗର୍ଜନ ହୁଏ ତେବେ ସଜ୍ୟୋତି ଅନଧ୍ୟାୟ ହେବ (ଅର୍ଥାତ୍ ସକାଳେ ହେଲେ ସମସ୍ତ ଦିନ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ହେଲେ ସମସ୍ତ ରାତ୍ରିଅନଧ୍ୟାୟ) ଏବଂ ଶେଷଘଟଣା ବୃଷ୍ଟିହେଲେ ଦିବାରାତ୍ରି ଅନଧ୍ୟାୟ ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନିତ୍ୟାନଧ୍ୟାୟ ଏବସ୍ୟାଦ୍ ଗ୍ରାମେଷୁ ନଗରେଷୁ ଚ ।
ଧର୍ମନୈପୁଣ୍ୟକାମିନାଂ ପୂତିଗନ୍ଧେ ଚ ସର୍ବଦା । ୧୦୭ ।

ଧର୍ମନୈପୁଣ୍ୟ କାମୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବହୁଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମ ଓ ନଗର ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ମିଳେ ଏସବୁ ସ୍ଥାନରେ ନିତ୍ୟ ଅନଧ୍ୟାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକାନ୍ତ ଏବଂ ବିଶୁଦ୍ଧ ସ୍ଥାନରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଉଚିତ ।

ଅନ୍ତର୍ଗତଶବେ ଗ୍ରାମେ ବୃଷଳସ୍ୟ ଚ ସନ୍ନିଧୌ ।
ଅନଧ୍ୟାୟୋ ରୁଦ୍ୟମାନେ ସମବାୟେ ଜନସ୍ୟ ଚ । ୧୦୮ ।

ମଢ଼ା ପଡ଼ିଥିବା ଗ୍ରାମରେ, ଅଧାର୍ମିକ ନିକଟରେ କାନ୍ଦାକଟା ଲାଗିଥିବା ନିକଟରେ ଏବଂ ଲୋକଭିଡ଼ ନିକଟରେ ଅନଧ୍ୟାୟ ଜାଣିବ ।

ଉଦକେ ମଧ୍ୟରାତ୍ରେ ଚ ବିଣ୍ମୂତ୍ରସ୍ୟ ବିସର୍ଜନେ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଃ ଶ୍ରାଦ୍ଧଭୁକ୍ ଚୈବ ମନସାପି ନ ଚିନ୍ତୟେତ୍ । ୧୦୯ ।

ଜଳ ମଧ୍ୟରେ, ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ, ବିଷ୍ଠାମୂତ୍ର ପରିତ୍ୟାଗ କାଳରେ, ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ମୁଖରେ ଅଥବା ଶ୍ରାଦ୍ଧଭୋଜନ କରି ବେଦକୁ ମନରେ ସୁଦ୍ଧା ଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ଦ୍ୱିଜୋ ବିଦ୍ୱାନେକୋଦ୍ଦିଷ୍ଟସ୍ୟ କେତନମ୍ ।
ତ୍ର୍ୟହଂ ନ କୀର୍ତ୍ତୟେଦ୍ ବ୍ରହ୍ମରାଜ୍ଞୋ ରାହୋଶ୍ଚ ସୂତକେ । ୧୧୦ ।

ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏକୋଦ୍ଦିଷ୍ଟଶ୍ରାଦ୍ଧର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଗ୍ରହଣ କରି ତିନିଦିନ ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ରାଜାର (ପୁତ୍ରଜନ୍ମାଦି) ସୂତକ ତଥା ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ ରାହୁଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ ତିନିଦିନ ବେଦ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଯାବଦେକାନୁଦ୍ଦିଷ୍ଟସ୍ୟ ଗନ୍ଧୋ ଲେପଶ୍ଚ ତିଷ୍ଠତି ।
ବିପ୍ରସ୍ୟ ବିଦୁଷୋ ଦେହେ ତାବଦ୍ ବ୍ରହ୍ମ ନ କୀର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୧୧୧ ।

ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକୋଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶ୍ରାଦ୍ଧର ଗନ୍ଧ ବା ଲେପ ଦେହରେ ଥିବ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଦ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଶୟାନଃ ପ୍ରୌଢ଼ପାଦଶ୍ଚ କୃତ୍ୱା ଚୈବାବସକ୍ଥିକାମ୍ ।
ନାଧୀୟୀତାମିଷଂ ଜଗ୍ଧ୍ୱା ସୂତକାନ୍ନାଦ୍ୟମେବ ଚ । ୧୧୨ । *

ଶୟନ ହୋଇ ବା ଗୋଡ଼ ଉଠାଇଥିବା ଅଥବା ଜାନୁ ମଧ୍ୟରେ ବସ୍ତ୍ର ଭିଡ଼ିଥିବା ସମୟରେ, ମାଂସଭୋଜନ କରି ବା ଅଶୌଚଗ୍ରସ୍ତର ଅନ୍ନ ଖାଇ ବେଦପାଠ କରିବ ନାହିଁ ।

ନୀହାରେ ବାଣଶବ୍ଦେ ଚ ସନ୍ଧ୍ୟୟୋରେବ ଚୋଭୟୋଃ ।
ଅମାବାସ୍ୟା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ୍ୟୋଃ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୟଷ୍ଟକାସୁ ଚ । ୧୧୩ ।

ଉଭୟ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କୁହୁଡ଼ି ଓ ବାଣର ଶବ୍ଦ ହେଲେ ଏବଂ ଅମାବାସ୍ୟା, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଅଷ୍ଟମୀରେ ଅନଧ୍ୟାୟ ହେବ ।

ଅମାବାସ୍ୟା ଗୁରୁଂ ହନ୍ତି ଶିଷ୍ୟଂ ହନ୍ତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ।
ବ୍ରହ୍ମାଷ୍ଟକା ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୟୌ ତସ୍ମାତ୍ତାଃ ପରିବର୍ଜ୍ଜୟେତ୍ । ୧୧୪ । †

ଅମାବାସ୍ୟାରେ ପଢ଼ିଲେ ଗୁରୁ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀରେ ପଢ଼ିଲେ ଶିଷ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଏବଂ ଅଷ୍ଟମୀ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ପଢ଼ିଲେ ବେଦ ବିସ୍ମୃତ ହୁଏ—ଏ ହେତୁ ସେ ତିଥିମାନ ପରିବର୍ଜ୍ଜନୀୟ ।

---

* ୧୦୯ ଠାରୁ ୧୧୨ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ । † ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଂଶୁବର୍ଷେ ଦିଶାଂ ଦାହେ ଗୋମାୟୁବିରୁତେ ତଥା ।
ଶ୍ୱଖରୋଷ୍ଟ୍ରେ ଚ ରୁବତି ପଙ୍‌କ୍ତୌ ଚ ନ ପଠେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୧୫ ।

ଧୂଳିବର୍ଷଣ ବା ଦିଗ୍‌ଦାହ ହେଲେ, କିମ୍ବା ଶୃଗାଳ ବିରୁଦ୍ଧ ଚିତ୍କାର କଲେ ଅଥବା କୁକୁର, ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଓ ଉଷ୍ଟ୍ର ରାବକଲେ ଅବା ପଂକ୍ତିରେ ବସି ଦ୍ୱିଜ ବେଦ ପଢ଼ିବେ ନାହିଁ ।

ନାଧୀୟୀତ ଶ୍ମଶାନାନ୍ତେ ଗ୍ରାମାନ୍ତେ ଗୋବ୍ରଜେଽପି ବା ।
ବସିତ୍ୱା ମୈଥୁନଂ ବାସଃ ଶ୍ରାଦ୍ଧିକଂ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ଚ । ୧୧୬ । *

ଶ୍ମଶାନ ସମୀପରେ ଗ୍ରାମ ନିକଟରେ, ଗୋଗୋଷ୍ଠରେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ, ଏବଂ ମୈଥୁନକାଳୀନ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ କରି ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧୀୟ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରି ବେଦପାଠ କରିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରାଣି ବା ଯଦି ବା ପ୍ରାଣି ଯତ୍କିଞ୍ଚିଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ଧିକଂ ଭବେତ୍ ।
ତଦାଲଭ୍ୟାପ୍ୟନଧ୍ୟାୟଃ ପାଣ୍ୟାସ୍ୟୋହି ଦ୍ୱିଜଃ ସ୍ମୃତଃ । ୧୧୭ । *

ଶ୍ରାଦ୍ଧସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପଶୁ ବା ଅପ୍ରାଣୀ (ଶାକାଦି) ଯାହାକିଛି ଗ୍ରହଣ କରିବା ଦିନରେ ଅନଧ୍ୟାୟ ହେବ କାରଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହସ୍ତହିଁ ମୁଖ ।

ଚୌରୈରୁପପ୍ଲୁତେ ଗ୍ରାମେ ସମ୍ଭ୍ରମେ ଚାଗ୍ନିକାରିତେ ।
ଆକାଳିକମନଧ୍ୟାୟଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ସର୍ବାଦ୍ଭୁତେଷୁ ଚ । ୧୧୮ ।

ଗ୍ରାମରେ ଚୋରର ଉପଦ୍ରବ ଅଥବା ଘରେ ନିଆଁ ଲଗିଲେ ଏବଂ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣାମାନ ଘଟିଲେ ଆକାଳିକ ଅନଧ୍ୟାୟ ହେବ ।

ଉପାକର୍ମଣି ଚୋତ୍ସର୍ଗେ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ କ୍ଷେପଣଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ଅଷ୍ଟକାସୁ ତ୍ୱହୋରାତ୍ରମୃତ୍ୱନ୍ତାସୁ ଚ ରାତ୍ରିଷୁ । ୧୧୯ ।

ଉପାକର୍ମ ଓ ଉତ୍ସର୍ଗରେ ତିନିରାତ୍ର, ଅଷ୍ଟକାରେ ଏକ ଅହୋରାତ୍ର ଏବଂ ଋତୁର ଅନ୍ତରେ ଏକରାତ୍ର ଅନଧ୍ୟାୟ ବୋଲାଯାଇଅଛି ।

ନାଧୀୟୀତାଶ୍ୱମାରୂଢ଼ୋ ନ ବୃକ୍ଷଂ ନ ଚ ହସ୍ତିନମ୍ ।
ନ ନାବଂ ନ ଖରଂ ନୋଷ୍ଟ୍ରଂ ନେରିଣସ୍ଥୋ ନ ଯାନଗଃ । ୧୨୦ ।

ଘୋଡ଼ା, ଗଛ, ହାତୀ, ନାବ, ଗଧ ବା ଓଟରେ ଚଢ଼ି କିମ୍ବା ଊଷର ଭୂମିରେ ଅଥବା ଗାଡ଼ି ଆଦି ଯାନରେ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

ନ ବିବାଦେ ନ କଳହେ ନ ସେନାୟାଂ ନ ସଙ୍ଗରେ ।
ନ ଭୁକ୍ତମାତ୍ରେ ନାଜୀର୍ଣ୍ଣେ ନ ବମିତ୍ୱା ନ ସୂତକେ । ୧୨୧ । *

ବିବାଦ (ବାକ୍‌କଳହ)ରେ, କଳହ (ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ)ରେ, ଅପ୍ରବୃତ୍ତଯୁଦ୍ଧ ସେନାରେ, ଯୁଦ୍ଧରେ, ଖାଇସାରିଲାକ୍ଷଣି ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ, ବାନ୍ତିକଲେ ଓ ସୂତକରେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଅତିଥିଂ ଚାନନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ମାରୁତେ ବାତି ବା ଭୃଶମ୍ ।
ରୁଧିରେ ଚ ସ୍ରୁତେ ଗାତ୍ରାଚ୍ଛସ୍ତ୍ରେଣ ଚ ପରିକ୍ଷତେ । ୧୨୨ ।

ଅତିଥିର ଅନୁମତି ନ ନେଇ, ଅତି ବେଗରେ ବାୟୁ ପ୍ରବାହିତ ହେଲେ, ଦେହରୁ ରକ୍ତସ୍ରାବ ହେଲେ, ଅଥବା ଶସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଆହତ ହେଲେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

---

* ଏହି ଶ୍ଳୋକର ଦ୍ୱିତୀୟ ଚରଣ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

* ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ଶୁକ୍ତକେ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାମଧ୍ୱନାବୃଗ୍‌ଯଜୁଷୀ ନାଧୀୟୀତ କଦାଚନ ।
ବେଦସ୍ୟାଧୀତ୍ୟ ବାପ୍ୟନ୍ତମାରଣ୍ୟକମଧୀତ୍ୟ ଚ । ୧୨୩ ।

ସାମବେଦରେ ଧ୍ୱନି ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାଉଁ କଦାପି ଋକ୍ ବା ଯଜୁର୍ବେଦ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ବେଦାନ୍ତ ବା ବେଦର ଆରଣ୍ୟକ ପଢ଼ି ସେହିକ୍ଷଣି ବେଦ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଋଗ୍‌ବେଦୋ ଦେବଦୈବତ୍ୟୋ ଯଜୁର୍ବେଦସ୍ତୁ ମାନୁଷଃ ।
ସାମବେଦଃ ସ୍ମୃତଃ ପିତ୍ର୍ୟସ୍ତସ୍ମାତ୍ତସ୍ୟାଶୁଚିର୍ଧ୍ୱନିଃ । ୧୨୪ । †

ଋଗ୍‌ବେଦ ଦେବତାମାନଙ୍କର, ଯଜୁର୍ବେଦ ମନୁଷ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏବଂ ସାମବେଦ ପିତୃ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବୋଲିଯାଏ, ଏ ହେତୁ ସାମବେଦର ଧ୍ୱନି ଅଶୁଚି ଅଟେ ।

ଏତଦ୍ ବିଦନ୍ତୋ ବିଦ୍ୱାଂସସ୍ତ୍ରୟୀନିଷ୍କର୍ଷମନ୍ୱହମ୍ ।
କ୍ରମତଃ ପୂର୍ବମଭ୍ୟସ୍ୟ ପଶ୍ଚାଦ୍ ବେଦମଧୀୟତେ । ୧୨୫ ।

ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନେ ଏସବୁ ଜାଣି ପ୍ରତିଦିନ ବେଦର ସାର ଗାୟତ୍ରୀ ଓଁ ଓ ବ୍ୟାହୃତି କ୍ରମାନ୍ୱୟେ ପ୍ରଥମେ ଜପ କରି ପଶ୍ଚାତ୍ ବେଦ ପଢ଼ନ୍ତି ।

ପଶୁମଣ୍ଡୂକମାର୍ଜାରଶ୍ୱସର୍ପନକୁଲାଖୁଭିଃ ।
ଅନ୍ତରାଗମନେ ବିଦ୍ୟାଦନଧ୍ୟାୟମହର୍ନିଶମ୍ । ୧୨୬ ।

ଗବାଦି ପଶୁ, ଭେକ, ବିଡ଼ାଳ, କୁକୁର, ସର୍ପ ନକୁଳ ଅଥବା ମୂଷିକ ଯଦି ବେଦାଧ୍ୟୟନ କାଳରେ (ଗୁରୁ ଓ ଶିଷ୍ୟ) ମଝିଦେଇ ଚାଲିଯାଏ ତେବେ, ଏକ ଅହୋରାତ୍ର ଅନଧ୍ୟାୟ ଜାଣିବ ।

ଦ୍ୱାବେବ ବର୍ଜୟେନ୍ନିତ୍ୟମନଧ୍ୟାୟୌ ପ୍ରୟତ୍ନତଃ ।
ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟଭୂମିଞ୍ଚାଶୁଦ୍ଧାମାତ୍ମାନଞ୍ଚାଶୁଚିଂ ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୨୭ ।

ବସ୍ତୁତଃ ପଢ଼ିବା ସ୍ଥାନରେ ଅଶୁଦ୍ଧି ଓ ନିଜର ଅଶୁଦ୍ଧି ଏ ଦୁଇ ଅନଧ୍ୟାୟର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଏବଂ ଏହି ଦୁଇ ଦ୍ୱିଜ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ଅମାବାସ୍ୟାମଷ୍ଟମୀଞ୍ଚ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସୀଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀମ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଭବେନ୍ନିତ୍ୟମପ୍ୟୃତୌ ସ୍ନାତକୋ ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୨୮ ।

ଅମାବାସ୍ୟା, ଅଷ୍ଟମୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ତିଥିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଋତୁସ୍ନାତା ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ନାତକ ଦ୍ୱିଜ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋଇ ରହିବ (ସହବାସ କରିବ ନାହିଁ) ।

ନ ସ୍ନାନମାଚରେଦ୍‌ଭୁକ୍ତ୍ୱା ନାତୁରୋ ନ ମହାନିଶି ।
ନ ବାସୋଭିଃ ସହାଜସ୍ରଂ ନାବିଜ୍ଞାତେ ଜଳାଶୟେ । ୧୨୯ ।

ଭୋଜନ ପରେ ଅଥବା ରୋଗରେ ଅବା ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ କିମ୍ବା ଅନେକ ଲୁଗାପଟା ପିନ୍ଧି ଅଥବା ଗଭୀର ଜଳରେ କିମ୍ବା ଅଜ୍ଞାତ ଜଳାଶୟରେ ସ୍ନାନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଦେବତାନାଂ ଗୁରୋ ରାଜ୍ଞଃ ସ୍ନାତକାଚାର୍ଯ୍ୟୟୋସ୍ତଥା ।
ନାକ୍ରାମେତ୍କାମତଶ୍ଛାୟାଂ ବଭ୍ରୁଣୋ ଦୀକ୍ଷିତସ୍ୟ ଚ । ୧୩୦ ।

ପ୍ରତିମା, ବିଦ୍ୱାନ୍, ଗୁରୁ, ରାଜା, ସ୍ନାତକ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, କପିଳା ଗାଈ ଓ ଦୀକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଛାୟା (ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ) ଅତିକ୍ରମ କରିବ ନାହିଁ (ତାହାର ଅନାଦର ହୁଏ)

ମଧ୍ୟନ୍ଦିନେଽର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରେ ଚ ଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚ ସାମିଷଂ ।
ସନ୍ଧ୍ୟୟୋରୁଭୟୋଶ୍ଚୈବ ନ ସେବେତ ଚତୁଷ୍ପଥଂ । ୧୩୧ ।

---

† ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦିନ ଦୁଇପ୍ରହରରେ, ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ସମାଂସ ଭୋଜନକରି ସାୟଂ ପ୍ରାତ ଉଭୟ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଚତୁଷ୍ପଥରେ ଅଧିକକାଳ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ ମପସ୍ନାନଂ ବିଣ୍‌ମୂତ୍ରେ ରକ୍ତମେବଚ ।
ଶ୍ଳେଷ୍ମ ନିଷ୍ଠ୍ୟୂତବାନ୍ତାନି ନାଧିତିଷ୍ଠେତ୍ତୁ କାମତଃ ।୧୩୨।

ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ (ଦେହରୁ ହଳଦୀ ଲେପାଦିର ଘଷିମଇଳା, ଗାଧୁଆପାଣି, ମଳମୂତ୍ର, ରକ୍ତ ଶ୍ଳେଷ୍ମା, ନିଷ୍ଠୀବନ (ପାନପିକ ବା ଛେପବଡ଼ା) ଓ ବାନ୍ତି ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ବୈରିଣଂ ନୋପସେବେତ ସହାୟଂ ଚୈବ ବୈରିଣଃ ।
ଅଧାର୍ମିକଂ ତସ୍କରଂ ଚ ପରସ୍ୟୈବଚ ଯୋଷିତଂ ।୧୩୩।

ଶତ୍ରୁ, ଶତ୍ରୁର ସହାୟକ, ଅଧାର୍ମିକ, ଚୋର ତଥା ପରସ୍ତ୍ରୀର ସହିତ ସଙ୍ଗ କରିବ ନାହିଁ ।

ନହୀଦୃଶମନାୟୁଷ୍ୟଂ ଲୋକେ କିଞ୍ଚନ ବିଦ୍ୟତେ ।
ଯାଦୃଶଂ ପୁରୁଷସ୍ୟେହ ପରଦାରୋପସେବନଂ ।୧୩୪।

ପରସ୍ତ୍ରୀଗମନରେ ଯେମନ୍ତ ଆୟୁ କ୍ଷୟ ହୁଏ ଇହ ସଂସାରରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟାପାରରେ ତେମନ୍ତ ଆୟୁକ୍ଷୟ ହୁଏ ନାହିଁ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟଂ ଚୈବ ସର୍ପଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣଞ୍ଚ ବହୁଶ୍ରୁତଂ ।
ନାବମନ୍ୟେତ ବୈ ଭୂଷ୍ଣୁଃ କୃଶାନପି କଦାଚନ ।୧୩୫।

ଧନ ଓ ଆୟୁଃ ବୃଦ୍ଧି କାମୀବ୍ୟକ୍ତି, କ୍ଷତ୍ରିୟ ସର୍ପ ଅଥବା ବହୁଶ୍ରୁତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଅଶକ୍ତ ବିବେଚନାରେ ସୁଦ୍ଧା କଦାପି ଅପମାନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଏତତ୍ତ୍ରୟଂ ହି ପୁରୁଷଂ ନିର୍ଦ୍ଦହେଦବମାନିତଂ ।
ତସ୍ମାଦେତତ୍ତ୍ରୟଂ ନିତ୍ୟଂ ନାବମନ୍ୟେତ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ।୧୩୬।

ଏ ତିନି ଅପମାନିତ ହେଲେ ଅପମାନ କର୍ତ୍ତାକୁ ଭସ୍ମକରି ପକାନ୍ତି ଏହେତୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ କଦାପି ଏ ତିନିଙ୍କୁ ଅପମାନିତ କରିବ ନାହିଁ ।

ନାତ୍ମାନମବମନ୍ୟେତ ପୂର୍ବାଭିରସମୃଦ୍ଧିଭିଃ ।
ଆମୃତ୍ୟୋଃ ଶ୍ରିୟମନ୍ୱିଚ୍ଛେନ୍ନୈନାଂ ମନ୍ୟେତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭାଂ ।୧୩୭।

ପ୍ରଥମରୁ ଯତ୍ନକରି ସମ୍ପତ୍ତି ହେଲନାହିଁ ବୋଲି ଆପଣାକୁ କେବେ ଅନାଦର କରିବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ଯତ୍ନକରିବେ-ଶ୍ରୀକୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ବୋଲି ମଣିବ ନାହିଁ ।

ସତ୍ୟଂ ବ୍ରୂୟାତ୍ପ୍ରିୟଂ ବ୍ରୂୟାନ୍ନବ୍ରୂୟାତ୍ସତ୍ୟମପ୍ରିୟଂ ।
ପ୍ରିୟଞ୍ଚ ନାନୃତଂ ବ୍ରୂୟାଦେଷ ଧର୍ମ୍ମଃ ସନାତନଃ ।୧୩୮।

ସତକଥା ବୋଲିବ, ପ୍ରିୟକଥା କହିବ ମାତ୍ର ଯେଉଁ ସତ କଥା ପ୍ରିୟ ନୁହେଁ (ଅର୍ଥାତ୍ ମନଭେଦ) ଏମନ୍ତ ସତ କହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଅସତ୍ୟପ୍ରିୟ (ଖୋସାମଦିଆ) କଥା କହିବ ନାହିଁ—ଏହା ସନାତନ ଧର୍ମ ।

ଭଦ୍ରଂ ଭଦ୍ରମିତି ବ୍ରୂୟାଦ୍ଭଦ୍ରମିତ୍ୟେବ ବା ବଦେତ୍ ।
ଶୁଷ୍କବୈରଂ ବିବାଦଞ୍ଚ ନ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ କେନଚିତ୍ସହ ।୧୩୯।

ଆଛା ଭଲ ଏକଥା କହିବ କେବଳ ଆଛା କହିବୁ ମାତ୍ର ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ କାହାରି ସଙ୍ଗେ ବୈର ବା ବିବାଦ କରିବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାତିକଲ୍ୟଂ ନାତିସାୟଂ ନାତିମଧ୍ୟନ୍ଦିନେ ସ୍ଥିତେ ।
ନାଜ୍ଞାତେନ ସମଂ ଗଚ୍ଛେନ୍ନୈକୋ ନ ବୃଷଳୈଃ ସହ ।୧୪୦।

ଅତି ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ବା ପ୍ରଦୋଷ ସମୟରେ ତଥା ଦୁଇ ପ୍ରହର ସମୟରେ ଅବା ଅଜ୍ଞାତଲୋକ ବା ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକା ଯିବ ନାହିଁ ।

ହୀନାଙ୍ଗାନତିରିକ୍ତାଙ୍ଗାନ୍ ବିଦ୍ୟାହୀନାନ୍ ବୟୋଽଧିକାନ୍ ।
ରୂପଦ୍ରବ୍ୟବିହୀନାଂଶ୍ଚ ଜାତିହୀନାଂଶ୍ଚ ନାକ୍ଷିପେତ୍ ।୧୪୧।

ଅଙ୍ଗହୀନ, ଅଧିକାଙ୍ଗ, ବିଦ୍ୟାହୀନ, ବୟୋଧିକ, ରୂପହୀନ, ଧନବିହୀନ ଅଥବା ଜାତି ବିହୀନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଉପହାସକ୍ଷେ ନିନ୍ଦା କରିବ ନାହିଁ ।

ନ ସ୍ପୃଶେତ୍ପାଣିନୋଚ୍ଛିଷ୍ଟୋ ବିପ୍ରୋ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣାନଳାନ୍ ।
ନ ଚାପି ପଶ୍ୟେଦଶୁଚିଃ ସୁସ୍ଥୋ ଜ୍ୟୋତିର୍ଗଣାନ୍ ଦିବା ।୧୪୨।

ଅଶୁଚି ହାତରେ ବିପ୍ର, ଗୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଅଗ୍ନି ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅଶୁଚି ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଆକାଶସ୍ଥ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କଗଣ ଦେଖିବ ନାହିଁ ।

ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ବୈତାନଶୁଚିର୍ନିତ୍ୟମଦ୍ଭିଃ ପ୍ରାଣାନୁପସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ଗାତ୍ରାଣି ଚୈବ ସର୍ବାଣି ନାଭିଂ ପାଣିତଳେନ ତୁ ।୧୪୩।

ଏମନ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ସ୍ପର୍ଶକଲେ ଆଚମନ କରି ହାତରେ ପାଣି ନେଇ ଚକ୍ଷୁ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ଏବଂ ଗାତ୍ର ସକଳ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ (ଏହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ) ।

ଅନାତୁରଃ ସ୍ୱାନି ଖାନି ନ ସ୍ପୃଶେଦନିମିତ୍ତତଃ ।
ରୋମାଣି ଚ ରହସ୍ୟାନି ସର୍ବାଣ୍ୟେବ ବିବର୍ଜୟେତ୍ ।୧୪୪।

ସୁସ୍ଥଅବସ୍ଥାରେ ଅକାରଣ ଆପଣାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସକଳ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଗୋପନୀୟ ଲୋମ ସ୍ପର୍ଶ ସୁଦ୍ଧା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ମଙ୍ଗଳାଚାରଯୁକ୍ତଃ ସ୍ୟାତ୍ପ୍ରୟତାତ୍ମା ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ଜପେଚ୍ଚ ଜୁହୁୟାଚ୍ଚୈବ ନିତ୍ୟମଗ୍ନିମତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।୧୪୫।

ନିତ୍ୟ ମଙ୍ଗଳାଚାରଯୁକ୍ତ ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତର ଓ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହେବ ଏବଂ ଆଳସ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଜପ ଓ ଅଗ୍ନିରେ ହୋମ କରିବ ।

ମଙ୍ଗଳାଚାରଯୁକ୍ତାନାଂ ନିତ୍ୟଞ୍ଚ ପ୍ରୟତାତ୍ମନାମ୍ ।
ଜପତାଂ ଜୁହ୍ବତାଞ୍ଚୈବ ବିନିପାତୋ ନ ବିଦ୍ୟତେ ।୧୪୬।

ଶୁଭାଚାରଯୁକ୍ତ ଏବଂ ସର୍ବଦା ପବିତ୍ର ରହିଲେ ଏବଂ ଜପ ହୋମକାରୀର ଉପଦ୍ରବ (ରୋଗାଦି) ହୁଏନାହିଁ ।

ବେଦମେବାଭ୍ୟସେନ୍ନିତ୍ୟଂ ଯଥାକାଳମତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।
ତଂ ହ୍ୟସ୍ୟାହୁଃ ପରଂ ଧର୍ମମୁପଧର୍ମୋଽନ୍ୟ ଉଚ୍ୟତେ ।୧୪୭।

ସର୍ବଦା ଆଳସ୍ୟ ରହିତ ହୋଇ ଯଥାବସର ବେଦହିଁ ପଢ଼ିବ କାରଣ ଏହାହିଁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ପରମ ଧର୍ମ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଏହାତଳେ ।

ବେଦାଭ୍ୟାସେନ ସତତଂ ଶୌଚେନ ତପସୈବ ଚ ।
ଅଦ୍ରୋହେଣ ଚ ଭୂତାନାଂ ଜାତିଂ ସ୍ମରତି ପୌର୍ବିକୀମ୍ ।୧୪୮।

ସତତ ବେଦାଭ୍ୟାସ ଶୁଚି ସମ୍ପନ୍ନତା, ତପସ୍ୟା ଓ ସର୍ବ ଜୀବରେ ମୈତ୍ରୀଭାବରୁ (ଜନ୍ମର) ପୂର୍ବଜନ୍ମର ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୌର୍ବିକୀଂ ସଂସ୍ମରନ୍ ଜାତିଂ ବ୍ରହ୍ମୈବାଭ୍ୟସ୍ୟତେ ପୁନଃ ।
ବ୍ରହ୍ମାଭ୍ୟାସେନ ଚାଜସ୍ରମନନ୍ତଂ ସୁଖମଶ୍ନୁତେ ।୧୪୯।

ପୂର୍ବଜନ୍ମର ସ୍ମରଣକେଇ ପୁଣି ବେଦାଭ୍ୟାସରେ ରତହୁଏ ଏବଂ ବେଦାଭ୍ୟାସରେ ଅଜ ଅନନ୍ତସୁଖ (ମୋକ୍ଷ) ଭୋଗକରେ ।

ସାବିତ୍ରାନ୍ ଶାନ୍ତିହୋମାଂଶ୍ଚ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପର୍ବସୁ ନିତ୍ୟଶଃ ।
ପିତୄଂଶ୍ଚୈବାଷ୍ଟକାସ୍ୱର୍ଚ୍ଚେନ୍ନିତ୍ୟମନ୍ୱଷ୍ଟକାସୁ ଚ ।୧୫୦।

ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଅମାବାସ୍ୟାଦି ପ୍ରତିପଦ ଦିନରେ ସାବିତ୍ରୀ ଓ ଶାନ୍ତି ହୋମ କରିବ ଏବଂ ଅଗ୍ରହାୟଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାପରେ ତିନି କୃଷ୍ଣାଷ୍ଟମୀ ଓ ନବମୀରେ ଅଷ୍ଟକାହୋମଦ୍ୱାରା ସର୍ବଦା ପିତୃଲୋକ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବ ।

ଦୂରାଦାବସଥାନ୍ମୂତ୍ରଂ ଦୂରାତ୍ପାଦାବସେଚନଂ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟାନ୍ନଂ ନିଷେକଞ୍ଚ ଦୂରାଦେବ ସମାଚରେତ୍ ।୧୫୧।

ବାସଗୃହର ଦୂରରେ ମୂତ୍ର ଓ ଗୋଡ଼ଧୂଆପାଣି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଓ ରେତଃଆଦି ଲୁଗାଧୁଆ ପାଣି ପକାଇବ ।

ମୈତ୍ରଂ ପ୍ରସାଧନଂ ସ୍ନାନଂ ଦନ୍ତଧାବନମଞ୍ଜନଂ ।
ପୂର୍ବାହ୍ନ ଏବ କୁର୍ବୀତ ଦେବତାନାଞ୍ଚ ପୂଜନଂ ।୧୫୨।

ମଳତ୍ୟାଗ, ଶରୀରଶୁଦ୍ଧି, ସ୍ନାନ, ଦାନ୍ତ ଘଷିବା, ଅଞ୍ଜନ ନାଇବା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ହୋମ ପୂର୍ବାହ୍ନରେ (ସକାଳବେଳା) କରିବ ।

ଦୈବତାନ୍ୟଭିଗଚ୍ଛେତ୍ତୁ ଧାର୍ମିକାଂଶ୍ଚ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାନ୍ ।
ଈଶ୍ୱରଞ୍ଚୈବ ରକ୍ଷାର୍ଥଂ ଗୁରୂନେବ ଚ ପର୍ବସୁ ।୧୫୩।

ଅମାବାସ୍ୟାଦିପର୍ବମାନଙ୍କରେ ଯକ୍ଷଶାଳାମାନଙ୍କୁ, ଧାର୍ମିକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ, ଈଶ୍ୱର ଉପାସନା ସକାଶେ ଏବଂ ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ମିଳନ ସକାଶେ ନିଜ ରକ୍ଷାପାଇଁ ଯିବ ।

ଅଭିବାଦୟେଦ୍ବୃଦ୍ଧାଂଶ୍ଚ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚୈବାସନଂ ସ୍ୱକଂ ।
କୃତାଞ୍ଜଳିରୁପାସୀତ ଗଚ୍ଛତଃ ପୃଷ୍ଠତୋଽନ୍ୱିୟାତ୍ ।୧୫୪।

(ଗୃହାଗତ) ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରିବ ଏବଂ ବସିବାକୁ ନିଜର ଆସନ ଦେବ ଏବଂ ହାତଯୋଡ଼ି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ରହିବ ଏବଂ ସେମାନେ ଗଲେ ଅନୁଗମନ କରିବ ।

ଶ୍ରୁତିସ୍ମୃତ୍ୟୁଦିତଂ ସମ୍ୟଙ୍ନିବଦ୍ଧଂ ସ୍ୱେଷୁ କର୍ମସୁ ।
ଧର୍ମମୂଳଂ ନିଷେବେତ ସଦାଚାରମତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।୧୫୫।

ବେଦ ସ୍ମୃତି କଥିତ ଆପଣା କର୍ମରେ ନିୟମରେ ଆବଦ୍ଧରହି ଧର୍ମମୂଳ ସଦାଚାର ନିରଳସ ଭାବରେ ସେବା କରିବ ।

ଆଚାରାଲ୍ଲଭତେ ହ୍ୟାୟୁରାଚାରାଦୀପ୍ସିତାଃ ପ୍ରଜାଃ ।
ଆଚାରାଦ୍ଧନମକ୍ଷୟ୍ୟମାଚାରୋ ହନ୍ତ୍ୟଲକ୍ଷଣଂ ।୧୫୬।

ଆଚାରରୁ ଆୟୁ, ବାଞ୍ଛିତ ପୁତ୍ର ପୌତ୍ରାଦି ସନ୍ତତି ଓ ଅକ୍ଷୟ ଧନ ଲଭହୁଏ ଏବଂ ଆଚାର ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣକୁ ନଷ୍ଟକରେ । ୦

ଦୁରାଚାରୋ ହି ପୁରୁଷୋ ଲୋକେ ଭବତି ନିନ୍ଦିତଃ ।
ଦୁଃଖଭାଗୀ ଚ ସତତଂ ବ୍ୟାଧିତୋଽଲ୍ପାୟୁରେବ ଚ ।୧୫୭।

ଦୁରାଚାର ପୁରୁଷ ଲୋକସମାଜରେ ନିନ୍ଦିତ, ସତତ ଦୁଃଖଭାଗୀ, ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଓ ଅଳ୍ପାୟୁ ମଧ୍ୟ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସର୍ବଲକ୍ଷଣହୀନୋଽପି ଯଃ ସଦାଚାରବାନ୍ନରଃ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାନୋଽନସୂୟଶ୍ଚ ଶତଂ ବର୍ଷାଣି ଜୀବତି ।୧୫୮।

ସର୍ବପ୍ରକାର ଶୁଭଲକ୍ଷଣ (କୁଳରତ୍ନ) ହୀନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସଦାଚାର ସମ୍ପନ୍ନ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ ଓ ଅସୂୟାରହିତ ଲୋକ ଶତବର୍ଷ ଜୀବିତ ଥାଏ (ଦୀର୍ଘାୟୁ ହୁଏ) ।

ଯଦ୍‌ଯତ୍ପରବଶଂ କର୍ମତତ୍ତଦ୍ ଯତ୍ନେନ ବର୍ଜୟେତ୍ ।
ଯଦ୍‌ଯଦାତ୍ମବଶନ୍ତୁ ସ୍ୟାତ୍ତତ୍ତତ୍ସେବେତ ଯତ୍ନତଃ ।୧୫୯।

ଯାହାକିଛି ପରବଶ ତାହା ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ଏବଂ ଯାହାକିଛି ଆତ୍ମବଶ ତାହା ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ସମ୍ପାଦନ କରିବ ।

ସର୍ବଂ ପରବଶଂ ଦୁଃଖଂ ସର୍ବମାତ୍ମବଶଂ ସୁଖଂ ।
ଏତଦ୍ବିଦ୍ୟାତ୍ସମାସେନ ଲକ୍ଷଣଂ ସୁଖଦୁଃଖୟୋଃ । ୧୬୦ ।

ସମସ୍ତ ବିଷୟ ପରାଧୀନହେବା ଦୁଃଖ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଆପଣାର ଅଧୀନହେବା ସୁଖ (ପରାଧୀନତା ଦୁଃଖବହୁଳ 'ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନତା ସୁଖପୂର୍ଣ୍ଣ) ସଂକ୍ଷେପରେ ଏହାହିଁ ସୁଖଦୁଃଖର ଲକ୍ଷଣ ଜାଣିବ ।

ଯତ୍କର୍ମ କୁର୍ବତୋଽସ୍ୟ ସ୍ୟାତ୍ପରିତୋଷୋ ଽନ୍ତରାତ୍ମନଃ ।
ତତ୍ପ୍ରଯତ୍ନେନ କୁର୍ବୀତ ବିପରୀତନ୍ତୁ ବର୍ଜୟେତ୍ ।୧୬୧।

ଯେଉଁ କର୍ମକଲେ କର୍ମକର୍ତ୍ତାର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଏ ସେହି କର୍ମ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ କରିବ ମାତ୍ର ବିପରୀତ କର୍ମ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ଆଚାର୍ୟଞ୍ଚ ପ୍ରବକ୍ତାରଂ ପିତରଂ ମାତରଂ ଗୁରୁମ୍ ।
ନ ହିଂସ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ଗାଶ୍ଚସର୍ବାଶ୍ଚୈବ ତପସ୍ୱିନଃ ।୧୬୨।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ବେଦବ୍ୟାଖ୍ୟାକାରୀ, ପିତା, ମାତା, ଗୁରୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୋରୁ ଏବଂ ସକଳ ତପସ୍ୱୀମାନଙ୍କର ହିଂସା କରିବ ନାହିଁ ।

ନାସ୍ତିକ୍ୟଂ ବେଦନିନ୍ଦାଞ୍ଚ ଦେବତାନାଞ୍ଚ କୁତ୍ସନମ୍ ।
ଦ୍ୱେଷଂ ଦମ୍ଭଞ୍ଚ ମାନଞ୍ଚ କ୍ରୋଧଂ ତୈକ୍ଷ୍ଣ୍ୟଞ୍ଚ ବର୍ଜୟେତ୍ ।୧୬୩।

ନାସ୍ତିକତା, ବେଦନିନ୍ଦା, ଦେବତାଙ୍କ କୁତ୍ସା, ଦ୍ୱେଷ, ଦମ୍ଭ, ଅଭିମାନ, କ୍ରୋଧ ଓ ତେଜସ୍ୱିତା ବର୍ଜନ କରିବ ।

ପରସ୍ୟ ଦଣ୍ଡଂନୋଦ୍ୟଚ୍ଛେତ୍କ୍ରୁଦ୍ଧୋନୈବ ନିପାତୟେତ୍ ।
ଅନ୍ୟତ୍ର ପୁତ୍ରାଚ୍ଛିଷ୍ୟାଦ୍ୱା ଶିଷ୍ଟ୍ୟର୍ଥ ତାଡ଼ୟେତ୍ତୁ ତୌ ।୧୬୪।

ପୁତ୍ର ଓ ଶିଷ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟକୁ ମାରିବା ସକାଶେ ବାଡ଼ି ଉଠାଇବ ନାହିଁ ରାଗରେ ମାରିବ ନାହିଁ ପୁତ୍ର ଓ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ତାଡ଼ନା କରାଯାଏ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାୟାବଗୁର୍ୟୈବ ଦ୍ୱିଜାତିର୍ବଧକାମ୍ୟୟା ।
ଶତଂ ବର୍ଷାଣି ତାମିସ୍ରେ ନରକେ ପରିବର୍ତ୍ତତେ । ୧୬୫ ।

ବଧ କାମନାରେ ଯଦି ଦ୍ୱିଜାତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉପରକୁ ଦଣ୍ଡୋତ୍ତୋଳନ କରନ୍ତି ତେବେ ସେ ଶତବର୍ଷ ଅନ୍ଧକାରରେ ପରିଭ୍ରମଣ କରେ ।

ତାଡ଼ୟିତ୍ୱା ତୃଣେନାପି ସଂରମ୍ଭାନ୍ମତି ପୂର୍ବକମ୍ ।
ଏକବିଂଶତି ମାଜାତୀଃ ପାପଯୋନିଷୁ ଜାୟତେ ।୧୬୬।

Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ରୋଧ ପରବଶ ହୋଇ ଜ୍ଞାନପୂର୍ବକ (ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ) ତୃଣଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ନା କଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଏକବିଂଶତି ଜନ୍ମ ପାପ ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ ।

ଅଯୁଧ୍ୟାମନସ୍ୟୋତ୍ପାଦ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟାସୃଗଙ୍ଗତଃ ।
ଦୁଃଖଂ ସୁମହଦାପ୍ନୋତି ପ୍ରେତ୍ୟା ପ୍ରାଜ୍ଞତୟା ନରଃ । ୧୬୭ ।

ଅଯୁଧ୍ୟମାନ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଙ୍ଗରୁ ରକ୍ତପାତ କଲେ ମନୁଷ୍ୟର ଅଜ୍ଞାନତାରୁ ପର ଲୋକରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ଲାଭ ହୁଏ ।

ଶୋଣିତଂ ଯାବତଃ ପାଂଶୂନ୍ ସଂଗୃହ୍ଣାତି ମହୀତଳାତ୍ ।
ତାବତୋଽବ୍ଦାନ ମୁତ୍ରାନ୍ୟୈଃ ଶୋଣିତୋତ୍ପାଦକୋଽଦ୍ୟତେ । ୧୬୮ ।

ଭୂମି ପତିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରକ୍ତରେ ଯେତେଗୁଡ଼ିଏ ଧୂଳିକଣା ମିଶ୍ରିତ ହୁଏ ବ୍ରହ୍ମ-ଘାତକୁ ତାହାତ ସଂଖ୍ୟକ ବର୍ଷ ପରଲୋକରେ ଶୃଗାଳ କୁକୁର ଜଳ ଭକ୍ଷଣ କରେ ।

ନ କଦାଚିଦ୍ଦ୍ୱିଜେ ତସ୍ମାଦ୍ୱିଦ୍ୱାନବଗୁରେଦପି ।
ନ ତାଡ଼ୟେତ୍ତୃଣେନାପି ନ ଗାତ୍ରାସ୍ରବୟେଦସୃକ୍ । ୧୬୯ ।

ଏ ହେତୁ ବିଦ୍ୱାନ ଲୋକ କଦାପି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉପରିକୁ ଦଣ୍ଡ ଉଠାଇବେ ନାହିଁ । କିମ୍ବା ତୃଣଦ୍ୱାରା ତାଡନ କରିବେ ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ରକ୍ତପାତ କରିବେ ନାହିଁ ।

ଅଧାର୍ମିକୋ ନରୋ ଯୋହି ଯସ୍ୟ ଚାପ୍ୟନୃତଂ ଧନମ୍ ।
ହିଂସାରତଶ୍ଚ ଯୋ ନିତ୍ୟଂ ନେହାସୌ ସୁଖମେଧତେ । ୧୭୦ ।

ଯେ ଜନ ଅଧାର୍ମିକ, ଅସତ୍ୟପଥରେ ଯାହାର ଧନୋପାର୍ଜ୍ଜନ ହୁଏ ଏବଂ ଯେ ପର ହିଂସାରେ ରତଥାଏ ସେ ଲୋକ ଏ ସଂସାରରେ କେବେହେଁ ସୁଖର ଅଧିକାରୀ ହୁଏନାହିଁ ।

ନ ସୀଦନ୍ନପି ଧର୍ମେଣ ମନୋଽଧର୍ମେ ନିବେଶୟେତ୍ ।
ଅଧାର୍ମିକାଣାଂ ପାପାନାମାଶୁ ପଶ୍ୟନ୍ ବିପର୍ଯ୍ୟୟମ୍ । ୧୭୧ ।

ଶାସ୍ତ୍ରବିହିତ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରେ ଥାଇ ଧନାଦି ଅଭାବରୁ ଅବସନ୍ନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କଦାପି ଅଧର୍ମରେ ମନ ବଳାଇବ ନାହିଁ କାରଣ ଅଧର୍ମ ପାପୀର ଶୀଘ୍ର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଘଟେ ।

ନା ଧର୍ମଶ୍ଚରିତୋ ଲୋକେ ସଦ୍ୟଃ ଫଳତି ଗୌରିବ ।
ଶନୈରାବର୍ତ୍ତମାନସ୍ତୁ କର୍ତ୍ତୁର୍ମୂଳାନି କୃନ୍ତତି । ୧୭୨ ।

ଗୌଳନକଲେ ବା ପୃଥିବୀରେ ବୀଜ ବପନ କଲେ ଯେପରି ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଫଳ-ଲାଭ ହୁଏ ସେହିପରି ଅଧର୍ମାଚ୍ଚରର ସଦ୍ୟ ଫଳ ନ ପାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାହାର ମୂଳ କଟିଯାଏ ସେ ସମୂଳେ ବିନାଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଯଦି ନାତ୍ମନି ପୁତ୍ରେଷୁ ନଚେତ୍ ପୁତ୍ରେଷୁ ନପ୍ତୃଷୁ ।
ନତ୍ୱେବତ୍ତୁ କୃତୋଽଧର୍ମଃ କର୍ତ୍ତୁର୍ଭବତି ନିଷ୍ଫଳଃ । ୧୭୩ ।

ଅଧର୍ମ ଅଧର୍ମକାରୀର ଜୀବନରେ (ଦେହ ଧନାଦିନାଶରେ) ଯଦି ନ ଫଳେ ତେବେ ତାହାର ପୁତ୍ର ବା ପୌତ୍ର ନିଶ୍ଚୟ ସେହି ଅଧର୍ମର ଫଳ ଭୋଗକରିବ, ପରନ୍ତୁ ଆଚରିତ ଅଧର୍ମ ନିଷ୍ଫଳ ହେବାର ନୁହେଁ ।

ଅଧର୍ମେଣୈଧତେ ତାବତ୍ତତୋ ଭଦ୍ରାଣି ପଶ୍ୟତି ।
ତତଃ ସପତ୍ନାନ୍ଜୟତି ସମୂଳସ୍ତୁ ବିନଶ୍ୟତି । ୧୭୪ ।

ଅଧର୍ମଦ୍ୱାରା ଆପାତତଃ (ଗ୍ରାମ ଧନାଦି ଦ୍ୱାରା) ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ, ପରେ (ଭୃତ୍ୟ ପଶ୍ୱାଦି ଦ୍ୱାରା କଲ୍ୟାଣ ଦେଖାଯାଏ ପରେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଜୟ ସୁଦ୍ଧା କରେ ମାତ୍ର ପରି-ଶେଷରେ (ପାପପର ଫଳ ହେଲେ) ସମୂଳେ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସତ୍ୟଧର୍ମାର୍ଯ୍ୟବୃତ୍ତେଷୁ ଶୌଚେ ଚୈବାରମେତ୍ସଦା ।
ଶିଷ୍ୟାଂଶ୍ଚ ଶିଷ୍ୟାଦ୍ଧର୍ମେଣ ବାଗ୍ବାହୂଦରସଂଯତଃ । ୧୭୫ ।

ସଦା ସତ୍ୟଧର୍ମ, ସଦାଚାର ଏବଂ ଶୌଚରେ ଅନୁରାଗ କରିବ, ଶିଷ୍ୟକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବ ଏବଂ ବାକ୍ୟ, ବାହୁ ଓ ଉଦର ବିଷୟରେ ସଂଯତ ଥିବ ସତ୍ୟ ବୋଲିବ, ଅନ୍ୟକୁ ପୀଡ଼ା ନ ଦେବ ଓ ନ୍ୟାୟୋପାର୍ଜିତ ଭୋଜନ କରିବ ।

ପରିତ୍ୟଜେଦର୍ଥକାମୌ ଯୌ ସ୍ୟାତାଂ ଧର୍ମବର୍ଜିତୌ ।
ଧର୍ମଞ୍ଚାପ୍ୟସୁଖୋଦର୍କଂ ଲୋକବିକ୍ରୁଷ୍ଟମେବ ଚ । ୧୭୬ ।

ଧର୍ମବିରୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥ ଓ କାମନା (ଚୌର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନ ଓ ପରସ୍ତ୍ରୀଗମନାଦି) ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ଏବଂ ପରିଣାମରେ ଅସୁଖକର (ପୁତ୍ର ପୌତ୍ରାଦି ଥାଇ ସର୍ବସ୍ୱଦାନାଦି) ଓ ଲୋକଙ୍କର ଆକ୍ରୋଶକର (ପୁଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟର ସହାୟତାରେ ଲୋକକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଳେଶ ଦେବାଦି) ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ସୁଦ୍ଧା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ନ ପାଣିପାଦଚପଳୋ ନ ନେତ୍ରଚପଳୋଽନୃଜୁଃ ।
ନ ସ୍ୟାଦ୍ବାକ୍ ଚପଳଶ୍ଚୈବ ନ ପରଦ୍ରୋହକର୍ମଧୀଃ । ୧୭୭ ।

ହସ୍ତ, ପଦ, ନେତ୍ର ଓ ବାଣୀର ଚପଳତା ପରିହାର କରିବ ଏବଂ କୁଟିଳ ହେବନାହିଁ ଓ ପରଦ୍ରୋହରେ କର୍ମ ଓ ବୁଦ୍ଧି ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ନାହିଁ ।

ଯେନାସ୍ୟ ପିତରୋ ଯାତା ଯେନ ଯାତାଃ ପିତାମହାଃ ।
ତେନ ଯାୟାତ୍ସତାଂ ମାର୍ଗଂ ତେନ ଗଚ୍ଛନ୍ନ ରିଷ୍ୟତେ । ୧୭୮ ।

ସନ୍ଦେହ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ (ଯେଉଁ ବାଟରେ ପିତା ପିତାମହାଦି ଯାଇଅଛନ୍ତି ସେହି ବାଟରେ ଯିବ) ପିତୃ ପିତାମହାଦିଙ୍କ ଆଚରିତ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କରିବ, ସେ ବାଟରେ ଗଲେ ଅଧର୍ମ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଋତ୍ୱିକ୍ପୁରୋହିତାଚାର୍ଯ୍ୟୈର୍ମାତୁଳାତିଥିସଂଶ୍ରିତୈଃ ।
ବାଳବୃଦ୍ଧାତୁରୈର୍ବୈଦ୍ୟୈର୍ଜ୍ଞାତିସମ୍ବନ୍ଧିବାନ୍ଧବୈଃ । ୧୭୯ ।

ଋତ୍ୱିକ୍ (ଯଜ୍ଞହୋତା) ପୁରୋହିତ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ମାମୁ, ଅତିଥି, ଆଶ୍ରିତ, ବାଳ, ବୃଦ୍ଧ, ଆତୁର, ବୈଦ୍ୟ, ଜ୍ଞାତି, (ଖୁଡ଼ୁତା ଭାଇଆଦି) ଏବଂ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବାନ୍ଧବ (ଶ୍ୟାଳକ ମାତାମହାଦି) ସଙ୍ଗରେ ।

ମାତାପିତୃଭ୍ୟାଂ ଯାମୀଭିର୍ଭ୍ରାତ୍ରା ପୁତ୍ରେଣ ଭାର୍ଯ୍ୟୟା ।
ଦୁହିତ୍ରା ଦାସବର୍ଗେଣ ବିବାଦଂ ନ ସମାଚରେତ୍ । ୧୮୦ ।

ମାତା, ପିତା, ଭଗିନୀ ପୁତ୍ର ବଧୂ ପ୍ରଭୃତି ଭ୍ରାତା, ପୁତ୍ର, ସ୍ତ୍ରୀ, କନ୍ୟା ଓ ଭୃତ୍ୟବର୍ଗଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଦାପି ବିବାଦ କରିବ ନାହିଁ ।

ଏତୈର୍ବିବାଦାନ୍ ସନ୍ତ୍ୟଜ୍ୟ ସର୍ବପାପୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ ।
ଏଭିର୍ଜିତୈଶ୍ଚ ଜୟତି ସର୍ବାଂଲ୍ଲୋକାନିମାନ୍ ଗୃହୀ । ୧୮୧ ।

ଗୃହୀ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ସର୍ବପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ଏମାନଙ୍କୁ ଜିଣି ପାରିଲେ ଏମାନେ ପ୍ରସନ୍ନ ଥିଲେ ସକଳ ଲୋକ ଜିତା ପାଇପାରେ (ଆପଣା ଘରେ କଳହ କଲେ ବାହାରରେ ହାରିବ) ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେଶଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେ ପିତା ପ୍ରଭୁଃ ।
ଅତିଥିସ୍ତ୍ୱିନ୍ଦ୍ରଲୋକେଶୋ ଦେବଲୋକସ୍ୟ ଚର୍ତ୍ୱିଜଃ । ୧୮୨ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବେଦଲୋକର ସ୍ୱାମୀ, (ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସନ୍ନ ଥିଲେ ବେଦଲାଭ ହୁଏ), ଏହିପରି ପିତା ପ୍ରଜାପତିଙ୍କର ପ୍ରଭୁ, ଅତିଥି ଇନ୍ଦ୍ର ଲୋକର ଏବଂ ଋତ୍ୱିକ ଦେବଲୋକର ସ୍ୱାମୀ (ଏମାନଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରେ ସେ ସବୁମିଳେ) ପିତା ଉତ୍ପାଦକ ହେବାରୁ ପ୍ରଜାପତି ସୁତରାଂ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥିଲେ ସୁ ସନ୍ତାନ ଲାଭହୁଏ, ଅତିଥି ସଇନ୍ଦ୍ର (ଶକ୍ରର) ତୁଲ୍ୟର ଉପଦେଶ ହେତୁ ଈଶ୍ୱର ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ମିଳେ ଏବଂ ଋତ୍ୱିକ ଯଜ୍ଞ କରାଇବାରୁ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଦେବଲୋକ ସଦ୍ୟସ୍ଥାନହେତୁ ଶସ୍ୟାଦି ଆମୂଲ୍ୟ ଫଳମିଳେ ।

ଯାମସ୍ତ୍ୱୋଽପ୍ସରସଂ ଲୋକେ ବୈଶ୍ୟଦେବସ୍ୟ ବାନ୍ଧବାଃ ।
ସମ୍ବନ୍ଧିନୋ ହ୍ୟପାଂ ଲୋକେ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ମାତୃମାତୁଲୌ । ୧୮୩ ।

ଭଗିନୀ ଓ ପୁତ୍ର ବଧୂ ଆଦି ଅପ୍ସରା ଲୋକର ସ୍ୱାମୀ ବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଥାନୀୟ ଓ ବାନ୍ଧବମାନେ ବୈଶ୍ୱଦେବଲୋକ ସମ୍ବନ୍ଧୀମାନେ ଶାନ୍ତଦାର୍ଢ଼ ଜଳଲୋକର ଏବଂ ମା ଓ ମାମୁ ପୃଥିବୀ ଉପଭୋ ଲୋକର ସ୍ୱାମୀ ଅଟନ୍ତି ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରସନ୍ନତାରୁ ସେହି ୨ ଲୋକଲାଭହୁଏ ।

ଆକାଶେ ଶାସ୍ତୁବିଜ୍ଞେୟା ବାଳବୃଦ୍ଧକୃଶାତୁରାଃ ।
ଭ୍ରାତା ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ ସମଃ ପିତ୍ରା ଭାର୍ଯ୍ୟାପୁତ୍ରଃ ସ୍ୱକାତନୁଃ । ୧୮୪ ।

ବାଳ, ବୃଦ୍ଧ, କୃଶ ଓ ଆତୁର ଆକାଶର ସ୍ୱାମୀ (ନବଧାର) ଅଟନ୍ତି, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ପିତା ସମାନ ଏବଂ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଓ ପୁତ୍ର ଆପଣାର ଶରୀର ପରି (ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାଦ ଅନୁଚିତ),

ଛାୟା ସ୍ୱୋ ଦାସବର୍ଗଶ୍ଚ ଦୁହିତା କୃପଣଂ ପରମ୍ ।
ତସ୍ମାଦେତୈରଧିକ୍ଷିପ୍ତଃ ସହେତା ସଜ୍ୱରଃସଦା । ୧୮୫ ।

ଦାସବର୍ଗ ଆପଣାର ଛାୟାପରି ଓ କନ୍ୟା ପରମକୃପା ପାତ୍ରୀ, ଏ ହେତୁ ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅସନ୍ତପ୍ତ ମନରେ ତାହା ସର୍ବଦା ସହ୍ୟ କରିବ ।

ପ୍ରତିଗ୍ରହସମର୍ଥୋଽପି ପ୍ରସଙ୍ଗଂ ତତ୍ର ବର୍ଜୟେତ୍ ।
ପ୍ରତିଗ୍ରହେଣ ହ୍ୟସ୍ୟାଶୁ ବ୍ରାହ୍ମଂତେଜଃ ପ୍ରଶାମ୍ୟତି । ୧୮୬ ।

ପ୍ରତିଗ୍ରହ ନେବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲେ ତହିଁର ଆସକ୍ତି ତ୍ୟାଗକରିବ କାରଣ ପ୍ରତିଗ୍ରହନେବା ଦ୍ୱାରା ନିଶ୍ଚୟ ଏହାର ବେଦସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତେଜ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ନ ଦ୍ରବ୍ୟାଣାମବିଜ୍ଞାୟ ବିଧିଂ ଧର୍ମ୍ୟଂ ପ୍ରତିଗ୍ରହେ ।
ପ୍ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରତିଗ୍ରହଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦବସୀଦନ୍ନପି କ୍ଷୁଧା । ୧୮୭ ।

ପ୍ରତିଗ୍ରହରେ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ବିଧି ନ ଜାଣି କ୍ଷୁଧାରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରତିଗ୍ରହ ନେବନାହିଁ ।

ହିରଣ୍ୟଂ ଭୂମିମଶ୍ୱଂ ଗାମନ୍ନଂ ବାସସ୍ତିଲାନ୍ ଘୃତମ୍ ।
ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣନ୍ନବିଦ୍ୱାଂସ୍ତୁ ଭସ୍ମୀଭବତି ଦାରୁବତ୍ । ୧୮୮ ।

ବେଦାନଭିଜ୍ଞ ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ଭୂମି, ଅଶ୍ୱ, ଗୋ, ଅନ୍ନ, ବସ୍ତ୍ର, ତିଳ, ଘୃତାଦି ପ୍ରତିଗ୍ରହମାନ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗରେ କାଷ୍ଠ ପରି ଭସ୍ମୀଭୂତ ହୁଏ ।

ହିରଣ୍ୟ ମାୟୁରନ୍ନଞ୍ଚ ଭୂର୍ଗୌ ଶ୍ଚାପ୍ୟୋଷତସ୍ତନୁମ୍ ।
ଅଶ୍ୱଶ୍ଚକ୍ଷୁସ୍ତ୍ୱଚଂ ବାସୋ ଘୃତଂ ତେଜସ୍ତିଳାଃ ପ୍ରଜାଃ । ୧୮୯ ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅନ୍ନ ଆୟୁ ଦହନ କରେ, ଭୂମି ଓ ଗୋ ଶରୀର ଦହନ କରେ, ଅଶ୍ୱ ଚକ୍ଷୁଦହନ କରେ, ବସ୍ତ୍ର ତ୍ୱକ୍ ଦହନ କରେ, ଘୃତ ତେଜ ଦହନକରେ ଏବଂ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜଳ ସନ୍ତାନ ସକଳ ହନନ କରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଏସବୁ ନେଇ ନିଜର ଦେହର ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ନାଶ କରେ) ।

ଅତପାସ୍ତ୍ୱନଧୀୟାନଃ ପ୍ରତିଗ୍ରହରୁଚିର୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଅମ୍ଭସ୍ୟଶ୍ମପ୍ଲବେନେବ ସହ ତେନୈବ ମଜ୍ଜତି । ୧୯୦ ।

ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ତପସ୍ୟା ନାହିଁ କି ବେଦାଧ୍ୟୟନ ନାହିଁ ଅଥଚ ପ୍ରତିଗ୍ରହରେ ସେ ପାଣିରେ ପଥର ଭେଳା ପରି ତତ୍ସହିତ ବୁଡିମରେ ।

ତସ୍ମାଦ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବିଭିୟାଦ୍ ଯସ୍ମାତ୍ ସାତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହାତ୍ ।
ସ୍ୱଳ୍ପକେନାପ୍ୟବିଦ୍ୱାନ୍ ହି ପଙ୍କେ ଗୌରିବ ସୀଦତି । ୧୯୧ ।

ଏହେତୁ ଅବିଦ୍ୱାନ୍ ଯାହା ତାହାଠାରୁ ପ୍ରତିଗ୍ରହ ନେବାକୁ ଭୟ କରିବ ଗୋରୁ ପଙ୍କରେ ଲାଖି ରହିଲା ପରି ଅବିଦ୍ୱାନ ଅଳ୍ପଧନ ପ୍ରତିଗ୍ରହ ନେଲେ ସୁଦ୍ଧା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ନ ବାର୍ଯ୍ୟପି ପ୍ରୟଚ୍ଛେତ୍ତୁ ବୈଡାଳବ୍ରତିକେ ଦ୍ୱିଜେ ।
ନ ବକବ୍ରତିକେ ବିପ୍ରେ ନାବେଦବିଦ ଧର୍ମବିତ୍ । ୧୯୨ ।

ଯେ ଦ୍ୱିଜ ବିଡ଼ାଳ ତପସ୍ୱୀ ବା ବକବ୍ରତୀ ଅଥବା ବେଦନଭିଜ୍ଞ ତାହାକୁ ଜଳ-ସୁଦ୍ଧା ଦାନ କରିବା ଧର୍ମଜ୍ଞ ଲୋକର ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ତ୍ରିଷ୍ୱପ୍ୟେତେଷୁ ଦତ୍ତଂ ହି ବିଧିନାପ୍ୟର୍ଜିତଂ ଧନମ୍ ।
ଦାତୁର୍ଭବତ୍ୟନର୍ଥାୟ ପରତ୍ରାଦାତୁରେବ ଚ । ୧୯୩ ।

ନ୍ୟାୟୋପାର୍ଜିତ ଧନ ସୁଦ୍ଧା ଏ ତିନିଙ୍କୁ ଦେଲେ ଦାତା ଓ ଗ୍ରହୀତା ଉଭୟଙ୍କ ପରକାଳର ଅନର୍ଥର କାରଣ ହୁଏ ।

ଯଥାପ୍ଲବେନୌପଲେନ ନିମଜ୍ଜତ୍ୟୁଦକେ ତରନ୍ ।
ତଥା ନିମଜ୍ଜତୋଽଧସ୍ତାଦଜ୍ଞୌ ଦାତୃପ୍ରତୀଚ୍ଛକୌ । ୧୯୪ ।

ଯେପରି ପଥର ଭେଳାଦ୍ୱାରା ପାରି ହେବାକୁ ଗଲେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ଯିବାକୁ ହୁଏ ସେହିପରି ଦାତା ଗ୍ରହୀତା ଉଭୟ ଅଜ୍ଞାନୀ ତଳକୁ ବୁଡ଼ିଯାନ୍ତି । ମୂର୍ଖଦାତାର ପାପ ଯେ ମୂର୍ଖକୁ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ମୂର୍ଖସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ଓ ମୂର୍ଖ ଗ୍ରହୀତା ପାପୀ ଯେ ଜଗତର କିଛି ଉପକାର କରି ନ ପାରେ ।

ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀ ସଦାଲୁବ୍ଧଶ୍ଛାଦ୍ମିକୋ ଲୋକଦମ୍ଭକଃ ।
ବୈଡ଼ାଳବ୍ରତିକୋ ଜ୍ଞେୟୋ ହିଂସ୍ରଃ ସର୍ବାଭିସନ୍ଧକଃ । ୧୯୫ । *

ଯେ ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀ (ଲୋକରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ହେଉ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆପେ ବା ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ପ୍ରଖ୍ୟାତ କରି ଧର୍ମର ଚିହ୍ନମାତ୍ର ଧାରଣ କରେ), ଯେ ପରଧନ ଲୋଲୁପ, ଛଦ୍ମବେଶଧାରୀ ଜନବଞ୍ଚକ, ପରହିଂସା ପରାୟଣ, ପରଗୁଣ ସହନରେ ଅସମର୍ଥ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତୁଚ୍ଛତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କରେ ତାହାକୁ ବୈଡ଼ାଳବ୍ରତୀ (ବିଲେଇ ମୂଷାମାରିବା ସକାଶେ ଆଖି ବୁଜି ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହୋଇ ବସିଲା ଭଳି ଧଇଲା ଭଳି) ଜାଣିବ ।

---

* ଖୋରଧା ପୁସ୍ତକରେ ଏ ଶ୍ଲୋକପରେ ମିଳେ—

ଯସ୍ୟ ଧର୍ମଧ୍ୱଜୋ ନିତ୍ୟଂ ସୁରଧ୍ୱଜ ଇବୋଚ୍ଛ୍ରିତଃ ।
ପ୍ରଚ୍ଛିନ୍ନାନି ଚ ପାପାନି ବୈଡ଼ାଳଂ ନାମ ତଦ୍ବ୍ରତମ୍ ।

ଯାହାର ଧର୍ମଧ୍ୱଜା ନିତ୍ୟ ଦେବଧ୍ୱଜା ପରି ଉଚ୍ଚରେ ଉଡ଼ୁଥାଏ ଓ ପାପମାନ ତହିଁ ତଳେ ଲୁଚିରହେ ତାହାର ବ୍ରତର ନାମ ବୈଡ଼ାଳବ୍ରତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଧୋଦୃଷ୍ଟିର୍ନୈଷ୍କୃତିକଃ ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନତତ୍ପରଃ ।
ଶଠୋ ମିଥ୍ୟାବିନୀତଶ୍ଚ ବକବ୍ରତଚରୋ ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୯୬ ।

(ନିଜର ଧାର୍ମିକ ସ୍ୱଭାବ ଜ୍ଞାପନ କରିବାପାଇଁ) ଯେ ଅଧୋଦୃଷ୍ଟି (ତଳକୁ ଅନାଇ) କରି ରହେ, ନିଷ୍ଠୁର, ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନତତ୍ପର, ଶଠ, ମିଥ୍ୟାବିନୀତ ଦ୍ୱିଜକୁ ବକବ୍ରତାବଲମ୍ବୀ ଜାଣିବ

ଯେ ବକବ୍ରତିନୋ ବିପ୍ରା ଯେ ଚ ମାର୍ଜାରଲିଙ୍ଗିନଃ ।
ତେ ପତନ୍ତ୍ୟନ୍ଧତାମିସ୍ରେ ତେନ ପାପେନ କର୍ମଣା । ୧୯୭ ।

ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବକବ୍ରତୀ ଓ ବିଡ଼ାଳତପସ୍ୱୀ ସେମାନେ ସେହି ପାପରୁ ଅନ୍ଧତାମିସ୍ରରେ ପଡ଼ନ୍ତି (ଅନ୍ଧହୋଇ ଅନ୍ଧକାରରେ ଦୁଃଖ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି) ।

ନ ଧର୍ମସ୍ୟାପଦେଶେନ ପାପଂ କୃତ୍ୱା ବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।
ବ୍ରତେନ ପାପଂ ପ୍ରଚ୍ଛାଦ୍ୟ କୁର୍ବନ୍ ସ୍ତ୍ରୀଶୂଦ୍ର ଦମ୍ଭନମ୍ । ୧୯୮ ।

ପାପକରି ଧର୍ମବାହାନାରେ ବ୍ରତାଚରଣ (ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ) କରିବ ନାହିଁ—ପାପ ଲୁଚାଇ ବ୍ରତାଚରଣ କରିବା ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶୂଦ୍ରଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡାଇବା ଅଟେ ।

ପ୍ରେତ୍ୟେହ ଚେଦୃଶା ବିପ୍ରା ଗର୍ହ୍ୟନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମବାଦିଭିଃ ।
ଛଦ୍ମନାଚରିତଂ ଯଚ୍ଚ ବ୍ରତଂ ରକ୍ଷାଂସି ଗଚ୍ଛତି । ୧୯୯ ।

ପରଲୋକ ତଥା ଇହଲୋକରେ ଏଭଳି ବିପ୍ର ବ୍ରହ୍ମବାଦୀଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ନିନ୍ଦିତ ହୁଏ, ଛଳରେ ଯେଉଁ ବ୍ରତାଚରଣ ହୁଏ ତାହା ରାକ୍ଷସମାନଙ୍କୁ ପହୁଞ୍ଚେ ।

ଅଲିଙ୍ଗୀ ଲିଙ୍ଗୀବେଶେନ ଯୋ ବୃତ୍ତିମୁପଜୀବତି ।
ସ ଲିଙ୍ଗିନାଂ ହରତ୍ୟେନସ୍ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍‌ଯୋନୌ ଚ ଜାୟତେ । ୨୦୦ ।

ଯେ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଆଦି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଆଦିର ବେଶ ଧାରଣ କରି ଭିକ୍ଷା ମାଗେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଆଦିଙ୍କ ପାପଗ୍ରହଣ କରେ ଓ ତିର୍ଯ୍ୟକ (କୁକୁରାଦି) ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ଲଭେ ।

ପରକୀୟ ନିପାନେଷୁ ନ ସ୍ନାୟାଚ୍ଚ କଦାଚନ ।
ନିପାନକର୍ତ୍ତୁଃ ସ୍ନାତ୍ୱାତୁ ଦୁଷ୍କୃତାଂଶେନ ଲିପ୍ୟତେ । ୨୦୧ । *

(ସାଧାରଣ ସକାଶେ ନ ହୋଇ ନିଜ ସକାଶେ ଖୋଳିତ) ପରର ଜଳାଶୟରେ କଦାପି ସ୍ନାନ କରିବ ନାହିଁ; ତହିଁରେ ସ୍ନାନ କଲେ ଜଳାଶୟ କର୍ତ୍ତାର ଦୁଷ୍କୃତାଂଶ ଲାଗିଯାଏ (ତାହାର ଶାରୀରିକ ବିକାର ଜଳରୁ ଲାଗେ) ।

ଯାନଶଯ୍ୟାସନାନ୍ୟସ୍ୟ କୂପୋଦ୍ୟାନଗୃହାଣି ଚ ।
ଅଦତ୍ତାନ୍ୟୁପଭୁଞ୍ଜାନ ଏନସଃ ସ୍ୟାତ୍ତୁରୀୟଭାକ୍ । ୨୦୨ ।

ଅପରର ଯାନ, ଶଯ୍ୟା, ଆସନ, କୂପ, ଉଦ୍ୟାନ ଓ ଘରମାନ ଅନୁମତି ନହେଲେ ଉପଭୋଗ କରିବ ନାହିଁ, ସେରୂପକଲେ ଦ୍ରବ୍ୟସ୍ୱାମୀର ପାପର ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୁଏ

ନଦୀଷୁ ଦେବଖାତେଷୁ ତଡ଼ାଗେଷୁ ସରଃସୁ ଚ ।
ସ୍ନାନଂ ସମାଚରେନ୍ନିତ୍ୟଂ ଗର୍ତ୍ତପ୍ରସ୍ରବଣେଷୁ ଚ । ୨୦୩ ।

* ଏଥିପରେ ସାତଖଣ୍ଡି ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—
ସପ୍ତୋଦ୍ଧୃତ୍ୟ ତତଃ ପିଣ୍ଡାନ୍ କାମଂ ସ୍ନାୟାତ୍ତ ପଞ୍ଚବା ।
ଉଦପାନାତ୍ ସ୍ୱୟଂ ଗ୍ରାହାଦ୍‌ବହିଃ ସ୍ନାତ୍ୱା ନ ଦୁଷ୍ୟତି ॥
ଇଚ୍ଛାହେଲେ ସେହି ପୋଖରୀରୁ ୭ ବା ୫ ପିଣ୍ଡ ଉଦ୍ଧୃତ କରି ତହିଁରୁ ଜଳନେଇ ବାହାରେ ସ୍ନାନ କଲେ ଦୋଷ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରତିଦିନ ନଦୀ, ହ୍ରଦ, ତଡ଼ାଗ, ସରୋବର, ଗର୍ତ୍ତ (କୂଅ) ଓ ଝରଣାରେ ସ୍ନାନ କରିବ ।

ଯମାନ୍ ସେବେତ ସତତଂ ନ ନିତ୍ୟଂ ନିୟମାନ୍ ବୁଧଃ ।
ଯମାନ୍ ପତତ୍ୟକୁର୍ବାଣୋ ନିୟମାନ୍ କେବଳାନ୍ ଭଜନ୍ ।୨୦୪। *

ବିଦ୍ୱାନ୍ ଯମ (ଅହିଂସା, ସତ୍ୟଭାଷଣ, ଅଚୌର୍ଯ୍ୟ, ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅପରିଗ୍ରହ) ଓ ନିୟମ (ଶୌଚ, ସନ୍ତୋଷ, ତପ, ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ଓ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରଣିଧାନ)ର ସେବା କରିବ । ନିୟମାଚରଣ ନିତ୍ୟ ନ ହେଲେ ଚଳେ ମାତ୍ର ଯମାଚରଣ ପରିତ୍ୟାଗ କରି କେବଳ ନିୟମାଚରଣ କଲେ ପତିତ ହୁଏ, ଯମ ନିୟମ ଉଭୟ ନିତ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ନାଶ୍ରୋତ୍ରିୟତତେ ଯଜ୍ଞେ ଗ୍ରାମଯାଜକହୁତେ ତଥା ।
ସ୍ତ୍ରିୟା କ୍ଳୀବେନ ଚ ହୁତେ ଭୁଞ୍ଜୀତ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ୱଚିତ୍ ।୨୦୫।

ବେଦାନଭିଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେଉଁ ଯଜ୍ଞର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ସେ ଯଜ୍ଞରେ ଗ୍ରାମଯାଜୀ, ସ୍ତ୍ରୀ ଓ କ୍ଳୀବ ଆହୁତି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ସେ ଯଜ୍ଞରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କଦାପି ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଅଶ୍ଳୀକମେତତ୍ସାଧୂନାଂ ଯତ୍ର ଜୁହ୍ୱତ୍ୟମୀ ହବିଃ ।
ପ୍ରତୀପମେତଦ୍ଦେବାନାଂ ତସ୍ମାତ୍ତତ୍ପରିବର୍ଜୟେତ୍ ।୨୦୬।

ଯେଉଁ ଯଜ୍ଞରେ ଏମାନେ ଘୃତାହୁତି ଦିଅନ୍ତି ତାହା ସାଧୁମାନଙ୍କର ଅଶ୍ଳାଘ୍ୟ ଓ ବିଦ୍ୱାନମାନଙ୍କର ଅପ୍ରିୟ, ଏ ହେତୁ ତାହା ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ମତ୍ତକ୍ରୁଦ୍ଧାତୁରାଣାଞ୍ଚ ନ ଭୁଞ୍ଜୀତ କଦାଚନ ।
କେଶକୀଟାବପନ୍ନଞ୍ଚ ପଦସ୍ପୃଷ୍ଟଞ୍ଚ କାମତଃ ।୨୦୭।

ମତ୍ତ, କ୍ରୁଦ୍ଧ ଓ ବ୍ୟାଧିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଅନ୍ନ ତଥା କେଶକୀଟାଦି ଯୁକ୍ତ ଅନ୍ନ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ପଦସ୍ପୃଷ୍ଟ ଅନ୍ନ କଦାପି ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ ।

---

* ଏ ଶ୍ଳୋକପରେ ନିମ୍ନ ସ୍ୱରଶ୍ଳୋକ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଗୋ୧୪ଟି ପୁସ୍ତକ, ଦ୍ୱିତୀୟ ୪ ପୁସ୍ତକ, ତୃତୀୟ ୧୧ ଓ ଚତୁର୍ଥ ୪ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—

ଆନୃଶଂସ୍ୟ କ୍ଷମା ସତ୍ୟମହିଂସା ଦମସ୍ପୃହଃ ।
ଧ୍ୟାନଂ ପ୍ରସାଦୋ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ମାର୍ଜ୍ଜବଞ୍ଚ ଯମା ଦଶ ।୧।
ଅହିଂସା ସତ୍ୟବଚନଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମକଲ୍କତା ।
ଅସ୍ତେୟମିତି ପଞ୍ଚୈତେ ଯମାଶ୍ଚୋପବ୍ରତାନି ଚ ।୨।
ଶୌଚମିଜ୍ୟା ତପୋଦାନଂ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟୋପସ୍ଥନିଗ୍ରହୌ ।
ବ୍ରତୋପବାସୌ ମୌନଞ୍ଚ ସ୍ନାନଞ୍ଚ ନିୟମା ଦଶ ।୩।
ଅକ୍ରୋଧୋ ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷା ଶୌଚମାହାରଲାଘବମ୍ ।
ଅପ୍ରମାଦଶ୍ଚ ନିୟମାଃ ପଞ୍ଚୈବୋପବ୍ରତାନି ଚ ।

ଆନୃଶଂସ୍ୟ କ୍ଷମା, ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ଦମ, ଅସ୍ପୃହା, ଧ୍ୟାନ, ପ୍ରସନ୍ନତା ମଧୁରତା ଓ ସରଳତା ଏ ଦଶଯମ ।୧। ଅହିଂସା, ସତ୍ୟବଚନ, ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ, ଅମିଶ୍ରତା, ଚୌର୍ଯ୍ୟତ୍ୟାଗ ଏ ପାଞ୍ଚଯମ ଓ ଉପବ୍ରତ ।୨। ଶୌଚ, ଯଜ୍ଞ, ତପ, ଦାନ, ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ, ଉପସ୍ଥେନ୍ଦ୍ରିୟର ନିଗ୍ରହ, ବ୍ରତ, ଉପବାସ, ମୌନ, ସ୍ନାନ ଏ ଦଶ ନିୟମ ।୩। କ୍ରୋଧତ୍ୟାଗ, ଗୁରୁସେବା, ଶୌଚ ଲଘୁ ଆହାର, ଅପ୍ରମାଦ ଏ ପାଞ୍ଚନିୟମ ଓ ଉପବ୍ରତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭ୍ରୂଣଘ୍ନାବେକ୍ଷିତଞ୍ଚୈବ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଞ୍ଚାପ୍ୟୁଦକ୍ୟୟା ।
ପତତ୍ରିଣାବଲୀଢ଼ଞ୍ଚ ଶୁନାସଂସ୍ପୃଷ୍ଟମେବ ଚ । ୨୦୮ ।

ଭ୍ରୂଣଘାତକର୍ତ୍ତୃକ ଦୃଷ୍ଟ, ଋତୁମତୀ ନାରୀକର୍ତ୍ତୃକ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ, ଚଢ଼େଇ ଠୁଙ୍କାଗ ଥିବା ଓ କୁକ୍କୁର ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିବା (ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ) ।

ଗବା ଚାନ୍ନମୁପଘ୍ରାତଂ ଘୁଷ୍ଟାନ୍ନଞ୍ଚ ବିଶେଷତଃ ।
ଗଣାନ୍ନଂ ଗଣିକାନ୍ନଞ୍ଚ ବିଦୁଷାଞ୍ଚ ଜଗୁପ୍ସିତମ୍ । ୨୦୯ ।

ଗୋରୁ ଶୁଙ୍ଘି ଥିବା ଅନ୍ନ, ବିଶେଷ ଘୋଷଣା ଦିଆ (କିଏ ଅଛରେ ଖାଇବ ଆସ ଏଭଳି ମନାଦିଆ) ଅନ୍ନ, ବହୁଲୋକମିଳିତ (ମଠବାସିଙ୍କ ପରି) ଅନ୍ନ, ବେଶ୍ୟାଙ୍କ ଅନ୍ନ ଓ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଲୋକମାନଙ୍କର ନିନ୍ଦିତ ଅନ୍ନ (ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ)।

ସ୍ତେନଗାୟନୟୋଶ୍ଚାନ୍ନଂ ତକ୍ଷୋ ବାର୍ଦ୍ଧୁଷିକସ୍ୟ ଚ ।
ଦୀକ୍ଷିତସ୍ୟ କଦର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ବଦ୍ଧସ୍ୟ ନିଗଡ଼ସ୍ୟ ଚ । ୨୧୦ । *

ଚୋର, ଗାୟକ, ବଢ଼େଇ, ସୁଦଖୋର, ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମାଦିରେ ଦୀକ୍ଷିତ, କୃପଣ ଓ ନିଗଡ଼ ବଦ୍ଧ (କଏଦୀ) ର (ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ) ।

ଅଭିଶସ୍ତସ୍ୟ ଷଣ୍ଢସ୍ୟ ପୁଂଶ୍ଚଲ୍ୟାଦାମ୍ଭିକସ୍ୟ ଚ ।
ଶୁକ୍ତଂ ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତଞ୍ଚୈବ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟମେବ ଚ । ୨୧୧ ।

ମହାପାତକୀ, କ୍ଲୀବ, ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ଏବଂ କପଟଧର୍ମାଚାରୀର ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ; ଖଟା, ବାସି ହୋଇଯାଇଥିବା ଏବଂ ଶୂଦ୍ରର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ଚିକିତ୍ସକସ୍ୟ ମୃଗୟୋଃ କ୍ରୂରସ୍ୟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଭୋଜିନଃ ।
ଉଗ୍ରାନ୍ନଂ ସୂତିକାନ୍ନଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟାଚାନ୍ତମନିର୍ଦ୍ଦଶମ୍ । ୨୧୨ ।

ବୈଦ୍ୟ, ଶିକାରୀ, କ୍ରୂର, ଅଇଣ୍ଠାଖିଆ, ଉଗ୍ରସ୍ୱଭାବ, ସୂତିକାର ଅନ୍ନ ଏବଂ ପଙ୍କ୍ତିର ଜଣେ ଖାଇ ଆଚମନ କଲାପରେ ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ଅନର୍ଚ୍ଚିତଂ ବୃଥାମାଂସମବୀରାୟାଶ୍ଚ ଯୋଷିତଃ ।
ଦ୍ୱିଷଦନ୍ନଂ ନଗର୍ଯ୍ୟନ୍ନଂ ପତିତାନ୍ନମବକ୍ଷୁତମ୍ । ୨୧୩ ।

ସତ୍କାରବିନା ପ୍ରଦତ୍ତ ଅନ୍ନ ବୃଥାମାଂସ, ପତିପୁତ୍ରବିହୀନା ସ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ନ, ଶତ୍ରୁର ଅନ୍ନ ଗ୍ରାମାଧିପତିର ଅନ୍ନ, ପତିତମାନଙ୍କର ଅନ୍ନ ଓ ଯେ ଅନ୍ନଉପରେ କେହି ଛିଙ୍କିଥିବ ସେ ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ପିଶୁନାନୃତିନୋଶ୍ଚାନ୍ନଂ କ୍ରତୁବିକ୍ରୟିଣସ୍ତଥା ।
ଶୈଳୂଷତୁନ୍ନବାୟାନ୍ନଂ କୃତଘ୍ନସ୍ୟାନ୍ନମେବ ଚ । ୨୧୪ ।

ଚୁଗୁଲିଆ ଓ ମିଥ୍ୟାକର ଅନ୍ନ, ତଥା ଯଜ୍ଞଫଳ ବିକ୍ରୟୀର ଅନ୍ନ, ନଟ ଦରଜୀ ଓ କୃତଘ୍ନର ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

କର୍ମାରସ୍ୟ ନିଷାଦସ୍ୟ ରଙ୍ଗାବତାରକସ୍ୟ ଚ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣକର୍ତ୍ତୁର୍ବେଣସ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ରବିକ୍ରୟିଣସ୍ତଥା । ୨୧୫ ।

କମାର, ନିଷାଦ (ଶୂଦ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀଠାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣରୁ ଜାତ) ଚାମସାକରୀ; ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର (ବଣିଆ), ବେଣୁବିଦାରକ (ବାଉଁଶ କାମରେ ଯେ ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜନ କରେ) ଓ ଶସ୍ତ୍ରବିକ୍ରୟୀର ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ଗାୟକ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ୱବତାଂ ଶୌଣ୍ଡିକାନାଞ୍ଚ ଚୈଳନିର୍ଣ୍ଣେଜକସ୍ୟ ଚ ।
ରଞ୍ଜକସ୍ୟ ନୃଶଂସସ୍ୟ ଯସ୍ୟ ଚୋପପତିର୍ଗୃହେ । ୨୧୬ । *

କୁକ୍କୁର ପୋଷଣକାରୀ, ଶୁଣ୍ଢି, ଧୋବା, ବସ୍ତ୍ରାଦି ରଙ୍ଗକାରୀ, ନିଷ୍ଠୁର ଓ ଯାହା-ଘରେ ଉପପତି ଅଛି (ଯାହାର ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ) ଏମାନଙ୍କ ଘରେ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ମୃଷ୍ୟନ୍ତି ଯେ ଚୋପପତିଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଜିତାନାଞ୍ଚ ସର୍ବଶଃ ।
ଅନିର୍ଦଶଞ୍ଚ ପ୍ରେତାନ୍ନମତୁଷ୍ଟିକରମେବ ଚ । ୨୧୭ ।

ଯେଉଁମାନେ ଜାତସାରେ ସ୍ତ୍ରୀର ଉପପତି ସହ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତି ଓ ଯେଉଁମାନେ ସବୁ ପ୍ରକାରରେ ସ୍ତ୍ରୈଣ, ଅଶୌଚାନ୍ନ, ପ୍ରେତାନ୍ନ ଓ ଅତୁଷ୍ଟିକର ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ରାଜାନ୍ନଂ ତେଜ ଆଦତ୍ତେ ଶୂଦ୍ରାନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସମ୍ ।
ଆୟୁଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣକାରାନ୍ନଂ ଯଶଶ୍ଚର୍ମାବକର୍ତ୍ତିନଃ । ୨୧୮ ।

ରାଜାର ଅନ୍ନ ଖାଇଲେ ତେଜନଷ୍ଟ ହୁଏ, ଶୂଦ୍ରର ଅନ୍ନ ଖାଇଲେ ବ୍ରହ୍ମତେଜନଷ୍ଟ ହୁଏ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର (ବେଣିଆ) ର ଅନ୍ନ ଖାଇଲେ ଆୟୁ ଓ ଚର୍ମକାର (ମୋଚି) ର ଅନ୍ନ ଖାଇଲେ ଯଶ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

କାରୁକାନ୍ନ ପ୍ରଜାଂ ହନ୍ତି ବଳଂ ନିର୍ଣ୍ଣେଜକସ୍ୟ ଚ ।
ଗଣାନ୍ନଂ ଗଣିକାନ୍ନଞ୍ଚ ଲୋକେଭ୍ୟଃ ପରିକୃନ୍ତତି । ୨୧୯ ।

ଶିଳ୍ପୀ (ବଢ଼ାଇ) ର ଅନ୍ନ ଖାଇଲେ ସନ୍ତାନ ନଷ୍ଟ ହୁଏ; ଧୋବାର ଅନ୍ନ ବଳନାଶକ ଏବଂ ଗଣାନ୍ନ ଓ ଗଣିକାର ଅନ୍ନ ଲୋକସମୂହରୁ କାଟିଦିଏ (ଅପ୍ରତିଷ୍ଠ କରେ)।

ପୂୟଂ ଚିକିତ୍ସକସ୍ୟାନ୍ନ ପୁଂଶ୍ଚଲ୍ୟାସ୍ତ୍ୱିନ୍ଦ୍ରିୟମ୍ ।
ବିଷ୍ଠା ବାର୍ଦ୍ଧୁଷିକସ୍ୟାନ୍ନଂ ଶସ୍ତ୍ରବିକ୍ରୟିଣୋ ମଳମ୍ । ୨୨୦ ।

ବୈଦ୍ୟର ଅନ୍ନ ପୂଜପରି, ଅସତୀସ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ନ ଶୁକ୍ରପରି, ସୁଦଖୋରର ଅନ୍ନ ବିଷ୍ଠାପରି ଏବଂ ଶସ୍ତ୍ରବିକ୍ରୟୀର ଅନ୍ନ ମଳ (ଦେହ ମଇଳା) ପରି ।

ଯ ଏତେଽନ୍ୟେ ତ୍ୱଭୋଜ୍ୟାନ୍ନାଃ କ୍ରମଶଃ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ।
ତେଷାଂ ତ୍ୱଗସ୍ଥିରୋମାଣି ବଦନ୍ତ୍ୟନ୍ନଂ ମନୀଷିଣଃ । ୨୨୧ । †

ଏହିସବୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଅନ୍ନ ଅଭୋଜ୍ୟ ବୋଲି କ୍ରମଶଃ କୋହିଗଲି ସେ ସମସ୍ତକୁ ମନୀଷିମାନେ ଅସ୍ଥି, ଚର୍ମ ଓ ଲୋମ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରନ୍ତି ।

ଭୁକ୍ତ୍ୱାତୋଽନ୍ୟତମସ୍ୟାନ୍ନମମତ୍ୟା କ୍ଷପଣଂ ତ୍ର୍ୟହମ୍ ।
ମତ୍ୟା ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚରେତ୍କୃଚ୍ଛ୍ରଂରେତୋବିଣ୍ମୂତ୍ରମେବଚ । ୨୨୨ ।

ଏମାନଙ୍କ ଅନ୍ନ ନ ଜାଣି ଖାଇଲେ ତିନିଦିନ ଉପବାସ କରିବ ମାତ୍ର ଜାଣି ଖାଇଲେ କୃଚ୍ଛ୍ରବ୍ରତ କରିବ ଏବଂ ରେତ, ବିଷ୍ଠା ଓ ମୂତ୍ର ଭୋଜନ କଲେ ମଧ୍ୟ କୃଚ୍ଛ୍ରବ୍ରତ କରିବ ।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ଚୈଳ' ଅଛି ।

† ଏଥିପରେ ଧୂଇ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—

ଅମୃତ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟାନ୍ନଂ କ୍ଷତ୍ରିୟାନ୍ନଂପୟଃ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ବୈଶ୍ୟାନ୍ନମନ୍ନମିତ୍ୟାହୁଃ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟରୁଧିରଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅନ୍ନ ଅମୃତ, କ୍ଷତ୍ରିୟର ଅନ୍ନ ଦୁଧ, ବୈଶ୍ୟର ଅନ୍ନକୁ ଅନ୍ନ ବୋଲନ୍ତି ଏବଂ ଶୂଦ୍ରର ଅନ୍ନକୁ ରକ୍ତ ବୋଲି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାଦ୍ୟାଚ୍ଛୂଦ୍ରସ୍ୟ ପକ୍ୱାନ୍ନଂ ବିଦ୍ୱାନଶ୍ରାଦ୍ଧିନୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଆଦଦୀତାମମେବାସ୍ମାଦବୃତ୍ତାବେକରାତ୍ରିକମ୍ । ୨୨୩ । *

ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୂନ୍ୟ ଶୂଦ୍ରର ପକ୍ୱାନ୍ନ ଅର୍ଥାତ୍ ରନ୍ଧା ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ନ ହେଲେ ନ ଚଳେ ଏପରି ହେଲେ ଏହାଠାରୁ ଏକରାତ୍ରି ସକାଶେ ଅପକ୍ୱ (ଅରନ୍ଧା) ଖାଦ୍ୟ ନେଇପାରେ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ କଦର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ବଦାନ୍ୟସ୍ୟ ଚ ବାର୍ଦ୍ଧୁଷେଃ ।
ମୀମାଂସିତ୍ୱୋଭୟଂ ଦେବାଃ ସମମନ୍ନମକଳ୍ପୟନ୍ । ୨୨୪ ।

କୃପଣ ବେଦଜ୍ଞ ଏବଂ ଦାତା ସୁଦଖୋର ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ଅନ୍ନ , ସମାନ ବୋଲି ଦେବତାମାନେ ବିଚାର କରି ମୀମାଂସା କରିଅଛନ୍ତି ।

ତାନ୍ ପ୍ରଜାପତିରାହେତ୍ୟ ମା କୃଧ୍ୱଂ ବିଷମଂ ସମମ୍ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂତଂ ବଦାନ୍ୟସ୍ୟ ହତମଶ୍ରଦ୍ଧୟେତରତ୍ । ୨୨୫ ।

ବ୍ରହ୍ମା ଦେବତାମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସି କହିଲେ, ତୁମ୍ଭେମାନେ ବିଷମକୁ ସମ ନ କର କାରଣ ସୁଦଖୋର ଦାତାର ଅନ୍ନ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପବିତ୍ର ହୁଏ ଏବଂ କୃପଣ ସୁଦଖୋରର ଅନ୍ନ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ହେତୁ ଅପବିତ୍ର ।

ଶ୍ରଦ୍ଧୟେଷ୍ଟଞ୍ଚ ପୂର୍ତ୍ତଞ୍ଚ ନିତ୍ୟଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାକୃତେ ହ୍ୟକ୍ଷୟେ ତେ ଭବତଃ ସ୍ୱାଗତୈର୍ଧନୈଃ । ୨୨୬ ।

ନିତ୍ୟ ନିରଳସ ହୋଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାସହିତ ଇଷ୍ଟ (ଯଜ୍ଞକର୍ମ) ପୂର୍ତ୍ତ (କୂପ ତଡ଼ାଗାଦି ଖନନ) କର୍ମ କରିବା ଉଚିତ, ନ୍ୟାୟାର୍ଜ୍ଜିତ ଧନଦ୍ୱାରା ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ବକ ଏହି ଉଭୟ କର୍ମ କଲେ ତାହା ଅକ୍ଷୟ ହୁଏ ।

ଦାନଧର୍ମଂ ନିଷେବେତ ନିତ୍ୟମୈଷ୍ଟିକପୌର୍ତ୍ତିକମ୍ ।
ପରିତୁଷ୍ଟେନ ଭାବେନ ପାତ୍ରମାସାଦ୍ୟ ଶକ୍ତିତଃ । ୨୨୭ । *

ପରିତୁଷ୍ଟ ଭାବରେ ଯୋଗ୍ୟପାତ୍ର ପାଇ ଯଥାଶକ୍ତି ଇଷ୍ଟ ଓ ପୂର୍ତ୍ତ ଦାନ ଧର୍ମ କର୍ମ ସର୍ବଦା କରିବ ।

---

* ନନ୍ଦନ ଟୀକାକାର 'ଅଶ୍ରଦ୍ଧିନଃ' ପାଠ ମାନନ୍ତି ଏବଂ ତାହା ଉତ୍ତମ ଜଣାଯାଏ । ଏ ଶ୍ଳୋକ ପରେ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟଗ୍ରହେନାଦ୍ୟାଦଦ୍ୟାତ୍ସ୍ନାତ୍ୱା ତୁ ମୁକ୍ତୟୋଃ ।
ଅମୁକ୍ତୟୋରସ୍ତଗତୟୋରଦ୍ୟାଦେବ ପରେଽହନି ।

ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ ଖାଇବ ନାହିଁ, ଗ୍ରହଣ ମୁକ୍ତହେଲେ ସ୍ନାନକରି ଖାଇବ, ଗ୍ରସ୍ତାସ୍ତ ହେଲେ ପରଦିବସ ଖାଇବ । * ଏ ଶ୍ଳୋକ ପରେ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ:-

ପାତ୍ରଭୂତୋ ହି ଯୋ ବିପ୍ରଃ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ପ୍ରତିଗ୍ରହମ୍ ।
ଅସତ୍ସୁ ବିନିୟୁଞ୍ଜୀତ ତସ୍ମୈ ଦେୟଂ ନ କିଞ୍ଚନ ।
ସଞ୍ଚୟଂ କୁରୁତେ ଯସ୍ତୁ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ସମନ୍ତତଃ ।
ଧର୍ମାର୍ଥଂ ନୋପୟୁଙ୍କ୍ତେ ଚ ନ ତଂ ତସ୍କରମର୍ଚ୍ଚୟେତ୍ ।

ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦାନପାତ୍ର ହୋଇ ଦାନନେଇ ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଏ ତାହାକୁ କିଛି ଦେବ ନାହିଁ । ଯେ ସବୁଆଡୁ ଦାନନେଇ ସଞ୍ଚୟକରେ ଓ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟରେ ନ ଲଗାଏ ସେ ତସ୍କରକୁ ପୂଜା କରିବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯତ୍କିଞ୍ଚିଦପି ଦାତବ୍ୟଂ ଯାଚତେନାନସୂୟୟା ।
ଉତ୍ପତ୍ସ୍ୟତେ ହି ତତ୍ପାତ୍ରଂ ଯତ୍ତାରୟତି ସର୍ବତଃ । ୨୨୮ ।

ଅସୂୟା ପରିବର୍ଜିତ ନ ହୋଇ ପ୍ରାର୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଦାନ କରିବ କାରଣ ତଦ୍ୱାରା କେବେ ଏମନ୍ତ ପାତ୍ର ଉପସ୍ଥିତ ହେବେ ଯେ ଦାତାକୁ ସର୍ବତୋଭାବରେ ପରିତ୍ରାଣ କରି ପାରିବେ ।

ବାରିଦସ୍ତୃପ୍ତିମାପ୍ନୋତି ସୁଖମକ୍ଷୟମନ୍ନଦଃ ।
ତିଳପ୍ରଦଃ ପ୍ରଜାମିଷ୍ଟାଂ ଦୀପଦଶ୍ଚକ୍ଷୁରୁତ୍ତମମ୍ । ୨ ୯ ।

ଜଳଦାତା ତୃପ୍ତି, ଅନ୍ନଦାତା ଅକ୍ଷୟ ସୁଖ, ତିଳଦାତା ଇଚ୍ଛାନୁରୂପ ସନ୍ତାନ ଓ ଦୀପଦାତା ଉତ୍ତମ ଚକ୍ଷୁ ଲାଭକରନ୍ତି ।

ଭୂମିଦୋ ଭୂମିମାପ୍ନୋତି ଦୀର୍ଘମାୟୁର୍ହିରଣ୍ୟଦଃ ।
ଗୃହଦୋଽଗ୍ର୍ୟାଣି ବେଶ୍ମାନି ରୂପ୍ୟଦୋ ରୂପମୁତ୍ତମମ୍ । ୨୩୦ ।

ଭୂମିଦାତା ଭୂମି, ସୁବର୍ଣ୍ଣଦାତା ଦୀର୍ଘପରମାୟୁ, ଗୃହଦାତା ଭଲ ଗୃହମାନ ଏବଂ ରୌପ୍ୟଦାତା ଉତ୍ତମ ରୂପ ଲାଭକରନ୍ତି ।

ବାସୋଦଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରସାଲୋକ୍ୟମଶ୍ୱିସାଲୋକ୍ୟମଶ୍ୱଦଃ ।
ଅନଡୁହଃ ଶ୍ରିୟଂ ପୁଷ୍ଟାଂ ଗୋଦୋ ବ୍ରଧ୍ନସ୍ୟ ବିଷ୍ଟପମ୍ । ୨୩୧ ।

ବସ୍ତ୍ରଦାତା ଚନ୍ଦ୍ରସମାନ ଲୋକ (ବିଭୂତି), ଅଶ୍ୱଦାତା ଅଶ୍ୱିନୀର ସ୍ଥାନ, ବଳୀବର୍ଦ୍ଦଦାତା ପ୍ରଚୁର ସମ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ଗୋଦାତା ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମାନ ପ୍ରକାଶ ଲାଭକରନ୍ତି ।

ଯାନଶଯ୍ୟାପ୍ରଦୋ ଭାର୍ଯ୍ୟାମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଭୟପ୍ରଦଃ ।
ଧାନ୍ୟଦଃ ଶାଶ୍ୱତଂ ସୌଖ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦୋ ବ୍ରହ୍ମସାର୍ଷ୍ଟିତାମ୍ । ୨୩୨ ।

ଯାନ ଓ ଶଯ୍ୟାଦାତା ଭାର୍ଯ୍ୟା, ଅଭୟଦାତା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ଧାନ୍ୟଦାତା ନିରନ୍ତର ସୁଖ ଓ ବେଦଦାତା ବ୍ରହ୍ମସମତ୍ୱ ଲାଭ କରନ୍ତି ।

ସର୍ବେଷାମେବ ଦାନାନାଂ ବ୍ରହ୍ମଦାନଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ ।
ବାର୍ଯ୍ୟନ୍ନଗୋମହୀବାସସ୍ତିଳକାଞ୍ଚନସର୍ପିଷାମ୍ । ୨୩୩ ।

ଜଳ, ଅନ୍ନ, ଗୋ, ଭୂମି, ବସ୍ତ୍ର, ତିଳ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଘୃତ ଏ ସମସ୍ତ ଦାନଠାରୁ ବେଦଦାନ (ବେଦଶିକ୍ଷା) ଦେବା ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ।

ଯେନ ଯେନ ତୁ ଭାବେନ ଯଦ୍ ଯଦ୍ଦାନଂ ପ୍ରଯଚ୍ଛତି ।
ତତ୍ତତ୍ତେନୈବ ଭାବେନ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପ୍ରତିପୂଜିତଃ । ୨୩୪ ।

ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଭାବରେ ଯେ ଯେ ଦାନ ଦିଆଯାଏ ସେହି ସେହି ଭାବରେ (ଦାତା) ପ୍ରତିପୂଜିତ ହୋଇ (କର୍ମଫଳ ଦାନ) ପ୍ରାପ୍ତହୁଏ ।

ଯୋଽର୍ଚ୍ଚିତଂ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣାତି ଦଦାତ୍ୟର୍ଚ୍ଚିତମେବ ଚ ।
ତାବୁଭୌ ଗଚ୍ଛତଃ ସ୍ୱର୍ଗଂ ନରକନ୍ତୁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟେ । ୨୩୫ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେ ସତ୍କାର ପୂର୍ବକ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରେ ଏବଂ ଯେ ସତ୍କାର ପୂର୍ବକ ଦାନଦିଏ ଏ ଉଭୟ ସ୍ୱର୍ଗ ଗମନ (ସୁଖଭୋଗ) କରନ୍ତି; ଏଥିର ବିପରୀତ ହେଲେ ନରକ (ଦୁଃଖ ଭୋଗ ହୁଏ ।) *

ନ ବିସ୍ମୟେତ ତପସା ବଦେଦିଷ୍ଟ୍ୱା ଚ ନାନୃତମ୍ ।
ନାର୍ତ୍ତୋଽପ୍ୟପବଦେଦ୍‌ବିପ୍ରାନ୍ନ ଦତ୍ତ୍ୱା ପରିକୀର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୨୩୬ ।

ତପସ୍ୟା କରି ବିସ୍ମିତ ହେବ ନାହିଁ (ଯେ ମୋର ବହୁ ତପସ୍ୟା ହେଲା) ଏବଂ ଯଜ୍ଞ କରି ଅସତ୍ୟ କହିବ ନାହିଁ (ଯେ ମୁଁ ଏହା କଲି ତାହା କଲି), ବିପ୍ରକର୍ତ୍ତୃକ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ହେଲେହେଁ ନିନ୍ଦା କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଦାନ ଦେଇ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଲୋକମାନଙ୍କୁ କହି ବୁଲିବ ନାହିଁ ।

ଯଜ୍ଞୋଽନୃତେନ କ୍ଷରତି ତପଃ କ୍ଷରତି ବିସ୍ମୟାତ୍ ।
ଆୟୁର୍ବିପ୍ରାପବାଦେନ ଦାନଞ୍ଚ ପରିକୀର୍ତ୍ତନାତ୍ । ୨୩୭ ।

ଅସତ୍ୟ ଭାଷଣରୁ ଯଜ୍ଞ (ଫଳ) ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ବିସ୍ମୟଦ୍ୱାରା ତପସ୍ୟା ନଷ୍ଟହୁଏ ବ୍ରାହ୍ମଣର ନିନ୍ଦାଦ୍ୱାରା ଆୟୁ ଏବଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ କହିବୁଲିବା ଦ୍ୱାରା ଦାନର ଫଳ ନଷ୍ଟହୁଏ ।

ଧର୍ମଂ ଶନୈଃ ସଞ୍ଚିନୁୟାଦ୍ ବଲ୍ମୀକମିବ ପୁତ୍ତିକାଃ ।
ପରଲୋକସହାୟାର୍ଥଂ ସର୍ବଭୂତାନ୍ୟପୀଡ଼ୟନ୍ । ୨୩୮ ।

ଉଇ କ୍ରମ କ୍ରମେ ହୁଙ୍କା କଲାପରି ପରକାଳର ହିତ ସକାଶେ ସର୍ବଭୂତ କାହାରିକି ପୀଡ଼ା ନ ଦେଇ ଧୀରେ ୨ ଧର୍ମ ସଞ୍ଚୟ କରିବ ।

ନାମୁତ୍ର ହି ସହାୟାର୍ଥଂ ପିତାମାତା ଚ ତିଷ୍ଠତଃ ।
ନ ପୁତ୍ରଦାରଂ ନ ଜ୍ଞାତିର୍ଧର୍ମସ୍ତିଷ୍ଠତି କେବଳଃ । ୨୩୯ ।

ପରଲୋକର ସହାୟତା ପିତା, ମାତା, ପୁତ୍ର, ସ୍ତ୍ରୀ ବା ଜ୍ଞାତି କେହି କରି ପାରନ୍ତି-ନାହିଁ । ସେଥି ସକାଶେ ଏକା ଧର୍ମ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ।

ଏକଃ ପ୍ରଜାୟତେ ଜନ୍ତୁରେକ ଏବ ପ୍ରଲୀୟତେ ।
ଏକୋଽନୁଭୁଙ୍କ୍ତେ ସୁକୃତମେକ ଏବ ଚ ଦୁଷ୍କୃତମ୍ । ୨୪୦ ।

ଜୀବ ଏକା ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ, ଏକାହିଁ ମରେ, ଏବଂ ଏକା ସୁକୃତ (ଧର୍ମ) ଓ ଦୁଷ୍କୃତ (ପାପ) ର ଫଳ ଭୋଗ କରେ ।

---

* ୨୨୬ ଠାରୁ ୨୩୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାନର ମାହାତ୍ମ୍ୟ କୋହି ଯାଇଅଛି । ପ୍ରକୃତ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଜଳରେ ତୃପ୍ତି ଅଛି, ଅନ୍ନ ଭୋଜନଠାରୁ ଅନ୍ୟ କାହିଁରେ ଚେତେ ସୁଖ ମିଳେନାହିଁ, ତିଳରେ ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦନର ପ୍ରଭାବ ଅଛି ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ରଜ ବନ୍ଦ ହେଲେ ଅଥବା ସନ୍ତାନୋତ୍ପତ୍ତିରେ ବାଧା ହେଲେ ବୈଦ୍ୟ ତିଳପ୍ରଧାନ ଭୋଜନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତି, ଗାଳଦେଲ ଲୋକ ଗାଳଖାଏ ଏବଂ ପଚ୍ଛେ ଭଲ କଲେ ଈଶ୍ୱର ତାହାର ଭଲ କରନ୍ତି, ସୁବର୍ଣ୍ଣପାତ୍ରରେ ଖାଇଲେ ଆୟୁ ବଢ଼ିବା ବୈଦ୍ୟଙ୍କର ମତ, କୃଷକ ପୃଥିବୀରେ ବୀଜ ବୁଣିଲେ ପୃଥିବୀ ତାକୁ ସ୍ୱାଜ ଦିଏ; କୂଅରୁ ଜଳ କାଢ଼ିଲେ ଜଳ ବଢ଼େ, ଚନ୍ଦ୍ରମାର ରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉପମା, ବସ୍ତ୍ରର ଓ ଚନ୍ଦ୍ରମାର ଶ୍ୱେତତା ପ୍ରଶଂସନୀୟ କୃଷ୍ୟାଦି ହେତୁ ଗୋରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଢ଼ାଏ ଏବଂ ଦାନର ପରିମାଣାନୁସାରେ ଫଳର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ଦେଶ କାଳ ବସ୍ତୁ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦି ଅନୁଯାୟୀ ଫଳର ନ୍ୟୂନାଧିକ୍ୟ ମାନିବାକୁ ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୃତଂ ଶରୀରମୁତ୍ସୃଜ୍ୟ କାଷ୍ଠଲୋଷ୍ଟ୍ରସମଂ କ୍ଷିତୌ ।
ବିମୁଖା ବାନ୍ଧବା ଯାନ୍ତି ଧର୍ମସ୍ତମନୁଗଚ୍ଛତି । ୨୪୧ ।

ମୃତ ଦେହକୁ କାଠ ଢେଲାପରି ଭୂମିରେ (ଶ୍ମଶାନରେ) ପକାଇ ଦେଇ ବାନ୍ଧବମାନେ ବିମୁଖ ହୋଇ ଗୃହ ଚାଲିଯାନ୍ତି, ଧର୍ମ ତାହାର (ମୃତ ଦେହ ଛାଡ଼ିଯାଇଥିବା ଜୀବର) ଅନୁଗମନ କରେ ।

ତସ୍ମାଦ୍ଧର୍ମଂ ସହାୟାର୍ଥଂ ନିତ୍ୟଂ ସଞ୍ଚିନୁୟାଚ୍ଛନୈଃ ।
ଧର୍ମେଣ ହି ସହାୟେନ ତମସ୍ତରତି ଦୁସ୍ତରମ୍ । ୨୪୨ ।

ସେହି ହେତୁରୁ (ପରକାଳର) ସହାୟ ସକାଶେ ସର୍ବଦା ଧୀରେ ୨ ଧର୍ମ ସଞ୍ଚୟ କରିବ, କାରଣ ଧର୍ମର ସହାୟତାରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଦୁସ୍ତର ଦୁଃଖରୁ ନିସ୍ତାର ମିଳେ ।

ଧର୍ମପ୍ରଧାନଂ ପୁରୁଷଂ ତପସା ହତକିଲ୍ବିଷମ୍ ।
ପରଲୋକଂ ନୟତ୍ୟାଶୁ ଭାସ୍ୱନ୍ତଂ ଖଶରୀରିଣମ୍ । ୨୪୩ ।

ଯେ ଲୋକ ଧର୍ମପରାୟଣ, ଯାହାଙ୍କ ପାପ ତପୋବଳରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ସେହି ଧର୍ମାତ୍ମା ଦୀପ୍ତିମାନ୍ ଲିଙ୍ଗଶରୀର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ (ଧର୍ମଦ୍ୱାରା) ମୋକ୍ଷଧାମ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଉତ୍ତମୈରୁତ୍ତମୈର୍ନିତ୍ୟଂ ସମ୍ବନ୍ଧାନାଚରେତ୍ସହ ।
ନିନୀଷୁଃ କୁଳମୁତ୍କର୍ଷମଧମାନଧମାଂସ୍ତ୍ୟଜେତ୍ । ୨୪୪ ।

କୁଳର ଉନ୍ନତିକାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବଦା (ବିଦ୍ୟା ଆଚାର ଓ ଜନ୍ମଦ୍ୱାରା) ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ୨ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ (କନ୍ୟାଦାନାଦି) ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବ ଏବଂ ଅଧମ ୨ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ଉତ୍ତମାନୁତ୍ତମାନ୍ ଗଚ୍ଛନ୍ ହୀନାନ୍ ହୀନାଂଶ୍ଚ ବର୍ଜୟନ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠତାମେତି ପ୍ରତ୍ୟବାୟେନ ଶୂଦ୍ରତାମ୍ । ୨୪୫ ।

(କାରଣ) ହୀନକୁଳ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଉତ୍ତମ ୨ କୁଳରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ, ମତସମ୍ବନ୍ଧରୁ ଶୂଦ୍ରତା (ପତିତ) ମିଳେ ।

ଦୃଢ଼କାରୀ ମୃଦୁର୍ଦାନ୍ତଃ କ୍ରୂରାଚାରୈରସଂବସନ୍ ।
ଅହିଂସ୍ରୋ ଦମଦାନାଭ୍ୟାଂ ଜୟେତ୍ସ୍ୱର୍ଗଂ ତଥାବ୍ରତଃ । ୨୪୬ ।

ଯେ (ସତ୍କର୍ମରେ) ଦୃଢ଼, ନିଷ୍ଠୁରତା ରହିତ, ଶୀତୋଷ୍ଣସହନଶୀଳ, କ୍ରୂରସ୍ୱଭାବ ଲୋକଙ୍କ ସଂସର୍ଗତ୍ୟାଗୀ ଏବଂ ହିଂସା ରହିତ ଏରୂପ ବ୍ରତଶୀଳ ଲୋକ ଦମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ ଓ ଦାନଦ୍ୱାରା ସ୍ୱର୍ଗ [ସୁଖ] ଜୟକରେ [ଲାଭକରେ] ।

ଏଧୋଦକଂ ମୂଳଫଳମନ୍ନମଭ୍ୟୁଦ୍ୟତଞ୍ଚ ଯତ୍ ।
ସର୍ବତଃ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାନ୍ମଧ୍ୱଥାଭୟଦକ୍ଷିଣାମ୍ । ୨୪୭ ।

କାଷ୍ଠ, ଜଳ, ମୂଳ, ଫଳ, ଅନ୍ନ, ମଧୁ ଓ ଅଭୟଦାନ ଅଯାଚିତରୂପେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଆହୃତାଭ୍ୟୁଦ୍ୟତାଂ ଭିକ୍ଷା ପୁରସ୍ତାଦପ୍ରଚୋଦିତାମ୍ ।
ମେନେ ପ୍ରଜାପତିର୍ଗ୍ରାହ୍ୟାମପି ଦୁଷ୍କୃତକର୍ମଣଃ । ୨୪୮ ।

ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଆଣି ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ଭିକ୍ଷା ପାପାଚାରୀଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ନିଆ ଯାଇପାରେ ଏହା ବ୍ରହ୍ମା ସ୍ୱୀକାର କରିଅଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାଶ୍ନନ୍ତି ପିତରସ୍ତସ୍ୟ ଦଶବର୍ଷାଣି ପଞ୍ଚ ଚ
ନ ଚ ହବ୍ୟଂ ବହତ୍ୟଗ୍ନିର୍ଯସ୍ତାମଭ୍ୟବମନ୍ୟତେ । ୨୪୯ । *

ତାହାର (ଅଯାଚିତ ଉପସ୍ଥିତ ଭିକ୍ଷାର) ଅପମାନ (ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ) କଲେ ତାହାର (ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ) ପିତୃଲୋକେ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଅଗ୍ନି ହବ୍ୟ (ଦେବଲୋକକୁ) ନେଇ ଯାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଶଯ୍ୟାଂ ଗୃହାନ୍ କୁଶାନ୍ ଗନ୍ଧାନପଃ ପୁଷ୍ପଂ ମଣୀନ୍ ଦଧି ।
ଧାନା ମତ୍ସ୍ୟାନ୍ ପୟୋ ମାଂସଂ ଶାକଞ୍ଚୈବ ନ ନିର୍ଣୁଦେତ୍ । ୨୫୦ ।

ଶଯ୍ୟା, ଗୃହ, କୁଶ, କର୍ପୂରାଦି ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ, ଜଳ, ଫୁଲ, ମଣି, ଦଧି, ଧାନ, ମାଛ, ଦୁଗ୍ଧ ମାଂସ ଓ ଶାକ (କେହିଦେଲେ) ଫେରାଇ ଦେବନାହିଁ ।

ଗୁରୂନ୍ ଭୃତ୍ୟାଂଶ୍ଚୋଜ୍ଜିହୀର୍ଷନ୍ନର୍ଚିଷ୍ୟନ୍ ଦେବତାତିଥୀନ୍ ।
ସର୍ବତଃ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାନ୍ନତୁ ତୃପ୍ୟେତ୍ ସ୍ୱୟଂ ତତଃ । ୨୫୧ ।

ପିତାମାତାଦି ଗୁରୁ ଓ ଭାର୍ଯ୍ୟାଦି ଆଶ୍ରିତମାନଙ୍କର କ୍ଷୁଧା ନିବୃତ୍ତି କିମ୍ବା ଦେବତା ଓ ଅତିଥିର ପୂଜା ସକାଶେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଦାନ ନିଆଯାଇ ପାରେ ମାତ୍ର ଏକା ଆପଣାର ଉଦରପୂରଣ ସକାଶେ ନେବ ନାହିଁ ।

ଗୁରୁଷୁ ତ୍ୱଭ୍ୟତୀତେଷୁ ବିନା ବା ତୈର୍ଗୃହେ ବସନ୍ ।
ଆତ୍ମନୋ ବୃତ୍ତିମନ୍ୱିଚ୍ଛନ ଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ସାଧୁତଃ ସଦା । ୨୫୨ ।

ପିତାମାତା ମୃତ ହେଲେ ଅଥବା ସେମାନେ ପୃଥକ୍ ହେଲେ ଆପଣାର ଜୀବିକା ସକାଶେ ସର୍ବଦା ସାଧୁଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରିବ୍ୟ ।

ଆର୍ଦ୍ଧିକଃ କୁଳମିତ୍ରଞ୍ଚ ଗୋପାଳୋ ଦାସନାପିତୌ ।
ଏତେ ଶୂଦ୍ରେଷୁ ଭୋଜ୍ୟାନ୍ନା ଯଶ୍ଚାତ୍ମାନଂ ନିବେଦୟେତ୍ । ୨୫୩ । †

(ଅଧାଭାଗ ନେବା) କୃଷକ, କୁଳମିତ୍ର, ଗୋପାଳ, ଦାସ (ଦାସ୍ୟକର୍ମକାରୀ), ନାପିତ, ଏହି ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ତଥା ଆତ୍ମସମର୍ପଣକାରୀର ଅନ୍ନ ଭୋଜନଯୋଗ୍ୟ ।

ଯାଦୃଶୋଽସ୍ୟ ଭବେଦାତ୍ମା ଯାଦୃଶଞ୍ଚ ଚିକୀର୍ଷିତମ୍ ।
ଯଥା ଚୋପଚରେଦେନଂ ତଥାତ୍ମାନଂ ନିବେଦୟେତ୍ । ୨୫୪ ।

ଯାହାର ଯେପରି ସ୍ୱଭାବ, ଯେପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ଏବଂ ଯେ ପରିମାଣରେ ସେବା କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ସେ ସେପରି (ଗୁରୁଜନଙ୍କଠାରେ) ଆପଣାକୁ ନିବେଦନ କରିବ ।

---

* ଏ ଶ୍ଲୋକପରେ ନିମ୍ନ ଦୁଇଶ୍ଲୋକରୁ ପ୍ରଥମଟି ୧୧ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।"

ଚିକିତ୍ସକ କୃତଘ୍ନାନାଂ ଶିଳ୍ପକର୍ତ୍ତୁଶ୍ଚ ବାର୍ଦ୍ଧୁଷେଃ ।
ଷଣ୍ଢସ୍ୟ କୁଳଟାୟାଶ୍ଚ ଉଦ୍ୟତାମପିବର୍ଜୟେତ୍ ।

ବୈଦ୍ୟ, କୃତଘ୍ନ, ଶିଳ୍ପୀ, ସୁଧଖୋର, ନପୁଂସକ ଓ ବେଶ୍ୟାର ଦାନ ଅଯାଚିତଭାବେ ମିଳିଲେ ସୁଦ୍ଧା ନେବନାହିଁ ।

ନ ବଦ୍ୟମାନମେବୈବଂ ପ୍ରତିଗ୍ରାହ୍ୟଂ ବିଜାନତା ।
ବିକଳ୍ପ୍ୟା ବଦ୍ୟମାନେଷୁ ଧର୍ମହାନିଃ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଃ ।

ଜାଣି ବୁଝି ପାଖକୁ ଆସିଲେ ବି ଏ ଦାନ ନେବନାହିଁ ଏବଂ ଅବଦ୍ୟମାନର ବିକଳ୍ପ କଲେ ଧର୍ମହାନି ବୋଲିଯାଏ ।

† ୧୪୭ରୁ ୨୫୩ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯୋଽନ୍ୟଥା ସନ୍ତମାତ୍ମାନମନ୍ୟଥା ସତ୍ସୁ ଭାଷତେ ।
ସ ପାପକୃତ୍ତମୋ ଲୋକେ ସ୍ତେନ ଆତ୍ମାପହାରକଃ । ୨୫୫ ।

ଯେ ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ୱଭାବ ସମ୍ପନ୍ନ ଥାଇ ସାଧୁମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର କହେ ଇହଲୋକରେ ସେ ପାପକାରୀର ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ଏବଂ ଆପଣାକୁ ଗୋପନ କରିବାରୁ ଚୋର୍ ।

ବାଚ୍ୟର୍ଥା ନିୟତାଃ ସର୍ବେ ବାଙ୍ମୂଳା ବାଗ୍ବିନିଃସୃତାଃ ।
ତାନ୍ତୁ ଯଃ ସ୍ତେନୟେଦ୍ ବାଚଂ ସ ସର୍ବସ୍ତେୟକୃନ୍ନରଃ । ୨୫୬ ।

ସମସ୍ତ ବାକ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ନିବଦ୍ଧ ଅଛି ଏବଂ ସମସ୍ତର ମୂଳ ବାଣୀ, ବାଣୀରୁ ସମସ୍ତ ବାହାରିଛି; ଯେ ମିଥ୍ୟା କହି ସେହି ବାକ୍ୟର ଅପଲାପ କରେ ସେ ସର୍ବସ୍ୱ ଚୋର ।

ମହର୍ଷି-ପିତୃଦେବାନାଂ ଗତ୍ୱାନୃଣ୍ୟଂ ଯଥାବିଧି ।
ପୁତ୍ରେ ସର୍ବଂ ସମାସଜ୍ୟ ବସେନ୍ମାଧ୍ୟସ୍ଥ୍ୟମାଶ୍ରିତଃ । ୨୫୭ ।

(ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟଦ୍ୱାରା) ମହର୍ଷି ଋଣ, (ପୁତ୍ରୋତ୍ପାଦନଦ୍ୱାରା) ପିତୃଋଣ ଓ ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା) ଦେବଋଣରୁ ଯଥାବିଧି ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପୁତ୍ରକୁ ସମସ୍ତ ସମର୍ପଣ କରି ଆସକ୍ତି ତ୍ୟାଗ ପୂର୍ବକ ବ୍ରହ୍ମରେ ବୁଦ୍ଧି ଲଗାଇ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଭାବରେ ବାସ କରିବ ।

ଏକାକୀ ଚିନ୍ତୟେନ୍ନିତ୍ୟଂ ବିବିକ୍ତେ ହିତମାତ୍ମନଃ ।
ଏକାକୀ ଚିନ୍ତୟାନୋ ହି ପରଂ ଶ୍ରେୟୋଽଧିଗଚ୍ଛତି । ୨୫୮ ।

ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ଏକାକୀ ଅବସ୍ଥାନ କରି ସର୍ବଦା ଆପଣାର ହିତ ଚିନ୍ତା କରିବ, ଏକାକୀ ଚିନ୍ତା ବା ଧ୍ୟାନ କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ପରମଶ୍ରେୟ (ମୋକ୍ଷ) ମିଳେ ।

ଏଷୋଦିତା ଗୃହସ୍ଥସ୍ୟ ବୃତ୍ତିର୍ବିପ୍ରସ୍ୟ ଶାଶ୍ୱତୀ ।
ସ୍ନାତକ ବ୍ରତକଳ୍ପଶ୍ଚ ସତ୍ତ୍ୱବୃଦ୍ଧିକରଃ ଶୁଭଃ । ୨୫୯ ।

ଏହା ଗୃହସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣର ସନାତନୀ ବୃତ୍ତି ଓ ଶୁଦ୍ଧଗୁଣର ବୃଦ୍ଧିକାରକ ସ୍ନାତକର ବ୍ରତ ଓ କଳ୍ପ ବୋଲାଗଲା ।

ଅନେନ ବିପ୍ରୋ ବୃତ୍ତେନ ବର୍ତ୍ତୟନ୍ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରବିତ୍ ।
ବ୍ୟପେତ କଲ୍ମଷୋ ନିତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ମହୀୟତେ । ୨୬୦ ।

ବେଦଶାସ୍ତ୍ରବିତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ବିହିତ ଆଚାର ଦ୍ୱାରା ନିତ୍ୟ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ପୂର୍ବକ ପାପ ନାଶକରି ବ୍ରହ୍ମଲୋକରେ ମହିମଭାବରେ ବିରାଜିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ ।

—*—

ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଶ୍ରୁତ୍ୱୈତାନୃଷୟୋ ଧର୍ମାନ୍ ସ୍ନାତକସ୍ୟ ଯଥୋଦିତାନ୍ ।
ଇଦମୂଚୁର୍ମହାତ୍ମାନମନଳପ୍ରଭବଂ ଭୃଗୁମ୍ । ୧ ।

ଋଷିମାନେ ସ୍ନାତକର ଏହିସବୁ ଧର୍ମ ଶୁଣି ମହାତ୍ମା ଅଗ୍ନି ବଂଶୀୟ ଭୃଗୁଙ୍କୁ ଏହା କହିଲେ ।

ଏବଂ ଯଥୋକ୍ତଂ ବିପ୍ରାଣାଂ ସ୍ୱଧର୍ମମନୁତିଷ୍ଠତାମ୍ ।
କଥଂ ମୃତ୍ୟୁଃ ପ୍ରଭବତି ବେଦଶାସ୍ତ୍ରବିଦାଂ ପ୍ରଭୋ ।

ପ୍ରଭୋ ! ଯଥୋକ୍ତ ସ୍ୱଧର୍ମ ପରାୟଣ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର କେଉଁ କାରଣରୁ (ଅକାଳ) ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ ?

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ ତାନୁବାଚ ଧର୍ମାତ୍ମା ମହର୍ଷୀନ୍ ମାନବୋ ଭୃଗୁଃ ।
ଶ୍ରୂୟତାଂ ଯେନ ଦୋଷେଣ ମୃତ୍ୟୁର୍ବିପ୍ରାନ୍ ଜିଘାଂସତି । ୩ । *

ଧର୍ମାତ୍ମା ମନୁପୁତ୍ର ଭୃଗୁ ସେହି ମହର୍ଷି ମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, ଯେଉଁ ଦୋଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ଅକାଳେ ବିପ୍ରମାନଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ଶୁଣନ୍ତୁ ।

ଅନଭ୍ୟାସେନ ବେଦାନାମାଚାରସ୍ୟ ଚ ବର୍ଜନାତ୍
ଆଳସ୍ୟାଦନ୍ନଦୋଷାଚ୍ଚ ମୃତ୍ୟୁର୍ବିପ୍ରାନ୍ ଜିଘାଂସତି । ୪ ।

ବେଦର ଅନଭ୍ୟାସ, ଆଚାରବର୍ଜ୍ଜ, ଆଳସ୍ୟ ଓ ଅନ୍ନ ଦୋଷରୁ ମୃତ୍ୟୁ (ଅକାଳେ) ବିପ୍ରମାନଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ।

ଲଶୁନଂ ଗୃଞ୍ଜନଞ୍ଚୈବ ପଲାଣ୍ଡୁଂ କବକାନିଚ ।
ଅଭକ୍ଷ୍ୟାଣି ଦ୍ୱିଜାତୀନାମମେଧ୍ୟ ପ୍ରଭବାନି ଚ । ୫ ।

ଲଶୁନ, (ରସୁଣ,) ଗୃଞ୍ଜନ ଗାଜର), (ପଲାଣ୍ଡୁ) ପିଆଜ, କବକ (ଗୋବରଛତୁ) ଏବଂ ବିଷ୍ଠାଦିସମ୍ଭୂତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ।

ଲୋହିତାନ୍ ବୃକ୍ଷନିର୍ଯ୍ୟାସାନ୍ ବ୍ରଶ୍ଚନପ୍ରଭବାଂସ୍ତଥା ।
ଶେଲୁଂ ଗବ୍ୟଞ୍ଚ ପେୟୂଷଂ ପ୍ରଯତ୍ନେନ ବିବର୍ଜୟେତ୍ । ୬ ।

ବୃକ୍ଷର ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଯ୍ୟାସ, ଗଛକଟା ରସ, ଭଆଉ, ନବପ୍ରସୂତା (ଏକମାସ ମଧ୍ୟରେ) ଗାଈର ଦୁଗ୍ଧ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ଛାଡ଼ିଦେବ ।

ବୃଥା କୃସରସଂଯାବଂ ପାୟସାପୂପମେବ ଚ ।
ଅନୁପାକୃତ ମାଂସାନି ଦେବାନ୍ନାନି ହବୀଂଷି ଚ । ୭ । †

କୃସରସଂଯାବ (ତିଳ ତଣ୍ଡୁଳ ମିଶ୍ରିତ ଅନ୍ନ ବା ତିଳ ଯାଉ,) ପାୟସ (କ୍ଷୀରି ବା ଚରୁ,) ପିଠା, ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଅସଂସ୍କୃତ (ବଳି ଦିଆ) ମାଂସ, (ନୈବେଦ୍ୟ ପୂର୍ବେ ନୈବେଦ୍ୟାଦି) ଦେବାନ୍ନ ଏବଂ (ହୋମ ପୂର୍ବେ) ଘୃତାଦି ହବନୀୟଦ୍ରବ୍ୟ ଭୋଜନକରିବା ।

ଅନିର୍ଦ୍ଦଶାୟାଃ ଗୋଃ କ୍ଷୀରମୌଷ୍ଟ୍ରମୈକଶଫଂ ତଥା ।
ଆବିକଂ ସନ୍ଧିନୀକ୍ଷୀରଂ ବିବତ୍ସାୟାଶ୍ଚ ଗୋଃ ପୟଃ । ୮ । X

ଦଶଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସୂତା ଗାଈର ଦୁଗ୍ଧ, ଓଟ ଦୁଗ୍ଧ, [ଅଶ୍ୱାଦି] ଏକଖୁର ବିଶିଷ୍ଟ ପଶୁର ଦୁଗ୍ଧ, ମେଷର ଦୁଗ୍ଧ, ସନ୍ଧିନୀ (ଷଣ୍ଢ ସଙ୍ଗିଥିବା ଗାଈର) ଦୁଗ୍ଧ ଏବଂ ବାଛୁରି ମରିଥିବା ଗାଈର ଦୁଗ୍ଧ ବର୍ଜନୀୟ ।

ଆରଣ୍ୟାନାଞ୍ଚ ସର୍ବେଷାଂ ମୃଗାଣାଂ ମାହିଷଂ ବିନା ।
ସ୍ତ୍ରୀ କ୍ଷୀରଞ୍ଚୈବ ବର୍ଜ୍ୟାନି ସର୍ବଶୁକ୍ତାନି ଚୈବ ହି । ୯ ।

ମହିଷ ବ୍ୟତୀତ ଯାବତୀୟ ଅରଣ୍ୟ ପଶୁର ଦୁଗ୍ଧ, ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ସ୍ତନ୍ୟ ଦୁଗ୍ଧ ଓ ଶୁକ୍ତ (ମିଷ୍ଟଦ୍ରବ୍ୟ ବହୁକାଳ ରହି ଖଟା ପାଲଟି ଯାଇଥିବା) ଖାଇବ ନାହିଁ ।

---

* ୧ ରୁ ୩ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।   † ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

X ଏହାପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।

କ୍ଷୀରଣ୍ୟାନ୍ୟଭକ୍ଷାଣି ତଦ୍ୱିକାରାଶନେ ବୁଧଃ ।
ସପ୍ତରାତ୍ରବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍, ପ୍ରଯତ୍ନେନ ସମାହିତଃ ।

ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଦୁଗ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପଦାର୍ଥ ଖାଇଲେ ଜାଣିବା ଲୋକ ଏକାଗ୍ର ହୋଇ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ସାତରାତି ବ୍ରତ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦଧି ଭକ୍ଷ୍ୟଞ୍ଚ ଶୁକ୍ତେଷୁ ସର୍ବଞ୍ଚ ଦଧି ସମ୍ଭବମ୍ ।
ଯାନି ଚୈବାଭିଷୂୟନ୍ତେ ପୁଷ୍ପମୂଳଫଳୈଃ ଶୁଭୈଃ । ୧୦ ।

ଶୁକ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଦହି ଓ ଦହିରୁ ଜାତ ସକଳଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ତମ ଫୁଲ ମୂଳ ଓ ଫଳ ସଢ଼ାଇ ଯେ ଆସବାଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ ତାହା ଖାଇବା ଯୋଗ୍ୟ ।

କ୍ରବ୍ୟାଦାନ୍ ଶକୁନାନ୍ ସର୍ବାଂସ୍ତଥା ଗ୍ରାମନିବାସିନଃ ।
ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟାଂଶ୍ଚୈକଶଫାଂଷ୍ଟିଟ୍ଟିଭଞ୍ଚ ବିବର୍ଜ୍ଜୟେତ୍ । ୧୧ ।

ଶାଗୁଣା ପ୍ରଭୃତି ଯେ ସବୁ ପକ୍ଷୀ କଞ୍ଚାମାଂସ ଖାଏ, ଗ୍ରାମବାସୀ (ପାରା ପ୍ରଭୃତି) ପକ୍ଷୀ, ଯଜ୍ଞରେ ନ ଲଗିବା (ଗର୍ଦ୍ଦଭାଦି) ଏକଖୁରା ବିଶିଷ୍ଟ ପଶୁ; ଟେଣ୍ଟେଇ ପକ୍ଷୀର ମାଂସ ବର୍ଜନୀୟ ।

କଳବିଙ୍କଂ ପ୍ଲବଂ ହଂସଂ ଚକ୍ରାଙ୍ଗଂ ଗ୍ରାମକୁକ୍କୁଟମ୍ ।
ସାରସଂ ରଜ୍ଜୁବାଳଞ୍ଚ ଦାତ୍ୟୂହଂ ଶୁକସାରିକେ । ୧୨ ।

ଘରଚଟିଆ, ପାଣିକୁଆ, ହଂସ, ଚକ୍ରବାକ, ଗ୍ରାମ୍ୟ କୁକ୍କୁଟ, ସାରସ, ରଜ୍ଜୁବାଳ (ଜଳଚର ପକ୍ଷୀ ବିଶେଷ), ଡାହୁକ, ଶୁଆ, ସାରି ଏସବୁ ପକ୍ଷୀ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତୁଦାନ୍ ଜାଲପାଦାଂଶ୍ଚ କୋୟଷ୍ଟିନଖବିଷ୍କିରାନ୍ ।
ନିମଜ୍ଜତଶ୍ଚ ମତ୍ସ୍ୟାଦାନ୍ ସୌନଂ ବଲ୍ଲୂରମେବ ଚ । ୧୩ ।

ଥଣ୍ଟମାରଣିଆ (ମୟୂର ପ୍ରଭୃତି) ପକ୍ଷୀ, ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀର ଗୋଡ଼ରେ ଜାଲ ଅଛି (ବାଜପ୍ରଭୃତି), ଟେଁଟେଁସ୍ୱା ପ୍ରଭୃତି ଦଳବଦ୍ଧ ରହିବା ପକ୍ଷୀ, ଯେ ପକ୍ଷୀ ନଖ ମାରିଖାନ୍ତି, ଏବଂ ଯେ ଚଢ଼େଇ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ମାଛଖାଏ ସେ ପକ୍ଷୀ ଖାଇବ ନାହିଁ ଏବଂ ସୌନ (କସାଇଖାନା) ମାଂସ ଓ ଶୁଖୁଆ ମାଛ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ବକଂ ଚୈବ ବଲାକାଞ୍ଚ କାକୋଲଂ ଖଞ୍ଜରୀଟକମ୍ ।
ମତ୍ସ୍ୟାଦାନ୍ ବିଡ୍ବରାହାଂଶ୍ଚ ମତ୍ସ୍ୟାନେବ ଚ ସର୍ବଶଃ । ୧୪ ।

ବଗ, ବଳକ, ଡାମରା କାଉ, ଖଞ୍ଜନ ପକ୍ଷୀ, ମତ୍ସ୍ୟଭକ୍ଷକ ଜନ୍ତୁ ଓ ବିଷ୍ଠାଭକ୍ଷକ ଘୁଷୁରି ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ସବୁ ପ୍ରକାର ମାଛ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ଯୋ ଯସ୍ୟ ମାଂସମଶ୍ନାତି ସ ତନ୍ମାଂସାଦ ଉଚ୍ୟତେ ।
ମତ୍ସ୍ୟାଦଃ ସର୍ବମାଂସାଦସ୍ତସ୍ମାନ୍ମତ୍ସ୍ୟାନ୍ ବିବର୍ଜ୍ଜୟେତ୍ । ୧୫ ।

ଯେ ଯାହାର ମାଂସ ଖାଏ ତାକୁ ସେହି ମାଂସଖିଆ ବୋଲିଯାଏ ମାତ୍ର (ମାଛ ସବୁ ମାଂସଖାଏ ବୋଲି) ମାଛ ଯେ ଖାଏ ସେ ସବୁମାଂସ ଖାଏ, ତେଣୁମାଛ ଖାଇବନାହିଁ

ପାଠୀନ-ରୋହିତାବାଦ୍ୟୌ ନିଯୁକ୍ତୌ ହବ୍ୟକବ୍ୟୟୋଃ ।
ରାଜୀବାନ୍ ସିଂହତୁଣ୍ଡାଂଶ୍ଚ ସଶଲ୍କାଂଶ୍ଚୈବ ସର୍ବଶଃ । ୧୬ ।

ବାଲିଆ, ରୋହି ଓ ଶେଉଳ, ସିଂହତୁଣ୍ଡିଆ, ଓ କାତିଦାର ସବୁ ମାଛ ହବ୍ୟ-କବ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟହୋଇ ଥିବାରୁ ଭକ୍ଷଣୀୟ ଅଟେ ।

ନ ଭକ୍ଷୟେଦେକଚରାନଜ୍ଞାତାଂଶ୍ଚ ମୃଗଦ୍ୱିଜାନ୍ ।
ଭକ୍ଷ୍ୟେଷ୍ୱପି ସମୁଦ୍ଦିଷ୍ଟାନ୍ ସର୍ବାନ୍ ପଞ୍ଚନଖାଂସ୍ତଥା । ୧୭ ।

ଯେ ଏକା ଚରନ୍ତି (ସର୍ପାଦି), ଯେ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଭକ୍ଷ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ-ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ନାମ ଓ ଜାତି ଯାହାର ଜଣାନାହିଁ ଏବଂ ପଞ୍ଚନଖ ବିଶିଷ୍ଟ (ବାନରାଦି) ସକଳ ଜନ୍ତୁର ମାଂସ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ୱାବିଧଂ ଶଲ୍ୟକଂ ଗୋଧାଂ ଖଡ୍ଗ କୂର୍ମଶଶାଂସ୍ତଥା ।
ଭକ୍ଷ୍ୟାନ୍ ପଞ୍ଚନଖେଷ୍ୱାହୁରନୁଷ୍ଟ୍ରାଂଶ୍ଚୈକତୋ ଦତଃ । ୧୮ ।

ପଞ୍ଚନଖମଧ୍ୟରେ ଶଜାରୁ ଶଲ୍ୟକ [ଝିଙ୍କ], ଗୋଧି, ଗଣ୍ଡାର, କଚ୍ଛପ, ଠେକୁଆ ଭକ୍ଷଣୀୟ ଏବଂ ଏକପାଟି ଦନ୍ତବିଶିଷ୍ଟ ଜନ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଉଷ୍ଟ୍ରଛଡ଼ା ଅନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଭକ୍ଷଣୀୟ ।

ଛତ୍ରାକଂ ବିଡ୍‌ବରାହଞ୍ଚ ଲଶୁନଂ ଗ୍ରାମକୁକ୍କୁଟମ୍ ।
ପଲାଣ୍ଡୁ ଗୃଞ୍ଜନଂ ଚୈବ ମତ୍ୱା ଜଗ୍ଧ୍ୱା ପତେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୯ ।

ଛତ୍ତୁ, ବିଷ୍ଠାଭୋଜୀ ବରାହ (ଘୁଷୁରି,) ଲଶୁନ, ଗ୍ରାମ୍ୟ କୁକୁଡ଼ା, ପିଆଜ ଓ ଗାଜର ଏସବୁ ଜାଣିକରି ଖାଇଲେ ଦ୍ୱିଜ ପତିତ ହୁଏ ।

ଅମତ୍ୟୈତାନି ଷଡ୍‌ଜଗ୍ଧ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ ।
ଯତିଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ବାପି ଶେଷେଷୂପବସେଦହଃ । ୨୦ ।

ଛତ୍ତୁ ପ୍ରଭୃତି ଛଅଟି ଅଜ୍ଞାନତଃ ଖାଇଲେ କୃଚ୍ଛ୍ର ସାନ୍ତପନ ବା ଯତିଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବ ମାତ୍ର ଏହାଛଡ଼ା ପଞ୍ଚନଖାଦି ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଭୋଜନ କଲେ ଅହୋରାତ୍ର ଉପବାସ କରିବ ।

ସମ୍ବତ୍ସରସ୍ୟୈକମପି ଚରେତ୍‌କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ଅଜ୍ଞାତଭୁକ୍ତଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ଜ୍ଞାତସ୍ୟ ତୁ ବିଶେଷତଃ । ୨୧ ।

ନିଷିଦ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ନ ଜାଣି ଖାଇଲେ ଶୁଦ୍ଧି ସକାଶେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ବତ୍ସର ମଧ୍ୟରେ ଥରେ କୃଚ୍ଛ୍ରବ୍ରତ କରିବ ମାତ୍ର ଜ୍ଞାନପୂର୍ବକ ଖାଇଲେ ଦୋଷ ବିଶେଷାନୁସାରେ ବିଶେଷ ୨ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଜାଣିବ ।

ଯଜ୍ଞାର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୈର୍ବଧ୍ୟାଃ ପ୍ରଶସ୍ତା ମୃଗପକ୍ଷିଣଃ ।
ଭୃତ୍ୟାନାଞ୍ଚୈବ ବୃତ୍ତ୍ୟର୍ଥମଗସ୍ତ୍ୟୋ ହ୍ୟାଚରତ୍ପୁରା । ୨୨ ।

ଯଜ୍ଞ ଏବଂ ପୋଷ୍ୟବର୍ଗର ପାଳନାର୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭକ୍ଷ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ମାରିପାରେ କାରଣ ପୂର୍ବେ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନି ଏହା କରିଥିଲେ ।

ବଭୂବୁର୍ହି ପୁରୋଡ଼ାଶା ଭକ୍ଷ୍ୟାଣାଂ ମୃଗପକ୍ଷିଣାମ୍ ।
ପୁରାଣେଷ୍ୱପି ଯଜ୍ଞେଷୁ ବ୍ରହ୍ମକ୍ଷତ୍ର ସବେଷୁ ଚ । ୨୩ । †

ଭକ୍ଷ୍ୟ ପଶୁପକ୍ଷିର ମାଂସରେ ପୁରୋଡ଼ାଶ [ଯଜ୍ଞାଗ୍ରପ୍ରଦତ୍ତ ପିଷ୍ଟକ] ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପୂର୍ବକାଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଯଜ୍ଞରେ ନିଃସନ୍ଦେହ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଉଥିଲା ।

ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ସ୍ନେହସଂଯୁକ୍ତଂ ଭକ୍ଷ୍ୟଂ ଭୋଜ୍ୟମଗର୍ହିତମ୍ ।
ତତ୍ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତମପ୍ୟାଦ୍ୟଂ ହବିଃଶେଷଞ୍ଚ ଯଦ୍ଭବେତ୍ । ୨୪ ।

ଅନିନ୍ଦନୀୟ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ବାସିହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତହିଁରେ ଘୃତତୈଳାଦି ଯୋଗକରି ଖିଆଯାଇ ପାରେ ଏବଂ ହୋମଶେଷ ଚରୁ ପୁରୋଡ଼ାଶ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ରବ୍ୟ ବାସିହେଲେହେଁ ଘୃତାଦି ଯୋଗ ନ କରି ଭୋଜନ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ଚିରସ୍ଥମପି ତ୍ୱାଦ୍ୟମସ୍ନେହାକ୍ତଂ ଦ୍ୱିଜାତିଭିଃ ।
ଯବ-ଗୋଧୂମଜଂ ସର୍ବଂ ପୟସଶ୍ଚୈବ ବିକ୍ରିୟା । ୨୫ ।

ଯବ ଓ ଗହମ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦୁଗ୍ଧର ସକଳପ୍ରକାର ବିକାର ଅନେକ ଦିନ ରହି ବାସିହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଘୃତାଦି ସ୍ନେହ ସଂଯୋଗ ବିନା ଦ୍ୱିଜାତିମାନେ ଖାଇପାରନ୍ତି

† ୧୧ ରୁ ୨୩ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏତଦୁକ୍ତଂ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ଭକ୍ଷ୍ୟାଭକ୍ଷ୍ୟମଶେଷତଃ ।
ମାଂସସ୍ୟାତଃ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ବିଧିଂ ଭକ୍ଷଣବର୍ଜନେ । ୨୬ ।

ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଭକ୍ଷ୍ୟାଭକ୍ଷ ଏହି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ବୋଲାଗଲେ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ ଓ ବର୍ଜ୍ଜନ ବିଧି ବୋଲାଯାଉଅଛି ।

ପ୍ରୋକ୍ଷିତଂ ଭକ୍ଷୟେନ୍ମାଂସ ବ୍ରାହ୍ମଣାନାଞ୍ଚ କାମ୍ୟୟା ।
ଯଥାବିଧିନିଯୁକ୍ତସ୍ତୁ ପ୍ରାଣାନାମେବ ବାତ୍ୟୟେ । ୨୭ ।

ଯଜ୍ଞର ହୁତାବଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ କାମନାନୁସାରେ ମାଂସ ଭୋଜନ କରାଯାଇ ପାରେ ମଧ୍ୟ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର ଶ୍ରାଦ୍ଧାଦିରେ ନିଯୁକ୍ତ ମାଂସ ଓ ବ୍ୟାଧି ବା ଅନ୍ୟ ଆହାର ନ ପାଇବା ହେତୁ ପ୍ରାଣଦାୟରେ ମାଂସ ଭୋଜନ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ପ୍ରାଣସ୍ୟାନ୍ନମିଦଂ ସର୍ବଂ ପ୍ରଜାପତିରକଲ୍ପୟତ୍ ।
ସ୍ଥାବରଂ ଜଙ୍ଗମଞ୍ଚୈବ ସର୍ବଂ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ଭୋଜନମ୍ । ୨୮ ।

ଜଗତରେ ଯେ କିଛି ପଦାର୍ଥ ଅଛି ସେ ସବୁ ପ୍ରଜାପତି ଜୀବର ଅନ୍ନସ୍ୱରୂପ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି, ଏଣୁ ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଉଭୟ ଜୀବର ଭୋଜ୍ୟ ।

ଚରାଣାମନ୍ନମଚରା ଦଂଷ୍ଟ୍ରିଣାମପ୍ୟଦଂଷ୍ଟ୍ରିଣଃ ।
ଅହସ୍ତାଶ୍ଚ ସହସ୍ତାନାଂ ଶୂରାଣାଞ୍ଚୈବ ଭୀରବଃ । ୨୯ ।

ଅଚର ତୃଣାଦି ଚରଣଶୀଳ ପଶୁମାନଙ୍କ ଭକ୍ଷ୍ୟ, ଦନ୍ତଶାଳୀ ପ୍ରାଣୀମାନେ ଦନ୍ତହୀନ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଭକ୍ଷଣ କରନ୍ତି, ହସ୍ତହୀନ ମତ୍ସ୍ୟାଦି ହସ୍ତଯୁକ୍ତ ମନୁଷ୍ୟାଦିର ଭକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଭୟଶୀଳ ଜୀବ ବୀରମାନଙ୍କର [ଯେମନ୍ତ ହାତୀ ସିଂହର] ଅନ୍ନ ।

ନାତ୍ତା ଦୁଷ୍ୟତ୍ୟଦନ୍ନାଦ୍ୟାନ୍ ପ୍ରାଣିନୋଽହନ୍ୟହନ୍ୟପି ।
ଧାତ୍ରୈବ ସୃଷ୍ଟା ହ୍ୟାଦ୍ୟାଶ୍ଚ ପ୍ରାଣିନୋଽତ୍ତାର ଏବ ଚ । ୩୦ ।

ଆହାର ବୁଦ୍ଧିରେ ଭକ୍ଷ୍ୟ ଜୀବକୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ଭକ୍ଷଣ କଲେ ଭୋକ୍ତାର କୌଣସି ପାପ ହୁଏ ନାହିଁ କାରଣ ଧାତା କୌଣସି ୨ ଜୀବକୁ ଭକ୍ଷ୍ୟ ଓ କୌଣସି ୨ ଜୀବକୁ ଭୋକ୍ତାରୂପେ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି ।

ଯଜ୍ଞାୟ ଜଗ୍ଧିର୍ମାଂସସ୍ୟେତ୍ୟେଷ ଦୈବୋ ବିଧିଃ ସ୍ମୃତଃ ।
ଅତୋଽନ୍ୟଥା ପ୍ରବୃତ୍ତିସ୍ତୁ ରାକ୍ଷସୋ ବିଧିରୁଚ୍ୟତେ । ୩୧ ।

ଯଜ୍ଞ ସକାଶେ ମାଂସଭକ୍ଷଣ ଦୈବବିଧି, ଏଥି ଅନ୍ୟ ଶରୀରପୁଷ୍ଟ୍ୟାଦି ସକାଶେ ମାଂସ ଭୋଜନର ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ରାକ୍ଷସୋଚିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବୋଲି ।

କ୍ରୀତ୍ୱା ସ୍ୱୟଂ ବାପ୍ୟୁତ୍ପାଦ୍ୟ ପରୋପକୃତମେବ ବା ।
ଦେବାନ୍ ପିତୄଂଶ୍ଚାର୍ଚ୍ଚୟିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ ମାଂସଂ ନ ଦୁଷ୍ୟତି ।

ମାଂସ କିଣି ବା (ଭିକ୍ଷା ଅବା ମୃଗୟା ଦ୍ୱାରା) ସ୍ୱୟଂ ଉପାର୍ଜନ କରି ଅଥବା ଅପର ନିକଟରୁ ଦାନ ପାଇ ଦେବ ଓ ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ଚଢ଼ାଇ ଅର୍ଚନା କରି ଖାଇଲେ ଦୋଷଭାଗୀ ନୁହନ୍ତି ।

ନାଦ୍ୟାଦବିଧିନା ମାଂସଂ ବିଧିଜ୍ଞୋଽନାପଦି ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଜଗ୍ଧ୍ୱା ହ୍ୟବିଧିନା ମାଂସଂ ପ୍ରେତ୍ୟତୈରଦ୍ୟତେଽବଶଃ । ୩୩ ।

ଅନାପଦ କାଳରେ ବିଧିଜ୍ଞ ଦ୍ୱିଜ କେବେହେଁ ଅବୈଧ ମାଂସ ଭୋଜନ କରିବେ ନାହିଁ କାରଣ ଅବୈଧ ମାଂସ ଭୋଜନ କଲେ ଅବଶ ଭାବରେ ସେହି ପଶୁଗଣ କର୍ତ୍ତୃକ ପରକାଳରେ ଭକ୍ଷିତ ହେବାକୁ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନ ତାଦୃଶଂ ଭବତ୍ୟେନୋ ମୃଗହନ୍ତୁର୍ଦ୍ଧନାର୍ଥିନଃ ।
ଯାଦୃଶଂ ଭବତି ପ୍ରେତ୍ୟ ବୃଥାମାଂସାନି ଖାଦକଃ ॥ ୩୪ ॥ *

ବୃଥା ମାଂସ ଖାଦକ ପରକାଳରେ ଯାଦୃଶ ପାପ ଭୋଗ କରେ, ଅର୍ଥ ସକାଶେ ମୃଗହନନ କରିବାରେ ବ୍ୟାଧର ତାଦୃଶ ପାପ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ନିଯୁକ୍ତସ୍ତୁ ଯଥାନ୍ୟାୟଂ ଯୋ ମାଂସଂ ନାତ୍ତି ମାନବଃ ।
ସ ପ୍ରେତ୍ୟ ପଶୁତାଂ ଯାତି ସମ୍ଭବାନେକବିଂଶତିମ୍ ॥ ୩୫ ॥

ଦୈବ ବା ପିତୃ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ମାଂସ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଭୋଜନ କରେ ସେ ମଲାପରେ ଏକବିଂଶତି ଜନ୍ମ ପଶୁଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଅସଂସ୍କୃତାନ୍ ପଶୂନ୍ମନ୍ତ୍ରୈର୍ନାଦ୍ୟାଦ୍ ବିପ୍ରଃ କଦାଚନ ।
ମନ୍ତ୍ରୈସ୍ତୁ ସଂସ୍କୃତା ନାଦ୍ୟାଚ୍ଛାଶ୍ୱତଂ ବିଧିମାସ୍ଥିତଃ ॥ ୩୬ ॥

ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କୃତ ହୋଇ ନଥିବା ପଶୁର ମାଂସ କଦାପି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ କରିବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଆବହମାନ ବିଧି ଅବଲମ୍ବନ ପୂର୍ବକ ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କୃତ ମାଂସ ଖାଇବ ।

କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଘୃତପଶୁଂ ସଙ୍ଗେ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପିଷ୍ଟପଶୁଂ ତଥା ।
ନତ୍ୱେବ ତୁ ବୃଥା ହନ୍ତୁଂ ପଶୁମିଚ୍ଛେତ୍କଦାଚନ ॥ ୩୭ ॥

ଖାଇବାର ଆସକ୍ତି ହେଲେ ଘିଅ ବା ଅଟାର ପଶୁ ବନାଇ ଖାଇବ ମାତ୍ର (ଦେବୋଦ୍ଦେଶବିନା) ବୃଥା ପଶୁ ହନନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ ନାହିଁ ।

ଯାବନ୍ତି ପଶୁରୋମାଣି ତାବତ୍କୃତ୍ୱୋ ହ ମାରଣମ୍ ।
ବୃଥା ପଶୁଘ୍ନଃ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପ୍ରେତ୍ୟ ଜନ୍ମନି ଜନ୍ମନି ॥ ୩୮ ॥

ପଶୁଦେହରେ ଯେତେ ଲୋମ ଥାଏ ବୃଥା ପଶୁଘାତୀ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତରେ ସେତେଥର ମାରଣ ବିନାଶ ପାଏ ।

ଯଜ୍ଞାର୍ଥଂ ପଶବଃ ସୃଷ୍ଟାଃ ସ୍ୱୟମେବ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁବା ।
ଯଜ୍ଞୋଽସ୍ୟ ଭୂତ୍ୟୈ ସର୍ବସ୍ୟ ତସ୍ମାଦ୍ୟଜ୍ଞେ ବଧୋଽବଧଃ ॥ ୩୯ ॥

ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ ନିଜେ ଯଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟ ସକାଶେ ପଶୁ ସକଳ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି, ସମୁଦାୟ ବିଶ୍ୱର ହିତ ସକାଶେ ଯଜ୍ଞ ବିହିତ, ତେଣୁ ଯଜ୍ଞାର୍ଥେ ପଶୁବଧ ବଧ ନୁହେଁ (ଅର୍ଥାତ୍ ତହିଁରେ ବଧଜନିତ ପାପ ହୁଏ ନାହିଁ) ।

ଓଷଧ୍ୟଃ ପଶବୋ ବୃକ୍ଷାସ୍ତିର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚଃ ପକ୍ଷିଣସ୍ତଥା ।
ଯଜ୍ଞାର୍ଥଂ ନିଧନଂ ପ୍ରାପ୍ତାଃ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତ୍ୟୁତ୍ସୃତୀଃ ପୁନଃ ॥ ୪୦ ॥ †

ଧାନ୍ୟ ଯବାଦି ଔଷଧିସବୁ, ପଶୁସବୁ, ବୃକ୍ଷସବୁ, ତିର୍ଯ୍ୟକ୍‌ଜାତି ଓ ପକ୍ଷୀସବୁ ଯଜ୍ଞ ସକାଶେ ନିଧନପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଉତ୍ତମ ଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ମଧୁପର୍କେ ଚ ଯଜ୍ଞେ ଚ ପିତୃଦୈବତକର୍ମଣି ।
ଅତ୍ରୈବ ପଶବୋ ହିଂସ୍ୟା ନାନ୍ୟତ୍ରେତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ମନୁଃ ॥ ୪୧ ॥

ମଧୁପର୍କ, ଯଜ୍ଞ, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ତଥା ଦେବକର୍ମ ସକାଶେହିଁ ପଶୁବଧ କରିବ ଅନ୍ୟତ୍ର ନ କରିବ ଏହା ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ଖାଦତଃ' ଅଛି ।

† କୌଣସି ୨ ପାଠରେ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତ୍ୟୁଚ୍ଛ୍ରିତା ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏଷ୍ୱର୍ଥେଷୁ ପଶୂନ୍ ହିଂସନ୍ ବେଦତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥବିଦ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଆତ୍ମାନଂ ଚ ପଶୁଂ ଚୈବ ଗମୟତ୍ୟୁତ୍ତମାଂ ଗତିଂ । ୪୨ । *

ବେଦତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥଜ୍ଞ ଦ୍ୱିଜ ଏହି ମଧୁପର୍କାଦିରେ ପଶୁହିଂସା କରି ଆପଣାର ଓ ପଶୁର ସଦ୍‌ଗତି ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି ।

ଗୃହେ ଗୁରାବରଣ୍ୟେ ବା ନିବସନ୍ନାତ୍ମବାନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ନାବେଦବିହିତାଂ ହିଂସାମାପଦ୍ୟପି ସମାଚରେତ୍ । ୪୩ ।

ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ, ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରମ, ବା ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ଥାଇ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଦ୍ୱିଜ ବେଦବର୍ଜ୍ଜିତ ହିଂସା ଆପଦକାଳରେ ସୁଦ୍ଧା କରିବ ନାହିଁ ।

ଯା ବେଦବିହିତା ହିଂସା ନିୟତାସ୍ମିଂଶ୍ଚରାଚରେ ।
ଅହିଂସାମେବ ତାଂ ବିଦ୍ୟାଦ୍ବେଦାଦ୍ଧର୍ମୋହି ନିର୍ବଭୌ । ୪୪ ।

ଏହି ଚରାଚର ଜଗତରେ ଯେ ବେଦବିହିତ ହିଂସା (ହିଂସ୍ରକ ମନୁଷ୍ୟ ବା ସର୍ପାଦିର ଦଣ୍ଡ ସ୍ୱରୂପ) ନିୟତ ଅଛି, ତାହାକୁ ଅହିଂସା ବୋଲି ଜାଣିବ, କାରଣ ବେଦରୁ ଧର୍ମ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ।

ଯୋଽହିଂସକାନି ଭୂତାନି ହିନସ୍ତ୍ୟାତ୍ମସୁଖେଚ୍ଛୟା ।
ସ ଜୀବଂଶ୍ଚ ମୃତଶ୍ଚୈବ ନ କ୍ୱଚିତ୍ ସୁଖମେଧତେ । ୪୫ ।

ଆପଣାର ସୁଖ ବାଞ୍ଛାକରି ଯେ ହିଂସାଶୂନ୍ୟ ନିରୀହ ଜୀବଗଣର ହତ୍ୟା କରେ ସେ ବଞ୍ଚି ଥାଇଁ ବା ମଲପରେ ଇହଲୋକରେ କାହିଁ ସୁଖ ପାଏ ନାହିଁ ।

ଯୋ ବନ୍ଧନବଧକ୍ଳେଶାନ୍ ପ୍ରାଣିନାଂ ନ ଚିକୀର୍ଷତି ।
ସ ସର୍ବସ୍ୟ ହିତପ୍ରେପ୍ସୁଃ ସୁଖମତ୍ୟନ୍ତମଶ୍ନୁତେ । ୪୬ ।

ଯେଉଁ ଲୋକ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ବଧବନ୍ଧନାଦି କ୍ଳେଶ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କରନ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କର ହିତାକାଙ୍କ୍ଷୀ ସେହି ଲୋକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଯଦ୍ଧ୍ୟାୟତି ଯତ୍କୁରୁତେ ଧୃତିଂ ବଧ୍ନାତି ଯତ୍ର ଚ ।
ତଦବାପ୍ନୋତ୍ୟଯତ୍ନେନ ଯୋ ହିନସ୍ତି ନ କିଞ୍ଚନ । ୪୭ ।

ଯେ କାହାରିକି ହିଂସା ନ କରନ୍ତି ସେ ଯାହା ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି, ଯାହା କରନ୍ତି ଓ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହୀ ହୁଅନ୍ତି ତାହା ଅନାୟାସରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ନାକୃତ୍ୱା ପ୍ରାଣିନାଂ ହିଂସାଂ ମାଂସମୁତ୍ପଦ୍ୟତେ କ୍ୱଚିତ୍ ।
ନ ଚ ପ୍ରାଣିବଧଃ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟସ୍ତସ୍ମାନ୍ମାଂସଂ ବିବର୍ଜୟେତ୍ । ୪୮ ।

ପ୍ରାଣୀ ହିଂସା ନ କଲେ କେବେ ମାଂସ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ନାହିଁ ଓ ପ୍ରାଣିବଧ-ସ୍ୱର୍ଗ (ସୁଖଲାଭ) ର ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ, ଏହେତୁ ମାଂସ (ଭୋଜନ) ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ସମୁତ୍ପତ୍ତିଂ ଚ ମାଂସସ୍ୟ ବଧବନ୍ଧୌ ଚ ଦେହିନାମ୍ ।
ପ୍ରସମୀକ୍ଷ୍ୟ ନିବର୍ତ୍ତେତ ସର୍ବମାଂସସ୍ୟ ଭକ୍ଷଣାତ୍ । ୪୯ ।

ମାଂସର (ଘୃଣିତ ଶୁକ୍ରଶୋଣିତରୁ) ଉତ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ବଧ ଓ ବନ୍ଧନ (କ୍ରୂରକର୍ମ) ସବିଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରି ସର୍ବପ୍ରକାର (ବୈଧ ଓ ଅବୈଧ) ମାଂସ ଭକ୍ଷଣରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେବ ।

---

* ୨୭ ଠାରୁ ୪୨ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନ ଭକ୍ଷୟତି ଯୋ ମାଂସଂ ବିଧିଂ ହିତ୍ୱା ପିଶାଚବତ୍ ।
ସ ଲୋକେ ପ୍ରିୟତାଂ ଯାତି ବ୍ୟାଧିଭିଶ୍ଚ ନ ପୀଡ୍ୟତେ । ୫୦ ।

ବିଧି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଯେ ପିଶାଚପରି ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ ନ କରେ ସେ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୁଏ ଓ ବ୍ୟାଧି ସକଳ ଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ିତ ହୁଏ ନାହିଁ, (ଏଥିରୁ ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ ରୋଗକାରକ ବୁଝା ଯାଉଅଛି ଏବଂ ମାଂସ ଭକ୍ଷଣାଦି ଦ୍ରୁତଗତିର ପ୍ରସାରିତ ହେଲା ଯନରୁ ରୋଗ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୁଏ ।)

ଅନୁମନ୍ତା ବିଶସିତା ନିହନ୍ତା କ୍ରୟବିକ୍ରୟୀ ।
ସଂସ୍କର୍ତ୍ତା ଚୋପହର୍ତ୍ତା ଚ ଖାଦକଶ୍ଚେତି ଘାତକାଃ । ୫୧ ।

ଜୀବହନନରେ ଅନୁମତିଦାତା, ହତଜୀବର ଅଙ୍ଗକାଟି ମାଂସ ପୃଥକ୍‌କାରୀ, ହନନକାରୀ, କ୍ରେତା, ବିକ୍ରେତା, ରନ୍ଧନକାରୀ, ପରିବେଶନକାରୀ ଓ ଭକ୍ଷକ ଆଠଜଣ ଘାତକ ଅଟନ୍ତି ।

ସ୍ୱମାଂସଂ ପରମାଂସେନ ଯୋ ବର୍ଦ୍ଧୟିତୁମିଚ୍ଛତି ।
ଅନଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ପିତୃନ୍‌ଦେବାନ୍ ତତୋଽନ୍ୟୋନାସ୍ତ୍ୟ ପୁଣ୍ୟକୃତ୍ । ୫୨ । *

ପିତୃଲୋକ ଓ ଦେବଲୋକର ଅର୍ଚ୍ଚନା ନ କରି ଯେଉଁଲୋକ ପରକୀୟ ମାଂସଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ମାଂସ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ତାହାଠାରୁ ବଳି ପାପକାରୀ କେହିନାହିଁ ।

ବର୍ଷେ ବର୍ଷେଽଶ୍ୱମେଧେନ ଯୋ ଯଜେତ ଶତଂ ସମା ।
ମାଂସାନି ଚ ନଖାଦେଦ୍‌ଯସ୍ତୟୋଃ ପୁଣ୍ୟଫଳଂ ସମମ୍ । ୫୩ । †

ଯେହୁ ଶତବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞକରେ ଏବଂ ଯେ ଯାବଜ୍ଜୀବନ ମାଂସ ଭୋଜନ ନ କରେ ଉଭୟଙ୍କର ପୁଣ୍ୟଫଳ ସମାନ ।

ଫଳମୂଳାଶନୈର୍ମେଧ୍ୟୈର୍ମୁନ୍ୟନ୍ନାନାଞ୍ଚ ଭୋଜନୈଃ ।
ନ ତତ୍ଫଳମବାପ୍ନୋତି ଯନ୍ମାଂସପରିବର୍ଜନାତ୍ । ୫୪ ।

ମାଂସ ଛାଡ଼ିବାରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମ ମିଳେ ପବିତ୍ର ଫଳମୂଳ ଭୋଜନ ଓ ନୀବାରାଦି ମୁନିଜନ ସେବିତ ଅନ୍ନଭୋଜନରେ ସେ ଫଳ ମିଳେ ନାହିଁ ।

ମାଂସ ଭକ୍ଷୟିତାଽମୁତ୍ର ଯସ୍ୟ ମାଂସମିହାଦ୍ମ୍ୟହମ୍ ।
ଏତନ୍ମାଂସସ୍ୟ ମାଂସତ୍ୱଂ ପ୍ରବଦନ୍ତି ମନୀଷିଣଃ । ୫୫ ।

ଏ ଲୋକରେ ମୁଁ ଯାହାର ମାଂସଖାଏ ପରଲୋକରେ ସେ ମୋତେ (ମାଂ ସଃ) ଖାଇବ ବିଦ୍ୱାନମାନେ ମାଂସର ଏହାହିଁ ମାଂସତ୍ୱ ବୋଲନ୍ତି ।

ନ ମାଂସଭକ୍ଷଣେ ଦୋଷୋ ନ ମଦ୍ୟେ ନ ଚ ମୈଥୁନେ ।
ପ୍ରବୃତ୍ତିରେଷା ଭୂତାନାଂ ନିବୃତ୍ତିସ୍ତୁ ମହାଫଳାଃ । ୫୬ । ×

ମାଂସଭକ୍ଷଣ ମଦ୍ୟପାନ ଏବଂ ମୈଥୁନରେ ଦୋଷ ନାହିଁ କାରଣ ଜୀବଗଣର ଏଥିରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହୁଏ ମାତ୍ର ଏହିଁରୁ ନିବୃତ୍ତି ହେବା ମହାପୁଣ୍ୟ ଜନକ ।

---

* ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

† ଏ ଶ୍ଳୋକ ପରେ ଖଣ୍ଡେ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।

ସଦା ଯଜତି ଯଜ୍ଞେନ ସଦା ଦାନାନି ଯଚ୍ଛତି ।
ସ ତପସ୍ୱୀ ସଦା ବିପ୍ରୋ ଯଶ୍ଚ ମାଂସଂ ବିବର୍ଜୟେତ୍ ।

ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମାଂସ ନ ଖାଏ ସର୍ବଦା ଯଜ୍ଞକରେ, ସର୍ବଦା ଦାନ ଦିଏ ଓ ସର୍ବଦା ତପସ୍ୱୀ ।   × ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରେତଶୁଦ୍ଧିଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଦ୍ରବ୍ୟଶୁଦ୍ଧିଂ ତଥୈବ ଚ ।
ଚତୁର୍ଣ୍ଣାମପି ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ଯଥାବଦନୁପୂର୍ବଶଃ । ୫୭ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରେତଶୁଦ୍ଧି ଓ ଦ୍ରବ୍ୟଶୁଦ୍ଧି ଯଥାବତ୍‌ ଆନୁପୂର୍ବିକ କହୁଅଛୁଁ ।

ଦନ୍ତଜାତେଽନୁଜାତେ ଚ କୃତଚୂଡ଼େ ଚ ସଂସ୍ଥିତେ ।
ଅଶୁଦ୍ଧା ବାନ୍ଧବାଃ ସର୍ବେ ସୂତକେ ଚ ତଥୋଚ୍ୟତେ । ୫୮ ।

ଦାନ୍ତ ବାହାରିଲେ ଓ ଦାନ୍ତ ବାହାରିବା ପରେ ଏବଂ ଚୂଡ଼ାକରଣ ଉପନୟନ ପରେ ମରିଗଲେ ଏବଂ ପିଲା ଜନ୍ମ ହେଲେ ସପିଣ୍ଡ ସମାନୋଦକ ବାନ୍ଧବମାନେ ଅଶୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ।

ଦଶାହଂ ଶାବମାଶୌଚଂ ସପିଣ୍ଡେଷୁ ବିଧୀୟତେ ।
ଅର୍ବାକ୍ ସଞ୍ଚୟନାଦସ୍ଥ୍ନାଂ ତ୍ର୍ୟହମେକାହମେବ ଚ । ୫୯ ।

ସପିଣ୍ଡ ମରିଗଲେ ୧୦ ଦିନ ଅଶୌଚ ରହିବାର ବିଧି; କାହାର ଅସ୍ଥି ସଞ୍ଚୟନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ଚାରିଦିନ), କାହାର ତିନିଦିନ ଓ କାହାର ଦିନେ ବିହିତ । (ଏଥିରୁ ଜ୍ଞାନ ଓ ଆଚାରର ନ୍ୟୂନାଧିକ୍ୟ ଜଣାଯାଏ । ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନସମ୍ପନ୍ନ ଯଥା ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ତାହାର ଦିନେ, ଏହାପରି କ୍ରମରେ ଯେ ସର୍ବଗୁଣରହିତ ତାହାର ଦଶଦିନ ଅଶୌଚ ।)

ସପିଣ୍ଡତା ତୁ ପୁରୁଷେ ସପ୍ତମେ ବିନିବର୍ତ୍ତତେ ।
ସମାନୋଦକଭାବସ୍ତୁ ଜନ୍ମନାମ୍ନୋରବେଦନେ । ୬୦ ।

ସପିଣ୍ଡତା (ଅଧ ଓ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ) ସାତପୁରୁଷରୁ ନିବୃତ୍ତି ହୁଏ, ମାତ୍ର ସମାନୋଦକତା ନାମ ଓ ଗୋତ୍ର ଅପରିଜ୍ଞାତ ହେଲେ ଛାଡ଼ଯାଏ ।

ଯଥେଦଂ ଶାବମାଶୌଚଂ ସପିଣ୍ଡେଷୁ ବିଧୀୟତେ ।
ଜନନେଽପ୍ୟେବମେବସ୍ୟାନ୍ନିପୁଣାଂ ଶୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛତାମ୍ । ୬୧ । *

ମଲେ ସପିଣ୍ଡର ଯେଉଁ ଅଶୌଚର ଏହି ବିଧି ବୋଲାଗଲା ସେହିପରି ପିଲାଜନ୍ମ ହେଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୁଦ୍ଧତା ଇଚ୍ଛାକାରୀର ସେହି ଅଶୌଚ ହୁଏ ।

ସର୍ବେଷାଂ ଶାବମାଶୌଚଂ ମାତାପିତ୍ରୋସ୍ତୁ ସୂତକମ୍ ।
ସୂତକଂ ମାତୁରେବ ସ୍ୟାଦୁପସ୍ପୃଶ୍ୟ ପିତା ଶୁଚିଃ । ୬୨ । †

ମୃତ୍ୟୁ ହେତୁ ଅଶୌଚ ସମସ୍ତ (ସପିଣ୍ଡଙ୍କର) ଏବଂ ଜନ୍ମ ନିମିତ୍ତ ଅଶୌଚ କେବଳ ମାତା ପିତାର ହୁଏ, ପିତା ସ୍ନାନକଲେ ଶୁଚି ହୁଏ, ମାତ୍ର ମାତାର ଅଶୌଚ ରହେ ।

ନିରସ୍ୟତୁ ପୁମାନ୍ ଶୁକ୍ରମୁପସ୍ପୃଶ୍ୟୈବ ଶୁଧ୍ୟତି ।
ବୈଜିକାଦଭିସମ୍ବନ୍ଧାଦନୁରୁନ୍ଧ୍ୟାଦଘଂ ତ୍ର୍ୟହଂ । ୬୩ । ×

---

* ଏଥିପରେ ବୃଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।
ଉଭୟତ୍ର ଦଶାହାନି କୁଳସ୍ୟାନ୍ନଂ ନ ଭୁଜ୍ୟତେ ।
ଦାନଂ ପ୍ରତିଗ୍ରହୋ ଯଜ୍ଞଃ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟଶ୍ଚ ନିବର୍ତ୍ତତେ ।
ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ଉଭୟରେ ଦଶଦିନ କୁଳର ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରା ନ ଯାଏ ଏବଂ ଦାନ, ପ୍ରତିଗ୍ରହ, ଯଜ୍ଞ ଓ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ବନ୍ଦ ଥାଏ ।

† ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

× ଏଥିପରେ ବୃଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।
ଯଜ୍ଞଧର୍ମ ପ୍ରବୃତ୍ତସ୍ୟ ଦାନ ଧର୍ମ ଫଳୈଷିଣଃ ।
ତ୍ରେତାଧର୍ମୌ ପିରୋଧାର୍ଥ ମାରଣ୍ୟସ୍ୟୈତଦୁଚ୍ୟତେ ।
ଯେ ଜ୍ଞାନ ଯଜ୍ଞରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଓ ଦାନ ଧର୍ମର ଫଳ ବାଞ୍ଛାକରେ ତ୍ରେତାଯୁଗର ଧର୍ମ ଅନୁରୋଧରେ ତାହାର ବାନପ୍ରସ୍ଥ ସକାଶେ ଏ ବିଧି ବୋଲଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁରୁଷ ରେତଃପାତ କଲେ ସ୍ନାନ ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ, ମାତ୍ର ପରଭାର୍ଯ୍ୟାରେ ରେତଃପାତ କଲେ ତିନଦିନ ଅଶୌଚ ରହେ ।

ଅହ୍ନା ଚୈକେନ ରାତ୍ର୍ୟା ଚ ତ୍ରିରାତ୍ରୈରେବ ଚ ତ୍ରିଭିଃ ।
ଶବସ୍ପୃଶୋ ବିଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ତ୍ର୍ୟହାଦୁଦକଦାୟିନଃ । ୬୪ ।

ମୃତକକୁ ସ୍ପର୍ଶକଲେ ଏକ ଓ ତିନ ଗୁଣିତ ତିନ (ଅର୍ଥାତ୍ ଦଶ) ଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ, ମାତ୍ର ସେ (ମରିଲା ସମୟରେ କଣ୍ଠରେ ବା ଅସ୍ଥି ସଞ୍ଚୟନ କାଳରେ ତାହାରେ) ପାଣି ଦିଏ ତାହାର ତିନଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ ।

ଗୁରୋଃ ପ୍ରେତସ୍ୟ ଶିଷ୍ୟସ୍ତୁ ପିତୃମେଧଂ ସମାଚରନ୍ ।
ପ୍ରେତାହାରୈଃ ସମଂ ତତ୍ର ଦଶରାତ୍ରେଣ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୬୫ ।

ଶିଷ୍ୟ ମୃତ ଗୁରୁର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟା କଲେ ମୃତାର୍ ଉଠାଇବା ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦଶଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ରାତ୍ରିଭିର୍ମାସତୁଲ୍ୟାଭିର୍ଗର୍ଭସ୍ରାବେ ବିଶୁଧ୍ୟତି ।
ରଜସ୍ୟୁପରତେ ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ନାନେନ ସ୍ତ୍ରୀ ରଜସ୍ୱଲା । ୬୬ ।

ଯେତେ ମାସର ଗର୍ଭସ୍ରାବ ହେବ ତେତେଦିନରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ଏବଂ ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ ଯେଉଁଦିନ ରଜର ନିବୃତ୍ତି ହେବ ସେହିଦିନ ସ୍ନାନ କରି ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ନୃଣାମକୃତଚୂଡାନାଂ ବିଶୁଦ୍ଧିର୍ନୈଶିକୀ ସ୍ମୃତା ।
ନିର୍ବୃତ୍ତଚୂଡକାନାଂ ତୁ ତ୍ରିରାତ୍ରାଚ୍ଛୁଦ୍ଧିରିଷ୍ୟତେ । ୬୭ । *

ଚୂଡାକରଣ ହେବା ପୂର୍ବେ ବାଳକ ମରିଗଲେ ଦିନକରେ ଓ ଚୂଡାକରଣ ପରେ ମଲେ ତିନଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ ।

ଊନଦ୍ୱିବାର୍ଷିକଂ ପ୍ରେତଂ ନିଦଧ୍ୟୁର୍ବାନ୍ଧବା ବହିଃ ।
ଅଲଂକୃତ୍ୟ ଶୁଚୌ ଭୂମାବସ୍ଥି ସଞ୍ଚୟନାଦୃତେ । ୬୮ ।

ଦୁଇବର୍ଷରୁ ନ୍ୟୂନ ବୟସ୍କ ପିଲା ମରିଗଲେ ବାନ୍ଧବମାନେ ତାହାକୁ ଗ୍ରାମ ବାହାରକୁ ନେଇଯାଇ ମାଲ୍ୟଚନ୍ଦନାଦିଦ୍ୱାରା ଅଲଂକୃତ କରି ଅସ୍ଥି ସଞ୍ଚୟନ ନ କରି ପରିଷ୍କୃତ ଭୂମିରେ ପୋତି ଦେବେ ।

---

* ଏଥିପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।

ପ୍ରାକ୍‌ସଂସ୍କାର ପ୍ରମୀତାନାଂ ବର୍ଣ୍ଣାନାମବିଶେଷତଃ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରାତ୍ତୁ ଭବେଚ୍ଛୁଦ୍ଧିଃ କନ୍ୟାସ୍ୱହ୍ନୋ ବିଧୀୟତେ ।
ଅଦନ୍ତଜନ୍ମନଃ ସଦ୍ୟ ଆଚୂଡାନ୍ନୈଶିକୀ ସ୍ମୃତା ।
ତ୍ରିରାତ୍ରମାବ୍ରତାଦେଶାଦ୍ଦଶରାତ୍ରମତଃପରମ୍ ॥
ପରପୂର୍ବାସୁ ଭାର୍ଯ୍ୟାସୁ ପୁତ୍ରେଷୁ କୃତକେଷୁ ଚ ।
ମାତାମହେ ତ୍ରିରାତ୍ରନ୍ତୁ ଏକାହନ୍ତ୍ୱସପିଣ୍ଡତଃ ॥

ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣର ପିଲା ସଂସ୍କାର ପୂର୍ବେ ମଲେ ତିନଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧି, କନ୍ୟାର ଦିନକରେ, ଦାନ୍ତ ଉଠି ନଥିଲେ ତତ୍କାଳ, ଚୂଡାକର୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକରାତ୍ରି; ଉପନୟନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିନିରାତି ତହିଁଉତ୍ତାରୁ ଦଶରାତି, ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଭାର୍ଯ୍ୟା ପୂର୍ବେଥିଲେ ତାହାର ଓ ତାହାର ପୁତ୍ରସକାଶେ ଓ ମାତାମହ ସକାଶେ ତିନରାତ୍ର ଓ ଅସପିଣ୍ଡ ଗୋତ୍ରଜ ଦିନେ ଅଶୁଦ୍ଧି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କାର୍ଯ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟୋଽଗ୍ନିସଂସ୍କାରୋ ନ ଚ କାର୍ଯ୍ୟୋଦକକ୍ରିୟା ।
ଅରଣ୍ୟେ କାଷ୍ଠବତ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା କ୍ଷପେୟୁସ୍ତ୍ର୍ୟହମେବ ଚ । ୬୯ ।

ଏହାର ଅଗ୍ନିସଂସ୍କାର ବା ଉଦକକ୍ରିୟା (ଦାହ) କରିବ ନାହିଁ, ଏହାକୁ ଅରଣ୍ୟରେ କାଠପରି ପକାଇଦେଇ ତିନିଦିନ ମାତ୍ର ଅଶୌଚ ପାଳିବ ।

ନାତ୍ରିବର୍ଷସ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟା ବାନ୍ଧବୈରୁଦକକ୍ରିୟା ।
ଜାତଦନ୍ତସ୍ୟ ବା କୁର୍ଯ୍ୟୁର୍ନାମ୍ନି ବାପି କୃତେ ସତି । ୭୦ ।

ଯେ ପିଲାର ତିନିବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ଥିବ ବାନ୍ଧବମାନେ ତାହାର ଉଦକକ୍ରିୟା କରିବେ ନାହିଁ ଅଥବା ଯାହାର ଦାନ୍ତ ବାହାରି ଅଛି ଓ ନାମକରଣ ହୋଇଅଛି ତାହାର ଦାହାଦି ସଂସ୍କାର କଲେ ଭଲ ।

ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଣ୍ୟେକାହମତୀତେ କ୍ଷପଣଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ଜନ୍ମନ୍ୟେକୋଦକାନାନ୍ତୁ ତ୍ରିରାତ୍ରାଚ୍ଛୁଦ୍ଧିରିଷ୍ୟତେ । ୭୧ ।

ସହାଧ୍ୟାୟୀ ମଲେ ଦିନେ ଅଶୌଚ ହୁଏ ଏବଂ ସମାନୋଦକମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମିଲେ ତିନିଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧି ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

ସ୍ତ୍ରୀଣାମସଂସ୍କୃତାନାନ୍ତୁ ତ୍ର୍ୟହାଚ୍ଛୁଧ୍ୟନ୍ତି ବାନ୍ଧବାଃ ।
ଯଥୋକ୍ତେନୈବ କଳ୍ପେନ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ତୁ ସନାଭୟଃ । ୭୨ ।

ଅସଂସ୍କୃତା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ବାନ୍ଧବମାନେ ତିନିଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ସେହିପରି ସନାଭି (ପିତୃପକ୍ଷ ସପିଣ୍ଡ) ମାନେ ତିନିଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧି ହୁଅନ୍ତି ।

ଅକ୍ଷାରଲବଣାନ୍ନାଃ ସ୍ୟୁର୍ନିମଜ୍ଜେୟୁଶ୍ଚ ତେ ତ୍ର୍ୟହମ୍ ।
ମାଂସାଶନଞ୍ଚ ନାଶ୍ନୀୟୁଃ ଶୟୀରଂଶ୍ଚ ପୃଥକ୍ କ୍ଷିତୌ । ୭୩ । *

ଅଶୌଚକାଳରେ ଅକୃତ୍ରିମ ଲବଣ ସହିତ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରିବ, ତିନିଦିନ ବୁଡ଼ି ସ୍ନାନ କରିବ, ମାଂସ ଖାଇବ ନାହିଁ ଓ ଭୂମିରେ ଏକା ଶୋଇବ ।

ସନ୍ନିଧାବେଷ ବୈ କଳ୍ପଃ ଶାବାଶୌଚସ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତିତଃ ।
ଅସନ୍ନିଧାବୟଂ ଜ୍ଞେୟୋ ବିଧିଃ ସମ୍ବନ୍ଧିବାନ୍ଧବୈଃ । ୭୪ ।

ନିକଟରେ ଥାଇଁ ମଲେ ମୃତାଶୌଚର ଏହିପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଗଲା ମାତ୍ର ବିଦେଶରେ ମଲେ ସପିଣ୍ଡାଦି ବାନ୍ଧବମାନଙ୍କର ବକ୍ଷ୍ୟମାଣ ଅଶୌଚ ବିଧି ଜାଣିବ ।

ବିଗତନ୍ତୁ ବିଦେଶସ୍ଥଂ ଶୃଣୁୟାଦ୍ ଯୋ ହ୍ୟନିର୍ଦ୍ଦଶମ୍ ।
ଯଚ୍ଛେଷଂ ଦଶରାତ୍ରସ୍ୟ ତାବଦେବାଶୁଚିର୍ଭବେତ୍ । ୭୫ । *

ବିଦେଶରେ ମଲେ ଦଶଦିନ ଗତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଶୁଣିଲେ ଦଶଦିନର ଯେତେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଥିବ ସେତିକି ଅଶୌଚ ହେବ ।

---

* ୭୨ ଓ ୭୩ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

* ଏଥିପରେ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।

ମାସତ୍ରୟେ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ସ୍ୟାତ୍ଷଣ୍ମାସେ ପକ୍ଷିଣୀ ତଥା ।
ଅହସ୍ତୁ ନବମାଦର୍ବାଗୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ସ୍ନାନେନ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି ॥

ତିନିମାସ ପରେ ଶୁଣିଲେ ତିନିଦିନ, ଛ ମାସପରେ ଶୁଣିଲେ ଏକଦିନ ଓ ନମାସ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଣିଲେ ଦିନେ ଅଶୁଦ୍ଧ ଏବଂ ତତ୍ପରେ ଶୁଣିଲେ ସ୍ନାନକରି ଶୁଦ୍ଧହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନ୍ତଃକାଳେ ଦଶାହେ ଚ ପୁଂସ ସ୍ୟଜ୍ଜନ୍ମଗୁଚଭ୍ରବେତ୍ ।
ସମ୍ବତ୍ସରେ ବ୍ୟତୀତେ ତୁ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ବାପୋ ବିଶୁଧ୍ୟତି ।୭୬।

ଦଶଦିନ ଅତୀତ ହେବାପରେ ଶୁଣିଲେ ତିନରାତ୍ରି ଅଶୌଚ ହେବ ମାତ୍ର ଏକ ବର୍ଷପରେ ଶୁଣିଲେ ସ୍ନାନ କଲେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ନିର୍ଦ୍ଦଶଂ ଜ୍ଞାତିମରଣଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପୁତ୍ରସ୍ୟ ଜନ୍ମ ଚ ।
ସବାସା ଜଳମାପ୍ଲୁତ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧୋ ଭବତି ମାନବଃ ।୭୭।

ଦଶଦିନ ପରେ ଜ୍ଞାତିମରଣ ବା ପୁତ୍ରଜନ୍ମ ଶୁଣିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ସବସ୍ତ୍ର ସ୍ନାନ କରି ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ବାଳେ ଦେଶାନ୍ତରସ୍ଥେ ଚ ପୃଥକ୍‌ପିଣ୍ଡେ ଚ ସଂସ୍ଥିତେ ।
ସବାସା ଜଳମାପ୍ଲୁତ୍ୟ ସଦ୍ୟ ଏବ ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୭୮ ।

ସଗୋତ୍ର ବାଳକ ଦେଶାନ୍ତରରେ ମଲେ ତଥା ଅସପିଣ୍ଡର ମୃତ୍ୟୁ ଶୁଣିଲେ ସବସ୍ତ୍ର ସ୍ନାନକଲେ ସେହି ସମୟରେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦଶାହେ ସ୍ୟାତାଂ ଚେତ୍ପୁନର୍ମରଣଜନ୍ମନୀ ।
ତାବତ୍ସ୍ୟାଦଶୁଚିର୍ବିପ୍ରୋ ଯାବତ୍ତତ୍ସ୍ୟାଦନିର୍ଦ୍ଦଶମ୍ ।୭୯।

ଦଶଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ପୁନର୍ବାର କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ବା ଜନ୍ମ ହୁଏ ତେବେ ବିପ୍ର ତେତେଦିନ ଶୁଦ୍ଧ ନ ହେବ ଯେତେଦିନକୁ ତହିଁର ଦଶଦିନ ପୂରି ନ ଯାଏ ।

ତ୍ରିରାତ୍ରମାହୁରାଶୌଚମାଚାର୍ଯ୍ୟେ ସଂସ୍ଥିତେ ସତି ।
ତସ୍ୟ ପୁତ୍ରେ ଚ ପତ୍ନ୍ୟାଂ ଚ ଦିବାରାତ୍ରମିତି ସ୍ଥିତିଃ ।୮୦।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ମଲେ ଶିଷ୍ୟର ତିନିଦିନ ଅଶୌଚ ହେବା ବୋଲିଯାଏ ଏବଂ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ପତ୍ନୀ ମଲେ ଦିନେ ଅଶୌଚ ରହେ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରିୟେ ତୂପସମ୍ପନ୍ନେ ତ୍ରିରାତ୍ରମଶୁଚିର୍ଭବେତ୍ ।
ମାତୁଳେ ପକ୍ଷିଣୀଂ ରାତ୍ରିଂ ଶିଷ୍ୟର୍ତ୍ୱିଗ୍‌ବାନ୍ଧବେଷୁ ଚ ।୮୧।

ଏକତ୍ରବାସୀ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରାଧ୍ୟାୟୀର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ତିରାତ୍ର ଅଶୌଚ ହୁଏ ଏବଂ ମାମୁଁ, ଶିଷ୍ୟ, ଋତ୍ୱିକ୍ ଓ ବାନ୍ଧବମାନେ ମଲେ ଦୁଇଦିନ ଓ ତନ୍ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ରାତ୍ରି ଅଶୌଚ ରହେ ।

ପ୍ରେତେ ରାଜନି ସଜ୍ୟୋତିର୍ଯସ୍ୟ ସ୍ୟାଦ୍ବିଷୟେ ସ୍ଥିତଃ ।
ଅଶ୍ରୋତ୍ରିୟେ ତ୍ୱହଃ କୃତ୍ସ୍ନମନୂଚାନେ ତଥା ଗୁରୌ ।୮୨।

ଯେ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଥାଏ ତହିଁର ରାଜା ମଲେ ସଜ୍ୟୋତି (ଅର୍ଥାତ୍ ଦିନରେ ମଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଓ ରାତ୍ରରେ ମଲେ ନିଶାନ୍ତ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଶୌଚ ରହେ ଏବଂ ବେଦାନଭିଜ୍ଞ ବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଦାଧ୍ୟାୟୀ ଗୁରୁ ମଲେ ଦିନେ ଅଶୌଚ ହୁଏ ।

ଶୁଦ୍ଧ୍ୟେଦ୍ବିପ୍ରୋ ଦଶାହେନ ଦ୍ୱାଦଶାହେନ ଭୂମିପଃ ।
ବୈଶ୍ୟଃ ପଞ୍ଚଦଶାହେନ ଶୂଦ୍ରୋ ମାସେନ ଶୁଧ୍ୟତି ।୮୩।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦ ୧୦ ଦ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଦ ୧୨ ଦ, ବୈଶ୍ୟ ଦ ୧୫ ଦ, ଓ ଶୂଦ୍ର ମାସ-କାଳ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ । *

ନ ବର୍ଦ୍ଧୟେଦଘାହାନ ପ୍ରତ୍ୟୂହେନ୍ନାଗ୍ନିଷୁ କ୍ରିୟାଃ ।
ନ ଚ ତତ୍କର୍ମ କୁର୍ବାଣଃ ସନାଭ୍ୟୋଽପ୍ୟଶୁଚିର୍ଭବେତ୍ । ୮୪ ।

ଅଶୌଚର ଦିନ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ାଇବ ନାହିଁ ଓ ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ରାଦି କ୍ରିୟାର ବ୍ୟାଘାତ କରିବ ନାହିଁ । ହୋମାଦି କର୍ମ କରିବା ସମୟରେ ସପିଣ୍ଡ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅଶୁଚ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଦିବାକୀର୍ତ୍ତିମୁଦକ୍ୟାଂ ଚ ପତିତଂ ସୂତିକାଂ ତଥା ।
ଶବଂ ତତ୍ସ୍ପୃଷ୍ଟିନଂ ଚୈବ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ବା ସ୍ନାନେନ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୮୫ ।

ଚଣ୍ଡାଳ, ଋତୁମତୀ ସ୍ତ୍ରୀ, ପତିତ, ନବପ୍ରସୂତା ସ୍ତ୍ରୀ, ଶବ ଓ ଶବସ୍ପର୍ଶକାରୀ ଏମାନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲେ ସ୍ନାନ କରି ଶୁଦ୍ଧି ହେବ ।

ଆଚମ୍ୟ ପ୍ରୟତୋ ନିତ୍ୟଂ ଜପେଦଶୁଚିଦର୍ଶନେ ।
ସୌରାନ୍ମନ୍ତ୍ରାନ୍ ଯଥୋତ୍ସାହଂ ପାବମାନୀଶ୍ଚ ଶକ୍ତିତଃ । ୮୬ ।

ଆଚମନ କରି ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଅଶୁଚ ଦର୍ଶନରେ ନିତ୍ୟ ସୌରମନ୍ତ୍ର (ଉଦୁତ୍ୟଂ ଜାତବେଦସମ୍ ଇତ୍ୟାଦି) ମନ୍ତ୍ର ଓ ପବମାନ ଦେବତାଯୁକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ଯଥାଶକ୍ତି ଓ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାରେ ଜପ କରିବ ।

---

* ଏଥିପରେ ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ଓ ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ ନିମ୍ନ ଚାରି ଶ୍ଳୋକ ମିଳେ ।—

କ୍ଷତ୍ରବିଟ୍ଶୂଦ୍ରଦାୟାଦା ସ୍ୟୁଶ୍ଚେଦ୍ବିପ୍ରସ୍ୟ ବାନ୍ଧବାଃ ।
ତେଷାମଶୌଚଂ ବିପ୍ରସ୍ୟ ଦଶାହାଚ୍ଛୁଦ୍ଧିରିଷ୍ୟତେ । ୧ ।
ରାଜନ୍ୟବୈଶ୍ୟାବପ୍ୟେବଂ ହୀନଯୋନିଷୁ ବନ୍ଧୁଷୁ ।
ସ୍ୱମେବ ଶୌଚଂ କୁର୍ବୀତ ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥମିତି ସ୍ଥିତିଃ । ୨ ।
ସର୍ବଃ ଶୁଦ୍ଧେଦଶାହେନ ଜନ୍ମହାନୌ ସ୍ୱଯୋନିଷୁ ।
ଷଡ୍ ଭିସ୍ତ୍ରିରଥୈକେନ କ୍ଷତ୍ରବିଟ୍ଶୂଦ୍ରଯୋନିଷୁ । ୩ ।
ସର୍ବେ ଚୋତ୍ତମବର୍ଣ୍ଣାସ୍ତୁ ଶୌଚଂ କୁର୍ଯ୍ୟୁରତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।
ତଦ୍ବର୍ଣ୍ଣଂ ବିଧିଦୃଷ୍ଟେନ ସ୍ୱନ୍ତୁ ଶୌଚ ସ୍ୱଯୋନିଷୁ । ୪ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣର ଦାୟାଦ ଓ ବାନ୍ଧବ ହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦଶ ଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ । ୧ । ସେହିପରି କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ ହୀନ ଯୋନି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବାନ୍ଧବର ମୃତ୍ୟୁରେ ଆପଣା ବର୍ଣ୍ଣାନୁସାରେ ଅଶୌଚ ପାଳିବ । ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆପଣା ବର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟଂ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁରେ ୧୦ ଦିନ, କ୍ଷତ୍ରିୟବର୍ଣ୍ଣର ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁରେ ଦି ୬ ନ, ବୈଶ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁରେ ୩ ଦିନ ଓ ଶୂଦ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜନ୍ମାଦିରେ ଦିନକରେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ । ୩ । ସକଳ ଉତ୍ତମ ବର୍ଣ୍ଣ ନିରଳସ ହୋଇ ସେହି ୨ ବର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟମାନଙ୍କର ସେହି ୨ ବର୍ଣ୍ଣାନୁସାରେ ଓ ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣସ୍ଥର ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣାନୁସାରେ ଅଶୌଚ ମାନିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାରଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱାସ୍ଥି ସସ୍ନେହଂ ସ୍ନାତ୍ୱା ବିପ୍ରୋ ବିଶୁଧ୍ୟତି ।
ଆଚମ୍ୟୈବ ତୁ ନିଃସ୍ନେହଂ ଗାମାଲଭ୍ୟାର୍କମୀକ୍ଷ୍ୟ ବା । ୮୭ ।

ମୃତ ଲୋକର ସରସ ଅସ୍ଥି ସ୍ପର୍ଶ କଲେ ବିପ୍ର ସ୍ନାନ କରି ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ମାତ୍ର ଶୁଷ୍କ ଅସ୍ଥି ଛୁଇଁଲେ ଆଚମନ କରି ଅଥବା ଭୂମି ସ୍ପର୍ଶ ବା ସୂର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶନ କରି ପବିତ୍ର ହେବ ।

ଆଦିଷ୍ଟୀ ନୋଦକଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦାବ୍ରତସ୍ୟ ସମାପନାତ୍ ।
ସମାପ୍ତେ ତୂଦକଂ କୃତ୍ୱା ତ୍ରିରାତ୍ରେଣୈବ ଶୁଧ୍ୟତି । ୮୮ ।

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରତ ସମାପ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେତୋଦକ କରିବ ନାହିଁ, ପରନ୍ତୁ ବ୍ରତ ସମାପ୍ତ ହେଲେ ପ୍ରେତକାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନ କରି ତିରାତ୍ରରେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ବୃଥାସଙ୍କର ଜାତାନାଂ ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟାସୁ ଚ ତିଷ୍ଠତାମ୍ ।
ଆତ୍ମନସ୍ତ୍ୟାଗିନାଞ୍ଚୈବ ନିବର୍ତ୍ତେତୋଦକକ୍ରିୟା । ୮୯ ।

ବୃଥାଜାତ (ତ୍ୟକ୍ତସ୍ୱଧର୍ମ), ସଙ୍କର (ହୀନ ଓ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ସଂଯୋଗଜ) ଜାତ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଓ ଆତ୍ମହତ୍ୟାକାରୀ ଏମାନଙ୍କର ଉଦକକ୍ରିୟାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।

ପାଷଣ୍ଡମାଶ୍ରିତାନାଞ୍ଚ ଚରନ୍ତୀନାଞ୍ଚ କାମତଃ ।
ଗର୍ଭଭର୍ତ୍ତୃଦ୍ରୁହାଞ୍ଚୈବ ସୁରାପୀନାଞ୍ଚ ଯୋଷିତାମ୍ । ୯୦ ।

ବେଦ ବହିର୍ଭୂତ ପାଷଣ୍ଡମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରିତା, ସ୍ୱୈରିଣୀ, ଗର୍ଭପାତକାରିଣୀ, ପତିଘାତିନୀ ଓ ମଦ୍ୟପାନକାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉଦକ କ୍ରିୟା ନାହିଁ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟଂ ସ୍ୱମୁପାଧ୍ୟାୟଂ ପିତରଂ ମାତରଂ ଗୁରୁମ୍ ।
ନିର୍ହୃତ୍ୟ ତୁ ବ୍ରତୀ ପ୍ରେତାନ୍ ନ ବ୍ରତେନ ବିୟୁଜ୍ୟତେ । ୯୧ ।

ଆପଣାର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଉପାଧ୍ୟାୟ, ପିତା, ମାତା, ଓ ଗୁରୁର ବହନଦହନାଦି ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟା କଲେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର ବ୍ରତ ଭଙ୍ଗ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଦକ୍ଷିଣେନ ମୃତଂ ଶୂଦ୍ରଂ ପୁରଦ୍ୱାରେଣ ନିର୍ହରେତ୍ ।
ପଶ୍ଚିମୋତ୍ତରପୂର୍ବୈସ୍ତୁ ଯଥାଯୋଗଂ ଦ୍ୱିଜନ୍ମନଃ । ୯୨ ।

ଶୂଦ୍ରର ମୃତ ଦେହକୁ ନଗରର ଦକ୍ଷିଣଦ୍ୱାର ବାଟେ, ବୈଶ୍ୟର ପଶ୍ଚିମ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଉତ୍ତର, ବ୍ରାହ୍ମଣର ପୂର୍ବଦ୍ୱାର ବାଟେ ବାହାର କରିବ ।

ନ ରାଜ୍ଞାମଘଦୋଷୋଽସ୍ତି ବ୍ରତିନାଂ ନ ଚ ସତ୍ରିଣାମ୍ ।
ଐନ୍ଦ୍ରଂ ସ୍ଥାନମୁପାସୀନା ବ୍ରହ୍ମଭୂତା ହି ତେ ସଦା । ୯୩ ।

ରାଜା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣାଦି ବ୍ରତକାରୀ ଓ ଯଜ୍ଞକାରୀଙ୍କର ଅଶୌଚ ହୁଏ ନାହିଁ କାରଣ ଏମାନେ ଇନ୍ଦ୍ର ପଦାସୀନ ଏବଂ ସର୍ବଦା ନିଷ୍ପାପ ।

ରାଜ୍ଞୋ ମହାତ୍ମିକେ ସ୍ଥାନେ ସଦ୍ୟଃ ଶୌଚଂ ବିଧୀୟତେ ।
ପ୍ରଜାନାଂ ପରିରକ୍ଷାର୍ଥମାସନଞ୍ଚାତ୍ର କାରଣମ୍ । ୯୪ ।

ମହାମାହାତ୍ମ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ରାଜାସନରେ ଆସୀନ ରାଜା ସମ୍ବନ୍ଧେ ସଦ୍ୟଃଶୌଚ ବିହିତ, ଯେ ହେତୁ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ସମ୍ୟକ୍ ପ୍ରକାରେ ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ସେ ନ୍ୟାୟାସନରେ ସମାସୀନ ।

ଡିମ୍ବାହବହତାନାଞ୍ଚ ବିଦ୍ୟୁତା ପାର୍ଥିବେନ ଚ ।
ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଚୈବାର୍ଥେ ଯସ୍ୟ ଚେଚ୍ଛତି ପାର୍ଥିବଃ ୯୫ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଶସ୍ତ୍ର କଳହରେ, ବଜ୍ରାଘାତରେ ବା ରାଜଦଣ୍ଡରେ ଏବଂ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣରକ୍ଷା ସଂଜ୍ଞାଶେ ଯେ ମୃତ ହୁଏ କିମ୍ବା ରାଜା ଯାହାର ଅଶୌଚାଭାବ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ତାହାର ସଦ୍ୟଶୌଚ ହୁଏ ।

ସୋମାଗ୍ନ୍ୟର୍କାନିଲେନ୍ଦ୍ରାଣାଂ ବିତ୍ତାପ୍ପତ୍ୟୋର୍ଯମସ୍ୟ ଚ ।
ଅଷ୍ଟାନାଂ ଲୋକପାଳାନାଂ ବପୁର୍ଧାରୟତେ ନୃପଃ ॥୯୬॥

ଚନ୍ଦ୍ର, ଅଗ୍ନି, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବାୟୁ, ଇନ୍ଦ୍ର, କୁବେର, ବରୁଣ ଓ ଯମ ଏହି ଆଠ ଲୋକପାଳର ଶରୀର ରାଜା ଧାରଣ କରନ୍ତି (ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜାଙ୍କଠାରେ ଲୋକ ପାଳନାର୍ଥ, ଏହି ଆଠ ଦିବ୍ୟ ଗୁଣ ଥାଏ ।

ଲୋକେଶାଧିଷ୍ଠିତୋ ରାଜା ନାସ୍ୟାଶୌଚଂ ବିଧୀୟତେ ।
ଶୌଚାଶୌଚଂ ହି ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନାଂ ଲୋକେଶ ପ୍ରଭବାପ୍ୟୟମ୍ ॥୯୭॥

ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଅଷ୍ଟଲୋକପାଳଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ହେତୁ ରାଜାଙ୍କ ଅଶୌଚ କଥିତ ହୋଇନାହିଁ କାରଣ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଶୌଚ ଏବଂ ଅଶୌଚ ଲୋକପାଳଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଓ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଉଦ୍ୟତୈରାହବେ ଶସ୍ତ୍ରୈଃ କ୍ଷତ୍ରଧର୍ମହତସ୍ୟ ଚ ।
ସଦ୍ୟଃ ସନ୍ତିଷ୍ଠତେ ଯଜ୍ଞସ୍ତଥାଶୌଚମିତି ସ୍ଥିତି ॥୯୮॥

ସଂଗ୍ରାମରେ ଉଦ୍ୟତ କ୍ଷତ୍ର ଧର୍ମରେ ଶସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ସମ୍ମୁଖ ଯୁଦ୍ଧରେ ମୃତହେଲେ ତାହାର ଯଜ୍ଞ ସେହି ସମୟରେ ସମାପ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ତାହାର ଅଶୌଚ ସୁଦ୍ଧା ତତ୍କାଳ ହୋଇଯାଏ (ସଦ୍ୟଶୌଚ) ।

ବିପ୍ରଃ ଶୁଧ୍ୟତ୍ୟପଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବାହନାୟୁଧମ୍ ।
ବୈଶ୍ୟଃ ପ୍ରତୋଦଂ ରଶ୍ମୀନ୍ ବା ଯଷ୍ଟିଂ ଶୂଦ୍ରଃ କୃତକ୍ରିୟଃ ॥୯୯॥

ପ୍ରେତକର୍ମ ସାରି ଅଶୌଚାନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଳକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି, କ୍ଷତ୍ରିୟ ବାହନ ଓ ଶସ୍ତ୍ର ସ୍ପର୍ଶ କରି, ବୈଶ୍ୟ ପଶୁତାଡ଼ନ ଦଣ୍ଡ ବା ଲଗାମ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଏବଂ ଶୂଦ୍ର ଯଷ୍ଟି ସ୍ପର୍ଶ କରି ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଏତଦ୍ବୋଽଭିହିତଂ ଶୌଚଂ ସପିଣ୍ଡେଷୁ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାଃ ।
ଅସପିଣ୍ଡେଷୁ ସର୍ବେଷୁ ପ୍ରେତଶୁଦ୍ଧିଂ ନିବୋଧତ ॥୧୦୦॥

ହେ ଦ୍ୱିଜ ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଣ ! ଏ ସପିଣ୍ଡମାନଙ୍କର ଅଶୌଚବିଧାନ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲି, ଏବେ ଅସପିଣ୍ଡମାନଙ୍କର ପ୍ରେତଶୁଦ୍ଧିର ବିଧାନ ଶୁଣ ।

ଅସପିଣ୍ଡଂ ଦ୍ୱିଜଂ ପ୍ରେତଂ ବିପ୍ରୋ ନିର୍ହୃତ୍ୟ ବନ୍ଧୁବତ୍ ।
ବିଶୁଧ୍ୟତି ତ୍ରିରାତ୍ରେଣ ମାତୁରାପ୍ତାଂଶ୍ଚ ବାନ୍ଧବାନ୍ ॥୧୦୧॥

ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅସପିଣ୍ଡ ମୃତଦ୍ୱିଜର ସ୍ନେହରେ ବନ୍ଧୁସମାନ ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟ୍ୟାଦି କର୍ମ କରେ ଏବଂ ମାତୃ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବାନ୍ଧବଙ୍କର ଦାହାଦି କରେ ତେବେ ତିନିରାତ୍ରରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଯଦ୍ୟନ୍ନମତ୍ତି ତେଷାନ୍ତୁ ଦଶାହେନୈବ ଶୁଧ୍ୟତି ।
ଅନଦନ୍ନନ୍ନମହ୍ନୈବ ନ ଚେତ୍ତସ୍ମିନ୍ ଗୃହେ ବସେତ୍ ॥୧୦୨॥

ଯଦି ଶବଦାହ ପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେହି ଅସପିଣ୍ଡର ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରେ ତାହା ହେଲେ ତାହାର ଦଶଦିନ ଅଶୌଚ, ଆଉ ଯଦି ତାହାର ଅନ୍ନ ଗ୍ରହଣ ନ କରେ ବା ତାହାର ଘରେ ବାସ ନ କରେ ତେବେ ଏକଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନୁଗମ୍ୟେଚ୍ଛୟା ପ୍ରେତଂ ଜ୍ଞାତିମଜ୍ଞାତିମେବ ବା ।
ସ୍ନାତ୍ୱା ସଚୈଲଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱାଗ୍ନିଂ ଘୃତଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୧୦୩ ।

ଜ୍ଞାତି ହେଉ ବା ଅଜ୍ଞାତି ହେଉ ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ଶବର ଅନୁଗମନ କଲେ ସବସ୍ତ୍ର-ସ୍ନାନ କରି ଅଗ୍ନି ସ୍ପର୍ଶପୂର୍ବକ ଘୃତ ଭୋଜନ କଲେ ବିଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ନ ବିପ୍ରଂ ସ୍ୱେଷୁ ତିଷ୍ଠତ୍ସୁ ମୃତଂ ଶୂଦ୍ରେଣ ନାୟୟେତ୍ ।
ଅସ୍ୱର୍ଗ୍ୟା ହ୍ୟାହୁତିଃ ସା ସ୍ୟାଚ୍ଛୂଦ୍ରସ୍ପର୍ଶଦୂଷିତା । ୧୦୪ ।

ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ ଥାଇଁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶବ ଶୂଦ୍ର ଦାହାର୍ଥେ ନେବ ନାହିଁ, କାରଣ ଶୂଦ୍ରର ସ୍ପର୍ଶରେ ଦୂଷିତ ଆହୁତି ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରଦ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଜ୍ଞାନଂ ତପୋଽଗ୍ନିରାହାରୋ ମୃନ୍ମନୋ ବାର୍ଯ୍ୟୁପାଞ୍ଜନମ୍ ।
ବାୟୁଃ କର୍ମାର୍କକାଲୌ ଚ ଶୁଦ୍ଧେଃ କର୍ତ୍ତୄଣି ଦେହିନାମ୍ । ୧୦୫ ।

ଜ୍ଞାନ, ତପସ୍ୟା, ଅଗ୍ନି, ଆହାର, ମୃତ୍ତିକା, ମନ, ବାରି, ଉପାଞ୍ଜନ, (ଗୋମୟାଦି ଦ୍ୱାରା ଅନୁଲେପନ) ବାୟୁ, କର୍ମ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ କାଳ ଏହିସବୁ ଦେହଧାରୀମାନଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧିର କାରଣ ।

ସର୍ବେଷାମେବ ଶୌଚାନାମର୍ଥଶୌଚଂ ପରଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ଯୋଽର୍ଥେ ଶୁଚିର୍ହି ସ ଶୁଚିର୍ନ ମୃଦ୍‌ବାରିଶୁଚିଃ ଶୁଚିଃ । ୧୦୬ ।

ଏହିସବୁ ଶୌଚ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଥ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟାୟରେ ପରଧନ ନ ନେବା ରୂପ ଶୌଚ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଅର୍ଥ ଶୌଚ ନ ଥିଲେ ମୃତ୍ତିକା ବା ଜଳଦ୍ୱାରା ଶୁଚିକୁ ଶୁଚି ବୋଲିଯାଇ ନ ପାରେ ।

କ୍ଷାନ୍ତ୍ୟା ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ବିଦ୍ୱାଂସୋ ଦାନେନାକାର୍ଯ୍ୟକାରିଣଃ ।
ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନପାପା ଜପ୍ୟେନ ତପସା ବେଦବିତ୍ତମାଃ । ୧୦୭ ।

ବିଦ୍ୱାନ୍ ଲୋକମାନେ କ୍ଷମାଦ୍ୱାରା, ଯେଉଁମାନେ ଅକାର୍ଯ୍ୟ କ୍ରିୟା କରିଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଦାନ ଦ୍ୱାରା, ଗୁପ୍ତପାପକାରୀ ଜପଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଦଜ୍ଞମାନେ ତପସ୍ୟା-ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ।

ମୃତ୍ତୋୟୈଃ ଶୁଧ୍ୟତେ ଶୋଧ୍ୟଂ ନଦୀ ବେଗେନ ଶୁଧ୍ୟତି ।
ରଜସା ସ୍ତ୍ରୀ ମନୋଦୁଷ୍ଟା ସନ୍ନ୍ୟାସେନ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ । ୧୦୮ ।

ମଳଯୁକ୍ତ ଅଶୁଦ୍ଧ ବସ୍ତୁ ମୃତ୍ତିକା ଓ ଜଳଦ୍ୱାରା, ନଦୀ ସ୍ରୋତଦ୍ୱାରା, ଦୂଷିତମନା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ରଜସ୍ୱଳା ହେବାଦ୍ୱାରା ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସନ୍ନ୍ୟାସ ହେବାଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଅଦ୍ଭିର୍ଗାତ୍ରାଣି ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ମନଃ ସତ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି ।
ବିଦ୍ୟାତପୋଭ୍ୟାଂ ଭୂତାତ୍ମା ବୁଦ୍ଧିର୍ଜ୍ଞାନେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୦୯ ।

ଶରୀର ଜଳଦ୍ୱାରା, ମନ ସତ୍ୟ କହିବାଦ୍ୱାରା, ସୂକ୍ଷ୍ମଲିଙ୍ଗଶରୀର-ଯୁକ୍ତ ଜୀବାତ୍ମା ବିଦ୍ୟା ଓ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଏବଂ ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଏଷ ଶୌଚସ୍ୟ ବଃ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ଶରୀରସ୍ୟ ବିନିର୍ଣ୍ଣୟଃ ।
ନାନାବିଧାନାଂ ଦ୍ରବ୍ୟାଣାଂ ଶୁଦ୍ଧେଃ ଶୃଣୁତ ନିର୍ଣ୍ଣୟମ୍ । ୧୧୦ ।

ଶରୀର ଶୁଦ୍ଧିର ଏହି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲୁ, ଏବେ ନାନାପ୍ରକାର ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧିର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଶୁଣ ।

ତୈଜସାନାଂ ମଣୀନାଞ୍ଚ ସର୍ବସ୍ୟାଶ୍ମମୟସ୍ୟ ଚ ।
ଭସ୍ମନାଦ୍ଭିର୍ମୃଦା ଚୈବ ଶୁଦ୍ଧିରୁକ୍ତା ମନୀଷିଭିଃ । ୧୧୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ରଜତ ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦି ଧାତୁ ସବୁ, ମରକତାଦି ମଣିସବୁ ଏବଂ ସମୁଦାୟ ପାଷାଣମୟ ପଦାର୍ଥ ଭସ୍ମ ଜଳ ଓ ମୃତ୍ତିକା ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ବୋଲି ପଣ୍ଡିତେ ବୋଲିଅଛନ୍ତି ।

ନିର୍ଲେପଂ କାଞ୍ଚନଂ ଭାଣ୍ଡମଦ୍ଭିରେବ ବିଶୁଧ୍ୟତି ।
ଅବ୍ଜମଶ୍ମମୟଂ ଚୈବ ରାଜତଂ ଚାନୁପସ୍କୃତମ୍ । ୧୧୨ ।

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟାଦି ପ୍ରଲେପ ରହିତ ସୁବର୍ଣ୍ଣପାତ୍ର ଜଳଦ୍ୱାରା, ଶଙ୍ଖମୁକ୍ତାଦି ଜଳଜ ଓ ପାଷାଣମୟ ପାତ୍ର ଏବଂ ରେଖା (ନକ୍ସା) ରହିତ ରୌପ୍ୟପାତ୍ର ଜଳଦ୍ୱାରା (ଧୋଇ ପକାଇଲେ) ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଅପାମଗ୍ନେଶ୍ଚ ସଂଯୋଗାଦ୍ଧୈମଂ ରୌପ୍ୟଞ୍ଚ ନିର୍ବଭୌ ।
ତସ୍ମାତ୍ତୟୋଃ ସ୍ୱଯୋନ୍ୟୈବ ନିର୍ଣ୍ଣେକୋ ଗୁଣବତ୍ତରଃ । ୧୧୩ ।

ଜଳ ଏବଂ ଅଗ୍ନିର ସଂଯୋଗରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଓ ରଜତର ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଅଛି; ଏହି କାରଣରୁ ସ୍ୱୀୟ ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ ଜଳ ଓ ଅଗ୍ନି ଦ୍ୱାରା ସେହି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଓ ରଜତର ଶୁଦ୍ଧି ଅତି ଉତ୍ତମ ଅଟେ ।

ତାମ୍ରାୟଃକାଂସ୍ୟରୈତ୍ୟାନାଂ ତ୍ରପୁଣଃ ସୀସକସ୍ୟ ଚ ।
ଶୌଚଂ ଯଥାର୍ହଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ କ୍ଷାରାମ୍ଳୋଦକବାରିଭିଃ । ୧୧୪ ।

ତମ୍ବା, ଲୁହା, କଂସା, ପିତ୍ତଳ, ରଙ୍ଗ (ବଙ୍ଗା ବା ଜସ) ଏବଂ ସୀସାର ପାତ୍ର ସବୁ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଭସ୍ମ, ଖଟା ପାଣି ଓ ଜଳଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଦ୍ରବାଣାଞ୍ଚୈବ ସର୍ବେଷାଂ ଶୁଦ୍ଧିରପ୍ଳବନଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ପ୍ରୋକ୍ଷଣଂ ସଂହତାନାଞ୍ଚ ଦାରବାଣାଞ୍ଚ ତକ୍ଷଣମ୍ । ୧୧୫ ।

ତୈଳ ଘୃତାଦି ସମସ୍ତ ଦ୍ରବପଦାର୍ଥ ତରଳାଇ ଛାଙ୍କି ଦେଲେ, ଜମି ରହିଥିବା (ସୂତ୍ର ସଂଯୁକ୍ତ ଶଯ୍ୟାଦି) ଦ୍ରବ୍ୟ ଜଳପ୍ରୋକ୍ଷଣଦ୍ୱାରା ଏବଂ କାଷ୍ଠମୟଦ୍ରବ୍ୟ ଚାଞ୍ଛି ପକାଇବାଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ମାର୍ଜ୍ଜନଂ ଯଜ୍ଞପାତ୍ରାଣାଂ ପାଣିନା ଯଜ୍ଞକର୍ମଣି ।
ଚମସାନାଂ ଗ୍ରହାଣାଞ୍ଚ ଶୁଦ୍ଧିଃ ପ୍ରକ୍ଷାଳନେନ ତୁ । ୧୧୬ ।

ଯଜ୍ଞକର୍ମରେ ଯଜ୍ଞପାତ୍ର ଚମସ (ଜଳପାତ୍ର) ଓ ଗ୍ରହ (ଚାମୁଚା) ମାନ ହାତରେ ମାଜି ପୁଣି ପାଣିରେ ଧୋଇଦେଲେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଚରୂଣାଂ ସ୍ରୁକ୍ସ୍ରୁବାଣାଞ୍ଚ ଶୁଦ୍ଧିରୁଷ୍ଣେନ ବାରିଣା ।
ସ୍ଫ୍ୟଶୂର୍ପଶକଟାନାଞ୍ଚ ମୁଷଲୋଲୂଖଳସ୍ୟ ଚ । ୧୧୭ ।

ଯଜ୍ଞସାମଗ୍ରୀ— ଚରୁ, ସ୍ରୁକ୍, ସ୍ରୁବ, ସ୍ଫ୍ୟ (ଖଡ୍ଗାକାର କାଷ୍ଠ), ଶୂର୍ପ (କୁଲା) ଶକଟ, ମୁଷଳ ଓ ଉଦୂଖଳ ଗରମପାଣିରେ ଧୋଇଦେଲେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ "ଶୁଦ୍ଧିରୁତ୍ପ୍ଳବନଂ" ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଦ୍ଭିସ୍ତୁ ପ୍ରୋକ୍ଷଣଂ ଶୌଚଂ ବହୂନାଂ ଧାନ୍ୟବାସସାମ୍ ।
ପ୍ରକ୍ଷାଳନେନ ତ୍ୱଲ୍ପାନାମଦ୍ଭିଃ ଶୌଚଂ ବିଧୀୟତେ । ୧୧୮ । *

ବହୁଧାନ୍ୟ ଓ ଅନେକବସ୍ତ୍ର କୌଣସି ରୂପେ ଅଶୁଦ୍ଧ ହେଲେ ଜଳସେଚନ ଦ୍ୱାରା ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ ହେଲେ ଧୋଇଦେବା ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଚୈଳବଚ୍ଚର୍ମଣାଂ ଶୁଦ୍ଧିର୍ବୈଦଳାନାଂ ତଥୈବ ଚ ।
ଶାକମୂଳଫଳାନାଞ୍ଚ ଧାନ୍ୟବଚ୍ଛୁଦ୍ଧିରିଷ୍ୟତେ । ୧୧୯ ।

ଚର୍ମ ଓ ଚଟାଇର ଶୁଦ୍ଧି ଲୁଗାପରି ଏବଂ ଶାକ, ମୂଳ ଓ ଫଳର ଶୁଦ୍ଧି ଧାନପରି ହୁଏ ।

କୌଶେୟାବିକୟୋରୂଷୈଃ କୁତପାନାମରିଷ୍ଟକୈଃ ।
ଶ୍ରୀଫଳୈରଂଶୁପଟ୍ଟାନାଂ କ୍ଷୌମାଣାଂ ଗୌରସର୍ଷପୈଃ । ୧୨୦ ।

ରେଶମ ଓ କମ୍ବଳ (ଉଲ) ଲୁଗାମାନ କ୍ଷାରମାଟିଦ୍ୱାରା, ନେପାଳୀ କମ୍ବଳ ରୋଠାଫଳ ଦ୍ୱାରା ଓ ଶଣର ବସ୍ତ୍ର ବେଲଦ୍ୱାରା ଓ ଗୁଳଟି ଲୁଗା ଧଳା ସୋରିଷଦ୍ୱାରା, ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

କ୍ଷୌମବଚ୍ଛଙ୍ଖଶୃଙ୍ଗାଣାମସ୍ଥିଦନ୍ତମୟସ୍ୟ ଚ ।
ଶୁଦ୍ଧିର୍ବିଜାନତା କାର୍ଯ୍ୟା ଗୋମୂତ୍ରେଣୋଦକେନ ବା । ୧୨୧ ।

ଶଙ୍ଖ, ଶିଙ୍ଗ, ହାଡ଼ ଓ ଦାନ୍ତର ପାତ୍ର ଗୁଳଟିପରି ଜାଣିଲା ଲୋକେ ଗୋମୂତ୍ର ବା ଜଳଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ କରିବେ ।

ପ୍ରୋକ୍ଷଣାତ୍ତୃଣକାଷ୍ଠଞ୍ଚ ପଲାଲଞ୍ଚୈବ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି ।
ମାର୍ଜ୍ଜନୋପାଞ୍ଜନୈର୍ବେଶ୍ମ ପୁନଃପାକେନ ମୃଣ୍ମୟମ୍ । ୧୨୨ ।

ତୃଣ, କାଠ ଓ ପାଳ ଜଳ ସେଚନଦ୍ୱାରା, ଘର ଲିପାପୋଛା ଦ୍ୱାରା ଓ ମାଟିର ପାତ୍ର ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ିବାଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ମଦ୍ୟୈର୍ମୂତ୍ରୈଃ ପୁରୀଷୈର୍ବା ଷ୍ଠୀବନୈଃ ପୂୟଶୋଣିତୈଃ ।
ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ନୈବ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟେତ ପୁନଃପାକେନ ମୃଣ୍ମୟମ୍ । ୧୨୩ ।

ପରନ୍ତୁ ମଦ୍ୟ, ମୂତ୍ର, ମଳ, ଛେପ, ପୂଜ ବା ରକ୍ତଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ମାଟିର ପାତ୍ର ପୁଣି ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସମ୍ମାର୍ଜ୍ଜନୋପାଞ୍ଜନେନ ସେକେନୋଲ୍ଲେଖନେନ ଚ
ଗବାଞ୍ଚ ପରିବାସେନ ଭୂମିଃ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି ପଞ୍ଚଭିଃ । ୧୨୪ ।

ସମ୍ମାର୍ଜନ (ଝାଡ଼ୁଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କାର), ଗୋମୟାଦି ଦ୍ୱାରା ଉପଲେପନ, ଗୋମୂତ୍ରୋଦକାଦି ଦ୍ୱାରା ସେଚନ, ଚୁନ ପକାଇବା ଏବଂ ଅହୋରାତ୍ର ଗୋରୁ ବାସ କରାଇବା ଏହି ପାଞ୍ଚ ଉପାୟଦ୍ୱାରା ଭୂମି ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

---

* ଦୁଇଖଣ୍ଡି ପୁସ୍ତକରେ ଏହାପରେ ମିଳେ:—

ଧ୍ୟାହକୃତଶୌଚାନାନ୍ତୁ ବାସସାଂ ଶୁଦ୍ଧିରିଷ୍ୟତେ
ପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ଷଣାଦ୍ଧୂପନାଦ୍ୱା ମଳନାମତ୍ରଧାବନାତ୍ ।

ତଦନନ୍ତରେ ଶୁଦ୍ଧି ନଥିବା ହୋଇଥିବା ମୃତବାଳକର ବସ୍ତ୍ର ତାହାର ଆୟୁ ଅନୁସାରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ— କାହାର ଜଳସେଚନ ଦ୍ୱାରା, କାହାର ଧୂପଦେବାଦ୍ୱାରା ଅଥବା କାହାର ମଇଳା ଲୁଗା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୋଇବାଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପକ୍ଷିଜଗ୍ଧଂ ଗବାଘ୍ରାତମବଧୂତମବକ୍ଷୁତମ୍ ।
ଦୂଷିତଂ କେଶକୀଟୈଶ୍ଚ ମୃତ୍ପ୍ରକ୍ଷେପେଣ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୨୫ ।

ପକ୍ଷୀ ଖାଇଥିଲେ ବା ଗୋରୁ ଶୁଙ୍ଘିଥିଲେ, ବସ୍ତ୍ରାଞ୍ଚଳ ବା ପଦଦ୍ୱାରା ସ୍ପୃଷ୍ଟ, ଯହିଁ ଉପରେ ଛିଙ୍କ ପଡ଼ିଅଛି କମ୍ବା ଯାହା କେଶକୀଟାଦି ଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ହୋଇଅଛି ସେ ସ୍ଥାନ ମାଟି ପକାଇବା ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଯାବନ୍ନାପୈତ୍ୟମେଧ୍ୟାକ୍ତାଦ୍ଗନ୍ଧୋ ଲେପଶ୍ଚ ତତ୍କୃତଃ ।
ତାବନ୍ମୃଦ୍ବାରି ଚାଦେୟଂ ସର୍ବାସୁ ଦ୍ରବ୍ୟଶୁଦ୍ଧିଷୁ । ୧୨୬ ।

ବିଷ୍ଠା ମୂତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା ଅପବିତ୍ର ଦ୍ରବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗନ୍ଧ ଓ ଲେପ ନ ଯାଏ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଟି ଓ ଜଳ ଦ୍ୱାରା ମାଜି ଶୁଦ୍ଧି କରିବ ।

ତ୍ରୀଣି ଦେବାଃ ପବିତ୍ରାଣି ବ୍ରାହ୍ମଣାନାମକଳ୍ପୟନ୍ ।
ଅଦୃଷ୍ଟମଦ୍ଭିର୍ନିର୍ଣିକ୍ତଂ ଯଚ୍ଚ ବାଚା ପ୍ରଶସ୍ୟତେ । ୧୨୭ ।

ଦେବତାମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ତିନିପଦାର୍ଥ ପବିତ୍ର ବୋଲି କହିଅଛନ୍ତି—୧ ଅଦୃଷ୍ଟ (ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ଉପଘାତ ବା ସ୍ପର୍ଶ ଦୋଷ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ) ୨ ଜଳ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକ୍ଷାଳିତ ଏବଂ ୩ ବ୍ରାହ୍ମଣର ବାକ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ରୀକୃତ ।

ଆପଃ ଶୁଦ୍ଧା ଭୂମିଗତା ବୈତୃଷ୍ଣ୍ୟଂ ଯାସୁ ଗୋର୍ଭବେତ୍ ।
ଅବ୍ୟାପ୍ତାଶ୍ଚେଦମେଧ୍ୟେନ ଗନ୍ଧବର୍ଣ୍ଣରସାନ୍ୱିତାଃ । ୧୨୮ ।

ବିଶୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ଓ ଯାହା ପିଇଲେ ଗୋରୁର ତୃଷ୍ଣା ନିବାରିତ ହେବ ଓ ଯହିଁରେ ଅପବିତ୍ର ଦ୍ରବ୍ୟ ଲାଗି ନ ଥିବ ଓ ଗନ୍ଧବର୍ଣ୍ଣରସଯୁକ୍ତ ଥିବ ଏରୂପ ଜଳ ଶୁଦ୍ଧ ।

ନିତ୍ୟଂ ଶୁଦ୍ଧଃ କାରୁହସ୍ତଃ ପଣ୍ୟେ ଯଚ୍ଚ ପ୍ରସାରିତମ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମଚାରିଗତଂ ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ ନିତ୍ୟଂ ମେଧ୍ୟମିତି ସ୍ଥିତିଃ । ୧୨୯ ।

କାରିଗର ହାତ, ଦୋକାନରେ ଛନ୍ଦା ହୋଇଥିବା ବିକିବା ପଦାର୍ଥ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର ଭିକ୍ଷା ଏହା ସର୍ବଦା ପବିତ୍ର ବୋଲି ସ୍ଥିର ଜାଣିବ ।

ନିତ୍ୟମାସ୍ୟଂ ଶୁଚି ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଶକୁନିଃ ଫଳପାତନେ ।
ପ୍ରସ୍ରବେ ଚ ଶୁଚିର୍ବତ୍ସଃ ଶ୍ୱା ମୃଗଗ୍ରହଣେ ଶୁଚିଃ । ୧୩୦ ।

ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ମୁଖ, ପକ୍ଷୀମୁଖଚ୍ୟୁତ ପତିତ ଫଳ, ଦୁଗ୍ଧ ଦୁହିଁବା ସମୟରେ ବାଛୁରିର ମୁଖ, ଶିକାର ଧରିବା ସମୟରେ କୁକୁର ମୁଖ ପବିତ୍ର ଜାଣିବ ।

ଶ୍ୱଭିର୍ହତସ୍ୟ ଯନ୍ମାଂସଂ ଶୁଚି ତନ୍ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ ।
କ୍ରବ୍ୟାଦ୍ଭିଶ୍ଚ ହତସ୍ୟାନ୍ୟୈଶ୍ଚଣ୍ଡାଳାଦ୍ୟୈଶ୍ଚ ଦସ୍ୟୁଭିଃ । ୧୩୧ ।*

କୁକୁର କର୍ତ୍ତୃକ ହତ ପଶୁପକ୍ଷୀର ମାଂସ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ବାଘ, ଭଲ୍ଲୁ, ଚଣ୍ଡାଳ ବା ଦସ୍ୟୁ କର୍ତ୍ତୃକ ହେବା ହତଜନ୍ତୁର ମାଂସ ପବିତ୍ର ବୋଲି ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

---

* ୧୩୦ ଓ ୧୩୧ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ । ୧୩୧ ଶ୍ଳୋକପରେ ୪ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—

ଶୁଚିରଗ୍ନି ଶୁଚିର୍ବାୟୁ ପ୍ରବୃତ୍ତୋଽପି ବହିଶ୍ଚରଃ ।
ଜଳଂ ଶୁଚିର୍ବିବିକ୍ତସ୍ଥଂ ପନ୍ଥାଃ ସଞ୍ଚରଣେ ଶୁଚି ।

ଅଗ୍ନି ଶୁଦ୍ଧ ଅଟେ ଓ ବାୟୁ ପଦାରେ ବହୁଥିଲେ ଶୁଚି ଅଟେ; ଏକାନ୍ତ ଦେଶର ଜଳ ଓ ଚାଲିବା ବାଟ ଶୁଦ୍ଧ ଅଟେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ନାଭେର୍ଯ୍ୟାନି ଖାନି ତାନି ମେଧ୍ୟାନି ସର୍ବଶଃ ।
ଯାନ୍ୟଧସ୍ତାନ୍ୟମେଧ୍ୟାନି ଦେହାଚ୍ଚୈବ ମଳାଶ୍ଚ୍ୟୁତାଃ । ୧୩୨ ।

ନାଭିର ଉପର ଭାଗରେ ଯେ ସବୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଛି ସେ ସବୁ ପବିତ୍ର ଆଉ ଯେ ତଳକୁ ଅଛି ସେ ସବୁ ଅପବିତ୍ର ଏବଂ ଦେହରୁ ବାହାରିବା ମଇଳା ଅପବିତ୍ର ।

ମକ୍ଷିକା ବିପ୍ରୁଷଶ୍ଛାୟା ଗୌରଶ୍ୱଃ ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମୟଃ ।
ରଜୋଭୂର୍ବାୟୁରଗ୍ନିଶ୍ଚ ସ୍ପର୍ଶେ ମେଧ୍ୟାନି ନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ । ୧୩୩ ।

ମାଛି, ମୁଖ ନିର୍ଗତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳକଣା, ଛାୟା, ଗୋ, ଅଶ୍ୱ, ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଧୂଳି, ଭୂମି, ପବନ ଓ ଅଗ୍ନି ଏ ସବୁର ସ୍ପର୍ଶ ପବିତ୍ର ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।

ବିଣ୍ମୂତ୍ରୋତ୍ସର୍ଗଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ମୃଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟାଦେୟମର୍ଥବତ୍ ।
ଦୈହିକାନାଂ ମଳାନାଞ୍ଚ ଶୁଦ୍ଧିଷୁ ଦ୍ୱାଦଶସ୍ୱପି । ୧୩୪ ।

ଦେହର ଯେଉଁ ଛିଦ୍ର ଦ୍ୱାରା ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରଯାଏ ତାହା ପ୍ରୟୋଜନାନୁସାରେ (ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ନିବାରଣାର୍ଥ) ମାଟି ଓ ଜଳଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ କରିବ ଏବଂ ଦେହର ଗୋ୧୨ଟି ମଇଳା ଶୁଦ୍ଧିରେ ସେହିପରି ମାଟି ଓ ଜଳ ସେବିବ ।

ବସା ଶୁକ୍ରମସୃଙ୍ ମଜ୍ଜା ମୂତ୍ରବିଡ୍ ଘ୍ରାଣକର୍ଣ୍ଣବିଟ୍ ।
ଶ୍ଲେଷ୍ମାଶ୍ରୁ ଦୂଷିକା ସ୍ୱେଦୋ ଦ୍ୱାଦଶୈତେ ନୃଣାଂ ମଳାଃ । ୧୩୫ ।

ବସା (ଚର୍ବି), ବୀର୍ଯ୍ୟ, ରକ୍ତ, ମଜ୍ଜା, ମୂତ୍ର, ବିଷ୍ଠା, ନାସାମଳ, କର୍ଣ୍ଣମଳ, କଫଖଙ୍କାର, ଚକ୍ଷୁଜଳ, ଚକ୍ଷୁମଳ, ଝାଳ ଏହି ୧୨ ଗୋଟି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ମଳ ।

ଏକା ଲିଙ୍ଗେ ଗୁଦେ ତିସ୍ରସ୍ତଥୈକତ୍ର କରେ ଦଶ ।
ଉଭୟୋଃ ସପ୍ତ ଦାତବ୍ୟା ମୃଦଃ ଶୁଦ୍ଧିମଭୀପ୍ସତା । ୧୩୬ । †

ମାଟିରେ ଶୁଦ୍ଧି ଇଚ୍ଛା କଲେ ଲିଙ୍ଗରେ ଥରେ, ଗୁହ୍ୟରେ ତିନିଥର, ବାମହସ୍ତରେ ଦଶଥର ଓ ଉଭୟ ହାତରେ ସାତଥର (ଜଳସହିତ) ମାଟି ଲଗାଇବ ।

ଏତଚ୍ଛୌଚଂ ଗୃହସ୍ଥାନାଂ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣାମ୍ ।
ତ୍ରିଗୁଣଂ ସ୍ୟାଦ୍ୱନସ୍ଥାନାଂ ଯତୀନାନ୍ତୁ ଚତୁର୍ଗୁଣମ୍ । ୧୩୭ ।

ଏ ଶୁଦ୍ଧି ଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କର ବୋଲିଗଲା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏଥିର ଦ୍ୱିଗୁଣ, ବାନପ୍ରସ୍ଥଙ୍କର ତିନିଗୁଣ ଓ ଯତିମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଚତୁର୍ଗୁଣ ଅଟେ ।

କୃତ୍ୱା ମୂତ୍ରଂ ପୁରୀଷଂ ବା ଖାନ୍ୟାଚାନ୍ତ ଉପସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ବେଦମଧ୍ୟେଷ୍ୟମାଣଶ୍ଚ ଅନ୍ନମଶ୍ନଂଶ୍ଚ ସର୍ବଦା । ୧୩୮ ।

ମଳମୂତ୍ର ସାରି ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆଚମନ କରି ଚକ୍ଷୁରାଦି ଜଳଦ୍ୱାରା ସ୍ପର୍ଶ କରିବ । ବେଦ ପଢ଼ିବା ପୂର୍ବେ ତଥା ଭୋଜନ ସମୟରେ ସର୍ବଦା ଆଚମନ କରିବ ।

ତ୍ରିରାଚାମେଦପଃ ପୂର୍ବଂ ଦ୍ୱିଃ ପ୍ରମୃଜ୍ୟାତ୍ତତୋ ମୁଖମ୍ ।
ଶାରୀରଂ ଶୌଚମିଚ୍ଛନ୍ ହି ସ୍ତ୍ରୀ ଶୂଦ୍ରସ୍ତୁ ସକୃତ୍ସକୃତ୍ । ୧୩୯ ।

ଶରୀର ପବିତ୍ର ରଖିବାର ଇଚ୍ଛାକାରୀ ଭୋଜନ ପରେ ତିନିଥର ଆଚମନ କରି ଦୁଇଥର ମୁହଁ ଧୋଇବ ମାତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶୂଦ୍ର ଥରେ କରିବେ ।

ଶୂଦ୍ରାଣାଂ ମାସିକଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ବପନଂ ନ୍ୟାୟବର୍ତ୍ତିନାମ୍ ।
ବୈଶ୍ୟବଚ୍ଛୌଚକଳ୍ପଶ୍ଚ ଦ୍ୱିଜୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଞ୍ଚ ଭୋଜନମ୍ । ୧୪୦ ।

---

† ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ 'ତଥା ବାମକରେ ଦଶ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନ୍ୟାୟବର୍ତ୍ତୀ ଶୂଦ୍ରମାନେ ମାସରେ ଥରେ ବାଳ କୁଣ୍ଡାଇବେ ଓ ସୂତକାଦିରେ ବୈଶ୍ୟପରି ଅଶୌଚ ପାଳିବେ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭୋଜନ କରିବେ ।

ନୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ କୁର୍ବତେ ମୁଖ୍ୟା ବିପ୍ରୁଷୋଽଙ୍ଗେ ପତନ୍ତି ଯାଃ ।
ନ ଶ୍ମଶ୍ରୂଣି ଗତାନ୍ୟାସ୍ୟାନ୍ନ ଦନ୍ତାନ୍ତରଧିଷ୍ଠିତମ୍ ॥ ୧୪୧ ॥ *

ମୁହଁରୁ ଯେ ଛେପର ବିନ୍ଦୁ ଦେହରେ ପଡ଼େ ତାହା ଓ ମୁହଁଭିତରକୁ ଯିବା ଶ୍ମଶ୍ରୁଲୋମ ଓ ଦନ୍ତସନ୍ଧିରେ ରହିଯାଇଥିବା ଅନ୍ନ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ନୁହେଁ ।

ସ୍ପୃଶନ୍ତି ବିନ୍ଦବଃ ପାଦୌ ଯ ଆଚାମୟତଃ ପରାନ୍ ।
ଭୌମିକୈସ୍ତେ ସମା ଜ୍ଞେୟା ନ ତୈରପ୍ରୟତୋ ଭବେତ୍ ॥ ୧୪୨ ॥ †

ଅପରକୁ ଆଚମନ କରାଇବା ସକାଶେ ଜଳଦେବା ଲୋକର ଗୋଡ଼ରେ ଯେ ଜଳବିନ୍ଦୁ ପଡ଼େ ତାହାକୁ ଭୂମିର ଜଳବିନ୍ଦୁ ପରି ଜାଣିବ—ତାହାଦ୍ୱାରା ଅଶୁଚି ହୁଏନାହିଁ ।

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟେନ ତୁ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ଦ୍ରବ୍ୟହସ୍ତଃ କଥଞ୍ଚନ ।
ଅନିଧାୟୈବ ତଦ୍ଦ୍ରବ୍ୟମାଚାନ୍ତଃ ଶୁଚିତାମିୟାତ୍ ॥ ୧୪୩ ॥

କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ହାତରେ ଧରିଥିବା କାଳରେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଲୋକକୁ ଛୁଇଁଲେ ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ ପୃଥକ୍ ନ କରି ଆଚମନ କଲେ ଶୁଦ୍ଧହେବ ।

ବାନ୍ତୋ ବିରିକ୍ତଃ ସ୍ନାତ୍ୱା ତୁ ଘୃତପ୍ରାଶନମାଚରେତ୍ ।
ଆଚାମେଦେବ ଭୁକ୍ତ୍ୱାନ୍ନଂ ସ୍ନାନଂ ମୈଥୁନିନଃ ସ୍ମୃତମ୍ ॥ ୧୪୪ ॥ ×

ଅନେକଥର ଝାଡ଼ା ବା ବମନ ହେଲେ ସ୍ନାନକରି (ଅଳ୍ପ) ଘିଅ ଖାଇବ ଆଉ ଖାଇସାରି ବମନ କଲେ ଆଚମନ କରିବ ଏବଂ ମୈଥୁନ ସାରି ସ୍ନାନ କରିବ ।

---

*—ଏହାପରେ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ଦୁଇଶ୍ଲୋକ ମିଳେ:—

ଅଜାଶ୍ୱଂ ମୁଖତୋ ମେଧ୍ୟଂ ଗାବୋ ମେଧ୍ୟାସ୍ତୁ ପୃଷ୍ଠତଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ପାଦତୋ ମେଧ୍ୟାଃ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ମେଧ୍ୟାସ୍ତୁ ସର୍ବତଃ ॥
ଗୌରମେଧ୍ୟା ମୁଖେ ପ୍ରୋକ୍ତା ଅଜା ମେଧ୍ୟା ତତଃ ସ୍ମୃତା ।
ଗୋଃ ପୁରୀଷଞ୍ଚ ମୂତ୍ରଞ୍ଚ ମେଧ୍ୟମିତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ମନୁଃ ।

ଛେଳି ଓ ଘୋଡ଼ା ମୁହଁରେ ପବିତ୍ର, ଗୋରୁର ମୁହଁ ଅପବିତ୍ର ମାତ୍ର ଛେଳିର ମୁହଁ ପବିତ୍ର ଏବଂ ଗୋବର ଓ ଗୋମୂତ୍ର ପବିତ୍ର ବୋଲି ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

†—ଏଥିପରେ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ:—

ଦନ୍ତବଦ୍ଦନ୍ତଲଗ୍ନେଷୁ ଜିହ୍ୱାସ୍ପର୍ଶେଽଶୁଚିର୍ନ ତୁ ।
ପରିଚ୍ୟୁତେଷୁ ତତ୍ସ୍ଥାନାନ୍ନିର୍ଗିରେନ୍ନେବ ତଚ୍ଛୁଚିଃ ।

ଦାନ୍ତସନ୍ଧିରେ ଅନ୍ନ ଦାନ୍ତପରି ପବିତ୍ର ଯେବେ ଜିଭରେ ଲାଗି ନ ଥାଏ ଓ ସେ ଅନ୍ନ ଦାନ୍ତରୁ ବାହାର ଗଲେ ଶୁଦ୍ଧ ।

×—ଏହାପରେ ଅନ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ:—

ଋତୌ ତୁ ମୃଦା ଶୌଚଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ମୂତ୍ରପୁରୀଷବତ୍ ।
ଋତୌ ତୁ ଗର୍ଭଶଙ୍କିତ୍ୱାତ୍ ସ୍ନାନଂ ମୈଥୁନିନଃ ସ୍ମୃତମ୍ ।

ଋତୁ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ମୈଥୁନ କଲେ ମଳମୂତ୍ର ସାରିଲାପରି ମାଟିରେ ଶୌଚ କରିବ ମାତ୍ର ଋତୁକାଳରେ ଗର୍ଭଶଙ୍କା କରି ମୈଥୁନକଲେ ସ୍ନାନକରିବା ବୋଲିଯାଇଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୁପ୍ତ୍ୱା କ୍ଷୁତ୍ୱା ଚ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚ ନିଷ୍ଠୀବ୍ୟୋକ୍ତ୍ୱାନୃତାନି ଚ ।
ପୀତ୍ୱାପୋଽଧ୍ୟେଷ୍ୟମାଣଶ୍ଚ ଆଚମେତ୍ ପ୍ରୟତୋଽପି ସନ୍ ॥ ୧୪୫ ।

ଶୋଇସାରି, ଛିଙ୍କ, ଭୋଜନକରି, ଥୁକପକାଇ, ମିଥ୍ୟାକହି ଓ ପାଣି ପିଇ ଓ ପଢ଼ିବା ଆଗେ ଶୁଦ୍ଧଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଚମନ କରିବେ ।

ଏଷ ଶୌଚବିଧିଃ କୃତ୍ସ୍ନୋ ଦ୍ରବ୍ୟଶୁଦ୍ଧିସ୍ତଥୈବଚ ।
ଉକ୍ତୋ ବଃ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଧର୍ମାନ୍ନିବୋଧତ । ୧୪୬ ।

ଏହି ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କରେ ଶୌଚବିଧି ତଥା ଦ୍ରବ୍ୟଶୁଦ୍ଧି ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବୋଲିଗଲା, ଏବେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମଶୁଣ ।

ବାଳୟା ବା ଯୁବତ୍ୟା ବା ବୃଦ୍ଧୟା ବାପି ଯୋଷିତା ।
ନ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟେଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ କିଞ୍ଚିତ୍କାର୍ଯ୍ୟଂ ଗୃହେଷ୍ୱପି । ୧୪୭ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲା ହେଉ ଯୁବତୀ ହେଉ ବା ବୁଢ଼ୀ ହେଉ ଘରର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ କରିବ ନାହିଁ ।

ବାଲ୍ୟେ ପିତୁର୍ବଶେ ତିଷ୍ଠେତ୍ ପାଣିଗ୍ରାହସ୍ୟ ଯୌବନେ ।
ପୁତ୍ରାଣାଂ ଭର୍ତ୍ତରି ପ୍ରେତେ ନ ଭଜେତ୍ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାଂ । ୧୪୮ ।*

ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ପିତାର, ଯୌବନରେ ପତିର ଏବଂ ସ୍ୱାମୀର ମୃତ୍ୟୁ ଉତ୍ତାରୁ ପୁତ୍ରର ଅଧୀନ ରହିବ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ କେବେହେଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ନାହିଁ ।

ପିତ୍ରା ଭର୍ତ୍ତ୍ରା ସୁତୈର୍ବାପି ନେଚ୍ଛେଦ୍ ବିରହମାତ୍ମନଃ ।
ଏଷାଂ ହି ବିରହେଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ହ୍ୟେ କୁର୍ଯ୍ୟାଦୁଭେ କୁଳେ । ୧୪୯ ।

ପିତା ଭର୍ତ୍ତା ବା ପୁତ୍ରଠାରୁ କେବେହେଁ ଅଲଗା ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ ନାହିଁ କାରଣ ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ୍ ରହିଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇକୁଳ (ପିତୃକୁଳ ଓ ସ୍ୱାମୀ କୁଳକୁ) ନିନ୍ଦିତ କରଏ ।

ସଦା ପ୍ରହୃଷ୍ଟୟା ଭାବ୍ୟଂ ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ଦକ୍ଷୟା ।
ସୁସଂସ୍କୃତୋପସ୍କରୟା ବ୍ୟୟେ ଚାମୁକ୍ତହସ୍ତୟା । ୧୫୦ ।

ସର୍ବଦା ପ୍ରସନ୍ନ ଚିତ୍ତରେ ରହିବ, ଘରର କାର୍ଯ୍ୟସବୁ ଦକ୍ଷଭାବରେ କରିବ, ଗୃହସାମଗ୍ରୀ ସବୁ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରଖିବ ଏବଂ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ହାତକୁ ସଙ୍କୋଚ କରିବ ।

ଯସ୍ମୈ ଦଦ୍ୟାତ୍ପିତା ତ୍ୱେନାଂ ଭ୍ରାତା ବାନୁମତେ ପିତୁଃ ।
ତଂ ଶୁଶ୍ରୂଷେତ ଜୀବନ୍ତ ସଂସ୍ଥିତଞ୍ଚ ନ ଲଙ୍ଘୟେତ୍ । ୧୫୧ ।

ପିତା ବା ପିତାର ଅନୁମତି ନେଇ ଭାଇ ଯେଉଁ (ସ୍ୱୟଂବୃତ) ପତିକୁ ଦେବେ ତାହାକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଜୀବିତଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେବା କରିବ ଏବଂ ମଲା ଉତ୍ତାରୁ ବ୍ୟଭିଚାର ନ କରିବ ।

ମଙ୍ଗଳାର୍ଥଂ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ଯଜ୍ଞଶ୍ଚାସାଂ ପ୍ରଜାପତେଃ ।
ପ୍ରଯୁଜ୍ୟତେ ବିବାହେଷୁ ପ୍ରଦାନଂ ସ୍ୱାମ୍ୟକାରଣମ୍ । ୧୫୨ ।

ଏମାନଙ୍କ ବିବାହରେ ମଙ୍ଗଳକାମନାରେ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନ ଓ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ହୋମ ହୁଏ ଆଉ କନ୍ୟାଦାନ (ପିତର) ସ୍ୱାମୀ ହେବାର କାରଣ ଅଟେ ।

---

* କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ପିତୃଗୃହେ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନୃତାବୃତୁକାଲେ ଚ ମନ୍ତ୍ରସଂସ୍କାରକୃତ୍ ପତିଃ ।
ସୁଖସ୍ୟ ନିତ୍ୟଂ ଦାତେହ ପରଲୋକେ ଚ ଯୋଷିତଃ । ୧୫୩ ।

ମନ୍ତ୍ର ସଂସ୍କାରକୃତ ପତି ଋତୁ ବା ଅନୃତୁ କାଳରେ ସର୍ବଦା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳର ସୁଖ ଦାତା ଅଟନ୍ତି ।

ବିଶୀଲଃ କାମବୃତ୍ତୋ ବା ଗୁଣୈର୍ବା ପରିବର୍ଜିତଃ ।
ଉପଚର୍ଯ୍ୟଃ ସ୍ତ୍ରିୟା ସାଧ୍ୱ୍ୟା ସତତଂ ଦେବବତ୍ପତିଃ । ୧୫୪ । *

ପତି ଶୀଳରହିତ କାମୀ ଅଥବା ବିଦ୍ୟାଦିଗୁଣବର୍ଜିତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସତତ ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଦେବବତ୍ ଆରାଧନା ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ।

ନାସ୍ତି ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ପୃଥଗ୍ୟଜ୍ଞୋ ନ ବ୍ରତଂ ନାପ୍ୟୁପୋଷିତମ୍ ।
ପତିଂ ଶୁଶ୍ରୂଷତେ ଯେନ ତେନ ସ୍ୱର୍ଗେ ମହୀୟତେ । ୧୫୫ । †

ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପୃଥକ୍ ଯଜ୍ଞ, ବ୍ରତ ଏବଂ ଉପବାସ ନାହିଁ, ଯେ ପତିସେବା କରେ ସେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱର୍ଗରେ ପୂଜ୍ୟା ହୁଏ ।

ପାଣିଗ୍ରାହସ୍ୟ ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଜୀବତୋ ବା ମୃତସ୍ୟ ବା ।
ପତିଲୋକମଭୀପ୍ସନ୍ତୀ ନାଚରେତ୍କିଞ୍ଚିଦପ୍ରିୟମ୍ । ୧୫୬ ।

ପତିଲୋକାଭିକାଙ୍କ୍ଷିଣୀ ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀ ଜୀବିତ ଥିଲେ ବା ମୃତ, ହେଲେ ତାହାର କୌଣସି ଅପ୍ରିୟ ଆଚରଣ କରିବ ନାହିଁ ।

କାମଂ ତୁ କ୍ଷପୟେଦ୍ଦେହଂ ପୁଷ୍ପମୂଳ ଫଳୈଃ ଶୁଭୈଃ ।
ନ ତୁ ନାମାପି ଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ପତ୍ୟୌ ପ୍ରେତେ ପରସ୍ୟ ତୁ । ୧୫୭ ।

ବରଂ ପବିତ୍ର ପୁଷ୍ପମୂଳଫଳଦ୍ୱାରା ଦେହକୁ କ୍ଷୀଣ କରିବ ତଥାପି ସ୍ୱାମୀ ମୃତ୍ୟୁପରେ କଦାପି (ବ୍ୟଭିଚାର ଇଚ୍ଛାରେ) ପର ପୁରୁଷର ନାମ ସୁଦ୍ଧା ନେବ ନାହିଁ ।

ଆସୀତା ମରଣାତ୍କ୍ଷାନ୍ତା ନିୟତା ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୀ ।
ଯୋ ଧର୍ମ ଏକପତ୍ନୀନାଂ କାଙ୍କ୍ଷନ୍ତୀ ତମନୁତ୍ତମମ୍ । ୧୫୮ ।

ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷମାଯୁକ୍ତା ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟା ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୀ ହୋଇ ପତିବ୍ରତା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମର ଆକାଙ୍କ୍ଷା କରି ରହିବ ।

---

* ଏହାପରେ ୩ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ —

ଦାନପ୍ରଭୃତି ଯା ତୁ ସ୍ୟାଦ୍ ଯାବଦାୟୁଃ ପତିବ୍ରତା ।
ଭର୍ତ୍ତୃଲୋକଂ ନ ତ୍ୟଜତି ଯଥୈବାରୁନ୍ଧତୀ ତଥା ।

କନ୍ୟାଦାନ ସମୟଠାରୁ ଯାବଜ୍ଜୀବନ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ପତିବ୍ରତା ହୁଏ ସେ ଅରୁନ୍ଧତୀ ନକ୍ଷତ୍ର ପରି ଭର୍ତ୍ତୃଲୋକକୁ ତ୍ୟାଗ କରେ ନାହିଁ ।

† ଏହାପରେ ୩ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—

ପତ୍ୟୌ ଜୀବତି ଯା ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପବାସଂ ବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।
ଆୟୁଷ୍ୟଂ ବାଧତେ ଭର୍ତ୍ତୁର୍ନରକଂ ଚୈବ ଗଚ୍ଛତି ।

ପତିର ଜୀବନ କାଳରେ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପବାସ ବ୍ରତ କରେ ସେ ପତିର ଆୟୁରେ ବାଧା ପହଞ୍ଚାଇ ନଷ୍ଟପୁଣ୍ୟ ନରକକୁ ଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନେକାନି ସହସ୍ରାଣି କୁମାରବ୍ରହ୍ମଚାରିଣାମ୍ ।
ଦିବଂ ଗତାନି ବିପ୍ରାଣାମକୃତ୍ୱା କୁଳସନ୍ତତିମ୍ ।୧୫୯।

ବହୁସହସ୍ର କୌମାର ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ତାନ କୁଳ ବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ଉତ୍ପାଦନ ନ କରି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇଅଛନ୍ତି ।

ମୃତେ ଭର୍ତ୍ତରି ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତା ।
ସ୍ୱର୍ଗଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟପୁତ୍ରାପି ଯଥା ତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ।୧୬୦।

ସେହି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ପରି ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପତିର ମୃତ୍ୟୁ ଉତ୍ତାରୁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟରେ ଥାଇ ଅପୁତ୍ରୀ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଏ ।

ଅପତ୍ୟଲୋଭାଦ୍ ଯା ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଭର୍ତ୍ତାରମତିବର୍ତ୍ତତେ ।
ସେହ ନିନ୍ଦାମବାପ୍ନୋତି ପତିଲୋକାଚ୍ଚ ହୀୟତେ ।୧୬୧।

ସନ୍ତାନ ହେବା ଲୋଭରେ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀକୁ ଅତିବର୍ତ୍ତନ କରି ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ହୁଏ ସେ ଇହଲୋକରେ ନିନ୍ଦାପାଏ ଓ ଇହକାଳରେ ପତି ଲୋକରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ।

ନାନ୍ୟୋତ୍ପନ୍ନା ପ୍ରଜାସ୍ତୀହ ନ ଚାପ୍ୟନ୍ୟପରିଗ୍ରହେ ।
ନ ଦ୍ୱିତୀୟଶ୍ଚ ସାଧ୍ୱୀନାଂ କ୍ୱଚିଦ୍ଭର୍ତ୍ତୋପଦିଶ୍ୟତେ ।୧୬୨।

ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ଦ୍ୱାରା ଜାତ ସନ୍ତାନ ଅଥବା ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ପରିଗ୍ରହଣରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ତାହାର ନୁହେଁ, ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭର୍ତ୍ତାର ଉପଦେଶ କୌଣସିଠାରେ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ ।

ପତିଂ ହିତ୍ୱାପକୃଷ୍ଟଂ ସ୍ୱମୁତ୍କୃଷ୍ଟଂ ଯା ନିଷେବତେ ।
ନିନ୍ଦ୍ୟୈବ ସା ଭବେଲ୍ଲୋକେ ପରପୂର୍ବେତି ଚୋଚ୍ୟତେ ।୧୬୩।

ନିଜର ଅପକୃଷ୍ଟ ପତିକୁ ଛାଡ଼ି ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜମତରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପୁରୁଷର ସେବା କରେ ସେ ସଂସାରରେ ନିନ୍ଦାଭାଗିନୀ ହୁଏ ଓ ପରପୂର୍ବା ବୋଲାଏ ।

ବ୍ୟଭିଚାରାତ୍ତୁ ଭର୍ତ୍ତୁଃ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକେ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ନିନ୍ଦ୍ୟତାମ୍ ।
ଶୃଗାଳଯୋନିଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପାପରୋଗୈଶ୍ଚ ପୀଡ୍ୟତେ ।୧୬୪।

ପରପୁରୁଷ ଉପଭୋଗ ଦ୍ୱାରା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ସଂସାରରେ ନିନ୍ଦନୀୟା ହୁଏ ଓ ଶୃଗାଳଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ନାନାପ୍ରକାର ପାପ (କୁଷ୍ଠାଦି) ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରେ ।

ପତିଂ ଯା ନାଭିଚରତି ମନୋବାଗ୍ ଦେହସଂଯତା ।
ସା ଭର୍ତ୍ତୃଲୋକମାପ୍ନୋତି ସଦ୍ଭିଃ ସାଧ୍ୱୀତି ଚୋଚ୍ୟତେ ।୧୬୫।

ଯେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ କାୟ ମନୋବାକ୍ୟରେ ସଂଯତ ହୋଇ ପତିକୁ ଅତିକ୍ରମ ନ କରେ ସେ ପତିଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ (ଅର୍ଥାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହେଲେ ସ୍ୱାମୀ ପାଏ) ଓ ସାଧୁମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ସାଧ୍ୱୀ ବୋଲାଏ ।

ଅନେନ ନାରୀବୃତ୍ତେନ ମନୋବାଗ୍ ଦେହସଂଯତା ।
ଇହାଗ୍ର୍ୟାଂ କୀର୍ତ୍ତିମାପ୍ନୋତି ପତିଲୋକଂ ପରତ୍ର ଚ ।୧୬୬।

ଏହି ନାରୀଧର୍ମ ଦ୍ୱାରା କାୟ ମନୋବାକ୍ୟରେ ସଂଯମୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଇହଲୋକରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୀର୍ତ୍ତି ଏବଂ ପରଲୋକରେ ପତିଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏବଂ ବୃତ୍ତାଂ ସବର୍ଣ୍ଣାଂ ସ୍ତ୍ରୀଂ ଦ୍ୱିଜାତିଃ ପୂର୍ବମାରିଣୀମ୍ ।
ଦାହୟେଦଗ୍ନିହୋତ୍ରେଣ ଯଜ୍ଞପାତ୍ରୈଶ୍ଚ ଧର୍ମବିତ୍ ।୧୬୭।

ଏହିପରି ସବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତ୍ରୀ ପତିଆଗରୁ ମରିଗଲେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ଦ୍ୱିଜ ତାହାକୁ ସ୍ମାର୍ତ୍ତାଗ୍ନି ଓ ଯଜ୍ଞପାତ୍ରଦ୍ୱାରା ଦାହ କରିବ ।

ଭାର୍ଯ୍ୟାୟୈ ପୂର୍ବମାରିଣ୍ୟୈ ଦତ୍ତ୍ୱାଗ୍ନୀନନ୍ତ୍ୟକର୍ମଣି ।
ପୁନର୍ଦାରକ୍ରିୟାଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ପୁନରାଧାନମେବ ଚ ।୧୬୮।

ଭାର୍ଯ୍ୟା ଆଗେ ମରିଗଲେ ଦାହ ଓ ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟା କରି ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ ସକାଶେ ପୁଣି ବିବାହ କରିବ ଓ ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନ କରିବ ।

ଅନେନ ବିଧିନା ନିତ୍ୟଂ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନ୍ନ ହାପୟେତ୍ ।
ଦ୍ୱିତୀୟମାୟୁଷୋ ଭାଗଂ କୃତଦାରୋ ଗୃହେ ବସେତ୍ ।୧୬୯।

ଏହି ବିଧିରେ ନିତ୍ୟ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞ ନ ଛାଡ଼ି ଆୟୁର ଦ୍ୱିତୀୟଭାଗ ଦାରପରିଗ୍ରହ କରି ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ବାସ କରିବ ।

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ ।

—*—

ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଏବଂ ଗୃହାଶ୍ରମେ ସ୍ଥିତ୍ୱା ବିଧିବତ୍ସ୍ନାତକୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ବନେ ବସେତ୍ତୁ ନିୟତୋ ଯଥାବଦ୍ ବିଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।୧।*

(ସମାବର୍ତ୍ତନପରେ) ସ୍ନାତକ ଦ୍ୱିଜ ଏହିପରି ଯଥାବିଧି ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ରହି ନିୟମ ପୂର୍ବକ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ବନରେ ବାସ କରିବ (ଅର୍ଥାତ୍ ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବ) ।

ଗୃହସ୍ଥସ୍ତୁ ଯଦା ପଶ୍ୟେଦ୍ ବଳୀପଳିତମାତ୍ମନଃ ।
ଅପତ୍ୟସ୍ୟୈବ ଚାପତ୍ୟଂ ତଦାରଣ୍ୟଂ ସମାଶ୍ରୟେତ୍ । ୨ ।

ଗୃହସ୍ଥ ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ଦେହର ଚର୍ମ ଶିଥିଳ ଓ ବାଳ ପାଚିଯିବା ଏବଂ ସନ୍ତାନର ସନ୍ତାନ ହେବା ଦେଖିବ ସେତେବେଳେ ବନକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିବ ।

ସନ୍ତ୍ୟଜ୍ୟ ଗ୍ରାମ୍ୟମାହାରଂ ସର୍ବଞ୍ଚୈବ ପରିଚ୍ଛଦମ୍ ।
ପୁତ୍ରେଷୁ ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ନିକ୍ଷିପ୍ୟ ବନଂ ଗଚ୍ଛେତ୍ ସହୈବ ବା । ୩ ।

ଗ୍ରାମ୍ୟ ଆହାର (ଡାଲି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଇତ୍ୟାଦି) ଛାଡ଼ି ଗବାଶ୍ୱଶଯ୍ୟାସନାଦି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଅଥବା ସଙ୍ଗେ ନେଇ ବନକୁ ଯିବ ।

---

*—ଏହାପରେ ଏକପୁସ୍ତକ ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଟୀକାରେ ମିଳେ :—

ଅତଃ ପରଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଧର୍ମଂ ବୈଖାନସାଶ୍ରମମ୍ ।
ବନ୍ୟମୂଳଫଳାନାଞ୍ଚ ବିଧିଂ ଗ୍ରହଣମୋକ୍ଷଣେ ।

ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମିର ଧର୍ମ ଏବଂ ବନର ମୂଳ ଓ ଫଳ ନେବା ଓ ତ୍ୟାଗ କରିବାର ବିଧି କହିବୁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ସମାଦାୟ ଗୃହ୍ୟଂ ଚାଗ୍ନିପରିଚ୍ଛଦମ୍ ।
ଗ୍ରାମାଦରଣ୍ୟଂ ନିଃସୃତ୍ୟ ନିବସେନ୍ନିୟତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୪ ।

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ଓ ତହିଁର ପାତ୍ର ସ୍ରୁକ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଗ୍ରହଣକରି ଗ୍ରାମରୁ ଅରଣ୍ୟକୁ ବାହାରି ଯାଇ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ବନରେ ରହିବ ।

ମୁନ୍ୟନ୍ନୈର୍ବିବିଧୈର୍ମେଧ୍ୟୈଃ ଶାକମୂଳଫଳେନ ବା ।
ଏତାନେବ ମହାଯଜ୍ଞାନ୍ନିର୍ବପେଦ୍ ବିଧିପୂର୍ବକମ୍ । ୫ ।

ନାନାପ୍ରକାର ମୁନିମାନଙ୍କର (ନୀବାରାଦି) ପବିତ୍ର ଅନ୍ନ ବା ଶାକ ମୂଳ ଫଳ ଦ୍ୱାରା ବିଧିପୂର୍ବକ ମହାଯଜ୍ଞର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବ ।

ବସୀତ ଚର୍ମ ଚୀରଂ ବା ସାୟଂ ସ୍ନାୟାତ୍ ପ୍ରଗେ ତଥା ।
ଜଟାଶ୍ଚ ବିଭୃୟାନ୍ନିତ୍ୟଂ ଶ୍ମଶ୍ରୁଲୋମନଖାନି ଚ । ୬ ।

ମୃଗାଦିର ଚର୍ମ ବା ବୃକ୍ଷବଲ୍କଳାଦିର ବସ୍ତ୍ରଖଣ୍ଡ ପିନ୍ଧିବ, ସାୟଂ ତଥା ପ୍ରାତଃକାଳରେ ସ୍ନାନ କରିବ ଏବଂ ନିତ୍ୟ ଜଟା, ଶ୍ମଶ୍ରୁ ଲୋମ ଓ ନଖ ଧାରଣ କରିବ ।

ଯଦ୍ଭକ୍ଷ୍ୟଂ ସ୍ୟାତ୍ତତୋ ଦଦ୍ୟାଦ୍ ବଳିଂ ଭିକ୍ଷାଞ୍ଚ ଶକ୍ତିତଃ ।
ଅମ୍ବୁମୂଳଫଳଭିକ୍ଷାଭିରର୍ଚ୍ଚୟେଦାଶ୍ରମାଗତାନ୍ । ୭ ।

ଯାହା ଖାଇବାକୁ ଥିବ ତହିଁରୁ ଯଥାଶକ୍ତି ବଳି କରିବ ଓ ଭିକ୍ଷାଦେବ ଏବଂ ଆଶ୍ରମାଗତ ଅତିଥିଙ୍କୁ ଜଳ ମୂଳ ଫଳ ଭିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ସତ୍କାର କରିବ ।

ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟେ ନିତ୍ୟଯୁକ୍ତଃ ସ୍ୟାଦ୍ଦାନ୍ତୋ ମୈତ୍ରଃ ସମାହିତଃ ।
ଦାତା ନିତ୍ୟମନାଦାତା ସର୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପକଃ । ୮ ।

ପ୍ରତିଦିନ ବେଦାଧ୍ୟୟନରେ ରତହେବ, ଶୀତତାପାଦି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱସହନଶୀଳ ହେବ ସର୍ବଦା ଦାତାହେବ ଓ ସଂଯତମନା ହେବ (କାହାରିଠାରୁ କିଛି ନେବ ନାହିଁ) ଓ ସକଳ ଜୀବକୁ ଦୟା କରିବ ।

ବୈତାନିକଞ୍ଚ ଜୁହୁୟାଦଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଯଥାବିଧି ।
ଦର୍ଶମସ୍କନ୍ଦୟନ୍ ପର୍ବ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସଞ୍ଚ ଯୋଗତଃ । ୯ ।

ବୈତାନିକ (ଗାର୍ହପତ୍ୟ, ଆହବନୀୟ ଓ ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନି ଏହି ତ୍ରେତାଗ୍ନିର ସଂଯୋଗ ଜନିତ) ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ହୋମ କରିବ ଏବଂ ସମୟାନୁସାରେ ଦର୍ଶ ଓ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ ଯାଗ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଋକ୍ଷେଷ୍ଟ୍ୟାଗ୍ରୟଣଞ୍ଚୈବ ଚାତୁର୍ମାସ୍ୟାନି ଚାହରେତ୍ ।
ତୁରାୟଣଞ୍ଚ କ୍ରମଶୋ ଦାକ୍ଷସ୍ୟାୟନମେବ ଚ । ୧୦ ।

ନକ୍ଷତ୍ରଯାଗ, ନବାନ୍ନ, ଚାତୁର୍ମାସ୍ୟ, ଉତ୍ତରାୟଣ ଓ ଦକ୍ଷିଣାୟନ ଯାଗ ଯଥାବିଧି ସମ୍ପନ୍ନ କରିବ ।

ବାସନ୍ତଶାରଦୈର୍ମେଧ୍ୟୈର୍ମୁନ୍ୟନ୍ନୈଃ ସ୍ୱୟମାହୃତୈଃ ।
ପୁରୋଡାଶାଂଶ୍ଚରୂଂଶ୍ଚୈବ ବିଧିବନ୍ନିର୍ବପେତ୍ ପୃଥକ୍ । ୧୧ ।

ବସନ୍ତ ଓ ଶରତ୍କାଳୋଦ୍ଭୂତ ପବିତ୍ର ମୁନିଜନସେବିତ ଶସ୍ୟାନ୍ନସବୁ ସ୍ୱୟଂ ଆହରଣ ପୂର୍ବକ ତହିଁରେ ପୁରୋଡାଶ ଓ ଚରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଯଥାବିଧି ପୃଥକ୍ ୨ ଯାଗ ସମ୍ପାଦନ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେବତାଭ୍ୟସ୍ତୁ ତଦ୍ଧୁତ୍ୱା ବନ୍ୟଂ ମେଧ୍ୟତରଂ ହବିଃ ।
ଶେଷମାତ୍ମନି ଯୁଞ୍ଜୀତ ଲବଣଞ୍ଚ ସ୍ୱୟଂ କୃତମ୍ ।୧୨।

ଶେଷ ବନ୍ୟ ପବିତ୍ରତର ହବଦ୍ୱାରା ଦେବତାମାନଙ୍କର ହୋମକରି ଯାହା କିଛି ପୁରୋଡ଼ାଶାଦି ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଁରେ ସ୍ୱୟଂ କୃତ (ସେନ୍ଧବାଦି) ଲୁଣ ମିଶାଇ ଆପେ ଖାଇବ ।

ସ୍ଥଳଜୌଦକଶାକାନି ପୁଷ୍ପମୂଳଫଳାନି ଚ ।
ମେଧ୍ୟବୃକ୍ଷୋଦ୍ଭବାନ୍ୟଦ୍ୟାତ୍ ସ୍ନେହାଂଶ୍ଚ ଫଳସମ୍ଭବାନ୍ ।୧୩।

ସ୍ଥଳଜ ଓ ଜଳଜ ଶାକସବୁ ପବିତ୍ର ବୃକ୍ଷଜାତ ପୁଷ୍ପ ମୂଳ, ଫଳ ସକଳ ଏବଂ (ଇଙ୍ଗୁଦ୍ୟାଦି) ଫଳଜାତ ସ୍ନେହ ଭୋଜନ କରିବ ।

ବର୍ଜୟେନ୍ମଧୁ ମାଂସଞ୍ଚ ଭୌମାନି କବକାନି ଚ ।
ଭୂସ୍ତୃଣଂ ଶିଗ୍ରୁକଞ୍ଚୈବ ଶ୍ଳେଷ୍ମାତକଫଳାନି ଚ ।୧୪।

ମଧୁ, ମାଂସ, ଭୂଛତ୍ରୁ, ଭୂସ୍ତୃଣ (ମାଳବ ଦେଶୀୟ ଶାକ), ଶିଗ୍ରୁକ (ସଜନା) ଓ ଶ୍ଳେଷ୍ମାତକ (ଭୂଆଳ) ଫଳ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ (ଖାଇବ ନାହିଁ) ।

ତ୍ୟଜେଦାଶ୍ୱୟୁଜେ ମାସି ମୁନ୍ୟନ୍ନଂ ପୂର୍ବସଞ୍ଚିତମ୍ ।
ଜୀର୍ଣ୍ଣାନି ଚୈବ ବାସାଂସି ଶାକମୂଳଫଳାନି ଚ ।୧୫।

ପୂର୍ବ ସଞ୍ଚିତ ମୁନ୍ୟନ୍ନେ ଅଥବା ଶାକମୂଳ ଫଳ ଯଦି କିଛି ଅବଶିଷ୍ଟ ଥାଏ ତଥା ଜୀର୍ଣ୍ଣବସ୍ତ୍ର ଏସବୁ ପ୍ରତି ଆଶ୍ୱିନ ମାସରେ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ନ ଫାଳକୃଷ୍ଟମଶ୍ନୀୟାଦୁତ୍ସୃଷ୍ଟମପି କେନଚିତ୍ ।
ନ ଗ୍ରାମଜାତାନ୍ୟାର୍ତ୍ତୋଽପି ମୂଳାନି ଚ ଫଳାନି ଚ ।୧୬।

କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧାନ୍ୟାଦି କେହି ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଖାଇବ ନାହିଁ ଏବଂ କ୍ଷୁଧାରେ କାତର ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଗ୍ରାମଜାତ ଫଳମୂଳ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

ଅଗ୍ନିପକ୍ୱାଶନୋ ବା ସ୍ୟାତ୍କାଳପକ୍ୱଭୁଗେବ ବା ।
ଅଶ୍ମକୁଟ୍ଟୋ ଭବେଦ୍ ବାପି ଦନ୍ତୋଲୂଖଳିକୋଽପି ବା ।୧୭।

ଅଗ୍ନିପକ୍ୱ ଅନ୍ନ ଅଥବା ସମୟରେ ପାଚିଥିବା ଫଳ ଅଥବା ପଥରରେ କୁଟି କମ୍ବା ଦାନ୍ତକୁ ଉଦୂଖଳ ଓ ମୁଷଳ ପରି କରି (ଚୋବାଇ) ଖାଇବ ।

ସଦ୍ୟଃ ପ୍ରକ୍ଷାଳକୋ ବା ସ୍ୟାନ୍ମାସସଞ୍ଚୟିକୋଽପି ବା ।
ଷଣ୍ମାସନିଚୟୋ ବା ସ୍ୟାତ୍ସମାନିଚୟ ଏବ ବା ।୧୮।

ପ୍ରତିଦିନର ପ୍ରୟୋଜନ ଭଳି ଅଥବା ମାସକ ସକାଶେ ଅବା ଛଅମାସ ବା ବର୍ଷକ ସକାଶେ ସଞ୍ଚୟ କରି ରଖିବ ।

ନକ୍ତଂ ବାନ୍ନଂ ସମଶ୍ନୀୟାଦ୍ଦିବା ବାହୃତ୍ୟ ଶକ୍ତିତଃ ।
ଚତୁର୍ଥକାଳିକୋ ବା ସ୍ୟାତ୍ସ୍ୟାଦ୍ ବାଷ୍ଟମକାଳିକଃ ।୧୯।

ଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଅନ୍ନ ଆହରଣ କରି ସାୟାହ୍ନ ଅଥବା ଦିବାରେ (ଥରେ) ଭୋଜନ କରିବ ଅଥବା ଚତୁର୍ଥ କାଳକ (ଦିନେ ଉପବାସ କରି ଅନ୍ୟ ଦିନ ଥରେ)

Digitized by srujanika@gmail.com

କମ୍ବା ଅଷ୍ଟମ କାଳକ (ତିନଦିନ ଉପାସ ରହି ଚତୁର୍ଥଦିନ ରାତିରେ) ଖାଇବ ।

ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣବିଧାନୈର୍ବା ଶୁକ୍ଲେ କୃଷ୍ଣେ ଚ ବର୍ତ୍ତୟେତ୍ ।
ପକ୍ଷାନ୍ତୟୋର୍ବାପ୍ୟଶ୍ନୀୟାଦ୍ ଯବାଗୂଂ କ୍ୱଥିତାଂ ସକୃତ୍ । ୨୦ । *

ଅଥବା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବିଧି ଅନୁସାରେ ଶୁକ୍ଲପକ୍ଷରେ ଏକ ଏକ ଗ୍ରାସ ବୃଦ୍ଧି ଓ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷରେ ଏକ ଏକ ଗ୍ରାସ ଊଣାକରି ରହିବ ଅଥବା ପକ୍ଷାନ୍ତ (ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଅମାବାସ୍ୟାରେ) ଥରେ ଯାଉ ଖାଇବ ।

ପୁଷ୍ପମୂଳଫଳୈର୍ବାପି କେବଳୈର୍ବର୍ତ୍ତୟେତ୍ସଦା ।
କାଳପକ୍ୱୈଃ ସ୍ୱୟଂ ଶୀର୍ଣ୍ଣୈର୍ବୈଖାନସମତେ ସ୍ଥିତଃ । ୨୧ ।

ଅଥବା ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମ ମତାନୁସାରେ ତହିଁ ସର୍ବଦା କେବଳ ସମୟରେ ପାଚିବା ବା ଝଡ଼ିବା ପୁଷ୍ପମୂଳଫଳଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିବ ।

ଭୂମୌ ବିପରିବର୍ତ୍ତେତ ତିଷ୍ଠେଦ୍ ବା ପ୍ରପଦୈର୍ଦିନମ୍ ।
ସ୍ଥାନାସନାଭ୍ୟାଂ ବିହରେତ୍ସବନେଷୂପଯନ୍ନପଃ । ୨୨ ।

ଭୂମିରେ ବସିବ ବା ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ଦେବ ବା ଦିନ ଉର୍ଦ୍ଧ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିବ; ସ୍ଥାନ ଓ ଆସନରେ ବୁଲିବ ଏବଂ ପ୍ରାତଃ, ପ୍ରାତଃ ଓ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ସ୍ନାନ କରିବ ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମେ ପଞ୍ଚତପାସ୍ତୁ ସ୍ୟାଦ୍ବର୍ଷାସ୍ୱଭ୍ରାବକାଶିକଃ ।
ଆର୍ଦ୍ରବାସାସ୍ତୁ ହେମନ୍ତେ କ୍ରମଶୋ ବର୍ଦ୍ଧୟଂସ୍ତପଃ । ୨୩ ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ପଞ୍ଚାଗ୍ନି (ଚାରିପାଖରେ ନିଆଁ ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ) ସାଧନ କରିବ ଏବଂ ବର୍ଷାକାଳରେ ଆବରଣ (ଛାୟା)ରହିତ ହେବ ଓ ହେମନ୍ତ କାଳରେ ଓଦା ଲୁଗାରେ ରହିବ ଏବଂ ଏହିପରି (ସହିଷ୍ଣୁତାରୂପ) ତପସ୍ୟା ବଢ଼ାଇବ ।

ଉପସ୍ପୃଶଂସ୍ତ୍ରିଷବଣଂ ପିତୃନ୍ ଦେବାଂଶ୍ଚ ତର୍ପୟେତ୍ ।
ତପଶ୍ଚରଂଶ୍ଚୋଗ୍ରତରଂ ଶୋଷୟେଦ୍ଦେହମାତ୍ମନଃ । ୨୪ ।

ତ୍ରିକାଳ ସ୍ନାନ କରି ଦେବ ଓ ପିତୃଲୋକଙ୍କ ତର୍ପଣ କରିବ ଏବଂ ଉଗ୍ରତର (କଠୋର) ତପସ୍ୟା କରି ଆପଣା ଶରୀରକୁ ଶୁଖାଇବ ।

ଅଗ୍ନୀନାତ୍ମନି ବୈତାନାନ୍ ସମାରୋପ୍ୟ ଯଥାବିଧି ।
ଅନଗ୍ନିରନିକେତଃ ସ୍ୟାନ୍ମୁନିର୍ମୂଳଫଳାଶନଃ । ୨୫ ।

ବାନପ୍ରସ୍ଥ ବିଧାନାନୁସାରେ (ଭସ୍ମପାନାଦି ଦ୍ୱାରା) ଶ୍ରୌତାଗ୍ନି ଆତ୍ମାରେ, ସମାରୋପଣ କରି ଲୌକିକାଗ୍ନି ଶୂନ୍ୟ ଓ ଗୃହଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ମୌନବ୍ରତ ଧାରଣ ପୂର୍ବକ ଫଳମୂଳ ଖାଇ ରହିବ ।

ଅପ୍ରଯତ୍ନଃ ସୁଖାର୍ଥେଷୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଧରାଶୟଃ ।
ଶରଣେଷ୍ୱମମଶ୍ଚୈବ ବୃକ୍ଷମୂଳନିକେତନଃ । ୨୬ ।

---

* ଏହାପରେ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—

ଯତଃ ପତ୍ରଂ ସମାଦଦ୍ୟାନ୍ନ ତତଃ ପୁଷ୍ପମାହରେତ୍ ।
ଯତଃ ପୁଷ୍ପଂ ସଦାଦଦ୍ୟାନ୍ନ ତତଃ ଫଳମାହରେତ୍ ॥

ଯେଉଁ ଗଛରୁ ପତ୍ର ନେବ ତହିଁରୁ ଫୁଲ ନେବ ନାହିଁ, ଯହିଁରୁ ଫୁଲ ନେବ ତହିଁରୁ ଫଳ ନେବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୁଖ ପ୍ରକାରେ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ନାହିଁ, ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ଭୋଗାଦି ରହିତ ଓ ଧରଣୀଶାୟୀ ହେବ, ନିବାସ ସ୍ଥାନରେ ମମତା ତ୍ୟାଗ କରିବ ଏବଂ ଗଛ ମୂଳରେ ରହିବ ।

ତାପସେଷ୍ୱେବ ବିପ୍ରେଷୁ ଯାତ୍ରିକଂ ଭୈକ୍ଷମାହରେତ୍ ।
ଗୃହମେଧିଷୁ ଚାନ୍ୟେଷୁ ଦ୍ୱିଜେଷୁ ବନବାସିଷୁ । ୨୭ ।

(ଫଳମୂଳାଭାବରେ) ବାନପ୍ରସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ପ୍ରାଣଧାରଣର ଉପଯୋଗି ଭିକ୍ଷା ନେବ ଅଥବା (ତଦଭାବେ) ଅନ୍ୟ ବନବାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଆହରଣ କରିବ ।

ଗ୍ରାମାଦାହୃତ୍ୟ ବାଶ୍ନୀୟାଦଷ୍ଟୌ ଗ୍ରାସାନ୍ ବନେ ବସନ୍ ।
ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ପୁଟେନୈବ ପାଣିନା ଶକଲେନ ବା । ୨୮ ।

ଏଥିରେ ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ ଗ୍ରାମରୁ ପତ୍ରପୁଟ, ମୃତ୍ପାତ୍ର ବା ହାତରେ ଭିକ୍ଷା ଘେନି ବନରେ ଥାଇ ଆଠଗ୍ରାସ ଭୋଜନ କରିବ ।

ଏତାଶ୍ଚାନ୍ୟାଶ୍ଚ ସେବେତ ଦୀକ୍ଷା ବିପ୍ରୋ ବନେ ବସନ୍ ।
ବିବିଧାଶ୍ଚୌପନିଷଦୀରାତ୍ମସଂସିଦ୍ଧୟେ ଶ୍ରୁତୀଃ । ୨୯ ।

ବାନପ୍ରସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏହିସବୁ ଏବଂ ଅପରାପର ନିୟମମାନ ପ୍ରତିପାଳନ କରିବ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମସିଦ୍ଧି ସକାଶେ ଉପନିଷଦ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିବିଧ ବେଦବାକ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରିବ ।

ଋଷିଭିର୍ବ୍ରାହ୍ମଣୈଶ୍ଚୈବ ଗୃହସ୍ଥୈରେବ ସେବିତାଃ ।
ବିଦ୍ୟାତପୋବିବୃଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ଶରୀରସ୍ୟ ଚ ଶୁଦ୍ଧୟେ । ୩୦ ।

ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶୀ ଋଷିମାନେ, ପରିବ୍ରାଜକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ମଧ୍ୟ ଗୃହସ୍ଥଗଣ ସୁଦ୍ଧା ବିଦ୍ୟା ଓ ତପସ୍ୟାର ବୃଦ୍ଧି ତଥା ଶରୀରର ଶୁଦ୍ଧି ସକାଶେ ସେହି ଉପନିଷତ୍‌ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବେଦ-ବାକ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି ।

ଅପରାଜିତାଂ ବାସ୍ଥାୟ ବ୍ରଜେଦ୍ଦିଶମଜିହ୍ମଗଃ ।
ଆନିପାତାଚ୍ଛରୀରସ୍ୟ ଯୁକ୍ତୋ ବାର୍ୟନିଲାଶନଃ । ୩୧ ।

ଏହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ (ଯୋଗଯୁକ୍ତ) ଥାଇ ଶରୀରର ନିପାତ (ମୃତ୍ୟୁ, ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳ ବାୟୁ ଖାଇ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ବକ୍ରଗତି ହୀନ [illegible] ଦିଗ୍ ଆଶ୍ରୟ କରିଯିବ । (ଏହା ଶାସ୍ତ୍ରବିହିତ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନାଖ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ) ।

ଆସାଂ ମହର୍ଷିଚର୍ଯ୍ୟାଣାଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱାନ୍ୟତମୟା ତନୁମ୍ ।
ବୀତଶୋକଭୟୋ ବିପ୍ରୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ମହୀୟତେ । ୩୨ ।

ମହର୍ଷିମାନଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠେୟ ଏହିସବୁ ବା ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଶୋକ-ଭୟରହିତ ହୋଇ ଶରୀରତ୍ୟାଗ କରି ବିପ୍ର ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ([illegible]) ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ବନେଷୁ ଚ ବିହୃତ୍ୟୈବଂ ତୃତୀୟଂ ଭାଗମାୟୁଷଃ ।
ଚତୁର୍ଥମାୟୁଷୋ ଭାଗଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଗାନ୍ ପରିବ୍ରଜେତ୍ । ୩୩ ।

ଆୟୁର ତୃତୀୟଭାଗ ଏହିପରି ବନରେ ଯାପନ କରି ଚତୁର୍ଥଭାଗରେ (ବିଷୟାଦିର) ଆସକ୍ତି ଛାଡ଼ି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଆଶ୍ରମର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବ ।

ଆଶ୍ରମାଦାଶ୍ରମଂ ଗତ୍ୱା ହୁତହୋମୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ଭିକ୍ଷାବଳିପରିଶ୍ରାନ୍ତଃ ପ୍ରବ୍ରଜନ୍ ପ୍ରେତ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧତେ । ୩୪ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଶ୍ରମରୁ ଆଶ୍ରମକୁ ଯାଇ (ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟରୁ ଗୃହସ୍ଥ, ଗୃହସ୍ଥରୁ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଓ ବାନପ୍ରସ୍ଥରୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ) ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ହୋମକର୍ମ ଭିକ୍ଷା ଓ ବଳିରେ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ସନ୍ନ୍ୟାସାଶ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କଲେ ପରଲୋକରେ ମୋକ୍ଷ ମିଳେ ।

ଋଣାନି ତ୍ରୀଣ୍ୟପାକୃତ୍ୟ ମନୋ ମୋକ୍ଷେ ନିବେଶୟେତ୍ ।
ଅନପାକୃତ୍ୟ ମୋକ୍ଷନ୍ତୁ ସେବମାନୋ ବ୍ରଜତ୍ୟଧଃ ।୩୫।

ତିନି (ଋଷି, ଦେବ ଓ ପିତୃ) ଋଣ ପରିଶୋଧ କରି ମନକୁ ମୋକ୍ଷରେ ଲଗାଇବ ଏ ଏହି ଋଣମାନ ପରିଶୋଧ ନ କରି ମୋକ୍ଷ ସେବା କଲେ ଅଧୋଗତି ଲାଭ ହୁଏ ।

ଅଧୀତଃ ବିଧିବଦ୍‌ବେଦାନ୍ ପୁତ୍ରାଂଶ୍ଚୋତ୍ପାଦ୍ୟ ଧର୍ମତଃ ।
ଇଷ୍ଟ୍ୱା ଚ ଶକ୍ତିତୋ ଯଜ୍ଞୈର୍ମନୋ ମୋକ୍ଷେ ନିବେଶୟେତ୍ ।୩୬।

ବିଧିପୂର୍ବକ ବେଦପାଠ କରି ଧର୍ମତଃ (ବିବାହିତପତ୍ନୀରୁ ଋତୁଗମନକର୍ମାଦି ଦ୍ୱାରା) ପୁତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କରି ଯଥାଶକ୍ତି ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମାଦି ଯଜ୍ଞ କରି ତଦନନ୍ତର (ନିବୃତ୍ତି ମାର୍ଗରେ) ମନକୁ ମୋକ୍ଷରେ ଲଗାଇବ ।

ଅନଧୀତ୍ୟ ଦ୍ୱିଜୋ ବେଦାନନୁତ୍ପାଦ୍ୟ ତଥା ସୁତାନ୍ ।
ଅନିଷ୍ଟ୍ୱା ଚୈବ ଯଜ୍ଞୈଶ୍ଚ ମୋକ୍ଷମିଚ୍ଛନ୍ ବ୍ରଜତ୍ୟଧଃ ।୩୭।

ବେଦାଧ୍ୟୟନ ନ କରି ତଥା ପୁତ୍ରୋତ୍ପାଦନ ନ କରି ମଧ୍ୟ ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ ନ କରି ମୋକ୍ଷ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଅଧୋଗତି ଲାଭ ହୁଏ ।

ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାଂ ନିରୂପ୍ୟେଷ୍ଟିଂ ସର୍ବବେଦସଦକ୍ଷିଣାମ୍ ।
ଆତ୍ମନ୍ୟଗ୍ନୀନ୍ ସମାରୋପ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପ୍ରବ୍ରଜେଦ୍‌ଗୃହାତ୍ ।୩୮।

ସର୍ବସ୍ୱଦକ୍ଷିଣାର ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ଯାଗ କରି ଆପଣାର ଆତ୍ମାରେ ଅଗ୍ନି ସମାରୋପଣ ପୂର୍ବକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମରୁ ଚତୁର୍ଥ ଆଶ୍ରମକୁ ଧାରଣ କରିବ ।

ଯୋ ଦତ୍ତ୍ୱା ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟଃ ପ୍ରବ୍ରଜତ୍ୟଭୟଂ ଗୃହାତ୍ ।
ତସ୍ୟ ତେଜୋମୟା ଲୋକା ଭବନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ ।୩୯।

ଯେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ଅଭୟ ଦେଇ ଘରୁ ଚତୁର୍ଥ ଆଶ୍ରମକୁ ଯାଏ ସେ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀର ତେଜୋମୟ ଲୋକ (ମୋକ୍ଷ) ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଯସ୍ମାଦଣ୍ୱପି ଭୂତାନାଂ ଦ୍ୱିଜାନ୍ନୋତ୍ପଦ୍ୟତେ ଭୟମ୍ ।
ତସ୍ୟ ଦେହାଦ୍ ବିମୁକ୍ତସ୍ୟ ଭୟଂ ନାସ୍ତି କୁତଶ୍ଚନ ।୪୦।

ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜଠାରୁ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର କିଛିମାତ୍ର ଭୟ ଜାତ ନ ହୁଏ ତାହାର ଦେହତ୍ୟାଗ ହେଲେ କୁହାଣି ଭୟ ନ ଥାଏ ।

ଆଗାରାଦଭିନିଷ୍କ୍ରାନ୍ତଃ ପବିତ୍ରୋପଚିତୋ ମୁନିଃ ।
ସମୁପୋଢେଷୁ କାମେଷୁ ନିରପେକ୍ଷଃ ପରିବ୍ରଜେତ୍ ।୪୧।

ଘରୁ ବାହାରି ଦଣ୍ଡକମଣ୍ଡଳୁ ଯୋଗ୍ୟ କାମ୍ୟ ବିଷୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତହିଁରେ ଆସ୍ଥାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ମୁନି ଚତୁର୍ଥାଶ୍ରମ ଧାରଣ କରିବ ।

ଏକ ଏବ ଚରେନ୍ନିତ୍ୟଂ ସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥମସହାୟବାନ୍ ।
ସିଦ୍ଧିମେକସ୍ୟ ସଂପଶ୍ୟନ୍ନ ଜହାତି ନ ହୀୟତେ ।୪୨।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅସହାୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସିଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଏହା ଜାଣି ସର୍ବଦା ଏକାକୀ ବିଚରଣ କରିବ, ସଙ୍ଗଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଏକାକୀ ବିଚରଣ କଲେ ତାହାକୁ ତ୍ୟାଗକରି ନ ଯାଏ କି କେହି ଛାଡ଼ିଦେବାର ନ ଥାଏ (ତ୍ୟାଗ ଦୁଃଖର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ହୁଏ)

ଅନଗ୍ନିରନିକେତଃ ସ୍ୟାଦ୍ ଗ୍ରାମମନ୍ନାର୍ଥମାଶ୍ରୟେତ୍ ।
ଉପେକ୍ଷକୋଽସଙ୍କସୁକୋ ମୁନିର୍ଭାବସମାହିତଃ ।୪୩।

ସନ୍ନ୍ୟାସାଶ୍ରମରେ ଅଗ୍ନିହୀନ, ବାସହୀନ, ବ୍ୟାଧି ପ୍ରତିକାରରେ ଉପେକ୍ଷା, ସ୍ଥିରମତି ଏବଂ ସଦା ବ୍ରହ୍ମଭାବରେ ସମାହିତ ହୋଇ ବିଚରଣ କରିବ ଏବଂ ଭିକ୍ଷାନ୍ନ ସକାଶେ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବ ।

କପାଳଂ ବୃକ୍ଷମୂଳାନି କୁଚେଳମସହାୟତା ।
ସମତାଚୈବ ସର୍ବସ୍ମିନ୍ନେତନ୍ମୁକ୍ତସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣମ୍ ।୪୪।

(ଭୋଜନାର୍ଥ) ଖପର, (ସ୍ଥାନାର୍ଥ) ବୃକ୍ଷମୂଳ ମୋଟଲୁଗାର କନ୍ଥା, କାହାର ସହାୟତା ନ ନେବା ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରେ ସମାନ ବୁଦ୍ଧି ଏହାସବୁ ମୁକ୍ତର ଲକ୍ଷଣ ।

ନାଭିନନ୍ଦେତ ମରଣଂ ନାଭିନନ୍ଦେତ ଜୀବିତମ୍ ।
କାଳମେବ ପ୍ରତୀକ୍ଷେତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶଂ ଭୃତକୋ ଯଥା ।୪୫। *

ମରିବା ବା ବଞ୍ଚିବା କାହିଁରେ ସୁଖ ନ ରଖି ମୃତ୍ୟୁର ସମୟକୁ 'ଭୃତ୍ୟ ଆଜ୍ଞା ମାନିଲା ପରି ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଥାଏ ।

ଦୃଷ୍ଟିପୂତଂ ନ୍ୟସେତ୍ପାଦଂ ବସ୍ତ୍ରପୂତଂ ଜଳଂ ପିବେତ୍ ।
ସତ୍ୟପୂତାଂ ବଦେଦ୍ ବାଚଂ ମନଃପୂତଂ ସମାଚରେତ୍ । ୪୬ ।

ଦୃଷ୍ଟିପୂତ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଡ଼ ପକାଇବ (କଣ୍ଟା ବା ମଇଳା ସ୍ଥାନମାଡ଼ିବ ନାହିଁ), ଲୁଗାରେ ଛାଣି ପାଣି ପିଇବ, ସତ୍ୟଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ର କଥା କହିବ ଓ ମନରେ ପବିତ୍ର ଜାଣି ଆଚରଣ କରିବ ।

ଅତିବାଦାଂସ୍ତିତିକ୍ଷେତ ନାବମନ୍ୟେତ କଞ୍ଚନ ।
ନ ଚେମଂ ଦେହମାଶ୍ରିତ୍ୟ ବୈରଂ କୁର୍ବୀତ କେନଚିତ୍ ।୪୭।

---

* ଏହାପରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ୩ ଶ୍ଳୋକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରଥମ ଦୁଇ, ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରଥମଟି ଓ ୮ ପୁସ୍ତକରେ ୩ ଗୋଟି ଅଧିକ ମିଳେ :—

ଗ୍ରୀଷ୍ମାନ୍ ହେମନ୍ତକାନ୍ ମାସାନଷ୍ଟୌ ଭିକ୍ଷୁର୍ବିଚକ୍ରମେତ୍ ।
ଦୟାର୍ଥଂ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ବର୍ଷାସ୍ୱେକତ୍ର ସଂବସେତ୍ ।୧।

ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ଶୀତ ଆଠମାସ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦେଶାଟନ କରିବ ଏବଂ ସବୁ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଦୟାକରିବା ସକାଶେ ବର୍ଷା ଚାରିମାସ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରିବ ।

ନାସୂର୍ଯ୍ୟଂ ହି ବ୍ରଜେନ୍ମାର୍ଗଂ ନାଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଭୂମିମାକ୍ରମେତ୍ ।
ପରିଭୂତାଭିରଦ୍ଭିସ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟଂ କୁର୍ବୀତ ନିତ୍ୟଶଃ ।୨।

ଅନ୍ଧାରରେ ବାଟ ଚାଲିବ ନାହିଁ, ଭୂମି ନ ଦେଖି ଚାଲିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଅଧିକ ଜଳଦ୍ୱାରା ନିତ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

ସତ୍ୟାଂ ବାଚମହିଂସାଞ୍ଚ ବଦେଦନପକାରିଣୀମ୍ ।
କଳ୍କାପେତାମପରୁଷାମନୃଶଂସାମପୈଶୁନାମ୍ ।୩।

ସତ୍ୟ, ହିଂସାରହିତ ଓ ଅନ୍ୟର ଅନପକାରୀ ମଧ୍ୟ କଠୋରତା, କ୍ରୋଧ, ନିନ୍ଦା ଓ ଚୁଗୁଲି ରହିତ ବାକ୍ୟ କହିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅପର ଦୁର୍ବାକ୍ୟ କହିଲେ ସହ୍ୟ କରିବ, କାହାରିକୁ ଅପମାନ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହି ଦେହ ଧାରଣ କରି କାହାର ସଙ୍ଗେ ଶତ୍ରୁତା କରିବ ନାହିଁ ।

କ୍ରୁଧ୍ୟନ୍ତଂ ନ ପ୍ରତିକ୍ରୁଧ୍ୟେଦାକ୍ରୁଷ୍ଟଃ କୁଶଳଂ ବଦେତ୍ ।
ସପ୍ତଦ୍ୱାରାବକୀର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଚ ନ ବାଚମନୃତାଂ ବଦେତ୍ । ୪୮ ।

କେହି କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେଲେ ତାହାପ୍ରତି କ୍ରୋଧ କରିବ ନାହିଁ, କେହି ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲେ ତାହାପ୍ରତି ଭଲ କଥା ବ୍ୟବହାର କରିବ ଏବଂ ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟ ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧି ଗୃହୀତ କୌଣସି ବାକ୍ୟ ଅସତ୍ୟ ନ ବୋଲିବ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମରତିରାସୀନୋ ନିରପେକ୍ଷୋ ନିରାମିଷଃ ।
ଆତ୍ମନୈବ ସହାୟେନ ସୁଖାର୍ଥୀ ବିଚରେଦିହ । ୪୯ ।

ସର୍ବଦା ବ୍ରହ୍ମଧ୍ୟାନରେ ଅନୁରାଗୀ ହୋଇ ରହିବ, କାହାରି ଅପେକ୍ଷା ରଖିବ ନାହିଁ, ସକଳ ବିଷୟରେ ନିସ୍ପୃହ ଥିବ ଏବଂ ଆତ୍ମସହାୟରେ ନିତ୍ୟସୁଖ (ମୋକ୍ଷ)ର ଅଭିଳାଷୀ ହୋଇ ଏହି ସଂସାରରେ ବିଚରଣ କରିବ ।

ନ ଚୋତ୍ପାତନିମିତ୍ତାଭ୍ୟାଂ ନ ନକ୍ଷତ୍ରାଙ୍ଗବିଦ୍ୟୟା ।
ନାନୁଶାସନବାଦାଭ୍ୟାଂ ଭିକ୍ଷାଂ ଲିପ୍ସେତ କର୍ହିଚିତ୍ । ୫୦ ।

(ଭବିଷ୍ୟତ୍) ଭୂମିକମ୍ପାଦି ଉତ୍ପାତ ବା ଚକ୍ଷୁସ୍ପନ୍ଦନାଦି ନିମିତ୍ତ-ଘଟନାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାଖ୍ୟା, ନକ୍ଷତ୍ର ବା ହସ୍ତରେଖାଦିର ଫଳାଫଳ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅଥବା ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଅନୁଶାସନ ଦେଖାଇ କାହାଠାରୁ ଭିକ୍ଷାଲାଭର ଇଚ୍ଛା ରଖିବ ନାହିଁ ।

ନ ତାପସୈର୍ବ୍ରାହ୍ମଣୈର୍ବା ବୟୋଭିରପି ବା ଶ୍ୱଭିଃ ।
ଆକୀର୍ଣ୍ଣଂ ଭିକ୍ଷୁକୈର୍ବାନ୍ୟୈରଗାରମୁପସଂବ୍ରଜେତ୍ । ୫୧ ।

ବାନପ୍ରସ୍ଥ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପକ୍ଷୀ, କୁକ୍କୁର ଅଥବା ଅନ୍ୟ ଭିକ୍ଷୁକମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ସେବା ହୋଇଥିବା ଘରକୁ ଭିକ୍ଷା ସକାଶେ ଯିବ ନାହିଁ ।

କୢପ୍ତକେଶନଖଶ୍ମଶ୍ରୁଃ ପାତ୍ରୀ ଦଣ୍ଡୀ କୁସୁମ୍ଭବାନ୍ ।
ବିଚରେନ୍ନିୟତୋ ନିତ୍ୟଂ ସର୍ବଭୂତାନ୍ୟପୀଡ଼ୟନ୍ । ୫୨ ।

ନଖ କଟାଇ, ବାଳ ଓ ନିଶ ଦାଢ଼ୀ ଛଟାଇ, ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ଓ ଭିକ୍ଷାପାତ୍ର ସଙ୍ଗେ ନେଇ କାହାରିକି ପୀଡ଼ା ନ ଦେଇ ନିତ୍ୟ ନିୟମରେ ବିଚରଣ କରିବ ।

ଅତୈଜସାନି ପାତ୍ରାଣି ତସ୍ୟ ସ୍ୟୁର୍ନିର୍ବ୍ରଣାନି ଚ ।
ତେଷାମଦ୍ଭିଃ ସ୍ମୃତଂ ଶୌଚଂ ଚମସାନାମିବାଧ୍ୱରେ । ୫୩ ।

ତାହାର ପାତ୍ର ସୁନା ରୁପା ଇତ୍ୟାଦି ଧାତୁନିର୍ମିତ ବା ଛିଦ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ, ତାହାର ପବିତ୍ରତା ଯଜ୍ଞୀୟ ଚମସପରି ଜଳଦ୍ୱାରା ଧୋଇଲେ ପବିତ୍ର ହେବା ବୋଲୁଯାଇଅଛି

ଅଲାବୁଂ ଦାରୁପାତ୍ରଞ୍ଚ ମୃଣ୍ମୟଂ ବୈଦଳଂ ତଥା ।
ଏତାନି ଯତିପାତ୍ରାଣି ମନୁଃ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବୋଽବ୍ରବୀତ୍ । ୫୪ ।*

ଲାଉର ପାତ୍ର, କାଠର ପାତ୍ର, ମାଟିର ପାତ୍ର ବା ବାଉଁଶ ପାଟିଆ ଚଟିଲି ପାତ୍ର ବୋଲି ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଏକକାଳଂ ଚରେଦ୍ ଭୈକ୍ଷଂ ନ ପ୍ରସଜ୍ଜେତ ବିସ୍ତରେ ।
ଭୈକ୍ଷେ ପ୍ରସକ୍ତୋ ହି ଯତିର୍ବିଷୟେଷ୍ୱପି ସଜ୍ଜତି । ୫୫ ।

---

* ୫୩ ଓ ୫୪ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଥରେ ଭିକ୍ଷା କରିବ; ଅଧିକ ଭିକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ, କାରଣ ବହୁଭିକ୍ଷାରେ ଆସକ୍ତ ହେଲେ ଯତି ବିଷୟରେ ଆସକ୍ତ ହୋଇଯାଏ ।

ବିଧୂମେ ସନ୍ନମୁଷଳେ ବ୍ୟଙ୍ଗାରେ ଭୁକ୍ତବଜ୍ଜନେ ।
ବୃତ୍ତେ ଶରାବସମ୍ପାତେ ଭିକ୍ଷାଂ ନିତ୍ୟଂ ଯତିଶ୍ଚରେତ୍ ।୫୬।

ଗୃହସ୍ଥର ଘରେ ରନ୍ଧନଧୂମ ବାହାର ନଲେ, ମୂଷଳାଦିରେ କୁଟିବା ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ ହେଲେ, ପାକାଗ୍ନି ନିର୍ବାପିତ ହେଲେ ଏବଂ ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କ ଭୋଜନ ଶେଷ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆହାରର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପାତ୍ରାଦି ପକାଇ ଦେଲା ପରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଦିନର ଅପରାହ୍ନ ସମୟରେ ଏମନ୍ତ ଘରେ) ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସର୍ବଦା ଭିକ୍ଷା ମାଗିବ ।

ଅଲାଭେ ନ ବିଷାଦୀ ସ୍ୟାଲ୍ଲାଭେ ଚୈବ ନ ହର୍ଷୟେତ୍ ।
ପ୍ରାଣଯାତ୍ରିକମାତ୍ରଃ ସ୍ୟାନ୍ମାତ୍ରାସଙ୍ଗାଦ୍ ବିନିର୍ଗତଃ ।୫୭।

ଭିକ୍ଷା ନ ମିଳିଲେ ଦୁଃଖିତ ନ ହେବ ଏବଂ ମିଳିଲେ ସୁଖୀ ହର୍ଷ ନ ହେବ; ଯହିଁରେ ପ୍ରାଣଯାତ୍ରା ଏକା ଚଳିପାରେ ଏପରି ରହିବ ଏବଂ (ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ଇତ୍ୟାଦି) ମାତ୍ରାର ଆସକ୍ତିରୁ ରହିତ ହେବ ।

ଅଭିପୂଜିତଲାଭାଂସ୍ତୁ ଜୁଗୁପ୍ସେତୈବ ସର୍ବଶଃ ।
ଅଭିପୂଜିତଲାଭୈଶ୍ଚ ଯତିର୍ମୁକ୍ତୋଽପି ବଧ୍ୟତେ । ୫୮ ।

ସମାଦର ସହକାରେ ଯେଉଁ ଭିକ୍ଷାଲାଭ ତାହା ନିନ୍ଦା କରି ସର୍ବଥା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ କାରଣ ଯତି ମୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥା ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ଅଭିପୂଜିତ ଲାଭରେ କ୍ରମେ ୨ ସଂସାର-ବନ୍ଧନ ଘଟିପାରେ ।

ଅଲ୍ପାନ୍ନାଭ୍ୟବହାରେଣ ରହଃସ୍ଥାନାସନେନ ଚ ।
ହ୍ରିୟମାଣାନି ବିଷୟୈରିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ନିବର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୫୯ ।

ଅଳ୍ପଭୋଜନ ଏବଂ ନିର୍ଜନପ୍ରଦେଶରେ ଅବସ୍ଥାନ ଦ୍ୱାରା ବିଷୟରେ ଆକୃଷ୍ଟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସମସ୍ତ (ବିଷୟରୁ) ନିବୃତ୍ତ କରିବ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ନିରୋଧେନ ରାଗଦ୍ୱେଷକ୍ଷୟେଣ ଚ ।
ଅହିଂସୟା ଚ ଭୂତାନାମମୃତତ୍ୱାୟ କଳ୍ପତେ । ୬୦ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟସକଳର ନିରୋଧ ରାଗଦ୍ୱେଷର ନାଶ ତଥା ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ଅହିଂସା ମୁକ୍ତିଲାଭର ଯୋଗ୍ୟ ଉପାୟ ।

ଅବେକ୍ଷେତ ଗତୀର୍ନୃଣାଂ କର୍ମଦୋଷସମୁଦ୍ଭବାଃ ।
ନିରୟେ ଚୈବ ପତନଂ ଯାତନାଶ୍ଚ ଯମକ୍ଷୟେ । ୬୧ ।

କର୍ମଦୋଷରୁ ମନୁଷ୍ୟର ନାନାପ୍ରକାର ଗତିପ୍ରାପ୍ତି, ନରକରେ (ଦୁଃଖରେ) ପତନ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଯାତନାଲାଭ ଏ ସବୁ ବିଷୟ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରିବ ।

ବିପ୍ରୟୋଗଂ ପ୍ରିୟୈଶ୍ଚୈବ ସଂଯୋଗଞ୍ଚ ତଥାପ୍ରିୟୈଃ ।
ଜରୟା ଚାଭିଭବନଂ ବ୍ୟାଧିଭିଶ୍ଚୋପପୀଡ଼ନମ୍ ।୬୨।

ପ୍ରିୟଜନର ବିୟୋଗ, ଅପ୍ରିୟ ସଙ୍ଗରେ ସଂଯୋଗ, ଜରାଦ୍ୱାରା ଅଭିଭବ, ଏବଂ ବ୍ୟାଧିକର୍ତ୍ତୃକ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ,

ଦେହାଦୁତ୍କ୍ରମଣଞ୍ଚାସ୍ମାତ୍ ପୁନର୍ଗର୍ଭେ ଚ ସମ୍ଭବମ୍ ।
ଯୋନିକୋଟିସହସ୍ରେଷୁ ସୃତୀଶ୍ଚାସ୍ୟାନ୍ତରାତ୍ମନଃ । ୬୩ ।

ଏହି ଜୀବାତ୍ମାର ଦେହରୁ ବାହାରିଯିବା ଏବଂ ପୁଣି ଗର୍ଭବାସରୁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବା, ମଧ୍ୟ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଯୋନିରେ ବାରମ୍ବାର ଯାତାୟାତ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଧର୍ମ ପ୍ରଭବଞ୍ଚୈବ ଦୁଃଖଯୋଗଂ ଶରୀରିଣାମ୍ ।
ଧର୍ମାର୍ଥ ପ୍ରଭବଞ୍ଚୈବ ସୁଖସଂଯୋଗମକ୍ଷୟମ୍ । ୬୪ ।

ଦେହଧାରୀମାନଙ୍କର ଅଧର୍ମରୁ ଦୁଃଖଲାଭ ଏବଂ ଧର୍ମାର୍ଥରୁ ଅକ୍ଷୟ ସୁଖ ସଂଯୋଗ (ଏହା ଚିନ୍ତାକରିବ) ।

ସୂକ୍ଷ୍ମତାଞ୍ଚାନ୍ୱବେକ୍ଷେତ ଯୋଗେନ ପରମାତ୍ମନଃ ।
ଦେହେଷୁ ଚ ସମୁତ୍ପତ୍ତିମୁତ୍ତମେଷ୍ୱଧମେଷୁ ଚ । ୬୫ ।

ଯୋଗଦ୍ୱାରା ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସୂକ୍ଷ୍ମତା (ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିତ୍ୱ ନିରବୟବତ୍ୱାଦ ସୂକ୍ଷ୍ମସ୍ୱରୂପ) ଉପଲବ୍ଧ କରିବ ଏବଂ ଉତ୍ତମ ଓ ଅଧମ ଯୋନିରେ ଶୁଭାଶୁଭ ଫଳଭୋଗ ସକାଶେ ଜୀବାତ୍ମାର ଉତ୍ପତ୍ତି ଚିନ୍ତାକରିବ ।

ଦୂଷିତୋଽପି ଚରେଦ୍ଧର୍ମଂ ଯତ୍ର ତତ୍ରାଶ୍ରମେ ରତଃ ।
ସମଃ ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ ନ ଲିଙ୍ଗଂ ଧର୍ମକାରଣମ୍ । ୬୬ । *

ଦୂଷିତ [ଭ୍ରଷ୍ଟ] ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଲୋକ ଯେ କୌଣସି ଆଶ୍ରମରେ ଥାଇ ଧର୍ମାଚରଣ କରିବ; ସର୍ବଭୂତରେ ସମଦର୍ଶୀ ହେବା ଧର୍ମର କାରଣ ଅଟେ ମାତ୍ର (ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ଆଦି) ଚିହ୍ନଧାରଣ ଧର୍ମର କାରଣ ନୁହେଁ ।

ଫଳଂ କତକବୃକ୍ଷସ୍ୟ ଯଦ୍ୟପ୍ୟମ୍ବୁପ୍ରସାଦକମ୍ ।
ନ ନାମ ଗ୍ରହଣାଦେବ ତସ୍ୟ ବାରି ପ୍ରସୀଦତି । ୬୭ ।

କତକ ବୃକ୍ଷର ଫଳ (ନିର୍ମଳୀ) ଜଳପରିଷ୍କାରକ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କେବଳ ତାହାର ନାମୋଚ୍ଚାରଣରେ ଜଳ ପରିଷ୍କାର ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସଂରକ୍ଷଣାର୍ଥଂ ଜନ୍ତୂନାଂ ରାତ୍ରାବହନି ବା ସଦା ।
ଶରୀରସ୍ୟାତ୍ୟୟେ ଚୈବ ସମୀକ୍ଷ୍ୟ ବସୁଧାଂ ଚରେତ୍ । ୬୮ ।

ରାତ୍ରିଦିନ ବା ସର୍ବଦା [ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି] ଜନ୍ତୁମାନେ ସଂରକ୍ଷଣ ସକାଶେ ଶରୀରର କ୍ଲେଶ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଭୂମିକି ଅନାଇ ଚାଲିବ ।

ଅହ୍ନା ରାତ୍ର୍ୟା ଚ ଯାନ୍ ଜନ୍ତୂନ୍ ହିନସ୍ତ୍ୟଜ୍ଞାନତୋ ଯତିଃ ।
ତେଷାଂ ସ୍ନାତ୍ୱା ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ପ୍ରାଣାୟାମାନ୍ ଷଡାଚରେତ୍ । ୬୯ ।

ଯତି ଅଜ୍ଞାନତାରେ ଦିନରେ ବା ରାତିରେ ଯେଉଁପ୍ରାଣୀ ବିନାଶକରନ୍ତି ସେହି ପାପ ଦୂରୀକରଣାର୍ଥ ସ୍ନାନକରି ଛଅବାର ପ୍ରାଣାୟାମ କରିବ ।

ପ୍ରାଣାୟାମା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ତ୍ରୟୋଽପି ବିଧିବତ୍କୃତାଃ ।
ବ୍ୟାହୃତିପ୍ରଣବୈର୍ୟୁକ୍ତା ବିଜ୍ଞେୟଂ ପରମଂ ତପଃ । ୭୦ ।

ବିଧି ପୂର୍ବକ ବ୍ୟାହୃତି ପ୍ରଣବ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରାଣାୟାମ ତିନିଥର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବା ବ୍ରାହ୍ମଣର ପରମ ତପସ୍ୟା ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଦହ୍ୟନ୍ତେ ଧ୍ମାୟମାନାନାଂ ଧାତୂନାଂ ହି ଯଥା ମଳାଃ ।
ତଥେନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ଦହ୍ୟନ୍ତେ ଦୋଷାଃ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ନିଗ୍ରହାତ୍ । ୭୧ ।

ଯେପରି ସୁବର୍ଣ୍ଣରଜତାଦି ଧାତୁର ମଳ ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତପ୍ତ ହେଲେ ଦୂରହୁଏ ସେହିପରି (ପ୍ରାଣାୟାମଦ୍ୱାରା)ପ୍ରାଣବାୟୁର ନିଗ୍ରହକଲେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଦୋଷପୋଡ଼ିଯାଏ

*—'ଦୂଷିତଃ' ସ୍ଥାନରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ 'ଦମ୍ଭଃ' ଓ ୪ ଖଣ୍ଡି ପୁସ୍ତକରେ 'ଭୂଷିତଃ' ପାଠଭେଦ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରାଣାୟାମୈର୍ଦହେଦ୍ଦୋଷାନ୍ ଧାରଣାଭିଶ୍ଚ କଲ୍‌ମଷମ୍ ।
ପ୍ରତ୍ୟାହାରେଣ ସଂସର୍ଗାନ୍ ଧ୍ୟାନେନାନୀଶ୍ୱରାନ୍ ଗୁଣାନ୍ । ୭୨ ।

ପ୍ରାଣାୟାମଦ୍ୱାରା ସ୍ୱରାଦି ଦୋଷ ଓ ଧାରଣା ଦ୍ୱାରା ପାପ ତଥା ପ୍ରତ୍ୟାହାର (ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିଗ୍ରହ) ଦ୍ୱାରା ବିଷୟାଶକ୍ତି ଓ ଧ୍ୟାନଦ୍ୱାରା [କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ ମୋହାଦି] ଅନୀଶ୍ୱର ଗୁଣମାନ୍ ପୋଡ଼ଯାଏ ।

ଉଚ୍ଚାବଚେଷୁ ଭୂତେଷୁ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟାମକୃତାତ୍ମଭିଃ ।
ଧ୍ୟାନଯୋଗେନ ସମ୍ପଶ୍ୟେଦ୍ ଗତିମସ୍ୟାନ୍ତରାତ୍ମନଃ । ୭୩ ।

ଶାସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଅସଂସ୍କୃତାତ୍ମ ଲୋକପକ୍ଷରେ ଜୀବର ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଯୋନିରେ ଗତିବିଷୟ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟ ଅଟେ—ତାହା କେବଳ ଧ୍ୟାନଯୋଗରୁ ଜଣାଯାଏ ।

ସମ୍ୟଗ୍ ଦର୍ଶନ ସମ୍ପନ୍ନଃ କର୍ମଭିର୍ନ ନିବଧ୍ୟତେ ।
ଦର୍ଶନେନ ବିହୀନସ୍ତୁ ସଂସାରଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ । ୭୪ ।

ଧ୍ୟାନଯୋଗଦ୍ୱାରା ସମ୍ୟକ୍ ଦର୍ଶନସମ୍ପନ୍ନ (ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ) ବ୍ୟକ୍ତି ପାପପୁଣ୍ୟକର୍ମଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ (ମୋକ୍ଷଲାଭ କରେ)—ଯେ ଆତ୍ମଦର୍ଶନବିହୀନ ସେ ସଂସାର ପାଏ [ଜନ୍ମଜନ୍ମାନ୍ତର ଲାଭରେ] ।

ଅହିଂସୟେନ୍ଦ୍ରିୟାସଙ୍ଗୈର୍ବୈଦିକୈଶ୍ଚୈବ କର୍ମଭିଃ ।
ତପସଶ୍ଚରଣୈଶ୍ଚୋଗ୍ରୈଃ ସାଧୟନ୍ତୀହ ତତ୍ପଦମ୍ । ୭୫ ।

ଅହିଂସା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣର ବିଷୟାସକ୍ତିପରିହାର, ବୈଦିକ କର୍ମ; ଉଗ୍ରତପସ୍ୟାଚରଣଦ୍ୱାରା ଇହଲୋକରେ ବ୍ରହ୍ମପଦ ସାଧନ କରଯାଏ ।

ଅସ୍ଥିସ୍ଥୂଣଂ ସ୍ନାୟୁଯୁତଂ ମାଂସଶୋଣିତଲେପନମ୍ ।
ଚର୍ମାବନଦ୍ଧଂ ଦୁର୍ଗନ୍ଧି ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ମୂତ୍ରପୁରୀଷୟୋଃ । ୭୬ ।

(ଏହି ଦେହ) ଅସ୍ଥିରୂପ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଧୃତ, ସ୍ନାୟୁରୂପ ରଜ୍ଜୁଦ୍ୱାରା ବଦ୍ଧ, ରକ୍ତ ଓ ମାଂସ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଲେପିତ, ଚର୍ମଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ, ମୂତ୍ର ଓ ବିଷ୍ଠା ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ,

ଜରାଶୋକସମାବିଷ୍ଟଂ ରୋଗାୟତନମାତୁରମ୍ ।
ରଜସ୍ୱଲମନିତ୍ୟଞ୍ଚ ଭୂତାବାସମିମଂ ତ୍ୟଜେତ୍ । ୭୭ ।

ଜରା ଶୋକରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ, ରୋଗର ଘର, କ୍ଷୁଧାପିପାସାପୀଡ଼ିତ, ପ୍ରାୟ ରଜୋଗୁଣଯୁକ୍ତ, ଅନିତ୍ୟ ତଥା ପଞ୍ଚଭୂତର ଆବାସସ୍ୱରୂପ ଏହି ଦେହକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବ (ଅର୍ଥାତ୍ ଏମନ୍ତ କରିବ ଯେମନ୍ତ କି ଏ ଦେହ ପୁନର୍ବାର ନ ହୁଏ) ।

ନଦୀକୂଳଂ ଯଥା ବୃକ୍ଷୋ ବୃକ୍ଷଂ ବା ଶକୁନିର୍ଯଥା ।
ତଥା ତ୍ୟଜନ୍ନିମଂ ଦେହଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ ଗ୍ରାହାଦ୍ ବିମୁଚ୍ୟତେ । ୭୮ ।

ଯେପରି ବୃକ୍ଷ ନଦୀତୀରକୁ ଛାଡ଼ିଦିଏ ଅଥବା ପକ୍ଷୀ ଯେପରି ଆଶ୍ରୟରୂପ ବୃକ୍ଷକୁ (ଆନନ୍ଦରେ) ତ୍ୟାଗ କରେ ସେହିପରି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏହି ଦେହତ୍ୟାଗ କରି କଠିନ ସଂସାରବନ୍ଧନରୂପ ଗ୍ରାହରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ପ୍ରିୟେଷୁ ସ୍ୱେଷୁ ସୁକୃତମପ୍ରିୟେଷୁ ଚ ଦୁଷ୍କୃତମ୍
ବିସୃଜ୍ୟ ଧ୍ୟାନଯୋଗେନ ବ୍ରହ୍ମାଭ୍ୟେତି ସନାତନମ୍ । ୭୯ ।

ପୁତ୍ରାଦି ପ୍ରିୟ ସଂଯୋଗରେ ଆପଣାର (ପୂର୍ବ ଜନ୍ମାର୍ଜିତ) ସୁକୃତ ଏବଂ ଦୁଷ୍କୃତାଦି ଶତ୍ରୁଙ୍କୋଠି ତ୍ୟାଗ କରି ସନାତନ ବ୍ରହ୍ମକୁ ପାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦା ଭାବେନ ଭବତି ସର୍ବଭାବେଷୁ ନିଃସ୍ପୃହଃ ।
ତଦା ସୁଖମବାପ୍ନୋତି ପ୍ରେତ୍ୟ ଚେହ ଚ ଶାଶ୍ୱତମ୍ ।୮୦ ।

ଯେଉଁ ଭାବାପନ୍ନ ହେଲେ ମନ ସକଳ ବିଷୟରେ ନିସ୍ପୃହ ହୁଏ ମେହି ଭାବରେ କି ଇହଲୋକ କି ପରଲୋକ ସ୍ୱର୍ଗ ନିତ୍ୟସୁଖ ଲାଭ କରାଯାଏ ।

ଅନେନ ବିଧିନା ସର୍ବାଂସ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଗାନ୍ ଶନୈଃ ଶନୈଃ ।
ସର୍ବଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱବିନିର୍ମୁକ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେବାବତିଷ୍ଠତେ । ୮୧ ।

ଏହିପରି ଉପାୟରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସମୁଦାୟ ଆସକ୍ତି ପରିତ୍ୟାଗପୂର୍ବକ ମାନାପମାନ ଶୀତୋଷ୍ଣ ସୁଖ ଦୁଃଖାଦି ସମୁଦାୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଭାବରୁ ମୁକ୍ତହୋଇ ସେ ବ୍ରହ୍ମରେ ନିଶ୍ଚୟ ଅବସ୍ଥାନ କରେ ।

ଧ୍ୟାନିକଂ ସର୍ବମେବୈତଦ୍ ଯଦେତଦଭିଶବ୍ଦିତମ୍ ।
ନ ହ୍ୟନଧ୍ୟାତ୍ମବିତ୍ କଶ୍ଚିତ୍ କ୍ରିୟାଫଳମୁପାଶ୍ନୁତେ । ୮୨ ।

ଏହି ଯେ ପୂର୍ବାଦିର ମମତାତ୍ୟାଗ ଇତ୍ୟାଦି ବୋଲାଗଲା ସେ ସବୁ ଧ୍ୟାନ କରିବାରୁ ଏକାମିଳେ ମାତ୍ର ଧ୍ୟାନହୀନ ସୁତରାଂ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ରହିତ ବ୍ୟକ୍ତିକେହି କ୍ରିୟାଫଳ ପାଇନପାରେ

ଅଧିଯଜ୍ଞଂ ବ୍ରହ୍ମ ଜପେଦାଧିଦୈବିକମେବ ଚ ।
ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକଂ ଚ ସତତଂ ବେଦାନ୍ତାଭିହିତଞ୍ଚ ଯତ୍ । ୮୩ ।

ଯଜ୍ଞ ଓ ଦେବତା ତଥା ଆତ୍ମା ବିଷୟରେ ଯେ ବେଦବାକ୍ୟ ଅଛି ଏବଂ ବେଦାନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ) ବିଷୟକ ଯେ ବେଦବାକ୍ୟ ଅଛି ତାହା ନିରନ୍ତର ଜପ (ସର୍ବଗ୍ୟରଧ୍ୟାନ) କରିବ ।

ଇଦଂ ଶରଣମଜ୍ଞାନାମିଦମେବ ବିଜାନତାମ୍ ।
ଇଦମନ୍ୱିଚ୍ଛତାଂ ସ୍ୱର୍ଗମିଦମାନନ୍ତ୍ୟମିଚ୍ଛତାମ୍ । ୮୪ ।

ଯେଉଁମାନେ ଅଜ୍ଞାନ, ଯେଉଁମାନେ ଜ୍ଞାନବାନ୍, ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱର୍ଗକାମୀ ଅବା ଯେଉଁମାନେ ମୁକ୍ତିକାମୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହି ବେଦ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅବଲମ୍ବନ ।

ଅନେନ କ୍ରମଯୋଗେନ ପରିବ୍ରଜତି ଯୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସ ବିଧୂୟେହ ପାପ୍ମାନଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମାଧିଗଚ୍ଛତି । ୮୫ ।

ଏହିପରି କ୍ରମାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଧାରଣକରେ ସେ ଇହଲୋକରେ ସମୁଦାୟ ପାପମୁକ୍ତ ହୋଇ ପରଂବ୍ରହ୍ମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଏଷ ଧର୍ମୋଽନୁଶିଷ୍ଟୋ ବୋ ଯତୀନାଂ ନିୟତାତ୍ମନାମ୍ ।
ବେଦସନ୍ନ୍ୟାସିକାନାନ୍ତୁ କର୍ମଯୋଗଂ ନିବୋଧତ । ୮୬ ।

ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଯତିମାନଙ୍କର ଏହି ଧର୍ମ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲୁଁ; ଏବେ ବେଦସନ୍ନ୍ୟାସମାନଙ୍କର (ଯେଉଁମାନେ ଜ୍ଞାନରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଥାଇ ବାହାରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଚିହ୍ନଧାରଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଗୃହବାସ ତ୍ୟାଗାଦି କରି ନାହାନ୍ତି) କର୍ମଯୋଗ ଶୁଣ ।

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଗୃହସ୍ଥଶ୍ଚ ବାନପ୍ରସ୍ଥୋ ଯତିସ୍ତଥା ।
ଏତେ ଗୃହସ୍ଥପ୍ରଭବାଶ୍ଚତ୍ୱାରଃ ପୃଥଗାଶ୍ରମାଃ । ୮୭ ।

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ଗୃହସ୍ଥ, ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଓ ଯତି ଏହି ଚାରି ପୃଥକ୍ ୨ ଆଶ୍ରମ ଗୃହସ୍ଥରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ସର୍ବେଽପି କ୍ରମଶସ୍ତ୍ୱେତେ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ରଂ ନିଷେବିତାଃ ।
ଯଥୋକ୍ତକାରିଣଂ ବିପ୍ରଂ ନୟନ୍ତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ । ୮୮ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ସକଳ ଆଶ୍ରମ କ୍ରମାଗତ ଶାସ୍ତ୍ରାନୁଯାୟୀ ସେବିତ ହେଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସେହି ବିପ୍ରମାନଙ୍କର ଯଥାନୁଷ୍ଠାନକାରୀ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ମୋକ୍ଷପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ସର୍ବେଷାମପି ଚୈତେଷାଂ ବେଦସ୍ମୃତିବିଧାନତଃ ।
ଗୃହସ୍ଥ ଉଚ୍ୟତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ ସ ତ୍ରୀନେତାନ୍ ବିଭର୍ତ୍ତି ହି । ୮୯ ।

ଏହିସବୁ ଆଶ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ବେଦ ଓ ସ୍ମୃତି ବିଧାନାନୁସାରେ ଗୃହସ୍ଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥିତ ହୁଏ କାରଣ ସେ (ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ) ଅନ୍ୟ ତିନ ଆଶ୍ରମଙ୍କୁ ପୋଷଣ କରେ ।

ଯଥା ନଦୀନଦାଃ ସର୍ବେ ସାଗରେ ଯାନ୍ତି ସଂସ୍ଥିତିମ୍ ।
ତଥୈବାଶ୍ରମିଣଃ ସର୍ବେ ଗୃହସ୍ଥେ ଯାନ୍ତି ସଂସ୍ଥିତିମ୍ । ୯୦ ।

ଯେମନ୍ତ ନଦୀ ନଦ ସମସ୍ତ ସାଗରରେ ସ୍ଥିତିଲାଭ କରେ ତେମନ୍ତ ସମସ୍ତ ଆଶ୍ରମବାସିମାନେ ଗୃହସ୍ଥରେ (ଗୃହସ୍ଥରଆଶ୍ରୟରେ) ସ୍ଥିତିଲାଭ କରନ୍ତି ।

ଚତୁର୍ଭିରପି ଚୈବୈତୈର୍ନିତ୍ୟମାଶ୍ରମିଭିର୍ଦ୍ୱିଜୈଃ ।
ଦଶଲକ୍ଷଣକୋ ଧର୍ମଃ ସେବିତବ୍ୟଃ ପ୍ରଯତ୍ନତଃ । ୯୧ ।

ଏହି ଚାରି ଆଶ୍ରମବାସୀ ଦ୍ୱିଜର ସୁଦ୍ଧା ସତତ ଦଶଲକ୍ଷଣ ଯୁକ୍ତ ଧର୍ମ ଯତ୍ନ ପୂର୍ବକ ସେବନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଧୃତିଃ କ୍ଷମା ଦମୋଽସ୍ତେୟଂ ଶୌଚମିନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହଃ ।
ଧୀର୍ବିଦ୍ୟା ସତ୍ୟମକ୍ରୋଧୋ ଦଶକଂ ଧର୍ମଲକ୍ଷଣଂ । ୯୨ । †

୧ ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ୨ ପର ମନ୍ଦ କଲେ ସହିବା, ୩ ଚିତ୍ତରୋଧ, ୪ ଚୋରି ନ କରିବା, ୫ ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତର ଶୁଦ୍ଧି, ୬ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟତା, ୭ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ, ୮ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ, ୯ ସତ୍ୟଭାଷଣ ଓ ୧୦ ଅକ୍ରୋଧ, ଏହି ଦଶ ଧର୍ମର ଲକ୍ଷଣ ।

ଦଶଲକ୍ଷଣାନି ଧର୍ମସ୍ୟ ଯେ ବିପ୍ରାଃ ସମଧୀୟତେ ।
ଅଧୀତ୍ୟ ଚାନୁବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ତେ ଯାନ୍ତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ । ୯୩ ।

ଯେଉଁ ବିପ୍ରମାନେ ଧର୍ମର ଦଶ ଲକ୍ଷଣକୁ ପଢ଼ନ୍ତି ଏବଂ ପଢ଼ି ତଦନୁସାରେ ଚଳନ୍ତି ସେମାନେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଦଶଲକ୍ଷଣକଂ ଧର୍ମମନୁତିଷ୍ଠନ୍ ସମାହିତଃ ।
ବେଦାନ୍ତଂ ବିଧିବଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା ସନ୍ନ୍ୟସେଦନୃଣୋ ଦ୍ୱିଜଃ । ୯୪ ।

(ଋଷି ପିତୃ ଓ ଦେବ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ) ଋଣରୁ ମୁକ୍ତ ଦ୍ୱିଜ ସମାହିତ ହୋଇ ଦଶଲକ୍ଷଣ ଧର୍ମର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି ଯଥାବିଧି ବେଦାନ୍ତ ଶ୍ରବଣ କରି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଧାରଣ କରିବ ।

ସନ୍ନ୍ୟସ୍ୟ ସର୍ବକର୍ମାଣି କର୍ମଦୋଷାନପାନୁଦନ୍ ।
ନିୟତୋ ବେଦମଭ୍ୟସ୍ୟ ପୁତ୍ରୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ସୁଖଂ ବସେତ୍ । ୯୫ । *

---

† ୫ ଖଣ୍ଡି ପୁସ୍ତକରେ 'ଧୀଃ' ସ୍ଥାନରେ 'ହ୍ରୀଃ' ପାଠଭେଦ ଅଛି ।

* ଏଥିପରେ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—

ସନ୍ନ୍ୟସେତ୍ ସର୍ବକର୍ମାଣି ବେଦମେକଂ ନ ସନ୍ନ୍ୟସେତ୍ ।
ବେଦସନ୍ନ୍ୟାସତଃ ଶୂଦ୍ରସ୍ତସ୍ମାଦ୍ବେଦଂ ନ ସନ୍ନ୍ୟସେତ୍ ॥

ସକଳକର୍ମ ଛାଡ଼ିବ ମାତ୍ର ବେଦକୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ; ବେଦକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଶୂଦ୍ର ହୁଏ- ଏଣୁ ବେଦ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟ ଦୁଇପୁସ୍ତକରେ ଏହି ଆଶୟର ନିମ୍ନଶ୍ଲୋକ ମିଳେ—

ସନ୍ନ୍ୟସେତ୍ ସର୍ବ କର୍ମାଣି ବେଦନ୍ତୁ ନ ପରିତ୍ୟଜେତ୍ ।
ପରିତ୍ୟାଗାଦ୍ଧି ବେଦସ୍ୟ ଶୂଦ୍ରତାମନୁଗଚ୍ଛତି ॥

Digitized by srujanika@gmail.com

(ଗୃହସ୍ଥର) ସକଳ କର୍ମ ଛାଡ଼ି (ଅଜ୍ଞାନକୃତ ଜୀବନାଶରୂପ) ପାପ (ପ୍ରାଣାୟାମ-ଦ୍ୱାରା) ନଷ୍ଟ କରି ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ବେଦର ଅଭ୍ୟାସ କରି ପୁତ୍ରର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ (ଆପଣାର ବୃତ୍ତିଚିନ୍ତାରୁ ରହିତ ହୋଇ) ସୁଖରେ ବାସ କରିବ ।

ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟସ୍ୟ କର୍ମାଣି ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟପରମୋଽସ୍ପୃହଃ ।

ସନ୍ନ୍ୟାସେନାପହତ୍ୟୈନଃ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ । ୯୬ ।

ଏହି ପ୍ରକାରେ କର୍ମ ସବୁ ଛାଡ଼ି ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟ (ଆତ୍ମସାକ୍ଷାତ୍କାର) ଓର ତତ୍ପର ହୋଇ ନିସ୍ପୃହ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ପାପ ଦୂର କରି ସେ ପରମଗତି [ମୋକ୍ଷ] ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଏଷ ବୋଽଭିହିତୋ ଧର୍ମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଚତୁର୍ବିଧଃ ।

ପୁଣ୍ୟୋଽକ୍ଷୟଫଳଃ ପ୍ରେତ୍ୟ ରାଜ୍ଞାଂ ଧର୍ମଂ ନିବୋଧତ । ୯୭ ।

ପରଲୋକରେ ପୁଣ୍ୟ ତଥା ଅକ୍ଷୟଫଳଦାତା ଏହି ଚାରିପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣର ଧର୍ମ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲୁ; ଏବେ ରାଜଧର୍ମ ଶୁଣ ।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ ।

ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ରାଜଧର୍ମାନ୍ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଯଥାବୃତ୍ତୋ ଭବେନ୍ନୃପଃ ।

ସମ୍ଭବଶ୍ଚ ଯଥା ତସ୍ୟ ସିଦ୍ଧିଶ୍ଚ ପରମା ଯଥା । ୧ ।

ଯେପରି ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନ ରାଜା ହେବା ଉଚିତ ସେପରି ରାଜଧର୍ମ ଏବଂ ଯେପରି ରାଜାଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ଯେପରି ସେ ପରମସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରନ୍ତି ସେ ସବୁ ବୋଲିବୁ ।

ବ୍ରାହ୍ମଂ ପ୍ରାପ୍ତେନ ସଂସ୍କାରଂ କ୍ଷତ୍ରିୟେଣ ଯଥାବିଧି ।

ସର୍ବସ୍ୟାସ୍ୟ ଯଥାନ୍ୟାୟଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ପରିରକ୍ଷଣମ୍ । ୨ ।

ଯଥାବିଧି ବେଦୋକ୍ତ ଉପନୟନ ସଂସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ କ୍ଷତ୍ରିୟ ନ୍ୟାୟାନୁସାରେ ଆପଣା ରାଜ୍ୟସମ୍ପଦର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଅରାଜକେ ହି ଲୋକେଽସ୍ମିନ୍ ସର୍ବତୋ ବିଦ୍ରୁତେ ଭୟାତ୍ ।

ରକ୍ଷାର୍ଥମସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ରାଜାନମସୃଜତ୍ ପ୍ରଭୁଃ । ୩ ।

ଅରାଜକ ହେଲେ ଏହି ଜଗତରେ ସର୍ବତ୍ର ଲୋକେ ଭୟରେ ଆକୁଳ ହୁଅନ୍ତି; ଏ ହେତୁ ଏହି ସମୁଦାୟ ଚରାଚରରକ୍ଷା ସକାଶେ ପରମେଶ୍ୱର ରାଜା ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି ।

ଇନ୍ଦ୍ରାନିଲଯମାର୍କାଣାମଗ୍ନେଶ୍ଚ ବରୁଣସ୍ୟ ଚ ।

ଚନ୍ଦ୍ରବିତ୍ତେଶୟୋଶ୍ଚୈବ ମାତ୍ରା ନିର୍ହୃତ୍ୟ ଶାଶ୍ୱତୀଃ । ୪ ।

ଇନ୍ଦ୍ର, ବାୟୁ, ଯମ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନି, ବରୁଣ, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ କୁବେର—ଏହାଙ୍କ ସାରଭୂତ ଅଂଶ ନେଇ (ରାଜା ସୃଷ୍ଟି କରି ଅଛନ୍ତି) ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଦିବ୍ୟଗୁଣାଂଶରେ ଯୁକ୍ତ ପୁରୁଷ ରାଜା ହୁଏ ।

ଯସ୍ମାଦେଷାଂ ସୁରେନ୍ଦ୍ରାଣାଂ ମାତ୍ରାଭ୍ୟୋ ନିର୍ମିତୋ ନୃପଃ ।

ତସ୍ମାଦଭିଭବତ୍ୟେଷ ସର୍ବଭୂତାନି ତେଜସା । ୫ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କର ମାତ୍ରାରୁ ନୃପ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ଏ (ରାଜା) ତେଜଦ୍ୱାରା ସମଗ୍ର ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ପରାଭୂତ କରିପାରେ ।

ତପତ୍ୟାଦିତ୍ୟବଚ୍ଚୈଷ ଚକ୍ଷୂଂଷି ଚ ମନାଂସି ଚ ।

ନ ଚୈନଂ ଭୁବି ଶକ୍ନୋତି କଶ୍ଚିଦପ୍ୟଭିବୀକ୍ଷିତୁମ୍ । ୬ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

(ରାଜାର କପର ଉକ୍ତ ଅଷ୍ଟଦେବଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ରହେ, ତାହା ଏ ଶ୍ଳୋକ ଓ ପର-ଶ୍ଳୋକରେ ମନୁ ଦେଖାଉ ଅଛନ୍ତି)। ସୂର୍ଯ୍ୟପରି ସେ (ଅନାଇବା ଲୋକର) ଚକ୍ଷୁ ଓ ମନକୁ ଉତ୍ତପ୍ତ କରେ ଆଉ ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଲୋକ ରାଜାକୁ ଆଗ ହୋଇ ଅନାଇ ନ ପାରେ ।

ସୋଽଗ୍ନିର୍ଭବତି ବାୟୁଶ୍ଚ ସୋଽର୍କଃ ସୋମଃ ସ ଧର୍ମରାଟ୍ ।
ସ କୁବେରଃ ସ ବରୁଣଃ ସ ମହେନ୍ଦ୍ରଃ ପ୍ରଭାବତଃ । ୭ ।

ସେ ରାଜା ପ୍ରଭାବରେ ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଯମ, କୁବେର, ବରୁଣ ଓ ମହେନ୍ଦ୍ର ଅଟେ ।

ବାଲୋଽପି ନାବମନ୍ତବ୍ୟୋ ମନୁଷ୍ୟ ଇତି ଭୂମିପଃ ।
ମହତୀ ଦେବତା ହ୍ୟେଷା ନରରୂପେଣ ତିଷ୍ଠତି । ୮ ।

ବାଳକ ହେଲେ ହୁଦ୍ଧା (ସାମାନ୍ୟ) ମନୁଷ୍ୟ ବୋଧରେ ରାଜାକୁ ଅପମାନ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ରୂପରେ ଥିବା ମହତୀ ଦେବତା ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଏକମେବ ଦହତ୍ୟଗ୍ନିର୍ନରଂ ଦୁରୁପସର୍ପିଣମ୍ ।
କୁଳଂ ଦହତି ରାଜାଗ୍ନିଃ ସପଶୁଦ୍ରବ୍ୟସଞ୍ଚୟମ୍ । ୯ ।

ଅସାବଧାନ ହୋଇ ଯେଉଁ ନିକଟକୁ ଗଲେ ଅଗ୍ନି ତାକୁ ଏକା ପୋଡ଼ି ଦିଏ; ମାତ୍ର ରାଜାର କୋପାଗ୍ନି ସପରିବାର ପଶୁ ଓ ଦ୍ରବ୍ୟସମ୍ପତ୍ତି ସହିତ ପୋଡ଼ି ପକାଏ (ନଷ୍ଟକରେ)

କାର୍ଯ୍ୟଂ ସୋଽବେକ୍ଷ୍ୟ ଶକ୍ତିଂ ଚ ଦେଶକାଲୌ ଚ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
କୁରୁତେ ଧର୍ମସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ବିଶ୍ୱରୂପଂ ପୁନଃ ପୁନଃ । ୧୦ ।

କାର୍ଯ୍ୟ, ଶକ୍ତି, ଦେଶ ଓ କାଳର ତତ୍ତ୍ୱ ଦେଖି ଧର୍ମସିଦ୍ଧି ସକାଶେ ରାଜା ବାର ୨ ନାନାପ୍ରକାର ରୂପ ଧରେ (ଅର୍ଥାତ୍ କେବେ କ୍ଷମା, କେବେ କୋପ, କେବେ ମିତ୍ରତା, କେବେ ଶତ୍ରୁତା ଇତ୍ୟାଦି) ।

ଯସ୍ୟ ପ୍ରସାଦେ ପଦ୍ମା ଶ୍ରୀର୍ବିଜୟଶ୍ଚ ପରାକ୍ରମେ ।
ମୃତ୍ୟୁଶ୍ଚ ବସତି କ୍ରୋଧେ ସର୍ବତେଜୋମୟୋ ହି ସଃ । ୧୧ ।

ଯାହାର ପ୍ରସନ୍ନତାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମିଳେ (ଦ୍ରବ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ) ଓ ପରାକ୍ରମରେ ଜୟଲାଭ ହୁଏ ଏବଂ କ୍ରୋଧରେ ମୃତ୍ୟୁ ବାସ କରେ ସେ ରାଜା ସର୍ବତେଜୋମୟ ଅଟେ

ତଂ ଯସ୍ତୁ ଦ୍ୱେଷ୍ଟି ସମ୍ମୋହାତ୍ ସ ବିନଶ୍ୟତ୍ୟସଂଶୟମ୍ ।
ତସ୍ୟ ହ୍ୟାଶୁ ବିନାଶାୟ ରାଜା ପ୍ରକୁରୁତେ ମନଃ । ୧୨ ।

ଯେ ଅଜ୍ଞାନରେ ରାଜାର ଦ୍ୱେଷ କରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ନାଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ, କାରଣ ତାହାକୁ ଶୀଘ୍ର ନାଶ କରିବା ସକାଶେ ରାଜା ମନଯୋଗୀ ହୁଏ ।

ତସ୍ମାଦ୍ଧର୍ମଂ ଯମିଷ୍ଟେଷୁ ସ ବ୍ୟବସ୍ୟେନ୍ନରାଧିପଃ ।
ଅନିଷ୍ଟଂ ଚାପ୍ୟନିଷ୍ଟେଷୁ ତଂ ଧର୍ମଂ ନ ବିଚାଳୟେତ୍ । ୧୩ ।

ଏହି ହେତୁ (ଶିଷ୍ଟପାଳନ ଓ ଦୁଷ୍ଟଦମନ ସକାଶେ) ରାଜା ଯାହା ଇଷ୍ଟ ଓ ଯାହା ଅନିଷ୍ଟ ତଦ୍ବିଷୟରେ ଧର୍ମ (ଆଇନ୍) ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରନ୍ତି, ସେ ଧର୍ମ ଲଙ୍ଘନ କରିବ ନାହିଁ ।

ତସ୍ୟାର୍ଥେ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ଗୋପ୍ତାରଂ ଧର୍ମମାତ୍ମଜମ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମତେଜୋମୟଂ ଦଣ୍ଡମସୃଜତ୍ ପୂର୍ବମୀଶ୍ୱରଃ । ୧୪ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ରାଜାର ପ୍ରୟୋଜନ ସିଦ୍ଧି ସକାଶେ ସର୍ବପ୍ରାଣିର ରକ୍ଷକ ଆତ୍ମଜ ବ୍ରହ୍ମତେଜୋମୟ ଦଣ୍ଡ ଧର୍ମ ଈଶ୍ୱର ଆଗରୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି ।

ତସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ସ୍ଥାବରାଣି ଚରାଣି ଚ ।
ଭୟାଦ୍ଭୋଗାୟ କଳ୍ପନ୍ତେ ସ୍ୱଧର୍ମାନ୍ନ ଚଳନ୍ତି ଚ । ୧୫ ।

ସେହି ଦଣ୍ଡର ଭୟରୁ ଚରାଚର ସର୍ବଭୂତ ଭୋଗସୁଖରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅଛି ଏବଂ କେହି ଆପଣା ଧର୍ମରୁ ବିଚଳିତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ତଂ ଦେଶକାଳୌ ଶକ୍ତିଞ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଞ୍ଚାବେକ୍ଷ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ଯଥାର୍ହତଃ ସମ୍ପ୍ରଣୟେନ୍ନରେଷ୍ୱନ୍ୟାୟବର୍ତ୍ତିଷୁ । ୧୬ ।

ଦେଶ, କାଳ, ଶକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦି ଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ ତତ୍ତ୍ୱବିଚାରି ନର ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ସ ରାଜା ପୁରୁଷୋ ଦଣ୍ଡଃ ସ ନେତା ଶାସିତା ଚ ସଃ ।
ଚତୁର୍ଣ୍ଣାମାଶ୍ରମାଣାଞ୍ଚ ଧର୍ମସ୍ୟ ପ୍ରତିଭୂଃ ସ୍ମୃତଃ । ୧୭ ।

ସେହି ଦଣ୍ଡ ରାଜା, ସେହି ପୁରୁଷ, ସେହି ନେତା ଓ ଶାସିତା ଏବଂ ଚାରି ଆଶ୍ରମର ଧର୍ମ ପ୍ରତିଭୂ (ଜାମିନ୍) ଅଟେ ।

ଦଣ୍ଡଃ ଶାସ୍ତି ପ୍ରଜାଃ ସର୍ବା ଦଣ୍ଡ ଏବାଭିରକ୍ଷତି ।
ଦଣ୍ଡଃ ସୁପ୍ତେଷୁ ଜାଗର୍ତ୍ତି ଦଣ୍ଡଂ ଧର୍ମଂ ବିଦୁର୍ବୁଧାଃ । ୧୮ ।

ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଜାସମୂହକୁ ଶାସନ କରେ; ଦଣ୍ଡହିଁ ରକ୍ଷା କରେ; ସମସ୍ତେ ଶୋଇଲେ ସୁଦ୍ଧା ଦଣ୍ଡ ଜାଗ୍ରତ ଥାଏ (ତାହାର ଭୟରେ ଚୋର ଚୋରି କରିବାକୁ ଡରେ), ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନେ ଦଣ୍ଡକୁ ଧର୍ମ ବୋଲନ୍ତି ।

ସମୀକ୍ଷ୍ୟ ସ ଧୃତଃ ସମ୍ୟକ୍ ସର୍ବା ରଞ୍ଜୟତି ପ୍ରଜାଃ ।
ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଣୀତସ୍ତୁ ବିନାଶୟତି ସର୍ବତଃ । ୧୯ ।

ସେହି ଦଣ୍ଡ ଧର୍ମ୍ୟକ୍ ବିବେଚିତ ହୋଇ ଧୃତ ହେଲେ ପ୍ରଜାସକଳ ସୁଖରେ ରହନ୍ତି ମାତ୍ର ସମ୍ୟକ୍ ବିଚାର ନ କରି ଦଣ୍ଡବିଧାନ କଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିନାଶ କରେ ।

ଯଦି ନ ପ୍ରଣୟେଦ୍ରାଜା ଦଣ୍ଡଂ ଦଣ୍ଡ୍ୟେଷ୍ୱତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।
ଶୂଳେ ମତ୍ସ୍ୟାନିବାପକ୍ଷ୍ୟନ୍ ଦୁର୍ବଳାନ୍ ବଳବତ୍ତରାଃ । ୨୦ ।

ଯଦି ଆଳସ୍ୟରହିତ ହୋଇ ରାଜା ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ନ ଦେବ ତେବେ ଶୂଳରେ ମାଛ ଛଟପଟ ହେଲାପରି ବଳବାନ୍ ଲୋକେ ଦୁର୍ବଳଲୋକଙ୍କୁ ଛଟପଟ କରିବେ ।

ଅଦ୍ୟାତ୍କାକଃ ପୁରୋଡାଶଂ ଶ୍ୱାବଲିହ୍ୟାଦ୍ଧବିସ୍ତଥା ।
ସ୍ୱାମ୍ୟଞ୍ଚ ନ ସ୍ୟାତ୍ କସ୍ମିଂଶ୍ଚିତ୍ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେତାଧରୋତ୍ତରମ୍ । ୨୧ ।

(ରାଜା ଦଣ୍ଡ ନ ଦେଲେ) କାଉ ପୁରୋଡାଶ ଖାଇମିବ ତଥା କୁକୁର ହବି ଚାଟି ଦେବ ଆଉ କାହାର କିଛି ଅଧିକାର ରହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ନୀଚଲୋକ ଉଚ୍ଚକୁ ଅପମାନ କରିବ ।

ସର୍ବୋ ଦଣ୍ଡଜିତୋ ଲୋକୋ ଦୁର୍ଲଭୋ ହି ଶୁଚିର୍ନରଃ ।
ଦଣ୍ଡସ୍ୟ ହି ଭୟାତ୍ସର୍ବଂ ଜଗଦ୍ଭୋଗାୟ କଳ୍ପତେ ।

କେବଳ ଦଣ୍ଡଭୟରେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ନ୍ୟାୟପଥରେ ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି କାରଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଲୋକ ଜଗତରେ ଦୁର୍ଲଭ; ଦଣ୍ଡଭୟରୁ ଏକା ବିଶ୍ୱଜଗତ ଭୋଗ୍ୟଭୋଗରେ ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେବଦାନବଗନ୍ଧର୍ବା ରକ୍ଷାଂସି ପତଗୋରଗାଃ ।
ତେଽପି ଭୋଗାୟ କଳ୍ପନ୍ତେ ଦଣ୍ଡେନୈବ ନିପୀଡ଼ିତାଃ । ୨୩ ।

ଦେବ, ଦାନବ, ଗନ୍ଧର୍ବ, ରାକ୍ଷସ, ପକ୍ଷୀ, ସର୍ପ—ଏମାନେ ମଧ୍ୟ (ଜଗଦୀଶ୍ୱର ପରମାର୍ଥ) ଦଣ୍ଡ ଭୟରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ (ବର୍ଷାଦି ଦ୍ୱାରା) ଜଗଦୁପକାର ସାଧନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଦୁଷ୍ୟେୟୁଃ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ଚ ଭିଦ୍ୟେରନ୍ ସର୍ବସେତବଃ ।
ସର୍ବଲୋକପ୍ରକୋପଶ୍ଚ ଭବେଦ୍ଦଣ୍ଡସ୍ୟ ବିଭ୍ରମାତ୍ । ୨୪ ।

ଦଣ୍ଡ ବିନା ବର୍ଣ୍ଣସମୂହ ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ (ଚତୁର୍ବର୍ଗରୂପ) ସେତୁ ସକଳ ଭଙ୍ଗ କରାଇବେ ଏବଂ ଲୋକସମୂହଠାରେ ଉପଦ୍ରବ ଜାତ ହେବ ।

ଯତ୍ର ଶ୍ୟାମୋ ଲୋହିତାକ୍ଷୋ ଦଣ୍ଡଶ୍ଚରତି ପାପହା ।
ପ୍ରଜାସ୍ତତ୍ର ନ ମୁହ୍ୟନ୍ତି ନେତା ଚେତ୍ ସାଧୁ ପଶ୍ୟତି ।୨୫।

ଯେଉଁ ସ୍ଥଳରେ ଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ ଆରକ୍ତ ଲୋଚନ ଦଣ୍ଡ ପାପବିନାଶାର୍ଥ ବିଚରଣ କରେ ଏବଂ ଦଣ୍ଡବିଧାତା ସକଳ ବିଷୟରେ ନ୍ୟାୟଦଣ୍ଡବିଧାନ କରନ୍ତି ସେଠାରେ ପ୍ରଜାମାନେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତସ୍ୟାହୁଃ ସମ୍ପ୍ରଣେତାରଂ ରାଜାନଂ ସତ୍ୟବାଦିନମ୍ ।
ସମୀକ୍ଷ୍ୟକାରିଣଂ ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ଧର୍ମକାମାର୍ଥକୋବିଦମ୍ ।୨୬।

ସତ୍ୟବାଦୀ, ଉତ୍ତମବିଚାର କରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ, ବୁଦ୍ଧିମାନ୍, ଧର୍ମ କାମ ଅର୍ଥ ଜାଣିଥିବା ରାଜାଙ୍କୁ ସେହି ଦଣ୍ଡ ଦାନ କରିବାର ଅଧିକାରୀ ବୋଲନ୍ତି ।

ତଂ ରାଜା ପ୍ରଣୟନ୍ ସମ୍ୟକ୍ ତ୍ରିବର୍ଗେଣାଭିବର୍ଦ୍ଧତେ ।
କାମାତ୍ମା ବିଷମଃ କ୍ଷୁଦ୍ରୋ ଦଣ୍ଡେନୈବ ନିହନ୍ୟତେ ।୨୭।

ଯେବେ ରାଜା ଦଣ୍ଡକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଚଳାନ୍ତି ତେବେ ସେ ଧର୍ମ ଅର୍ଥ ଓ କାମରେ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ମାତ୍ର ବିଷୟାଭିଳାଷ, ବିପରୀତାଚରଣ ଓ ନୀଚତା କଲେ ସେହି ପାପରୁ ସେହି ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ନିହତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଦଣ୍ଡୋ ହି ସୁମହତ୍ତେଜୋ ଦୁର୍ଦ୍ଧରଶ୍ଚାକୃତାତ୍ମଭିଃ ।
ଧର୍ମାଦ୍ବିଚଳିତଂ ହନ୍ତି ନୃପମେବ ସବାନ୍ଧବମ୍ ।୨୮।

ମହତ୍ତେଜଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତବିଧିଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କାରରହିତ ରାଜାମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ଧୃତହୋଇ ନ ପାରେ ମାତ୍ର ଧର୍ମ ବିଚଳିତ ରାଜାକୁ ବନ୍ଧୁସ୍ଥ ସବାନ୍ଧବ ନାଶକରେ ।

ତତୋ ଦୁର୍ଗଞ୍ଚ ରାଷ୍ଟ୍ରଞ୍ଚ ଲୋକଞ୍ଚ ସଚରାଚରମ୍ ।
ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଗତାଂଶ୍ଚୈବ ମୁନୀନ୍ ଦେବାଂଶ୍ଚ ପୀଡ଼ୟେତ୍ ।୨୯।

ରାଜାକୁ ନାଶକଲା ପରେ ଦୁର୍ଗ, ରାଜ୍ୟ, ଚରାଚର ଲୋକ, (ହବ୍ୟାଦି ଅପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରୁ) ଅନ୍ତରୀକ୍ଷସ୍ଥବାସୀ ଦେବତା ଓ ମୁନିମାନଙ୍କୁ ସେହି ଦଣ୍ଡ ପୀଡ଼ା ଦିଏ ।

ସୋଽସହାୟେନ ମୂଢ଼େନ ଲୁବ୍ଧେନାକୃତବୁଦ୍ଧିନା ।
ନ ଶକ୍ୟୋ ନ୍ୟାୟତୋ ନେତୁଂ ସକ୍ତେନ ବିଷୟେଷୁ ଚ ।୩୦।

(ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ସେନାପତିର) ସହାୟ ରହିତ, ମୂର୍ଖ, ଲୋଭୀ, ନିର୍ବୋଧ ଏବଂ ବିଷୟାସକ୍ତ ରାଜାକର୍ତ୍ତୃକ ସେହି ଦଣ୍ଡ (ରାଜଧର୍ମ) ନ୍ୟାୟପୂର୍ବକ ଚଳି ନ ପାରେ ।

ଶୁଚିନା ସତ୍ୟସନ୍ଧେନ ତଥାଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରିଣା ।
ପ୍ରଣେତୁଂ ଶକ୍ୟତେ ଦଣ୍ଡଃ ସୁସହାୟେନ ଧୀମତା । ୩୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅର୍ଥାତ୍ ଶୌଚଯୁକ୍ତ, ସତ୍ୟପ୍ରତିଜ୍ଞାଶାଳୀ, ଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାର ଚଳନଶୀଳ, ଉତ୍ତମ ମନ୍ତ୍ରୀ ସେନାପତି ସହାୟଯୁକ୍ତ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ରାଜା ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

ସ୍ୱରାଷ୍ଟ୍ରେ ନ୍ୟାୟବୃତ୍ତଃ ସ୍ୟାଦ୍ଭୃଶଦଣ୍ଡଶ୍ଚ ଶତ୍ରୁଷୁ ।
ସୁହୃତ୍ସ୍ୱଜିହ୍ମଃ ସ୍ନିଗ୍ଧେଷୁ ବ୍ରାହ୍ମଣେଷୁ କ୍ଷମାନ୍ୱିତଃ । ୩୨ ।

ରାଜାକୁ ଆପଣା ରାଜ୍ୟରେ ନ୍ୟାୟକାରୀ, ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ବାରବାର ଦଣ୍ଡଦାତା, ମିତ୍ରମାନଙ୍କପ୍ରତି ସରଳ ଓ ଅକପଟ ବ୍ୟବହାରୀ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପ୍ରତି କ୍ଷମାଯୁକ୍ତ ହେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଏବଂବୃତ୍ତସ୍ୟ ନୃପତେଃ ଶିଳୋଞ୍ଛେନାପି ଜୀବତଃ ।
ବିସ୍ତୀର୍ଯ୍ୟତେ ଯଶୋ ଲୋକେ ତୈଳବିନ୍ଦୁରିବାମ୍ଭସି । ୩୩ ।

ଏହିଭଳି ଆଚରଣକାରୀ ରାଜା ଶିଳୋଞ୍ଛବୃତ୍ତିରେ ବଞ୍ଚିଥିଲେହେଁ ଜଳରେ ତୈଳବିନ୍ଦୁ ପରି ଲୋକରେ ତାହାର ଯଶ ବିସ୍ତୃତ ହୁଏ ।

ଅତସ୍ତୁ ବିପରୀତସ୍ୟ ନୃପତେରଜିତାତ୍ମନଃ ।
ସଂକ୍ଷିପ୍ୟତେ ଯଶୋ ଲୋକେ ଘୃତବିନ୍ଦୁରିବାମ୍ଭସି । ୩୪ ।

ମାତ୍ର ଏଥିର ବିପରୀତାଚାରୀ ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ରାଜାର ଯଶ ଜଳରେ ଘୃତବିନ୍ଦୁପରି ଲୋକରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୁଏ ।

ସ୍ୱେ ସ୍ୱେ ଧର୍ମେ ନିବିଷ୍ଟାନାଂ ସର୍ବେଷାମନୁପୂର୍ବଶଃ ।
ବର୍ଣ୍ଣାନାମାଶ୍ରମାଣାଞ୍ଚ ରାଜା ସୃଷ୍ଟୋଽଭିରକ୍ଷିତା । ୩୫ ।

ସ୍ୱ ସ୍ୱ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନନିରତ ଆନୁପୂର୍ବିକ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ସକଳବର୍ଣ୍ଣ ଓ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଦି ସକଳ ଆଶ୍ରମର ରକ୍ଷାବିଧାନାର୍ଥ ବିଶ୍ୱସ୍ରଷ୍ଟା ରାଜା ସୃଜନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ତେନ ଯଦ୍ୟତ୍ସଭୃତ୍ୟେନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ରକ୍ଷତା ପ୍ରଜାଃ ।
ତତ୍ତଦ୍‌ବୋ ହଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଯଥାବଦନୁପୂର୍ବଶଃ । ୩୬ ।

ପ୍ରଜାସମୂହର ରକ୍ଷାବିଧାନାର୍ଥ ଅମାତ୍ୟବର୍ଗସହିତ ରାଜାର ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସେସବୁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଯଥାବତ୍ ଆନୁପୂର୍ବିକ କହୁଅଛୁଁ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସୀତ ପ୍ରାତରୁତ୍ଥାୟ ପାର୍ଥିବଃ ।
ତ୍ରୈବିଦ୍ୟବୃଦ୍ଧାନ୍ ବିଦୁଷସ୍ତିଷ୍ଠେତ୍ତେଷାଞ୍ଚ ଶାସନେ । ୩୭ ।

ରାଜା ପ୍ରାତଃକାଳରୁ ଉଠି (ଋକ୍ ଯଜୁ ସାମ) ତିନି ବେଦବେତ୍ତା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ପ୍ରବୀଣ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସହିତ ବସିବେ ଓ ତାଙ୍କ କଥା ମାନିବେ ।

ବୃଦ୍ଧାଂଶ୍ଚ ନିତ୍ୟଂ ସେବେତ ବିପ୍ରାନ୍ ବେଦବିଦଃ ଶୁଚୀନ୍ ।
ବୃଦ୍ଧସେବୀ ହି ସତତଂ ରକ୍ଷୋଭିରପି ପୂଜ୍ୟତେ । ୩୮ ।

ବେଦଜ୍ଞ, ପବିତ୍ର ଓ ବୟୋବୃଦ୍ଧ ବିପ୍ରମାନଙ୍କୁ ନିତ୍ୟ ସେବା କରିବ କାରଣ ବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କ ସେବାକାରୀ ରାଜା ରାକ୍ଷସମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ମଧ୍ୟ ପୂଜିତ ହୁଏ ।

ତେଭ୍ୟୋଽଧିଗଚ୍ଛେଦ୍ବିନୟଂ ବିନୀତାତ୍ମାପି ନିତ୍ୟଶଃ ।
ବିନୀତାତ୍ମା ହି ନୃପତିର୍ନ ବିନଶ୍ୟତି କର୍ହିଚିତ୍ । ୩୯ ।

ସ୍ୱଭାବସିଦ୍ଧ ନିଜ ସୁବୁଦ୍ଧି ଗୁଣ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରାଧ୍ୟୟନ ଗୁଣରେ ଶିକ୍ଷିତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରାଜା ସର୍ବଦା ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବେ କାରଣ ସୁଶିକ୍ଷିତ ରାଜା କେବେହେଁ ବିନାଶପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବହବୋଽ ବିନୟାନ୍ନଷ୍ଟା ରାଜାନଃ ସପରିଚ୍ଛଦାଃ ।
ବନସ୍ଥା ଅପି ରାଜ୍ୟାନି ବିନୟାତ୍ପ୍ରତିପେଦିରେ । ୪୦ ।

ଗଜାଶ୍ବାଦି ବହୁବଳଶାଳୀ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନେକାନେକ ରାଜା ବିନୟାଭାବରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ନିଃସ୍ବ ବନବାସୀ ଅନେକ ରାଜା ବିନୟରୁ ରାଜ୍ୟଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି ।

ବେଣୋ ବିନଷ୍ଟୋଽବିନୟାନ୍ନହୁଷଶ୍ଚୈବ ପାର୍ଥିବଃ ।
ସୁଦାସୋ ଯାବନଶ୍ଚୈବ ସୁମୁଖୋ ନିମିରେବ ଚ । ୪୧ ।

ବେଣୁ, ନହୁଷ, ସୁଦାସ, ଯବନ, ସୁମୁଖ ଓ ନମି ରାଜା ସୁଦ୍ଧା ଅବିନୟରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ପୃଥୁସ୍ତୁ ବିନୟାଦ୍ରାଜ୍ୟଂ ପ୍ରାପ୍ତବାନ୍ ମନୁରେବ ଚ ।
କୁବେରଶ୍ଚ ଧନୈଶ୍ବର୍ଯ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଂ ଚୈବ ଗାଧିଜଃ । ୪୨ ।*

ବିନୟରୁ ପୃଥୁ ଓ ମନୁ ରାଜ୍ୟ, କୁବେର ଧନାଧିପତ୍ୟ ଓ ଗାଧିପୁତ୍ର ବିଶ୍ବାମିତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ବ ପାଇଥିଲେ ।

ତ୍ରୈବିଦ୍ୟେଭ୍ୟସ୍ତ୍ରୟୀଂ ବିଦ୍ୟାଂ ଦଣ୍ଡନୀତିଞ୍ଚ ଶାଶ୍ବତୀମ୍ ।
ଆନ୍ବୀକ୍ଷିକୀଞ୍ଚାତ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ବାର୍ତ୍ତାରମ୍ଭାଂଶ୍ଚ ଲୋକତଃ । ୪୩ ।

(ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଦଶାରେ ପାଠ ହୋଇଥିଲେ ରାଜ୍ୟାଧିକାର ଅଭ୍ୟାସାର୍ଥ) ଏ ବେଦଜ୍ଞଙ୍କଠାରୁ ତ୍ରିବେଦ ପଢ଼ିବ ଓ ସନାତନ ଦଣ୍ଡନୀତି ଓ ଆୟବ୍ୟୟ ବୋଧକ ପରମ୍ପରାଗତ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ତତ୍ତ୍ବଜ୍ଞମାନଙ୍କଠାରୁ ତଥା ତର୍କବିଦ୍ୟା ଓ ଆତ୍ମ (ବେଦାନ୍ତ) ବିଦ୍ୟା ଓ ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ବ୍ୟବହାର ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବା ରାଜାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ଜୟେ ଯୋଗଂ ସମାତିଷ୍ଠେଦ୍ଦିବାନିଶମ୍ ।
ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟୋ ହି ଶକ୍ନୋତି ବଶେ ସ୍ଥାପୟିତୁଂ ପ୍ରଜାଃ । ୪୪ ।

ଦିବାନିଶି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଜୟ କରିବାର ଉଦ୍ୟୋଗ କରିବ କାରଣ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଏକା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ବଶରେ ରଖିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୁଏ ।

ଦଶ କାମସମୁତ୍ଥାନି ତଥାଷ୍ଟୌ କ୍ରୋଧଜାନି ଚ ।
ବ୍ୟସନାନି ଦୁରନ୍ତାନି ପ୍ରୟତ୍ନେନ ବିବର୍ଜୟେତ୍ । ୪୫ ।

କାମରୁ ଜାତ ମୃଗୟାଦି ଦଶ ଓ କ୍ରୋଧରୁ ଜାତ (ପିଶୁନାଦି) ଆଠ (ଏପରି ୧୮) ଦୁରନ୍ତ (କ ଯାହା ଆପାତ ସୁଖବୋଧ ହେଲେ ହେଁ ଶେଷରେ ଦୁଃଖପ୍ରଦ) ବ୍ୟସନରେ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

କାମଜେଷୁ ପ୍ରସକ୍ତୋ ହି ବ୍ୟସନେଷୁ ମହୀପତିଃ ।
ବିୟୁଜ୍ୟତେଽର୍ଥଧର୍ମାଭ୍ୟାଂ କ୍ରୋଧଜେଷ୍ବାତ୍ମନୈବ ତୁ । ୪୬ ।

କାମୋତ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟସନାସକ୍ତ ରାଜା ଅର୍ଥ ଓ ଧର୍ମରୁ ହୀନ ହୁଏ ଏବଂ କ୍ରୋଧଜାତ ବ୍ୟସନରେ ଆସକ୍ତ ରାଜା ଆପଣାର ଶରୀରରୁ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ମୃଗୟାକ୍ଷୋ ଦିବାସ୍ବପ୍ନଃ ପରିବାଦଃ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ମଦଃ ।
ତୌର୍ଯ୍ୟତ୍ରିକଂ ବୃଥାଟ୍ୟା ଚ କାମଜୋ ଦଶକୋ ଗଣଃ । ୪୭ ।

ମୃଗୟା, ପଶାକ୍ରୀଡ଼ା, ଦିବାନିଦ୍ରା, ପରଦୋଷକଥନ, ସ୍ତ୍ରୀସମ୍ଭୋଗ, ମଦ୍ୟପାନ ନୃତ୍ୟଗୀତବାଦ୍ୟ, ବୃଥା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଏହି ଦଶ କାମଜ ବ୍ୟସନଗଣ ।

---

* ୪୧ ଓ ୪୨ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୈଶୁନ୍ୟଂ ସାହସଂ ଦ୍ରୋହ ଈର୍ଷ୍ୟାସୂୟାର୍ଥଦୂଷଣମ୍ ।
ବାଗ୍ଦଣ୍ଡଜଞ୍ଚ ପାରୁଷ୍ୟଂ କ୍ରୋଧଜୋଽପି ଗଣୋଽଷ୍ଟକଃ । ୪୮ ।

ଖଳତା, ଦୁଃସାହସ, ଦ୍ରୋହ, ଈର୍ଷା, ଅସୂୟା, ପରସ୍ୱାପହରଣ; ଆକ୍ରୋଶପୂର୍ବକ ତିରସ୍କାର ବା ଅସ୍ତ୍ରୋତ୍ତୋଳନ ପୂର୍ବକ ପ୍ରହାର ଏ ଆଠ କ୍ରୋଧଜ ବ୍ୟସନଗଣ ଅଟେ ।

ଦ୍ୱୟୋରପ୍ୟେତୟୋର୍ମୂଳଂ ଯଂ ସର୍ବେ କବୟୋ ବିଦୁଃ ।
ତଂ ଯତ୍ନେନ ଜୟେଲ୍ଲୋଭଂ ତଜ୍ଜାବେତାବୁଭୌ ଗଣୌ । ୪୯ ।

ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୱାନମାନେ ଏ ଦୁଇଗଣର ଲୋଭକୁ କାରଣ ବୋଲିଅଛନ୍ତି ; ସେହି ଲୋଭକୁ ଯତ୍ନ ପୂର୍ବକ ଛାଡ଼ିଦେବ; ଲୋଭରୁ ଏ ଦୁଇଗୁଣର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଅଛି ।

ପାନମକ୍ଷାଃ ସ୍ତ୍ରିୟଶ୍ଚୈବ ମୃଗୟା ଚ ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।
ଏତତ୍କଷ୍ଟତମଂ ବିଦ୍ୟାଚ୍ଚତୁଷ୍କଂ କାମଜେ ଗଣେ । ୫୦ ।

କାମୋତ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟସନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମଦ୍ୟପାନ, ଅକ୍ଷକ୍ରୀଡ଼ା, ସ୍ତ୍ରୀସମ୍ଭୋଗ ଓ ଶିକାର ଏହି ଚାରି ଯଥାକ୍ରମାଧିକ କଷ୍ଟପ୍ରଦ ବୋଲି ଜାଣିବା ଉଚିତ ।

ଦଣ୍ଡସ୍ୟ ପାତନଞ୍ଚୈବ ବାକ୍ପାରୁଷ୍ୟାର୍ଥଦୂଷଣେ ।
କ୍ରୋଧଜେଽପି ଗଣେ ବିଦ୍ୟାତ୍କଷ୍ଟମେତତ୍ତ୍ରିକଂ ସଦା । ୫୧ ।

କ୍ରୋଧୋତ୍ପନ୍ନ ଗଣ ମଧ୍ୟରେ ଦଣ୍ଡରେ ମାରିବା, କଠୋର ଭାଷଣ ଓ ଦ୍ରବ୍ୟାପହରଣ ଏ ତିନ ସର୍ବଦା ନିତାନ୍ତ ଅନର୍ଥକ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ସପ୍ତକସ୍ୟାସ୍ୟ ବର୍ଗସ୍ୟ ସର୍ବତ୍ରୈବାନୁଷଙ୍ଗିଣଃ ।
ପୂର୍ବଂ ପୂର୍ବଂ ଗୁରୁତରଂ ବିଦ୍ୟାଦ୍ବ୍ୟସନମାତ୍ମବାନ୍ । ୫୨ ।

ଏହି ବର୍ଗର ସାତଗୋଟି (କାମଜ ଚାରି ଓ କ୍ରୋଧଜ ତିନ) ଦୋଷ ସମସ୍ତ ରାଜାଙ୍କଠାରେ ଲାଗି ରହିଛି ଏବଂ ଆତ୍ମବାନ୍ ଲୋକ ଆଗ୨ଟି ପର୨ବ୍ୟସନଠାରୁ ଗୁରୁତର ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ବ୍ୟସନସ୍ୟ ଚ ମୃତ୍ୟୋଶ୍ଚ ବ୍ୟସନଂ କଷ୍ଟମୁଚ୍ୟତେ ।
ବ୍ୟସନ୍ୟଧୋଽଧୋ ବ୍ରଜତି ସ୍ୱର୍ଯାତ୍ୟବ୍ୟସନୀ ମୃତଃ । ୫୩ ।

ବ୍ୟସନ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟସନକୁ କଷ୍ଟ ବୋଲିଯାଏ, କାରଣ ବ୍ୟସନୀ ଦିନ ୨ ଅବନତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଆଉ ଅବ୍ୟସନୀ ଦେହାନ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗ ଲାଭ କରେ ।

ମୌଳାନ୍ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦଃ ଶୂରାନ୍ ଲବ୍ଧଲକ୍ଷାନ୍ କୁଳୋଦ୍ଗତାନ୍ ।
ସଚିବାନ୍ ସପ୍ତଚାଷ୍ଟୌ ବା ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ପରୀକ୍ଷିତାନ୍ । ୫୪ ।

ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ରାଜକର୍ମବ୍ୟସ୍ତ, ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ, ଶୂରବୀର, ଲକ୍ଷ୍ୟଭେଦକାରୀ ଓ ସତ୍କୁଳୋଦ୍ଭବ ପରୀକ୍ଷୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସାତ ବା ଆଠ ମନ୍ତ୍ରୀ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

ଅପି ଯତ୍ସୁକରଂ କର୍ମ ତଦପ୍ୟେକେନ ଦୁଷ୍କରମ୍ ।
ବିଶେଷତୋଽସହାୟେନ କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟଂ ମହୋଦୟମ୍ । ୫୫ ।

(ବେଳେ୨) ସୁଲଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଜଣକଦ୍ୱାରା ହେବା କଠିନ; ମାତ୍ର ବିଶେଷ ରୂପେ ଫଳଦାୟୀ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଅସହାୟରେ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ତୈଃ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ଚିନ୍ତୟେନ୍ନିତ୍ୟଂ ସାମାନ୍ୟଂ ସନ୍ଧିବିଗ୍ରହମ୍ ।
ସ୍ଥାନଂ ସମୁଦାୟଂ ଗୁପ୍ତିଂ ଲବ୍ଧପ୍ରଶମନାନି ଚ । ୫୬ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେହି (ମନ୍ତ୍ରୀ)ମାନଙ୍କ ସହିତ ସର୍ବଦା ସାମାନ୍ୟ ସନ୍ଧିବିଗ୍ରହ ଏବଂ (ଦଣ୍ଡ କୋଷ ପୁର ରାଷ୍ଟ୍ର ଚତୁର୍ବିଧ) ସ୍ଥାନ ରକ୍ଷା ଓ ସମୁଦାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଧାନ୍ୟହିରଣ୍ୟାଦିର ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ ଓ ନିଜର ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ରକ୍ଷା ଓ ଉପାର୍ଜିତ ଅର୍ଥର ସତ୍ପାତ୍ରସ୍ଥକରଣ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ କରିବ ।

ତେଷାଂ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱମଭିପ୍ରାୟ ମୁପଲଭ୍ୟ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ।
ସମସ୍ତାନାଞ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ବିଦଧ୍ୟାଦ୍ଧିତମାତ୍ମନଃ । ୫୭ ।

ସେହି ମନ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ପୃଥକ୍ ମତ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ମିଳିତ ମତ ଜାଣି ଯାହା ହିତକର ବୋଧହେବ ତଦ୍ରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

ସର୍ବେଷାନ୍ତୁ ବିଶିଷ୍ଟେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ବିପଶ୍ଚିତା ।
ମନ୍ତ୍ରୟେତ୍ପରମଂ ମନ୍ତ୍ରଂ ରାଜା ଷାଡ଼୍ଗୁଣ୍ୟସଂଯୁତମ୍ । ୫୮ ।

ସେହି ସବୁ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ଧର୍ମାତ୍ମା ଓ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସହିତ ରାଜା ଷାଡ଼୍ଗୁଣ୍ୟଯୁକ୍ତ (ସନ୍ଧି, ବିଗ୍ରହ, ଯାନ, ଆସନ, ଦ୍ୱୈଧ ଓ ଆଶ୍ରୟ ବିଷୟକ) ପରମ (ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୋପନୀୟ) ପରାମର୍ଶ କରିବେ ।

ନିତ୍ୟଂ ତସ୍ମିନ୍ ସମାଶ୍ୱସ୍ତଃ ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟାଣି ନିକ୍ଷିପେତ୍ ।
ତେନ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ବିନିଶ୍ଚିତ୍ୟ ତତଃ କର୍ମ ସମାରଭେତ୍ । ୫୯ ।

ସର୍ବଦା ସୁପଣ୍ଡିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ବିଶ୍ୱସ୍ତଭାବରେ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିର୍ଭର କରିବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହିତ କରଣୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କଲାପରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବ

ଅନ୍ୟାନପି ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ଶୁଚୀନ୍ ପ୍ରାଜ୍ଞାନବସ୍ଥିତାନ୍ ।
ସମ୍ୟଗର୍ଥସମାହର୍ତ୍ତୄ ନମାତ୍ୟାନ୍ ସୁପରୀକ୍ଷିତାନ୍ । ୬୧ ।

ପବିତ୍ର, ବୁଦ୍ଧିମାନ୍, ଅଧ୍ୟବସାୟଶୀଳ, ନ୍ୟାୟମାର୍ଗରେ ଧନାର୍ଜନକାରୀ ଏବଂ ଉତ୍ତମରୂପେ ପରୀକ୍ଷିତ ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅମାତ୍ୟ କରିବେ ।

ନିବର୍ତ୍ତେତାସ୍ୟ ଯାବଦ୍ଭିରିତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟତା ନୃଭିଃ ।
ତାବତୋଽତନ୍ଦ୍ରିତାନ୍ ଦକ୍ଷାନ୍ ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ବିଚକ୍ଷଣାନ୍ । ୬୧ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହାର୍ଥ ଯେତେ ଲୋକର ପ୍ରୟୋଜନ ତାହା ଠିକ୍ କରି ରାଜା ଅନଳସ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷ ଏବଂ ବିଚକ୍ଷଣ ଲୋକ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

ତେଷାମର୍ଥେ ନିଯୁଞ୍ଜୀତ ଶୂରାନ୍ ଦକ୍ଷାନ୍ କୁଳୋଦ୍ଗତାନ୍ ।
ଶୁଚୀନାକରକର୍ମାନ୍ତେ ଭୀରୂନନ୍ତର୍ନିବେଶନେ । ୬୨ ।

ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମହାବଳ ପରାକ୍ରାନ୍ତ ସୁଚତୁର ସଦ୍ବଂଶ ସମ୍ଭୂତ ଓ ନିର୍ଲୋଭୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଧନସ୍ଥାନରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ଓ ଖଣିଜ, ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ ଓ କୃଷି ଧାନ୍ୟାଦି ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଧର୍ମଭୀରୁ ଲୋକଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

ଦୂତଞ୍ଚୈବ ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରବିଶାରଦମ୍ ।
ଇଙ୍ଗିତାକାରଚେଷ୍ଟଜ୍ଞଂ ଶୁଚିଂ ଦକ୍ଷଂ କୁଳୋଦ୍ଗତମ୍ । ୬୩ ।

ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରବିଶାରଦ ଏବଂ ଇଙ୍ଗିତ (ଅଭିପ୍ରାୟସୂଚକ ବଚନସ୍ୱରାଦି), ଆକାର (ପ୍ରୀତି ଓ ଅପ୍ରୀତିସୂଚକ ଦେହଧର୍ମାଦି ମୁଖପ୍ରସାଦ ବୈବର୍ଣ୍ଣ୍ୟାଦିରୂପ) ଓ ଚେଷ୍ଟା [କୋପାଦି ସୂଚକ ହସ୍ତାକଳନାଦି କ୍ରିୟା] ଜାଣିଥିବା ବିଶୁଦ୍ଧମନା, ଚତୁର ଓ କୁଳୀନ ଲୋକଙ୍କୁ ଦୂତ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନୁରକ୍ତଃ ଶୁଚିର୍ଦକ୍ଷଃ ସ୍ମୃତିମାନ୍ ଦେଶ କାଳବିତ୍ ।
ବପୁଷ୍ମାନ୍ ବୀତଭୀର୍ବାଗ୍ମୀ ଦୂତୋ ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରଶସ୍ୟତେ । ୬୪ । *

ସର୍ବଜନ ପ୍ରିୟ, ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ, ଚତୁର, ସ୍ମୃତିଶାଳୀ, ଦେଶକାଳଜ୍ଞ, ସୁଦେହସମ୍ପନ୍ନ, ନିର୍ଭୀକ ଓ ବାଗ୍ମୀ ରାଜଦୂତ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ।

ଅମାତ୍ୟେ ଦଣ୍ଡଆୟତ୍ତୋ ଦଣ୍ଡେ ବୈନୟିକୀ କ୍ରିୟା ।
ନୃପତୌ କୋଷରାଷ୍ଟ୍ରେ ଚ ଦୂତେ ସନ୍ଧିବିପର୍ଯ୍ୟୟୌ । ୬୫ ।

ସେନାପତି ଅଧୀନରେ ହସ୍ତ୍ୟଶ୍ୱ ରଥ ପଦାତିକ ଚତୁର୍ବିଧ ସେନା ରହିବ ଏବଂ ସେନାର ଅଧୀନ ସ୍ୱପରରାଷ୍ଟ୍ରଶାସନ ରହିବ; ନୃପତି ଅଧୀନରେ କୋଷ ଓ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଦୂତ ଅଧୀନରେ ସନ୍ଧିବିଗ୍ରହ ରହିବ ।

ଦୂତ ଏବ ହି ସନ୍ଧତ୍ତେ ଭିନତ୍ତ୍ୟେବ ଚ ସଂହତାନ୍ ।
ଦୂତସ୍ତତ୍ କୁରୁତେ କର୍ମ ଭିଦ୍ୟନ୍ତେ ଯେନ ମାନବାଃ । ୬୬ । †

ଦୂତ ଏକା ଏକତ୍ର ମେଳ କରାଏ ଓ ମିଳିତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭେଦ ଜନ୍ମାଏ, ଦୂତ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଯଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭେଦ ଜାତ ହୁଏ ।

---

*—ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ୫ଟି ଶ୍ଳୋକ ଅଧିକ ମିଳେ:—
ସନ୍ଧିବିଗ୍ରହକାଳଜ୍ଞାନ୍ ସମର୍ଥାନାୟତିକ୍ଷମାନ୍ ।
ପରୈରହାର୍ଯ୍ୟାନ୍ ଶୁଦ୍ଧାଂଶ୍ଚ ଧର୍ମତଃ କାମତୋଽର୍ଥତଃ । ୧ ।
ସମାହର୍ତ୍ତୃନ୍ ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରବିପଶ୍ଚିତଃ ।
କୁଲୀନାନ୍ ବୃତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନାନ୍ନିପୁଣାନ୍ କୋଶବୃଦ୍ଧୟେ । ୨ ।
ଆୟବ୍ୟୟସ୍ୟ କୁଶଳାନ୍ ଗଣିତଜ୍ଞାନ୍ଲେଖ୍ୟପାନ୍ ।
ନିୟୋଜୟେଦ୍ଧର୍ମନିଷ୍ଠାନ୍ ସମ୍ୟକ୍ କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥଚିନ୍ତକାନ୍ । ୩ ।
କର୍ମଣି ବ୍ରତକୁଶଳାନ୍ ଲିପିଜ୍ଞାନାୟତିକ୍ଷମାନ୍ ।
ସର୍ବବିଶ୍ୱାସିନଃ ସତ୍ୟାନ୍ ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ନିଷ୍ଠିତାନ୍ । ୪ ।
ଅକୃତାଶାଂସ୍ତଥା ଭର୍ତ୍ତୁଃ କାଳଜ୍ଞାଂଶ୍ଚ ପ୍ରସଙ୍ଗିନଃ ।
କାର୍ଯ୍ୟକାମୋପଧା ଶୁଦ୍ଧା ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରବୃତ୍ତଶଃ ।
କୁର୍ଯ୍ୟାଦାସନ୍ନକାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ଗୃହସଂରକ୍ଷଣେଷୁ ଚ । ୫ ।

ସନ୍ଧିବିଗ୍ରହସମୟଜ୍ଞ, ସମର୍ଥ, ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନମତି, ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗେ ନ ମିଳିବା ଯୋଗ୍ୟ, ଧର୍ମାର୍ଥକାମରେ ଶୁଦ୍ଧ, ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ, କୁଳୀନ, ପୁଷ୍କଳଜୀବିକାସମ୍ପନ୍ନ ଏବଂ ଚତୁର ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରିବେ । ଆୟବ୍ୟୟରେ ଚତୁର, ହିସାବରେ ନିପୁଣ, ନିର୍ଲୋଭ, ଧର୍ମରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁ ଓ କାର୍ଯ୍ୟର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅତି କୁଶଳ, ଲେଖା ପଢ଼ିବାରେ ଦକ୍ଷ, ସମସ୍ତଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଭାଜନ, ସତ୍ୟଶୀଳ, କାର୍ଯ୍ୟରେ ସ୍ଥିର, ପ୍ରଭୁନିର୍ଭରହୀନ, ସମୟ ଓ ପ୍ରସଙ୍ଗଜ୍ଞ, କାର୍ଯ୍ୟ କାମ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଶୁଦ୍ଧ, ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରବେଦୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଆସନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗୃହସଂରକ୍ଷଣରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

† ୫ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକରେ 'ମାନବାଃ' ସ୍ଥାନରେ 'ବାନ୍ଧବାଃ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ ବିଦ୍ୟାଦସ୍ୟ କୃତ୍ୟେଷୁ ନିରୂତ୍ତେଙ୍ଗି ଚଚେଷ୍ଟିତୈଃ ।
ଆକାରମିଙ୍ଗିତଂ ଚେଷ୍ଟାଂ ଭୃତ୍ୟେଷୁ ଚ ଚିକୀର୍ଷିତମ୍ । ୬୭ ।

ଦୂତ ଶତ୍ରୁ ରାଜାର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ନିଗୂଢ଼ ଇଙ୍ଗିତ ଓ ଚେଷ୍ଟା ଏବଂ ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କର ଆକାର, ଇଙ୍ଗିତ, ଚେଷ୍ଟା ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣିବା ଉଚିତ ।

ବୁଦ୍ଧ୍ୱାଚ ସର୍ବଂ ତତ୍ତ୍ୱେନ ପରରାଜଚିକୀର୍ଷିତମ୍ ।
ତଥା ପ୍ରଯତ୍ନମାତିଷ୍ଠେଦ୍ୟଥାତ୍ମାନଂ ନ ପୀଡ଼ୟେତ୍ । ୬୮ ।

ଉକ୍ତ ଲକ୍ଷଣ ଦୂତଦ୍ୱାରା ପରରାଜାର କାର୍ଯ୍ୟସକଳ ଯଥାର୍ଥରୂପେ ଅବଗତ ହୋଇ ରାଜା ଏମନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଯହିଁରେ ଆପଣାର ପୀଡ଼ା ନ ହୁଏ ।

ଜାଙ୍ଗଳଂ ଶସ୍ୟସମ୍ପନ୍ନମାର୍ଯ୍ୟପ୍ରାୟମନାବିଲମ୍ ।
ରମ୍ୟମାନତସାମନ୍ତଂ ସ୍ୱାଜୀବ୍ୟଂ ଦେଶମାବସେତ୍ । ୬୯ ।

ଧନଧାନ୍ୟଶାଳୀ, ଧାର୍ମିକବହୁଳ, ରୋଗାଦିଶୂନ୍ୟ, ରମଣୀୟ ଏବଂ ରାଜଭକ୍ତ ଓ କୃଷିବାଣିଜ୍ୟାଦିସୁଲଭ ଜାଙ୍ଗଳ (ତୃଣୋଦକାଦି ପୂର୍ଣ୍ଣ) ଦେଶରେ ରାଜାର ବାସ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଧନ୍ୱଦୁର୍ଗଂ ମହୀଦୁର୍ଗମବ୍ଦୁର୍ଗଂ ବାର୍କ୍ଷମେବ ବା ।
ନୃଦୁର୍ଗଂ ଗିରିଦୁର୍ଗଂ ବା ସମାଶ୍ରିତ୍ୟ ବସେତ୍ପୁରମ୍ । ୭୦ ।

ସେଠାରେ ଧନ୍ୱଦୁର୍ଗ (ମରୁବେଷ୍ଟିତ ଦୁର୍ଗ), ମହୀଦୁର୍ଗ (ପଥର ବା ଇଟାର ନିର୍ମିତଦୁର୍ଗ), ଅବ୍ଦୁର୍ଗ (ଜଳଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟିତ ଦୁର୍ଗ), ବାର୍କ୍ଷ ଦୁର୍ଗ (ମହାବୃକ୍ଷ କଣ୍ଟକ ଗୁଳ୍ମଲତାଦି ବ୍ୟାପ୍ତଦୁର୍ଗ), ନୃଦୁର୍ଗ (ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ହସ୍ତୀ ଅଶ୍ୱ ରଥ ସେନାଦି ପରିବୃତ ଦୁର୍ଗ) ଅଥବା ଗିରିଦୁର୍ଗ (ଦୁରାରୋହ ଏକମାର୍ଗାନୁଗତ ଅନ୍ତର୍ନଦୀପ୍ରସ୍ରବଣୋଦକ ଗିରିପୃଷ୍ଠ ନିର୍ମିତ ଦୁର୍ଗ) ଆଶ୍ରୟ କରି ରାଜା ବାସ କରିବେ ।

ସର୍ବେଣ ତୁ ପ୍ରଯତ୍ନେନ ଗିରିଦୁର୍ଗଂ ସମାଶ୍ରୟେତ୍ ।
ଏଷାଃ ହି ବାହୁଗୁଣ୍ୟେନ ଗିରିଦୁର୍ଗଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ । ୭୧ ।

ସମସ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରି ଗିରିଦୁର୍ଗର ଆଶ୍ରୟ ନେବେ କାରଣ ଅନେକ ଗୁଣ ଧାରଣ କରିବା ହେତୁ ଗିରିଦୁର୍ଗ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ ।

ତ୍ରୀଣ୍ୟାଦ୍ୟାନାଶ୍ରିତାସ୍ତେଷାଂ ମୃଗଗର୍ତ୍ତାଶ୍ରୟାପ୍ଚରାଃ ।
ତ୍ରୀଣ୍ୟୁତ୍ତରାଣି କ୍ରମଶଃ ପ୍ଲବଙ୍ଗମନରାମରାଃ । ୭୨ ।

ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ତିନି ଦୁର୍ଗରେ ଯଥାକ୍ରମେ ମୃଗ, ମୂଷିକ ଓ ଅପ୍‌ଚର (ଜଳଚର କୁମ୍ଭୀରାଦି) ବାସକରନ୍ତି ଏବଂ ପର ତିନି ଦୁର୍ଗରେ ବାନର, ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଅମର (ପର୍ବତବାସୀ ଦେବଜାତି) ମାନେ ବାସ କରନ୍ତି ।

ଯଥା ଦୁର୍ଗାଶ୍ରିତାନେତାନ୍ନୋପହିଂସନ୍ତି ଶତ୍ରବ ।
ତଥାରୟୋ ନ ହିଂସନ୍ତି ନୃପଂ ଦୁର୍ଗ ସମାଶ୍ରିତମ୍ । ୭୩ ।

ଦୁର୍ଗବାସୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଶତ୍ରୁମାନେ ପୀଡ଼ା ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତି ସେହିପରି ଶତ୍ରୁମାନେ ଦୁର୍ଗାଶ୍ରୟକାରୀ ରାଜାଙ୍କୁ ସୁଦ୍ଧା ମାରି ନ ପାରନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକଃ ଶତଂ ଯୋଧୟତି ପ୍ରାକାରସ୍ଥୋ ଧନୁର୍ଦ୍ଧରଃ ।
ଶତଂ ଦଶସହସ୍ରାଣି ତସ୍ମାଦ୍ଦୁର୍ଗଂ ବିଧୀୟତେ । ୭୪ । *

ଦୁର୍ଗରେ ଥାଇ ଜଣେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଏକଶତଲୋକ ସଙ୍ଗେ ଏବଂ ଶତଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଦଶ-ସହସ୍ର ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା ହେତୁ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରିବା ବିଧେୟ ।

ତତ୍ସ୍ୟାଦାୟୁଧସମ୍ପନ୍ନଂ ଧନଧାନ୍ୟେନ ବାହନୈଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ ଶିଳ୍ପିଭିର୍ଯନ୍ତ୍ରୈର୍ଯବସେନୋଦକେନ ଚ ।୭୫। †

ସେହି ଦୁର୍ଗ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର, ଧନ, ଧାନ୍ୟ, ବାହନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଶିଳ୍ପୀ, ଯନ୍ତ୍ର (କଳ) ତୃଣ ଓ ଜଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବ ।

ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ସୁପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତଂ କାରୟେଦ୍ ଗୃହମାତ୍ମନଃ ।
ଗୁପ୍ତଂ ସର୍ବର୍ତ୍ତୁକଂ ଶୁଭ୍ରଂ ଜଳ-ବୃକ୍ଷ ସମନ୍ୱିତଂ ।୭୬।

ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତଃପୁର ଆୟୁଧାଗାର ଇତ୍ୟାଦି ଆପଣାର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରୟୋ-ଜନୀୟ ଓ ପାଚେରି ପରିଖାଦି ଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟିତ ସର୍ବଋତୁସୁଖପ୍ରଦ ସୁଧାଧବଳିତ ଜଳବୃକ୍ଷ (ତଡ଼ାଗ କୂପ ଉଦ୍ୟାନାଦି) ଯୁକ୍ତ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କରିବ ।

ତଦଧ୍ୟାସ୍ୟୋଦ୍ ବହେଦ୍ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ସବର୍ଣ୍ଣାଂ ଲକ୍ଷଣାନ୍ୱିତାମ୍ ।
କୁଲେ ମହତି ସମ୍ଭୂତାଂ ହୃଦ୍ୟାଂ ରୂପ ଗୁଣାନ୍ୱିତାମ୍ । ୭୭ ।

ସେହି ଘରେ ଆଶ୍ରୟ କରି ଆପଣାର ସବର୍ଣ୍ଣା, ଶୁଭଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତା, ଉଚ୍ଚକୁଳ ସମ୍ଭୂତା, ମନୋହାରିଣୀ, ରୂପଗୁଣଯୁକ୍ତା ଭାର୍ଯ୍ୟା ବିବାହ କରିବ ।

ପୁରୋହିତଂ ଚ କୁର୍ବୀତ ବୃଣୁୟାଦେବ ଚର୍ତ୍ତ୍ୱିଜଂ ।
ତେଽସ୍ୟ ଗୃହ୍ୟାଣି କର୍ମାଣି କୁର୍ଯ୍ୟୁର୍ବୈତାନିକାନି ଚ ।୭୮।

ପୁରୋହିତ ଓ ଋତ୍ୱିଜଙ୍କୁ ବରଣ କରିବ ଏବଂ ସେମାନେ ରାଜାଙ୍କର ଗୃହ୍ୟକର୍ମ, ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ଓ ଶାନ୍ତ୍ୟାଦି କର୍ମ ସମ୍ପାଦନ କରିବେ ।

ଯଜେତ ରାଜା କ୍ରତୁଭିର୍ବିବିଧୈରାପ୍ତଦକ୍ଷିଣୈଃ ।
ଧର୍ମାର୍ଥଞ୍ଚୈବ ବିପ୍ରେଭ୍ୟୋ ଦଦ୍ୟାଦ୍ଭୋଗାନ୍ ଧନାନି ଚ ।୭୯।

ରାଜା ନାନାପ୍ରକାର ବହୁଦକ୍ଷିଣାଯୁକ୍ତ ଅଶ୍ୱମେଧାଦି ଯଜ୍ଞ କରିବେ ଏବଂ ଧର୍ମାର୍ଥ ବିପ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭୋଗ୍ୟବସ୍ତୁ ଓ ଧନ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

ସାମ୍ବତ୍ସରିକମାପ୍ତୈଶ୍ଚ ରାଷ୍ଟ୍ରାଦାହାରୟେଦ୍ ବଳିମ୍ ।
ସ୍ୟାଚ୍ଚାମ୍ନାୟପରୋ ଲୋକେ ବର୍ତ୍ତେତ ପିତୃବନ୍ନୃଷୁ ।୮୦।

ରାଜା ବିଶ୍ୱସ୍ତ କର୍ମଚାରୀଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟରୁ ବାର୍ଷିକ ଖଜଣା ଆଦାୟ କରିବେ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରନିଷ୍ଠ ହୋଇ ରହିବେ ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ପିତୃବତ୍ ସ୍ନେହ କରିବେ ।

---

* ଏଥିପରେ ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—
ମନ୍ଦରସ୍ୟାପି ଶିଖରଂ ନିର୍ମନୁଷ୍ୟଂ ନ ଶିଷ୍ୟତେ ।
ମନୁଷ୍ୟଦୁର୍ଗଂ ଦୁର୍ଗାଣାଂ ମନୁଃ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବୋଽବ୍ରବୀତ୍ ।
ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ଦୁର୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦୁର୍ଗ ହିଁ ଦୁର୍ଗ କାରଣ ମନୁଷ୍ୟହୀନ ମନ୍ଦରାଚଳକୁ ମଧ୍ୟ ଶତ୍ରୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।

† । ୯ ଗୋଟି ପୁସ୍ତକରେ 'ଯବସେନୋଦକେନ ଚ' ସ୍ଥାନରେ 'ଉଦ୍ୟାନଛାଦନୈଃ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଧ୍ୟକ୍ଷାନ୍ ବିବିଧାନ୍ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତତ୍ର ତତ୍ର ବିପଶ୍ଚିତଃ ।
ତେଽସ୍ୟ ସର୍ବାଣ୍ୟବେକ୍ଷେରନ୍ନୃଣାଂ କାର୍ଯ୍ୟାଣି କୁର୍ବତାମ୍ ॥୮୧॥

ନାନାପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେହି ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞ ସୁପଣ୍ଡିତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ ସେ ସେମାନେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ତଦନ୍ତ କରି ଦେଖିବେ ।

ଆବୃତ୍ତାନାଂ ଗୁରୁକୁଲାଦ୍ ବିପ୍ରାଣାଂ ପୂଜକୋ ଭବେତ୍ ।
ନୃପାଣାମକ୍ଷୟୋ ହ୍ୟେଷ ନିଧିର୍ବ୍ରାହ୍ମୋଽଭିଧୀୟତେ ॥୮୨॥

ଗୁରୁକୁଳରୁ ସମାବର୍ତ୍ତିତ ବିପ୍ରମାନଙ୍କୁ ଧନଧାନ୍ୟାଦିଦ୍ୱାରା ପୂଜା କରିବେ ଏବଂ ରାଜାମାନଙ୍କର ଏହା ଅକ୍ଷୟ ବ୍ରହ୍ମନିଧି (ଦେଲେ ଊଣା ନ ହୁଏ) ବୋଲି କଥିତ ଅଛି ।

ନ ତଂ ସ୍ତେନା ନ ଚାମିତ୍ରା ହରନ୍ତି ନ ଚ ନଶ୍ୟତି ।
ତସ୍ମାଦ୍ରାଜ୍ଞା ନିଧାତବ୍ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେଷ୍ୱକ୍ଷୟୋ ନିଧିଃ ॥୮୩॥

ତାହାକୁ ଚୋର କିମ୍ବା ଶତ୍ରୁ ଚୋରି ବା ନାଶ କରି ନ ପାରେ, ଏହେତୁ ରାଜା ଅକ୍ଷୟ ନିଧି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କଠାରେ ଦେଇ ଜମା ରଖିବେ ।

ନ ସ୍କନ୍ଦତେ ନ ବ୍ୟଥତେ ନ ବିନଶ୍ୟତି କର୍ହିଚିତ୍ ।
ବରିଷ୍ଠମଗ୍ନିହୋତ୍ରେଭ୍ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ମୁଖେ ହୁତମ୍ ॥୮୪॥

ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ଦେଲେ କେବେ ପୋଡ଼ିଯାଏ କେବେ ଶୁଖିଯାଏ ବା କେବେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ମାତ୍ର ଗୁରୁକୁଳାଗତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଖରେ ଯେଉଁ ଆହୁତି ଦିଆଯାଏ ତହିଁରେ ସେ ଦୋଷ ନ ଥିବାରୁ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ଅପେକ୍ଷା ଏହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ସମମବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦାନଂ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ବ୍ରାହ୍ମଣବ୍ରୁବେ ।
ପ୍ରାଧୀତେ ଶତସାହସ୍ରମନନ୍ତଂ ବେଦପାରଗେ ॥୮୫॥ *

ଅବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଦାନ କଲେ ସମାନ ଫଳ, ଆପଣାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲାଇବା (ନିରକ୍ଷର ନିଷ୍କ୍ରିୟ) ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଦାନ କଲେ ଦ୍ୱିଗୁଣ, ପଢ଼ାଶୁଣା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଦେଲେ ଲକ୍ଷଗୁଣ ଓ ବେଦପାରଗ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଦେଲେ ଅନନ୍ତ ଫଳ ଲାଭ ହୁଏ ।

ପାତ୍ରସ୍ୟ ହି ବିଶେଷେଣ ଶ୍ରଦ୍ଦଧାନତୟୈବ ଚ ।
ଅଳ୍ପଂ ବା ବହୁ ବା ପ୍ରେତ୍ୟ ଦାନସ୍ୟାବାପ୍ୟତେ ଫଳମ୍ ॥୮୬॥ †

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

†—ଏଥିପରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦୁଇଶ୍ଳୋକରୁ ପ୍ରଥମଟି ୩ ପୁସ୍ତକ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—

ଏଷ ଏବ ପରୋ ଧର୍ମଃ କୃତ୍ସ୍ନୋ ରାଜ୍ଞ ଉଦାହୃତଃ ।
ଜିତ୍ୱା ଧନାନି ସଂଗ୍ରାମାଦ୍ ଦ୍ୱିଜେଭ୍ୟଃ ପ୍ରତିପାଦୟେତ୍ ॥୧॥
ଦେଶକାଳବିଧାନେନ ଦ୍ରବ୍ୟଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାସମନ୍ୱିତମ୍ ।
ପାତ୍ରେ ପ୍ରଦୀୟତେ ଯତ୍ତୁ ତଦ୍ଧର୍ମସ୍ୟ ପ୍ରସାଧନମ୍ ॥୨॥

ରାଜାମାନଙ୍କର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ପରମଧର୍ମ ଏହି ଯେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଧନ ଜିଣି ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିଦେବେ । ଦେଶକାଳ ବିଧାନଦ୍ୱାରା ଶ୍ରଦ୍ଧାସହିତରେ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାତ୍ରକୁ ଦିଆଯାଏ ତାହା ଧର୍ମର ଅଳଙ୍କାର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବେଦାଧ୍ୟୟନ ପାତ୍ର ଦେଶ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ତାରତମ୍ୟ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ବସ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ହେଉ ବା ଅଧିକ ହେଉ ପରଲୋକରେ ଦାନର ଫଳ ମିଳେ ।

ସମୋତ୍ତମାଧମୈ ରାଜା ତ୍ୱାହୂତଃ ପାଳୟନ୍ ପ୍ରଜାଃ ।
ନ ନିବର୍ତ୍ତେତ ସଂଗ୍ରାମାତ୍ କ୍ଷାତ୍ରଂ ଧର୍ମମନୁ ସ୍ମରନ୍ ।୮୭।

ପ୍ରଜାପାଳକ ରାଜା ସମବଳ ଅଧିକବଳ ବା ହୀନବଳ ବିପକ୍ଷ ନରପତି କର୍ତ୍ତୃକ ଯୁଦ୍ଧରେ ଆହୂତ ହେଲେ କ୍ଷତ୍ରିୟଧର୍ମ ସ୍ମରଣ କରି ଯୁଦ୍ଧରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେବ ନାହିଁ ।

ସଂଗ୍ରାମେଷ୍ୱନିବର୍ତ୍ତିତ୍ୱଂ ପ୍ରଜାନାଞ୍ଚୈବ ପାଳନମ୍ ।
ଶୁଶ୍ରୂଷା ବ୍ରାହ୍ମଣାନାଞ୍ଚ ରାଜ୍ଞାଂ ଶ୍ରେୟସ୍କରଂ ପରମ୍ ।୮୮।

ଯୁଦ୍ଧରେ ଅପରାଙ୍ମୁଖତ୍ୱ, ପ୍ରଜାପାଳନ, ବ୍ରାହ୍ମଣସେବା ରାଜାମାନଙ୍କର ପରମ କଲ୍ୟାଣକର ଅଟେ ।

ଆହବେଷୁ ମିଥୋଽନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ଜିଘାଂସନ୍ତୋ ମହୀକ୍ଷିତଃ ।
ଯୁଧ୍ୟମାନାଃ ପରଂ ଶକ୍ତ୍ୟା ସ୍ୱର୍ଗଂ ଯାନ୍ତ୍ୟପରାଙ୍ମୁଖାଃ ।୮୯।

ଯୁଦ୍ଧସ୍ଥଳରେ ପରସ୍ପର ଏକ ଅନ୍ୟକୁ ମାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରି ପରମ ଶକ୍ତିରେ ଲଢ଼ି ଯେଉଁ ରାଜାମାନେ ଯୁଦ୍ଧରୁ ହଟି ନ ଯାନ୍ତି ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗ (ଅନନ୍ତ ସୁଖ) ଲାଭ କରନ୍ତି ।

ନ କୂଟୈରାୟୁଧୈର୍ହନ୍ୟାତ୍ ଯୁଦ୍ଧମାନୋ ରଣେ ରିପୂନ୍ ।
ନ କର୍ଣ୍ଣିଭିର୍ନାପି ଦିଗ୍ଧୈର୍ନାଗ୍ନିଜ୍ୱଲିତତେଜନୈଃ ।୯୦।

ଯୁଦ୍ଧରେ ଲଢୁଥିବା ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ କୂଟାସ୍ତ୍ର (ଗୁପ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ବାହାରେ କାଠ ଭିତରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣଅସ୍ତ୍ର), କର୍ଣ୍ଣୀ (ଯେଉଁବାଣ ବିଦ୍ଧହୋଇ ବାହାରି ନ ପାରେ) ଅସ୍ତ୍ର, ବିଷାକ୍ତ ଶସ୍ତ୍ର ବା ଜ୍ୱଳିତାଗ୍ନି ତେଜକ ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ମାରିବ ନାହିଁ (ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧର ଏହାହିଁ ନିୟମ ଅଟେ ପାଠ ଆଜକାଲି ରାଜ୍ୟ ଓ ବିଷୟ ଲୋଭରେ ଗୃହ ଗୋଳାଦି ସର୍ବପ୍ରକାର ଅନ୍ୟାୟ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଅଧର୍ମରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି) ।

ନ ଚ ହନ୍ୟାତ୍ ସ୍ଥଳାରୂଢ଼ଂ ନ କ୍ଲୀବଂ ନ କୃତାଞ୍ଜଳିମ୍ ।
ନ ମୁକ୍ତକେଶଂ ନାସୀନଂ ନ ତବାସ୍ମୀତି ବାଦିନମ୍ । ୯୧ ।

(ରଥସ୍ଥ ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ) ଭୂମିସ୍ଥକୁ, ନପୁଂସକକୁ, ଯୋଡ଼ହସ୍ତକୁ, ମୁକ୍ତକେଶକୁ ଆସୀନକୁ ଅବା ମୁଁ ତୁମରି ଏମନ୍ତ ବୋଲିବା ଲୋକକୁ ମାରିବ ନାହିଁ ।

ନ ସୁପ୍ତଂ ନ ବିସନ୍ନାହଂ ନ ନଗ୍ନଂ ନ ନିରାୟୁଧମ୍ ।
ନାଯୁଧ୍ୟମାନଂ ପଶ୍ୟନ୍ତଂ ନ ପରେଣ ସମାଗତମ୍ ।୯୨।

ଶୋଇଥିବା, କବଚ ଉତ୍ତାରିଥିବା, ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇଥିବା, ନିରସ୍ତ୍ର ହୋଇଥିବା, ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ବାହାରି ନ ଥିବା, କେବଳ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିବା ଅଥବା ଅନ୍ୟସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ୁଥିବା ଲୋକକୁ (ମାରିବ ନାହିଁ) ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାୟୁଧବ୍ୟସନପ୍ରାପ୍ତଂ ନାର୍ତ୍ତଂ ନାତିପରିକ୍ଷିତମ୍ ।
ନ ଭୀତଂ ନ ପରାବୃତ୍ତଂ ସତାଂ ଧର୍ମମନୁସ୍ମରନ୍ । ୯୩ ।

ଭଗ୍ନାୟୁଧାସ୍ତ, (ପ୍ରିୟାଦିମୃତ୍ୟୁରେ) ଆର୍ତ୍ତ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆହତ, ଭୀତ ଓ ପଳାତକଙ୍କୁ ଶିଷ୍ଟ କ୍ଷତ୍ରିୟଧର୍ମ ସ୍ମରଣ କରି (ମାରିବ ନାହିଁ) ।

ଯସ୍ତୁ ଭୀତଃ ପରାବୃତ୍ତଃ ସଂଗ୍ରାମେ ହନ୍ୟତେ ପରୈଃ ।
ଭର୍ତ୍ତୁର୍ଯଦ୍ଦୁଷ୍କୃତଂ କିଞ୍ଚିତ୍ତତ୍ସର୍ବଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ । ୯୪ ।

ଯେ ଶତ୍ରୁ ଯୁଦ୍ଧଭୀତ ଓ ପଳାୟକଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ହତ କରେ ସେ ତାହାର ଯେ କିଛି ପାପ ଥାଏ ତାହା ପାଏ ।

ଯଚ୍ଚାସ୍ୟ ସୁକୃତଂ କିଞ୍ଚିଦମୁତ୍ରାର୍ଥମୁପାର୍ଜିତମ୍ ।
ଭର୍ତ୍ତା ତତ୍ସର୍ବମାଦତ୍ତେ ପରାବୃତ୍ତହତସ୍ୟ ତୁ ।୯୫।

ଏବଂ ପରଲୋକ ସକାଶେ ଯାହା କିଛି ସୁକୃତ ଉପାର୍ଜନ କରିଥାଏ ପଳାୟକଙ୍କୁ ମାରିଲେ ସେ ସବୁ ସୁଦ୍ଧା ସେ ପାଏ ।

ରଥାଶ୍ୱଂ ହସ୍ତିନଂ ଛତ୍ରଂ ଧନଂ ଧାନ୍ୟଂ ପଶୂନ୍ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ସର୍ବଦ୍ରବ୍ୟାଣି କୁପ୍ୟଞ୍ଚ ଯୋ ଯଜ୍ଜୟତି ତସ୍ୟ ତତ୍ । ୯୬ ।

ରଥ, ଅଶ୍ୱ, ହସ୍ତୀ, ଛତ୍ର, ଧନ, ଧାନ୍ୟ, ଗୋରୁ ଇତ୍ୟାଦି ପଶୁ ସ୍ତ୍ରୀ, (ଗୁଡ଼ ଲବଣାଦି) ଦ୍ରବ୍ୟ ସମୂହ ଏବଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣରଜତ ଭିନ୍ନ ତାମ୍ରାଦି ଖଣିଜଦ୍ରବ୍ୟ ଯେ ଜଣେ ସେ ତାହା ପାଏ ।

ରାଜ୍ଞଶ୍ଚ ଦଦ୍ୟୁରୁଦ୍ଧାରମିତ୍ୟେଷା ବୈଦିକୀ ଶ୍ରୁତିଃ ।
ରାଜ୍ଞା ଚ ସର୍ବଯୋଧେଭ୍ୟୋ ଦାତବ୍ୟମପୃଥଗ୍ଜିତମ୍ । ୯୭ । †

ଉପଲବ୍ଧ ବସ୍ତୁ ସେ ଯାହା ପାଇଥିବ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ଉତ୍ତମ ଧନ ଓ ବାହନାଦି ରାଜାଙ୍କୁ ଦେବା ଉଚିତ ଏହା ବେଦବିଧି; ଏକତ୍ର ମିଳି ଜିଣି (ଲୁଟି) ଆଣିଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ରାଜା ସବୁ ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିଦେବେ ।

ଏଷୋଽନୁପସ୍କୃତଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ଯୋଧଧର୍ମଃ ସନାତନଃ ।
ଅସ୍ମାଦ୍ଧର୍ମାନ୍ନ ଚ୍ୟବେତ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ଘ୍ନନ୍ ରଣେ ରିପୂନ୍ । ୯୮ ।

ଏହାହିଁ ଯୋଦ୍ଧୃକର୍ମର ଅବଗର୍ହିତ ସନାତନ ଧର୍ମ ବୋଲି ଯାଇଅଛି ରଣରେ ଶତ୍ରୁ ମାରି କ୍ଷତ୍ରିୟ ଏ ଧର୍ମକୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଅଲବ୍ଧଞ୍ଚୈବ ଲିପ୍ସେତ ଲବ୍ଧଂ ରକ୍ଷେତ୍ ପ୍ରୟତ୍ନତଃ ।
ରକ୍ଷିତଂ ବର୍ଦ୍ଧୟେଚ୍ଚୈବ ବୃଦ୍ଧଂ ପାତ୍ରେଷୁ ନିକ୍ଷିପେତ୍ । ୯୯ ।

ଅଲବ୍ଧପଦାର୍ଥାଦି ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ, ଲବ୍ଧ ପଦାର୍ଥାଦି ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ରକ୍ଷା କରିବ, ରକ୍ଷିତ ପଦାର୍ଥାଦି ବଢ଼ାଇବ ଏବଂ ବଢ଼ାଇବା ଧନପଦାର୍ଥ ସତ୍ପାତ୍ରରେ ଦାନ କରିବ ।

---

† ଏଥିପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—

ଭୃତ୍ୟେଭ୍ୟୋ ବିଭଜେଦର୍ଥାନ୍ନୈକଃ ସର୍ବହରୋ ଭବେତ୍ ।
ନାମମାତ୍ରେଣ ତୁଷ୍ୟେତ ଛତ୍ରେଣ ଚ ମହୀପତିଃ ॥

ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଧନ ବାଣ୍ଟିଦେବ, ଏକା ସବୁ ନେବ ନାହିଁ କାରଣ ରାଜା ଛତ୍ର ଓ ନାମ ମାତ୍ରରେ ତୁଷ୍ଟ ହେବା ଉଚିତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏତଚ୍ଚତୁର୍ବିଧଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ପୁରୁଷାର୍ଥପ୍ରୟୋଜନମ୍ ।
ଅସ୍ୟ ନିତ୍ୟମନୁଷ୍ଠାନଂ ସମ୍ୟକ୍କୁର୍ଯ୍ୟାଦତନ୍ଦ୍ରିତଃ । ୧୦୦ ।

ଏହି ଚାରିପ୍ରକାରର ପୁରୁଷାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଜାଣିବ ଏବଂ ନିରଳସ ହୋଇ ନିତ୍ୟ ସମ୍ୟକ୍ ରୂପେ ଏଥିର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବ ।

ଅଲବ୍ଧମିଚ୍ଛେଦ୍ଦଣ୍ଡେନ ଲବ୍ଧଂ ରକ୍ଷେଦବେକ୍ଷୟା ।
ରକ୍ଷିତଂ ବର୍ଦ୍ଧୟେଦ୍‌ବୃଦ୍ଧ୍ୟା ବୃଦ୍ଧଃ ଦାନେନ ନିକ୍ଷିପେତ୍ । ୧୦୧ ।

(ରାଜ୍ୟାଦି) ଯାହା ଅଲବ୍ଧ ରହିଅଛି ତାହା (ହସ୍ତ୍ୟଶ୍ୱରଥପଦାତିକାତ୍ମକ) ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ଜିଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ, ଯାହା ଲବ୍ଧ ହୋଇଅଛି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା କରିବ ଏବଂ ରକ୍ଷିତକୁ ଜଳ ସ୍ଥଳ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟାପାରାଦିଦ୍ୱାରା ବଢ଼ାଇବ ଏବଂ ବର୍ଦ୍ଧିତକୁ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନାନୁସାରେ ଦାନ କରିବ ।

ନିତ୍ୟମୁଦ୍ୟତଦଣ୍ଡଃ ସ୍ୟାନ୍ନିତ୍ୟଂ ବିବୃତପୌରୁଷଃ ।
ନିତ୍ୟଂ ସଂବୃତସଂବାର୍ଯ୍ୟୋ ନିତ୍ୟଂ ଛିଦ୍ରାନୁସାର୍ଯ୍ୟରେଃ । ୧୦୨ ।

ସର୍ବଦା ସୈନ୍ୟଗଣଙ୍କୁ [ସୁଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା] ଯୁଦ୍ଧ ସକାଶେ ଉଦ୍ୟତ ରଖିବ, ସର୍ବଦା ପୁରୁଷାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିବ, ସର୍ବଦା ଆପଣା ଅର୍ଥ ସବୁ ଗୋପନ ରଖିବ ଏବଂ ସର୍ବଦା ଶତ୍ରୁର ଛିଦ୍ରାନୁସନ୍ଧାନ କରିବ ।

ନିତ୍ୟମୁଦ୍ୟତଦଣ୍ଡସ୍ୟ କୃତ୍ସ୍ନମୁଦ୍‌ବିଜତେ ଜଗତ୍ ।
ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ଦଣ୍ଡେନୈବ ପ୍ରସାଧୟେତ୍ । ୧୦୩ ।

ଯେଉଁ ରାଜାର ସୈନ୍ୟ ସର୍ବଦା ସୁଶିକ୍ଷାପାଇ ଯୁଦ୍ଧ ସକାଶେ ଉଦ୍ୟତ ଥାଏ ତାହାକୁ ସମୁଦାୟ ଜଗତ ଡରେ, ଏ ଯୋଗୁ ସର୍ବଭୂତ ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ବଶୀଭୂତ କରା ଯାଇପାରେ ।

ଅମାୟୟୈବ ବର୍ତ୍ତେତ ନ କଥଞ୍ଚନ ମାୟୟା ।
ବୁଦ୍ଧ୍ୟେତାରିପ୍ରଯୁକ୍ତାଞ୍ଚ ମାୟାଂ ନିତ୍ୟଂ ସ୍ୱସଂବୃତଃ । ୧୦୪ ।

ଅକପଟ ବ୍ୟବହାରରେ ରହିବ, କେବେହେ କିଛି କପଟାଚରଣ କରିବ ନାହିଁ, ସର୍ବଦା ସ୍ୱପକ୍ଷ ରକ୍ଷାକରି ଶତ୍ରୁର କପଟବ୍ୟବହାର ଜାଣି ରଖୁଥିବ ।

ନାସ୍ୟ ଛିଦ୍ରଂ ପରୋ ବିଦ୍ୟାଦ୍‌ବିଦ୍ୟାଚ୍ଛିଦ୍ରଂ ପରସ୍ୟ ତୁ ।
ଗୂହେତ୍କୂର୍ମଇବାଙ୍ଗାନି ରକ୍ଷେଦ୍‌ବିବରମାତ୍ମନଃ । ୧୦୫ । *

(ଏମନ୍ତ ଯତ୍ନ କରିବ ଯେମନ୍ତ କି) ଆପଣାର ଛିଦ୍ର ଶତ୍ରୁ ଜାଣି ନ ପାରିବ ଅଥଚ ଶତ୍ରୁର ଛିଦ୍ର ଆପେ ଜାଣିବ, କୂର୍ମପରି ଆପଣାର (ରାଜ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀପ୍ରଭୃତି) ଅଙ୍ଗଙ୍କୁ ଗୋପନ ରଖିବ ଏବଂ ଆପଣାର ପ୍ରକୃତିଭେଦାଦିରୂପ ଉପଦ୍ରବାଦି ନିବାରଣ କରିବ ।

ବକବଚ୍ଚିନ୍ତୟେଦର୍ଥାନ୍ ସିଂହବଚ୍ଚ ପରାକ୍ରମେତ୍ ।
ବୃକବାଚ୍ଚାବଲୁମ୍ପେତ ଶଶବଚ୍ଚ ବିନିଷ୍ପତେତ୍ । ୧୦୬ ।

---

* ଏ ଶ୍ଳୋକପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ:—
"ନ ବିଶ୍ୱସେଦବିଶ୍ୱସ୍ତେ ବିଶ୍ୱସ୍ତେ ନାତିବିଶ୍ୱସେତ୍ ।
ବିଶ୍ୱାସାଦ୍ଭୟମୁତ୍ପନ୍ନଂ ମୂଳାଦପି ନିକୃନ୍ତତି ।"

ଅବିଶ୍ୱାସିକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ, ବିଶ୍ୱାସିକୁ ଅତିବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ କାରଣ ବିଶ୍ୱାସରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଭୟ ମୂଳରୁ ସୁଦ୍ଧା କାଟି ପକାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବକପରି ଅର୍ଥଚିନ୍ତା କରିବ, ସିଂହପରି ପରାକ୍ରମ ପ୍ରକାଶ କରିବ, ବାଘପରି ଶିକାର କରିବ ଏବଂ ଶଶକପରି ଖସି ଯିବ।

ଏବଂ ବିଜୟମାନସ୍ୟ ଯେଽସ୍ୟ ସ୍ୟୁଃ ପରିପନ୍ଥିନଃ।
ତାନାନୟେଦ୍‌ବଶଂ ସର୍ବାନ୍ ସାମାଦିଭିରୁପକ୍ରମୈଃ। ୧୦୭।

ଏହି ପ୍ରକାରେ ବିଜୟଲାଭାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବା ରାଜାଙ୍କର ଯେଉଁମାନେ ବିରୋଧୀ ହେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜା ସାମାଦି ଉପାୟଦ୍ୱାରା ବଶୀଭୂତ କରିବ।

ଯଦି ତେ ତୁ ନ ତିଷ୍ଠେୟୁରୁପାୟୈଃ ପ୍ରଥମୈସ୍ତ୍ରିଭିଃ।
ଦଣ୍ଡେନୈବ ପ୍ରସହ୍ୟୈତାଂଶ୍ଚନକୈର୍ବଶମାନୟେତ୍। ୧୦୮।

ଯଦି ପ୍ରଥମ ତିନି (ସାମ, ଦାନ ଓ ଭେଦ) ଉପାୟରେ ସେମାନେ ନ ମାନିବେ ତେବେ ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି କ୍ରମଶଃ ବଶରେ ଆଣିବ।

ସାମାଦୀନାମୁପାୟାନାଂ ଚତୁର୍ଣାମପି ପଣ୍ଡିତାଃ।
ସାମଦଣ୍ଡୌ ପ୍ରଶଂସନ୍ତି ନିତ୍ୟଂ ରାଷ୍ଟ୍ରାଭିବୃଦ୍ଧୟେ। ୧୦୯।

ପଣ୍ଡିତମାନେ ରାଜ୍ୟର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ସାମାଦି ଚାରି ଉପାୟ ମଧ୍ୟରୁ ସାମ ଓ ଦଣ୍ଡର ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି।

ଯଥୋଦ୍ଧରତି ନିର୍ଦାତା କକ୍ଷଂ ଧାନ୍ୟଞ୍ଚ ରକ୍ଷତି।
ତଥା ରକ୍ଷେନ୍ନୃପୋ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ହନ୍ୟାଚ୍ଚ ପରିପନ୍ଥିନଃ। ୧୧୦।

ଯେପରି ଚଷା କ୍ଷେତରେ ଧାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ଘାସ ବା ବନ୍ତୁଣୀ ବାଛି ପୋପାଡ଼ି ଦିଏ ସେହିପରି ବିରୋଧୀଦଳ ନାଶ କରି ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବ।

ମୋହାଦ୍‌ରାଜା ସ୍ୱରାଷ୍ଟ୍ରଂ ଯଃ କର୍ଷୟତ୍ୟନବେକ୍ଷୟା।
ସୋଽଚିରାଦ୍‌ଭ୍ରଶ୍ୟତେ ରାଜ୍ୟାଜ୍ଜୀବିତାଚ୍ଚ ସବାନ୍ଧବଃ। ୧୧୧।

ଯେଉଁ ରାଜା ଅଜ୍ଞାନରୁ ଅବିଚାର କରି ଆପଣା ରାଜ୍ୟକୁ ଦୁଃଖଦିଏ ସେ ଶୀଘ୍ର ରାଜ୍ୟ; ଜୀବନ ଓ ବାନ୍ଧବ ସହିତ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୁଏ।

ଶରୀରକର୍ଷଣାତ୍ପ୍ରାଣାଃ କ୍ଷୀୟନ୍ତେ ପ୍ରାଣିନାଂ ଯଥା।
ତଥା ରାଜ୍ଞାମପି ପ୍ରାଣାଃ କ୍ଷୀୟନ୍ତେ ରାଷ୍ଟ୍ରକର୍ଷଣାତ୍। ୧୧୨।

ଶରୀରକୁ [ପୋଷଣାଭାବରୁ] କଷ୍ଟ ଦେଲେ ଯେପରି ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣନାଶ ହୁଏ ସେହିପରି ରାଜ୍ୟକୁ ପୀଡ଼ା ଦେଲେ ରାଜାମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣନାଶ ହୁଏ।

ରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ୟ ସଂଗ୍ରହେ ନିତ୍ୟ ବିଧାନମିଦ ମାଚରେତ୍।
ସୁସଂଗୃହୀତରାଷ୍ଟ୍ରୋହି ପାର୍ଥିବଃ ସୁଖମେଧତେ। ୧୧୩।

ରାଜ୍ୟର ସଂରକ୍ଷଣାର୍ଥ ଏହିପରି (ନିମ୍ନୋକ୍ତ) ଉପାୟ ନିତ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବ କାରଣ ରାଜ୍ୟ ସୁରକ୍ଷିତ ହେଲେ ସେଥି ସଙ୍ଗେ ରାଜାର ସୁଖସମୃଦ୍ଧି ବଢ଼େ।

ଦ୍ୱୟୋସ୍ତ୍ରୟାଣାଂ ପଞ୍ଚାନାଂ ମଧ୍ୟେ ଗୁଲ୍ମମଧିଷ୍ଠିତମ୍।
ତଥା ଗ୍ରାମଶତାନାଞ୍ଚ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ୟ ସଂଗ୍ରହମ୍। ୧୧୪।

ଦୁଇ, ତିନି, ପାଞ୍ଚ ତଥା ଏକଶତ ଗ୍ରାମକୁ ଏକତ୍ର କରି ତଦଧିବସିତ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଲୋକ ବାଛି ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟର ସଂଗ୍ରହ (ସଭା ଅଥବା ପୁଲିଶ କଚେରୀ ଇତ୍ୟାଦି) ସ୍ଥାପନ କରିବ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗ୍ରାମସ୍ୟାଧିପତିଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଦଶଗ୍ରାମପତିଂ ତଥା ।
ବିଂଶତୀଶଂ ଶତେଶଞ୍ଚ ସହସ୍ରପତିମେବ ଚ । ୧୧୫ ।

ଏକ ଗ୍ରାମର ଜଣେ ଅଧିପତି, ତଥା ଦଶଗ୍ରାମର ଜଣେ, ବିଂଶଗ୍ରାମର ଜଣେ, ଶତଗ୍ରାମର ଜଣେ, ସହସ୍ରଗ୍ରାମର ଜଣେ ଅଧିପତି ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

ଗ୍ରାମଦୋଷାନ୍ ସମୁତ୍ପନ୍ନାନ୍ ଗ୍ରାମିକଃ ଶନକୈଃ ସ୍ୱୟମ୍ ।
ଶଂସେଦ୍ଗ୍ରାମଦଶେଶାୟ ଦଶେଶୋ ବିଂଶତୀଶିନେ । ୧୧୬ ।

ଗ୍ରାମରେ ଚୌର୍ଯ୍ୟାଦି ଦୋଷମାନ ସଂଘଟିତ ହେଲେ ଧୀର ଭାବେ ନିଜେ ବୁଝିବ ଏବଂ ଅଶକ୍ତ ହେଲେ ଦଶଗ୍ରାମର ଅଧିପତିଙ୍କୁ ଏବଂ ଦଶଗ୍ରାମାଧୀଶ ବିଂଶ ଗ୍ରାମାଧୀଶଙ୍କୁ ଜଣାଇବ ।

ବିଂଶତୀଶସ୍ତୁ ତତ୍ସର୍ବଂ ଶତେଶାୟ ନିବେଦୟେତ୍ ।
ଶଂସେଦ୍ ଗ୍ରାମଶତେଶସ୍ତୁ ସହସ୍ରପତୟେ ସ୍ୱୟମ୍ । ୧୧୭ ।

ପୁଣି ବିଂଶଗ୍ରାମାଧୀଶ ସେ ସବୁ ଶତଗ୍ରାମାଧୀଶଙ୍କୁ ଏବଂ ଶତଗ୍ରାମାଧୀଶ ସହସ୍ରଗ୍ରାମାଧୀଶଙ୍କୁ ନିଜେ ଜଣାଇବ ।

ଯାନି ରାଜପ୍ରଦେୟାନି ପ୍ରତ୍ୟହଂ ଗ୍ରାମବାସିଭିଃ ।
ଅନ୍ନପାନେନ୍ଧନାଦୀନି ଗ୍ରାମିକସ୍ତାନ୍ୟବାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୧୧୮ ।

ପ୍ରତ୍ୟହ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେୟ ଅନ୍ନ, ପାନ, ଇନ୍ଧନାଦି ଗ୍ରାମାଧୀଶ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଦଶୀ କୁଲନ୍ତୁ ଭୁଞ୍ଜୀତ ବିଂଶୀ ପଞ୍ଚକୁଲାନି ଚ ।
ଗ୍ରାମଂ ଗ୍ରାମଶତାଧ୍ୟକ୍ଷଃ ସହସ୍ରାଧିପତିଃ ପୁରମ୍ । ୧୧୯ ।

ଦଶଗ୍ରାମାଧିପତି ଗୋଟିଏ କୁଳ (ଛ ଗୋଟି ଗୋରୁ ଦ୍ୱାରା ଆକୃଷ୍ଟ ଯୋଡ଼ିଏ ହଳରେ ଯେତେ ଭୂମି କୃଷ ହୋଇପାରେ ସେତିକ) ବୃତ୍ତି ସକାଶେ ଭୋଗ କରିବ; ବିଂଶଗ୍ରାମାଧ୍ୟକ୍ଷ ପାଞ୍ଚକୁଳ, ଶତଗ୍ରାମାଧୀଶ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସହସ୍ର ଗ୍ରାମାଧୀଶ ଗୋଟିଏ ନଗର ଭୋଗ କରିବ ।

ତେଷାଂ ଗ୍ରାମ୍ୟାଣି କାର୍ଯ୍ୟାଣି ପୃଥକ୍‌କାର୍ଯ୍ୟାଣି ଚୈବ ହି ।
ରାଜ୍ଞୋଽନ୍ୟଃ ସଚିବଃ ସ୍ନିଗ୍ଧସ୍ତାନି ପଶ୍ୟେଦତନ୍ଦ୍ରିତଃ । ୧୨୦ ।

ସେମାନଙ୍କର ଗ୍ରାମସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ରାଜାର ବିଶ୍ୱାସୀ ଓ ହିତକାରୀ ସଚିବ ନିରଳସ ହୋଇ ଦେଖିବ ।

ନଗରେ ନଗରେ ଚୈକଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ସର୍ବାର୍ଥଚିନ୍ତକମ୍ ।
ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ଥାନଂ ଘୋରରୂପଂ ନକ୍ଷତ୍ରାଣାମିବ ଗ୍ରହମ୍ । ୧୨୧ ।

ପ୍ରତି ନଗରରେ ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରହ ପରି ଉଚ୍ଚବଂଶସମ୍ଭୂତ ଓ ସେନାଆଦି ଦ୍ୱାରା ଭୟ ଦେଖାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ଜଣକୁ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ରଷ୍ଟା ନଗରାଧିପତି ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

ସ ତାନନୁପରିକ୍ରାମେତ୍ସର୍ବାନେବ ସଦା ସ୍ୱୟମ୍ ।
ତେଷାଂ ବୃତ୍ତଂ ପରିଣୟେତ୍ସମ୍ୟଗ୍ରାଷ୍ଟ୍ରେଷୁ ତଚ୍ଚରୈଃ । ୧୨୨ ।

ସେହି ନଗରାଧିପତି ସର୍ବଦା ନିଜେ ଗ୍ରାମାଧିପତିମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଲି ବୁଲି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଯଥାର୍ଥ ନିଯୁକ୍ତ ଚର ଦ୍ୱାରା ଅବଗତ ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ରାଜ୍ଞୋ ହି ରକ୍ଷାଧିକୃତାଃ ପରସ୍ୱାଦାୟିନଃ ଶଠାଃ ।
ଭୃତ୍ୟା ଭବନ୍ତି ପ୍ରାୟେଣ ତେଭ୍ୟୋ ରକ୍ଷେଦିମାଃ ପ୍ରଜାଃ । ୧୨୩ ।

କାରଣ ରକ୍ଷାର୍ଥ ନିଯୋଜିତ ରାଜଭୃତ୍ୟମାନେ ପ୍ରାୟ ପରସ୍ୱାପହାରୀ ଓ ପ୍ରବଞ୍ଚକ ଅଟନ୍ତି, ରାଜା ସେମାନଙ୍କ ଉପଦ୍ରବରୁ ଆପଣା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବେ ।

ଯେ କାର୍ଯ୍ୟିକେଭ୍ୟୋଽର୍ଥମେବ ଗୃହ୍ଣୀୟୁଃ ପାପଚେତସଃ ।
ତେଷାଂ ସର୍ବସ୍ୱମାଦାୟ ରାଜା କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପ୍ରବାସନଂ । ୧୨୪ ।

ଯେଉଁ ପାପବୃଦ୍ଧି କର୍ମଚାରୀମାନେ ଅର୍ଥୀ ଓ ପ୍ରତ୍ୟର୍ଥୀ ମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ (ଉତ୍କୋଚ) ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ରାଜା ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବସ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରି ଦେଶରୁ ନିର୍ବାସିତ କରିବ ।

ରାଜକର୍ମସୁ ଯୁକ୍ତାନାଂ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ପ୍ରେଷ୍ୟଜନସ୍ୟ ଚ ।
ପ୍ରତ୍ୟହଂ କଳ୍ପୟେଦ୍ ବୃତ୍ତିଂ ସ୍ଥାନଂ କର୍ମାନୁରୂପତଃ । ୧୨୫ ।

ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ କର୍ମଚାରୀ କାର୍ଯ୍ୟାନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟହ ରାଜା ଦୈନିକ ବୃତ୍ତି ଅବଧାରଣ କରିବ ।

ପଣୋ ଦେୟୋଽବକୃଷ୍ଟସ୍ୟ ଷଡୁତ୍କୃଷ୍ଟସ୍ୟ ବେତନମ୍ ।
ଷାଣ୍ମାସିକସ୍ତଥାଚ୍ଛାଦୋ ଧାନ୍ୟଦ୍ରୋଣସ୍ତୁ ମାସିକଃ । ୧୨୬ ।

ନିକୃଷ୍ଟ କର୍ମଚାରୀର ବେତନ ଏକପଣ, ଛମାସରେ ଯୋଡ଼େ ଲୁଗା ଏବଂ ମାସକୁ ଦ୍ରୋଣେ (ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ମହଣ) ଧାନ ଆଉ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କର୍ମଚାରୀ ଏଥିର ଛଅଗୁଣ ପାଇବ ।

କ୍ରୟବିକ୍ରୟମଧ୍ୱାନଂ ଭକ୍ତଞ୍ଚ ସପରିବ୍ୟୟମ୍ ।
ଯୋଗକ୍ଷେମଞ୍ଚ ସଂପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ ବଣିଜୋ ଦାପୟେତ୍କରାନ୍ । ୧୨୭ ।

ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ କେତେମୂଲ୍ୟରେ କଣା ଯାଇଅଛି, କେତେ ମୂଲ୍ୟରେ ବିକାଯାଇ ପାରିବ, କେତେ ଦୂରରୁ ଆସିଅଛି, କେତେ ବନ୍ଦରରେ ବିକା ହେବ, କେତେ ଶୁଙ୍କି ବା ସଡ଼ି ଯାଉଅଛି, କେତେ ଚୌରାଦିଉପଦ୍ରବରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଲାଭଯୋଗାଦି ବିବେଚନା କରି କର ବସାଇବ ।

ଯଥା ଫଳେନ ଯୁଜ୍ୟେତ ରାଜା କର୍ତ୍ତାଚ କର୍ମଣାମ୍ ।
ତଥାବେକ୍ଷ୍ୟ ନୃପୋ ରାଷ୍ଟ୍ରେ କଳ୍ପୟେତ୍ସତତଂ କରାନ୍ । ୧୨୮ ।

ଅବେକ୍ଷଣାଦି କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା ରାଜା ଓ କର୍ମଫଳ ଭୋକ୍ତା କୃଷକବଣିକାଦିର ସମ୍ବନ୍ଧ ଯେରୂପ ଉତ୍ତମରୂପେ ରହେ ତାହା ବିବେଚନା କରି ରାଜା ରାଜ୍ୟରେ ସତତ କର ବସାଇବ ।

ଯଥାଲ୍ପାଲ୍ପମଦନ୍ତ୍ୟାଦ୍ୟଂ ବାର୍ଯ୍ୟୋକୋବତ୍ସଷଟ୍ପଦାଃ ।
ତଥାଲ୍ପାଲ୍ପୋ ଗ୍ରହୀତବ୍ୟୋ ରାଷ୍ଟ୍ରାଦ୍ରାଜ୍ଞାବ୍ଦିକଃ କରଃ । ୧୨୯ ।

ଜୋକ (ରକ୍ତପାନ), ବାଛୁରି (ଦୁଗ୍ଧପାନ,) ଭ୍ରମର (ମଧୁପାନ,) ଅଳ୍ପ ୨ ଖାଇଲାପରି ରାଜା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଳ୍ପ ୨ (ଅର୍ଥାତ୍ ଶୋଷି ନ ନେଲା ପରି) ବାର୍ଷିକ କର ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ପଞ୍ଚାଶଦ୍ଭାଗ ଆଦେୟୋ ରାଜ୍ଞା ପଶୁହିରଣ୍ୟୟୋଃ ।
ଧାନ୍ୟନାମଷ୍ଟମୋଭାଗଃ ଷଷ୍ଠୋ ଦ୍ୱାଦଶ ଏବ ବା । ୧୩୦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଶୁ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଲଭର ପଞ୍ଚାଶଭାଗ ଏବଂ ଧାନର ଲଭର ଆଠ, ଛଅ ଅଥବା ବାର (ଭୂମି କର୍ଷଣାଦିର ପରିଶ୍ରମ ଦେଖି) ଭାଗ ରଜା ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଆଦଦୀତାଥ ଷଡ଼୍‌ଭାଗଂ ଦ୍ରୁମାଂସମଧୁସର୍ପିଷାମ୍ ।
ଗନ୍ଧୌଷଧିରସାନାଞ୍ଚ ପୁଷ୍ପମୂଳଫଳସ୍ୟ ଚ । ୧୩୧ । †

ବୃକ୍ଷ, ମାଂସ, ମଧୁ, ଘୃତ, ଗନ୍ଧ, ଔଷଧି, ରସ, ପୁଷ୍ପ, ମୂଳ ଓ ଫଳର ଲଭର ଛଅଭାଗରୁ ଭାଗେ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ପତ୍ରଶାକତୃଣାନାଞ୍ଚ ଚର୍ମଣାଂ ବୈଦଳସ୍ୟ ଚ ।
ମୃଣ୍ମୟାନାଞ୍ଚ ଭାଣ୍ଡାନାଂ ସର୍ବସ୍ୟାଶ୍ମମୟସ୍ୟ ଚ । ୧୩୨ ।

ପତ୍ର, ଶାକ, ତୃଣ, ଚର୍ମ, ମୃତ୍ତିକା ବା ପ୍ରସ୍ତରର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ଭାଣ୍ଡର (ଲଭର ଛଅଭାଗ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।)

ମ୍ରିୟମାଣୋଽପ୍ୟାଦଦୀତ ନ ରାଜା ଶ୍ରୋତ୍ରିୟାତ୍କରମ୍ ।
ନ ଚ କ୍ଷୁଧାଽସ୍ୟ ସଂସୀଦେଚ୍ଛ୍ରୋତ୍ରିୟୋ ବିଷୟେ ବସନ୍ । ୧୩୩ ।

ଅର୍ଥାଭାବରୁ ମରଣାପନ୍ନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ରାଜା ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ (ବେଦପାଠୀ)ଠାରୁ କର ଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହାର ରାଜ୍ୟରେ ବାସକରୁଥିବା ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ଯେପରି କ୍ଷୁଧାରେ ପୀଡ଼ିତ ନ ହୁଏ (ଦେଖିବ) ।

ଯସ୍ୟ ରାଜ୍ଞସ୍ତୁ ବିଷୟେ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଃ ସୀଦତି କ୍ଷୁଧା ।
ତସ୍ୟାପି ତତ୍‌କ୍ଷୁଧା ରାଷ୍ଟ୍ରମଚିରେଣୈବ ସୀଦତି । ୧୩୪ ।

ପରନ୍ତୁ ଯେଉଁ ରାଜାର ରାଜ୍ୟରେ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ କ୍ଷୁଧାରେ ପୀଡ଼ିତ ହୁଏ ତାହାର ସେହି କ୍ଷୁଧା (ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ) ଦ୍ୱାରା ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଶ୍ରୁତବୃତ୍ତେ ବିଦିତ୍ୱାସ୍ୟ ବୃତ୍ତିଂ ଧର୍ମ୍ୟାଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ ।
ସଂରକ୍ଷେତ୍ସର୍ବତଶ୍ଚୈନଂ ପିତା ପୁତ୍ରମିବୌରସମ୍ । ୧୩୫ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରିୟର ବେଦାଦିରେ କେତେଦୂର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ତାହା ବିଶେଷ ବିବେଚନା କରି ରାଜା ଉପଯୁକ୍ତ ବୃତ୍ତି କଳ୍ପିଦେବ ଏବଂ ପିତା ଔରସ ପୁତ୍ରକୁ ରକ୍ଷାକଲା ପରି ଏହାକୁ ଚୌରାଦି ସର୍ବପ୍ରକାର ଉପଦ୍ରବରୁ ରକ୍ଷା କରିବ ।

ସଂରକ୍ଷ୍ୟମାଣୋ ରାଜ୍ଞା ଯଂ କୁରୁତେ ଧର୍ମମନ୍ୱହମ୍ ।
ତେନାୟୁର୍ବର୍ଦ୍ଧତେ ରାଜ୍ଞୋ ଦ୍ରବିଣଂ ରାଷ୍ଟ୍ରମେବ ଚ । ୧୩୬ ।

ରାଜାକର୍ତ୍ତୃକ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ପ୍ରତିଦିନ ଯେଉଁ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କରେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ରାଜାର ପରମାୟୁ, ଧନ ଓ ରାଜ୍ୟ ବଢ଼େ ।

ଯତ୍କିଞ୍ଚିଦପି ବର୍ଷସ୍ୟ ଦାପୟେତ୍କରସଂଜ୍ଞିତମ୍ ।
ବ୍ୟବହାରେଣ ଜୀବନ୍ତଂ ରାଜା ରାଷ୍ଟ୍ରେ ପୃଥଗ୍ ଜନମ୍ । ୧୩୭ ।

ରାଜ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ୟବସାୟଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିବା ଲୋକଠାରୁ ରାଜା ପୃଥକ୍ ରୂପେ ବାର୍ଷିକ କର ନେବ ।

କାରୁକାନ୍ ଶିଳ୍ପିନଶ୍ଚୈବ ଶୂଦ୍ରାଂଶ୍ଚାତ୍ମୋପଜୀବିନଃ ।
ଏକୈକଂ କାରୟେତ୍କର୍ମ ମାସି ମାସି ମହୀପତିଃ । ୧୩୮ ।

† ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ "ଦ୍ରୁମାଂସ" ସ୍ଥାନରେ 'ଦ୍ରୁମାଣାଂ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭାଣ୍ଡକର୍ମକାରୀ, ଶିଳ୍ପକର, ଦାସ ଦାସୀ ବା ଯେଉଁମାନେ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ-ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ରାଜା ମାସକୁ ଥରେ କାର୍ଯ୍ୟ (ବେଠି) କରାଇନେବ ।

ନୋଚ୍ଛିନ୍ଦ୍ୟାଦାତ୍ମନୋ ମୂଳଂ ପରେଷାଂଚାତିତୃଷ୍ଣୟା ।
ଉଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ ହ୍ୟାତ୍ମନୋ ମୂଳମାତ୍ମାନଂ ତାଂଶ୍ଚ ପୀଡ଼ୟେତ୍ । ୧୩୯ ।

ପ୍ରଜାବର୍ଗପ୍ରତି ଅତିସ୍ନେହବଶରୁ କିଛି କର ନ ନେଇ ଆପଣାର ମୂଳଚ୍ଛେଦ ଏବଂ ଅତିତୃଷ୍ଣାବଶରୁ ପ୍ରଜାର ସର୍ବସ୍ୱ ହରଣ କରି ତାହାର ମୂଳଚ୍ଛେଦ କରିବ ନାହିଁ କାରଣ କୋଷକ୍ଷୟରୁ ରାଜାର ସର୍ବନାଶ ଓ ମୂଳଧନ କ୍ଷୟରେ ପ୍ରଜାର ସର୍ବନାଶ ହୁଏ ।

ତୀକ୍ଷ୍ଣଶ୍ଚୈବ ମୃଦୁଶ୍ଚସ୍ୟାତ୍କାର୍ଯ୍ୟଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ମହୀପତିଃ ।
ତୀକ୍ଷ୍ଣଶ୍ଚୈବ ମୃଦୁଶ୍ଚୈବ ରାଜା ଭବତି ସମ୍ମତଃ । ୧୪୦ ।

ରାଜା କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ନ୍ୟାୟାନୁସାରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଓ ମୃଦୁ ହେବ କାରଣ କାର୍ଯ୍ୟାନୁରୂପରେ ମୃଦୁତୀକ୍ଷ୍ଣଗୁଣଧାରୀ ରାଜା ସର୍ବଜନପ୍ରିୟ ହୁଏ ।

ଅମାତ୍ୟମୁଖ୍ୟଂ ଧର୍ମଜ୍ଞଂ ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ଦାନ୍ତଂ କୁଳୋଦ୍ଗତମ୍ ।
ସ୍ଥାପୟେଦାସନେ ତସ୍ମିନ୍ ଖିନ୍ନଃ କାର୍ଯ୍ୟେକ୍ଷଣେ ନୃଣାମ୍ । ୧୪୧ ।

ଆପେ ରୋଗାଦିବଶରୁ ଅକ୍ଷମ ହେଲେ ରାଜା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବା ଆସନରେ ଧର୍ମଜ୍ଞ, ବୁଦ୍ଧିମାନ୍, ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ କୁଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଥାପନ କରିବେ ।

ଏବଂ ସର୍ବଂ ବିଧାୟେଦମିତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟମାତ୍ମନଃ ।
ଯୁକ୍ତଶ୍ଚୈବାପ୍ରମତ୍ତଶ୍ଚ ପରିରକ୍ଷେଦିମାଃ ପ୍ରଜାଃ । ୧୪୨ ।

ଏହି ପ୍ରକାରେ ରାଜା ଆପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟସବୁ ସମାଧାନକରି ଉଦ୍ୟୁକ୍ତ ଓ ଅପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ ଆପଣାର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ସର୍ବତୋଭାବରେ ରକ୍ଷା କରିବ ।

ବିକ୍ରୋଶନ୍ତ୍ୟୋ ଯସ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରାଦ୍ଧ୍ରିୟନ୍ତେ ଦସ୍ୟୁଭିଃ ପ୍ରଜାଃ ।
ସମ୍ପଶ୍ୟତଃ ସଭୃତ୍ୟସ୍ୟ ମୃତଃ ସ ନତୁ ଜୀବତି । ୧୪୩ ।

ଅମାତ୍ୟବର୍ଗ ସହିତ ଦେଖୁଥିବା ଯେଉଁ ରାଜାର ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଜାବର୍ଗ ଦସ୍ୟୁବର୍ଗ କର୍ତ୍ତୃକ ଅପହୃତ ହୋଇ ରୋଦନ କରନ୍ତି ସେ ରାଜା ଜୀବିତ ନୁହେ ମାତ୍ର ମୃତ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ପରୋଧର୍ମଃ ପ୍ରଜାନାମେବ ପାଳନମ୍ ।
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଫଳଭୋକ୍ତା ହି ରାଜା ଧର୍ମେଣ ଯୁଜ୍ୟତେ । ୧୪୪ ।

ପ୍ରଜାପାଳନହିଁ କ୍ଷତ୍ରିୟର ପରମଧର୍ମ; ଏହେତୁ ଆପଣା ଧର୍ମରେ ଥାଇ ରାଜାର (ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କରାଦି ଗ୍ରହଣପୂର୍ବକ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫଳଭୋଗ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଉତ୍ଥାୟ ପଶ୍ଚିମେ ଯାମେ କୃତଶୌଚ ସମାହିତଃ ।
ହୁତାଗ୍ନି, ବ୍ରାହ୍ମଣାଂଶ୍ଚାର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ପ୍ରବିଶେତ୍ସ ଶୁଭଂ ସଭାମ୍ । ୧୪୫ ।

ରାଜା ରାତ୍ର ଶେଷପ୍ରହରରେ ଉଠି ଶୌଚ (ମୁଖମାର୍ଜନସ୍ନାନାଦି) କରି ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତରେ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନପୂର୍ବକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ପୂଜାକରି ସୁସଜ୍ଜିତ ସଭାରେ ପ୍ରବେଶ କରିବେ ।

ତତ୍ର ସ୍ଥିତଃ ପ୍ରଜାଃ ସର୍ବାଃ ପ୍ରତିନନ୍ଦ୍ୟ ବିସର୍ଜୟେତ୍ ।
ବିସୃଜ୍ୟ ଚ ପ୍ରଜାଃ ସର୍ବା ମନ୍ତ୍ରୟେତ୍ସହ ମନ୍ତ୍ରିଭିଃ । ୧୪୬ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଭାରେ ବସି ରଜା ପ୍ରଜା ସମୂହଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନକରି ବିଦାୟ ଦେବେ ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଲାପରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସନ୍ଧି ବିଗ୍ରହାଦିର ପରାମର୍ଶ କରିବେ ।

ଗିରିପୃଷ୍ଠଂ ସମାରୁହ୍ୟ ପ୍ରାସାଦଂ ବା ରହୋଗତଃ ।
ଅରଣ୍ୟେ ନିଃଶଲାକେ ବା ମନ୍ତ୍ରୟେଦବିଭାବିତଃ ।୧୪୭।

ଗିରିପୃଷ୍ଠଦେଶ ବା ନିର୍ଜନସ୍ଥ ପ୍ରାସାଦୋପରି ଆରୋହଣକରି ଅଥବା ଅରଣ୍ୟରେ ଅଥବା ନିତାନ୍ତ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥଳରେ ଥାଇ ମନ୍ତ୍ରଭେଦକାରୀଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ ମନ୍ତ୍ରଣା କରିବ ।

ଯସ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରଂ ନ ଜାନନ୍ତି ସମାଗମ୍ୟ ପୃଥଗ୍ ଜନାଃ ।
ସ କୃତ୍ସ୍ନାଂ ପୃଥିବୀଂ ଭୁଙ୍କ୍ତେ କୋଶହୀନୋଽପି ପାର୍ଥିବଃ ।୧୪୮।

ଯେଉଁ ରାଜାର ମନ୍ତ୍ରଣା ଅନ୍ୟଲୋକେ ମିଳନକରି ସୁଦ୍ଧା ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ସେ ରାଜା କୋଶହୀନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଭୋଗ କରିପାରେ ।

ଜଡ଼ମୂକାନ୍ଧବଧିରାଂସ୍ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍ ଯୋନାନ୍ ବୟୋଽତିଗାନ୍ ।
ସ୍ତ୍ରୀମ୍ଲେଚ୍ଛବ୍ୟାଧିତବ୍ୟଙ୍ଗାନ୍ ମନ୍ତ୍ରକାଲେଽପସାରୟେତ୍ ।୧୪୯।

ଜଡ଼, ମୂକ, ଅନ୍ଧ, ବଧିର, ଶୁକସାରିକାଦି ପକ୍ଷୀ, ବୃଦ୍ଧ, ସ୍ତ୍ରୀ, ମ୍ଲେଚ୍ଛ, ରୋଗୀ ଏବଂ ଅଙ୍ଗହୀନମାନଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରଣା ସମୟରେ ଅପସାରିତ କରିବ ।

ଭିନ୍ଦନ୍ତ୍ୟବମତା ମନ୍ତ୍ରଂ ତୈର୍ଯ୍ୟଗ୍ ଯୋନାସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ସ୍ତ୍ରିୟଶ୍ଚୈବ ବିଶେଷେଣ ତସ୍ମାତ୍ତତ୍ରାଦୃତୋ ଭବେତ୍ ।୧୫୦।

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଜଡ଼ାଦି ଅପମାନ ପାଇ ମନ୍ତ୍ରଭେଦ କରି ଦିଅନ୍ତି, ସେହିପରି ଶୁକ-ସାରିକାଦି ଏବଂ ବିଶେଷରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ମନ୍ତ୍ରଭେଦ କରନ୍ତି; ଏହେତୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଅପମାନ ନ କରି ଆଦର ପୂର୍ବକ (ମନ୍ତ୍ରଣାସ୍ଥଳରୁ) ହଟାଇ ଦେବ ।

ମଧ୍ୟନ୍ଦିନେଽର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରେ ବା ବିଶ୍ରାନ୍ତୋ ବିଗତକ୍ଲମଃ ।
ଚିନ୍ତୟେଦ୍ଧର୍ମକାମାର୍ଥାନ୍ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ତୈରେକ ଏବ ବା ।୧୫୧।

ଦିନ ଦୁଇପ୍ରହରରେ ଅଥବା ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରରେ ବିଗତ କ୍ଲାନ୍ତ ଓ ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅଥବା ଏକା ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ ଓ କାମ ଚିନ୍ତା କରିବ ।

ପରସ୍ପରବିରୁଦ୍ଧାନାଂ ତେଷାଞ୍ଚ ସମୁପାର୍ଜନମ୍ ।
କନ୍ୟାନାଂ ସମ୍ପ୍ରଦାନଞ୍ଚ କୁମାରାଣାଞ୍ଚ ରକ୍ଷଣମ୍ ।୧୫୨।

ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ ଓ କାମ ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧ ହେଲେ ତାହାର ବିରୋଧପରିହାର ପୂର୍ବକ ଅର୍ଜନ କରିବ ଏବଂ (ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ରରେ) କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପ୍ରଦାନ ଓ କୁମାରମାନଙ୍କୁ (ସତ୍ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା) ରକ୍ଷା କରିବା ଚିନ୍ତା କରିବ ।

ଦୂତସଂପ୍ରେଷଣଞ୍ଚୈବ କାର୍ଯ୍ୟଶେଷଂ ତଥୈବ ଚ ।
ଅନ୍ତଃପୁରପ୍ରଚାରଞ୍ଚ ପ୍ରଣିଧୀନାଞ୍ଚ ଚେଷ୍ଟିତମ୍ ।୧୫୩।

ପରରାଜ୍ୟକୁ ଦୂତପ୍ରେରଣ ଓ (ଆରମ୍ଭ କରିବ) କାର୍ଯ୍ୟର ଶେଷକରଣ ଏବଂ (ସଖୀ ବା ଦାସୀମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା) ଅନ୍ତଃପୁରର ଗତିବିଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ଏବଂ ପ୍ରଣିଧି-ମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ବିଚାର କରିବ ।

କୃତ୍ସ୍ନଞ୍ଚାଷ୍ଟବିଧଂ କର୍ମ ପଞ୍ଚବର୍ଗଞ୍ଚ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ଅନୁରାଗାପରାଗୌ ଚ ପ୍ରଚାରଂ ମଣ୍ଡଳସ୍ୟ ଚ ।୧୫୪।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମଗ୍ର ଆଠପ୍ରକାର କର୍ମ (ଆୟ, ବ୍ୟୟ, କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଆଚରଣ, ସନ୍ଧ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ବ୍ୟବହାର ଦୃଷ୍ଟି, ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ବାଟଘାଟନିର୍ମାଣ ଓ ଦୁର୍ଗ ସଂସ୍ଥାପନ) ଓ ପଞ୍ଚବର୍ଗ (କାପଟିକ, ଉଦାସୀନ, ବୈଦେହ, ଗୃହପତି ଓ ତାପସ ବନାଇ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଭେଦ ଜାଣିବାକୁ ବୁଲାଇବା, କାରଣ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଭାବରେ ଭେଦ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ହେଉଥିବାରୁ ନିଜେ ସେ ସବୁ ଛଦ୍ମବେଶୀ ରଖିବା) ର ତତ୍ତ୍ୱ ବିଚାର କରିବ ଓ ଅମାତ୍ୟାଦିର ଅନୁରାଗବିରାଗ ଜାଣିବ ଏବଂ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ରାଜ୍ୟସମୂହର ବାର୍ତ୍ତା ରଖିବ ।

ମଧ୍ୟମସ୍ୟ ପ୍ରଚାରଞ୍ଚ ବିଜିଗୀଷୋଶ୍ଚ ଚେଷ୍ଟିତମ୍ ।
ଉଦାସୀନପ୍ରଚାରଞ୍ଚ ଶତ୍ରୋଶ୍ଚୈବ ପ୍ରଯତ୍ନତଃ । ୧୫୫ ।

ମଧ୍ୟମ ବଳଶାଳୀ ରାଜାର ଆଚରଣ, ଜୟେଚ୍ଛୁ ରାଜାର ଚେଷ୍ଟା, ଉଦାସୀନ ରାଜାର କାର୍ଯ୍ୟାବଳି ଏବଂ ସହଜଶତ୍ରୁର ଆଚରଣ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ବିଚାର କରିବ ।

ଏତାଃ ପ୍ରକୃତୟସ୍ତ୍ୱା ମୂଳଂ ମଣ୍ଡଳସ୍ୟ ସମାସତଃ ।
ଅଷ୍ଟୌ ଚାନ୍ୟାଃ ସମାଖ୍ୟାତା ଦ୍ୱାଦଶୈବ ତୁ ତା ସ୍ମୃତାଃ । ୧୫୬ ।

ଏହି ଚାରି (ମଧ୍ୟମ, ଉତ୍ତମ, ଉଦାସୀନ ଓ ସହଜ) ପ୍ରକୃତି ସଂକ୍ଷେପରେ ମଣ୍ଡଳର ମୂଳ ଅଟେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଆଠ ଏପରି ବାର ବୋଲି ଯାଏ (ମିତ୍ର ଚାରି ଓ ଶତ୍ରୁ ଚାରି ପ୍ରକାର) ।

ଅମାତ୍ୟରାଷ୍ଟ୍ରଦୁର୍ଗାର୍ଥଦଣ୍ଡାଖ୍ୟାଃପଞ୍ଚ ଚାପରାଃ ।
ପ୍ରତ୍ୟେକଂ କଥିତା ହ୍ୟେତାଃ ସଂକ୍ଷେପେଣ ଦ୍ୱିସପ୍ତତିଃ । ୧୫୭ ।

ଅମାତ୍ୟ, ଦେଶ, ଦୁର୍ଗ, କୋଷ ଓ ଦଣ୍ଡ ଏ ପାଞ୍ଚ ଏବଂ (ଉପରୋକ୍ତ) ଅପର ବାର ପ୍ରକୃତି (ମୂଳ ପ୍ରକୃତି ୪ ଓ ଶାଖାପ୍ରକୃତି ୮) ଏବଂ ବାରଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକର ପାଞ୍ଚପ୍ରକୃତି ଥିବାରୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ୭୨ (୬୦ + ୧୨) ଅଟେ ।

ଅନନ୍ତରଂ ତଦ୍ୟାଦରିସେବିନମେବ ଚ ।
ଅରେରନନ୍ତରଂ ମିତ୍ରମୁଦାସୀନଂ ତୟୋଃ ପରମ୍ । ୧୫୮ ।

ଶତ୍ରୁ ଓ ଶତ୍ରୁସେବୀ ଲୋକଙ୍କୁ ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ବୋଲି ଜାଣିବ ଏବଂ ତଦନନ୍ତର ମିତ୍ରକୁ ଜାଣି ତତ୍ପରେ ଉଦାସୀନକୁ ଜାଣିବ (ଅର୍ଥାତ୍ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବ ।

ତାନ୍ ସର୍ବାନଭିସନ୍ଧାୟ ସାମାଦିଭିରୁପକ୍ରମୈ ।
ବ୍ୟସ୍ତୈଶ୍ଚ ସମସ୍ତୈଶ୍ଚ ପୌରୁଷେଣ ନୟେନ ଚ । ୧୫୯ ।

ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାମାଦି ଉପାୟରୁ ଏକ ବା ସମ୍ମିଳିତ ଉପାୟଦ୍ୱାରା, ପୁରୁଷାର୍ଥଦ୍ୱାରା ଅଥବା ନୀତି ବଳରେ ଅଧୀନ କରି ରଖିବ ।

ସନ୍ଧିଞ୍ଚ ବିଗ୍ରହଞ୍ଚୈବ ଯାନମାସନମେବ ଚ ।
ଦ୍ୱୈଧୀଭାବଂ ସଂଶ୍ରୟଞ୍ଚ ଷଡ୍ ଗୁଣାଂଶ୍ଚିନ୍ତୟେତ୍ସଦା । ୧୬୦ ।

ସନ୍ଧି, ବିଗ୍ରହ, ଯାନ ଆସନ, ଦ୍ୱୈଧଭାବ ଓ ସଂଶ୍ରୟ ଏହି ଛଅଗୁଣ ମଧ୍ୟରୁ ଯହିଁରେ ଶତ୍ରୁର ଅନିଷ୍ଟ ଓ ନିଜର ଇଷ୍ଟ ସାଧନ ହୁଏ ତାହା ସର୍ବଦା ଚିନ୍ତା କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆସନଂଚୈବ ଯାନଞ୍ଚ ସନ୍ଧିଂ ବିଗ୍ରହମେବ ଚ ।
କାର୍ଯ୍ୟଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଯୁଞ୍ଜୀତ ଦ୍ୱୈଧଂ ସଂଶ୍ରୟମେବ ଚ ॥୧୬୧॥

ଆସନ, ଯାନ, ସନ୍ଧି, ବିଗ୍ରହ ଓ ଆଶ୍ରୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ପ୍ରୟୋଗ କରିବ ।

ସନ୍ଧିନ୍ତୁ ଦ୍ୱିବିଧଂ ବିଦ୍ୟାଦ୍ରାଜା ବିଗ୍ରହମେବ ଚ ।
ଉଭେ ଯାନାସନେ ଚୈବ ଦ୍ୱିବିଧଃ ସଂଶ୍ରୟଃ ସ୍ମୃତଃ ॥ ୧୬୨ ॥

ସନ୍ଧି ଦୁଇ ପ୍ରକାର, ବିଗ୍ରହ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଏବଂ ଉଭୟ ଯାନ ଓ ଆସନ ଦୁଇ ୨ ପ୍ରକାର ଅଟେ ।

ସମାନଯାନକର୍ମା ଚ ବିପରୀତସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ତଦାତ୍ୱାୟତି ସଂଯୁକ୍ତଃ ସନ୍ଧିର୍ଜ୍ଞେୟୋ ଦ୍ୱିଲକ୍ଷଣଃ ॥ ୧୬୩ ॥

ସନ୍ଧି ଦୁଇପ୍ରକାର ଅର୍ଥାତ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ବା ଭାବୀ ଫଳଲାଭର ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ମିତ୍ରରାଜାର ସଙ୍ଗେ ମିଳି ଏକତ୍ର ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା—ସମାନଯାନକର୍ମା ଏବଂ ପରସ୍ପର ଭିନ୍ନ ୨ ରାଜ୍ୟ ଉପରେ ଚଢ଼ାଉ କରିବା ସନ୍ଧିର ନାମ ଅସମାନଯାନକର୍ମା ଅଟେ ।

ସ୍ୱୟଂ କୃତଶ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥମକାଳେ କାଳ ଏବ ବା ।
ମିତ୍ରସ୍ୟ ଚୈବାପକୃତେ ଦ୍ୱିବିଧୋ ବିଗ୍ରହଃ ସ୍ମୃତଃ ॥ ୧୬୪ ॥

ଶତ୍ରୁକୁ ଜିଣିବା ସକାଶେ ଶତ୍ରୁର ବ୍ୟସନାଦି ଜାଣି ଉଚିତ ମାର୍ଗଶୀର୍ଷାଦି କାଳ ବା ଅକାଳରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ଓ ମିତ୍ରର ଅପକାର ହେବାରୁ ତାହାକୁ ରକ୍ଷା-କରିବା ସକାଶେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ଏହି ଦୁଇପ୍ରକାର ବିଗ୍ରହ ଅଟେ ।

ଏକାକିନଶ୍ଚାତ୍ୟୟିକେ କାର୍ଯ୍ୟେ ପ୍ରାପ୍ତେ ଯଦୃଚ୍ଛୟା
ସଂହତସ୍ୟ ଚ ମିତ୍ରେଣ ଦ୍ୱିବିଧଂ ଯାନମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧୬୫ ॥

ଦୈବଯୋଗରେ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏକାକୀ ଶତ୍ରୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଏବଂ ମିତ୍ର ସହିତରେ ଶତ୍ରୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଏହି ଦୁଇପ୍ରକାର ଯାନ ଅଟେ ।

କ୍ଷୀଣସ୍ୟ ଚୈବ କ୍ରମଶୋ ଦୈବାତ୍ ପୂର୍ବକୃତେନ ବା ।
ମିତ୍ରସ୍ୟ ଚାନୁରୋଧେନ ଦ୍ୱିବିଧ ସ୍ମୃତମାସନମ୍ ॥ ୧୬୬ ॥

ଦୈବଦୁର୍ବିପାକ ବା ପୂର୍ବଜନ୍ମ ଦୁଷ୍କୃତରୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ କ୍ଷୀଣହୋଇ ଚୁପ୍ ବସି ରହିବା ଏବଂ ମିତ୍ରରାଜାର ଅନୁରୋଧରୁ ଚୁପ୍ ବସି ରହିବା ଏହି ଦୁଇପ୍ରକାର ଆସନ ଅଟେ ।

ବଳସ୍ୟ ସ୍ୱାମିନଶ୍ଚୈବ ସ୍ଥିତିଃ କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥସିଦ୍ଧୟେ ।
ଦ୍ୱିବିଧଂ କୀର୍ତ୍ତ୍ୟତେ ଦ୍ୱୈଧଂ ଷାଡ଼୍‌ଗୁଣ୍ୟ ଗୁଣବେଦିଭିଃ ॥ ୧୬୭ ॥

କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି ସକାଶେ କିଛି ସେନା ଏକସ୍ଥାନରେ (ସେନାପତି ଅଧୀନରେ) ସ୍ଥାପିତକରି ଅନ୍ୟ ସେନା ସହିତ ରାଜା ଦୁର୍ଗରେ ରହିବା—ଏହି ଦୁଇପ୍ରକାର ଦ୍ୱୈଧ ଷଡ଼୍‌ଗୁଣଜ୍ଞ ଲୋକେ କହନ୍ତି ।

ଅର୍ଥସମ୍ପାଦନାର୍ଥଞ୍ଚ ପୀଡ୍ୟମାନସ୍ୟ ଶତ୍ରୁଭିଃ ।
ସାଧୁଷୁ ବ୍ୟପଦେଶାର୍ଥଂ ଦ୍ୱିବିଧ ସଂଶ୍ରୟ ସ୍ମୃତଃ ॥ ୧୬୮ ॥

ଶତ୍ରୁଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ିତହୋଇ ପ୍ରୟୋଜନ ସିଦ୍ଧି ସକାଶେ କାହାର ଆଶ୍ରୟଗ୍ରହଣ କରିବା ଏବଂ ଶତ୍ରୁପୀଡ଼ା ବିନା ଅନ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ ମନରେ ଭୟ ଜନ୍ମାଇବା ସକାଶେ ବଡ଼ ବଡ଼ ରାଜାଙ୍କର ଆଶ୍ରୟରେ ରହିବା ଏହି ଦୁଇପ୍ରକାର ସଂଶ୍ରୟ ଅଟେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦାବଗଚ୍ଛେଦାୟତ୍ୟାମାଧିକ୍ୟଂ ଧ୍ରୁବମାତ୍ମନଃ ।
ତଦାତ୍ୱେ ଚାଲ୍ପିକାଂ ପୀଡ଼ାଂ ତଦା ସନ୍ଧିଂ ସମାଶ୍ରୟେତ୍ । ୧୬୯ ।

ଯେତେବେଳେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆପଣାର ବଳାଧିକ୍ୟ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଳ୍ପପୀଡ଼ା ନିଶ୍ଚୟରୂପେ ଜାଣିପାରିବ ତେତେବେଳେ ଆପାତତଃ ସାମାନ୍ୟ କ୍ଷତିସ୍ୱୀକାର କରି ସୁଦ୍ଧା ସନ୍ଧି କରିବ ।

ଯଦା ପ୍ରହୃଷ୍ଟା ମନ୍ୟେତ ସର୍ବାସ୍ତୁ ପ୍ରକୃତୀର୍ଭୃଶମ୍
ଅତ୍ୟୁଚ୍ଛ୍ରିତଂ ତଥାତ୍ମାନଂ ତଦା କୁର୍ବୀତ ବିଗ୍ରହମ୍ । ୧୭୦ ।

ଯେତେବେଳେ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ପ୍ରକୃତିବର୍ଗ ଦୃଢ଼ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ଓ ନିଜେ ସୁଦ୍ଧା ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଥିବା ବୁଝିପାରିବ ତେତେବେଳେ ବିଗ୍ରହ କରିବ ।

ଯଦା ମନ୍ୟେତ ଭାବେନ ହୃଷ୍ଟଂ ପୁଷ୍ଟଂ ବଳଂ ସ୍ୱକମ୍ ।
ପରସ୍ୟ ବିପରୀତଞ୍ଚ ତଦା ଯାୟାଦ୍ରିପୁଂ ପ୍ରତି । ୧୭୧ ।

ଯେତେବେଳେ ଆପଣାର ସେନା ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟଭାବରେ ଥିବା ଏବଂ ଶତ୍ରୁର ସେନା ତହିଁର ବିପରୀତ ଥିବା ବୁଝିବ ତେତେବେଳେ ଶତ୍ରୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବ ।

ଯଦା ତୁ ସ୍ୟାତ୍ପରିକ୍ଷୀଣୋ ବାହନେନ ବଳେନ ଚ ।
ତଦାସୀତ ପ୍ରଯତ୍ନେନ ଶନକୈଃ ସାନ୍ତ୍ୱୟନ୍ନରୀନ୍ । ୧୭୨ ।

ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ନିଜେ ବାହାନ ଓ ବଳରେ କ୍ଷୀଣଥିବ ତେତେବେଳେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ସ୍ତୋକବାକ୍ୟରେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ଆସନ ପରିଗ୍ରହ କରିବ ।

ମନ୍ୟେତାରିଂ ଯଦା ରାଜା ସର୍ବଥା ବଳବତ୍ତରମ୍ ।
ତଦା ଦ୍ୱିଧା ବଳଂ କୃତ୍ୱା ସାଧୟେତ୍କାର୍ଯ୍ୟମାତ୍ମନଃ । ୧୭୩ ।

ଯେତେବେଳେ ରାଜା ଶତ୍ରୁକୁ ସର୍ବଥା ଅଧିକ ବଳବାନ୍ ବୁଝିବ ତେତେବେଳେ ସେନାକୁ ଦୁଇଭାଗକରି (ଭାଗେ ଶତ୍ରୁକୁ କାର୍ଯ୍ୟାସକ୍ତ ରଖିବା ସକାଶେ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଅନ୍ୟଭାଗ ଆପଣାନିକଟ ରଖି ଦୁର୍ଗାଶ୍ରୟରେ) ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ କରିବ ।

ଯଦା ପରବଳାନାନ୍ତୁ ଗମନୀୟତମୋ ଭବେତ୍ ।
ତଦା ତୁ ସଂଶ୍ରୟେତ୍ କ୍ଷିପ୍ର ଧାର୍ମିକଂ ବଳିନଂ ନୃପମ୍ । ୧୭୪ ।

ଯେତେବେଳେ ଶତ୍ରୁର ବଳ ଅପରାକ୍ରାନ୍ତ ହେବ (ଏମନ୍ତ କି ରକ୍ଷାର ଉପାୟ ନ ଥିବ) ତେତେବେଳେ ଶୀଘ୍ର କୌଣସି ପ୍ରବଳ ଧାର୍ମିକ ରାଜାର ଆଶ୍ରୟ ଘେନିବ ।

ନିଗ୍ରହଂ ପ୍ରକୃତୀନାଞ୍ଚ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଯୋଽରିବଳସ୍ୟ ଚ ।
ଉପସେବେତ ତଂ ନିତ୍ୟଂ ସର୍ବଯତ୍ନୈର୍ଗୁରୁଂ ଯଥା । ୧୭୫ ।

(ଯେଉଁ ଧାର୍ମିକ ପ୍ରବଳ ରାଜାଦ୍ୱାରା) ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଏବଂ ଶତ୍ରୁର ବଳ ନିଗ୍ରହ ହେବ ତାହାକୁ ଗୁରୁପରି ସମଗ୍ର ଯତ୍ନ ସହକାରେ ସେବା କରିବ ।

ଯଦି ତତ୍ରାପି ସମ୍ପଶ୍ୟେଦ୍ଦୋଷଂ ସଂଶ୍ରୟକାରିତମ୍ ।
ସୁଯୁଦ୍ଧମେବ ତତ୍ରାପି ନିର୍ବିଶଙ୍କଃ ସମାଚରେତ୍ । ୧୭୬ ।

ଯଦି ଯାହାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିବ ତାହାର କିଛି ଦୋଷ ଦେଖିବ ତେବେ ତାହା ସଙ୍ଗେ ସୁଦ୍ଧା ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ସୁଯୁଦ୍ଧ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସର୍ବୋପାୟୈସ୍ତଥା କୁର୍ଯାନ୍ନୀତିଜ୍ଞଃ ପୃଥିବୀପତିଃ ।
ଯଥାସ୍ୟାଭ୍ୟଧିକା ନ ସ୍ୟୁର୍ମିତ୍ରୋଦାସୀନଶତ୍ରବଃ । ୧୭୭ ।

ନୀତିଜ୍ଞରାଜା ସାମାଦି ସକଳ ଉପାୟଦ୍ୱାରା ଏମନ୍ତ କରିବ ଯେମନ୍ତ କି ତାହାର ମିତ୍ର, ଉଦାସୀନ ଓ ଶତ୍ରୁ ଅଧିକ ନ ହେବେ ।

ଆୟତିଂ ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟାଣାଂ ତଦାତ୍ୱଞ୍ଚ ବିଚାରୟେତ୍ ।
ଅତୀତାନାଞ୍ଚ ସର୍ବେଷାଂ ଗୁଣଦୋଷୌ ଚ ତତ୍ତ୍ୱତଃ । ୧୭୮ ।

ସମସ୍ତ କାର୍ଯମାନଙ୍କର ଭୂତ, ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁଣଦୋଷ ଯଥାର୍ଥରୂପେ ବିଚାର କରିବ ।

ଆୟତ୍ୟାଂ ଗୁଣଦୋଷଜ୍ଞସ୍ତଦାତ୍ୱେ କ୍ଷିପ୍ରନିଶ୍ଚୟଃ ।
ଅତୀତେ କାର୍ଯଶେଷଜ୍ଞଃ ଶତ୍ରୁଭିର୍ନାଭିଭୂୟତେ । ୧୭୯ ।

ଯେ ରାଜା କୌଣସି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ତହିଁର ଭଲମନ୍ଦ ଫଳ କଣ ହେବ ବୁଝିପାରେ, ଉପସ୍ଥିତ କାର୍ଯସବୁ ବିଶେଷ ବିଜ୍ଞତାସହିତ ସତ୍ୱର ସମ୍ପାଦନ କରେ ଓ ଭୂତପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟସକଳର ଇଷ୍ଟାନିଷ୍ଟ ଫଳ ତୁଳନା କରି ବୁଝିପାରେ ସେ ଶତ୍ରୁକର୍ତ୍ତୃକ ପରାଭୂତ ହୁଏନାହିଁ ।

ଯଥୈନଂ ନାଭିସନ୍ଦଧ୍ୟୁର୍ମିତ୍ରୋଦାସୀନଶତ୍ରବଃ ।
ତଥା ସର୍ବଂ ସଂବିଦଧ୍ୟାଦେଷ ସାମାସିକୋ ନୟଃ । ୧୮୦ ।

ରାଜା କାର୍ଯସବୁ ଏମନ୍ତ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯେମନ୍ତ କି ମିତ୍ର, ଉଦାସୀନ ବା ଶତ୍ରୁମାନେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ତାହାକୁ ପୀଡ଼ା ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତି—ସଂକ୍ଷେପରେ ଏହାହିଁ ରାଜନୀତି ।

ଯଦା ତୁ ଯାନମାତିଷ୍ଠେଦରିରାଷ୍ଟ୍ରଂ ପ୍ରତି ପ୍ରଭୁଃ ।
ତଦାନେନ ବିଧାନେନ ଯାୟାଦରିପୁରଂ ଶନୈଃ । ୧୮୧ ।

ଯେତେବେଳେ ରାଜା ଶତ୍ରୁରାଜ୍ୟ ପ୍ରତି ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା କରିବ ତେତେବେଳେ ଏହି ବିଧିରେ ବିପକ୍ଷପୁରାଭିମୁଖରେ କ୍ରମେ ଅଗ୍ରସରହେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯେ—

ମାର୍ଗଶୀର୍ଷେ ଶୁଭେ ମାସି ଯାୟାଦ୍ ଯାତ୍ରାଂ ମହୀପତିଃ ।
ଫାଲ୍‌ଗୁନଂ ବାଥ ଚୈତ୍ରଂ ବା ମାସୌ ପ୍ରତି ଯଥାବଳମ୍ । ୧୮୨ ।

ରାଜା ଶୁଭମାର୍ଗଶିର, ଫାଲ୍‌ଗୁନ ବା ଚୈତ୍ର ମାସରେ ଯଥାବଳ ସୈନ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା କରିବ ।

ଅନ୍ୟେଷ୍ୱପି ତୁ କାଳେଷୁ ଯଦା ପଶ୍ୟେଦ୍ ଧ୍ରୁବଂ ଜୟମ୍ ।
ତଦା ଯାୟାଦ୍ ବିଗୃହ୍ୟୈବ ବ୍ୟସନେ ଚୋତ୍ଥିତେ ରିପୋଃ । ୧୮୩ ।

ଅନ୍ୟକାଳରେ ମଧ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଜୟଲାଭର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଶା ଦେଖିବ ଅଥଚ ଶତ୍ରୁ ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ ସେତେବେଳେ ବହୁସେନା ଘେନି ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା କରିବ ।

କୃତ୍ୱା ବିଧାନଂ ମୂଳେ ତୁ ଯାତ୍ରିକଞ୍ଚ ଯଥାବିଧି ।
ଉପଗୃହ୍ୟାସ୍ପଦଞ୍ଚୈବ ଚାରାନ୍ ସମ୍ୟଗ୍ ବିଧାୟ ଚ । ୧୮୪ ।

ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ସମ୍ପାଦ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟସକଳର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରି, ପରରାଜ୍ୟବାସୋପଯୋଗୀ (ତମ୍ବୁଇତ୍ୟାଦି) ଯାବତୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଆୟୋଜନ କରି ଓ ପରରାଜ୍ୟର ବାର୍ତ୍ତାଜାଣିବା କାରଣ ଚର ନିଯୁକ୍ତ କରି—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଂଶୋଧ୍ୟ ଷଡ୍ବିଧଂ ମାର୍ଗଂ ଷଡ୍ବିଧଞ୍ଚ ବଳଂ ସ୍ୱକମ୍ ।
ସାମ୍ପରାୟିକକଳ୍ପେନ ଯାୟାଦରିପୁରଂ ଶନୈଃ । ୧୮୫ ।

ଜଳ, ସ୍ଥଳ, ଆକାଶ ଅଥବା ଉଚ୍ଚ, ନୀଚ, ସମାନ ଛଅପ୍ରକାର ମାର୍ଗ ଶୋଧନ କରି (ହସ୍ତୀ ଅଶ୍ୱ, ରଥ, ପଦାତିକ ସେନା, କୋଷ ଓ ଭୃତ୍ୟବର୍ଗ) ଛପ୍ରକାର ବଳସେନା ସଂଗ୍ରାମକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶତ୍ରୁପୁର ଆଡ଼କୁ ଯାତ୍ରାକରିବ ।

ଶତ୍ରୁସେବିନି ମିତ୍ରେ ଚ ଗୂଢ଼େ ଯୁକ୍ତତରୋ ଭବେତ୍ ।
ଗତପ୍ରତ୍ୟାଗତେ ଚୈବ ସ ହି କଷ୍ଟତରୋ ରିପୁଃ । ୧୮୬ ।

ଯେ ମିତ୍ର ଗୋପନରେ ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗତ ମିଳେ ଅଥବା ଯେ ଭୃତ୍ୟ ବାହାରିଯାଇ ପୁଣି ଫେରି ଆସେ, ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ସତର୍କ ରହିବା ଉଚିତ, କାରଣ ଏ ଦୁହେଁ ଅତି କଷ୍ଟଦାୟକ ଶତ୍ରୁ ଅଟନ୍ତି ।

ଦଣ୍ଡବ୍ୟୂହେନ ତନ୍ମାର୍ଗଂ ଯାୟାତ୍ତୁ ଶକଟେନ ବା ।
ବରାହମକରାଭ୍ୟାଂ ବା ସୂଚ୍ୟା ବା ଗରୁଡ଼େନ ବା । ୧୮୭ ।

ଦଣ୍ଡାକାର ବ୍ୟୂହ (ଆଗେ ସେନାର କର୍ମଚାରୀ, ମଧ୍ୟରେ ରାଜା, ପଛରେ ସେନାପତି, ଦୁଇ ପାଖରେ ହାତୀ, ତହିଁ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଘୋଡ଼ା ଓ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପଦାତିକ ସେନ ଯଷ୍ଟି ପ୍ରାୟ ଲମ୍ବ) ରଚନା କରି ଅଥବା ଶକଟାକାର, ବରାହାକାର, ମକରାକାର, ସୂଚ୍ୟାକାର ବା ଗରୁଡ଼ାକାର ଯେପରି ଉଚିତ ଜାଣିବ ସେପରି ବ୍ୟୂହ ରଚନା କରି ସେହି ମାର୍ଗରେ ଯାତ୍ରା କରିବ ।

ଯତଶ୍ଚ ଭୟମାଶଙ୍କେତ୍ତତୋ ବିସ୍ତାରୟେଦ୍ ବଳମ୍ ।
ପଦ୍ମେନ ଚୈବ ବ୍ୟୂହେନ ନିବସେତ ସଦା ସ୍ୱୟମ୍ । ୧୮୮ ।

ଯେଉଁଆଡ଼ୁ ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ଥିବ ସେହି ଆଡ଼କୁ ସେନା ବିସ୍ତାର କରିବ ଏବଂ ଆପେ ସର୍ବଦା ପଦ୍ମବ୍ୟୂହ ରହିବ ।

ସେନାପତି ବଳାଧ୍ୟକ୍ଷୌ ସର୍ବଦିକ୍ଷୁ ନିବେଶୟେତ୍ ।
ଯତଶ୍ଚ ଭୟମାଶଙ୍କେତ୍ ପ୍ରାଚୀଂ ତାଂ କଳ୍ପୟେଦ୍ଦିଶମ୍ । ୧୮୯ ।

ସେନାପତି ଓ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ସକଳଦିଗରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ଏବଂ ଯେଉଁ ଦିଗରୁ ଭୟର ଆଶଙ୍କା ବୁଝିବ ତାହାକୁ ପୂର୍ବ (ପ୍ରଥମ) ଦିଗ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରିବ ।

ଗୁଳ୍ମାଂଶ୍ଚ ସ୍ଥାପୟେଦାପ୍ତାନ୍ କୃତସଂଜ୍ଞାନ୍ ସମନ୍ତତଃ ।
ସ୍ଥାନେ ଯୁଦ୍ଧେ ଚ କୁଶଳାନଭୀରୂନବିକାରିଣଃ । ୧୯୦ ।

ସେନାର ସ୍ତମ୍ଭ ସ୍ୱରୂପ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରବୀଣ, ନିର୍ଭୟ ଏବଂ ନିର୍ବିକାର ବୃଦ୍ଧ ଆପ୍ତମାନଙ୍କୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାମ ଦେଇ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସ୍ଥାପନ କରିବ ।

ସଂହତାନ୍ ଯୋଧୟେଦଳ୍ପାନ୍ କାମଂ ବିସ୍ତାରୟେଦ୍ ବହୂନ୍ ।
ସୂଚ୍ୟା ବଜ୍ରେଣ ଚୈବୈତାନ୍ ବ୍ୟୂହେନ ବ୍ୟୂହ୍ୟ ଯୋଧୟେତ୍ ।୧୯୧।

ଅଳ୍ପ ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲେ ଏକାଠି ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ଏବଂ ବହୁ ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲେ ଇଚ୍ଛାମତ ସେନା ବିସ୍ତାର କରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ଓ ସୂଚ୍ୟାକାର ବା ବଜ୍ରାକାର ବ୍ୟୂହ ରଚନା କରି ଲଢ଼ିବ ।

ସ୍ୟନ୍ଦନାଶ୍ୱୈଃ ସମେ ଯୁଦ୍ଧ୍ୟେଦନୂପେ ନୌଦ୍ୱିପୈସ୍ତଥା ।
ବୃକ୍ଷଗୁଲ୍ମାବୃତେ ଚାପୈରସିଚର୍ମାୟୁଧୈଃ ସ୍ଥଳେ । ୧୯୨ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମଭୂମିରେ ରଥ ଓ ଅଶ୍ୱଦ୍ୱାରା ଯୁଦ୍ଧ କରିବ, ଜଳରେ ନୌକା ଓ ହସ୍ତୀଦ୍ୱାରା ଯୁଦ୍ଧ କରିବ, ବୃକ୍ଷଗୁଳ୍ମାବୃତସ୍ଥାନରେ ଧନୁ ଏବଂ (କଣ୍ଟକାଦି ରହିତ) ସ୍ଥଳରେ ଖଡ୍ଗଚର୍ମାଦି ଆୟୁଧ ଦ୍ୱାରା ଲଢ଼ିବ ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରାଂଶ୍ଚ ମତ୍ସ୍ୟାଂଶ୍ଚ ପଞ୍ଚାଳାନ୍ ଶୂରସେନଜାନ୍ ।
ଦୀର୍ଘାଂଲ୍ଲଘୂଂଶ୍ଚୈବ ନରାନଗ୍ରାନୀକେଷୁ ଯୋଜୟେତ୍ ॥ ୧୯୩ ॥

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର, ମତ୍ସ୍ୟ (ବିରାଟ) ପଞ୍ଚାଳ (କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ) ଓ ଶୂରସେନ ଦେଶନିବାସୀ ଲମ୍ବ ଓ ବାଙ୍ଗର ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ (ସେମାନେ ରଣ ପଟୁ ଥିବା ହେତୁ) ଆଗରେ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ।

ପ୍ରହର୍ଷୟେଦ୍ ବଳଂ ବ୍ୟୂହ ତାଂଶ୍ଚ ସମ୍ୟକ୍ ପରୀକ୍ଷୟେତ୍ ।
ଚେଷ୍ଟାଶ୍ଚୈବ ବିଜାନୀୟାଦରୀନ୍ ଯୋଧୟତାମପି ॥ ୧୯୪ ॥

ବ୍ୟୂହ ରଚନା କରି ସେନାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଉତ୍ସାହିତ କରିବ ଓ ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ ପରୀକ୍ଷା କରିବ ଏବଂ ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟା (କପଟ ଭାବେ ବା ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଅଛନ୍ତି) ଜାଣି ରଖିବ ।

ଉପରୁଧ୍ୟାରିମାସୀତ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ଚାସ୍ୟୋପପୀଡ଼ୟେତ୍ ।
ଦୂଷୟେଚ୍ଚାସ୍ୟ ସତତଂ ଯବସାନ୍ନୋଦକେନ୍ଧନମ୍ ॥ ୧୯୫ ॥

ଶତ୍ରୁକୁ ଘେରି ରହି ତାହାର ଦେଶକୁ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ କରିବ ଏବଂ ତାହାର ତୃଣ, ଅନ୍ନ, ଜଳ ଓ ଜାଳିବା କାଠକୁ ଦୂଷିତ କରିବ ।

ଭିନ୍ଦ୍ୟାଚ୍ଚୈବ ତଡ଼ାଗାନି ପ୍ରାକାରପରିଖାସ୍ତଥା ।
ସମବସ୍କନ୍ଦୟେଚ୍ଚୈନଂ ରାତ୍ରୌ ବିତ୍ରାସୟେତ୍ତଥା ॥ ୧୯୬ ॥

ତଡ଼ାଗ, ପ୍ରାକାର ଓ ପରିଖାମାନ ନଷ୍ଟ କରିବ ଏବଂ ଶତ୍ରୁକୁ ନିର୍ବଳ କରିବ ଓ ରାତ୍ରିକାଳରେ (ଢାକାଦିର ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା) ଶତ୍ରୁର ତ୍ରାସ ଜନ୍ମାଇବ ।

ଉପଜପ୍ୟାନୁପଜପେଦ୍ ବୁଧ୍ୟେତୈବ ଚ ତତ୍କୃତମ୍ ।
ଯୁକ୍ତେ ଚ ଦୈବେ ଯୁଧ୍ୟେତ ଜୟପ୍ରେପ୍ସୁରପେତଭୀଃ ॥ ୧୯୭ ॥

ଶତ୍ରୁର ଅମାତ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗି ସ୍ୱପକ୍ଷ କରି ଭେଦ ନେବ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାବଳି ଅବଗତ ହେବ ଏବଂ ଦୈବ ସହାୟ ହେଲେ ଜୟେଚ୍ଛୁ ନିର୍ଭୀକ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ।

ସାମ୍ନା ଦାନେନ ଭେଦେନ ସମସ୍ତୈରଥବା ପୃଥକ୍ ।
ବିଜେତୁଂ ପ୍ରୟତେତାରୀନ୍ନ ଯୁଦ୍ଧେନ କଦାଚନ ॥ ୧୯୮ ॥

ପ୍ରଥମତଃ କଦାପି ସମର ଚେଷ୍ଟା ନ କରି ସାମ, ଦାନ ଓ ଭେଦ ଏ ତିନି ଉପାୟ ଏକତ୍ର ବା ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଭାବେ ଚଳାଇ ଶତ୍ରୁକୁ ଜିଣିବା ସକାଶେ ଯତ୍ନ କରିବ ।

ଅନିତ୍ୟୋ ବିଜୟୋ ଯସ୍ମାଦ୍ଦୃଶ୍ୟତେ ଯୁଧ୍ୟମାନୟୋଃ ।
ପରାଜୟଶ୍ଚ ସଂଗ୍ରାମେ ତସ୍ମାଦ୍ୟୁଦ୍ଧଂ ବିବର୍ଜୟେତ୍ ॥ ୧୯୯ ॥

ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଦ୍ଧାମାନଙ୍କର ଜୟ ଓ ପରାଜୟ ଅନିଶ୍ଚିତ ଦେଖାଯାଉଥିବା ହେତୁ (ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ଥାଉଁ) ଯୁଦ୍ଧ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ତ୍ରୟାଣାମପ୍ୟୁପାୟାନାଂ ପୂର୍ବୋକ୍ତାନାମସମ୍ଭବେ ।
ତଥା ଯୁଧ୍ୟେତ ସମ୍ପନ୍ନୋ ବିଜୟେତ ରିପୂନ୍ ଯଥା ॥ ୨୦୦ ॥ *

*—କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ସମ୍ପନ୍ନୋ' ସ୍ଥାନରେ 'ସଂଯତ୍ତ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଏହି ଉପାୟରେ ଜୟ ସମ୍ଭବପର ନ ହେଲେ ହସ୍ତ୍ୟଶ୍ୱରଥାଦି ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ଏପରି ଭାବରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ଯେପରି ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଜିଣିବ ।

ଜିତ୍ୱା ସମ୍ପୂଜୟେଦ୍ଦେବାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣାଂ ଶ୍ଚୈବ ଧାର୍ମିକାନ୍ ।
ପ୍ରଦଦ୍ୟାତ୍ପରିହାରାଂଶ୍ଚ ଖ୍ୟାପୟେଦଭୟାନି ଚ । ୨୦୧ ।

ପରରାଜ୍ୟ ଜିଣି ସେଠାରେ ଦେବତା ଓ ଧାର୍ମିକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବ, ଦେଶ ଲୋକଙ୍କୁ ପରିହାର (ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଯେଉଁ ଧାନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ହାନି ହୋଇଥିବ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣାର୍ଥ) ଦେବ ଓ ଅଭୟ ପ୍ରଚାର କରିବ ।

ସର୍ବେଷାନ୍ତୁ ବିଦିତ୍ୱୈଷାଂ ସମାସେନ ଚିକୀର୍ଷିତମ୍ ।
ସ୍ଥାପୟେତ୍ତତ୍ର ତଦ୍‌ବଂଶ୍ୟଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଚ୍ଚ ସମୟକ୍ରିୟାମ୍ । ୨୦୨ ।

ଶତ୍ରୁରାଜା ଓ ତାହାର ଅମାତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ସଂକ୍ଷେପରେ ଅବଗତ ହୋଇ ରାଜବଂଶୀୟ କାହାରିକି ଗାଦିରେ ବସାଇ ସନ୍ଧିବଦ୍ଧ କରିବ ।

ପ୍ରମାଣାନି ଚ କୁର୍ବୀତ ତେଷାଂ ଧର୍ମାନ୍ ଯଥୋଦିତାନ୍ ।
ରତ୍ନୈଶ୍ଚ ପୂଜୟେଦେନଂ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷୈଃ ସହ । ୨୦୩ ।

ବିଜିତ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ପ୍ରଥା ଓ ଧର୍ମପ୍ରାଣ କରି ରଖିବ ଏବଂ ତାହାକୁ ଅମାତ୍ୟାଦି ପ୍ରଧାନପୁରୁଷ ସହିତ ରତ୍ନାଦିଦ୍ୱାରା ଅର୍ଚ୍ଚିତ କରିବ ।

ଆଦାନମପ୍ରିୟକରଂ ଦାନଞ୍ଚ ପ୍ରିୟକାରକମ୍ ।
ଅଭୀପ୍ସିତାନାମର୍ଥାନାଂ କାଳେ ଯୁକ୍ତଂ ପ୍ରଶସ୍ୟତେ । ୨୦୪ ।

ଅଭିଳଷିତ ପଦାର୍ଥ ନେବା ଅପ୍ରିୟ ଓ ଦେବା ପ୍ରିୟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସମୟ ବିଶେଷରେ ଦେବା ଓ ନେବା ଉଭୟ ଉପଯୁକ୍ତଭାବରେ ହେବା ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଅଟେ ।

ସର୍ବଂ କର୍ମେଦମାୟତ୍ତଂ ବିଧାନେ ଦୈବମାନୁଷେ ।
ତୟୋର୍ଦୈବମଚିନ୍ତ୍ୟନ୍ତୁ ମାନୁଷେ ବିଦ୍ୟତେ କ୍ରିୟା । ୨୦୫ । *

ଏ ସମସ୍ତ କର୍ମ ଦୈବ ତଥା ମନୁଷ୍ୟର ଅଧୀନ ମାତ୍ର ସେହି ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ଦୈବ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ (ତହିଁର ଚିନ୍ତା ବ୍ୟର୍ଥ); ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସହ ବାପି ବ୍ରଜେଦ୍ ଯୁକ୍ତଃ ସନ୍ଧିଂ କୃତ୍ୱା ପ୍ରୟତ୍ନତଃ ।
ମିତ୍ରଂ ହିରଣ୍ୟଂ ଭୂମିଂ ବା ସମ୍ପଶ୍ୟଂସ୍ତ୍ରିବିଧଂ ଫଳଂ । ୨୦୬ ।

---

* ଟୀକା—ଏଥିପରେ ପ୍ରାଚୀନ ମେଧାତିଥିଙ୍କ ଟୀକାରେ ନିମ୍ନ ଶ୍ଳୋକ ଅଧିକ ମିଳେ—

ଦୈବେନ ବିଧିନାଯୁକ୍ତଂ ମାନୁଷଂ ଯତ୍ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ପରିକ୍ଳେଶେନ ମହତା ତଦର୍ଥସ୍ୟ ସମାଧକମ୍ । ୧ ।
ସଂଯୁକ୍ତସ୍ୟାପି ଦୈବେନ ପୁରୁଷକାରେଣ ବର୍ଜିତମ୍ ।
ବିନାପୁରୁଷକାରେଣ ଫଳଂ କ୍ଷେତ୍ରଂ ପ୍ରଯଚ୍ଛତି । ୨ ।
ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କାଦ୍ୟା ଗ୍ରହା ବାୟୁରଗ୍ନିରାପସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ଇହ ଦୈବେନ ସାଧ୍ୟନ୍ତେ ପୌରୁଷେଣ ପ୍ରୟତ୍ନତଃ । ୩ ।

କେତେବେଳେ ଦୈବ ବିମୁଖହେଲେ ପୁରୁଷାର୍ଥ କରାଯାଏ ମାତ୍ର ଅତିକ୍ଳେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିତ ହୁଏ । ୧ । ଆଉ ଦୈବ ଅନୁକୂଳ ଥାଇ ପୁରୁଷାର୍ଥ ନକଲେ ବୁଣା ହେବା ବୀଜ ବିନା ପୁରୁଷକାରରେ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ମିଳିଲା ଭଳି ମିଳେ । ୨ । ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ଗ୍ରହ, ବାୟୁ, ଅଗ୍ନି ଓ ବୃଷ୍ଟି ଏହି ସଂସାରରେ ଈଶ୍ୱରିକ ପୁରୁଷାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ସାଧିତ ହୁଏ । ୩ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦି ଅପର ରାଜା ଯୁଦ୍ଧ ନ କରି ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ପୂର୍ବକ ମିତ୍ରଭାବ ଦେଖାଏ ତେବେ ତାହା ସଙ୍ଗେ ମିତ୍ରତା, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଭୂମି ଏ ତିନି ପ୍ରକାର ଫଳରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ସନ୍ଧି କରି ଚାଲିଯିବ ।

ପାର୍ଷ୍ଣିଗ୍ରାହଞ୍ଚ ସଂପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ ତଥାକ୍ରନ୍ଦଞ୍ଚ ମଣ୍ଡଳେ ।
ମିତ୍ରାଦଥାପ୍ୟମିତ୍ରାଦ୍ବା ଯାତ୍ରାଫଳମବାପ୍ନୁୟାତ୍ ।୨୦୭।

ଜୟେଚ୍ଛୁ ରାଜାର ରାଜନ୍ୟମଣ୍ଡଳମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଷ୍ଣିଗ୍ରାହ (ପୃଷ୍ଠବର୍ତ୍ତିଦେଶାକ୍ରମଣକାରୀ ମିତ୍ରଭୂତ) ଓ ଆକ୍ରନ୍ଦ (ନିବାରଣକାରୀ ଅମିତ୍ର) ପ୍ରତି ସମସ୍ତେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାରଣ ଏତଦୁଭୟଠାରୁ ତାହାର ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରାଫଳ ଲବ୍ଧ ହୁଏ ।

ହିରଣ୍ୟଭୂମିସଂପ୍ରାପ୍ତ୍ୟା ପାର୍ଥିବୋ ନ ତଥୈଧତେ ।
ଯଥା ମିତ୍ରଂ ଧ୍ରୁବଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା କୃଶମପ୍ୟାୟତିକ୍ଷମମ୍ ।୨୦୮।

ସ୍ଥିର ମିତ୍ର ଲାଭ କରି ଦୁର୍ବଳ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ରାଜାର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏପରି ରାଜଶକ୍ତି ବଢ଼େ ଯେପରି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଭୂସମ୍ପତ୍ତି ପାଇ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ଧର୍ମଜ୍ଞଞ୍ଚ କୃତଜ୍ଞଞ୍ଚ ତୁଷ୍ଟପ୍ରକୃତିମେବ ଚ ।
ଅନୁରକ୍ତଂ ସ୍ଥିରାରମ୍ଭଂ ଲଘୁମିତ୍ରଂ ପ୍ରଶଂସ୍ୟତେ ।୨୦୯।

ଯେ କୃତଜ୍ଞ ଓ ଧର୍ମଜ୍ଞ, ଯାହାର ପ୍ରଜାବର୍ଗ ପ୍ରସନ୍ନଚିତ୍ତ, ଯେ ଅନୁରକ୍ତ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭରେ ସ୍ଥିରବୁଦ୍ଧି ଏମନ୍ତ ମିତ୍ର ସାମାନ୍ୟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରଶଂସନୀୟ ।

ପ୍ରାଜ୍ଞଂ କୁଲୀନଂ ଶୂରଞ୍ଚ ଦକ୍ଷଂ ଦାତାରମେବ ଚ ।
କୃତଜ୍ଞଂ ଧୃତିମନ୍ତଞ୍ଚ କଷ୍ଟମାହୁରରିଂ ବୁଧାଃ ।୨୧୦।

ବୁଦ୍ଧିମାନ, କୁଳୀନ, ଶୂର, ଚତୁର, ଦାତା, କୃତଜ୍ଞ ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ ଶତ୍ରୁ ଦୁଷ୍ପରାଜେୟ ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ ବୋଲନ୍ତି ।

ଆର୍ଯ୍ୟତା ପୁରୁଷଜ୍ଞାନଂ ଶୌର୍ଯ୍ୟଂ କରୁଣ ବେଦିତା ।
ସ୍ଥୌଲଲକ୍ଷ୍ୟଞ୍ଚ ସତତମୁଦାସୀନଗୁଣୋଦୟଃ ।୨୧୧।

ଯେ ସାଧୁ, ଲୋକ ଚରିତ୍ରଜ୍ଞ, ଶୂର, କୃପାଳୁ, ଅପକ୍ଷଦର୍ଶୀ ରାଜା ସତତ ଉଦାସୀନ ଗୁଣଯୁକ୍ତ (ଅର୍ଥାତ୍ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରି ଏହାକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେବ) ।

କ୍ଷେମ୍ୟାଂ ଶସ୍ୟପ୍ରଦାଂ ନିତ୍ୟ ପଶୁବୃଦ୍ଧିକରୀମପି ।
ପରିତ୍ୟଜେନ୍ନୃପୋ ଭୂମିମାତ୍ମାର୍ଥମବିଚାରୟନ୍ ।୨୧୨।

ନିରୋଗିତା ହେତୁ କଲ୍ୟାଣକାରିଣୀ, ଶସ୍ୟପ୍ରଦାୟିନୀ, ଧେନୁ (ତୃଣାଚ୍ଛନ୍ନ ଥିବା ହେତୁ ଗବାଦି) ପଶୁ ବୃଦ୍ଧି କାରିଣୀ ଭୂମିକୁ କିଛି ବିଚାର ନ କରି ରାଜା ଆପଣା ରକ୍ଷା ସକାଶେ ଛାଡ଼ିଦେବ ।

ଆପଦର୍ଥେ ଧନଂ ରକ୍ଷେଦ୍ଦାରାନ୍ ରକ୍ଷେଦ୍ଧନୈରପି ।
ଆତ୍ମାନଂ ସତତଂ ରକ୍ଷେଦ୍ଦାରୈରପି ଧନୈରପି ।୨୧୩।

ଆପଦ କାଳର ପ୍ରତିକାର ସକାଶେ ଧନ ସଞ୍ଚୟ କରିବ, ଧନଦ୍ୱାରା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବ, ଏବଂ ଆପଣାକୁ ସର୍ବଦା ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଧନଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା କରିବ ।

ସହ ସର୍ବାଃ ସମୁତ୍ପନ୍ନାଃ ପ୍ରସମୀକ୍ଷ୍ୟାପଦୋ ଭୃଶମ୍ ।
ସଂଯୁକ୍ତାଂଶ୍ଚ ବିଯୁକ୍ତାଂଶ୍ଚ ସର୍ବୋପାୟାନ୍ ସୃଜେଦ୍ ବୁଧଃ ।୨୧୪।

ସମୂହ ଆପଦ ଏକାବେଳେକେ ଅତିଶୟରୂପେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା ଦେଖିଲେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ସେ ସବୁ ହଟାଇବା କାରଣ ଏକତ୍ର ବା ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ରୂପେ ସାମାଦି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉପେଚାରମ୍ଭଦେଶଂଶ୍ଚ ସର୍ବୋପାୟାଂଶ୍ଚ କୃତ୍ସ୍ନଶଃ ।
ଏତଦ୍ୱର୍ଗ୍ୟଂ ସମାଶ୍ରିତ୍ୟ ପ୍ରଯତେତାର୍ଥସିଦ୍ଧୟେ ।୨୧୫।

ଉତ୍ସାହ (ଆତ୍ମବଳ), ଉପେୟ (ଉପାୟଦ୍ୱାରା ଆୟତ୍ତ ହେବା ବସ୍ତୁ) ଏବଂ (ସାମାଦାମାଦି) ସମସ୍ତ ଉପାୟମାନ ଏହିପରି ଯଥାର୍ଥ ରୂପରେ ଆଶ୍ରୟ କରି ଅର୍ଥସିଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଯତ୍ନ କରିବ ।

ଏବଂ ସର୍ବମିଦଂ ରାଜା ସହ ସମ୍ମନ୍ତ୍ର୍ୟ ମନ୍ତ୍ରିଭିଃ ।
ବ୍ୟାୟାମମାପ୍ଲୁତ୍ୟ ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ଭୋକ୍ତୁମନ୍ତଃପୁରଂ ବିଶେତ୍ ।୨୧୬।

ଏହାପରେ ରାଜବୃତ୍ତି ବିଷୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ପାରେ (ଆୟୁଧାଭ୍ୟାସଦ୍ୱାରା) ବ୍ୟାୟାମ ଓ ସ୍ନାନ କରି ମଧ୍ୟାହ୍ନଭୋଜନ ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ।

ତତ୍ରାତ୍ମଭୂତୈଃ କାଳଜ୍ଞୈରହାର୍ଯ୍ୟୈଃ ପରିଚାରକୈଃ ।
ସୁପରୀକ୍ଷିତମନ୍ନାଦ୍ୟମଦ୍ୟାନ୍ମନ୍ତ୍ରୈର୍ବିଷାପହୈଃ ।୨୧୭।

ସେହି ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଆତ୍ମଭୂତ (ଭୋଜନ) କାଳଜ୍ଞ (ଶତ୍ରୁ କର୍ତ୍ତୃକ) ଅଭେଦ୍ୟ ପରିଚାରକବର୍ଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ (ଚକୋରାଦି ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା) ସୁପରୀକ୍ଷିତ ବିଷାପହ-ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ବିଶୁଦ୍ଧୀକୃତ ଅନ୍ନବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି ଖାଇବ ।

ବିଷଘ୍ନୈରଗଦୈଶ୍ଚାସ୍ୟ ସର୍ବଦ୍ରବ୍ୟାଣି ଯୋଜୟେତ୍ ।
ବିଷଘ୍ନାନି ଚ ରତ୍ନାନି ନିୟତୋ ଧାରୟେତ୍ସଦା ।୨୧୮।

ରାଜଭୋଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସମୂହରେ ବିଷନାଶକାରୀ ଔଷଧ ଏବଂ ରାଜା ସର୍ବଦା ନିୟମ-ପୂର୍ବକ ବିଷଘ୍ନ ରତ୍ନାଦି ଆପଣା ଅଙ୍ଗରେ ଧାରଣ କରିବ ।

ପରୀକ୍ଷିତାଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ଶୁଦ୍ଧାଃ ବ୍ୟଜନୋଦକଧୂପନୈଃ ।
ବେଶାଭରଣସଂଶୁଦ୍ଧାଃ ସ୍ପୃଶେୟୁଃ ସୁସମାହିତାଃ ।୨୧୯।

(ଗୁପ୍ତଚରଦ୍ୱାରା) ପରୀକ୍ଷିତ ବିଶୁଦ୍ଧବେଶଭୂଷାଧାରିଣୀ ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ବ୍ୟଜନ, ପାନୀୟଜଳ ଓ ଧୂପଦାନଦ୍ୱାରା ରାଜାର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କରିବେ ।

ଏବଂ ପ୍ରଯତ୍ନଂ କୁର୍ବୀତ ଯାନଶଯ୍ୟାସନାଶନେ ।
ସ୍ନାନେ ପ୍ରସାଧନେ ଚୈବ ସର୍ବାଳଙ୍କାରକେଷୁ ଚ । ୨୨୦ ।

ଏହାପରେ (ପରୀକ୍ଷା) ବାହନ, ଶଯ୍ୟା, ଆସନ, ଭୋଜନ, ସ୍ନାନ, ଅନୁଲେପନ ଓ ଅଳଙ୍କାରଧାରଣାଦି ସକଳ ବିଷୟରେ ଯତ୍ନ ପୂର୍ବକ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଭୁକ୍ତବାନ୍ ବିହରେଚ୍ଚୈବ ସ୍ତ୍ରୀଭିରନ୍ତଃପୁରେ ସହ ।
ବିହୃତ୍ୟ ତୁ ଯଥାକାଳଂ ପୁନଃ କାର୍ଯ୍ୟାଣି ଚିନ୍ତୟେତ୍ । ୨୨୧ ।

ଭୋଜନାନ୍ତେ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ବିହାର କରିବେ ଏବଂ ଯଥାକାଳ (ଦିନର ସାତ ଭାଗରୁ ଭାଗେ) ବିହାର କରି (ଅଷ୍ଟମ ଭାଗରେ) ପୁନର୍ବାର ରାଜ-କାର୍ଯ୍ୟର ଚିନ୍ତା କରିବ ।

ଅଳଂକୃତଶ୍ଚ ସମ୍ପଶ୍ୟେଦାୟୁଧୀୟଂ ପୁନର୍ଜନମ୍ ।
ବାହନାନି ଚ ସର୍ବାଣି ଶସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟାଭରଣାନି ଚ । ୨୨୨ ।

ପୁଣି (ଶସ୍ତ୍ରଭୂଷଣାଦି) ଅଳଙ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ ହୋଇ ଅସ୍ତ୍ରଜୀବୀ ଯୋଦ୍ଧୃବର୍ଗ୍ୟ, ହସ୍ତ୍ୟଶ୍ୱାଦି ବାହନ ଓ ଖଡ୍‌ଗାଦି ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଓ ଆଭରଣମାନ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାଂ ସ୍ତୋପାସ୍ୟ ଶୃଣୁୟାଦନ୍ତର୍ବେଶ୍ମନି ଶସ୍ତ୍ରଭୃତ୍ ।
ରହସ୍ୟାଖ୍ୟାୟିନାଂ ଚୈବ ପ୍ରଣିଧୀନାଂ ଚ ଚେଷ୍ଟିତମ୍ । ୨୨୩ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନନ୍ତର ସନ୍ଧ୍ୟୋପାସନାଦି କରି ନିବାସ ଗୃହର ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ ଶସ୍ତ୍ରଧାରଣ ପୂର୍ବକ ଗୁପ୍ତସମାଚାରବାହୀ ଦୂତ ଓ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କଠାରୁ, ବାର୍ତ୍ତା ଓ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଷୟ ଶୁଣିବ ।

ତେଷ୍ଟା କକ୍ଷାନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛେତ୍ସମନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ତଂ ଜନମ୍ ।
ପ୍ରବିଶେଦ୍ଭୋଜନାର୍ଥଂ ଚ ସ୍ତ୍ରୀବୃତୋଽନ୍ତଃପୁରଂ ପୁନଃ । ୨୨୪ ।

ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ଅନ୍ୟ କକ୍ଷକୁ ଯାଇ ପରିଚାରିକା ସ୍ତ୍ରୀସମଭିବ୍ୟାହାରରେ ପୁନର୍ବାର ଭୋଜନାର୍ଥ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ।

ତତ୍ର ଭୁକ୍ତ୍ୱା ପୁନଃ କିଞ୍ଚିତ୍ତୂର୍ଯ୍ୟଘୋଷୈଃ ପ୍ରହର୍ଷିତଃ ।
ସଂବିଶେତ୍ତୁ ଯଥାକାଳମୁତ୍ତିଷ୍ଠେଚ୍ଚ ଗତକ୍ଲମଃ । ୨୨୫ ।

ସେଠାରେ ଭୋଜନ କରି ପୁଣି କିଛିକାଳ ତୌର୍ଯ୍ୟବାଦ୍ୟାଦିରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଉଚିତ କାଳରେ ଶୟନ କରିବ ଏବଂ ଗତଶ୍ରମ ହୋଇ ଉଠିବ ।

ଏତଦ୍ ବିଧାନମାତିଷ୍ଠେଦରୋଗଃ ପୃଥିବୀପତିଃ ।
ଅସ୍ୱସ୍ଥଃ ସର୍ବମେତତ୍ତୁ ଭୃତ୍ୟେଷୁ ବିନିଯୋଜୟେତ୍ । ୨୨୬ ।

ରାଜା ନିରୋଗାବସ୍ଥାରେ ଏହିପରି ଆପେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧାନ କରିବ ମାତ୍ର ଅସୁସ୍ଥ ହେଲେ ଯୋଗ୍ୟଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଇବ ।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ ।

ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ବ୍ୟବହାରାନ୍ ଦିଦୃକ୍ଷୁସ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ ସହ ପାର୍ଥିବଃ ।
ମନ୍ତ୍ରଜ୍ଞୈର୍ମନ୍ତ୍ରିଭିଶ୍ଚୈବ ବିନୀତଃ ପ୍ରବିଶେତ୍ସଭାମ୍ । ୧ ।

ବ୍ୟବହାର ଦର୍ଶନେଚ୍ଛୁ ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରଣା କୁଶଳ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ବିନୀତ ଭାବରେ ସଭାରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ।

ତତ୍ରାସୀନଃ ସ୍ଥିତୋ ବାପି ପାଣିମୁଦ୍ୟମ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣମ୍ ।
ବିନୀତବେଶାଭରଣଃ ପଶ୍ୟେତ୍କାର୍ଯ୍ୟାଣି କାର୍ଯ୍ୟିଣାମ୍ । ୨ ।

ସେଠାରେ ଅନୁଦ୍ଧତ ବେଶଭୂଷାଧାରୀ (ରାଜା) ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତ ଉଠାଇ ବସି ବା ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଅର୍ଥୀ ପ୍ରତ୍ୟର୍ଥୀ (ବାଦୀ ପ୍ରତିବାଦୀ) ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଦେଖିବ ।

ପ୍ରତ୍ୟହଂ ଦେଶଦୃଷ୍ଟୈଶ୍ଚ ଶାସ୍ତ୍ରଦୃଷ୍ଟୈଶ୍ଚ ହେତୁଭିଃ ।
ଅଷ୍ଟାଦଶସୁ ମାର୍ଗେଷୁ ନିବଦ୍ଧାନି ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ । ୩ । *

---

* । କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ନିବଦ୍ଧାନି' ସ୍ଥାନରେ 'ବିବାଧାନି' ପାଠଭେଦ ଅଛି । ଏଥିସରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକରେ ଅଛି:—

ହିଂସାଂ ଯଃ କୁରୁତେ କଶ୍ଚିଦ୍ଦେୟଂ ବା ନ ପ୍ରଯଚ୍ଛତି ।
ସ୍ଥାନେ ତେ ଦ୍ୱେ ବିବାଦସ୍ୟ ଭିନ୍ନୋଽଷ୍ଟାଦଶଧା ପୁନଃ ।

କେହି କାହାରି ହିଂସା କରିବା (ଫୌଜଦାରୀ) ବା ଦେୟ ନ ଦେବା (ଦେବାନୀ ଓ କଲେକ୍ଟରୀ) ଏହି ଦୁଇ ବିବାଦ (ମୋକଦ୍ଦମାର) ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ତାହା ପୁଣି ୧୮ ପ୍ରକାର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଷ୍ଟାଦଶ ପ୍ରକାର ବିବାଦମୂଳକ ଏହି ବ୍ୟବହାର କାର୍ଯ୍ୟସବୁ ଦେଶଜାତି-କୁଳାଚାରାନୁଗତ ହେତୁ ଏବଂ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସାକ୍ଷିଲେଖାଦି ପ୍ରମାଣଦ୍ୱାରା ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ବିଚାର କରିବ ।

ତେଷାମାଦ୍ୟମୃଣାଦାନଂ ନିକ୍ଷେପୋଽସ୍ୱାମିବିକ୍ରୟଃ ।
ସମ୍ଭୂୟ ଚ ସମୁତ୍ଥାନଂ ଦତ୍ତସ୍ୟାନପକର୍ମ ଚ । ୪ ।
ବେତନସ୍ୟୈବ ଚାଦାନଂ ସମ୍ବିଦଶ୍ଚ ବ୍ୟତିକ୍ରମଃ ।
କ୍ରୟବିକ୍ରୟାନୁଶୟୋ ବିବାଦଃ ସ୍ୱାମିପାଲୟୋଃ । ୫ ।
ସୀମାବିବାଦଧର୍ମଶ୍ଚ ପାରୁଷ୍ୟେ ଦଣ୍ଡବାଚିକେ ।
ସ୍ତେୟଂ ଚ ସାହସଂ ଚୈବ ସ୍ତ୍ରୀସଂଗ୍ରହଣମେବ ଚ । ୬ ।
ସ୍ତ୍ରୀପୁଂଧର୍ମୋ ବିଭାଗଶ୍ଚ ଦ୍ୟୂତମାହ୍ୱୟ ଏବ ଚ ।
ପଦାନ୍ୟଷ୍ଟାଦଶୈତାନି ବ୍ୟବହାରସ୍ଥିତାବିହ । ୭ ।

ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଋଣାଦାନ (ଋଣ ନେଇ ନ ଦେବା ବା ଋଣ ନ ଦେଇ ମାଗିବା) ୨ନିକ୍ଷେପ (ନ୍ୟାସ ବା ଅମାନତ), ୩ ଅନଧିକାର ବିକ୍ରୟ, ୪ ସମବାୟ କାରବାର (ସରାକତ ଓ ଯୌଥ-ବା କମ୍ପାନୀ,) ୫ ଦାନ ଦେଇ ଫେରାଇନେବା, ୬ ଭୃତ୍ୟକୁ ବେତନ ନ ଦେବା, ୭ ପ୍ରତିଜ୍ଞାଲଙ୍ଘନ (ଏକରାରନାମାର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ) ୮ କ୍ରୟବିକ୍ରୟ କଳହ, ୯ ପଶୁସ୍ୱାମୀ ଓ ପଶୁପାଳକର ବିବାଦ, ୧୦ ସୀମାବିବାଦ, ୧୧ କଠୋରଭାଷଣ; ୧୨ ମାରପିଟ, ୧୩ ଚୋରି, ୧୪ ବଳପୂର୍ବକ (ଜବରଦସ୍ତି) ଧନାଦି ହରଣ, ୧୫ ପରସ୍ତ୍ରୀ ସେବିବା, ୧୬ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷର ଧର୍ମବ୍ୟବସ୍ଥା, ୧୭ ଧନବିଭାଗ, ୧୮ ଜୁଆଖେଳ ବା ବାଜିରଖି ଜନ୍ତୁ ଲଢ଼ାଇବା ସଂସାରରେ ଏହି ଅଷ୍ଟାଦଶ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ପ୍ରବୃତ୍ତି (ମୋକଦ୍ଦମାର) ସ୍ଥାନ ଅଟେ ।

ଏଷୁ ସ୍ଥାନେଷୁ ଭୂୟିଷ୍ଠଂ ବିବାଦଂ ଚରତାଂ ନୃଣାମ୍ ।
ଧର୍ମଂ ଶାଶ୍ୱତମାଶ୍ରିତ୍ୟ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ କାର୍ଯ୍ୟବିନିର୍ଣ୍ଣୟମ୍ । ୮ ।

ଏହି (ଋଣଦାନାଦି) ବ୍ୟବହାରମାନଙ୍କରେ ବିଶେଷରୂପେ ବିବାଦ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ବିବାଦ ମୀମାଂସା (ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର) ଶାଶ୍ୱତଧର୍ମ ଆଶ୍ରୟ-କରି କରିବ ।

ଯଦା ସ୍ୱୟଂ ନ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତୁ ନୃପତିଃ କାର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶନମ୍ ।
ତଦା ନିୟୁଞ୍ଜ୍ୟାଦ୍ ବିଦ୍ୱାଂସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ କାର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶନେ । ୯ ।

ଯେତେବେଳେ ରାଜା ସ୍ୱୟଂ କୌଣସି କାରଣରୁ (ଅସୁସ୍ଥାଦି) ହେତୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନ (ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର) କରି ନ ପାରିବ ସେତେବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନ ସକାଶେ ପଣ୍ଡିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

ସୋଽସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଣି ସଂପଶ୍ୟେତ୍ ସଭ୍ୟୈରେବ ତ୍ରିଭିର୍ବୃତଃ ।
ସଭାମେବ ପ୍ରବିଶ୍ୟାଗ୍ର୍ୟାମାସୀନଃ ସ୍ଥିତ ଏବ ବା । ୧୦ ।

ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ତିନିସଭ୍ୟ ସହିତ ସଭା (ମିସଲ)ରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଏକାଗ୍ର-ଭାବରେ ବସି ବା ଠିଆହୋଇ ମକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରିବ ।

ଯସ୍ମିନ୍ ଦେଶେ ନିଷୀଦନ୍ତି ବିପ୍ରା ବେଦବିଦସ୍ତ୍ରୟଃ ।
ରାଜ୍ଞଶ୍ଚାଧିକୃତୋ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣାଂସ୍ତାଂ ସଭାଂ ବିଦୁଃ । ୧୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ତିନି ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ରାଜଦ୍ୱାରରେ ନିଯୁକ୍ତ) ଥାନ୍ତି ଏବଂ ରାଜାର ଅଧିକାର ପାଇ ଜଣେ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥାଏ ତାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମସଭା (ଧର୍ମାଧିକରଣ) ବୋଲି ।

ଧର୍ମୋବିଦ୍ଧସ୍ତ୍ୱଧର୍ମେଣ ସଭାଂ ଯତ୍ରୋପତିଷ୍ଠତେ ।

ଶଲ୍ୟଞ୍ଚାସ୍ୟ ନ କୃନ୍ତନ୍ତି ବିଦ୍ଧାସ୍ତତ୍ର ସଭାସଦଃ । ୧୨ ।

ଯେଉଁ ସଭାରେ ଅଧର୍ମଦ୍ୱାରା ଧର୍ମ ବିଦ୍ଧ ହୁଏ ଏବଂ ସତ୍ୟକୁ କ୍ଳେଶଦାୟୀ ମିଥ୍ୟା କଣ୍ଟା, ଯେଉଁ ସଭାସଦ ବାହାର ନ କରେ ସେ ଅଧର୍ମରୂପ କଣ୍ଟାଦ୍ୱାରା ଆପେ ବିଦ୍ଧ (ପାପଭାଗୀ) ହୁଏ ।

ସଭାଂ ବା ନ ପ୍ରବେଷ୍ଟବ୍ୟଂ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ବା ସମଞ୍ଜସମ୍ ।

ଅବ୍ରୁବନ୍ ବିବ୍ରୁବନ୍ ବାପିନରୋ ଭବତି କିଲ୍ବିଷୀ । ୧୩ । *

ବରଂ ସଭାକୁ ନ ଯିବ ମାତ୍ର ଗଲେ ସତ୍ୟ ବୋଲିବ, କିଛି ନ କହିଲେ କିମ୍ବା ମିଛ କହିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ପାପଭାଗୀ ହୁଏ ।

ଯତ୍ର ଧର୍ମୋ ହ୍ୟଧର୍ମେଣ ସତ୍ୟଂ ଯତ୍ରାନୃତେନ ଚ ।

ହନ୍ୟତେ ପ୍ରେକ୍ଷମାଣାନାଂ ହତାସ୍ତତ୍ର ସଭାସଦଃ । ୧୪ ।

ସଭାସଦ (ବିଚାରକ) ମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଯେଉଁଠାରେ ଧର୍ମ ଅଧର୍ମଦ୍ୱାରା ଓ ସତ୍ୟ ଅସତ୍ୟଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ସେଠାରେ ସଭାସଦମାନେ (ସେହି ପାପରେ) ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ।

ଧର୍ମ ଏବ ହତୋ ହନ୍ତି ଧର୍ମୋ ରକ୍ଷତି ରକ୍ଷିତଃ ।

ତସ୍ମାଦ୍ଧର୍ମୋ ନ ହନ୍ତବ୍ୟୋ ମା ନୋ ଧର୍ମୋ ହତୋଽବଧୀତ୍ । ୧୫ ।

ନଷ୍ଟ ଧର୍ମ ଏକା ନାଶ କରେ ଏବଂ ରକ୍ଷିତ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା କରେ, ଏହେତୁ ଧର୍ମ ନଷ୍ଟ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେ ଯେପରି କି ନଷ୍ଟଧର୍ମ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନାଶ ନ କରେ ।

ବୃଷୋ ହି ଭଗବାନ୍ ଧର୍ମସ୍ତସ୍ୟ ଯଃ କୁରୁତେ ହ୍ୟଲମ୍ ।

ବୃଷଳଂ ତଂ ବିଦୁର୍ଦ୍ଦେବା ସ୍ତସ୍ମାଦ୍ଧର୍ମଂ ନ ଲୋପୟେତ୍ । ୧୬ ।

ଭଗବାନ୍ ଧର୍ମକୁ ବୃଷ ବୋଲି, ତାହାକୁ ଯେ ନଷ୍ଟ କରେ ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନେ ତାହାକୁ ବୃଷଳ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି; ଏହେତୁ ଧର୍ମକୁ ଲୋପ କରିବ ନାହିଁ ।

ଏକ ଏବ ସୁହୃଦ୍ଧର୍ମୋ ନିଧନେଽପ୍ୟନୁଯାତି ଯଃ ।

ଶରୀରେଣ ସମଂ ନାଶଂ ସର୍ବମନ୍ୟଦ୍ଧି ଗଚ୍ଛତି । ୧୭ ।

ଏକ ଧର୍ମ ଏକା ମିତ୍ର ଅଟେ ଯେ ମଲେଗଲେ ସୁଦ୍ଧା (ଜୀବାତ୍ମାର) ସଙ୍ଗେ ଯାଏ, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ସବୁ ଶରୀର ସହିତ ନାଶପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ପାଦୋଽଧର୍ମସ୍ୟ କର୍ତ୍ତାରଂ ପାଦଃ ସାକ୍ଷିଣମୃଚ୍ଛତି ।

ପାଦଃ ସଭାସଦଃ ସର୍ବାନ୍ ପାଦୋ ରାଜାନମୃଚ୍ଛତି । ୧୮ ।

[ଅଧର୍ମ କଲେ] ଅଧର୍ମର (ଚାରିଭାଗର) ଏକଭାଗ ଅଧର୍ମ କର୍ତ୍ତାକୁ, ଦ୍ୱିତୀୟଭାଗ ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବା ଲୋକକୁ, ତୃତୀୟଭାଗ ସଭାସଦ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥଭାଗ ରାଜାକୁ ଲାଗେ ।

---

* ୮ ପୁସ୍ତକରେ 'ସଭା ବା ନ ପ୍ରବେଷ୍ଟବ୍ୟା' ଏବଂ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ 'ସଭାସ୍ୱାଂ ନ ପ୍ରବେଷ୍ଟବ୍ୟମ୍' ପାଠଭେଦ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ରାଜ୍ଞା ଭବତ୍ୟନେନାସ୍ତୁ ମୁଚ୍ୟନ୍ତେ ଚ ସଭାସଦଃ ।
ଏନୋ ଗଚ୍ଛତି କର୍ତ୍ତାରଂ ନିନ୍ଦାର୍ହୋ ଯତ୍ର ନିନ୍ଦ୍ୟତେ । ୧୯ ।

ଯେଉଁ ସଭାରେ ଅସତ୍ୟବାଦୀ ବା ପାପକାରୀଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥରୂପେ ନିନ୍ଦା କରାଯାଏ ସେଠାରେ ରାଜା ଓ ସଭାସଦ ନିଷ୍ପାପ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ପାପକାରୀଙ୍କୁ ପାପ ସ୍ପର୍ଶେ ।

ଜାତିମାତ୍ରୋପଜୀବୀ ବା କାମଂ ସ୍ୟାଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣବ୍ରୁବଃ ।
ଧର୍ମପ୍ରବକ୍ତା ନୃପତେର୍ନ ତୁ ଶୂଦ୍ରଃ କଥଞ୍ଚନଃ । ୨୦ ।

ଯାହାର ଜାତି ମାତ୍ରରେ ଜୀବିକା ଅଛି ମାତ୍ର ବେଦାଦିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ଏଭଳି ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲାଉଥିବା ଲୋକ ଅଭାବ ପକ୍ଷରେ ରାଜାର ଧର୍ମପ୍ରବକ୍ତା ହୋଇ-ପାରେ, ମାତ୍ର ଶୂଦ୍ର କେବେହେଁ ହେବ ନାହିଁ ।

ଯସ୍ୟ ଶୂଦ୍ରସ୍ତୁ କୁରୁତେ ରାଜ୍ଞୋ ଧର୍ମବିବେଚନମ୍ ।
ତସ୍ୟ ସୀଦତି ତଦ୍ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ପଙ୍କେ ଗୌରିବ ପଶ୍ୟତଃ । ୨୧ ।

ଶୂଦ୍ର ଯେଉଁ ରାଜାର ନ୍ୟାୟାନ୍ୟାୟ ଧର୍ମବିଚାର କରେ ତାହାର ରାଜ୍ୟ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପଙ୍କେ ପଡିଥ ଗୋରୁ ପରି ଅବସାଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଯଦ୍ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ଶୂଦ୍ରଭୂୟିଷ୍ଠଂ ନାସ୍ତିକାକ୍ରାନ୍ତମଦ୍ୱିଜମ୍ ।
ବିନଶ୍ୟତ୍ୟାଶୁ ତତ୍କୃତ୍ସ୍ନଂ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ବ୍ୟାଧି ପୀଡିତମ୍ । ୨୨ ।

ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟ ଶୂଦ୍ରବହୁଳ, ନାସ୍ତିକାକ୍ରାନ୍ତ ଓ ଦ୍ୱିଜଶୂନ୍ୟ ସେ ରାଜ୍ୟ ସକଳ ପ୍ରକାରର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓ ବ୍ୟାଧିପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଧର୍ମାସନମଧିଷ୍ଠାୟ ସମ୍ବୀତାଙ୍ଗଃ ସମାହିତଃ ।
ପ୍ରଣମ୍ୟ ଲୋକପାଲେଭ୍ୟଃ କାର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶନମାରଭେତ୍ । ୨୩ ।

[ରାଜା] ବିଚାରାସନରେ ବସି ଶରୀର ଆଚ୍ଛାଦନ ପୂର୍ବକ ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତରେ [ଯେଉଁ ଅଷ୍ଟଲୋକପାଳମାନଙ୍କ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣରେ ରାଜା ଅଳଙ୍କୃତ ସେହି] ଲୋକପାଳ-ମାନଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି [ଏହିଦ୍ୱାରା ସେହି ଗୁଣମାନଙ୍କର ସ୍ମରଣ ହେତୁ ବିଚାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଜାତ ହୁଏ] ବିଚାର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବ ।

ଅର୍ଥାନର୍ଥାବୁଭୌ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ଧର୍ମାଧର୍ମୌ ଚ କେବଳୌ ।
ବର୍ଣ୍ଣକ୍ରମେଣ ସର୍ବାଣି ପଶ୍ୟେତ୍ କାର୍ଯ୍ୟାଣି କାର୍ଯ୍ୟିଣାମ୍ । ୨୪ ।

ଅର୍ଥ ଓ ଅନର୍ଥ ଉଭୟ ବୁଝି କେବଳ ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ବର୍ଣ୍ଣକ୍ରମରେ ଅର୍ଥୀ ପ୍ରତ୍ୟର୍ଥୀର କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଦେଖିବେ ।

ବାହ୍ୟୈର୍ବିଭାବୟେଲ୍ଲିଙ୍ଗୈର୍ଭାବମନ୍ତର୍ଗତଂ ନୃଣାମ୍ ।
ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣେଙ୍ଗିତାକାରୈଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ଚେଷ୍ଟିତେନ ଚ । ୨୫ ।

ବାହ୍ୟଚିହ୍ନ ଦ୍ୱାରା—ସ୍ୱର, ବର୍ଣ୍ଣ, ଇଙ୍ଗିତ, ଆକାର, ଚକ୍ଷୁ ଏବଂ ଚେଷ୍ଟା ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ସେ ଲୋକମାନଙ୍କର ମନୋଗତ ଅଭିପ୍ରାୟ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

ଆକାରୈରିଙ୍ଗିତୈର୍ଗତ୍ୟା ଚେଷ୍ଟୟା ଭାଷିତେନ ଚ ।
ନେତ୍ରବକ୍ତ୍ରବିକାରୈଶ୍ଚ ଗୃହ୍ୟତେଽନ୍ତର୍ଗତଂ ମନଃ । ୨୬ ।

ଆକାର, ଇଙ୍ଗିତ, ଗତି, ଚେଷ୍ଟା, କଥାବାର୍ତ୍ତା ଏବଂ ନେତ୍ର ତଥା ମୁଖବିକାର ଦ୍ୱାରା ଲୋକର ମନୋଗତ ଭାବ ଜଣାଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାଳଦାୟାଦିକଂ ରିକ୍ଥଂ ତାବଦ୍ରାଜାନୁପାଳୟେତ୍ ।
ଯାବତ୍ ସ ସ୍ୟାତ୍ସମାବୃତ୍ତୋ ଯାବଚ୍ଚାତୀତଶୈଶବଃ । ୨୭ ।

(ପିତୃ-ମାତୃ-ହୀନ ବାଳକର ଦାୟଭାଗାଦିଧନ ତାହାର ଶୈଶବକାଳ ଅତୀତ ହୋଇ ସମାବର୍ତ୍ତନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜା ପାଳନ କରିବ ।

ବଶାଽପୁତ୍ରାସୁ ଚୈବଂ ସ୍ୟାଦ୍ରକ୍ଷଣଂ ନିଷ୍କୁଳାସୁ ଚ ।
ପତିବ୍ରତାସୁ ଚ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ବିଧବାସ୍ୱାତୁରାସୁ ଚ । ୨୮ ।*

ବନ୍ଧ୍ୟା, ଅପୁତ୍ରା, ସପିଣ୍ଡରହିତ, ପତିବ୍ରତା ଓ ରୋଗାତୁରା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ଦ୍ରବ୍ୟ ସୁଦ୍ଧା ରାଜା ରକ୍ଷା କରିବ ।

ଜୀବନ୍ତୀନାନ୍ତୁ ତାସାଂ ଯେ ତଦ୍ଧରେୟୁଃ ସ୍ୱବାନ୍ଧବାଃ ।
ତାଞ୍ଛିଷ୍ୟାଚ୍ଚୌରଦଣ୍ଡେନ ଧାର୍ମ୍ମିକଃ ପୃଥିବୀପତିଃ । ୨୯ ।

ସେହି ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଜୀବିତ ଥାଉଁ ସେମାନଙ୍କର ଧନ ଯେଉଁ ସ୍ୱବାନ୍ଧବମାନେ ହରଣ କରିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଧାର୍ମ୍ମିକ ରାଜା ଚୋରପରି ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ପ୍ରଣଷ୍ଟସ୍ୱାମିକଂ ରିକ୍ଥଂ ରାଜା ତ୍ର୍ୟବ୍ଦଂ ନିଧାପୟେତ୍ ।
ଅର୍ବାକ୍ ତ୍ର୍ୟବ୍ଦାଦ୍ଧରେତ୍ ସ୍ୱାମୀ ପରେଣ ନୃପତିର୍ହରେତ୍ । ୩୦ ।

ରାଜା ଅଜ୍ଞାତସ୍ୱାମିକ (ନାଓ୍ୟାରିସ) ଧନ ପାଇଲେ ତିନିବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ବାଦ ଘୋଷଣା କରି ରଖିବ; ତିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଧନସ୍ୱାମୀ (ମାଲିକ) ଆସିଲେ ପାଇବ, ନ ଆସିଲେ ତିନିବର୍ଷ ପରେ ରାଜା ତାହା ଭୋଗ କରିବ ।

ମମେଦମିତି ଯୋ ବ୍ରୂୟାତ୍ସୋଽନୁଯୋଜ୍ୟୋ ଯଥାବିଧି ।
ସଂବାଦ୍ୟ ରୂପସଂଖ୍ୟାଦୀନ୍ ସ୍ୱାମୀ ତଦ୍ଦ୍ରବ୍ୟମର୍ହତି । ୩୧ ।

ଯେ ଧନ ମୋର ବୋଲି କେହି ଦାବୀ କଲେ ରାଜା ଯଥାବିଧି ତାହାକୁ ସ୍ୱରୂପ ଓ ସଂଖ୍ୟାଦି ପଚାରିବ ଏବଂ ତତ୍ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଘଟନାବଳି ଯଥାଯଥ ରୂପେ ସେ କହି ପାରିଲେ ସେ ଧନ ତହିଁର ମାଲିକ ନେବ ।

ଅବେଦୟାନୋ ନଷ୍ଟସ୍ୟ ଦେଶଂ କାଳଞ୍ଚ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ବର୍ଣ୍ଣଂ ରୂପଂ ପ୍ରମାଣଞ୍ଚ ତତ୍ସମଂ ଦଣ୍ଡମର୍ହତି । ୩୨ ।

ଯେ ନଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଦେଶ, କାଳ, ବର୍ଣ୍ଣ, ରୂପ ଏ ସବୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ନ ଜାଣେ ସେ (ମିଥ୍ୟାଦାବୀ କରିବା ହେତୁ) ନଷ୍ଟଦ୍ରବ୍ୟ ପରିମାଣ ଦଣ୍ଡ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ।

ଆଦଦୀତାଥ ଷଡ୍ଭାଗଂ ପ୍ରଣଷ୍ଟାଧିଗତାନ୍ନୃପଃ ।
ଦଶମଂ ଦ୍ୱାଦଶଂ ବାପି ସତାଂ ଧର୍ମ୍ମମନୁସ୍ମରନ୍ । ୩୩ ।

ନଷ୍ଟଦ୍ରବ୍ୟ ଫେରି ପାଇବା ଲୋକଠାରୁ ରାଜା ସଜ୍ଜନମାନଙ୍କ ଧର୍ମ୍ମସ୍ମରଣ କରି ତାହାଠାରୁ ଛଭାଗ, ଦଶଭାଗ, ବା ବାର ଭାଗର ଭାଗେ ନେବ ।

---

* ମେଧାତିଥିଙ୍କ ଭାଷ୍ୟାନୁସାରେ ଏକ ଅଧିକ ଶ୍ଲୋକ ମିଳେ ।

ଏବମେବ ବିଧିଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟୋଷିତ୍ସୁ ପତିତାସ୍ୱପି ।
ବସ୍ତ୍ରାନ୍ନପାନଂ ଦେୟଞ୍ଚ ବସେୟୁଶ୍ଚ ଗୃହାନ୍ତିକେ ॥

ପତିତା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଏହି ବିଧି କରିବ ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ବସ୍ତ୍ର, ଅନ୍ନ, ପାନ ଓ ରହିବା ସକାଶେ ଘର ନିକଟରେ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରଣଷ୍ଟାଧିଗତଂ ଦ୍ରବ୍ୟଂ ତିଷ୍ଠେଦ୍ ଯୁକ୍ତୈରଧିଷ୍ଠିତମ୍ ।
ଯାଂସ୍ତତ୍ର ଚୌରାନ୍ ଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ତାନ୍ ରାଜେଭେନ ଘାତୟେତ୍ ॥ ୩୪ ॥

ପ୍ରନଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଲେ ତାହା ରାଜପୁରୁଷମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇବ; ସେ ଧନ ଚୋରିକରି ନେଲେ ରାଜା ହାତୀ ଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ମାରିପକାଇବ ।

ମମାୟମିତି ଯୋ ବ୍ରୂୟାନ୍ନିଧିଂ ସତ୍ୟେନ ମାନବଃ ।
ତସ୍ୟାଦଦୀତ ଷଡ୍‌ଭାଗଂ ରାଜା ଦ୍ୱାଦଶମେବ ବା ॥ ୩୫ ॥

ଯେ ଲୋକ ଏ ନିଧି (ଯୋଗାମାଲ) ମୋର ବୋଲି ସତ କହିବ, ରାଜା ସେ ନିଧିର ଛଅ ବା ବାରଭାଗର ଭାଗେ ସେନେ ତାକୁ ଦେବ ।

ଅନୃତନ୍ତୁ ବଦନ୍ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ ସ୍ୱବିତ୍ତସ୍ୟାଂଶମଷ୍ଟମମ୍ ।
ତସ୍ୟୈବ ବା ନିଧାନସ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାୟାଲ୍ପୀୟସୀଂ କଳାମ୍ ॥ ୩୬ ॥

ଯଦି ମିଛ କହି ଦାବୀ କରିବ ତେବେ ଆପଣାର ଧନର ଅଷ୍ଟମଭାଗ ଅଥବା ସେହି ନିଧିର ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଳ୍ପଭାଗ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ବିଦ୍ୱାଂସ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପୂର୍ବୋପନିହିତଂ ନିଧିମ୍ ।
ଅଶେଷତୋଽପ୍ୟାଦଦୀତ ସର୍ବସ୍ୟାଧିପତିର୍ହି ସଃ ॥ ୩୭ ॥ *

ଯଦି ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୂର୍ବକାଳ ସ୍ଥାପିତ ନିଧି ପାଇବ ତେବେ ସେ ସବୁ ନେବ କାରଣ ସେ ତାହାର ଅଧିପତି (ରାଜା ତହିଁରୁ କିଛି ନେବ ନାହିଁ) ।

ଯଂ ତୁ ପଶ୍ୟେନ୍ନିଧିଂ ରାଜା ପୁରାଣଂ ନିହିତଂ କ୍ଷିତୌ ।
ତସ୍ମାଦ୍ଦ୍ୱିଜେଭ୍ୟୋ ଦତ୍ତ୍ୱାର୍ଦ୍ଧମର୍ଦ୍ଧଂ କୋଷେ ପ୍ରବେଶୟେତ୍ ॥ ୩୮ ॥

ରାଜା ପୂର୍ବୋପନିହିତ କୌଣସି ନିଧି ଭୂମିରୁ ପାଇଲେ ତହିଁରୁ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଆପଣା କୋଷରେ ରଖିବ ।

ନିଧୀନାଂ ତୁ ପୁରାଣାନାଂ ଧାତୂନାମେବ ଚ କ୍ଷିତୌ ।
ଅର୍ଦ୍ଧଭାଗ୍ ରକ୍ଷଣାଦ୍ରାଜା ଭୂମେରଧିପତିର୍ହି ସଃ ॥ ୩୯ ॥

ପୁରାତନ ନିଧି ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦି ଧାତୁମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ (ଖଣି) ର ରକ୍ଷଣ ଓ ଭୂମିର ଅଧିପତି ହେବା ହେତୁ ରାଜା ଅର୍ଦ୍ଧଭାଗ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଦାତବ୍ୟଂ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣେଭ୍ୟୋ ରାଜ୍ଞା ଚୌରୈର୍ହୃତଂ ଧନମ୍ ।
ରାଜା ତଦୁପଯୁଞ୍ଜାନଶ୍ଚୌରସ୍ୟାପ୍ନୋତି କିଲ୍ୱିଷମ୍ ॥ ୪୦ ॥

ଚୋରର ଚୋରିକରିଥିବା ଧନ ବର୍ଣ୍ଣନିର୍ବିଶେଷରେ ସକଳବର୍ଣ୍ଣର ଧନସ୍ୱାମୀକୁ ଦେବ, ତାହା ନ କରି ରାଜା ସେ ଧନଭୋଗ କଲେ ଚୋରର ପାପକୁ ପାଇବ ।

ଜାତିଜାନପଦାନ୍ ଧର୍ମାନ୍ ଶ୍ରେଣୀଧର୍ମାଂଶ୍ଚ ଧର୍ମବିତ୍ ।
ସମୀକ୍ଷ୍ୟ କୁଳଧର୍ମାଂଶ୍ଚ ସ୍ୱଧର୍ମଂ ପ୍ରତିପାଦୟେତ୍ ॥ ୪୧ ॥

---

*—ଏହିପରେ ୪ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ;—

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତୁ ନିଧିଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା କ୍ଷିପ୍ରଂ ରାଜ୍ଞଂ ନିବେଦୟେତ୍ ।
ତେନ ଦତ୍ତନ୍ତୁ ଭୁଞ୍ଜୀତ ସ୍ତେନଃ ସ୍ୟାଦନିବେଦୟନ୍ ॥

ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଧ୍ୟ ନିଧିପାଇଲେ ରାଜାକୁ ଶୀଘ୍ର ଜଣାଇବ ଏବଂ ରାଜା ଦେଲେ ଭୋଗକରିବ; ମାତ୍ର ରାଜାକୁ ନ ଜଣାଇଲେ ଚୋର ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧର୍ମଜ୍ଞ ରାଜା ଜାତିଧର୍ମ, ଦେଶଧର୍ମ, ଶ୍ରେଣୀଧର୍ମ (ବଣିକବୃତ୍ତ୍ୟାଦି) ଓ କୁଳ-ଧର୍ମ ଉତ୍ତମରୂପେ ବିବେଚନା କରି ରାଜଧର୍ମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ । (*ଏଠାରେ ଧର୍ମଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ପ୍ରଥା ବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କି ଯାହା ବେଦର ଅବିରୋଧୀ) ।

ସ୍ୱାନି କର୍ମାଣି କୁର୍ବାଣା ଦୂରେ ସନ୍ତୋଽପି ମାନବାଃ ।
ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ଲୋକସ୍ୟ ସ୍ୱେ ସ୍ୱେ କର୍ମଣ୍ୟବସ୍ଥିତାଃ । ୪୨ ।

ଯେଉଁମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ଜାତି, ଦେଶ ଓ କୁଳାନୁସାରେ ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତି ସେମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ ବଶ କର୍ମ ଦୂରରେ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଲୋକପ୍ରିୟ ହୁଅନ୍ତି (ସ୍ୱକର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ) ।

ନୋତ୍ପାଦୟେତ୍ସ୍ୱୟଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ରାଜା ନାପ୍ୟସ୍ୟ ପୂରୁଷଃ ।
ନ ଚ ପ୍ରାପିତମନ୍ୟେନ ଗ୍ରସେଦର୍ଥଂ କଥଞ୍ଚନ । ୪୩ ।

ରାଜା ବା ରାଜପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ (ଧନଲୋଭରେ) ଋଣାଦି ବିବାଦ (ମୋକଦ୍ଦମା) ଜନ୍ମାଇବ ନାହିଁ, ଅପରର ପ୍ରାପ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ କିଛିମାତ୍ର ଖାଇପିବ ନାହିଁ ।

ଯଥା ନୟତ୍ୟସୃକ୍ପାତୈର୍ମୃଗସ୍ୟ ମୃଗୟୁଃ ପଦମ୍ ।
ନୟେତ୍ତଥାନୁମାନେନ ଧର୍ମସ୍ୟ ନୃପତିଃ ପଦମ୍ । ୪୪ ।

ଯେପରି ବ୍ୟାଧ ବାଣବିଦ୍ଧ ପଳାୟିତ ମୃଗର ସ୍ଥାନ ରକ୍ତପାତର ଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା ସନ୍ଧାନ କରିପାରେ ସେହିପରି ରାଜା ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ଧର୍ମର ତତ୍ତ୍ୱ (ମୋକଦ୍ଦମାର ପ୍ରକୃତ ବିଷୟ) ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବ ।

ସତ୍ୟମର୍ଥଞ୍ଚ ସମ୍ପଶ୍ୟେଦାତ୍ମାନମଥ ସାକ୍ଷିଣଃ ।
ଦେଶଂ ରୂପଞ୍ଚ କାଳଞ୍ଚ ବ୍ୟବହାରବିଧୌ ସ୍ଥିତଃ । ୪୫ ।

ବ୍ୟବହାର (ମାମଲା ମୋକଦ୍ଦମା) ଦେଖିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ରାଜା ବା ରାଜପୁରୁଷ ଛଳ ପରିହାର ପୂର୍ବକ ସତ୍ୟବୃତ୍ତାନ୍ତ, ଗୋହିରଣ୍ୟାଦି ଅର୍ଥ, ଆପଣାକୁ [ତତ୍ତ୍ୱ ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଫଳଲାଭକୁ], ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ, ଦେଶ, ରୂପ ଓ କାଳ ଦେଖିବ (ଅର୍ଥାତ୍ ଯେପରି ତଦ୍ ବିରୋଧୀ ନ ହୁଏ ସେପରି ବିଚାର କରିବ) ।

ସଦ୍ଭିରାଚରିତଂ ଯତ୍ସ୍ୟାଦ୍ଧାର୍ମିକୈଶ୍ଚ ଦ୍ୱିଜାତିଭିଃ ।
ତଦ୍ଦେଶକୁଳଜାତୀନାମବିରୁଦ୍ଧଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ । ୪୬ ।

ଯାହା ସାଧୁ ଧାର୍ମିକ ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଆଚରିତ ତାହା ଦେଶ, କୁଳ ଓ ଜାତିର ଅବିରୋଧୀ ହେଲେ ସେହିପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ।

ଅଧମର୍ଣ୍ଣାର୍ଥସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥମୁତ୍ତମର୍ଣ୍ଣେନ ଚୋଦିତଃ ।
ଦାପୟେଦ୍ଧନିକସ୍ୟାର୍ଥମଧମର୍ଣ୍ଣାଦ୍ ବିଭାବିତମ୍ । ୪୭ ।

ଉତ୍ତମର୍ଣ୍ଣ (ମହାଜନ) ଅଧମର୍ଣ୍ଣ (ଖାତକ) ଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ଟଙ୍କାର ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ସାକ୍ଷୀଲେଖ୍ୟାଦି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ଧନ ପ୍ରମାଣ କରି ଖାତକଠାରୁ ମହାଜନକୁ ଦିଆଇବ ।

ଯୈର୍ଯୈରୁପାୟୈରର୍ଥଂ ସ୍ୱଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଦୁତ୍ତମର୍ଣ୍ଣିକଃ ।
ତୈସ୍ତୈରୁପାୟୈଃ ସଂଗୃହ୍ୟ ଦାପୟେଦଧମର୍ଣ୍ଣିକମ୍ । ୪୮ ।

ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଉପାୟଦ୍ୱାରା ମହାଜନ ଆପଣା ପ୍ରାପ୍ୟ ଟଙ୍କା ପାଇ ପାରିବ ସେହି ସେହି ଉପାୟଦ୍ୱାରା ଖାତକଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରିଦେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧର୍ମେଣ ବ୍ୟବହାରେଣ ଛଳେନାଚରିତେନ ଚ ।
ପ୍ରଯୁକ୍ତଂ ସାଧୟେଦର୍ଥଂ ପଞ୍ଚମେନ ବଳେନ ଚ । ୪୯ ।

ଧର୍ମ (ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବର ଉପଦେଶ) ଦ୍ୱାରା, ବ୍ୟବହାର (ବାଣିଜ୍ୟାଦି କାରବାରରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଧନ) ଦ୍ୱାରା, ଛଳ (କୌଶଳ), ଆଚରିତ [ପଶୁପ୍ରଭୃତି ଅଟକ ବା କୋରକ] ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ପଞ୍ଚମ ବଳପ୍ରୟୋଗ (ବାନ୍ଧିଆଣି କାରାଗାରରେ ଦେବା) ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରିବ ।

ଯଃ ସ୍ୱୟଂ ସାଧୟେଦର୍ଥ ମୁତ୍ତମର୍ଣ୍ଣୋଽଧମର୍ଣ୍ଣିକାତ୍ ।
ନ ସ ରାଜ୍ଞାଭିଯୋକ୍ତବ୍ୟ ସ୍ୱକଂ ସଂସାଧୟନ୍ଧନମ୍ । ୫୦ ।

ଯଦି ମହାଜନ ଖାତକଠାରୁ ଆପଣାର ପାଉଣା ମହାଜନ ନିଜେ ଆଦାୟ କରି ନେବେ ତେବେ ଯେ ଠିକରୂପେ ଆଦାୟ କରିଥିଲେ ରଜା ତାହାପ୍ରତି ଅଭିଯୋଗ [ଦୋଷାରୋପ] କରିବ ନାହିଁ ।

ଅର୍ଥେଽପବ୍ୟୟମାନନ୍ତୁ କରଣେନ ବିଭାବିତମ୍ ।
ଦାପୟେଦ୍ଧନିକସ୍ୟାର୍ଥଂ ଦଣ୍ଡଲେଶଞ୍ଚ ଶକ୍ତିତଃ । ୫୧ ।

ରିଣନେବା ବିଷୟ ଖାତକ ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ ଲେଖସାକ୍ଷ୍ୟାଦିଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣିତ କରି ମହାଜନର ଟଙ୍କା ଓ ଯଥାଶକ୍ତି କିଛି ଦଣ୍ଡ (କ୍ଷତିପୂରଣ) ଦିଆଇବ ।

ଅପହ୍ନବେଽଧମର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ଦେହୀତ୍ୟୁକ୍ତସ୍ୟ ସଂସଦି ।
ଅଭିଯୋକ୍ତା ଦିଶେଦ୍ଦେଶ୍ୟଂ କରଣଂ ବାନ୍ୟଦୁଦ୍ଦିଶେତ୍ । ୫୨ ।

ପ୍ରଥମେ ସଭାରେ [ଅଭିଯୋକ୍ତା ବିଚାରପତି] ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ଖାତକକୁ କହିବ ଏବଂ ଖାତକ ଧାରେ ନାହିଁ ବୋଲି ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ ରିଣନେବା କାଳର ସାକ୍ଷୀଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରମାଣ ନେବ ଓ କରଣ (ତମସୁକ ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖ୍ୟ ବା ଦଲିଲ) ପଢ଼ାଇବ ।

ଅଦେଶ୍ୟଂ ଯଶ୍ଚ ଦିଶତି ନିର୍ଦ୍ଦିଶ୍ୟାପହ୍ନୁତେ ଚ ଯଃ ।
ଯଶ୍ଚାଧରୋତ୍ତରାନର୍ଥାନ୍ ବିଗୀତାନ୍ନାବବୁଧ୍ୟତେ । ୫୩ ।

ଯେ ବାଦୀ ଘଟନାସ୍ଥଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ନ ଥିବା ସାକ୍ଷୀ ମାନେ ଅଥବା ସାକ୍ଷୀ ମାନ ପରକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରେ ଏବଂ ଯେ ଆଗପଛ କଥାକୁ ଧ୍ୟାନ ନ ରଖି ବିଶୃଙ୍ଖଳ କରେ;

ଅପଦିଶ୍ୟାପଦେଶ୍ୟଞ୍ଚ ପୁନର୍ଯସ୍ତ୍ୱପଧାବତି ।
ସମ୍ୟକ୍ ପ୍ରଣିହିତଞ୍ଚାର୍ଥଂ ପୃଷ୍ଟଃ ସନ୍ନାଭିନନ୍ଦତି । ୫୪ ।

ଯେ ଥରେ ଘଟନା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପରେ ତହିଁର ବିପରୀତ କହେ ଅଥବା ବିଚାରପତି ସମକ୍ଷରେ ଗୋଟାଏ କଥା ସମ୍ୟକ୍ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ପୁଣି ପଚାରିଲେ ତାହା ମାନେନାହିଁ;

ଅସମ୍ଭାଷ୍ୟେ ସାକ୍ଷିଭିଶ୍ଚ ଦେଶେ ସମ୍ଭାଷତେ ମିଥଃ ।
ନିରୁଚ୍ୟମାନଂ ପ୍ରଶ୍ନଞ୍ଚ ନେଚ୍ଛେଦ୍ ଯଶ୍ଚାପି ନିଷ୍ପତେତ୍ । ୫୫ ।

ଯେ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଶିଖାଏ ଅଥବା ଗୁପ୍ତମତ ପଚାରିଲେ ଯେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନ ଦିଏ ଅବା ଯେ ବିନା ପ୍ରୟୋଜନରେ କଥା ନ ମାନି (ଆଦେଶ ବିପରୀତରେ) ଇତସ୍ତତଃ ଭ୍ରମଣ କରେ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରୂହିତ୍ୟୁକ୍ତଶ୍ଚ ନ ବ୍ରୂୟାଦୁକ୍ତଂ ନ ବିଭାବୟେତ୍ ।
ନ ଚ ପୂର୍ବାପରଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ତସ୍ମାଦର୍ଥାତ୍ସ ହୀୟତେ । ୫୬ ।

ପଚ୍ଛରିଲେ ସେ ନ କହେ ଏବଂ ଯାହା କହେ ତାହା ପ୍ରମାଣ କରି ନ ପାରେ ଅଥବା ସେ ପୂର୍ବାପର କଥା କିଛି ନ ଜାଣେ ଏପରି ବାଦୀ ଦାବୀ ଅର୍ଥ ହାରିଯାଏ ।

ସାକ୍ଷିଣଃ ସନ୍ତି ମେତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଦିଶେତ୍ୟୁକ୍ତୋ ଦିଶେନ୍ନ ଯଃ ।
ଧର୍ମସ୍ଥଃ କାରଣେ ରେତୈର୍ହୀନଂ ତମପି ନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ । ୫୭ ।

ସାକ୍ଷୀମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି କହି ବିଚାରପତିର ଆଦେଶରେ ଯେ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥିତ ନ କରେ ବିଚାରପତି ତାହାର ଦାବୀ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିବ ।

ଅଭିଯୋକ୍ତା ନ ଚେଦ୍ବ୍ରୂୟାଦ୍ ବଧ୍ୟୋ ଦଣ୍ଡ୍ୟଶ୍ଚ ଧର୍ମତଃ ।
ନ ଚେତ୍ ତ୍ରିପକ୍ଷାତ୍ ପ୍ରବ୍ରୂୟାଦ୍ଧର୍ମଂ ପ୍ରତି ପରାଜିତଃ । ୫୮ ।

ଯେ ଅଭିଯୋକ୍ତା (ବାଦୀ) ରାଜଦ୍ୱାରରେ ଆବେଦନ କରି ପ୍ରମାଣ ଉପସ୍ଥିତ କରିବା (ଜବାନବନ୍ଦୀ) ସମୟରେ କିଛି ନ କହେ ତେବେ ବିଚାରପତି ତାହାକୁ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ବା ଆବଦ୍ଧ କରିବେ ଏବଂ ତିନିପକ୍ଷ (ଦେଢ଼ମାସ) ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଯଦି କିଛି ମିଥ୍ୟା ଦାବୀ କରିଥିବା ହେତୁ ଦାବୀ ନ କରେ ତେବେ ଧର୍ମତଃ (ଆଇନାନୁଯାୟୀ) ପରାଜିତ ହେବ ।

ଯୋ ଯାବନ୍ନିହ୍ନୁବୀତାର୍ଥଂ ମିଥ୍ୟା ଯାବତି ବା ବଦେତ୍ ।
ତୌ ନୃପେଣ ହ୍ୟଧର୍ମଜ୍ଞୌ ଦାପ୍ୟୌ ତଦ୍ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ଦମମ୍ । ୫୯ ।

ଯେ ପ୍ରତିବାଦୀ ବାଦୀର ପ୍ରକୃତ ଧନରୁ ଯେତେ ଅପଳାପ କରିବ କିମ୍ବା ବାଦୀ ମିଛ ଦାବୀ ଯେତେ ଅଧିକ କରିବ ରାଜା ସେ ଦୁହିଁଙ୍କି ତହିଁରୁ ଦ୍ୱିଗୁଣ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ପୃଷ୍ଟୋଽପବ୍ୟୟମାନସ୍ତୁ କୃତାବସ୍ଥୋ ଧନୈଷିଣା ।
ତ୍ର୍ୟବରୈଃ ସାକ୍ଷିଭିର୍ଭାବ୍ୟୋ ନୃପବ୍ରାହ୍ମଣସନ୍ନିଧୌ । ୬୦ ।

ମହାଜନର ଦାବୀରେ ଆନୀତ ଖାତକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦାବୀ ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ ରାଜା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ମୁଖରେ ମହାଜନ ଅନ୍ୟୂନ ତିନିଜଣ ସାକ୍ଷୀ ଆଗତ କରିବ ।

ଯାଦୃଶା ଧନିଭିଃ କାର୍ଯ୍ୟା ବ୍ୟବହାରେଷୁ ସାକ୍ଷିଣଃ ।
ତାଦୃଶାନ୍ ସମ୍ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଯଥା ବାଚ୍ୟମୃତଞ୍ଚ ତୈଃ । ୬୧ ।

ମୋକଦ୍ଦମାରେ ମହାଜନମାନଙ୍କର ଯେପରି ସାକ୍ଷୀ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ସେହି ସାକ୍ଷୀମାନେ ଯେରୂପ ସତ୍ୟ ବୋଲିବେ ତାହା କହୁଅଛୁଁ ।

ଗୃହିଣଃ ପୁତ୍ରିଣୋ ମୌଳାଃ କ୍ଷତ୍ରବିଟ୍ ଶୂଦ୍ରଯୋନୟଃ ।
ଅର୍ଥ୍ୟୁକ୍ତାଃ ସାକ୍ଷ୍ୟମର୍ହନ୍ତି ନ ଯେ କେଚିଦନାପଦି । ୬୨ ।

ଗୃହସ୍ଥ ପୁତ୍ରବାନ୍ ଏକଦେଶବାସୀ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ବାଦୀ ସାକ୍ଷୀ ମାନିଲେ ସାକ୍ଷ୍ୟଦେବାର ଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି—ଫୌଜଦାରୀ ମୋକଦ୍ଦମା ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ସେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବ ନାହିଁ ।

ଆପ୍ତାଃ ସର୍ବେଷୁ ବର୍ଣ୍ଣେଷୁ କାର୍ଯ୍ୟାଃ କାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ସାକ୍ଷିଣଃ ।
ସର୍ବଧର୍ମବିଦୋଽଲୁବ୍ଧା ବିପରୀତାଂସ୍ତୁ ବର୍ଜୟେତ୍ । ୬୩ ।

ସକଳବର୍ଣ୍ଣମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ଯଥାର୍ଥବାଦୀ ଏବଂ ସର୍ବଧର୍ମଜ୍ଞ ଓ ନିର୍ଲୋଭ ସେମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ତହିଁରେ ବିପରୀତ ଲୋକଙ୍କୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାର୍ଥସମ୍ବନ୍ଧିନୋ ନାପ୍ତା ନ ସହାୟା ନ ବୈରିଣଃ ।
ନ ଦୃଷ୍ଟଦୋଷାଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟା ନ ବ୍ୟାଧ୍ୟାର୍ତ୍ତା ନ ଦୂଷିତାଃ । ୬୪ ।

ଋଣାଦି ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୀ, ଅସତ୍ୟବାଦୀ, ଭୃତ୍ୟାଦି ସହାୟକ, ଶତ୍ରୁ, ଯେ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟଦେବା ଜଣାଯାଇଅଛୁ, ରୋଗୀ ଓ ମହାପାତକାଦି ଦୋଷରେ ଦୂଷିତ ଲୋକଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ କରିବ ନାହିଁ ।

ନ ସାକ୍ଷୀ ନୃପତିଃ କାର୍ଯ୍ୟୋ ନ କାରୁକକୁଶୀଳବୌ ।
ନ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟୋ ନ ଲିଙ୍ଗସ୍ଥୋ ନ ସଙ୍ଗେଭ୍ୟୋ ବିନିର୍ଗତଃ । ୬୫ ।

ରାଜା, କାରିଗର, ନଟାଦି, ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସୀକୁ ସାକ୍ଷୀ କରିବ ନାହିଁ ।

ନାଧ୍ୟଧୀନୋ ନ ବକ୍ତବ୍ୟୋ ନ ଦସ୍ୟୁର୍ନ ବିକର୍ମକୃତ୍ ।
ନ ବୃଦ୍ଧୋ ନ ଶିଶୁର୍ନୈକୋ ନାନ୍ତ୍ୟୋ ନ ବିକଳେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୬୬ ।

ଏକାନ୍ତ ପରାଧୀନ, ଲୋକନିନ୍ଦିତ (ବଦନାମୀ), ଦସ୍ୟୁ, ନିଷିଦ୍ଧକର୍ମକାରୀ, ବୃଦ୍ଧ, ପିଲା, ଏକୁଟିଆ, ଚଣ୍ଡାଳ ଓ ବିକଳେନ୍ଦ୍ରିୟ (ଅନ୍ଧ ଖଞ୍ଜ ଇତ୍ୟାଦି) ଲୋକଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ କରିବ ନାହିଁ ।

ନାର୍ତ୍ତୋ ନ ମତ୍ତୋ ନୋନ୍ମତ୍ତୋ ନ କ୍ଷୁତ୍ତୃଷ୍ଣୋପପୀଡ଼ିତଃ ।
ନ ଶ୍ରମାର୍ତ୍ତୋ ନ କାମାର୍ତ୍ତୋ ନ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ନାପି ତସ୍କରଃ । ୬୭ ।

ଆର୍ତ୍ତ, ମଦ୍ୟାଦିରେ ମତ୍ତ, ପାଗଳ, କ୍ଷୁଧାତୃଷାରେ ପୀଡ଼ିତ, ଶ୍ରାନ୍ତ, କାମାର୍ତ୍ତ, କ୍ରୋଧୀ ଓ ତସ୍କର—ଏମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ କରିବ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ସାକ୍ଷ୍ୟଂ ସ୍ତ୍ରିୟଃ କୁର୍ଯ୍ୟୁର୍ଦ୍ୱିଜାନାଂ ସଦୃଶା ଦ୍ୱିଜାଃ ।
ଶୂଦ୍ରାଶ୍ଚ ସନ୍ତଃ ଶୂଦ୍ରାଣାମନ୍ତ୍ୟାନାମନ୍ତ୍ୟଯୋନୟଃ । ୬୮ ।

ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ସାକ୍ଷୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ, ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ସଜାତୀୟ ଦ୍ୱିଜ, ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ସଜ୍ଜନ ଶୂଦ୍ର ଏବଂ ଚଣ୍ଡାଳମାନଙ୍କର ଚଣ୍ଡାଳ ସାକ୍ଷୀ କରିବ ।

ଅନୁଭାବୀ ତୁ ଯଃ କଶ୍ଚିତ୍ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ସାକ୍ଷ୍ୟଂ ବିବାଦିନାମ୍ ।
ଅନ୍ତର୍ବେଶ୍ମନ୍ୟରଣ୍ୟେ ବା ଶରୀରସ୍ୟାପି ଚାତ୍ୟୟେ । ୬୯ ।

ଘର ମଧ୍ୟଗତ ବନମଧ୍ୟସ୍ଥ ବା ଦେହାନ୍ତ (ଖୁନ୍) ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଘଟଣା ଜାଣିଥିବା ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସାକ୍ଷୀ କରିବ ।

ସ୍ତ୍ରିୟାପ୍ୟସମ୍ଭବେ କାର୍ଯ୍ୟଂ ବାଲେନ ସ୍ଥବିରେଣ ବା ।
ଶିଷ୍ୟେଣ ବନ୍ଧୁନା ବାପି ଦାସେନ ଭୃତକେନ ବା । ୭୦ ।

ଘର ମଧ୍ୟଗତାଦି ସ୍ଥଳରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସାକ୍ଷୀ ଅଭାବରେ ସ୍ତ୍ରୀ, ବାଳକ, ବୃଦ୍ଧ, ଶିଷ୍ୟ, ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ଭୃତ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ କରିବ ।

ବାଳବୃଦ୍ଧାତୁରାଣାଞ୍ଚ ସାକ୍ଷ୍ୟେଷୁ ବଦତାଂ ମୃଷା ।
ଜାନୀୟାଦସ୍ଥିରାଂ ବାଚମୁତ୍ସିକ୍ତମନସାଂ ତଥା । ୭୧ ।

ବାଳ, ବୃଦ୍ଧ, ଆତୁର, ଓ ଚଳଚିତ୍ତ ଲୋକମାନେ ସାକ୍ଷ୍ୟରେ ମିଛ କହିଲେ ଏମାନଙ୍କ କଥା ଅସ୍ଥିର ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ସାହସେଷୁ ଚ ସର୍ବେଷୁ ସ୍ତେୟସଂଗ୍ରହଣେଷୁ ଚ ।
ବାଗ୍ଦଣ୍ଡୟୋଶ୍ଚ ପାରୁଷ୍ୟେ ନ ପରୀକ୍ଷେତ ସାକ୍ଷିଣଃ । ୭୨ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସର୍ବପ୍ରକାର ସାହସିକ (ଡକାଏତି ଗୃହଦାହାଦି) କାର୍ଯ୍ୟ, ଚୋର, ପରସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗ, ଗାଳି ଓ ମାରପିଟ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ସାକ୍ଷୀର (୬୧ ଠାରୁ ୬୮ ଶ୍ଳୋକୋକ୍ତ) ପରୀକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ (ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ସେ ସାକ୍ଷୀ ଦେଇ ପାରେ ।)

ବହୁତ୍ୱଂ ପରିଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ସାକ୍ଷିଦ୍ୱୈଧେ ନରାଧିପଃ ।
ସମେଷୁ ତୁ ଗୁଣୋତ୍କୃଷ୍ଟାନ୍ ଗୁଣିଦ୍ୱୈଧେ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାନ୍ । ୭୩ ।

ସାକ୍ଷୀମାନେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ହେଲେ ଯେଉଁ କଥା ଅନେକ ସାକ୍ଷୀ କହିଥିବେ ରାଜା ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ସମାନ ହେଲେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ-ଗୁଣଯୁକ୍ତ ସାକ୍ଷୀର କଥା ଗ୍ରହଣ କରିବ ମାତ୍ର ଗୁଣିଙ୍କ କଥାରେ ବିରୋଧ ହେଲେ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମମାନଙ୍କ କଥା ରହିବ ।

ସମକ୍ଷଦର୍ଶନାତ୍ସାକ୍ଷ୍ୟଂ ଶ୍ରବଣାଚ୍ଚୈବ ସିଧ୍ୟତି ।
ତତ୍ର ସତ୍ୟଂ ବ୍ରୁବନ୍ ସାକ୍ଷୀ ଧର୍ମାର୍ଥାଭ୍ୟାଂ ନ ହୀୟତେ । ୭୪ ।

ଚକ୍ଷୁଗ୍ରାହ୍ୟ ବିଷୟ ଦେଖିବାରେ ଏବଂ ଶୁଣିବା କଥା ଶୁଣିବାରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ, ତହିଁରେ ସତ୍ୟ ବୋଲିବା ସାକ୍ଷୀ ଧର୍ମ ଓ ଅର୍ଥରୁ ଚ୍ୟୁତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସାକ୍ଷୀ ଦୃଷ୍ଟଶ୍ରୁତାଦନ୍ୟଦ୍ ବିବ୍ରୁବନ୍ନାର୍ଯ୍ୟସଂସଦି ।
ଅବାଙ୍ ନରକମଭ୍ୟେତି ପ୍ରେତ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗାଚ୍ଚ ହୀୟତେ । ୭୫ ।

ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭା (ଧର୍ମାଧିକରଣ) ରେ ଦେଖିବା ଓ ଶୁଣିବା ଭିନ୍ନ ବୋଲିବା ସାକ୍ଷୀ, ଅଧୋମୁଖ ନରକ (ଜେଲ ଯିବା କି ଯହାର ଅପମାନରେ ମୁହଁ ନଇଁଯାଏ) ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସ୍ୱର୍ଗ (ପରଜନ୍ମସୁଖ) ରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ।

ଯତ୍ରାନିବଦ୍ଧୋଽପୀକ୍ଷେତ ଶୃଣୁୟାଦ୍ ବାପି କିଞ୍ଚନ ।
ପୃଷ୍ଟସ୍ତତ୍ରାପି ତଦ୍ ବ୍ରୂୟାଦ୍ୟଥାଦୃଷ୍ଟଂ ଯଥାଶ୍ରୁତମ୍ । ୭୬ ।

ଯେଉଁ ଲୋକକୁ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ସାକ୍ଷୀ ମନାଯାଇ ନାହିଁ ସେ ଲୋକକୁ ସୁଦ୍ଧା ଦେଖିବା ଶୁଣିବା କଥା ସେ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ପଚାରିଲେ ସେ ଯାହା ଦେଖିଥିବ ଓ ଶୁଣିଥିବ ସତ୍ୟ କହିବ ।

ଏକୋଽଲୁବ୍ଧସ୍ତୁ ସାକ୍ଷୀ ସ୍ୟାଦବହ୍ୱ୍ୟଃ ଶୁଚ୍ୟୋଽପି ନ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ସ୍ତ୍ରୀବୁଦ୍ଧେରସ୍ଥିରତ୍ୱାତ୍ତୁ ଦୋଷୈଶ୍ଚାନ୍ୟେପି ଯେ ବୃତାଃ । ୭୭ ।

ନିର୍ଲୋଭୀ ଜଣେ ହେଲେ ସାକ୍ଷୀ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଟେ, ମାତ୍ର ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପବିତ୍ର ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଠିକ୍ ନୁହେଁ କାରଣ ସ୍ତ୍ରୀବୁଦ୍ଧି ଅସ୍ଥିର ଏବଂ ଅନ୍ୟଲୋକେ ଦୋଷଯୁକ୍ତ ହେଲେ ସାକ୍ଷୀର ଅନୁପଯୁକ୍ତ ।

ସ୍ୱଭାବେନୈବ ଯଦ୍ ବ୍ରୂୟୁସ୍ତଦ୍ଗ୍ରାହ୍ୟଂ ବ୍ୟାବହାରିକମ୍ ।
ଅତୋଯଦନ୍ୟଦ୍ବିବ୍ରୂୟୁର୍ଧର୍ମାର୍ଥଂ ତଦପାର୍ଥକମ୍ । ୭୮ ।

ସାକ୍ଷୀ ସ୍ୱଭାବରେ (ଭୟାଦି ରହିତ ହୋଇ) ଯାହା କହିବ ତାହା ବ୍ୟବହାର-ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ଗ୍ରାହ୍ୟ ଅଟେ, ଏଥିର ବିପରୀତ (ଭୟ ଲୋଭାଦିକରେ) ଯାହା କହିବ ତାହା ବ୍ୟବହାର ଧର୍ମନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ନିରର୍ଥକ ଅଟେ ।

ସଭାନ୍ତଃ ସାକ୍ଷିଣଃ ପ୍ରାପ୍ତାନର୍ଥିପ୍ରତ୍ୟର୍ଥି ସନ୍ନିଧୌ ।
ପ୍ରାଡ୍ବିବାକୋଽନୁଯୁଞ୍ଜୀତ ବିଧିନାନେନ ସାନ୍ତ୍ୱୟନ୍ । ୭୯ ।

ବିଚାରପତି ସଭାକୁ ଆସିଥିବା ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ବାଦୀ ଓ ବିବାଦୀଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଏହିପରି ବିଧିରେ (ପ୍ରିୟ ବାକ୍ୟରେ) ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ପଚାରିବ:—

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦ୍ଦ୍ୱୟୋରନୟୋର୍ବେତ୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟେଽସ୍ମିଂଶ୍ଚେଷ୍ଟିତଂ ମିଥଃ ।
ତଦ୍‌ବ୍ରୂତ ସର୍ବଂ ସତ୍ୟେନ ଯୁଷ୍ମାକଂ ହ୍ୟତ୍ର ସାକ୍ଷିତା । ୮୦ ।

ତୁମ୍ଭେମାନେ ବାଦୀପ୍ରତିବାଦୀ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ବିଷୟରେ ଯାହା ଜାଣ ତାହା ସତ୍ୟ କୁହ କାରଣ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ସାକ୍ଷୀ ମନାଯାଇଅଛି ।

ସତ୍ୟଂ ସାକ୍ଷ୍ୟେ ବ୍ରୁବନ୍ ସାକ୍ଷୀ ଲୋକାନାପ୍ନୋତି ପୁଷ୍କଳାନ୍ ।
ଇହ ଚାନୁତ୍ତମାଂ କୀର୍ତ୍ତିଂ ବାଗେଷା ବ୍ରହ୍ମପୂଜିତା । ୮୧ ।

ସାକ୍ଷ୍ୟ କର୍ମରେ ସତ୍ୟକଥା କହିଲେ ସାକ୍ଷୀ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ ଲୋକ ଏବଂ ଇହଲୋକରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୀର୍ତ୍ତି ଲଭନ୍ତି, କାରଣ (ସତ୍ୟ) କଥା ବ୍ରହ୍ମ (ବେଦ) ଦ୍ୱାରା ପୂଜିତ ।

ସାକ୍ଷ୍ୟେଽନୃତଂ ବଦନ୍ ପାଶୈର୍ବଧ୍ୟତେ ବାରୁଣୈର୍ଭୃଶମ୍ ।
ବିବଶଃ ଶତମାଜାତୀସ୍ତସ୍ମାତ୍ସାକ୍ଷ୍ୟଂ ବଦେଦୃତମ୍ । ୮୨ । *

ସାକ୍ଷ୍ୟରେ ଅସତ୍ୟ କହିଲେ ବରୁଣର [ସର୍ପରଜ୍ଜୁ] ପାଶରେ ବନ୍ଧା ଓ ଅବଶ ହୋଇ (ଜଳୋଦରବ୍ୟାଧି ପୀଡ଼ାରେ) ଶତଜନ୍ମ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ପାଏ, ଏ ହେତୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ ସତ୍ୟକଥା କହିବ ।

ସତ୍ୟେନ ପୂୟତେ ସାକ୍ଷୀ ଧର୍ମଃ ସତ୍ୟେନ ବର୍ଦ୍ଧତେ ।
ତସ୍ମାତ୍ସତ୍ୟଂ ହି ବକ୍ତବ୍ୟଂ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣେଷୁ ସାକ୍ଷିଭିଃ । ୮୩ ।

ସତ୍ୟଦ୍ୱାରା ସାକ୍ଷୀ ପବିତ୍ର ହୁଏ, ସତ୍ୟକଥନଦ୍ୱାରା ଧର୍ମ ବଢ଼େ, ସେହି ହେତୁରୁ ସକଳବର୍ଣ୍ଣର ସାକ୍ଷୀମାନେ ସତ୍ୟକଥାହିଁ କହିବେ ।

ଆତ୍ମୈବ ହ୍ୟାତ୍ମନଃ ସାକ୍ଷୀ ଗତିରାତ୍ମା ତଥାତ୍ମନଃ ।
ମାବମଂସ୍ଥାଃ ସ୍ୱମାତ୍ମାନଂ ନୃଣାଂ ସାକ୍ଷିଣମୁତ୍ତମମ୍ । ୮୪ ।

(ଶୁଭ ଓ ଅଶୁଭକର୍ମରେ) ଆତ୍ମାହିଁ ଆପଣାର ସାକ୍ଷୀ ଏବଂ ସେହି ଆତ୍ମାହିଁ ଆପଣାର ଗତି (ଶରଣ) ଏହେତୁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଉତ୍ତମସାକ୍ଷୀ ଆପଣାର ଆତ୍ମାକୁ (ମିଛ କହିବା ଦ୍ୱାରା) ଅବଜ୍ଞା କରିବ ନାହିଁ ।

---

*—ଏଥିପରେ ଲିଖିତ ତିନି ଗୋ ୩ ଟି ଶ୍ଳୋକରୁ ପ୍ରଥମ ଓ ତୃତୀୟ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ୩ ଖଣ୍ଡି ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ:—

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୈ ମନୁଷ୍ୟାଣାମାଦିତ୍ୟସ୍ତେଜସାଂ ଦିବି ।
ଶିରୋ ବା ସର୍ବଗାତ୍ରାଣାଂ ଧର୍ମାଣାଂ ସତ୍ୟମୁତ୍ତମମ୍ । ୧ ।
ନାସ୍ତି ସତ୍ୟାତ୍ପରୋ ଧର୍ମୋ ନାନୃତାତ୍ପାତକଂ ପରମ୍ ।
ସାକ୍ଷିଧର୍ମେ ବିଶେଷେଣ ତସ୍ମାତ୍ସତ୍ୟଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ । ୨ ।
ଏକମେବାଦ୍ୱିତୀୟନ୍ତୁ ପ୍ରବ୍ରୁବନ୍ନାବବୁଧ୍ୟତେ ।
ସତ୍ୟଂ ସ୍ୱର୍ଗସ୍ୟସୋପାନଂ ପାରାବାରସ୍ୟ ନୌରିବ । ୩ ।

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆକାଶର ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ସର୍ବ ଦେହର ମସ୍ତକପରି ଧର୍ମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ୧ । ବିଶେଷତଃ ସାକ୍ଷ୍ୟରେ ସତ୍ୟରୁ ବଡ଼ ଧର୍ମ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅସତ୍ୟରୁ, ବଳ ପାପ ନାହିଁ । ଏ ହେତୁ ସତ୍ୟହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ୨ । ଯେ ଏକା ସତ୍ୟବୋଲେ, ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱିତୀୟ କଥା ନ କହେ ସେ ଭୁଲେ ନାହିଁ, ସମୁଦ୍ରରେ ନୌକାପରି ସତ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗର ସୋପାନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନ୍ୟନ୍ତେ ବୈ ପାପକୃତୋ ନ କଶ୍ଚିତ୍ ପଶ୍ୟତୀତି ନଃ ।
ତାଂସ୍ତୁ ଦେବାଃ ପ୍ରପଶ୍ୟନ୍ତି ସ୍ୱସ୍ୟୈବାନ୍ତର ପୁରୁଷଃ । ୮୫ ।

ପାପକାରୀମାନେ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କେହି ଦେଖୁନାହିଁ ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ (ପଶ୍ଚାଲ୍ଲିଖିତ) ଦେବତାମାନେ ଓ ଆପଣା ଶରୀରର ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ପୁରୁଷ ଦେଖନ୍ତି ।

ଦ୍ୟୌର୍ଭୂମିରାପୋ ହୃଦୟଂ ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କାଗ୍ନି ଯମାନିଲାଃ ।
ରାତ୍ରିଃ ସନ୍ଧ୍ୟେ ଚ ଧର୍ମଶ୍ଚ ବୃତ୍ତଜ୍ଞାଃ ସର୍ବଦେହିନାମ୍ । ୮୬ ।

ଆକାଶ, ଭୂମି, ଜଳ, ହୃଦୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନି, ଯମ, ବାୟୁ, ରାତ୍ରି, ଦୁଇସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ଧର୍ମ ଏ ସମସ୍ତେ ଦେହଧାରୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମ ଜାଣନ୍ତି । (ଏ ସବୁ ଜଡ଼ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କର ଅଧିଷ୍ଠାତୃଦେବତା ପରମାତ୍ମାହିଁ ଜାଣିବା ଏଠାରେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ।)

ଦେବବ୍ରାହ୍ମଣସାନ୍ନିଧ୍ୟେ ସାକ୍ଷ୍ୟଂ ପୃଚ୍ଛେଦୃତଂ ଦ୍ୱିଜାନ୍ ।
ଉଦଙ୍ମୁଖାନ୍ ପ୍ରାଙ୍ମୁଖାନ୍ ବା ପୂର୍ବାହ୍ଣେ ବୈ ଶୁଚିଃ ଶୁଚୀନ୍ । ୮୭ ।

ଦେବ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମୀପରେ ପବିତ୍ର ଦ୍ୱିଜାତିସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ବମୁଖ ବା ଉତ୍ତରମୁଖ କରାଇ ଶୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ବିଚାରପତି ସକାଳବେଳା ସତ୍ୟବୃତ୍ତାନ୍ତ ପଚାରିବ ।

ବ୍ରୂହୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପୃଚ୍ଛେତ୍ସତ୍ୟଂ ବ୍ରୂହୀତି ପାର୍ଥିବମ୍ ।
ଗୋବୀଜକାଞ୍ଚନୈର୍ବୈଶ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରଂ ସର୍ବୈସ୍ତୁ ପାତକୈଃ । ୮୮ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ (ସାକ୍ଷୀ) କୁ କହ ବୋଲି ପଚାରିବ; କ୍ଷତ୍ରିୟ ସାକ୍ଷୀକୁ ସତ୍ୟକହ ବୋଲି ପଚାରିବ; ଗୋ, ବୀଜ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅପହରଣ କଲପରି ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟର ଫଳ ବୋଲି କହି ବୈଶ୍ୟକୁ ପଚାରିବ; ଏବଂ ସକଳ ପ୍ରକାର ପାତକ ମିଛକଥାରୁ ଲାଗିବ ବୋଲି କହି ଶୂଦ୍ରସାକ୍ଷୀକୁ ପଚାରିବ ।

ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନୋ ଯେ ସ୍ମୃତା ଲୋକା ଯେ ଚ ସ୍ତ୍ରୀବାଳଘାତିନଃ ।
ମିତ୍ରଦ୍ରୁହଃ କୃତଘ୍ନସ୍ୟ ତେ ତେ ସ୍ୟୁ ର୍ବ୍ରୁବତୋ ମୃଷା । ୮୯ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣହନ୍ତା, ସ୍ତ୍ରୀହନ୍ତା, ବାଳହନ୍ତା, ମିତ୍ରଦ୍ରୋହୀ ଓ କୃତଘ୍ନ ଯେଉଁ ଲୋକ ପାଇବାର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଭିହିତ ଅଛି ମିଛକଥା କହିଲେ ସେହି ସବୁ ଲୋକ ମିଳେ ।

ଜନ୍ମପ୍ରଭୃତି ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ପୁଣ୍ୟଂ ଭଦ୍ର ତ୍ୱୟା କୃତମ୍ ।
ତତ୍ତେ ସର୍ବଂ ଶୁନୋ ଗଚ୍ଛେଦ୍ୟଦି ବ୍ରୂୟାସ୍ତ୍ୱମନ୍ୟଥା । ୯୦ ।

ହେ ଭଦ୍ର ! ତୁମ୍ଭେ ଆଜନ୍ମ ଯେ କିଛି ପୁଣ୍ୟ କରିଅଛ ଯଦି ସତ୍ୟର ଅନ୍ୟଥା ବୋଲିବ ତେବେ ତୁମ୍ଭର ସେ ସବୁ ପୁଣ୍ୟ କୁକ୍କୁର ପାଇବ ।

ଏକୋଽହମସ୍ମୀତ୍ୟାତ୍ମାନଂ ଯତ୍ତ୍ୱଂ କଲ୍ୟାଣମନ୍ୟସେ ।
ନିତ୍ୟଂ ସ୍ଥିତସ୍ତେ ହୃଦ୍ୟେଷ ପୁଣ୍ୟପାପେକ୍ଷିତା ମୁନିଃ । ୯୧ ।

ହେ କଲ୍ୟାଣ ! ଆମ୍ଭେ ଏକା ଅଛୁଁ ଏପରି ଯେ ଆପଣାକୁ ମନେକରୁଛ ତାହା ନୁହେଁ, ତୁମ୍ଭ ହୃଦୟରେ ନିତ୍ୟ ପାପପୁଣ୍ୟ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଏହି ମୁନି (ପରମାତ୍ମା) ଅଛନ୍ତି ।

ଯମୋ ବୈବସ୍ୱତୋ ଦେବୋ ଯସ୍ତବୈଷ ହୃଦି ସ୍ଥିତଃ ।
ତେନ ଚେଦବିବାଦସ୍ତେ ମା ଗଙ୍ଗାଂ ମା କୁରୂନ୍ ଗମଃ । ୯୨ । †

† —ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ବୈବସ୍ୱତ ଯମଦେବ (ପରମାତ୍ମା) ଯେ ତୁମ୍ଭ ହୃଦୟରେ ସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି ସତ୍ୟ କହିଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାଦ ନ ଥିବ ଓ (ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ର ସକାଶେ) ଗଙ୍ଗା ବା କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

ନଗ୍ନୋ ମୁଣ୍ଡଃ କପାଳେନ ଭିକ୍ଷାର୍ଥୀ କ୍ଷୁତ୍ପିପାସିତଃ ।
ଅନ୍ଧଃ ଶତ୍ରୁକୁଳଂ ଗଚ୍ଛେଦ୍ ଯଃ ସାକ୍ଷ୍ୟମନୃତଂ ବଦେତ୍ । ୯୩ ।

ଯେ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦିଏ ସେ ନଗ୍ନ, ଲଣ୍ଡା, ଅନ୍ଧ ଓ କ୍ଷୁଧାତୃଷାରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଭିକ୍ଷାଖପର ହାତରେ ନେଇ ଶତ୍ରୁଦ୍ୱାରରେ ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯିବ ।

ଅବାକ୍ଶିରାସ୍ତମସ୍ୟନ୍ଧେ କିଲ୍ବିଷୀ ନରକଂ ବ୍ରଜେତ୍ ।
ଯଃ ପ୍ରଶ୍ନଂ ବିତଥଂ ବ୍ରୂୟାତ୍ପୃଷ୍ଟଃ ସନ୍ ଧର୍ମନିଶ୍ଚୟେ । ୯୪ ।

ଧର୍ମ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ଥଳରେ ଜିଜ୍ଞାସିତ ହୋଇ ଯେ ମିଛ କହେ ସେ ପାପୀ ଅଧୋମୁଖ ହୋଇ ମହାନ୍ଧକାର ରୂପ ନରକକୁ ଯାଏ (ପାପରୁ ଅବନତ ମସ୍ତକରେ ମହାଦୁଃଖ ଭୋଗକରେ)

ଅନ୍ଧୋ ମତ୍ସ୍ୟାନିବାଶ୍ନାତି ସ ନରଃ କଣ୍ଟକୈଃ ସହ ।
ଯୋ ଭାଷତେଽର୍ଥବୈକଲ୍ୟମପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ସଭାଂ ଗତଃ । ୯୫ ।

ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ସଭାକୁ ଯାଇ ଦେଖି ନଥିବା କଥା ମିଛରେ କହେ ସେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ କଣ୍ଟା ସହିତ ମାଛ ଖାଏ ।

ଯସ୍ୟ ବିଦ୍ୱାନ୍ ହି ବଦତଃ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞୋ ନାଭିଶଙ୍କତେ ।
ତସ୍ମାନ୍ନ ଦେବାଃ ଶ୍ରେୟାଂସଂ ଲୋକେଽନ୍ୟଂ ପୁରୁଷଂ ବିଦୁଃ । ୯୬ ।

ଯାହାର ସାକ୍ଷ୍ୟଦେବା ସମୟରେ ଚେତନ ଜୀବାତ୍ମା ସଙ୍କୁଚିତ ନ ହୁଏ ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ଦେବତାମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଯାବତୋ ବାନ୍ଧବାନ୍ ଯସ୍ମିନ୍ ହନ୍ତି ସାକ୍ଷ୍ୟେଽନୃତଂ ବଦନ୍ ।
ତାବତଃ ସଂଖ୍ୟୟା ତସ୍ମିନ୍ ଶୃଣୁ ସୌମ୍ୟାନୁପୂର୍ବଶଃ । ୯୭ ।

ହେ ସୌମ ! ମିଥ୍ୟାକଥା ସାକ୍ଷ୍ୟଦେବାବେଳେ କହିଲେ ଯେତେ ବାନ୍ଧବ ବିନାଶରେ ପାପହୁଏ ତହିଁର ସଂଖ୍ୟା ଆନୁପୂର୍ବିକ କହୁଅଛୁ ଶୁଣ ।

ପଞ୍ଚ ପଶ୍ୱନୃତେ ହନ୍ତି ଦଶହନ୍ତି ଗବାନୃତେ ।
ଶତମଶ୍ୱାନୃତେ ହନ୍ତି ସହସ୍ରଂ ପୁରୁଷାନୃତେ । ୯୮ ।

ପଶୁ ବିଷୟରେ ମିଛ କହିଲେ ପାଞ୍ଚ, ଗୋ ବିଷୟରେ ମିଛ କହିଲେ ଦଶ, ଘୋଡ଼ା ବିଷୟରେ ମିଛ କହିଲେ ଶଏ ଓ ପୁରୁଷ ବିଷୟରେ ମିଛ କହିଲେ ହଜାରେ ବାନ୍ଧବହତ୍ୟାର ପାପ ହୁଏ ।

ହନ୍ତି ଜାତାନଜାତାଂଶ୍ଚ ହିରଣ୍ୟାର୍ଥେଽନୃତଂ ବଦନ୍ ।
ସର୍ବଂ ଭୂମ୍ୟନୃତେ ହନ୍ତି ମାସ୍ମ ଭୂମ୍ୟନୃତଂ ବଦୀଃ । ୯୯ । *

---

*—ଏଥିପରେ ନନ୍ଦନଟୀକାଯୁକ୍ତ ପୁସ୍ତକରେ ଅଧିକା ମିଳେ :—

ପଶ୍ୱନ୍ଦଦ୍ଧି କ୍ଷୌଦ୍ରଘୃତୟୋର୍ଯାନେଷ୍ୱଶ୍ୱସମ୍ଭବମ୍ ।
ଗୋବଦ୍ ବସ୍ତ୍ର ହିରଣ୍ୟେଷୁ ଧାନ୍ୟପୁଷ୍ପଫଳେଷୁଚ ।
ଅଶ୍ୱବଦ୍ବସ୍ତ୍ରବଯାନେଷୁ ଖରୋଷ୍ଟ୍ରବତରବଦ୍ଧିଷୁ ॥

ମହୁ ଓ ଘିଅ ଓ ପଶୁର ଜାତ ଦୁଗ୍ଧାଦି ବିଷୟରେ ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ ପଶୁପରି ବାକୁଆ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ଧାନ, ଫୁଲ ଓ ଫଳ ବିଷୟରେ ଗୋରୁପରି, ଗଧ, ଓଟ, ଖଚର୍ଵାଦି ଯାନ ବିଷୟରେ ଘୋଡ଼ାପରି ଅସତ୍ୟାଜନିତ ପାପ ଲାଗେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସକାଶେ ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ ଜାତ ଅଜାତ ପୁରୁଷ ମାରିବାର ଫଳ ମିଳେ ଏବଂ ଭୂମି ସକାଶେ ମିଛ କହିଲେ ସକଳ ପ୍ରାଣିହତ୍ୟାର ଫଳ ମିଳେ; ଏଣୁ ଭୂମି ସକାଶେ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ନ ହୁଅ ।

ଅପ୍ସୁ ଭୂମିବଦିତ୍ୟାହୁଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଭୋଗେ ଚ ମୈଥୁନେ ।
ଅବ୍‌ଜେଷୁ ଚୈବ ରତ୍ନେଷୁ ସର୍ବେଷ୍ୱଶ୍ମମୟେଷୁ ଚ । ୧୦୦ । *

ଜଳାଶୟାଦି ବିଷୟରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସମ୍ଭୋଗ ଓ ମୈଥୁନ ବିଷୟରେ, ଜଳୋତ୍ପନ୍ନ ମୌକ୍ତିକାଦି ରତ୍ନବିଷୟରେ ଓ ସକଳ ପ୍ରକାର ହୀରକାଦି ପ୍ରସ୍ତରମୟ ପଦାର୍ଥ ବିଷୟରେ ମିଛ କହିଲେ ଭୂମିପରି ଫଳ ମିଳେ ।

ଏତାନ୍ ଦୋଷାନବେକ୍ଷ୍ୟ ତ୍ୱଂ ସର୍ବାନନୃତଭାଷଣେ ।
ଯଥାଶ୍ରୁତଂ ଯଥାଦୃଷ୍ଟଂ ସର୍ବମେବାଞ୍ଜସା ବଦ । ୧୦୧ ।

ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାର ଏହିସବୁ ଦୋଷ ଦେଖି ତୁମ୍ଭେ ଯେପରି ଶୁଣିଥିବ ଓ ଯେପରି ଦେଖିଥିବ ସେହିପରି ସବୁ ସତ୍ୟର କହିବ ।

ଗୋରକ୍ଷକାନ୍ ବାଣିଜକାଂସ୍ତଥା କାରୁକୁଶୀଲବାନ୍ ।
ପ୍ରେଷ୍ୟାନ୍ ବାର୍ଦ୍ଧୁଷିକାଂଶ୍ଚୈବ ବିପ୍ରାନ୍ ଶୂଦ୍ରବଦାଚରେତ୍ । ୧୦୨ । †

ଗୋରକ୍ଷକ, ବାଣିଜ୍ୟଜୀବୀ, ଶିଳ୍ପୀ, ପାଚକ, ଗୀତବାଦ୍ୟଜୀବୀ, ଦାସକର୍ମକାରୀ, ସୁଦଖୋର ବା ବୃଦ୍ଧିଜୀବୀ (ସୁଦଖିଆ) ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ସୁଦ୍ଧା ଶୂଦ୍ରପରି ପଚାରିବ ।

ତଦ୍‌ବଦନ୍ ଧର୍ମତୋଽର୍ଥେଷୁ ଜାନନ୍ନପ୍ୟନ୍ୟଥା ନରଃ ।
ନ ସ୍ୱର୍ଗାଚ୍ଚ୍ୟବତେ ଲୋକାଦ୍ଦୈବୀଂ ବାଚଂ ବଦନ୍ତି ତାମ୍ । ୧୦୩ ।

ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଜାଣିକରି ସୁଦ୍ଧା ଧର୍ମବ୍ୟବହାରର ଅନ୍ୟଥାକରି କହେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୁଏ ନାହିଁ, କାରଣ ତାହାକୁ ଦେବବାଣୀ ବୋଲାଯାଏ ।

ଶୂଦ୍ରବିଟ୍ କ୍ଷତ୍ରବିପ୍ରାଣାଂ ଯତ୍ରର୍ତ୍ତୋକ୍ତୌ ଭବେଦ୍‌ବଧଃ ।
ତତ୍ର ବକ୍ତବ୍ୟମନୃତଂ ତଦ୍ଧି ସତ୍ୟାଦ୍ ବିଶିଷ୍ୟତେ । ୧୦୪ ।

ଯେଉଁଠାରେ ସତ କହିଲେ ଶୂଦ୍ର, ବୈଶ୍ୟ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣର ବଧଦଣ୍ଡ ହେବ ସେଠାରେ ମିଛ କହିବ, କାରଣ ସେ ମିଛ ସତରୁ ବଳେ ।

ବାଗ୍‌ଦୈବତ୍ୟୈଶ୍ଚ ଚରୁଭିର୍ଯଜେରଂସ୍ତେ ସରସ୍ୱତୀମ୍ ।
ଅନୃତସ୍ୟୈନସସ୍ତସ୍ୟ କୁର୍ବାଣା ନିଷ୍କୃତି ପରାମ୍ । ୧୦୫ ।

---

*—ଏଥିପରେ ପାଞ୍ଚପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—

ପଶୁବତ୍ କ୍ଷୌଦ୍ର ଘୃତୟୋର୍ଯାନେଷୁ ଚ ତଥାଶ୍ୱବତ୍ ।
ଗୋବଦ୍ରଜତବସ୍ତ୍ରେଷୁ ଧାନ୍ୟେ ବ୍ରାହ୍ମଣବଦ୍‌ବିଧିଃ ।

ମଧୁ ଓ ଘୃତବିଷୟରେ ପଶୁପରି, ଯାନବିଷୟରେ ଅଶ୍ୱପରି, ରୁପା ଓ ବସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ଗୋ ପରି ଓ ଧାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣପରି ମିଥ୍ୟାକହିବାର ପାପଲାଗେ ।

†—ଏଥିପରେ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।—

ଯେଽପ୍ୟପେତାଃ ସ୍ୱଧର୍ମେଭ୍ୟଃ ପରପିଣ୍ଡୋପଜୀବିନଃ ।
ଦ୍ୱିଜତ୍ୱମଭିକାଙ୍କ୍ଷନ୍ତି ତାଂଶ୍ଚ ଶୂଦ୍ରାନିବାଚରେତ୍ ॥

ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ପରଜୀବିକା ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତି ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଶୂଦ୍ରପରି ପଚାରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ମିଥ୍ୟାକଥାର ପରମ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ବାଗ୍‌ଦେବତାସମ୍ବନ୍ଧୀ ଚରୁଦ୍ୱାରା ସରସ୍ୱତୀଯାଗ କରିବେ।

କୁଷ୍ମାଣ୍ଡୈର୍ବାପି ଜୁହୁୟାଦ୍ ଘୃତମଗ୍ନୌ ଯଥାବିଧି ।
ଉଦିତ୍ୟୃଚା ବା ବାରୁଣ୍ୟା ତ୍ର୍ୟୃଚେନାବ୍‌ଦୈବତେନ ବା । ୧୦୬ । *

ଅଥବା କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ (ଯଜୁର୍ବେଦୀୟ) ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ଅଗ୍ନିରେ ଘୃତଦ୍ୱାରା ଯଥାବିଧି ବରୁଣ ବା ଜଳଦେବତାଙ୍କୁ ହବନ ଆହୁତି ଦେବ ।

ତ୍ରିପକ୍ଷାଦବ୍ରୁବନ୍ ସାକ୍ଷ୍ୟମୃଣାଦିଷୁ ନରୋଽଗଦଃ ।
ତଦୃଣଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାତ୍ସର୍ବଂ ଦଶବନ୍ଧଞ୍ଚ ସର୍ବତଃ । ୧୦୭ ।

ଅରୋଗୀ ଥାଇ ସାକ୍ଷୀ ଯଦି ତିନପକ୍ଷ (ଦେଢ଼ମାସ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଋଣାଦି ବ୍ୟବହାର ବିଷୟରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଦାନ ନ କରେ ତେବେ ସେ ସମସ୍ତ ଋଣଟଙ୍କା ତାକୁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ ଦାବୀର ଦଶଭାଗ ରାଜାକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ଯସ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟେତ ସପ୍ତାହାଦୁକ୍ତବାକ୍ୟସ୍ୟ ସାକ୍ଷିଣଃ ।
ରୋଗୋଽଗ୍ନିର୍ଜ୍ଞାତିମରଣମୃଣଂ ଦାପ୍ୟୋଦମଞ୍ଚ ସଃ । ୧୦୮ ।

ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାର ଏକସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ସାକ୍ଷିର ରୋଗ, ଗୃହଦାହ ବା ପୁତ୍ରାଦି ସନ୍ନିହିତ ଜ୍ଞାତିମରଣ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ତେବେ ସେ ସାକ୍ଷୀ ଋଣଟଙ୍କା ଓ ରାଜଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ଅସାକ୍ଷିକେଷୁ ତ୍ୱର୍ଥେଷୁ ମିଥୋ ବିବଦମାନୟୋଃ ।
ଅବିନ୍ଦଂସ୍ତତ୍ତ୍ୱତଃ ସତ୍ୟଂ ଶପଥେନାପି ଲମ୍ଭୟେତ୍ । ୧୦୯ । †

ପରସ୍ପର ବିବାଦମାନ ଦୁଇପକ୍ଷର ଯଦି ସାକ୍ଷୀ ନ ଥାଏ ତେବେ ବିଚାରପତି ଉଭୟର ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରି ସତ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବ ।

ମହର୍ଷିଭିଶ୍ଚ ଦେବୈଶ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥଂ ଶପଥାଃ କୃତାଃ ।
ବଶିଷ୍ଠଶ୍ଚାପି ଶପଥଂ ଶେପେ ପୈଯବନେ ନୃପେ । ୧୧୦ । ×

ମହର୍ଷିମାନେ ଓ ଦେବଗଣ ସନ୍ଦିଗ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟନିର୍ଣ୍ଣୟାର୍ଥ ଶପଥ କରିଥିଲେ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନି ପିଯବନପୁତ୍ର ସୁଦାମରାଜା ନିକଟରେ ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥ ଶପଥ କରିଥିଲେ ।

ନ ବୃଥା ଶପଥଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ସ୍ୱଳ୍ପେଽପ୍ୟର୍ଥେ ନରୋ ବୁଧଃ ।
ବୃଥାହି ଶପଥଂ କୁର୍ବନ୍ ପ୍ରେତ୍ୟ ଚେହ ଚ ନଶ୍ୟତି । ୧୧୧ ।

ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥ ସକାଶେ ସୁଦ୍ଧା ବିଜ୍ଞବ୍ୟକ୍ତି ବୃଥା ଶପଥ କରିବ ନାହିଁ, କାରଣ ବୃଥା ଶପଥକାରୀ ଲୋକର ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

କାମିନୀଷୁ ବିବାହେଷୁ ଗବାଂ ଭକ୍ଷ୍ୟେ ତଥେନ୍ଧନେ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାଭ୍ୟୁପପତ୍ତୌ ଚ ଶପଥେ ନାସ୍ତି ପାତକମ୍ । ୧୧୨ । †

କାମିନୀମାନଙ୍କଠାରେ, ବିବାହମାନଙ୍କରେ, ଗୋରୁର ଖାଦ୍ୟ, ଇନ୍ଧନ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣରକ୍ଷା ସକାଶେ ମିଥ୍ୟା ଶପଥ କଲେ ପାପ ହୁଏ ନାହିଁ ।

---

*—୧୦୩ ଠାରୁ ୧୦୬ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

†—କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ଅବିନ୍ଦନ୍' ସ୍ଥାନରେ 'ନ ବିନ୍ଦନ୍' ଅଛି ।

×—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

†—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସତ୍ୟେନ ଶାପୟେଦ୍ ବିପ୍ରଂ କ୍ଷତ୍ରିୟଂ ବାହନାୟୁଧୈଃ ।
ଗୋବୀଜକାଞ୍ଚନୈର୍ବୈଶ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରଂ ସର୍ବୈସ୍ତୁ ପାତକୈଃ । ୧୧୩ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ସତ୍ୟଦ୍ୱାରା; କ୍ଷତ୍ରିୟକୁ ବାହନ ଓ ଆୟୁଧ ଦ୍ୱାରା; ବୈଶ୍ୟକୁ ଗୋରୁ, ବୀଜ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଶୂଦ୍ରକୁ ପାତକସମୂହଦ୍ୱାରା ଶପଥ କରାଇବ ।

ଅଗ୍ନିଂ ବା ହାରୟେଦେନମପ୍ସୁ ଚୈନଂ ନିମଜ୍ଜୟେତ୍ ।
ପୁତ୍ରଦାରସ୍ୟ ବାପ୍ୟେନଂ ଶିରାଂସି ସ୍ପର୍ଶୟେତ୍ ପୃଥକ୍ । ୧୧୪ ।

କିମ୍ବା ଶୂଦ୍ରକୁ (ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ ଉଠାଇବା) ବା ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିବା ଅଥବା ତାହାର ପୁତ୍ର ବା ସ୍ତ୍ରୀର ମସ୍ତକରେ ପୃଥକ୍ ହାତ ଛୁଆଁଇବା ଶପଥ କରାଇବ ।

ଯମିଦ୍ଧୋ ନ ଦହତ୍ୟଗ୍ନିରାପୋ ନୋନ୍ମଜ୍ଜୟନ୍ତି ଚ ।
ନ ଚାର୍ତ୍ତିମୃଚ୍ଛତି କ୍ଷିପ୍ରଂ ସ ଜ୍ଞେୟଃ ଶପଥେ ଶୁଚିଃ । ୧୧୫ ।

ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ଅଗ୍ନି ଯାହାକୁ ପୋଡ଼ି ନ ଦିଏ, ଜଳ ଯାହାକୁ ଶୀଘ୍ର ନ ଉଠାଏ ଏବଂ ପୁତ୍ରାଦିବିୟୋଗଜନିତ କଷ୍ଟ ଶୀଘ୍ର ନ ହୁଏ ସେ ଶପଥରେ ଶୁଦ୍ଧ ଥିବା ଜଣାଯିବ ।

ବତ୍ସସ୍ୟ ହ୍ୟଭିଶସ୍ତସ୍ୟ ପୁରା ଭ୍ରାତ୍ରା ଯବୀୟସା ।
ନାଗ୍ନିର୍ଦଦାହ ରୋମାପି ସତ୍ୟେନ ଜଗତଃ ସ୍ପଶଃ । ୧୧୬ । *

ପୂର୍ବକାଳରେ ବତ୍ସଋଷି କନିଷ୍ଠ ବୈମାତ୍ରେୟ ଭ୍ରାତା କର୍ତ୍ତୃକ (ବ୍ରାହ୍ମଣର ପୁତ୍ର ନ ଥାଇ ଶୂଦ୍ରପୁତ୍ର ବୋଲି) ଅଭିଶପ୍ତ ହୋଇ (ଅଗ୍ନି ପ୍ରବେଶ କରିବାରୁ) ଜଗଦ୍‌ବ୍ୟାପି ଅଗ୍ନି ସତ୍ୟ ସକାଶେ ତାଙ୍କର ରୋମ ସୁଦ୍ଧା ପୋଡ଼ି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଯସ୍ମିନ୍ ଯସ୍ମିନ୍ ବିବାଦେ ତୁ କୌଟସାକ୍ଷ୍ୟଂ କୃତଂ ଭବେତ୍ ।
ତତ୍ତତ୍କାର୍ଯ୍ୟଂ ନିବର୍ତ୍ତେତ କୃତଞ୍ଚାପ୍ୟକୃତଂ ଭବେତ୍ । ୧୧୭

ଯେଉଁ ଯେଉଁ ମକଦ୍ଦମାରେ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥିବା ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ସେହି ସେହି ମୋକଦ୍ଦମାର ପୁନର୍ବିଚାର କରିବ ଓ ଦଣ୍ଡ ଦେଇଥିଲେ ଫେରାଇବ (ସାଫ ଉତ୍ତର କରିବ) ।

ଲୋଭାନ୍ମୋହାଦ୍ଭୟାନ୍ ମୈତ୍ର୍ୟାତ୍କାମାତ୍କ୍ରୋଧାତ୍ତଥୈବ ଚ ।
ଅଜ୍ଞାନାଦ୍ ବାଳଭାବାଚ୍ଚ ସାକ୍ଷ୍ୟଂ ବିତଥମୁଚ୍ୟତେ । ୧୧୮ ।

ଲୋଭ, ମୋହ, ଭୟ, ମିତ୍ରତା, କାମ, କ୍ରୋଧ, ଅଜ୍ଞାନ ଓ ବାଳକତ୍ୱ ହେତୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି କଥିତ ହୋଇଅଛି ।

ଏଷାମନ୍ୟତମେ ସ୍ଥାନେ ଯଃ ସାକ୍ଷ୍ୟମନୃତଂ ବଦେତ୍ ।
ତସ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ବିଶେଷାଂସ୍ତୁ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟନୁପୂର୍ବଶଃ । ୧୧୯ ।

ଏହି ଲୋଭାଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଯେ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦିଏ ତାହାର ଦଣ୍ଡବିଶେଷ ସବୁ ଆମ୍ଭେ ଆନୁପୂର୍ବିକ କହୁଅଛୁଁ ।

ଲୋଭାତ୍ସହସ୍ରଂ ଦଣ୍ଡ୍ୟସ୍ତୁ ମୋହାତ୍ପୂର୍ବଂ ତୁ ସାହସମ୍ ।
ଭୟାଦ୍ ଦ୍ୱୌମଧ୍ୟମୌ ଦଣ୍ଡ୍ୟୌ ମୈତ୍ର୍ୟାତ୍ ପୂର୍ବଂ ଚତୁର୍ଗୁଣମ୍ । ୧୨୦ ।

ଲୋଭରୁ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ ହଜାରପଣ, ମୋହରୁ ପ୍ରଥମ ସାହସ, ଭୟରୁ ମାଧ୍ୟମ ସାହସ ଏବଂ ମୈତ୍ରୀରୁ ପ୍ରଥମ ସାହସର ଚତୁର୍ଗୁଣା ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

---

*—୧୧୪ ଠାରୁ ୧୧୬ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କାମାଦ୍ଦଶଗୁଣଂ ପୂର୍ବଂ କ୍ରୋଧାତ୍ତୁ ତ୍ରିଗୁଣଂ ପରମ୍ ।
ଅଜ୍ଞାନାଦ୍ଦ୍ୱେ ଶତେ ପୂର୍ଣ୍ଣେ ବାଲିଶ୍ୟାଚ୍ଛତମେବ ତୁ । ୧୨୧ ।

କାମରେ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ ପ୍ରଥମ ସାହସର ଦଶଗୁଣ, କ୍ରୋଧରେ ଉତ୍ତମ ସାହସର ତିନିଗୁଣ, ଅଜ୍ଞାନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୁଇଶତପଣ ଏବଂ ଅନବଧାନରୁ ଶହେପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଏତାନାହୁଃ କୌଟସାକ୍ଷ୍ୟେ ପ୍ରୋକ୍ତାନ୍ ଦଣ୍ଡାନ୍ ମନୀଷିଭିଃ ।
ଧର୍ମସ୍ୟାବ୍ୟଭିଚାରାର୍ଥମଧର୍ମନିୟମାୟ ଚ । ୧୨୨ ।

ଧର୍ମର ଅବ୍ୟଭିଚାର ଓ ଅଧର୍ମ ଦୂର କରିବା ସକାଶେ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟର ଏହି ଦଣ୍ଡମାନ ବିଦ୍ୱାନ୍ମାନେ କହି ଅଛନ୍ତି ।

କୌଟସାକ୍ଷ୍ୟନ୍ତୁ କୁର୍ବାଣାଂସ୍ତ୍ରୀନ୍ ବର୍ଣ୍ଣାନ୍ ଧାର୍ମିକୋ ନୃପଃ ।
ପ୍ରବାସୟେଦ୍ଦଣ୍ଡୟିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣନ୍ତୁ ବିବାସୟେତ୍ । ୧୨୩ ।

ଧାର୍ମିକ ରଜା ତିନିବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକେ ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ଦେଶରୁ ବାହାର କରିଦେବ ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ (କେବଳ) ବାହାର କରିଦେବ ।

ଦଶସ୍ଥାନାନି ଦଣ୍ଡସ୍ୟ ମନୁଃ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବୋଽବ୍ରବୀତ୍ ।
ତ୍ରିଷୁ ବର୍ଣ୍ଣେଷୁ ଯାନି ସ୍ୟୁରକ୍ଷତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରଜେତ୍ । ୧୨୪ । *

ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁ ଦଣ୍ଡର ଦଶସ୍ଥାନ କ୍ଷତ୍ରିୟାଦି ତିନିବର୍ଣ୍ଣ ସକାଶେ କହିଅଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଅକ୍ଷତଶରୀରରେ ବାହାର କରିଦେବ ।

ଉପସ୍ଥମୁଦରଂ ଜିହ୍ୱା ହସ୍ତୌ ପାଦୌ ଚ ପଞ୍ଚମମ୍ ।
ଚକ୍ଷୁର୍ନାସା ଚ କର୍ଣ୍ଣୌ ଚ ଧନଂ ଦେହସ୍ତଥୈବ ଚ । ୧୨୫ ।

ଉପସ୍ଥ, ଉଦର, ଜିହ୍ୱା, ଦୁଇହାତ ଓ ଦୁଇପାଦ ଏ ପାଞ୍ଚ ଏବଂ ଚକ୍ଷୁ, ନାସା, ଦୁଇକାନ, ଧନ ଓ ଦେହ (ଏହି ଦଶ ଦଣ୍ଡର ସ୍ଥାନ ଅଟେ) ।

ଅନୁବନ୍ଧଂ ପରିଜ୍ଞାୟ ଦେଶକାଲୌ ଚ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ସାରାପରାଧୌ ଚାଲୋକ୍ୟ ଦଣ୍ଡଂ ଦଣ୍ଡ୍ୟେଷୁ ପାତୟେତ୍ । ୧୨୬ ।

ପ୍ରବୃତ୍ତି (କେତେଥର ଅପରାଧ କରିଅଛି) ଜାଣି ଦେଶ ଓ କାଳ ବୁଝି ଧନ ଓ ଶରୀରର ସାମର୍ଥ ଏବଂ ଅପରାଧ ଦେଖି ଦଣ୍ଡଯୋଗ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ଅଧର୍ମଦଣ୍ଡନଂ ଲୋକେ ଯଶୋଘ୍ନଂ କୀର୍ତ୍ତିନାଶନମ୍ ।
ଅସ୍ୱର୍ଗ୍ୟଞ୍ଚ ପରତ୍ରାପି ତସ୍ମାତ୍ତତ୍ପରିବର୍ଜୟେତ୍ । ୧୨୭ ।

ଅଧର୍ମରେ (ଅନ୍ୟାୟରୂପେ) ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ ଇହ ଲୋକରେ ଯଶ ଓ କୀର୍ତ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଏବଂ ପରକାଳରେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱର୍ଗ (ସୁଦ୍ଧା) ର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୁଏ ତେଣୁ ତାହା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ।

ଅଦଣ୍ଡ୍ୟାନ୍ ଦଣ୍ଡୟନ୍ ରାଜା ଦଣ୍ଡ୍ୟାଂଶ୍ଚୈବାପ୍ୟଦଣ୍ଡୟନ୍ ।
ଅଯଶୋ ମହଦାପ୍ନୋତି ନରକଞ୍ଚୈବ ଗଚ୍ଛତି । ୧୨୮ ।

ଅଦଣ୍ଡ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ଏବଂ ଦଣ୍ଡଯୋଗ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ରାଜା ମହତ୍ ଅପଯଶ ପାଏ ମଧ୍ୟ ନରକକୁ ଗମନ କରେ (ଦୁଃଖ ପାଏ) ।

ବାଗ୍ଦଣ୍ଡଂ ପ୍ରଥମଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଧିଗ୍ଦଣ୍ଡଂ ତଦନନ୍ତରମ୍ ।
ତୃତୀୟଂ ଧନଦଣ୍ଡନ୍ତୁ ବଧଦଣ୍ଡମତଃପରମ୍ । ୧୨୯ ।

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

(ଅପରାଧୀକୁ) ପ୍ରଥମେ ବାକ୍ୟଦଣ୍ଡ (ଅର୍ଥାତ୍ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଭଲନୁହେ ଆଉ ଏପରି କରିବ ନାହିଁ କହିବା) ଦେବ, ତହିଁରେ ଧିକ୍‌ଦଣ୍ଡ (ଭର୍ତ୍ସନା କହିବା) ଦେବ, (ଏଥିରେ ନ ମାନିଲେ) ତଦନନ୍ତରକୁ ଧନ ଦଣ୍ଡ (ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ବା ଜରିମାନା) କରିବ ଏବଂ ପରେ ଶାରୀରିକ (ଅଙ୍ଗଚ୍ଛେଦାଦି) ଦଣ୍ଡଦେବ ।

ବଧେନାପି ଯେ ଦାଲ୍ଲେତାନ୍ନିଗ୍ରହୀତୁଂ ନ ଶକ୍ନୁୟାତ୍ ।
ତଦେଷୁ ସର୍ବମପ୍ୟେତତ୍ ପ୍ରଯୁଞ୍ଜୀତ ଚତୁଷ୍ଟୟମ୍ । ୧୩୦ ।

ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡରେ ସୁଦ୍ଧା ତାହାକୁ ଆୟତ୍ତକରି ନ ପାରିଲେ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ସର୍ବପ୍ରକାର ଚାରିଦଣ୍ଡ ପ୍ରୟୋଗ କରିବ ।

ଲୋକସଂବ୍ୟବହାରାର୍ଥଂ ଯାଃ ସଂଜ୍ଞାଃ ପ୍ରଥିତା ଭୁବି ।
ତାମ୍ରରୂପ୍ୟସୁବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ତାଃ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟଶେଷତଃ । ୧୩୧ ।

ତାମ୍ର, ରୌପ୍ୟ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଲୌକିକ ବ୍ୟବହାର ସକାଶେ ଯେଉଁ (ପଣାଦି) ସଂଜ୍ଞା ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଛି ତତ୍ସମୁଦାୟ କହୁଅଛୁ ।

ଜାଲାନ୍ତରଗତେ ଭାନୌ ଯତ୍ସୂକ୍ଷ୍ମଂ ଦୃଶ୍ୟତେ ରଜଃ ।
ପ୍ରଥମଂ ତତ୍ପ୍ରମାଣାନାଂ ତ୍ରସରେଣୁଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୧୩୨ ।

ଘରର ଗବାକ୍ଷ ଛିଦ୍ରବାଟେ ଆସୁଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ ଯେଉଁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଧୂଳିକଣା ଦେଖାଯାଏ ମାପର ପ୍ରଥମ ପ୍ରମାଣରେ ତାହାକୁ ତ୍ରସରେଣୁ ବୋଲି ।

ତ୍ରସରେଣବୋଽଷ୍ଟୌ ବିଜ୍ଞେୟା ଲିକ୍ଷୈକା ପରିମାଣତଃ ।
ତା ରାଜସର୍ଷପସ୍ତିସ୍ରସ୍ତେ ତ୍ରୟୋ ଗୌରସର୍ଷପଃ । ୧୩୩ ।

ଆଠ ତ୍ରସରେଣୁରେ ଏକଲିକ୍ଷା, ତିନିଲିକ୍ଷା ପରିମାଣରେ ଏକ ରାଜସର୍ଷପ (ରାଇସୋରିଷ) ଏବଂ ତିନି ରାଇସୋରିଷରେ ଏକ ଗୌରସର୍ଷପ (ଧଳାସୋରିଷ) ହୁଏ ।

ସର୍ଷପାଃ ଷଡ୍‌ଯବୋ ମଧ୍ୟସ୍ତ୍ରିଯବନ୍ତ୍ୱେକକୃଷ୍ଣଳମ୍ ।
ପଞ୍ଚକୃଷ୍ଣଳକୋ ମାଷସ୍ତେ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତୁ ଷୋଡ଼ଶ । ୧୩୪ ।

ଛଅ ସୋରିଷରେ ଏକ ମଧ୍ୟମ (ସ୍ଥୂଳନୁହେ) ଯବ ହୁଏ, ତିନିଯବରେ ଏକ କୃଷ୍ଣଳ, ପାଞ୍ଚକୃଷ୍ଣଳରେ ଏକ ମଷା ଏବଂ ଷୋଳମଷାରେ ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ।

ପଳଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ଚତ୍ୱାରଃ ପଳାନି ଧରଣଂ ଦଶ ।
ଦ୍ୱେ କୃଷ୍ଣଳେ ସମଧୃତେ ବିଜ୍ଞେୟୋ ରୌପ୍ୟମାଷକଃ । ୧୩୫ ।

ଚାରିସୁବର୍ଣ୍ଣରେ ଏକ ପଳ, ଦଶପଳରେ ଏକ ଧରଣ ଏବଂ ଦୁଇ କୃଷ୍ଣଳ ସମାନରେ ଏକ ରୁପାର ମଷା ହୁଏ ।

ତେ ଷୋଡ଼ଶ ସ୍ୟାଦ୍ଧରଣଂ ପୁରାଣଶ୍ଚୈବ ରାଜତମ୍ ।
କାର୍ଷାପଣସ୍ତୁ ବିଜ୍ଞେୟସ୍ତାମ୍ରିକଃ କାର୍ଷିକଃ ପଣଃ । ୧୩୬ ।

ସେହି ଷୋଡ଼ଶମାଷକରେ ଏକ ରୌପ୍ୟଧରଣ ବା ରଜତପୁରାଣ ହୁଏ ମାତ୍ର ଏକକାର୍ଷା ବା ଅଶୀରତି ପରିମିତ ତମ୍ବାକୁ ଏକପଣ (ପଇସା) ବା ତାମ୍ରିକ କାର୍ଷାପଣ ବୋଲିଜାଣ ।

ଧରଣାନି ଦଶ ଜ୍ଞେୟଃ ଶତମାନସ୍ତୁ ରାଜତଃ ।
ଚତୁଃ ସୌବର୍ଣ୍ଣିକୋ ନିଷ୍କୋ ବିଜ୍ଞେୟସ୍ତୁ ପ୍ରମାଣତଃ । ୧୩୭ ।

ଦଶ ଧରଣରେ ଏକ ରୌପ୍ୟଶତମାନ ଜାଣ ଏବଂ ପରିମାଣରେ ଚାରିସୁବର୍ଣ୍ଣରେ ଏକ ନିଷ୍କ ଜାଣିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଣାନାଂ ଦ୍ୱେ ଶତେ ସାର୍ଦ୍ଧେ ପ୍ରଥମଃ ସାହସଃ ସ୍ମୃତଃ ।
ମଧ୍ୟମଃ ପଞ୍ଚ ବିଜ୍ଞେୟଃ ସହସ୍ରଂ ତ୍ୱେବ ଚୋତ୍ତମଃ । ୧୩୮ ।

ଅଢ଼ାଇଶତ ପଣକୁ ପ୍ରଥମ ସାହସ, ପଞ୍ଚଶତ ପଣରେ ମଧ୍ୟମ ସାହସ ଏବଂ ସହସ୍ରପଣରେ ଉତ୍ତମ ସାହସ ହୁଏ ।

ଋଣେ ଦେୟେ ପ୍ରତିଜ୍ଞାତେ ପଞ୍ଚକଂ ଶତମର୍ହତି ।
ଅପହ୍ନବେ ତଦ୍ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ତନ୍ମନୋରନୁଶାସନମ୍ । ୧୩୯ ।

ଖାତକ ଋଣ ଦେବୁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କଲେ ମହାଜନକୁ ଶତକଡ଼ା ପାଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ମାତ୍ର ଋଣ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହେଲେ ଶତକଡ଼ା ଦଶ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଦେବା ମନୁଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ଅଟେ ।

ବଶିଷ୍ଠବିହିତାଂ ବୃଦ୍ଧିଂ ସୃଜେଦ୍ ବିତ୍ତବିବର୍ଦ୍ଧିନୀମ୍ ।
ଅଶୀତିଭାଗଂ ଗୃହ୍ଣୀୟାନ୍ମାସାଦ୍ ବାର୍ଦ୍ଧୁଷିକଃ ଶତେ । ୧୪୦ । *

ମହାଜନ ଋଣଦେଲେ ବଶିଷ୍ଠୋକ୍ତ ବିତ୍ତବିବର୍ଦ୍ଧନୀ ବୃଦ୍ଧି ଅନୁସାରେ (ସୁଧ) ମାସକୁ ଶହେ ଟଙ୍କାରେ ଅଶୀଭାଗର ଭାଗେ ନେବ ।

ଦ୍ୱିକଂ ଶତଂ ବା ଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ସତାଂ ଧର୍ମମନୁସ୍ମରନ୍ ।
ଦ୍ୱିକଂ ଶତଂ ହି ଗୃହ୍ଣାନୋ ନ ଭବତ୍ୟର୍ଥକିଲ୍ବିଷୀ । ୧୪୧ ।

ସଜ୍ଜନମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ସ୍ମରଣକରି ଶତକଡ଼ା ଦୁଇଟଙ୍କା (ସୁଧ) ଗ୍ରହଣ କରିବ, ଦୁଇଟଙ୍କା ଶତକଡ଼ା ନେଲେ ସେ ଧନରେ ପାପ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିକଂ ତ୍ରିକଂ ଚତୁଷ୍କଞ୍ଚ ପଞ୍ଚକଞ୍ଚ ଶତଂ ସମମ୍ ।
ମାସସ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିଂ ଗୃହ୍ଣୀୟାଦ୍ ବର୍ଣ୍ଣାନାମନୁପୂର୍ବଶଃ । ୧୪୨ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାଦିବର୍ଣ୍ଣାନୁକ୍ରମରେ ମାସକୁ ଦୁଇ, ତିନି, ଚାରି ଓ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଶତକଡ଼ା ସୁଧ ନେବ ।

ନ ତ୍ୱେବାଧୌ ସୋପକାରେ କୌସୀଦୀଂ ବୃଦ୍ଧିମାପ୍ନୁୟାତ୍ ।
ନ ଚାଧେଃ କାଳସଂରୋଧାନ୍ନିସର୍ଗୋଽସ୍ତି ନ ବିକ୍ରୟଃ । ୧୪୩ ।

ଭୂମି ଗୋ ଦାସାଦି ଭୋଗ୍ୟପଦାର୍ଥ ବନ୍ଧକ ରଖି ଋଣନେଲେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ସୁଧ ନେବ ନାହିଁ ଏବଂ ବନ୍ଧାପଦାର୍ଥ ବହୁକାଳ ପଡ଼ି ରହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟତ୍ର ବନ୍ଧା ବା ବିକିଦେବାର ମହାଜନର ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ନ ଭୋକ୍ତବ୍ୟୋ ବଳାଦାଧିର୍ଭୁଞ୍ଜାନୋ ବୃଦ୍ଧିମୁତ୍ସୃଜେତ୍ ।
ମୂଲ୍ୟେନ ତୋଷୟେଚ୍ଚୈନମାଧିସ୍ତେନୋଽନ୍ୟଥା ଭବେତ୍ । ୧୪୪ ।

ବନ୍ଧକ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଳପୂର୍ବକ ଭୋଗ କରିବ ନାହିଁ; ଭୋଗ କଲେ ସୁଧ ଛାଡ଼ିଦେବ ଅଥବା ବନ୍ଧକଦାତାକୁ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବ—ଅନ୍ୟଥା ବନ୍ଧକଚୋର ହେବ ।

ଆଧିଶ୍ଚୋପନିଧିଶ୍ଚୋଭୌ ନ କାଳାତ୍ୟୟମର୍ହତଃ ।
ଅବହାର୍ଯ୍ୟୌ ଭବେତାଂ ତୌ ଦୀର୍ଘକାଳମବସ୍ଥିତୌ । ୧୪୫ ।

ଆଧି (ବନ୍ଧକ) ଓ ଉପନିଧି (ଅମାନତ ବା ଗଚ୍ଛିତ) ଏ ଦୁଇର ସ୍ୱତ୍ୱ କାଳାତୀତ ଯୋଗେ, ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଧିକଦିନ ରହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାମୀ ମାଗିବ ସେତେବେଳେ ନେଇ ପାରିବ ।

*— ୧୩୯ ଓ ୧୪୦ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ପ୍ରୀତ୍ୟା ଭୁଜ୍ୟମାନାନି ନ ନଶ୍ୟନ୍ତି କଦାଚନ ।
ଧେନୁରୁଷ୍ଟ୍ରୋ ବହନ୍ନଶ୍ୱୋ ଯଶ୍ଚ ଦମ୍ୟଃ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟତେ ।୧୪୬।

ଧେନୁ, ଉଷ୍ଟ୍ର, ଚଢ଼ିବା ଘୋଡ଼ା ବା ମଣ କରିବା ସକାଶେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବଳଦ ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ଅପରାପର ଦ୍ରବ୍ୟ ଯାହା ପ୍ରୀତିପୂର୍ବକ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଦିଆଯାଇଥାଏ କେବେ ନଷ୍ଟ (ତମାଦି) ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯତ୍କିଞ୍ଚିଦ୍ଦଶବର୍ଷାଣି ସନ୍ନିଧୌ ପ୍ରେକ୍ଷତେ ଧନୀ ।
ଭୁଜ୍ୟମାନଂ ପରୈସ୍ତୂଷ୍ଣୀଂ ନ ସ ତଲ୍ଲବ୍ଧୁମର୍ହତି ।୧୪୭।

ଯେବେ ସ୍ୱାମୀ ଆପଣା ପଦାର୍ଥ ଅନ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃକ ଦଶବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପଭୁକ୍ତ ହେଉଥିବା ଦେଖି ମୂକ ତୁନ ହୋଇ ରହୁଥାଏ ତେବେ ସେ ବସ୍ତୁ ସେ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ଅଜଡ଼ଶ୍ଚେଦପୋଗଣ୍ଡୋ ବିଷୟେ ଚାସ୍ୟ ଭୁଜ୍ୟତେ ।
ଭଗ୍ନଂ ତଦ୍ ବ୍ୟବହାରେଣ ଭୋକ୍ତା ତଦ୍ଦ୍ରବ୍ୟମର୍ହତି ।୧୪୮।

ଯେବେ ବସ୍ତୁସ୍ୱାମୀ ପାଗଳ କମ୍ବା ପିଲା ନ ହୁଏ ଏବଂ ତାହା ସମକ୍ଷରେ ଅପର ଭୋଗ କରେ ତେବେ ବ୍ୟବହାରମତେ ବସ୍ତୁସ୍ୱାମୀର ଅଧିକାର ତହିଁରୁ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ଏବଂ ଭୋକ୍ତା ତାହା ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ।

ଆଧିଃ ସୀମା ବାଳଧନଂ ନିକ୍ଷେପୋପନିଧିଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ରାଜସ୍ୱଂ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୱଂ ଚ ନ ଭୋଗେନ ପ୍ରଣଶ୍ୟତି । ୧୪୯ ।

ବନ୍ଧକ, କ୍ଷେତ୍ରାଦିର ସୀମା, ବାଳକର ଧନ, ଗଚ୍ଛିତ ଧନ, ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ପଦାର୍ଥ, ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ (ଦାସୀ) ଖଜଣା ବା ଶ୍ରୋତ୍ରିୟର ଧନ ଏସବୁ ଭୋଗ ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯଃ ସ୍ୱାମିନାଽନନୁଜ୍ଞାତମାଧିଂ ଭୁଙ୍କ୍ତେଽବିଚକ୍ଷଣଃ ।
ତେନାର୍ଦ୍ଧବୃଦ୍ଧିର୍ମୋକ୍ତବ୍ୟା ତସ୍ୟ ଭୋଗସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିଃ ।୧୫୦।*

ଯେଉଁ ଅବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାମିର ଅନୁମତି ବ୍ୟତୀତ ବନ୍ଧକଦ୍ରବ୍ୟ ଭୋଗ କରେ ସେ ହେତୁ ତାହାକୁ ସୁଦର ଅର୍ଦ୍ଧେକ କ୍ଷତିପୂରଣ ସକାଶେ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ହେବ ।

କୁସୀଦବୃଦ୍ଧିର୍ଦ୍ୱୈଗୁଣ୍ୟଂ ନାତ୍ୟେତି ସକୃଦାହୃତା ।
ଧାନ୍ୟେ ସଦେ ଲବେ ବାହ୍ୟେ ନାତିକ୍ରାମତି ପଞ୍ଚତାମ୍ ।୧୫୧।

ଏକାବେଳକେ ମୂଳଧନ ଓ ସୁଦ ଆଦାୟ କଲେ ଧନବୃଦ୍ଧି ଦ୍ୱିଗୁଣରୁ ଅଧିକ ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ ଧାନ, ଗଛର ଫଳ, ଊର୍ଣ୍ଣାଦି ଲୋମ ଓ ବଳଦାଦି ବାହନରେ ସୁଦ ଅସଲ ପାଞ୍ଚଗୁଣରୁ ଅଧିକ ହେବ ନାହିଁ ।

କୃତାନୁସାରାଦଧିକା ବ୍ୟତିରିକ୍ତା ନ ସିଧ୍ୟତି ।
କୁସୀଦପଥମାହୁସ୍ତଂ ପଞ୍ଚକଂ ଶତମର୍ହତି ।୧୫୨।

ଉକ୍ତ ରୀତି ଏଥିର ବିପରୀତ ଅଧିକ ସୁଦ ଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ ନେବା ସିଦ୍ଧ ନୁହେ, ଅଧିକ ହେଲେ ଶତକଡ଼ା ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ସୁଦେ ନେବା କୁସୀଦମାର୍ଗ ବୋଲିଯାଏ ।

---

*—କୌଣସି ୨ ପାଠରେ 'ମୋକ୍ତବ୍ୟା' ସ୍ଥାନରେ 'ଭୋକ୍ତବ୍ୟା' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାତିସାଂବତ୍ସରୀଂ ବୃଦ୍ଧିଂ ନ ଚାଦୃଷ୍ଟାଂ ପୁନର୍ହରେତ୍ ।
ଚକ୍ରବୃଦ୍ଧିଃ କାଳବୃଦ୍ଧିଃ କାରିତା କାୟିକା ଚ ଯା ।୧୫୩।

ମାସେ ଦୁଇମାସକର ବର୍ଷକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଦ ଆଦାୟ କରିବ—ଏକବର୍ଷ ଅତିକ୍ରମ କରି ସୁଦ ଆଦାୟର ସ୍ଥିର କରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଶାସ୍ତ୍ରବହିର୍ଭୂତ ସୁଦ ନେବ ନାହିଁ, ଚକ୍ରବୃଦ୍ଧି ବା କାଳବୃଦ୍ଧି ରୂପରେ କିମ୍ବା କାୟିକ ପରିଶ୍ରମ କରାଇ ସୁଦ ଉପରେ ସୁଦ ନେବ ନାହିଁ ।

ଋଣଂ ଦାତୁମଶକ୍ତୋ ଯଃ କର୍ତ୍ତୁମିଚ୍ଛେତ୍ ପୁନଃ କ୍ରିୟାମ୍ ।
ସ ଦତ୍ତ୍ୱା ନିର୍ଜିତାଂ ବୃଦ୍ଧିଂ କରଣଂ ପରିବର୍ତ୍ତୟେତ୍ ।୧୫୪।

ଯେ ଋଣ ଆଦାୟ ଦେବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହେବ ଏବଂ ହେସାବ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛିବ ସେ ସୁଦ ତୁଟାଇ କରଣ (ଋଣପତ୍ର) ବଦଳାଇ ଦେବ ।

ଅଦର୍ଶୟିତ୍ୱା ତତ୍ରୈବ ହିରଣ୍ୟଂ ପରିବର୍ତ୍ତୟେତ୍ ।
ଯାବତୀ ସମ୍ଭବେଦ୍ବୃଦ୍ଧିସ୍ତାବତୀଂ ଦାତୁମର୍ହତି । ୧୫୫ ।

ଯଦି ସୁଦ ଆଦାୟ ହୋଇ ନ ପାରିବ ତେବେ ମୂଳଧନରେ ସୁଦକୁ ମିଶାଇ ଦେବ ଓ ତହିଁ ଉପରେ ଯେ ସୁଦ ହେବ ତାହା ସେ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ଚକ୍ରବୃଦ୍ଧିଂ ସମାରୂଢ଼ୋ ଦେଶକାଳବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ ।
ଅତିକ୍ରମନ୍ ଦେଶକାଳୌ ନ ତତ୍ଫଳମବାପ୍ନୁୟାତ୍ ।୧୫୬।

ଚକ୍ରବୃଦ୍ଧି ଆଶ୍ରୟକାରୀ ମହାଜନ ଦେଶକାଳର ବ୍ୟବସ୍ଥାଧୀନ ରହିବ—ଦେଶକାଳକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଫଳଭୋଗୀ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ସମୁଦ୍ରଯାନକୁଶଳା ଦେଶକାଳାର୍ଥଦର୍ଶିନଃ ।
ସ୍ଥାପୟନ୍ତି ତୁ ଯାଂ ବୃଦ୍ଧିଂ ସା ତତ୍ରାଧିଗମଂ ପ୍ରତି ।୧୫୭।

ସମୁଦ୍ର ଓ ସ୍ଥଳପଥ ଯାନରେ କୁଶଳ ଓ ଦେଶକାଳାର୍ଥଦର୍ଶୀ (ଏତେଦୂର ଏତେଦିନରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏତେ ଲାଭ ହେବ ଜାଣିବା) ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧି ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି ତାହାହିଁ ପ୍ରମାଣ ଅଟେ ।

ଯୋ ଯସ୍ୟ ପ୍ରତିଭୂସ୍ତିଷ୍ଠେଦ୍ଦର୍ଶନାୟେହ ମାନବଃ ।
ଅଦର୍ଶୟନ୍ ସ ତଂ ତସ୍ୟ ପ୍ରୟଚ୍ଛେତ୍ ସ୍ୱଧନାଦୃଣମ୍ ।୧୫୮।

ଯେଉଁବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାକୁ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ କରାଇବାରେ ଜାମିନ୍ ଥାଏ ସେ ତାହାକୁ ଉପସ୍ଥିତ କରାଇ ନ ପାରିଲେ ଆପଣା ଧନରୁ ଋଣ ଆଦାୟ ଦେବ ।

ପ୍ରାତିଭାବ୍ୟଂ ବୃଥାଦାନମାକ୍ଷିକଂ ସୌରିକଂ ଚ ଯତ୍ ।
ଦଣ୍ଡଶୁଲ୍କାବଶେଷଂ ଚ ନ ପୁତ୍ରୋ ଦାତୁମର୍ହତି ।୧୫୯।

ଜାମିନ ଟଙ୍କା, ବୃଥାଦାନ, ଜୁଆଖେଳଟଙ୍କା, ସୁରାପାନ ଟଙ୍କା କିମ୍ବା ଦଣ୍ଡ ବା ଶୁଳ୍କର ଅବଶେଷ ଦେୟ [ପିତା ମରିଗଲେ] ପୁତ୍ର ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହେ ।

ଦର୍ଶନପ୍ରାତିଭାବ୍ୟେ ତୁ ବିଧିଃ ସ୍ୟାତ୍ ପୂର୍ବଚୋଦିତଃ ।
ଦାନପ୍ରତିଭୁବି ପ୍ରେତେ ଦାୟାଦାନପି ଦାପୟେତ୍ ।୧୬୦।

ଉପସ୍ଥିତ କରାଇବାର ଜାମିନ ଟଙ୍କାର ଏହି ପୂର୍ବୋକ୍ତ ବିଧି ଅଟେ, ମାତ୍ର ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ଦେବା ସକାଶେ ଜାମିନ ହୋଇଥିଲେ [ପୁତ୍ରାଦି] ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନେ ଆଦାୟ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଦାତରି ପୁନର୍ଦାତା ବିଜ୍ଞାତପ୍ରକୃତାବୃଣମ୍ ।
ପଶ୍ଚାତ୍ପ୍ରତିଭୁବି ପ୍ରେତେ ପରୀପ୍ସେତ୍କେନ ହେତୁନା । ୧୬୧ ।

ଦର୍ଶନପ୍ରତିଭୂ ବା ପ୍ରତ୍ୟୟପ୍ରତିଭୂ ଯେ ଋଣ ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ନ ଥିବା ଜଣାଥାଏ ସେ ମରିଗଲେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଦାୟ ଦେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।।

ନିରାଦିଷ୍ଟଧନଶ୍ଚେତ୍ତୁ ପ୍ରତିଭୂଃ ସ୍ୟାଦଲଂଧନଃ ।
ସ୍ୱଧନାଦେବ ତଦ୍ଦଦ୍ୟାନ୍ନିରାଦିଷ୍ଟ ଇତି ସ୍ଥିତିଃ । ୧୬୨ ।

ଯେବେ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ଦେବାର ଜାମିନ ହୋଇ ଅଧମର୍ଣ୍ଣ ନିକଟରୁ ଆଦାୟକର ଥାଏ ତେବେ ଅଧମର୍ଣ୍ଣ ନ କହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଟଙ୍କା ତାହାର ଧନରୁ ଆଦାୟ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ମତ୍ତୋନ୍ମତ୍ତାର୍ତ୍ତାଧ୍ୟଧୀନୈର୍ବାଲେନ ସ୍ଥବିରେଣ ବା ।
ଅସମ୍ବଦ୍ଧକୃତଶ୍ଚୈବ ବ୍ୟବହାରୋ ନ ସିଧ୍ୟତି । ୧୬୩ ।

ମତ୍ତ, ଉନ୍ମତ୍ତ, ଆର୍ତ୍ତ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧୀନ ପିଲା, ବୁଢ଼ା ଅଥବା ପୂର୍ବାପର ରହିତ ବ୍ୟବହାର (ଋଣଦାନାଦି) ସିଦ୍ଧ ନୁହେଁ ।

ସତ୍ୟା ନ ଭାଷା ଭବତି ଯଦ୍ୟପି ସ୍ୟାତ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ।
ବହିଶ୍ଚେଦ୍ଭାଷ୍ୟତେ ଧର୍ମାନ୍ନିୟତାଦ୍ ବ୍ୟାବହାରିକାତ୍ । ୧୬୪ ।

ମୁଁ ଏହା କରିବି ଏ କଥା ବାହାରେ ଲେଖ୍ୟାଦିଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର କଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ଶାସ୍ତ୍ରବିରୁଦ୍ଧ ହେଲେ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗଣ୍ୟ ହେବ ।

ଯୋଗାଧମନବିକ୍ରୀତଂ ଯୋଗଦାନପ୍ରତିଗ୍ରହମ୍ ।
ଯତ୍ର ବାପ୍ୟୁପଧିଂ ପଶ୍ୟେତ୍ତତ୍ସର୍ବଂ ବିନିବର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୧୬୫ ।

ଛଳକୃତ ବନ୍ଧକ, ବିକ୍ରୟ, ଦାନ, ପ୍ରତିଗ୍ରହ ବା ଅମାନତ ଦେଖାଗଲେ ସେଠାରେ ବିଚାରପତି ସେ ସବୁ ନିବାରଣ କରିବେ ।

ଗ୍ରହୀତା ଯଦି ନଷ୍ଟଃ ସ୍ୟାତ୍ କୁଟୁମ୍ବାର୍ଥେ କୃତୋ ବ୍ୟୟଃ ।
ଦାତବ୍ୟଂ ବାନ୍ଧବୈସ୍ତତ୍ସ୍ୟାତ୍ ପ୍ରବିଭକ୍ତୈରପି ସ୍ୱତଃ । ୧୬୬ ।

ଯେବେ ଖାତକ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷଣାର୍ଥେ ଋଣକରି ମରିଯିବ ତେବେ ଅବିଭକ୍ତ ବା ବିଭକ୍ତ ପରିବାରର ସମସ୍ତ ବାନ୍ଧବମାନେ ଆପଣା ଧନରୁ ଆଦାୟ ଦେବେ ।

କୁଟୁମ୍ବାର୍ଥେଽଧ୍ୟଧୀନୋଽପି ବ୍ୟବହାରଂ ଯମାଚରେତ୍ ।
ସ୍ୱଦେଶେ ବା ବିଦେଶେ ବା ତଂ ଜ୍ୟାୟାନ୍ନ ବିଚାଳୟେତ୍ । ୧୬୭ ।

ଯଦି କୌଣସି (ପୁତ୍ରାଦି) ଅଧୀନ ବ୍ୟକ୍ତି କୁଟୁମ୍ବପୋଷଣ ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱଦେଶ ବା ବିଦେଶରେ ବ୍ୟବହାର କରେ ତେବେ ଘରର କର୍ତ୍ତା ତାହାକୁ ବିଚଳିତ କରିବେ ନାହିଁ [ସ୍ୱୀକାର କରିବେ] ।

ବଳାଦ୍ଦତ୍ତଂ ବଳାଦ୍ଭୁକ୍ତଂ ବଳାଦ୍ୟଚ୍ଚାପି ଲେଖିତମ୍ ।
ସର୍ବାନ୍ ବଳକୃତାନର୍ଥାନକୃତାନ୍ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ । ୧୬୮ । *

ବଳପୂର୍ବକ ଯାହା ଦତ୍ତ, ଭୁକ୍ତ ବା ଲେଖା ହୋଇଥିବ ଏବଂ ସକଳ ପ୍ରକାର ବଳପ୍ରୟୋଗ ପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

ତ୍ରୟଃ ପରାର୍ଥେ କ୍ଲିଶ୍ୟନ୍ତି ସାକ୍ଷିଣଃ ପ୍ରତିଭୂଃ କୁଳମ୍ ।
ଚତ୍ୱାରସ୍ତୂପଚୀୟନ୍ତେ ବିପ୍ର ଆଢ୍ୟୋ ବଣିଙ୍ ନୃପଃ । ୧୬୯ ।

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାକ୍ଷୀ, ପ୍ରତଭୂ ଓ କୁଳ [ଧର୍ମାର୍ଥ ବ୍ୟବହାରଦ୍ରଷ୍ଟା ବା ମଧ୍ୟସ୍ଥ] ଏ ତିନ ପରସକାଶେ କଷ୍ଟ ପାନ୍ତି; ଆଉ ବ୍ରାହ୍ମଣ,-ଧନୀ, ବଣିକ ଓ ରାଜା ଏ ଚାରି ପରଠାରୁ [ନେଇ] ବଢ଼ନ୍ତି

ଅନାଦେୟଂ ନାଦଦୀତ ପରିକ୍ଷୀଣୋଽପି ପାର୍ଥିବଃ ।
ନ ଚାଦେୟଂ ସମୃଦ୍ଧୋଽପି ସୂକ୍ଷ୍ମମପ୍ୟର୍ଥମୁତ୍ସୃଜେତ୍ । ୧୭୦ ।

କ୍ଷୀଣଧନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ରାଜା ନେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ ଧନ ନେବନାହିଁ ଏବଂ ସମୃଦ୍ଧଶାଳୀ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଉଚିତ ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନ ଅଳ୍ପ ହେଲେହେଁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଅନାଦେୟସ୍ୟ ଚାଦାନାଦାଦେୟସ୍ୟ ଚ ବର୍ଜନାତ୍ ।
ଦୌର୍ବଲ୍ୟଂ ଖ୍ୟାପ୍ୟତେ ରାଜ୍ଞଃ ସ ପ୍ରେତ୍ୟେହ ଚ ନଶ୍ୟତି । ୧୭୧ ।

ଅଗ୍ରାହ୍ୟର ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ଗ୍ରାହ୍ୟତ୍ୟାଗରୁ ରାଜାର ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୁଏ ଏବଂ ସେ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରୁ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ସ୍ୱାଦାନାଦ୍ୱର୍ଣ୍ଣସଂସର୍ଗାତ୍ତ୍ୱବଲାନାଞ୍ଚ ରକ୍ଷଣାତ୍ ।
ବଲଂ ସଞ୍ଜାୟତେ ରାଜ୍ଞଃ ସ ପ୍ରେତ୍ୟେହ ଚ ବର୍ଦ୍ଧତେ । ୧୭୨ ।

[ନ୍ୟାଯ୍ୟୋଚିତ] ଧନର ଗ୍ରହଣ, ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ନିୟମରେ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ଦୁର୍ବଳର ରକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ରାଜାର ବଳ ହୁଏ ଓ ସେ [ରାଜା] ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ଉନ୍ନତି ଲାଭ କରେ ।

ତସ୍ମାଦ୍ୟମଇବ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ୱୟଂ ହିତ୍ୱା ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟେ ।
ବର୍ତ୍ତେତ ଯାମ୍ୟୟା ବୃତ୍ତ୍ୟା ଜିତକ୍ରୋଧୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୧୭୩ ।

ସେହି ହେତୁରୁ ଯମ ସମାନ ରାଜା ଆପଣାର ହିତାହିତ ଛାଡ଼ି ଜିତକ୍ରୋଧ ଓ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ଯମରାଜ [ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ଈଶ୍ୱର) ସମାନ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରେ ସମବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ।

ଯସ୍ତ୍ୱଧର୍ମେଣ କାର୍ଯ୍ୟାଣି ମୋହାତ୍କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନରାଧିପଃ ।
ଅଚିରାତ୍ତଂ ଦୁରାତ୍ମାନଂ ବଶେ କୁର୍ବନ୍ତି ଶତ୍ରବଃ । ୧୭୪ ।

ଯେଉଁ ରାଜା ଅଜ୍ଞାନବଶରୁ ଅଧର୍ମରେ ବ୍ୟାବହାରିକ କାର୍ଯ୍ୟକରେ ସେହି ଦୁରାତ୍ମାକୁ ଶୀଘ୍ର ଶତ୍ରୁ ବଶ କରି ପକାଏ ।

କାମକ୍ରୋଧୌ ତୁ ସଂଯମ୍ୟ ଯୋଽର୍ଥାନ୍ ଧର୍ମେଣ ପଶ୍ୟତି ।
ପ୍ରଜାସ୍ତମନୁବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ସମୁଦ୍ରମିବ ସିନ୍ଧବଃ । ୧୭୫ ।

ଯେଉଁ ରାଜା କାମ କ୍ରୋଧ ସଂଯମ କରି ଧର୍ମାନୁସାରେ ବ୍ୟବହାର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖେ ନଦୀମାନ ସମୁଦ୍ରର ଅନୁଗାମୀ ହେଲାପରି ପ୍ରଜାମାନେ ତାହାର ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ହୁଅନ୍ତି ।

ଯଃ ସାଧୟନ୍ତଂ ଛନ୍ଦେନ ବେଦୟେଦ୍ଧନିକଂ ନୃପେ ।
ସ ରାଜ୍ଞା ତଚ୍ଚତୁର୍ଭାଗଂ ଦାପ୍ୟସ୍ତସ୍ୟ ଚ ତଦ୍ଧନମ୍ । ୧୭୬ ।

ଯେଉଁ ଖାତକ ମିଥ୍ୟାରେ ରାଜା ସମୀପରେ ଏପରି ଆବେଦନ କରେ ଯେ ମହାଜନ ତାହାଠାରୁ ଋଣ ଆଦାୟ କରି ନେଇଅଛି ତେବେ ରାଜା ଖାତକଠାରୁ ଋଣ ଟଙ୍କା ଓ ତାହାର ଚତୁର୍ଥଭାଗ ଦଣ୍ଡ ସ୍ୱରୂପ ଆଦାୟ କରି ଦେବ ।

କର୍ମଣାପି ସମଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଧନିକାୟାଧମର୍ଣ୍ଣିକଃ ।
ସମୋଽବକୃଷ୍ଟଜାତିସ୍ତୁ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଛ୍ରେୟାଂସ୍ତୁ ତଚ୍ଛନୈଃ । ୧୭୭ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମହାଜନର ଋଣଟଙ୍କା ଆଦାୟ ଦେବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହେଲେ ଖାତକ (ମହାଜନର) ସମାନ ଜାତି ବା ନିକୃଷ୍ଟ ଜାତି ହୋଇଥିଲେ ସ୍ୱଜାତ୍ୟନୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଦ୍ୱାରା ଦେଇଦେବ ମାତ୍ର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଜାତି ହୋଇଥିଲେ ଧୀରେ ୨ ଟଙ୍କା ଦେବ ।

ଅନେନ ବିଧିନା ରାଜା ମିଥ୍ୟା ବିବଦତାଂ ନୃଣାମ୍ ।
ସାକ୍ଷିପ୍ରତ୍ୟୟସିଦ୍ଧାନି କାର୍ଯ୍ୟାଣି ସମତାଂ ନୟେତ୍ । ୧୭୮ ।

ରାଜା ଏହି ବିଧିରେ ପରସ୍ପର ବିବାଦମାନ ଲୋକମାନଙ୍କର ସାକ୍ଷୀ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସମଭାବେ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିବ ।

କୁଳଜେ ବୃତ୍ତସମ୍ପନ୍ନେ ଧର୍ମଜ୍ଞେ ସତ୍ୟବାଦିନି ।
ମହାପକ୍ଷେ ଧନିନ୍ୟାର୍ଯ୍ୟେ ନିକ୍ଷେପଂ ନିକ୍ଷିପେଦ୍ବୁଧଃ । ୧୭୯ ।

ସଦ୍‌ବଂଶଜାତ, ସଦାଚାରୀ, ଧର୍ମଜ୍ଞ, ସତ୍ୟଭାଷୀ, ବହୁପରିବାରଯୁକ୍ତ, ଧନବାନ୍ ଓ ସରଳସ୍ୱଭାବ ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଲୋକ ଗଚ୍ଛିତ ରଖାଇବ ।

ଯୋ ଯଥା ନିକ୍ଷିପେଦ୍ଧସ୍ତେ ଯମର୍ଥଂ ଯସ୍ୟ ମାନବଃ ।
ସ ତଥୈବ ଗ୍ରହୀତବ୍ୟୋ ଯଥାଦାୟସ୍ତଥା ଗ୍ରହଃ । ୧୮୦ ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯାହା ହାତରେ ରଖିବ ସେ ତାହାକୁ ସେହିପରି ନେବା ଉଚିତ; ଯେରୂପ ଦେଇଥିବ ସେହିରୂପ ନେବ ।

ଯୋ ନିକ୍ଷେପଂ ଯାଚ୍ୟମାନୋ ନିକ୍ଷେପ୍ତୁର୍ନ ପ୍ରୟଚ୍ଛତି ।
ସ ଯାଚ୍ୟଃ ପ୍ରାଡ୍‌ବିବାକେନ ତନ୍ନିକ୍ଷେପ୍ତୁରସନ୍ନିଧୌ । ୧୮୧ ।

ଯେ ଗଚ୍ଛିତ ଧନ ରଖି ତାହା ମାଗିଲେ ନ ଦେବ ଗଚ୍ଛିତ ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସାକ୍ଷାତରେ ବିଚାରପତି ତାହାର ଏହିପରି ବିଚାର କରିବ ।

ସାକ୍ଷ୍ୟଭାବେ ପ୍ରଣିଧିଭିର୍ବୟୋରୂପସମନ୍ୱିତୈଃ ।
ଅପଦେଶୈଶ୍ଚ ସନ୍ନ୍ୟସ୍ୟ ହିରଣ୍ୟଂ ତସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱତଃ । ୧୮୨ ।

ସାକ୍ଷୀର ଅଭାବ ହେଲେ ତତ୍ତ୍ୱାନୁସନ୍ଧାନ ସକାଶେ ବିଚାରପତି ଛଦ୍ମବେଶଧାରୀ ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ରୂପବାନ୍ ଅନୁଚରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଧନ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ଗଚ୍ଛିତ ରଖାଇବ ।

ସ ଯଦି ପ୍ରତିପଦ୍ୟେତ ଯଥାନ୍ୟସ୍ତଂ ଯଥାକୃତମ୍ ।
ନ ତତ୍ର ବିଦ୍ୟତେ କିଞ୍ଚିଦ୍‌ଯତ୍ପରୈରଭିଯୁଜ୍ୟତେ । ୧୮୩ ।

ଯେବେ ସେ ଅନୁଚରମାନଙ୍କର ଆପଣା ଗଚ୍ଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେପରି ଭାବରେ ଦେଇଥିବେ ସେହିପରି ଭାବରେ ପାଇଯାଏ ତେବେ ଅପର ଯେ ଗଚ୍ଛିତ ନ ପାଇବାର ଅଭିଯୋଗ କରିଥିବ ତାହାର କିଛି ନାହିଁ ।

ତେଷାଂ ନ ଦଦ୍ୟାଦ୍ୟଦି ତୁ ତଦ୍ଧିରଣ୍ୟଂ ଯଥାବିଧି ।
ଉଭୌ ନିଗୃହ୍ୟ ଦାପ୍ୟଃ ସ୍ୟାଦିତି ଧର୍ମସ୍ୟ ଧାରଣା । ୧୮୪ ।

ଯଦି ସେମାନଙ୍କର ଗଚ୍ଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯଥାବିଧି ନ ଦିଏ ତେବେ ତାହାକୁ ଧରି ପ୍ରଥମ ଦାବୀ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅନୁଚରମାନଙ୍କର ଉଭୟ ଗଚ୍ଛିତ ଆଦାୟ କରିଦେବ ; ଏହାହିଁ ଧର୍ମର ଧାରଣା ।

ନିକ୍ଷେପୋପନିଧୀ ନିତ୍ୟଂ ନ ଦେୟୌ ପ୍ରତ୍ୟନନ୍ତରେ ।
ନଶ୍ୟତୋ ବିନିପାତେ ତାବନିପାତେ ତ୍ୱନାଶିନୌ । ୧୮୫ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନିକ୍ଷେପ ଓ ଉପନିଧି ଗଚ୍ଛିତକାରୀ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ତାହାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କୁ ଦେବନାହିଁ ; କାରଣ ପ୍ରକୃତ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀର ବିନାଶ ହେଲେ ତାହା ନଷ୍ଟହେବାର ସମ୍ଭାବନା ମାତ୍ର ଜୀବିତ ଥିଲେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ସ୍ୱୟମେବ ତୁ ଯୋ ଦଦ୍ୟାନ୍ମୃତସ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟନନ୍ତରେ ।
ନ ସ ରାଜ୍ଞାଭିଯୋକ୍ତବ୍ୟୋ ନ ନିକ୍ଷେପ୍ତୁଶ୍ଚ ବନ୍ଧୁଭିଃ । ୧୮୬ ।

ମୃତ ନିକ୍ଷେପ୍ତାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କୁ ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଗଚ୍ଛିତ ଧନ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକ୍ରମେ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରେ ରାଜା ଓ ନିକ୍ଷେପ୍ତାର ବନ୍ଧୁବର୍ଗ ତାହା ନିକଟରେ ଆଉ ଧନ ଅଛି ବୋଲି ଅନୁଯୋଗ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଅଚ୍ଛଲେନୈବ ଚାନ୍ୱିଚ୍ଛେତ୍ତମର୍ଥଂ ପ୍ରୀତିପୂର୍ବକମ୍ ।
ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ତସ୍ୟ ବା ବୃତ୍ତଂ ସାମ୍ନୈବ ପରିସାଧୟେତ୍ । ୧୮୭ ।

ଯଦି ଏଭଳି ଅନୁଯୋଗ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ତେବେ ରାଜା କପଟ ବ୍ୟବହାର ପରିତ୍ୟାଗ କରି ପ୍ରୀତି ସହକାରେ ସେହି ଅର୍ଥ ପାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ଏବଂ ଗଚ୍ଛିତ ରକ୍ଷାକାରୀର ଚରିତ୍ର ବିଚାର କରି ସାନ୍ତ୍ୱନା ବାକ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ କରିବ ।

ନିକ୍ଷେପେଷ୍ୱେଷୁ ସର୍ବେଷୁ ବିଧିଃ ସ୍ୟାତ୍ପରିସାଧନେ ।
ସମୁଦ୍ରେ ନାପ୍ନୁୟାତ୍କିଞ୍ଚିଦ୍ୟଦି ତସ୍ମାନ୍ନ ସଂହରେତ୍ । ୧୮୮ ।

ସମୁଦାୟ ଗଚ୍ଛିତ ଧନ ପ୍ରାପ୍ତିର ଏହି ବିଧି ବୋଲିଗଲା; ଯଦି ମୁଦ୍ରାଙ୍କିତ (ମୋହରଯୁକ୍ତ) ହୋଇ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥାଏ ତେବେ ତାହା ମୋହରସଂଯୁକ୍ତରୂପେ ଫେରାଇ ଦେଲେ ତହିଁରୁ ବାହାର କରିନେଇ ଥିବାର କିଛି ଶଙ୍କା ନ ଥାଏ ।

ଚୌରୈର୍ହୃତଂ ଜଲେନୋଢମଗ୍ନିନା ଦଗ୍ଧମେବ ବା ।
ନ ଦଦ୍ୟାଦ୍ୟଦି ତସ୍ମାତ୍ସ ନ ସଂହରତି କିଞ୍ଚନ । ୧୮୯ ।

ଗଚ୍ଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଚୋର ଚୋରି କରି ନେଲେ ଅଥବା ପାଣିରେ ବୁଡିଗଲେ ଅବା ଅଗ୍ନିରେ ପୋଡିଗଲେ ଯଦି ତହିଁର ଗଚ୍ଛିତଧନଧାରୀ କିଛି ନ ପାଏ ତେବେ ସେ ଦେବ ନାହିଁ ।

ନିକ୍ଷେପସ୍ୟାପହର୍ତ୍ତାରମନିକ୍ଷେପ୍ତାରମେବ ଚ ।
ସର୍ବୈରୁପାୟୈରନ୍ୱିଚ୍ଛେଚ୍ଛପଥୈଶ୍ଚୈବ ବୈଦିକୈଃ । ୧୯୦ ।

ନିକ୍ଷେପର ଅପହରଣକାରୀ ଏବଂ ନିକ୍ଷେପ ନ କରି ଯେ ଦାବୀକରେ ତାହାକୁ ରାଜା ସମଗ୍ର ସାମାଦି ଉପାୟ ଓ ବୈଦିକ ଶପଥମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଠିକଣା ଲଗାଇବାର ଉଦ୍ୟୋଗ କରିବ ।

ଯୋ ନିକ୍ଷେପଂ ନାର୍ପୟତି ଯଶ୍ଚାନିକ୍ଷିପ୍ୟ ଯାଚତେ ।
ତାବୁଭୌ ଚୌରବଚ୍ଛାସ୍ୟୌ ଦାପ୍ୟୌ ବା ତତ୍ସମଂ ଦମମ୍ । ୧୯୧ ।

ଯେ ଗଚ୍ଛିତ ରଖି ନ ଦିଏ ଏବଂ ଯେ ଗଚ୍ଛିତ ନ ରଖି ଦାବୀକରେ ସେ ଉଭୟେ ଚୋର ପରି ଶାସ୍ତି ପାଇବା ଓ ତତ୍ପରିମାଣ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ।

ନିକ୍ଷେପସ୍ୟାପହର୍ତ୍ତାରଂ ତତ୍ସମଂ ଦାପୟେଦ୍ଦମମ୍ ।
ତଥୋପନିଧିହର୍ତ୍ତାରମବିଶେଷେଣ ପାର୍ଥିବଃ । ୧୯୨ ।

ଯେ ନିକ୍ଷେପ ଚୋରିକରେ ତଥା ଯେ ଉପନିଧି ହରଣ କରେ ତାହାକୁ ନିର୍ବିଶେଷରେ ରାଜା ତତ୍ସମାନ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉପଧାଭିଶ୍ଚ ଯଃ କଶ୍ଚିତ୍ ପରଦ୍ରବ୍ୟଂ ହରେନ୍ନରଃ ।
ସ ସହାୟଃ ସ ହନ୍ତବ୍ୟଃ ପ୍ରକାଶଂ ବିବିଧୈର୍ବଧୈଃ । ୧୯୩ ।

ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ମିଥ୍ୟା ପ୍ରତାରଣାଦି ଦ୍ୱାରା ପରଦ୍ରବ୍ୟ ହରଣ କରେ ରାଜା ତାହାକୁ ଓ ତାହାର ସହାୟକାରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ କରଚରଣ ଶିରଚ୍ଛେଦାଦି ନାନାପ୍ରକାର ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ନିକ୍ଷେପୋ ଯଃ କୃତୋ ଯେନ ଯାବାଂଶ୍ଚ କୁଳସନ୍ନିଧୌ ।
ତାବାନେବ ସ ବିଜ୍ଞେୟୋ ବିବ୍ରୁବନ୍ଦଣ୍ଡମର୍ହତି । ୧୯୪ ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦି ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଯେତେ ପରିମାଣ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ନିକ୍ଷେପ କରିଥିବ ତାହାର ପରିମାଣ ସାକ୍ଷୀର କଥାରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ଏବଂ ସେ ଅନ୍ୟଥା କହିଲେ ଦଣ୍ଡନୀୟ ହେବ ।

ମିଥୋ ଦାୟଃ କୃତୋ ଯେନ ଗୃହୀତୋ ମିଥ ଏବ ବା ।
ମିଥ ଏବ ପ୍ରଦାତବ୍ୟୋ ଯଥା ଦାୟସ୍ତଥା ଗ୍ରହଃ । ୧୯୫ ।

ଯେ ଗୋପନରେ ଗଚ୍ଛିତ ରଖିଥିବ ଏବଂ ଗୋପନରେ ନେଇଥିବ ସେ ତାହା ଗୋପନରେ ଦେଇଦେବ, କାରଣ ନେବା ଯେପରି ଦେବା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅଟେ ।

ନିକ୍ଷିପ୍ତସ୍ୟ ଧନସ୍ୟୈବଂ ପ୍ରୀତ୍ୟୋପନିହିତସ୍ୟ ଚ ।
ରାଜା ବିନିର୍ଣ୍ଣୟଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦକ୍ଷିଣ୍ୱନ୍ ନ୍ୟାସଧାରିଣମ୍ । ୧୯୬ ।

ନିକ୍ଷିପ୍ତ ଧନ ଏବଂ ପ୍ରୀତିହେତୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ସକାଶେ ଦିଆଯାଇ ଥିବା ପଦାର୍ଥ ରାଜା ଗଚ୍ଛିତ ରଖିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ପୀଡ଼ା ନ ଦେଇ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବ ।

ବିକ୍ରୀଣୀତେ ପରସ୍ୟ ସ୍ୱଂ ଯୋଽସ୍ୱାମୀ ସ୍ୱାମ୍ୟସମ୍ମତଃ ।
ନ ତଂ ନୟେତ ସାକ୍ଷ୍ୟନ୍ତୁ ସ୍ତେନମସ୍ତେନମାନିନମ୍ । ୧୯୭ ।

ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ୱାମୀ ନଥାଇ ସ୍ୱାମୀର ଅନୁମତି ବିନା ପରଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ କରେ ସେ ଆପଣାକୁ ସାଧୁ ମାନିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଚୋର, ରାଜା ତାହାର ସାକ୍ଷ୍ୟ ଘେନିବ ନାହିଁ ।

ଅବହାର୍ଯ୍ୟୋ ଭବେଚ୍ଚୈବ ସାନ୍ୱୟଃ ଷଟ୍ଶତଂ ଦମମ୍ ।
ନିରନ୍ୱୟୋଽନପସରଃ ପ୍ରାପ୍ତଃ ସ୍ୟାଚ୍ଚୌରକିଲ୍ବିଷମ୍ । ୧୯୮ ।

ଉକ୍ତ ଅସ୍ୱାମୀ ବିକ୍ରେତା ଯଦି ଦ୍ରବ୍ୟସ୍ୱାମୀର ବଂଶସ୍ଥ କେହି ହୁଏ ତେବେ ତାହାକୁ ଛଅଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ, ମାତ୍ର ବଂଶସ୍ଥ କିମ୍ବା ବଂଶୀୟ କାହାରଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଚୋର ସମାନ ଦଣ୍ଡନୀୟ ହେବ ।

ଅସ୍ୱାମିନା କୃତୋ ଯସ୍ତୁ ଦାୟୋ ବିକ୍ରୟ ଏବ ବା ।
ଅକୃତଃ ସ ତୁ ବିଜ୍ଞେୟୋ ବ୍ୟବହାରେ ଯଥାସ୍ଥିତିଃ । ୧୯୯ । *

ଅସ୍ୱାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି କର୍ତ୍ତୃକ ଯେ ଦାନ ବା ବିକ୍ରୟ ତାହା ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟରେ ଅସିଦ୍ଧ ଜାଣିବ ।

---

*—ଏଥିରେ ୧ମ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକରେ ଅଛି:—

ଅନେନ ବିଧିନା ଶାସ୍ତା କୁର୍ବନ୍ନସ୍ୱାମିବିକ୍ରୟମ୍ ।
ଅଜ୍ଞାନାଜ୍ଜ୍ଞାନପୂର୍ବନ୍ତୁ ଚୌରବଦ୍ଦଣ୍ଡମର୍ହତି ॥

ଅଜ୍ଞାନପୂର୍ବକ ଅସ୍ୱାମି ବିକ୍ରୟ କରିଥିଲେ ଏହି ବିଧିରେ ସେ ଶାସିତ ହେବ, ମାତ୍ର ଜ୍ଞାନପୂର୍ବକ କରିଥିଲେ ଚୋରପରି ଦଣ୍ଡନୀୟ ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ଭୋଗୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ଯତ୍ର ନ ଦୃଶ୍ୟେତାଗମଃ କ୍ୱଚିତ୍ ।
ଆଗମଃ କାରଣଂ ତତ୍ର ନ ସମ୍ଭୋଗ ଇତି ସ୍ଥିତି । ୨୦୦ ।

ଯେଉଁଠାରେ ବସ୍ତୁର ସମ୍ଭୋଗ ଦେଖାଯାଏ ମାତ୍ର ଦତ୍ତାଦି ରୂପ ଆଗମ ନାହିଁ ସେଠାରେ ସ୍ୱାମିତ୍ୱର ପ୍ରମାଣ ଉପଭୋଗଦ୍ୱାରା ହେବ ନାହିଁ, ଆଗମହିଁ ତହିଁର ପ୍ରମାଣ— ଏହା ଶାସ୍ତ୍ରମର୍ଯ୍ୟାଦା ।

ବିକ୍ରୟାଦ୍ ଯୋ ଧନଂ କିଞ୍ଚିଦ୍ ଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ କୁଳସନ୍ନିଧୌ ।
କ୍ରୟେଣ ସ ବିଶୁଦ୍ଧଂ ହି ନ୍ୟାୟତୋ ଲଭତେ ଧନମ୍ । ୨୦୧ ।

ଅନେକ ବ୍ୟବହାରୀ ସମକ୍ଷରେ ବିକ୍ରୟ କରିବାରୁ ଯେ ବସ୍ତୁ କଣାଯାଏ କ୍ରୟ କରିବାଦ୍ୱାରହିଁ ତାହା ବିଶୁଦ୍ଧ ନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ଲବ୍ଧ ହୁଏ ।

ଅଥ ମୂଳମନାହାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କ୍ରୟଶୋଧିତ ।
ଅଦଣ୍ଡ୍ୟୋ ମୁଚ୍ୟତେ ରାଜ୍ଞା ନାଷ୍ଟିକୋ ଲଭତେ ଧନମ୍ । ୨୦୨ ।

ଯଦି କ୍ରେତା ବିକ୍ରେତାକୁ (ମୃତ ବା ବିଦେଶଗମନାଦି ହେତୁ) ଦର୍ଶାଇ ନ ପାରେ ତଥାପି ପ୍ରକାଶ୍ୟ କ୍ରୟହେତୁ ସେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଏବଂ ରାଜାକର୍ତ୍ତୃକ ଦଣ୍ଡର ଅଯୋଗ୍ୟ ମାତ୍ର ଅସ୍ୱାମୀଠାରୁ କିଣିଥିଲେ ଧନସ୍ୱାମୀ ତାହା କ୍ରେତାଠାରୁ ପାଇବ ।

ନାନ୍ୟଦନ୍ୟେନ ସଂସୃଷ୍ଟରୂପଂ ବିକ୍ରୟମର୍ହତି ।
ନ ଚାସାରଂ ନ ଚ ନ୍ୟୂନଂ ନ ଦୂରେଣ ତିରୋହିତମ୍ । ୨୦୩ ।

ରୂପ ମିଳାଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏକଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ ବିକିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ଅଥବା ଅସାରକୁ ସାର ବୋଲି ଦେବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ମାପରେ ଊଣାକରି ଅଥବା ଦୂରରେ ଲୁଚାଇ ରଖି ବିକିବ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟାଂ ଚେଦ୍ଦର୍ଶୟିତ୍ୱାନ୍ୟା ବୋଢୁଃ କନ୍ୟା ପ୍ରଦୀୟତେ ।
ଉଭେ ତେ ଏକ ଶୁଳ୍କେନ ବହେଦିତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ ମନୁଃ । ୨୦୪ । *

ଯେବେ ଏକକନ୍ୟା ଦେଖାଇ ବିବାହ ସମୟରେ ଅନ୍ୟକନ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରେ ତେବେ ବର ଏକଶୁଳ୍କରେ ଉଭୟ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ ହେବ ଏହା ମନୁ ବୋଲିଅଛନ୍ତି ।

ନୋନ୍ମତ୍ତାୟା ନ କୁଷ୍ଠିନ୍ୟା ନ ଚ ଯା ସ୍ପୃଷ୍ଟମୈଥୁନା ।
ପୂର୍ବଂ ଦୋଷାନଭିଖ୍ୟାପ୍ୟ ପ୍ରଦାତା ଦଣ୍ଡମର୍ହତି । ୨୦୫ ।

ଉନ୍ମତ୍ତ, କୁଷ୍ଠରୋଗଗ୍ରସ୍ତା କିମ୍ବା ଯାହା ଅନ୍ୟତ ପୁରୁଷସମ୍ପର୍କ ହୋଇଅଛି ଏସବୁ ଦୋଷ ବିବାହ ପୂର୍ବେ ନ କହି ଯେ କନ୍ୟା ସମ୍ପ୍ରଦାନ କରେ ସେ ଦଣ୍ଡପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ।

ଋତ୍ୱିଗ୍ୟଦି ବୃତୋ ଯଜ୍ଞେ ସ୍ୱକର୍ମ ପରିହାପୟେତ୍ ।
ତସ୍ୟ କର୍ମାନୁରୂପେଣ ଦେୟୋଽଂଶଃ ସହକର୍ତ୍ତୃଭିଃ । ୨୦୬ ।

ଯଜ୍ଞରେ ବୃତ ହୋଇ ଋତ୍ୱିକ୍ (ରୋଗଆଦି ହେତୁ) ଆରବ୍ଧ କର୍ମ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେ କରିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟାନୁସାରେ କର୍ମକରିବା ଲୋକ (ଉଦ୍‌ଗାତା ଇତ୍ୟାଦି)ଙ୍କ ସହିତ ଦକ୍ଷିଣାଂଶ ପାଇବ ।

ଦକ୍ଷିଣାସୁ ଚ ଦତ୍ତାସୁ ସ୍ୱକର୍ମ ପରିହାପୟନ୍ ।
କୃତ୍ସ୍ନମେବ ଲଭେତାଂଶମନ୍ୟେନୈବ ଚ କାରୟେତ୍ । ୨୦୭ ।

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦକ୍ଷିଣା ପାଇ ସାରି ଥିଲେ ବ୍ୟାଧି ଇତ୍ୟାଦିରେ ପୀଡ଼ିତ ହେବା ହେତୁ ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ କରି ନଥିଲେ ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣା ଦେଇ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା କରାଇବ ।

ଯସ୍ମିନ୍ କର୍ମଣି ଯାସ୍ତୁ ସ୍ୟୁରୁକ୍ତାଃ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଦକ୍ଷିଣାଃ ।
ସ ଏବ ତା ଆଦଦୀତ ଭଜେରନ୍ ସର୍ବ ଏବ ବା ।୨୦୮।

ଯେଉଁ କର୍ମରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଏକ ଏକ ଅଙ୍ଗର ଦକ୍ଷିଣା ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁହା ଯାଇଅଛି ତାହା ସେହି ସେହି କର୍ମ କରାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇବ ଅଥବା ସମସ୍ତେ ବାଣ୍ଟି କରି ନେବେ ।

ରଥଂ ହରେତ ଚାଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁର୍ବ୍ରହ୍ମାଧାନେ ଚ ବାଜିନମ୍ ।
ହୋତା ବାପି ହରେଦଶ୍ୱମୁଦ୍‌ଗାତା ଚାପ୍ୟନଃ କ୍ରୟେ ।୨୦୯।

ଆଧାନରେ ରଥକୁ ଅଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁ ନେବ ଓ ବ୍ରହ୍ମା ଘୋଡ଼ା ନେବ ଏବଂ ହୋତା ମଧ୍ୟ ଘୋଡ଼ା ନେବ ଆଉ ଉଦ୍‌ଗାତା ସୋମବାହନ ଶକଟ ପାଇବ ।

ସର୍ବେଷାମର୍ଦ୍ଧିନୋ ମୁଖ୍ୟାସ୍ତଦର୍ଦ୍ଧେନାର୍ଦ୍ଧିନୋଽପରେ ।
ତୃତୀୟିନସ୍ତୃତୀୟାଂଶାଶ୍ଚତୁର୍ଥାଂଶାଶ୍ଚ ପାଦିନଃ ।୨୧୦।

ଋତ୍ୱିକ୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟ ଋତ୍ୱିକ୍ (ଚାରିଜଣ) ସମସ୍ତ ଦକ୍ଷିଣାର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ, ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାରିଜଣ ତହିଁର ଅର୍ଦ୍ଧେକ, ତୃତୀୟ ଚାରିଜଣ ତହିଁର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ଚାରିଜଣ ତହିଁର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଏହି ୧୬ ଜଣ ଋତ୍ୱିକ ଭାଗକରି ନେବ ।

ସମ୍ଭୂୟ ସ୍ୱାନି କର୍ମାଣି କୁର୍ବଦ୍ଭିରିହ ମାନବୈଃ ।
ଅନେନ ବିଧିଯୋଗେନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାଂଶ ପ୍ରକଳ୍ପନା ।୨୧୧।

ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ମିଳି ସଂସାରରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଏହି ବିଧିରେ ନିଜ ନିଜ ଅଂଶ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ନେବେ ।

ଧର୍ମାର୍ଥଂ ଯେନ ଦତ୍ତଂ ସ୍ୟାତ୍ କସ୍ମୈଚିଦ୍ ଯାଚତେ ଧନମ୍ ।
ପଶ୍ଚାଚ୍ଚ ନ ତଥା ତତ୍ ସ୍ୟାନ୍ନ ଦେୟଂ ତସ୍ୟ ତଦ୍ଭବେତ୍ ।୨୧୨।

ଯଦି କେହି କୌଣସି ଯାଚକକୁ ଧର୍ମାର୍ଥ କୌଣସି ଧନ ଦେଇଥିବ ବା ଦେବାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିବ ମାତ୍ର ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କଲେ ପଛକୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନ ତାହାର ହେବ ନାହିଁ କି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଧନ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ଯଦି ସଂସାଧୟେତ୍ତତ୍ତୁ ଦର୍ପାଲ୍ଲୋଭେନ ବା ପୁନଃ ।
ରାଜ୍ଞା ଦାପ୍ୟଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ସ୍ୟାତ୍ତସ୍ୟ ସ୍ତେୟସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିଃ ।୨୧୩।

ଯଦି ଦିଆଯାଇଥିବା ଧନକୁ ଅହଙ୍କାର ବା ଲୋଭରେ ଛଡ଼ାଇ ରଖେ ତେବେ ରାଜା ସେହି ଚୋରିର ନିଷ୍କୃତି ସକାଶେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ କରିବ ।

ଦତ୍ତସ୍ୟୈଷୋଦିତା ଧର୍ମ୍ୟା ଯଥାବଦନପକ୍ରିୟା ।
ଅତଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ବେତନସ୍ୟାନପକ୍ରିୟାମ୍ ।୨୧୪।

ଦତ୍ତବସ୍ତୁର ଅନପକ୍ରିୟାର ଏହି ଯଥାର୍ଥ ଧର୍ମାନୁଗତ ବିଧି ଆମ୍ଭେ କହିଲୁଁ, ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ବେତନ ନ ଦେବାର ବିଧି କହୁଅଛୁ ।

ଭୃତୋ ନାର୍ତ୍ତୋ ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଯୋ ଦର୍ପାତ୍ କର୍ମ ଯଥୋଦିତମ୍ ।
ସ ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣଲାନ୍ୟଷ୍ଟୌ ନ ଦେୟଂ ଚାସ୍ୟ ବେତନମ୍ ।୨୧୫।

ଅସୁସ୍ଥ ନ ଥାଇ ଯେଉଁ ଭୃତ୍ୟ ଦର୍ପ କରି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରେ ସେ ଆଠ କୃଷ୍ଣଳ ଦଣ୍ଡ ଦେବ, ମାତ୍ର ତାହାର ବେତନ କିଛି ପାଇବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆର୍ତ୍ତସ୍ତୁ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ସ୍ୱସ୍ଥଃ ସନ୍ ଯଥାଭାଷିତମାଦିତଃ ।
ସ ଦୀର୍ଘସ୍ୟାପି କାଳସ୍ୟ ତଲ୍ଲଭେତୈବ ବେତନମ୍ ।୨୧୬।

ମାତ୍ର ସେ ଯଥାର୍ଥରେ ପୀଡ଼ିତ ଥିଲେ ଏବଂ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଆପଣାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କଲେ ସେ (ପୀଡ଼ିତାବସ୍ଥା ଘେନ) ବହୁ କାଳର ବେତନ ପାଇବ ।

ଯଥୋକ୍ତମାର୍ତ୍ତଃ ସୁସ୍ଥୋ ବା ଯସ୍ତତ୍କର୍ମ ନ କାରୟେତ୍ ।
ନ ତସ୍ୟ ବେତନଂ ଦେୟମଳ୍ପୋନସ୍ୟାପି କର୍ମଣଃ ।୨୧୭।

ପୀଡ଼ିତ ଥାଉ ବା ସୁସ୍ଥ ଥାଉ ଯଦି ସେ ଆପଣାର ଅଙ୍ଗୀକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଜେ ବା ଅପର ଦ୍ୱାରା ସାଧନ ନ କରେ ଯେବେ କାର୍ଯ୍ୟର ଅ ମାତ୍ର ଅବଶେଷ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ବେତନ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ଏଷ ଧର୍ମୋଽଖିଳେନୋକ୍ତୋ ବେତନାଦାନ କର୍ମଣଃ
ଅତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଧର୍ମଂ ସମୟଭେଦିନାମ୍ ।୨୧୮।

ବେତନ ପ୍ରଦାନରେ ଏହି ସମଗ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କହିଲୁଁ, ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଭଙ୍ଗର ଧର୍ମ କହିବୁଁ ।

ଯୋ ଗ୍ରାମଦେଶସଂଘାନାଂ କୃତ୍ୱା ସତ୍ୟେନ ସମ୍ବିଦମ୍ ।
ବିସମ୍ବଦେନ୍ନରୋ ଲୋଭାତ୍ତଂ ରାଷ୍ଟ୍ରାଦ୍ୱିପ୍ରବାସୟେତ୍ । ୨୧୯ ।

ଗ୍ରାମବାସୀ ବା ଦେଶବାସୀ ସମସ୍ତେ ମିଳି କୌଣସି ବିଷୟରେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଲୋଭରେ ତାହା ଭଙ୍ଗକରେ ରାଜା ତାହାକୁ ରାଜ୍ୟରୁ ବାହାର କରି ଦେବ ।

ନିଗୃହ୍ୟ ଦାପୟେଚ୍ଚୈନଂ ସମୟବ୍ୟଭିଚାରିଣମ୍ ।
ଚତୁଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣାନ୍ ଷଣ୍ନିଷ୍କାନ୍ ଶତମାନଞ୍ଚ ରାଜତମ୍ ।୨୨୦।

କିମ୍ବା ବନ୍ଧନା କରି ଏହି ପ୍ରତିଜ୍ଞାଭଙ୍ଗକାରୀକୁ ଧରି ଆଣି ଚାରି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବା ଛଅ ନିଷ୍କ ଅଥବା ଶତମାନ ରୂପା ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ଏତଦ୍ଦଣ୍ଡବିଧିଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଧାର୍ମିକଃ ପୃଥିବୀପତିଃ ।
ଗ୍ରାମଜାତିସମୂହେଷୁ ସମୟବ୍ୟଭିଚାରିଣାମ୍ ।୨୨୧।

ଧାର୍ମିକ ରାଜା ଗ୍ରାମ ଜାତି ସମୂହ ପ୍ରତିଜ୍ଞାଲଙ୍ଘନକାରୀଙ୍କୁ ଏହିପରି ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

କ୍ରୀତ୍ୱା ବିକ୍ରୀୟ ବା କିଞ୍ଚିଦ୍ ଯସ୍ୟେହାନୁଶୟୋ ଭବେତ୍ ।
ସୋଽନ୍ତର୍ଦ୍ଦଶାହାତ୍ତଦ୍ଦ୍ରବ୍ୟଂ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚୈବାଦଦୀତ ବା ।୨୨୨।

କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣି ବା ବିକି ପସନ୍ଦ ନ ହେଲେ ଦଶଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଫେରାଇ ଦେବ ବା ଫେରାଇ ନେବ ।

ପରେଣ ତୁ ଦଶାହସ୍ୟ ନ ଦଦ୍ୟାନ୍ନାପି ଦାପୟେତ୍ ।
ଆଦଦାନୋ ଦଦଚ୍ଚୈବ ରାଜ୍ଞା ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ ଶତାନି ଷଟ୍ ।୨୨୩।

ଦଶଦିନ ପରେ ଫେରି ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ କି ଫେରି ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ବଳାତ୍କାର ଦେଲେ ବା ନେଲେ ରାଜାକର୍ତ୍ତୃକ ଛଅ ଶତପଣ ଦଣ୍ଡଯୋଗ୍ୟ ହେବ ।

ଯସ୍ତୁ ଦୋଷବତୀଂ କନ୍ୟା ମନାଖ୍ୟାୟ ପ୍ରୟଚ୍ଛତି !
ତସ୍ୟ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନୃପୋ ଦଣ୍ଡଂ ସ୍ୱୟଂ ଷଣ୍ଣବତିଂ ପଣାନ୍ ।୨୨୪।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେ ଦୋଷ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ଦୋଷଯୁକ୍ତା କନ୍ୟାକୁ ସମ୍ପ୍ରଦାନ କରେ ତାହା ପ୍ରତି ରାଜା ଛନ୍ନବତି ପଣ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରିବେ ।

ଅକନ୍ୟେତି ତୁ ଯଃ କନ୍ୟାଂ ବ୍ରୂୟାଦ୍ଦ୍ୱେଷେଣ ମାନବଃ ।
ସ ଶତଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଦ୍ଦଣ୍ଡଂ ତସ୍ୟା ଦୋଷମଦର୍ଶୟନ୍ । ୨୨୫ ।

ଯେ ଲୋକ ପୁଣି ଦ୍ୱେଷବଶରୁ କନ୍ୟାକୁ ଅକନ୍ୟା (ଅକୁମାରୀ ବା କ୍ଷତଯୋନି) ବୋଲି କହେ ସେହି ଦୋଷ ଦେଖାଇ ନ ପାରିଲେ ରାଜା ତାହାକୁ ଏକଶତପଣ ଦଣ୍ଡ ଦେବେ ।

ପାଣିଗ୍ରହଣିକା ମନ୍ତ୍ରାଃ କନ୍ୟାସ୍ୱେବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ ।
ନା କନ୍ୟାସୁ କ୍ୱଚିନ୍ନୃଣାଂ ଲୁପ୍ତଧର୍ମକ୍ରିୟା ହି ତାଃ । ୨୨୬ ।

କାରଣ ବିବାହ ବିଷୟରେ ଯେ ସବୁ ମନ୍ତ୍ର ଅଛି ତାହା କେବଳ କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଅଟେ, ଅକନ୍ୟା ପ୍ରତି କୌଣସିଠାରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ନୁହେଁ; କାରଣ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଦୂଷିତା କନ୍ୟାର ଧର୍ମଲୋପ ହୋଇଯାଏ ।

ପାଣିଗ୍ରହଣିକା ମନ୍ତ୍ରା ନିୟତଂ ଦାରଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ତେଷାଂ ନିଷ୍ଠା ତୁ ବିଜ୍ଞେୟା ବିଦ୍ୱଦ୍ଭିଃ ସପ୍ତମେ ପଦେ । ୨୨୭ ।

ପାଣିଗ୍ରହଣର ମନ୍ତ୍ରକୁ ଭାର୍ଯ୍ୟାତ୍ୱନିର୍ଣ୍ଣୟର କାରଣ ଅଟେ ଏବଂ ଏହି ସବୁ ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା କନ୍ୟାର ସପ୍ତପଦୀଗମନ ହେଲେ ଭାର୍ଯ୍ୟାତ୍ୱ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ବୋଲି ବିଦ୍ୱାନମାନେ ଜାଣନ୍ତି ।

ଯସ୍ମିନ୍ ଯସ୍ମିନ୍ କୃତେ କାର୍ଯ୍ୟେ ଯସ୍ୟେହାନୁଶୟୋ ଭବେତ୍ ।
ତମନେନ ବିଧାନେନ ଧର୍ମେ ପଥି ନିବେଶୟେତ୍ । ୨୨୮ ।

ଯେଉଁ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ପଛକୁ ଅକୃତ ବୋଲି ଅନୁତାପ ଜାତ ହେବ ତାହାକୁ ରାଜା ଏହି ବିଧିରେ ଧର୍ମମାର୍ଗର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ।

ପଶୁଷୁ ସ୍ୱାମିନାଞ୍ଚୈବ ପାଳନା ବ୍ୟତିକ୍ରମେ ।
ବିବାଦଂ ସଂପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଯଥାବଦ୍ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱତଃ । ୨୨୯ ।

ପଶୁ ବିଷୟରେ ସ୍ୱାମୀ ତଥା ପଶୁପାଳକ ମଧ୍ୟରେ ନିୟମ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ ଯେ ରୂପ ବିବାଦ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ତାହା ଯଥାବତ୍ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱାନୁସାରେ ବୋଲୁଅଛୁଁ ।

ଦିବା ବକ୍ତବ୍ୟତା ପାଲେ ରାତ୍ରୌ ସ୍ୱାମିନି ତଦ୍‌ଗୃହେ ।
ଯୋଗକ୍ଷେମେଽନ୍ୟଥା ଚେତ୍ତୁ ପାଲୋ ବକ୍ତବ୍ୟତାମିୟାତ୍ । ୨୩୦ ।

ଦିବା ଭାଗରେ ପାଳକ ହସ୍ତରେ (ଚରାଇବା ସକାଶେ) ନ୍ୟସ୍ତଥାଇ ପଶୁର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ଘଟିଲେ ସେଥିସକାଶେ ପାଳକ ଦାୟୀ ଓ ରାତ୍ରିକାଳରେ ସ୍ୱାମିଗୃହରେ ଥିବା ହେତୁ ସ୍ୱାମୀ ଦାୟୀ ମାତ୍ର ରାତ୍ରିକାଳରେ ପାଳକ ହସ୍ତରେ ଥିଲେ ପାଳକ ଦାୟୀ ।

ଗୋପଃ କ୍ଷୀରଭୃତୋ ଯସ୍ତୁ ସ ଦୁହ୍ୟାଦ୍ଦଶତୋ ବରାମ୍ ।
ଗୋସ୍ୱାମ୍ୟନୁମତେ ଭୃତ୍ୟଃ ସା ସ୍ୟାତ୍ପାଲେଽଭୃତେ ଭୃତିଃ । ୨୩୧ ।

ଯେଉଁ ଗୋପାଳ ଭକ୍ତାଚ୍ଛାଦନ ବା ବେତନ ନ ନେଇ କେବଳ ଦୁଧ ନେଇ ଗୋ-ପାଳନ କରେ ସେ ସ୍ୱାମିର ଅନୁମତିରେ ଦଶଗୋଟି ଗାଈ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୋଟିଏ ଗାଈର ଦୁଧ ଦୁହିଁ ନେଇ ପାରେ, ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର 'ବେତନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନ ଥିଲେ ଏହାହିଁ (ଦଶ ଗାଈରେ ଗୋଟିଏ ଗାଈ ଦୁହିଁନେବା) ତାହାର ବେତନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନଷ୍ଟଂ ବିନଷ୍ଟଂ କୃମିଭିଃ ଶ୍ୱହତଂ ବିଷମେ ମୃତମ୍ ।
ହୀନଂ ପୁରୁଷକାରେଣ ପ୍ରଦଦ୍ୟାତ୍ପାଳ ଏବ ତୁ । ୨୩୨ ।

ଯେବେ ପଶୁ ହଜିଯିବ, ପୋକ ପଡ଼ି ବିନଷ୍ଟ ହେବ କୁକୁରଦ୍ୱାରା ହତ ହେବ, ବିଷମ (ଗର୍ତ୍ତସଙ୍କଟ ବା ଗର୍ଡ୍ଡାଦିରେ ପଡ଼ି ମରିଯିବ ଅଥବା ଗୋପାଳର ପୁରୁଷକାର (ବ୍ୟାଘ୍ରାଦି-ତାଡ଼ନର) ହୀନତାରୁ କ୍ଷତ ହେବ ପଶୁପାଳ ସେଥି ସକାଶେ ଦାୟୀ ହୋଇଥିବ ।

ବିଘୁଷ୍ୟ ତୁ ହୃତଂ ଚୌରୈର୍ନ ପାଲୋ ଦାତୁମର୍ହତି ।
ଯଦି ଦେଶେ ଚ କାଳେ ଚ ସ୍ୱାମିନଃ ସ୍ୱସ୍ୟ ଶଂସତି । ୨୩୩ ।

ଚୋରମାନେ ଜାଗର ପିଟି ପଶୁ ଅପହରଣ କଲେ ଯଦି ପାଳକ ସ୍ୱାମିକୁ ତହିଁର ସମ୍ବାଦ ଉଚିତ ଦେଶକାଳରେ ଦିଏ ତେବେ ପଶୁ ଦେବାକୁ ପାଳକ ଦାୟୀ ହେବନାହିଁ ।

କର୍ଣ୍ଣୌ ଚର୍ମ ଚ ବାଳାଂଶ୍ଚ ବସ୍ତିଂ ସ୍ନାୟୁଞ୍ଚ ରୋଚନାମ୍ ।
ପଶୁଷୁ ସ୍ୱାମିନାଂ ଦଦ୍ୟାନ୍ମୃତେଷ୍ୱଙ୍ଗାନି ଦର୍ଶୟେତ୍ । ୨୩୪ ।

ପଶୁ ସ୍ୱୟଂ ମରିଗଲେ ତାହାର ଅଙ୍ଗ ସବୁ ଦେଖାଇବ ଓ ତାହାର କାନ, ଚମ, ବାଳ, ତଳପେଟ, ସ୍ନାୟୁ ଓ ରୋଚନା ସ୍ୱାମିକୁ ଦେବ ।

ଅଜାବିକେ ତୁ ସଂରୁଦ୍ଧେ ବୃକୈଃ ପାଲେ ତ୍ୱନାୟତି ।
ଯାଂ ପ୍ରସହ୍ୟ ବୃକୋ ହନ୍ୟାତ୍ପାଲେ ତତ୍କିଲ୍ବିଷଂ ଭବେତ୍ । ୨୩୫ ।

ଛେଳି ଓ ମେଣ୍ଢାକୁ ହେଟା ବିଲୁଆ ପ୍ରଭୃତି ଘେରିବା ସମୟରେ ଯଦି ରକ୍ଷକ ନ ଆସିବା ହେତୁ ହେଟା ପ୍ରଭୃତି ବଳପୂର୍ବକ ମାରି ପକାଏ, ତେବେ ପଶୁପାଳକର ଦୋଷ ହେବ ।

ତାସାଂ ଚେଦବରୁଦ୍ଧାନାଂ ଚରନ୍ତୀନାଂ ମିଥୋ ବନେ ।
ଯାମୁତ୍ପ୍ଲୁତ୍ୟ ବୃକୋ ହନ୍ୟାନ୍ନ ପାଲସ୍ତତ୍ର କିଲ୍ବିଷୀ । ୨୩୬ ।

ମାତ୍ର ପଲବାନ୍ଧି ଛେଳି ମେଣ୍ଢା ପାଳକ ସହିତ ବଣରେ ଚରି ବୁଲୁଥିବା ସମୟରେ ଯଦି ବୃକ ଡେଇଁପଡ଼ି ମାରି ପକାଏ ତେବେ ପଶୁପାଳ ତହିଁରେ ଦୋଷୀ ହେବନାହିଁ ।

ଧନୁଃଶତଂ ପରୀହାରୋ ଗ୍ରାମସ୍ୟ ସ୍ୟାତ୍ସମନ୍ତତଃ ।
ଶମ୍ୟାପାତାସ୍ତ୍ରୟୋ ବାପି ତ୍ରିଗୁଣୋ ନଗରସ୍ୟ ତୁ । ୨୩୭ ।

ଗ୍ରାମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଚାରିଶତ ହାତ (ଚାରି ହାତରେ ଏକ ଧନୁ) ବା ତିନିଥର ଯଷ୍ଟିକ୍ଷେପ ପରିମିତ ସ୍ଥାନ ପଶୁ ଚରିବା ସକାଶେ ରଖିବ ମାତ୍ର ନଗର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ତହିଁର ତିନିଗୁଣ ସ୍ଥାନ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ତତ୍ରାପରିବୃତଂ ଧାନ୍ୟଂ ବିହିଂସ୍ୟୁଃ ପଶବୋ ଯଦି ।
ନ ତତ୍ର ପ୍ରଣୟେଦ୍ଦଣ୍ଡଂ ନୃପତିଃ ପଶୁରକ୍ଷିଣାମ୍ । ୨୩୮ ।

ସେହି ପରିହାର ସ୍ଥାନରେ ବାଡ଼ ନ ବସାଇ ଯଦି କେହି ଧାନ କଲାରୁ ପଶୁ ତାହା ନଷ୍ଟ କରେ ତେବେ ରାଜା ପଶୁପାଳମାନଙ୍କୁ ସେଥିସକାଶେ ଦଣ୍ଡ ଦେବନାହିଁ ।

ବୃତିଂ ତତ୍ର ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ଯାମୁଷ୍ଟ୍ରୋ ନ ବିଲୋକୟେତ୍ ।
ଛିଦ୍ରଂ ଚ ବାରୟେତ୍ସର୍ବଂ ଶ୍ୱଶୂକରମୁଖାନୁଗମ୍ । ୨୩୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେହି କ୍ଷେତ ବନ୍ଧାଇବାପାଇଁ ଏତେ ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଟା ବାଡ଼ କରିବ ଯେ ଯାହା ଉଁଚ ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ମଝିଫାଙ୍କ ବୁଜି ଦେବ ଯେ ଯହିଁରେ କୁକୁର ଓ ଘୁଷୁରି ମୁହଁ ପଶି ନ ପାରେ ।

ପଥି କ୍ଷେତ୍ରେ ପରିବୃତେ ଗ୍ରାମାନ୍ତୀୟେଽଥବା ପୁନଃ ।
ସ ପାଳଃ ଶତଦଣ୍ଡାର୍ହୋ ବିପାଳାଂସ୍ତ୍ରାରୟେତ୍ପଶୂନ୍ । ୨୪୦ ।

ବାଟପାଖ ବା ଗ୍ରାମସମୀପ ବା ପରିଧାରସ୍ଥ ବାଡ଼ଦିଆ କ୍ଷେତରେ ପାଳକ ସହିତ ଆସିଥିବା ପଶୁ ନଷ୍ଟ କଲେ ଶତପଣ ଦଣ୍ଡ ଯୋଗ୍ୟ ହେବ, ମାତ୍ର ପାଳକରହିତ ପଶୁମାନଙ୍କୁ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ନିବାରଣ କରିବ ।

କ୍ଷେତ୍ରେଷ୍ୱନ୍ୟେଷୁ ତୁ ପଶୁଃ ସପାଦଂ ପଣମର୍ହତି ।
ସର୍ବତ୍ର ତୁ ସଦୋ ଦେୟଃ କ୍ଷେତ୍ରିକସ୍ୟେତି ଧାରଣା । ୨୪୧ ।

(ବାଟଗ୍ରାମସମୀପଭିନ୍ନ) ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନର କ୍ଷେତ ପଶୁ ନଷ୍ଟ କଲେ ପାଞ୍ଚପାପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ଏବଂ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଯେତେ କ୍ଷତି ହୋଇଥିବ ତାହା ନଷ୍ଟପ୍ରୟୁ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀକୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ସ୍ୱରୂପ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଅନିର୍ଦ୍ଦଶାହାଂ ଗାଂ ସୂତା ବୃଷାନ୍ ଦେବପଶୂଂସ୍ତଥା ।
ସପାଳାନ୍ ବା ବିପାଳାନ୍ ବା ନ ଦଣ୍ଡ୍ୟାନ୍ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ । ୨୪୨ । *

ଯେଉଁ ଧେନୁ ପ୍ରସବ କରିବାର ଦଶଦିନ ବିତି ନ ଥିବ, ଷଣ୍ଢ ବା ଦେବପଶୁ ପାଳକ ସହିତ ବା ପାଳକହୀନ ଥାଇ କ୍ଷେତ ଖାଇଗଲେ ଦଣ୍ଡ ଯୋଗ୍ୟ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

କ୍ଷେତ୍ରିକସ୍ୟାତ୍ୟୟେ ଦଣ୍ଡୋ ଭାଗାଦ୍ଦଶଗୁଣୋ ଭବେତ୍ ।
ତତୋଽର୍ଦ୍ଧଦଣ୍ଡୋ ଭୃତ୍ୟାନାମଜ୍ଞାନାତ୍ କ୍ଷେତ୍ରିକସ୍ୟ ତୁ । ୨୪୩ ।

କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀର ପଶୁ କ୍ଷେତ ଖାଇଗଲେ ରାଜ ଭାଗର ଦଶଗୁଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ମାତ୍ର ଯେବେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ନ ଜାଣି ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କ ଦୋଷରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ ତେବେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ତହିଁର ଅଧେ ଦଣ୍ଡଦେବ ।

ଏତଦ୍ୱିଧାନମାତିଷ୍ଠେଦ୍ଧାର୍ମିକଃ ପୃଥିବୀପତିଃ ।
ସ୍ୱାମୀନାଞ୍ଚ ପଶୂନାଞ୍ଚ ପାଳାନାଞ୍ଚ ବ୍ୟତିକ୍ରମେ । ୨୪୪ ।

ସ୍ୱାମୀ, ପଶୁ ଓ ପାଳକର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ ଧାର୍ମିକ ରାଜା ଏହିପରି ବିଧାନ କରିବ ।

ସୀମାଂ ପ୍ରତି ସମୁତ୍ପନ୍ନେ ବିବାଦେ ଗ୍ରାମୟୋର୍ଦ୍ୱୟୋଃ ।
ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ ମାସେ ନୟେତ୍ସୀମାଂ ସୁପ୍ରକାଶେଷୁ ସେତୁଷୁ । ୨୪୫ ।

ଦୁଇଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ସୀମା ବିବାଦ ଉପୁଜିଲେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସରେ ହିଡ଼ବନ୍ଧ ଆଦି ସୁପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା ସମୟରେ ସୀମା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବ ।

ସୀମାବୃକ୍ଷାଂଶ୍ଚ କୁର୍ବୀତ ନ୍ୟଗ୍ରୋଧାଶ୍ୱତ୍ଥକିଂଶୁକାନ୍ ।
ଶାଲ୍ମଲୀନ୍ ଶାଲତାଳାଂଶ୍ଚ କ୍ଷୀରିଣଶ୍ଚୈବ ପାଦପାନ୍ । ୨୪୬ ।

ବଟ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ପଳାଶ, ଶିମୁଳି, ଶାଳ, ତାଳ, ଉଡ଼ୁମ୍ବର ପ୍ରଭୃତି ଦୀର୍ଘକାଳ-ସ୍ଥାୟୀ ବୃକ୍ଷମାନ ସୀମାଚିହ୍ନ ସ୍ୱରୂପ ଲଗାଇବ ।

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁଳ୍ମାନ୍ ବେଣୂଂଶ୍ଚ ବିବିଧାନ୍ ଶମୀବଲ୍ଲୀସ୍ଥଳାନି ଚ ।
ଶରାନ୍ କୁବ୍ଜକଗୁଳ୍ମାଂଶ୍ଚ ତଥା ସୀମା ନ ନଶ୍ୟତି । ୨୪୭ ।

ଗୁଳ୍ମ, ନାନାପ୍ରକାର ବାଉଁଶ, ଶମୀ, ମାଟିର ପର୍ବତ, କାଣ୍ଡଶର ଓ କୁବ୍ଜକ-ଗୁଳ୍ମ ଦ୍ୱାରା ସୀମା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ତଡ଼ାଗାନ୍ୟୁଦପାନାନି ବାପ୍ୟଃ ପ୍ରସ୍ରବଣାନି ଚ ।
ସୀମାସନ୍ଧିଷୁ କାର୍ଯ୍ୟାଣି ଦେବତାୟତନାନି ଚ । ୨୪୮ ।

ସୀମାର ସନ୍ଧି ସ୍ଥଳରେ ତଡ଼ାଗ, ଚୌବାଚ୍ଛା, କୂପ, ଜଳପ୍ରଣାଳୀ ବା ଦେବମନ୍ଦିର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ ।

ଉପଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚାନ୍ୟାନି ସୀମାଲିଙ୍ଗାନି କାରୟେତ୍ ।
ସୀମାଜ୍ଞାନେ ନୃଣାଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ନିତ୍ୟଂ ଲୋକେ ବିପର୍ଯ୍ୟୟମ୍ । ୨୪୯ ।

ସଂସାରରେ ସୀମା ନେଇ ଲୋକମାନଙ୍କର ନିତ୍ୟ କଳହ ଉପସ୍ଥିତ ହେଉଥିବା ଦେଖି ଅନ୍ୟ ଗୁପ୍ତ ସୀମାଚିହ୍ନମାନ ସ୍ଥାପିତ କରିବ ।

ଅଶ୍ମନୋଽସ୍ଥୀନି ଗୋବାଲାଂସ୍ତୁଷାନ୍ ଭସ୍ମକପାଳିକାଃ ।
କରୀଷମିଷ୍ଟକାଙ୍ଗାରାଂଶ୍ଛର୍କରା ବାଲୁକାସ୍ତଥା । ୨୫୦ ।

ପଥର, ହାଡ଼, ଗୋବାଳ, ତୁଷ, ପାଉଁଶ, ଖପର, ଘସି, ଇଟା, ଅଙ୍ଗାର, ଗୋଡ଼ ତଥା ବାଲି ।

ଯାନି ଚୈବଂ ପ୍ରକାରାଣି କାଳାଦ୍ଭୂମିର୍ନ ଭକ୍ଷୟେତ୍ ।
ତାନି ସନ୍ଧିଷୁ ସୀମାୟାମପ୍ରକାଶାନି କାରୟେତ୍ । ୨୫୧ ।

ଆଉ ଏହିପରି ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦୀର୍ଘକାଳରେ ସୁଦ୍ଧା ଭୂଇଁ ଖାଇ ନ ଯାଏ ସେହି ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ସୀମାର ସନ୍ଧିସ୍ଥାନରେ ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ପୋତି ରଖିବ ।

ଏତୈର୍ଲିଙ୍ଗୈର୍ନୟେତ୍ସୀମାଂ ରାଜା ବିବଦମାନୟୋଃ ।
ପୂର୍ବଭୁକ୍ତ୍ୟା ଚ ସତତମୁଦକସ୍ୟାଗମେନ ଚ । ୨୫୨ ।

ଏହି ସବୁ ଚିହ୍ନ, ପୂର୍ବଭୋଗ ଓ ନଦୀପ୍ରବାହାଦି ଜଳର ମାର୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି ଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା ରାଜା ସର୍ବଦା ବାଦିବିବାଦୀମାନଙ୍କର ସୀମାକଳହ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବ ।

ଯଦି ସଂଶୟ ଏବ ସ୍ୟାଲ୍ଲିଙ୍ଗାନାମପି ଦର୍ଶନେ ।
ସାକ୍ଷିପ୍ରତ୍ୟୟ ଏବ ସ୍ୟାତ୍ସୀମାବାଦବିନିର୍ଣ୍ଣୟଃ । ୨୫୩ ।

ଏହି ଚିହ୍ନମାନ ଦେଖି ସୁଦ୍ଧା ଯଦି ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହୁଏ ସାକ୍ଷିପ୍ରମାଣ ଦ୍ୱାରା ସୀମାବିବାଦ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଗ୍ରାମୀୟକକୁଳାନାଞ୍ଚ ସମକ୍ଷଂ ସୀମ୍ନି ସାକ୍ଷିଣଃ ।
ପ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟାଃ ସୀମଲିଙ୍ଗାନି ତୟୋଶ୍ଚୈବ ବିବାଦିନୋଃ । ୨୫୪ ।

ଗ୍ରାମସ୍ଥ ଲୋକମାନଙ୍କର ସାକ୍ଷାତରେ ଏବଂ ବାଦୀ ପ୍ରତିବାଦୀର ସମକ୍ଷରେ ସୀମା ଚିହ୍ନ ସବୁ ସୀମାସ୍ଥଳରେ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ପଚାରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ତେ ପୃଷ୍ଟାସ୍ତୁ ଯଥା ବ୍ରୂୟୁଃ ସମସ୍ତାଃ ସୀମ୍ନି ନିଶ୍ଚୟମ୍ ।
ନିବଧ୍ନୀୟାତ୍ତଥା ସୀମା ସର୍ବାଂସ୍ତାଂଶ୍ଚୈବ ନାମତଃ । ୨୫୫ ।

ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲାରୁ ସେମାନେ ଯେପରି କହିବେ ସେହିପରି ସମସ୍ତ ସୀମା ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ସୀମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଲେଖ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ନାମ ଲେଖି ରଖିବାକୁ ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶିରୋଭିସ୍ତେ ଗୃହୀତ୍ୱୋର୍ବୀଂ ସ୍ରଗ୍ୱିଣୋ ରକ୍ତବାସସଃ ।
ସୁକୃତୈଃ ଶାପିତାଃ ସ୍ୱୈଃ ସ୍ୱୈର୍ନୟେୟୁସ୍ତେ ସମଞ୍ଜସମ୍ । ୨୫୬ ।

ସେହି ସାକ୍ଷିମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ ଢେଳା ଚନ୍ଦନ ଫୁଲମାଳ ଥୁଇ ରଙ୍ଗଲୁଗା ପିନ୍ଧି ସ୍ୱ ସ୍ୱ-ସୁକୃତ-ନାଶରୂପ ଶପଥ କରି ସୀମାସାମଞ୍ଜସ୍ୟ କରିବେ ।

ଯଥୋକ୍ତେନ ନୟନ୍ତସ୍ତେ ପୂୟନ୍ତେ ସତ୍ୟସାକ୍ଷିଣଃ ।
ବିପରୀତଂ ନୟନ୍ତସ୍ତୁ ଦାପ୍ୟାଃ ସ୍ୟୁର୍ଦ୍ୱିଶତଂ ଦମମ୍ । ୨୫୭ ।

ଏହି ସତ୍ୟପ୍ରଧାନ ସାକ୍ଷିମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ବିଧିଦ୍ୱାରା ସୀମାନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ସହାୟକ ହୋଇ ନିଷ୍ପାପ ହୁଅନ୍ତି ମାତ୍ର ସୀମାନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ତହିଁର ବିପରୀତ (ଅସତ୍ୟାଚରଣ) କଲେ ଦୁଇଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡଯୋଗ୍ୟ ହେବେ ।

ସାକ୍ଷ୍ୟଭାବେ ତୁ ଚତ୍ୱାରୋ ଗ୍ରାମାଃ ସାମନ୍ତବାସିନଃ ।
ସୀମାବିନିର୍ଣ୍ଣୟଂ କୁର୍ଯ୍ୟୁଃ ପ୍ରୟତା ରାଜସନ୍ନିଧୌ । ୨୫୮ ।

ସାକ୍ଷୀର ଅଭାବ ହେଲେ ଗ୍ରାମର ସୀମାନ୍ତବାସୀ (ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ) ଚାରିଜଣ ରାଜସନ୍ନିଧାନରେ ପ୍ରଯତଭାବେ ସୀମା ନିଶ୍ଚୟ କରିବେ ।

ସାମନ୍ତାନାମଭାବେ ତୁ ମୌଳାନାଂ ସୀମ୍ନି ସାକ୍ଷିଣାମ୍ ।
ଇମାନପ୍ୟନୁଯୁଞ୍ଜୀତ ପୁରୁଷାନ୍ ବନଗୋଚରାନ୍ । ୨୫୯ ।

ସୀମା ବିଷୟରେ ବହୁକାଳରୁ ବାସ କରୁଥିବା ସୀମାନ୍ତବାସୀ ସାକ୍ଷିର ଅଭାବ ହେଲେ ବକ୍ଷ୍ୟମାଣ ବନଚର ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ପଚାରିବାକୁ ହେବ ।

ବ୍ୟାଧାଂଶ୍ଛାକୁନିକାନ୍ ଗୋପାନ୍ କୈବର୍ତ୍ତାନ୍ ମୂଳଖାନକାନ୍ ।
ବ୍ୟାଳଗ୍ରାହାନୁଞ୍ଛବୃତ୍ତୀନନ୍ୟାଂଶ୍ଚ ବନଚାରିଣଃ । ୨୬୦ ।

ବ୍ୟାଧ, ଚଢ଼େଇମାର, ଗୋପ, କେଉଟ, ମୂଳଖାନକ (ଔଷଧି ଚେର ମୂଳ ଚାଡ଼ି ଯେଉଁମାନେ ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି), ସାପୁଆକେଳା ଓ ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତିଶୀଳ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନଚରମାନଙ୍କୁ ପଚାରିବ ।

ତେ ପୃଷ୍ଟାସ୍ତୁ ଯଥା ବ୍ରୂୟୁଃ ସୀମାସନ୍ଧିଷୁ ଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ତତ୍ତଥା ସ୍ଥାପୟେଦ୍ରାଜା ଧର୍ମେଣ ଗ୍ରାମୟୋର୍ଦ୍ୱୟୋଃ । ୨୬୧ ।

ସେମାନେ ଜିଜ୍ଞାସିତ ହୋଇ ସୀମାସନ୍ଧିର ଲକ୍ଷଣ ଯେପରି କହିବେ ରାଜା ଧର୍ମାନୁସାରେ ଦୁଇଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସୀମା ସେହିପରି ସ୍ଥାପନ କରିବ ।

କ୍ଷେତ୍ରକୂପତଡ଼ାଗାନାମାରାମସ୍ୟ ଗୃହସ୍ୟ ଚ ।
ସାମନ୍ତପ୍ରତ୍ୟୟୋ ଜ୍ଞେୟଃ ସୀମାସେତୁବିନିର୍ଣ୍ଣୟଃ । ୨୬୨ ।

କ୍ଷେତ୍ର, କୂପ, ତଡ଼ାଗ, ଉଦ୍ୟାନ ଓ ଘରର ସୀମାଚିହ୍ନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ପ୍ରାନ୍ତବାସୀ ସାକ୍ଷିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣ କରିବ ।

ସାମନ୍ତାଶ୍ଚେନ୍ମୃଷା ବ୍ରୂୟୁଃ ସେତୌ ବିବଦତାଂ ନୃଣାମ୍ ।
ସର୍ବେ ପୃଥକ୍ ପୃଥଗ୍ଦଣ୍ଡ୍ୟା ରାଜ୍ଞା ମଧ୍ୟମସାହସମ୍ । ୨୬୩ ।

ବିବାଦକାରୀ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ସୀମା ଚିହ୍ନ ବିଷୟରେ ଯଦି ପ୍ରାନ୍ତବାସୀ ଲୋକମାନେ ମିଛ କହନ୍ତି ତେବେ ରାଜା ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣ ଜଣ କରି ମଧ୍ୟମ ସାହସ ଦଣ୍ଡ ଦେବେ ।

ଗୃହଂ ତଡ଼ାଗମାରାମଂ କ୍ଷେତ୍ରଂ ବା ଭୀଷୟା ହରନ୍ ।
ଶତାନି ପଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ ସ୍ୟାଦଜ୍ଞାନାଦ୍ଦ୍ୱିଶତୋ ଦମଃ । ୨୬୪ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ଯେବେ କେହି କାହାର ଗୃହ, ତଡ଼ାଗ, ଉଦ୍ୟାନ ବା କ୍ଷେତ୍ର ହରଣ କରେ ତେବେ ସେ ପାଞ୍ଚଶତ ପଣ ମାତ୍ର ଅଜ୍ଞାନତାବଶତଃ କରିଥିଲେ ଦୁଇଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡଦେବ ।

ସୀମାୟାମବିଷହ୍ୟାୟାଂ ସ୍ୱୟଂ ରାଜୈବ ଧର୍ମବିତ୍ ।
ପ୍ରଦିଶେଦ୍ ଭୂମିମେତେଷାମୁପକାରାଦିତି ସ୍ଥିତିଃ । ୨୬୫ । *

ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରମାଣାଭାବେ ସୀମାନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅସାଧ୍ୟ ହେଲେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ରାଜା ସ୍ୱୟଂ ସୀମାସ୍ଥଳକୁ ଯାଇ ପର୍ବରେ ଯାହାର ଉପକାର ହେବ ତାହା ତାହାକୁ ବାଣ୍ଟି ଦେବ, ଏହାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ଏଷୋଽଖିଳେନାଭିହିତୋ ଧର୍ମଃ ସୀମାବିନିର୍ଣ୍ଣୟେ ।
ଅତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ବାକ୍‌ପାରୁଷ୍ୟବିନିର୍ଣ୍ଣୟମ୍ । ୨୬୬ ।

ନିଃଶେଷ ରୂପେ ଏହି ସୀମାନିର୍ଣ୍ଣୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କହିଲୁ, ଅତଃପର ବାକ୍‌-ପାରୁଷ୍ୟ ବିଷୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କହିବୁଁ ।

ଶତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମାକ୍ରୁଶ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ଦଣ୍ଡମର୍ହତି ।
ବୈଶ୍ୟୋଽପ୍ୟର୍ଦ୍ଧଶତଂ ଦ୍ୱେ ବା ଶୂଦ୍ରସ୍ତୁ ବଧମର୍ହତି । ୨୬୭ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ତିରସ୍କାର କଲେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଶହେପଣ, ବୈଶ୍ୟ ଦେଢ଼ଶ ବା ଦୁଇଶପଣ (ଅର୍ଥ) ଦଣ୍ଡଦେବ ମାତ୍ର ଶୂଦ୍ର ଶାରୀରିକ (ବେତ୍ରାଘାତାଦି) ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

ପଞ୍ଚାଶଦ୍‌ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟାଭିଶଂସନେ ।
ବୈଶ୍ୟେ ସ୍ୟାଦର୍ଦ୍ଧପଞ୍ଚାଶଚ୍ଛୂଦ୍ରେ ଦ୍ୱାଦଶକୋ ଦମଃ । ୨୬୮ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟକୁ ଗାଳି ଦେଲେ ପଞ୍ଚାଶ ପଣ, ବୈଶ୍ୟକୁ ଗାଳିଦେଲେ ପଚିଶ ପଣ ଓ ଶୂଦ୍ରକୁ ଗାଳି ଦେଲେ ୧୨ ପଣ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ସମବର୍ଣ୍ଣେ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ଦ୍ୱାଦଶୈବ ବ୍ୟତିକ୍ରମେ ।
ବାଦେଷ୍ୱବଚନୀୟେଷୁ ତଦେବ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ଭବେତ୍ । ୨୬୯ । †

ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମବର୍ଣ୍ଣରେ ପରସ୍ପର ଗାଳି ଦିଆ ଦେଇ ହେଲେ ବାରପଣ ଦଣ୍ଡ ମାତ୍ର ଅକଥନୀୟ କୁତ୍ସିତ ବାକ୍ୟରେ ତିରସ୍କାର କଲେ ତହିଁର ଦୁଇଗୁଣ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ଏକଜାତିର୍ଦ୍ୱିଜାତୀଂସ୍ତୁ ବାଚା ଦାରୁଣୟା କ୍ଷିପନ୍ ।
ଜିହ୍ୱାୟାଃ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଚ୍ଛେଦଂ ଜଘନ୍ୟପ୍ରଭବୋ ହି ସଃ । ୨୭୦ ।

ଶୂଦ୍ର ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କୁ ଦାରୁଣବାକ୍ୟରେ ଗାଳି ଦେଲେ ତାହାର ଜିଭ କାଟି ଦିଆଯିବ କାରଣ ଜଘନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ତାହାର ଜନ୍ମ ।

---

*—ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—
ଧ୍ୱଜିନୀ ମତ୍ସିନୀ ଚୈବ ନିଧାନା ଭୟବର୍ଜିତା ।
ରାଜଶାସନନୀତା ଚ ସୀମା ପଞ୍ଚବିଧା ସ୍ମୃତା ॥

†—ଏହାପରେ ଅନେକ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ—
ବିପ୍ରକ୍ଷତ୍ରିୟବଦ୍ଧାର୍ଯ୍ୟୋ ଦଣ୍ଡୋ ରାଜନ୍ୟବୈଶ୍ୟୟୋଃ ।
ବୈଶ୍ୟକ୍ଷତ୍ରିୟୟୋଃ ଶୂଦ୍ରେ ବିପ୍ରେ ଯଃ କ୍ଷତ୍ରଶୂଦ୍ରୟୋଃ ॥
ସମୁତ୍କର୍ଷାପକର୍ଷାସ୍ତୁ ବିପ୍ରଦଣ୍ଡସ୍ୟ କଳ୍ପନାଃ ।
ରାଜନ୍ୟବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରାଣାଂ ଧନବର୍ଜମିତି ସ୍ଥିତିଃ ॥

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାମଜାତିଗ୍ରହଂ ତ୍ୱେଷାମଭିଦ୍ରୋହେଣ କୁର୍ବତଃ ।
ନିକ୍ଷେପ୍ୟୋଽୟୋମୟଃ ଶଙ୍କୁର୍ଜ୍ୱଳନ୍ନାସ୍ୟେ ଦଶାଙ୍ଗୁଳଃ । ୨୭୧ ।

ନାମ ଓ ଜାତି ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଶୂଦ୍ର ଯେବେ ଦ୍ୱିଜାତି ପ୍ରତି ଆକ୍ରୋଶ କରେ ତେବେ ଦଶ ଅଙ୍ଗୁଳର ଲୁହା ଶିଖ ତତାଇ ତାହାର ମୁହଁ ରେ ଗୁଞ୍ଜ ଦିଆଯିବ ।

ଧର୍ମୋପଦେଶଂ ଦର୍ପେଣ ବିପ୍ରାଣାମସ୍ୟ କୁର୍ବତଃ ।
ତପ୍ତମାସେଚୟେତ୍ତୈଳଂ ବକ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୋତ୍ରେ ଚ ପାର୍ଥିବଃ । ୨୭୨ । †

ଯଦି ଶୂଦ୍ର ଅହଙ୍କାର କରି ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦିଏ, ତେବେ ତାହାର ମୁହଁ ଓ କାନରେ ରାଜା ଗରମ ତେଲ ଢାଳିଦେବ ।

ଶ୍ରୁତଂ ଦେଶଞ୍ଚ ଜାତିଞ୍ଚ କର୍ମଶାରୀରମେବ ଚ ।
ବିତଥେନ ବ୍ରୁବନ୍ ଦର୍ପାଦ୍ଦାପ୍ୟଃ ସ୍ୟାଦ୍ଦ୍ୱିଶତଂ ଦମମ୍ । ୨୭୩ ।

ଅନ୍ୟ ଲୋକର ବିଦ୍ୟା, ଦେଶ, ଜାତି ଓ ସଂସ୍କାର କର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଦି ଜଣେ ଦର୍ପ କରି ଅନ୍ୟଥା ବୋଲେ ତେବେ ସେ ଦୁଇ ଶତପଣ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

କାଣଂ ବାପ୍ୟଥବା ଖଞ୍ଜମନ୍ୟଂ ବାପି ତଥାବିଧମ୍ ।
ତଥ୍ୟେନାପି ବ୍ରୁବନ୍ ଦାପ୍ୟୋ ଦଣ୍ଡଂ କାର୍ଷାପଣାବରମ୍ । ୨୭୪ ।

କଣା, ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ବା ତଥାବିଧ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଙ୍ଗହୀନ ଲୋକକୁ କଣା ଇତ୍ୟାଦି କହି ଡାକିଲେ ଏକକାର୍ଷାପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ମାତରଂ ପିତରଂ ଜାୟାଂ ଭ୍ରାତରଂ ତନୟଂ ଗୁରୁମ୍ ।
ଆକ୍ଷାରୟଞ୍ଛତଂ ଦାପ୍ୟଃ ପନ୍ଥାନଂ ଚାଦଦଦ୍ଗୁରୋଃ । ୨୭୫ ।

ମାତା, ପିତା, ପତ୍ନୀ, ଭ୍ରାତା, ପୁତ୍ର ଓ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଯେ ଅଭିଶାପ ଦେଇ ଗାଳିଦିଏ ଅଥବା ଗୁରୁଙ୍କୁ ବାଟ ନ ଛାଡେ ସେ ଶଏପଣ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣକ୍ଷତ୍ରିୟାଭ୍ୟାନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡଃ କାର୍ଯ୍ୟୋ ବିଜାନତା ।
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସାହସଃ ପୂର୍ବଃ କ୍ଷତ୍ରିୟେ ତ୍ୱେବ ମଧ୍ୟମଃ । ୨୭୬ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟ ମଧ୍ୟରେ ଗାଳି ଦିଆ ଦେଇ ହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅପରାଧ ହେଲେ ପ୍ରଥମ ସାହସ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଅପରାଧ ହେଲେ ମଧ୍ୟମ ସାହସ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ବିଟ୍ଶୂଦ୍ରୟୋରେବମେବ ସ୍ୱଜାତିଂ ପ୍ରତି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ଛେଦବର୍ଜଂ ପ୍ରଣୟନଂ ଦଣ୍ଡସ୍ୟେତି ବିନିଶ୍ଚୟଃ । ୨୭୭ । *

ବୈଶ୍ୟ ଶୂଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ଗାଳି ଦିଆ ଦେଇ ହେଲେ ସେହିପରି ବୈଶ୍ୟର ପ୍ରଥମ ସାହସ ଓ ଶୂଦ୍ରର ମଧ୍ୟମ ସାହସ ଦଣ୍ଡ ହେବ, ଜିହ୍ୱାଚ୍ଛେଦ ହେବ ନାହିଁ—ଏହା ହିଁ ଦଣ୍ଡ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ଏଷ ଦଣ୍ଡବିଧିଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ବାକ୍ପାରୁଷ୍ୟସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ଅତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଦଣ୍ଡପାରୁଷ୍ୟନିର୍ଣ୍ଣୟମ୍ । ୨୭୮ ।

ବାକ୍ପାରୁଷ୍ୟର ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର ଏହି ଦଣ୍ଡ ବିଧି ବୋଲାଗଲା, ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ମାରପିଟର ବିଧି ବୋଲୁଅଛୁଁ ।

---

†—୨୭୦ ଠାରୁ ୨୭୨ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।
*—ଏ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେନ କେନଚିଦଙ୍ଗେନ ହିଂସ୍ୟାଚ୍ଚେଚ୍ଛ୍ରେଷ୍ଠମନ୍ତ୍ୟଜଃ ।
ଛେତ୍ତବ୍ୟଂ ତତ୍ତଦେବାସ୍ୟ ତନ୍ମନୋରନୁ ଶାସନମ୍ । ୨୭୯ । *

ଅନ୍ତ୍ୟଜଲୋକ ଦ୍ୱିଜାତି ଲୋକକୁ ଯେ କୌଣସି ଅଙ୍ଗରେ ମାଇଲେ ତାହାର ସେହି ଅଙ୍ଗକାଟି ଦିଆଯିବ ଏହା ମନୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଛନ୍ତି ।

ପାଣି ମୁଦ୍ୟମ୍ୟ ଦଣ୍ଡଂ ବା ପାଣି ଚ୍ଛେଦନମର୍ହତି ।
ପାଦେନ ପ୍ରହରନ୍ କୋପାତ୍ପାଦଚ୍ଛେଦନମର୍ହତି । ୨୮୦ ।

ହାତ ଉଠାଇ ବା ବାଡ଼ି ଉଠାଇ ମାଇଲେ ହାତ କଟା ହେବ ଏବଂ କ୍ରୋଧରେ ଗୋଇଠା ମାଇଲେ ଗୋଡ଼ କଟା ଯିବ ।

ସହାସନମଭିପ୍ରେପ୍ସୁରୁତ୍କୃଷ୍ଟସ୍ୟାପକୃଷ୍ଟଜଃ ।
କଟ୍ୟାଂ କୃତାଙ୍କୋ ନିର୍ବାସ୍ୟଃ ସ୍ଫିଚଂ ବାସ୍ୟାବକର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୨୮୧ ।

ନୀଚକୁଳଜାତ (ଶୂଦ୍ର) ଯଦି ଉତ୍କୃଷ୍ଟକୁଳଜାତ ସଙ୍ଗେ ଏକାସନରେ ବସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ତେବେ ରାଜା ତାହାକୁ କଟିଦେଶରେ ଦାଗଦେଇ ନିର୍ବାସିତ କରିବ ଅଥବା ଏହାର ନିତମ୍ବ ଦେଶ କାଟିଦେବ ।

ଅବନିଷ୍ଠୀବତୋ ଦର୍ପାଦ୍ଦ୍ୱାବୋଷ୍ଠୌ ଛେଦୟେନ୍ନୃପଃ ।
ଅବମୂତ୍ରୟତୋ ମେଢ୍ରମବଶର୍ଦ୍ଧୟତୋ ଗୁଦମ୍ । ୨୮୨ ।

(ନୀଚ ଉଚ୍ଚଉପରେ) ଅହଂକାରରେ ଛେପ ପକାଇଲେ ରାଜା ତାହାର ଓଷ୍ଠଦ୍ୱୟ ଛେଦନ କରିବ, ମୁତ୍ର ପକାଇଲେ ମେଢ୍ର କାଟିଦେବ ଓ ଅଧୋବାୟୁ ତ୍ୟାଗକଲେ (ପାଦ଼ଦେଲେ) ଗୁହ୍ୟଦେଶ କାଟିଦେବ ।

କେଶେଷୁ ଗୃହ୍ଣତୋ ହସ୍ତୌ ଛେଦୟେଦବିଚାରୟନ୍ ।
ପାଦୟୋର୍ଦାଢ଼ିକାୟାଞ୍ଚ ଗ୍ରୀବାୟାଂ ବୃଷଣେଷୁ ଚ । ୨୮୩ ।

(ନୀଚ ଉଚ୍ଚର ଅହଙ୍କାରରେ) ଯଦି ହାତରେ ବାଳ କିମ୍ବା ଦୁଇଗୋଡ଼ ଅଥବା ଦାଢ଼ି ବା ବେକ ଅଥବା ଅଣ୍ଡକୋଷ ଧରେ ତେବେ କିଛି ବିଚାର ନକରି ତାହାର ଦୁଇହାତ କାଟିଦେବ ।

ତ୍ୱଗ୍‌ଭେଦକଃ ଶତଂ ଦଣ୍ଡ୍ୟୋ ଲୋହିତସ୍ୟ ଚ ଦର୍ଶକଃ ।
ମାଂସଭେତ୍ତା ତୁ ଷନ୍ନିଷ୍କାନ୍ ପ୍ରବାସ୍ୟସ୍ତ୍ୱସ୍ଥିଭେଦକଃ । ୨୮୪ ।

ଚର୍ମଭେଦକାରୀର ଶଏପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ମାଂସଭେଦକାରୀର ଛଅନିଷ୍କ ଓ ଅସ୍ଥିଭେଦକାରୀର ନିର୍ବାସନ ଦଣ୍ଡହେବ ।

ବନସ୍ପତୀନାଂ ସର୍ବେଷାମୁପଭୋଗୋ ଯଥା ଯଥା ।
ତଥା ତଥା ଦମଃ କାର୍ଯ୍ୟୋ ହିଂସାୟାମିତି ଧାରଣା । ୨୮୫ ।

ବୃକ୍ଷାଦି ଉଦ୍ଭିଦସମୂହର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ରୂପ ଉପଭୋଗ ହୁଏ ହିଂସାରେ ତହିଁର ହାନିକଲେ ସେହି ହେତୁପରି ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ ଏହାହିଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ପଶୂନାଞ୍ଚ ଦୁଃଖାୟ ପ୍ରହୃତେ ସତି ।
ଯଥା ଯଥା ମହଦ୍ଦୁଃଖଂ ଦଣ୍ଡଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତଥା ତଥା । ୨୮୬ ।

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଓ ପଶୁମାନଙ୍କର ପୀଡ଼ା ସକାଶେ ପ୍ରହାର କଲେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ପର ପୀଡ଼ାଧିକ୍ୟ ହୁଏ ସେହି ସେହିପର ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରିବ ।

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଙ୍ଗାବପୀଡ଼ନାୟାଞ୍ଚ ବ୍ରଣଶୋଣିତୟୋସ୍ତଥା ।
ସମୁତ୍ଥାନବ୍ୟୟଂ ଦାପ୍ୟଃ ସର୍ବଦଣ୍ଡମଥାପି ବା ।୨୮୭।

ଅଙ୍ଗପୀଡ଼ା କ୍ଷତ ବା ରକ୍ତପାତ କଲେ ସେ ଭଲହୋଇ ଉଠିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୁଦାୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେବ ଏବଂ ନ ଦେଲେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ଦ୍ରବ୍ୟାଣି ହିଂସ୍ୟାଦ୍ ଯୋ ଯସ୍ୟ ଜ୍ଞାନତୋଽଜ୍ଞାନତୋଽପି ବା ।
ସ ତସ୍ୟୋତ୍ପାଦୟେତ୍ତୁଷ୍ଟିଂ ରାଜ୍ଞେ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚ ତତ୍ସମମ୍ ।୨୮୮।

ଜାଣିକରି ବା ଅଜ୍ଞାନରୁ ଯେକେହି କାହାର ଦ୍ରବ୍ୟ ନଷ୍ଟକଲେ ତାହାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବ ଏବଂ ରାଜା ନଷ୍ଟଦ୍ରବ୍ୟ ପରିମିତ ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ କରିବ ।

ଚର୍ମଚାର୍ମିକଭାଣ୍ଡେଷୁ କାଷ୍ଠଲୋଷ୍ଟ୍ରମୟେଷୁ ଚ ।
ମୂଲ୍ୟାତ୍ପଞ୍ଚଗୁଣୋ ଦଣ୍ଡଃ ପୁଷ୍ପମୂଲଫଲେଷୁ ଚ ।୨୮୯।

ଚର୍ମ, ଚର୍ମିଭାଣ୍ଡ, କାଷ୍ଠମୟ ଓ ମୃଣ୍ମୟପାତ୍ର, ଫୁଲ, ମୂଳ ଓ ଫଳ ନଷ୍ଟକଲେ ସେଥିର ମୂଲ୍ୟର ପଞ୍ଚଗୁଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଯାନସ୍ୟ ଚୈବ ଯାତୁଶ୍ଚ ଯାନସ୍ୱାମିନ ଏବ ଚ ।
ଦଶାତିବର୍ତ୍ତନାନ୍ୟାହୁଃ ଶେଷେ ଦଣ୍ଡୋ ବିଧୀୟତେ ।୨୯୦।

ଯାନଚାଳକ ଓ ଯାନସ୍ୱାମୀର ଦଶ ଅବସ୍ଥାରେ ଦଣ୍ଡ ହୁଏ ନାହିଁ—ତହିଁରୁ ବଳିଗଲେ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଛିନ୍ନନାସ୍ୟେ ଭଗ୍ନଯୁଗେ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ ପ୍ରତିମୁଖାଗତେ ।
ଅକ୍ଷଭଙ୍ଗେ ଚ ଯାନସ୍ୟ ଚକ୍ରଭଙ୍ଗେ ତଥୈବ ଚ ।୨୯୧।

ନାକର ବଉଡ଼ି ଛିଡ଼ିଗଲେ, ଯୁଆଳି, ବିଷମ ଭୂମି ହେତୁ ରଥ ବଙ୍କା ଚାଲିଲେ, ଅକ୍ଷ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ, କିମ୍ବା ଯାନର ଚକ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ;

ଛେଦନେ ଚୈବ ଯନ୍ତ୍ରାଣାଂ ଯୋକ୍ତ୍ରରଶ୍ମ୍ୟୋସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ଆକ୍ରନ୍ଦେ ଚାପ୍ୟପୈହୀତି ନ ଦଣ୍ଡଂ ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ ।୨୯୨। *

ଯାନର ବନ୍ଧନଯନ୍ତ୍ର ତଥା ଯୋତ ଓ ଲଗାମ ଛିଣ୍ଡିଗଲେ ଏବଂ (ସାରଥି ଆଉଡ଼ୁଅ • ବୋଲି) ହାକ ପକାଉଥିବା ସ୍ଥଳେ କାହାର ଅପକାର ଦଣ୍ଡହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ମନୁ କହନ୍ତି ।

ଯତ୍ରାପବର୍ତ୍ତତେ ଯୁଗ୍ୟଂ ବୈଗୁଣ୍ୟାତ୍ ପ୍ରାଜକସ୍ୟ ତୁ ।
ତତ୍ର ସ୍ୱାମୀ ଭବେଦ୍ଦଣ୍ଡ୍ୟୋ ହିଂସାୟାଂ ଦ୍ୱିଶତଂ ଦମମ୍ ।୨୯୩।

ଅଶିକ୍ଷିତ ସାରଥି ଦୋଷରୁ ରଥ ଏଣେତେଣେ ଚାଲି ପ୍ରାଣିହିଂସା ଜନ୍ମାଇଲେ ରଥସ୍ୱାମୀର ଦୁଇଶପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ପ୍ରାଜକଶ୍ଚେଦ୍ଭବେଦାପ୍ତଃ ପ୍ରାଜକୋ ଦଣ୍ଡମର୍ହତି ।
ଯୁଗ୍ୟସ୍ଥାଃ ପ୍ରାଜକେଽନାପ୍ତେ ସର୍ବେ ଦଣ୍ଡ୍ୟାଃ ଶତଂ ଶତମ୍ ।୨୯୪।

ସାରଥି ନିପୁଣ ଥିଲେ କେବଳ ତାହାର (ସାରଥିର) ଦଣ୍ଡ ହେବ ମାତ୍ର ସାରଥି ନିପୁଣ ନ ଥିଲେ ଯାନାରୂଢ଼ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶହ ଶହ ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ସ ଚେତ୍ତୁ ପଥି ସଂରୁଦ୍ଧଃ ପଶୁଭିର୍ବା ରଥେନ ବା ।
ପ୍ରମାପୟେତ୍ ପ୍ରାଣଭୃତସ୍ତତ୍ର ଦଣ୍ଡୋଽବିଚାରିତଃ ।୨୯୫।

*—୨୯୦ ଠାରୁ ୨୯୨ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦି ସେ ବାଟରେ ପଶୁମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅଥବା ଅନ୍ୟ ରଥଦ୍ୱାରା ବାଟ ନ ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ଯାନ ଚଳାଏ ଓ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜୀବ ହତ୍ୟା ହୁଏ ତେବେ ସେ ବିନା ବିଗ୍ଭରରେ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ମନୁଷ୍ୟମାରଣେ କ୍ଷିପ୍ରଂ ଚୌରବତ୍କିଲ୍ବିଷଂ ଭବେତ୍ ।
ପ୍ରାଣଭୃତ୍ସୁ ମହତ୍ସ୍ୱର୍ଦ୍ଧଂ ଗୋଗଜୋଷ୍ଟ୍ରହୟାଦିଷୁ ।୨୯୬।

ଯଦି ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ମରିଯାଏ ତେବେ ଚୋରପରି ଦଣ୍ଡ ହେବ ମାତ୍ର ଗୋ, ଗଜ, ଉଷ୍ଟ୍ର, ଓ ହୟାଦି ବଡ଼ ବଡ଼ ପଶୁ ନଷ୍ଟ ହେଲେ ତହିଁର ଅର୍ଦ୍ଧ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

କ୍ଷୁଦ୍ରକାଣାଂ ପଶୂନାନ୍ତୁ ହିଂସାୟାଂ ଦ୍ୱିଶତୋ ଦମଃ ।
ପଞ୍ଚାଶତ୍ତୁ ଭବେଦ୍ଦଣ୍ଡଃ ଶୁଭେଷୁ ମୃଗପକ୍ଷିଷୁ ।୨୯୭।

କ୍ଷୁଦ୍ର ପଶୁ ମରିଗଲେ ଦୁଇଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ଏବଂ ଭଲ ମୃଗ ବା ପକ୍ଷୀ ମରିଗଲେ ପଞ୍ଚାଶ ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଗର୍ଦ୍ଦଭାଜାବିକାନାନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡଃ ସ୍ୟାତ୍ପଞ୍ଚମାଷିକଃ ।
ମାଷିକସ୍ତୁ ଭବେଦ୍ଦଣ୍ଡଃ ଶ୍ୱଶୂକରନିପାତନେ ।୨୯୮।

ଗଧ, ଛେଳି ଓ ମେଣ୍ଢା ମରିଗଲେ ପାଞ୍ଚମସା ରୁପା ଏବଂ କୁକୁର ଓ ଘୁଷୁରି ମରିଗଲେ ଏକମସା ରୁପା ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଭାର୍ଯ୍ୟାପୁତ୍ରଶ୍ଚ ଦାସଶ୍ଚ ପ୍ରେଷ୍ୟୋ ଭ୍ରାତା ଚ ସୋଦରଃ ।
ପ୍ରାପ୍ତାପରାଧାସ୍ତାଡ୍ୟାଃ ସ୍ୟୂ ରଜ୍ଜ୍ୱା ବେଣୁଦଳେନ ବା ।୨୯୯। *

ଭାର୍ଯ୍ୟା, ପୁତ୍ର, ଦାସ, ହଳିଆ ଓ ସାନ ସହୋଦର ଭାଇ ଅପରାଧ କଲେ ରଜ୍ଜୁ ବା ବାଉଁଶକଣିଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ନାର ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ।

ପୃଷ୍ଠତସ୍ତୁ ଶରୀରସ୍ୟ ନୋତ୍ତମାଙ୍ଗେ କଥଞ୍ଚନ ।
ଅତୋଽନ୍ୟଥା ତୁ ପ୍ରହରନ୍ ପ୍ରାପ୍ତଃ ସ୍ୟାଚ୍ଚୌରକିଲ୍ବିଷମ୍ ।୩୦୦।

ମାତ୍ର ଦେହର ପିଠିରେ ମାରିବ, କଦାପି ମୁଣ୍ଡରେ ମାରିବ ନାହିଁ, ଏଥିର ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରହାର କଲେ ଚୋରପରି ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

ଏଷୋଽଖିଳେନାଭିହିତୋ ଦଣ୍ଡପାରୁଷ୍ୟନିର୍ଣ୍ଣୟଃ ।
ସ୍ତେନସ୍ୟାତଃ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ବିଧିଂ ଦଣ୍ଡବିନିର୍ଣ୍ଣୟେ ।୩୦୧।

ମାରପିଟର ଏହି ବିଗ୍ଭରବିଧି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କହିଲି, ଅତଃପର ଚୋରର ଦଣ୍ଡ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କହୁଅଛି ।

ପରମଂ ଯତ୍ନମାତିଷ୍ଠେତ୍ ସ୍ତେନାନାଂ ନିଗ୍ରହେ ନୃପଃ ।
ସ୍ତେନାନାଂ ନିଗ୍ରହାଦସ୍ୟ ଯଶୋ ରାଷ୍ଟ୍ରଞ୍ଚ ବର୍ଦ୍ଧତେ ।୩୦୨।

ଚୋରମାନଙ୍କ ନିଗ୍ରହରେ ରଜା ବିଶେଷ ଯତ୍ନ କରିବ, ଚୋରମାନଙ୍କ ନିଗ୍ରହରେ ରଜାର ଯଶ ଓ ରାଜ୍ୟ ବଢ଼େ ।

ଅଭୟସ୍ୟ ହି ଯୋ ଦାତା ସ ପୂଜ୍ୟଃ ସତତଂ ନୃପଃ ।
ସତ୍ରଂ ହି ବର୍ଦ୍ଧତେ ତସ୍ୟ ସଦୈବାଭୟଦକ୍ଷିଣମ୍ ।୩୦୩।

ଯେଉଁ ରଜା ଅଭୟଦାତା ସେ ସର୍ବଦା ପୂଜନୀୟ ଅଟେ ଏବଂ ଅଭୟରୂପ ଦକ୍ଷିଣାଦ୍ୱାରା ତାହାର ଯଜ୍ଞ ସତତ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

---

*—କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ପ୍ରେଷ୍ୟୋ' ସ୍ଥାନରେ 'ଶିଷ୍ୟୋ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସର୍ବତୋ ଧର୍ମଷଡ଼୍‌ଭାଗୋ ରାଜ୍ଞୋ ଭବତି ରକ୍ଷତଃ ।
ଅଧର୍ମାଦପି ଷଡ଼୍‌ଭାଗୋ ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ହ୍ୟରକ୍ଷତଃ । ୩୦୪ ।

ପ୍ରଜାରକ୍ଷକ ରାଜାକୁ ସକଳ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଧର୍ମକର୍ମର ଛଅଭାଗରୁ ଭାଗେ ମିଳେ ଏବଂ ପ୍ରଜା ରକ୍ଷା ନ କଲେ ଅରକ୍ଷଣଶୀଳ ରାଜାକୁ ଅଧର୍ମର ମଧ୍ୟ ଛଅ ଭାଗରୁ ଭାଗେ ମିଳେ (ପ୍ରଜାଙ୍କ ଅଧର୍ମର ଷଡ଼୍‌ଭାଗୀ ହୁଏ) ।

ଯଦ୍‌ଧୀତେ ଯଦ୍‌ଯଜତେ ଯଦ୍ଦଦାତି ଯଦର୍ଚ୍ଚତି ।
ତସ୍ୟ ଷଡ଼୍‌ଭାଗଭାଗ୍ରାଜା ସମ୍ୟଗ୍‌ଭବତି ରକ୍ଷଣାତ୍ । ୩୦୫ ।

ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କେହି ବେଦପାଠ, ଯଜ୍ଞ, ଦାନ ଓ ଗୁରୁପୂଜନାଦି କରେ ରକ୍ଷାକରିବା ହେତୁ ରାଜା ତାହାର ଛଅଭାଗର ଭାଗେ ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ ପ୍ରାପ୍ତହୁଏ ।

ରକ୍ଷନ୍ଧର୍ମେଣ ଭୂତାନି ରାଜା ବଧ୍ୟାଶ୍ଚ ଘାତୟନ୍ ।
ଯଜତେଽହରହର୍ଯଜ୍ଞୈଃ ସହସ୍ରଶତଦକ୍ଷିଣୈଃ । ୩୦୬ ।

ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମତଃ ରକ୍ଷା କରି ଏବଂ ଦଣ୍ଡାର୍ହମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ରାଜା ପ୍ରତ୍ୟହ ଲକ୍ଷଦକ୍ଷିଣା ଯୁକ୍ତ ଯଜ୍ଞ ସମ୍ପାଦନ କରେ ।

ଯୋଽରକ୍ଷନ୍ ବଳିମାଦତ୍ତେ କରଂ ଶୁଳ୍କଞ୍ଚ ପାର୍ଥିବଃ ।
ପ୍ରତିଭାଗଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡଞ୍ଚ ସ ସଦ୍ୟୋ ନରକଂ ବ୍ରଜେତ୍ । ୩୦୭ । *

ଯେ ରାଜା ରକ୍ଷା ନ କରି ଧାନ୍ୟାଦିର ଭାଗ, ଖଜଣା, ଟିକସ, ଦ୍ରବ୍ୟ (ଫଳ ପୁଷ୍ପାଦି) ନିତ୍ୟଭାଗ ବା ଜରିମନା ଆଦାୟ କରେ ସେ ଶୀଘ୍ର ନରକକୁ ଯାଏ (ଦୁଃଖପାଏ) ।

ଅରକ୍ଷିତାରଂ ରାଜାନଂ ବଳିଷଡ଼୍‌ଭାଗହାରିଣମ୍ ।
ତମାହୁଃ ସର୍ବଲୋକସ୍ୟ ସମଗ୍ରମଳହାରକମ୍ । ୩୦୮ ।

ଯେ ରାଜା ରକ୍ଷା ନ କରି ଧାନ୍ୟାଦିର ଷଡ଼୍‌ଭାଗ ନିଏ ତାହାକୁ ସମସ୍ତଲୋକର ସମଗ୍ର ପାପହାରକ ବୋଲଯାଏ ।

ଅନପେକ୍ଷିତମର୍ଯ୍ୟାଦଂ ନାସ୍ତିକଂ ବିପ୍ରଲୁମ୍ପକମ୍ ।
ଅରକ୍ଷିତାରମତ୍ତାରଂ ନୃପଂ ବିଦ୍ୟାଦଧୋଗତିମ୍ । ୩୦୯ ।

ଶାସ୍ତ୍ରମର୍ଯ୍ୟାଦାଲଙ୍ଘନକାରୀ, ନାସ୍ତିକ, ଅନୁଚିତ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡାଦି ଗ୍ରହଣକାରୀ, ଅରକ୍ଷଣଶୀଳ ଓ ପ୍ରଜାର ସର୍ବସ୍ୱଭକ୍ଷକ ରାଜାର ଅଧୋଗତି ହୁଏ ଜାଣିବ ।

ଅଧାର୍ମିକଂ ତ୍ରିଭିର୍ନ୍ୟାୟୈର୍ନିଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ ପ୍ରୟତ୍ନତଃ ।
ନିରୋଧନେନ ବନ୍ଧେନ ବିବିଧେନ ବଧେନ ଚ । ୩୧୦ ।

ରାଜା ଅଧାର୍ମିକ ଲୋକକୁ ନିରୋଧନ (କଏଦ), ବନ୍ଧ (ନିଗଡ଼ାଦି ବନ୍ଧନ ବା ବେଡ଼ିପିନ୍ଧା) ଓ ବଧ (କରଚରଣାଦି ଛେଦନାଦି ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡ) ଏହି ତିନିପ୍ରକାର ନ୍ୟାୟରେ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ନିଗ୍ରହ କରିବ ।

ନିଗ୍ରହେଣ ହି ପାପାନାଂ ସାଧୂନାଂ ସଂଗ୍ରହେଣ ଚ ।
ଦ୍ୱିଜାତୟ ଇବେଜ୍ୟାଭିଃ ପୂୟନ୍ତେ ସତତଂ ନୃପାଃ । ୩୧୧ ।

ଦ୍ୱିଜାତି ଯଜ୍ଞ କରିବାଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ର ହେଲାପରି ରାଜାମାନେ ପାପାତ୍ମାମାନଙ୍କର ନିଗ୍ରହ ଓ ସାଧୁମାନଙ୍କର ସଂଗ୍ରହଦ୍ୱାରା ସତତ ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି ।

---

*—ମୂଳ ପୁସ୍ତକରେ 'ପ୍ରତିଭୋଗ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ଷନ୍ତବ୍ୟଂ ପ୍ରଭୁଣା ନିତ୍ୟଂ କ୍ଷିପତାଂ କାର୍ଯିଣାଂ ନୃଣାମ୍ ।
ବାଳବୃଦ୍ଧାତୁରାଣାଂ ଚ କୁର୍ବତା ହିତମାତ୍ମନଃ । ୩୧୨ ।

ଆପଣାର ହିତକାମନାକାରୀ ରାଜା ବାଦୀ ବିବାଦୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ତଥା ବାଳ, ବୃଦ୍ଧ ଓ ଆତୁରମାନଙ୍କର [ଦୁଃଖରେ] ଆକ୍ଷେପୋକ୍ତିକୁ କ୍ଷମାକରିବ ।

ଯଃ କ୍ଷିପ୍ତୋ ମର୍ଷୟତ୍ୟାର୍ତ୍ତୈସ୍ତେନ ସ୍ୱର୍ଗେ ମହୀୟତେ ।
ଯସ୍ତ୍ୱୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାନ୍ନ କ୍ଷମତେ ନରକଂ ତେନ ଗଚ୍ଛତି । ୩୧୩ ।

ଯେ ରାଜା ପୀଡ଼ିତ ଲୋକର ଆକ୍ଷେପୋକ୍ତି ସହ୍ୟ କରେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗ (ସୁଖ) ରେ ପୂଜାପାଏ ମାତ୍ର ଯେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ କ୍ଳିଷ୍ଟର କଟୂକ୍ତି କ୍ଷମା ନ କରେ ସେ ନରକ (ଦୁଃଖ) ଭୋଗକରେ ।

ରାଜା ସ୍ତେନେନ ଗନ୍ତବ୍ୟୋ ମୁକ୍ତକେଶେନ ଧାବତା ।
ଆଚକ୍ଷାଣେନ ତତ୍ସ୍ତେୟମେବଂ କର୍ମାସ୍ମି ଶାଧି ମାମ୍ । ୩୧୪ ।

ଆତ୍ମଦୋଷ କଥନେଚ୍ଛୁ ଚୋରର କେଶ ମୁକୁଳାକରି ଦଉଡ଼ିଯାଇ ରାଜାନିକଟରେ 'ମୁଁ ଏପରିକାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛି ମୋତେ ଶାସନକର' ବୋଲି କହିବ ।

ସ୍କନ୍ଧେନାଦାୟ ମୁଷଳଂ ଲଗୁଡ଼ଂ ବାପି ଖାଦିରମ୍ ।
ଶକ୍ତିଂ ଚୋଭୟତସ୍ତୀକ୍ଷ୍ଣାମାୟସଂ ଦଣ୍ଡମେବ ବା । ୩୧୫ ।

ସେ ଖଇରକାଠର ମୁଷଳ ବା ବାଡ଼ି ଏବଂ ଦୁଇପାଖ ଧାରବାଲା ବର୍ଚ୍ଛା ବା ଲୌହଦଣ୍ଡ କାନ୍ଧରେ ନେଇଯିବ ।

ଶାସନାଦ୍ୱା ବିମୋକ୍ଷାଦ୍ୱା ସ୍ତେନଃ ସ୍ତେୟାଦ୍ୱିମୁଚ୍ୟତେ ।
ଅଶାସିତ୍ୱା ତୁ ତଂ ରାଜା ସ୍ତେନସ୍ୟାପ୍ନୋତି କିଲ୍ବିଷମ୍ । ୩୧୬ ।

ଚୋରକୁ ଶାସନକଲେ ବା ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେ ଚୋରି ଅପରାଧରୁ ମୁକ୍ତହୁଏ ମାତ୍ର ରାଜା ତାହାକୁ ଶାସନ ନ କଲେ ଆପେ ଚୋରର ପାପ ପ୍ରାପ୍ତହୁଏ ।

ଅନ୍ନାଦେ ଭ୍ରୂଣହା ମାର୍ଷ୍ଟି ପତ୍ୟୌ ଭାର୍ଯ୍ୟାପଚାରିଣୀ ।
ଗୁରୌ ଶିଷ୍ୟଶ୍ଚ ଯାଜ୍ୟଶ୍ଚ ସ୍ତେନୋ ରାଜନି କିଲ୍ବିଷମ୍ । ୩୧୭ ।

ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟାକାରୀର ପାପ ତାହାର ଅନ୍ନଭୋଜନକାରୀକୁ, ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀର ପାପ ପତିକୁ, ଶିଷ୍ୟର ପାପ ଗୁରୁକୁ, ଓ ଯଜମାନର ପାପ ପୁରୋହିତକୁ ଏବଂ ଚୋରର ପାପ ରାଜାକୁ ଲାଗେ ।

ରାଜନିର୍ଦ୍ଧୂତଦଣ୍ଡାସ୍ତୁ କୃତ୍ୱା ପାପାନି ମାନବାଃ ।
ନିର୍ମଳାଃ ସ୍ୱର୍ଗମାୟାନ୍ତି ସନ୍ତଃ ସୁକୃତିନୋ ଯଥା । ୩୧୮ ।

ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପାପକରି ରାଜଦଣ୍ଡରେ ପାପଧୋଇ ସାଧୁ ଓ ସୁକୃତଶୀଳ ଲୋକଙ୍କ ପରି ନିର୍ମଳ ହୋଇ ସ୍ୱର୍ଗଲାଭକରେ (ପରିଣାମରେ ସୁଖପାଏ) ।

ଯସ୍ତୁ ରଜ୍ଜୁଂ ଘଟଂ କୂପାଦ୍ଧରେଦ୍ଭିନ୍ଦ୍ୟାଚ୍ଚ ଯଃ ପ୍ରପାମ୍ ।
ସ ଦଣ୍ଡଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାନ୍ମାଷଂ ତଚ୍ଚ ତସ୍ମିନ୍ ସମାହରେତ୍ । ୩୧୯ ।

ଯେ କୂଅରୁ ଦଉଡ଼ି ଓ ଘଡ଼ା ଚୋରାଏ ଏବଂ ଯେ ପନିଆ ଜଳାଧାରକୁ ଭାଙ୍ଗେ ତାହାକୁ ମାଷାଏ ସୁନା ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ହେବ ଓ ସେ ଦଉଡ଼ି ଓ ଘଡ଼ା ଆଣିଦେବ ଓ ଜଳାଧାର ନିର୍ମାଣ କରିଦେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧାନ୍ୟଂ ଦଶଭ୍ୟଃ କୁମ୍ଭେଭ୍ୟୋ ହରତୋଽଭ୍ୟଧିକଂ ବଧଃ ।
ଶେଷେଽପ୍ୟେକାଦଶଗୁଣଂ ଦାପ୍ୟସ୍ତସ୍ୟ ଚ ତଦ୍ଧନମ୍ । ୩୨୦ ।

(ଦୁଇଶ ପଳରେ ଏକ ଦ୍ରୋଣି, କୋଡ଼ିଏ ଦ୍ରୋଣିରେ ଏକ କୁମ୍ଭ, ଏପରି) ଦଶକୁମ୍ଭରୁ ଅଧିକ ଧାନ ଚୋରିକଲେ ତାହାର ଅଧିକ ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡ ହେବ ଏବଂ ତହିଁରୁ ଊଣାହେଲେ ଚୋର ଧାନର ଏଗାରଗୁଣ ଦେବ ।

ତଥା ଧରିମମେୟାନାଂ ଶତାଦଭ୍ୟଧିକେ ବଧଃ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣରଜତାଦୀନାମୁତ୍ତମାନାଞ୍ଚ ବାସସାମ୍ । ୩୨୧ ।

ସେହିପରି ଓଜନ ହେବା ଯୋଗ୍ୟ ସୁନା, ରୁପା ଓ ଉତ୍ତମବସ୍ତ୍ର ଏକଶହ ପଳରୁ ଅଧିକ ଅପହରଣ କଲେ (ଶାରୀରିକ) ଦଣ୍ଡହେବ ।

ପଞ୍ଚାଶତସ୍ତ୍ୱଭ୍ୟଧିକେ ହସ୍ତଚ୍ଛେଦନମିଷ୍ୟତେ ।
ଶେଷେ ତ୍ୱେକାଦଶଗୁଣଂ ମୂଲ୍ୟ ଦଣ୍ଡଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ । ୩୨୨ ।

ପଞ୍ଚାଶପଳରୁ ଅଧିକ ଚୋରିକଲେ ହସ୍ତଚ୍ଛେଦନ ଦଣ୍ଡ ବାଞ୍ଛନୀୟ ମାତ୍ର ପଞ୍ଚାଶ-ପଳରୁ ଊଣା ହେଲେ ଚୋରି କରିଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟର ୧୧ ଗୁଣ (ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ହେବ) ।

ପୁରୁଷାଣାଂ କୁଳୀନାନାଂ ନାରୀଣାଞ୍ଚ ବିଶେଷତଃ ।
ମୁଖ୍ୟାନାଞ୍ଚୈବ ରତ୍ନାନାଂ ହରଣେ ବଧମର୍ହତି । ୩୨୩ ।

କୁଳୀନ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ବିଶେଷତଃ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ହୀରକ ପ୍ରବାଳ ପ୍ରଭୃତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରତ୍ନସବୁ ହରଣକଲେ ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡଯୋଗ୍ୟ ହେବ ।

ମହାପଶୂନାଂ ହରଣେ ଶସ୍ତ୍ରାଣାମୌଷଧସ୍ୟ ଚ ।
କାଳମାସାଦ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡଂ ରାଜା ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ । ୩୨୪ ।

ବଡ଼ପଶୁ, ଶସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଔଷଧ ଚୋରିକଲେ କାଳ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ରାଜା ଦଣ୍ଡଦେବ ।

ଗୋଷୁ ବ୍ରାହ୍ମଣସଂସ୍ଥାସୁ ଛୁରିକାୟାଶ୍ଚ ଭେଦନେ ।
ପଶୂନାଂ ହରଣେ ଚୈବ ସଦ୍ୟଃ କାର୍ଯ୍ୟୋଽର୍ଦ୍ଧପାଦକଃ । ୩୨୫ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗୋରୁମାନ ଚୋରିକଲେ ଓ ସେବାସକାଶେ ନାସିକା ଛେଦନକଲେ ଓ ପଶୁମାନ ହରଣକଲେ ଶୀଘ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧପାଦ ଛେଦନର ଦଣ୍ଡହେବ ।

ସୂତ୍ର କାର୍ପାସକିଣ୍ୱାନାଂ ଗୋମୟସ୍ୟ ଗୁଡସ୍ୟ ଚ ।
ଦଧ୍ନଃ କ୍ଷୀରସ୍ୟ ତକ୍ରସ୍ୟ ପାନୀୟସ୍ୟ ତୃଣସ୍ୟ ଚ । ୩୨୭ ।

ଊର୍ଣ୍ଣାଦି ସୂତ୍ର, କାର୍ପାସ କିଣ୍ୱ (ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ସୁରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ), ଗୋବର, ଗୁଡ଼, ଦହି, ଦୁଗ୍ଧ, ତକ୍ର, ପାନୀୟ ଏବଂ ତୃଣ ।

ବେଣୁବୈଦଳଭାଣ୍ଡାନାଂ ଲବଣାନାଂ ତଥୈବ ଚ ।
ମୃଣ୍ମୟାନାଞ୍ଚ ହରଣେ ମୃଦୋ ଭସ୍ମନ ଏବ ଚ । ୩୨୬ ।

ବାଉଁଶ, ବାଉଁଶପାତିଆ, ଲବଣ, ମାଟିରପାତ୍ର, ମାଟି ଓ ପାଉଁଶ ।

ମତ୍ସ୍ୟାନାଂ ପକ୍ଷିଣାଞ୍ଚୈବ ତୈଳସ୍ୟ ଚ ଘୃତସ୍ୟ ଚ ।
ମାଂସସ୍ୟ ମଧୁନଶ୍ଚୈବ ଯଚ୍ଚାନ୍ୟତ୍ପଶୁସମ୍ଭବମ୍ । ୩୨୮ ।

ମତ୍ସ୍ୟ, ପକ୍ଷୀ, ତୈଳ, ଘୃତ, ମାଂସ, ମଧୁ ଏବଂ (ଚର୍ମ, ଶୃଙ୍ଗ, ଗଜଦନ୍ତପ୍ରଭୃତି) ଯାହା କିଛି ପଶୁରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନ୍ୟେଷାଞ୍ଚୈବମାଦୀନା ମଦ୍ୟାନାମୋଦନସ୍ୟ ଚ ।
ପକ୍ୱାନ୍ନାନାଞ୍ଚ ସର୍ବେଷାଂ ତନ୍ମୂଲ୍ୟାଦ୍ଦ୍ୱିଗୁଣୋ ଦମଃ । ୩୨୯ ।

ଏବଂ ଏଣ୍ଟପରି ଅନ୍ୟ ଖାଇବା ପଦାର୍ଥ ଓ ଭୋଜନାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଭାତ ଇତ୍ୟାଦି ଚୋରି କଲେ ସେଥିର ଦୁଇଗୁଣ ମୂଲ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ପୁଷ୍ପେଷୁ ହରିତେ ଧାନ୍ୟେ ଗୁଲ୍ମବଲ୍ଲୀନଗେଷୁ ଚ ।
ଅନ୍ୟେଷ୍ୱ ପରିପୂତେଷୁ ଦଣ୍ଡଃ ସ୍ୟାତ୍ପଞ୍ଚକୃଷ୍ଣଳଃ । ୩୩୦ ।

ଫୁଲ, କଞ୍ଚାଧାନ, ଗୁଳ୍ମ, ବଲ୍ଲୀ, ବୃକ୍ଷ ଏବଂ ଅମଳକ୍ଷ ହୋଇ ନ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଚୋରିକଲେ ପାଞ୍ଚ କୃଷ୍ଣଳ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ପରିପୂତେଷୁ ଧାନ୍ୟେଷୁ ଶାକମୂଳଫଳେଷୁ ଚ ।
ନିରନ୍ୱୟେ ଶତଂ ଦଣ୍ଡଃ ସାନ୍ୱୟେଽର୍ଦ୍ଧଶତଂ ଦମଃ । ୩୩୧ ।

ଅଗାଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି ବାହାର କରି ଅମଳ ହୋଇଥିବା ଧାନ, ଶାକ, ମୂଳ ଓ ଫଳ ଚୋରି କଲେ (ଦ୍ରବ୍ୟସ୍ୱାମିର) ନିଃସମ୍ପର୍କୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶତପଣ ଓ ସମ୍ପର୍କୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପାଞ୍ଚଶପଣ ଦଣ୍ଡହେବ ।

ସ୍ୟାତ୍ସାହସଂ ତ୍ୱନ୍ୱୟବତ୍ ପ୍ରସଭଂ କର୍ମ ଯତ୍କୃତମ୍ ।
ନିରନ୍ୱୟଂ ଭବେତ୍ସ୍ତେୟଂ ହୃତ୍ୱାପହ୍ନୂୟତେ ଚ ଯତ୍ । ୩୩୨ ।

ଦ୍ରବ୍ୟସ୍ୱାମୀ ସମକ୍ଷରେ କୁଟୁମ୍ବୀଲୋକ ପରି ବଳପୂର୍ବକ ଛଡ଼ାଇ ନେବାର ନାମ ସାହସ ମାତ୍ର ସ୍ୱାମୀ ଅସାକ୍ଷାତରେ ଅପର ଲୋକପରି ଅପହରଣ କରିବା ଓ କେହି ଦ୍ରବ୍ୟ ନେଇ ମନା କଲେ ତାହାର ନାମ ଚୋରି ।

ଯସ୍ତେତାନ୍ୟୁପକ୍ଲୃପ୍ତାନି ଦ୍ରବ୍ୟାଣି ସ୍ତେନୟେନ୍ନରଃ ।
ତମାଦ୍ୟଂ ଦଣ୍ଡୟେଦ୍ରାଜା ଯଶ୍ଚାଗ୍ନିଂ ଚୋରୟେଦ୍ଗୃହାତ୍ । ୩୩୩ ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ (ସାଗ୍ନିକର) ଘରୁ ଅଗ୍ନି ଚୋରି କରେ ତାହାକୁ ରାଜା-ପ୍ରଥମ-ସାହସ-ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ଯେନ ଯେନ ଯଥାଙ୍ଗେନ ସ୍ତେନୋ ନୃଷୁ ବିଚେଷ୍ଟତେ ।
ତତ୍ତଦେବ ହରେଦସ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାଦେଶାୟ ପାର୍ଥିବଃ । ୩୩୪ ।

ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ଚୋର ଲୋକମାନଙ୍କର ଚୋରି କଲେ ରାଜା ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଚୋରି ନିବାରଣାର୍ଥ ତାହାର ସେହି ସେହି ଅଙ୍ଗଚ୍ଛେଦ କରିବ ।

ପିତାଚାର୍ଯ୍ୟଃ ସୁହୃନ୍ମାତା ଭାର୍ଯ୍ୟାପୁତ୍ରଃ ପୁରୋହିତଃ ।
ନାଦଣ୍ଡ୍ୟୋ ନାମ ରାଜ୍ଞୋଽସ୍ତି ଯଃ ସ୍ୱଧର୍ମେ ନ ତିଷ୍ଠତି । ୩୩୫ ।

ପିତା, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ମିତ୍ର, ମାତା, ଭାର୍ଯ୍ୟା, ପୁତ୍ର ଓ ପୁରୋହିତ ଏମାନେ କେହି ସ୍ୱଧର୍ମରେ ନ ଥିଲେ ରାଜା କର୍ତ୍ତୃକ ଅଦଣ୍ଡ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ।

କାର୍ଷାପଣଂ ଭବେଦ୍ଦଣ୍ଡ୍ୟୋ ଯତ୍ରାନ୍ୟଃ ପ୍ରାକୃତୋ ଜନଃ ।
ତତ୍ର ରାଜା ଭବେଦ୍ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ ସହସ୍ରମିତି ଧାରଣା । ୩୩୬ ।

ଯେଉଁ ଅପରାଧରେ ଇତର ଲୋକର କାର୍ଷାପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ସେହି ଅପରାଧରେ (ସ୍ୱୟଂ ଅପରାଧୀ ହେଲେ) ରାଜାର ସହସ୍ରପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଅଷ୍ଟାପାଦ୍ୟନ୍ତୁ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ସ୍ତେୟେ ଭବତି କିଲ୍ବିଷମ୍ ।
ଷୋଡ଼ଶୈବ ତୁ ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶତ୍କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ଚ । ୩୩୭ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୂଦ୍ର ଚୋର କଲେ ଅଷ୍ଟଗୁଣ, ବୈଶ୍ୟର ଷୋଳଗୁଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟର ୩୨ ଗୁଣ ପାପ ହୁଏ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଚତୁଃଷଷ୍ଟିଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ବାପି ଶତଂ ଭବେତ୍ ।
ଦ୍ୱିଗୁଣା ବା ଚତୁଃଷଷ୍ଟିସ୍ତଦ୍ଦୋଷଗୁଣ ବିଦ୍ଧି ସଃ । ୩୩୮ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ୬୪ ଗୁଣ ଅଥବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶତପାଦ ଅଥବା ୧୨୮ ଗୁଣ ପାପ ହୁଏ କାରଣ ସେ ଚୋରର ଦୋଷଗୁଣ ଜାଣେ ।

ବାନସ୍ପତ୍ୟଂ ମୂଳଫଳଂ ଦାର୍ବଗ୍ନ୍ୟର୍ଥଂ ତଥୈବ ଚ ।
ତୃଣଞ୍ଚ ଗୋଭ୍ୟୋ ଗ୍ରାସାର୍ଥମସ୍ତେୟଂ ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ । ୩୩୯ । *

(ବାଡ଼ବୁଜା ହୋଇ ନ ଥିବା) ବୃକ୍ଷର ମୂଳ ଓ ଫଳ ଓ ହୋମାଗ୍ନି ସକାଶେ କାଠ ଏବଂ ଗାଈଙ୍କୁ ଦେବା ସକାଶେ ଘାସ ନେଲେ ଚୋରି ହୁଏ ନାହିଁ ବୋଲି ମନୁ କହି ଅଛନ୍ତି ।

ଯୋଽଦତ୍ତାଦାୟିନୋ ହସ୍ତାଲ୍ଲିପ୍ସେତ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧନମ୍ ।
ଯାଜନାଧ୍ୟାପନେନାପି ଯଥାସ୍ତେନସ୍ତଥୈବ ସଃ । ୩୪୦ ।

ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯାଜନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନ ସକାଶେ ସୁଦ୍ଧା ଅଯୋଗ୍ୟ ଧନ ଚୋରଠାରୁ ନେବାକୁ ଲୋଭ କରେ ତେବେ ସେ ଚୋର ପରି ।

ଦ୍ୱିଜୋଽଧ୍ୱଗଃ କ୍ଷୀଣବୃତ୍ତିର୍ଦ୍ୱାବିକ୍ଷୂ ଦ୍ୱେଚ ମୂଳକେ ।
ଆଦଦାନଃ ପରକ୍ଷେତ୍ରାନ୍ନ ଦଣ୍ଡଂ ଦାତୁମର୍ହତି । ୩୪୧ ।

ପାଥେୟରହିତ ପଥିକ ଦ୍ୱିଜ (କ୍ଷୁଧାରେ କାତର ହୋଇ) ଅପରର କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଦୁଇଗୋଟି ଆଖୁ ବା ଦୁଇଗୋଟି ମୂଳା ନେଲେ ଦଣ୍ଡଯୋଗ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ।

ଅସନ୍ଧିତାନାଂ ସନ୍ଧାତା ସନ୍ଧିତାନାଂ ଚ ମୋକ୍ଷକଃ ।
ଦାସାଶ୍ୱରଥହର୍ତ୍ତା ଚ ପ୍ରାପ୍ତଃ ସ୍ୟାଚ୍ଚୌରକିଲ୍ବିଷମ୍ । ୩୪୨ ।

ପରକୀୟ ଅବଦ୍ଧ ପଶୁର ବନ୍ଧନକାରୀ ଓ ବଦ୍ଧ ପଶୁର ମୋଚନକାରୀ ଏବଂ ଦାସ, ଅଶ୍ୱ ଓ ରଥର ଅପହରଣକାରୀ ଚୋରର ଦଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ।

ଅନେନ ବିଧିନା ରାଜା କୁର୍ବାଣଃ ସ୍ତେନନିଗ୍ରହମ୍ ।
ଯଶୋଽସ୍ମିନ୍ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଲ୍ଲୋକେ ପ୍ରେତ୍ୟ ଚାନୁତ୍ତମଂ ସୁଖମ୍ । ୩୪୩ ।

ଏହି ବିଧିରେ ରାଜା ଚୋରନିଗ୍ରହ କରି ଇହଲୋକରେ ଯଶ ଏବଂ ପରଲୋକରେ ଅତି ଉତ୍ତମ ସୁଖ ଲାଭ କରେ ।

ଐନ୍ଦ୍ରଂ ସ୍ଥାନମଭିପ୍ରେପ୍ସୁର୍ଯଶଶ୍ଚାକ୍ଷୟମବ୍ୟୟମ୍ ।
ନୋପେକ୍ଷେତ କ୍ଷଣମପି ରାଜା ସାହସିକଂ ନରମ୍ । ୩୪୪ ।

ଯେ ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରତ୍ୱ ଏବଂ ଅକ୍ଷୟ ଅବ୍ୟୟ ଯଶ ଲାଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ସେ କ୍ଷଣକାଳ ସକାଶେ ସୁଦ୍ଧା ସାହସିକ ଲୋକକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ । (ଶୀଘ୍ର ଦଣ୍ଡ ଦେବ) ।

ବାଗ୍ଦୁଷ୍ଟାତ୍ତସ୍କରାଚ୍ଚୈବ ଦଣ୍ଡେନୈବ ଚ ହିଂସତଃ ।
ସାହସସ୍ୟ ନରଃ କର୍ତ୍ତା ବିଜ୍ଞେୟଃ ପାପକୃତ୍ତମଃ । ୩୪୫ ।

---

*— ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭର୍ତ୍ସନାକାରୀ, ଚୋର ଓ ମାରପିଟକାରୀ ଅପେକ୍ଷା ସାହସକାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଧିକ ପାପକାରୀ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ସାହସେ ବର୍ତ୍ତମାନନ୍ତୁ ଯୋ ମର୍ଷୟତି ପାର୍ଥିବଃ ।
ସ ବିନାଶଂ ବ୍ରଜତ୍ୟାଶୁ ବିଦ୍ୱେଷଞ୍ଚାଧିଗଚ୍ଛତି । ୩୪୬ ।

ସାହସକାରୀକୁ ଯେଉଁ ରାଜା କ୍ଷମା କରେ ସେ ଶୀଘ୍ର ବିନାଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଓ ଲୋକଙ୍କର ବିଦ୍ୱେଷଭାଜନ ହୁଏ ।

ନ ମିତ୍ରକାରଣାଦ୍ରାଜା ବିପୁଳାଦ୍‌ବା ଧନାଗମାତ୍ ।
ସମୁତ୍ସୃଜେତ୍ସାହସିକାନ୍ ସର୍ବଭୂତଭୟାବହାନ୍ । ୩୪୭ ।

ମିତ୍ରାନୁରୋଧରେ ଅଥବା ବିପୁଳଧନପ୍ରାପ୍ତି ହେତୁ ରାଜା ସର୍ବଭୂତଭୟାବହ ସାହସିକ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଶସ୍ତ୍ରଂ ଦ୍ୱିଜାତିଭିର୍ଗ୍ରାହ୍ୟଂ ଧର୍ମୋ ଯତ୍ରୋପରୁଧ୍ୟତେ ।
ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ଚ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ବିପ୍ଲବେ କାଳକାରିତେ । ୩୪୮ ।

ଯେତେବେଳେ ସାହସିକମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମିମାନଙ୍କର ଧର୍ମାଚରଣର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୁଏ ଏବଂ ଦ୍ୱିଜାତିବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କ ବିପ୍ଳବକାଳ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ତେତେବେଳେ ଦ୍ୱିଜାତିସ୍ଥ ଲୋକମାନେ ଶସ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଆତ୍ମନଶ୍ଚ ପରିତ୍ରାଣେ ଦକ୍ଷିଣାନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ।
ସ୍ତ୍ରୀ ବିପ୍ରାଭ୍ୟୁପପତ୍ତୌ ଚ ଧର୍ମେଣ ଘ୍ନନ୍ ନ ଦୁଷ୍ୟତି । ୩୪୯ ।

ଆତ୍ମରକ୍ଷାର୍ଥ, ଦକ୍ଷିଣାଲବ୍ଧ ପଦାର୍ଥ ଅପହୃତ ହେବାହେତୁ ସଂଗ୍ରାମରେ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବିପ୍ରମାନଙ୍କ ବିପତ୍ତିରେ ଧର୍ମତଃ ସାହସିକକୁ ହାଣିଲେ ଦୋଷଭାଗୀ ହେବ ନାହିଁ ।

ଗୁରୁଂ ବା ବାଳବୃଦ୍ଧୌ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବା ବହୁଶ୍ରୁତମ୍ ।
ଆତତାୟିନମାୟାନ୍ତଂ ହନ୍ୟାଦେବାବିଚାରୟନ୍ । ୩୫୦ । *

---

*—ଏଥିପରେ ୨ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ:—
ଅଗ୍ନିଦୋଗରଦଶ୍ଚୈବ ଶସ୍ତ୍ରପାଣିଧନାପହଃ ।
କ୍ଷେତ୍ରଦାରହରଶ୍ଚୈବ ଷଡେତେହ୍ୟାତତାୟିନଃ ॥

ଅଗ୍ନିଦାତା, ବିଷଦାତା, ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ, ଧନାପହାରୀ ଏବଂ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ହରଣକାରୀ ଏହି ଛଅ ଆତତାୟୀ । ଏଥିପରେ ନିମ୍ନ ୨ ଶ୍ଳୋକରୁ ପ୍ରଥମଟି ୩ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ୨ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ:—

ଉଦ୍ୟତାସିର୍ବିଷାଗ୍ନିଭ୍ୟାଂ ଶାପୋଦ୍ୟତକରସ୍ତଥା ।
ଆଥର୍ବଣେନ ହନ୍ତା ଚ ପିଶୁନଶ୍ଚାପି ରାଜନି ॥ ୧ ।
ଭାର୍ଯ୍ୟାତିକ୍ରମୀ ଧନାପହାରୀ ଚ ରନ୍ଧ୍ରାନ୍ୱେଷଣତତ୍ପରଃ ।
ଏବମାଦ୍ୟାନ୍ ବିଜାନୀୟାତ୍ସର୍ବାନେବାତତାୟିନଃ ॥

ଖଡ୍‌ଗୋତ୍ତୋଳନକାରୀ, ଅଗ୍ନି ଓ ବିଷପ୍ରଦାତା, ଅଭିଶାପ ଦେବା କାରଣ ହସ୍ତୋଦ୍ୟତକାରୀ, ଅଥର୍ବବେଦମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ମାରଣଶୀଳ, ରାଜାଙ୍କ ନିକଟରେ ଖଳ କଥନକାରୀ, ସ୍ତ୍ରୀଧନାପହାରୀ, ଛିଦ୍ରାନ୍ୱେଷଣତତ୍ପର ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆତତାୟୀ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୂଦ୍ର ବା ବାଳକ ବା ବୃଦ୍ଧ, ବା ବହୁଶ୍ରୁତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏମାନଙ୍କର କେହି ଆତତାୟୀରୂପରେ ଆଗତ ହେଲେ କିଛି ନ ବିଚାରି ତାହାକୁ ହାଣିବ ।

ନାତତାୟିବଧେ ଦୋଷୋ ହନ୍ତୁର୍ଭବତି କଶ୍ଚନ ।
ପ୍ରକାଶଂ ବାଽପ୍ରକାଶଂ ବା ମନ୍ୟୁସ୍ତଂ ମନ୍ୟୁମୃଚ୍ଛତି । ୩୫୧ ।

ପ୍ରକାଶ୍ୟ ବା ଅପ୍ରକାଶ୍ୟଭାବରେ ଆତତାୟୀକୁ ବଧକଲେ କେହି ଦୋଷୀ ହୁଏ ନାହିଁ କାରଣ କ୍ରୋଧ; କ୍ରୋଧ ଜାତ କରେ ।

ପରଦାରାଭିମର୍ଶେଷୁ ପ୍ରବୃତ୍ତାନ୍ ନୄନ୍ ମହୀପତିଃ ।
ଉଦ୍‌ବେଜନକରୈର୍ଦଣ୍ଡୈଶ୍ଛିନ୍ନୟିତ୍ୱା ପ୍ରବାସୟେତ୍ । ୩୫୨ ।

ପରସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ଭୋଗରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ରାଜା ନାସାକର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦନଆଦି ନାନାପ୍ରକାର ଉଦ୍‌ବେଗଜନକ ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ କରି ଦେଶରୁ ବାହାର କରିଦେବ ।

ତତ୍ସମୁତ୍ଥୋ ହି ଲୋକସ୍ୟ ଜାୟତେ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କରଃ ।
ଯେନ ମୂଳହରୋଽଧର୍ମଃ ସର୍ବନାଶାୟ କଳ୍ପତେ । ୩୫୩ ।

ତହିଁରୁ ଲୋକରେ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତ ହୁଏ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଧର୍ମ ମୂଳ ନାଶକରେ ତାହା ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୁଏ ।

ପରସ୍ୟ ପତ୍ନ୍ୟା ପୁରୁଷଃ ସମ୍ଭାଷାଂ ଯୋଜୟନ୍ ରହଃ ।
ପୂର୍ବମାକ୍ଷାରିତୋ ଦୋଷୈଃ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାତ୍ପୂର୍ବସାହସଂ । ୩୫୪ ।

ଆଗେ ପରସ୍ତ୍ରୀ ଗମନ ଦୋଷରେ ଦୋଷୀଥିବା ଲୋକ ନିର୍ଜନରେ ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଯୋଡ଼ିଲେ ପ୍ରଥମ ସାହାସ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

ଯସ୍ତ୍ୱନାକ୍ଷାରିତଃ ପୂର୍ବମଭିଭାଷେତ କାରଣାତ୍ ।
ନ ଦୋଷଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାତ୍କିଞ୍ଚିନ୍ନ ହି ତସ୍ୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମଃ । ୩୫୫ ।

ଯାହାର ସେହିପରି ବଦନାମ ନାହିଁ ସେ କୌଣସି କାରଣରୁ ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିଲେ କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ କରିଥିବାର ଦୋଷଭାଗୀ ହେବ ନାହିଁ ।

ପରସ୍ତ୍ରିୟଂ ଯୋଽଭିବଦେତ୍ତୀର୍ଥେଽରଣ୍ୟେ ବନେଽପି ବା ।
ନଦୀନାଂ ବାପି ସମ୍ଭେଦେ ସ ସଂଗ୍ରହଣମାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୩୫୬ ।

ଯେ ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ତୀର୍ଥ ବା ଅରଣ୍ୟ ବା ବନ ବା ନଦୀସଙ୍ଗମ ସ୍ଥାନରେ ସମ୍ଭାଷଣ କରେ ସେ ପରସ୍ତ୍ରୀହରଣର ଅପରାଧୀ ହୁଏ ।

ଉପଚାରକ୍ରିୟା କେଳିଃ ସ୍ପର୍ଶୋ ଭୂଷଣବାସସାମ୍ ।
ସହ ଖଟ୍ୱାସନଞ୍ଚୈବ ସର୍ବଂ ସଂଗ୍ରହଣଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୩୫୭ ।

ମାଳାଚନ୍ଦନାଦି ପ୍ରେରଣ, ପରିହାସ, ଆଲିଙ୍ଗନାଦି, ଅଳଙ୍କାର ଓ ବସ୍ତ୍ର ସ୍ପର୍ଶ କରିବା, ଏକଶଯ୍ୟାରେ ଶୟନ ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହଣ ବୋଲାଯାଏ ।

ସ୍ତ୍ରିୟଂ ସ୍ପୃଶେଦଦେଶେ ଯଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ବା ମର୍ଷୟେତ୍ତୟା ।
ପରସ୍ପରସ୍ୟାନୁମତେ ସର୍ବଂ ସଂଗ୍ରହଣଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୩୫୮ । *

---

*—ଏଥିପରେ ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—
କାମାଭିପାତିନୀ ଯା ତୁ ନରଂ ସ୍ୱୟମୁପବ୍ରଜେତ୍
ରାଜ୍ଞା ଦାସ୍ୟେ ନିୟୋଜ୍ୟା ସା କୃତ୍ୱା ତଦ୍ଦୋଷଘୋଷଣମ୍ ॥

ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ କାମବଶରୁ ସ୍ୱୟଂ ପରପୁରୁଷ ସମୀପକୁ ଯାଏ ରାଜା ତାହାର ଦୋଷ ଘୋଷଣା କରି ଆପଣାର ଦାସୀ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପରସ୍ପରର ଅନୁମତିରେ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ଅସ୍ଥାନ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଯାହାର ଅସ୍ଥାନ ସ୍ପର୍ଶ କଲେ ରୁଷ୍ଟ ନ ହୁଏ ଏ ସବୁକୁ ସ୍ତ୍ରୀସଂଗ୍ରହଣ ବୋଲିଯାଏ ।

ଅବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସଂଗ୍ରହଣେ ପ୍ରାଣାନ୍ତଂ ଦଣ୍ଡମର୍ହତି ।
ଚତୁର୍ଣ୍ଣାମପି ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ଦାରାରକ୍ଷ୍ୟତମାଃ ସଦା । ୩୫୯ । *

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟକେହି ସଂଗ୍ରହଣ କଲେ ପ୍ରାଣାନ୍ତ ଦଣ୍ଡପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ; ସମସ୍ତ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ଭାର୍ଯ୍ୟା ସର୍ବଦା ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ରକ୍ଷାର ଉପଯୁକ୍ତ ।

ଭିକ୍ଷୁକା ବନ୍ଦିନଶ୍ଚୈବ ଦୀକ୍ଷିତାଃ କାରବସ୍ତଥା ।
ସମ୍ଭାଷଣଂ ସହ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ କୁର୍ଯ୍ୟୁରପ୍ରତିବାରିତାଃ । ୩୬୦ ।

ଭିକ୍ଷାଜୀବୀ, ସ୍ତୁତିପାଠକ, ଋତ୍ୱିକ ଓ ପାଚକାଦି ନିବାରିତ ନ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ କଥା କହି ପାରିବେ ।

ନ ସମ୍ଭାଷାଂ ପରସ୍ତ୍ରୀଭିଃ ପ୍ରତିଷିଦ୍ଧଃ ସମାଚରେତ୍ ।
ନିଷିଦ୍ଧୋ ଭାଷମାଣସ୍ତୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ଦଣ୍ଡମର୍ହତି । ୩୬୧ ।

ନିଷେଧ କଲେ ପରସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗେ କଥା କହିବ ନାହିଁ, କାରଣ ନ ମାନି ସମ୍ଭାଷଣ କଲେ ଏକପଳ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ନୈଷ ଚାରଣଦାରେଷୁ ବିଧିର୍ନାତ୍ମୋପଜୀବିଷୁ ।
ସଜ୍ଜୟନ୍ତି ହି ତେ ନାରୀନଗୂଢ଼ାଶ୍ଚାରୟନ୍ତି ଚ । ୩୬୨ ।

ପରସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପରୋକ୍ତ ବିଧିମାନ ନଟ, ନର୍ତ୍ତକ ଅଥବା ଭାର୍ଯ୍ୟୋପଜୀବୀ ନୀଚଲୋକମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଖଟିବ ନାହିଁ କାରଣ ସେମାନେ ଅର୍ଥ ସକାଶେ ଆପଣାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଅପର ସଙ୍ଗରେ ସଙ୍ଗତ କରାଇ ଦିଅନ୍ତି ଅଥବା ଲୁଚି ରହି ନିଜ ଘରେ ଆପଣା ସଜ୍ଜିତା ସ୍ତ୍ରୀର ପର ପୁରୁଷ ସହିତ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ଦେଖନ୍ତି ।

କିଞ୍ଚିଦେବ ତୁ ଦାପ୍ୟଃ ସ୍ୟାତ୍ସମ୍ଭାଷାଂ ତାଭିରାଚରନ୍ ।
ପ୍ରୈଷ୍ୟାସୁ ଚୈକଭକ୍ତାସୁ ରହଃ ପ୍ରବ୍ରଜିତାସୁ ଚ । ୩୬୩ ।

ତଥାପି ସେହି ସବୁ ଲୋକର ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ଦାସୀ ସଙ୍ଗେ ଅଥବା ବୌଦ୍ଧାଦି ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୀ ସଙ୍ଗେ ଗୋପନରେ ବ୍ୟଭିଚାର କଲେ ତାହାର କିଞ୍ଚିତ୍ ଦଣ୍ଡ ହେବା ଉଚିତ ।

ଯୋଽକାମାଂ ଦୂଷୟେତ୍କନ୍ୟାଂ ସ ସଦ୍ୟୋ ବଧମର୍ହତି ।
ସକାମାଂ ଦୂଷୟଂସ୍ତୁଲ୍ୟୋ ନ ବଧଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାନ୍ନରଃ । ୩୬୪ ।

ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅକାମା (କୁମାରୀ) କନ୍ୟାର ସଙ୍ଗମ କରେ ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ, ମାତ୍ର ସମାନଜାତୀୟା ସକାମା କନ୍ୟା ସମ୍ଭୋଗ କଲେ ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ନାହିଁ ।

କନ୍ୟାଂ ଭଜନ୍ତୀମୁତ୍କୃଷ୍ଟଂ ନ କିଞ୍ଚିଦପି ଦାପୟେତ୍ ।
ଜଘନ୍ୟଂ ସେବମାନାନ୍ତୁ ସଂଯତାଂ ବାସୟେଦ୍‌ଗୃହେ । ୩୬୫ ।

ଉତ୍କୃଷ୍ଟଜାତୀୟ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ କନ୍ୟା ସଙ୍ଗମ କଲେ କିଛି ମାତ୍ର ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଅପକୃଷ୍ଟଜାତୀୟ ପୁରୁଷ ସହିତ ସଙ୍ଗମ କଲେ ତାହାକୁ ସଂଯତ ଭାବରେ ଘରେ ରଖିବ ।

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉତ୍ତମାଂ ସେବମାନସ୍ତୁ ଜଘନ୍ୟୋ ବଧମର୍ହତି ।
ଶୁଲ୍କଂ ଦଦ୍ୟାତ୍ସେବମାନଃ ସମାମିଚ୍ଛେତ୍ପିତା ଯଦି । ୩୬୬ । *

ଉତ୍କୃଷ୍ଟଜାତୀୟା କନ୍ୟା ସହିତ ସଙ୍ଗମ କଲେ ହୀନଜାତୀୟ ପୁରୁଷ ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ ମାତ୍ର ସମାନ ଜାତୀୟା କନ୍ୟା ସମ୍ଭୋଗ କଲେ କନ୍ୟାର ପିତାର ଇଚ୍ଛାକ୍ରମେ (ଶୁଲ୍କ ଦେଇ ବିବାହ ହେବ) ।

ଅଭିଷହ୍ୟ ତୁ ଯଃ କନ୍ୟାଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଦର୍ପେଣ ମାନବଃ ।
ତସ୍ୟାଶୁ କର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଅଙ୍ଗୁଲ୍ୟୌ ଦଣ୍ଡଂଚାର୍ହତି ଷଟ୍‌ଶତମ୍ । ୩୬୭ ।

ମାତ୍ର ଯେଉଁ ପୁରୁଷ କନ୍ୟାକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଆଯତ୍ତ କରି ସଙ୍ଗମ କରେ ତାହାର ଦୁଇ ଅଙ୍ଗୁଳ ଶୀଘ୍ର କଟାଯିବ ଓ ଛଅଶତପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ସକାମାଂ ଦୂଷୟଂସ୍ତୁଲ୍ୟୋ ନାଙ୍ଗୁଳଚ୍ଛେଦମାପ୍ନୁୟାତ୍ ।
ଦ୍ୱି ଶତଂ ତୁ ଦମଂ ଦାପ୍ୟଃ ପ୍ରସଙ୍ଗବିନିବୃତ୍ତୟେ । ୩୬୮ ।

ପରନ୍ତୁ ସକାମା କନ୍ୟାକୁ ବିଗାଡ଼ିଲେ ତାହାର ଅଙ୍ଗୁଳ କର୍ତ୍ତନ ହେବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ପ୍ରସଙ୍ଗନିବୃତ୍ତି (ପୁଣି ସେପରି କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବା) ସକାଶେ ତାହାକୁ ଦୁଇଶତପଣ ଦଣ୍ଡଦେବା ଉଚିତ ।

କନ୍ୟୈବ କନ୍ୟାଂ ଯା କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତସ୍ୟାଃ ସ୍ୟାଦ୍ଦ୍ୱିଶତୋ ଦମଃ ।
ଶୁଲ୍କଞ୍ଚ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଛିଫାଶ୍ଚୈବାପ୍ନୁୟାଦ୍ଦଶ । ୩୬୯

କନ୍ୟାଁ ଯଦି କନ୍ୟାକୁ [ଅଙ୍ଗୁଳପ୍ରବେଶାଦିଦ୍ୱାରା] ବିଗାଡ଼ିବ ତେବେ ତାହାର ଦୁଇଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ [ଯୋନିଯୋନ କରିବାରୁ ବିବାହର ବିଘ୍ନହେତୁ] ତାହାର ଦୁଇଗୁଣ ଶୁଲ୍କ ଓ ଦଶ ବେତ୍ରାଘାତ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଯା ତୁ କନ୍ୟାଂ ପ୍ରକୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ସ୍ତ୍ରୀ ସା ସଦ୍ୟୋ ମୌଣ୍ଡ୍ୟମର୍ହତି ।
ଅଙ୍ଗୁଲ୍ୟୋରେବ ବା ଛେଦଂ ଖରେଣୋଦ୍ୱହନଂ ତଥା । ୩୭୦ ।

ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ କନ୍ୟାର (ଅଙ୍ଗୁଳପ୍ରବେଶାଦିଦ୍ୱାରା) କନ୍ୟାତ୍ୱ ନଷ୍ଟ କରେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ତାହାର ମସ୍ତକ ମୁଣ୍ଡନକରି ଅଙ୍ଗୁଳଚ୍ଛେଦନ ପୂର୍ବକ ତାହାକୁ ଗଧରେ ଚଢ଼ାଇ ବୁଲାଇବ ।

ଭର୍ତ୍ତାରଂ ଲଙ୍ଘୟେଦ୍ ଯା ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ଞାତିଗୁଣଦର୍ପିତା ।
ତାଂ ଶ୍ୱଭିଃ ଖାଦୟେଦ୍ରାଜା ସଂସ୍ଥାନେ ବହୁସଂସ୍ଥିତେ । ୩୭୧ ।

ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରବଳ ଧନୀ ପିତାଦି ବାନ୍ଧବ ଦର୍ପରେ ସ୍ୱାମୀ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟପୁରୁଷରେ ରତ ହୁଏ ବହୁଲୋକସମକ୍ଷରେ ତାହାକୁ କୁକୁରଦ୍ୱାରା ଖୁଆଇବ ।

ପୁମାଂସଂ ଦାହୟେତ୍ପାପଂ ଶୟନେ ତପ୍ତ ଆୟସେ ।
ଅଭ୍ୟାଦଧ୍ୟୁଶ୍ଚ କାଷ୍ଠାନି ତତ୍ର ଦହ୍ୟେତ ପାପକୃତ୍ । ୩୭୨ ।

ବ୍ୟଭିଚାରୀ ପାପୀ ପୁରୁଷକୁ ତପ୍ତଲୌହଶଯ୍ୟାରେ ଶୁଆଇ ଦାହ କରିବ ଏବଂ ପାପକାରୀକୁ ତହିଁରେ ପୋଡ଼ିବା ସକାଶେ ଲୋକମାନେ ତଦୁପରି କାଷ୍ଠ ନିକ୍ଷେପ କରିବେ ।

ସମ୍ବତ୍ସରାଭିଶସ୍ତସ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟସ୍ୟ ଦ୍ୱିଗୁଣୋ ଦମଃ ।
ବ୍ରାତ୍ୟୟା ସହ ସଂବାସେ ଚାଣ୍ଡାଲ୍ୟା ତାବଦେବ ତୁ । ୩୭୩ ।

*—୩୬୫ ଓ ୩୬୬ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପରସ୍ତ୍ରୀଗମନରେ ଏକବର୍ଷରେ ପୁଣି ସେହି ଅପରାଧ କଲେ ତାହାର ଦ୍ୱିଗୁଣ ଦଣ୍ଡହେବ ଏବଂ ବ୍ରାତ୍ୟା ଓ ଚଣ୍ଡାଳୀ ସଙ୍ଗେ ସହବାସ କଲେ ସେହିପରି ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଶୂଦ୍ରୋ ଗୁପ୍ତମଗୁପ୍ତଂ ବା ଦ୍ୱୈଜାତଂ ବର୍ଣ୍ଣମାବସନ୍ ।
ଅଗୁପ୍ତମଙ୍ଗସର୍ବସ୍ୱୈର୍ଗୁପ୍ତଂ ସର୍ବେଣ ହୀୟତେ । ୩୭୪ ।

ରକ୍ଷିତା ବା ଅରକ୍ଷିତା ଦ୍ୱିଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ଶୂଦ୍ର ସହବାସ କଲେ ଅରକ୍ଷିତା ହେଲେ ଶୂଦ୍ରର ଲିଙ୍ଗଚ୍ଛେଦ ଓ ସର୍ବସ୍ୱ ହରଣ ଏବଂ ରକ୍ଷିତା ହେଲେ ସର୍ବସ୍ୱହରଣ ହେବ ।

ବୈଶ୍ୟଃ ସର୍ବସ୍ୱଦଣ୍ଡଃ ସ୍ୟାତ୍ସମ୍ବତ୍ସରନିରୋଧତଃ ।
ସହସ୍ରଂ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ଦଣ୍ଡ୍ୟୋ ମୌଣ୍ଡ୍ୟଂ ମୂତ୍ରେଣ ଚାର୍ହତି ।୩୭୫ ।

ବୈଶ୍ୟ ଗୋପନରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଗମନ କଲେ ତାହାର ଏକବର୍ଷ କଏଦଦଣ୍ଡ ଓ ସର୍ବସ୍ୱହରଣ ହେବ ଏବଂ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସେପରି କଲେ ଏକସହସ୍ରପଣ ଦଣ୍ଡହେବ ଓ ମୂତ୍ରରେ ତାହାର ମସ୍ତକ ମୁଣ୍ଡନ ହେବ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ଯଦ୍ୟଗୁପ୍ତାନ୍ତୁ ଗଚ୍ଛେତାଂ ବୈଶ୍ୟପାର୍ଥିବୌ ।
ବୈଶ୍ୟଂ ପଞ୍ଚଶତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ କ୍ଷତ୍ରିୟନ୍ତୁ ସହସ୍ରିଣମ୍ । ୩୭୬ ।

ଅରକ୍ଷିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସହିତ ବୈଶ୍ୟ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସଙ୍ଗମ କଲେ ବୈଶ୍ୟର ପଞ୍ଚଶତ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟର ସହସ୍ରପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଉଭାବପି ତୁ ତାବେବ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟା ଗୁପ୍ତୟା ସହ ।
ବିପ୍ଳୁତୌ ଶୂଦ୍ରବଦ୍ଦଣ୍ଡ୍ୟୌ ଦଗ୍‌ଧବ୍ୟୌ ବା କଟାଗ୍ନିନା । ୩୭୭ ।*

ସେ ଉଭୟେ [ବୈଶ୍ୟ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟ] ରକ୍ଷିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀଠାରେ ଅଭିଗମନ କଲେ ଶୂଦ୍ରପରି ଦଣ୍ଡନୀୟ ହେବେ ଅଥବା ତୃଣ ଘୋଡ଼ାଇ ନିଆଁରେ ଜାଳି ଦେବ ।

ସହସ୍ରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦଣ୍ଡ୍ୟୋ ଗୁପ୍ତାଂ ବିପ୍ରାଂ ବଳାଦ୍‌ବ୍ରଜନ୍ ।
ଶତାନି ପଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ ସ୍ୟାଦିଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟା ସହ ସଙ୍ଗତଃ । ୩୭୮ ।

ରକ୍ଷିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ବଳପୂର୍ବକ ସହବାସ କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ସହସ୍ରପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ଏବଂ ଅଭିଳାଷିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସହିତ ସଙ୍ଗମ କଲେ ପାଞ୍ଚଶହପଣ ଦଣ୍ଡହେବ ।

ମୌଣ୍ଡ୍ୟଂ ପ୍ରାଣାନ୍ତିକୋ ଦଣ୍ଡୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ବିଧୀୟତେ ।
ଇତରେଷାଂ ତୁ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ଦଣ୍ଡଃ ପ୍ରାଣାନ୍ତିକୋ ଭବେତ୍ । ୩୭୯ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ମସ୍ତକ ମୁଣ୍ଡନହିଁ ପ୍ରାଣାନ୍ତିକ ଦଣ୍ଡ ଅଟେ ମାତ୍ର ଅନ୍ୟବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରାଣାନ୍ତିକ ଦଣ୍ଡ ଅଟେ ।

ନ ଜାତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ହନ୍ୟାତ୍‌ସର୍ବପାପେଷ୍ୱପି ସ୍ଥିତମ୍ ।
ରାଷ୍ଟ୍ରାଦେନଂ ବହିଃକୁର୍ଯ୍ୟାତ୍‌ସମଗ୍ରଧନମକ୍ଷତମ୍ । ୩୮୦ ।

ସମସ୍ତ ପାପରେ ଲିପ୍ତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ହତ୍ୟା କରିବି ନାହିଁ ମାତ୍ର ଅକ୍ଷତ ଶରୀରରେ ସମସ୍ତ ଧନ ସହିତ ତାହାକୁ ରାଜ୍ୟରୁ ବାହାର କରିଦେବ ।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣବଧାଦ୍ଭୂୟାନ୍ ଅଧର୍ମୋ ବିଦ୍ୟତେ ଭୁବି ।
ତସ୍ମାଦସ୍ୟ ବଧଂ ରାଜା ମନସାପି ନ ଚିନ୍ତୟେତ୍ । ୩୮୧ । *

ପୃଥିବୀରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଧରୁ ବଳି ଗୁରୁତର ଅଧର୍ମ କିଛି ନାହିଁ, ସେହି ହେତୁରୁ ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣବଧ ମନରେ ସୁଦ୍ଧା ଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ ।

---

*—୩୭୯ଠାରୁ ୩୮୧ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବୈଶ୍ୟଶ୍ଚେତ୍ କ୍ଷତ୍ରିୟାଂ ଗୁପ୍ତାଂ ବୈଶ୍ୟାଂ ବା କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବ୍ରଜେତ୍ ।
ଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟାମଗୁପ୍ତାୟାଂ ତାବୁଭୌ ଦଣ୍ଡମର୍ହତଃ ।୩୮୨। *

ରକ୍ଷିତା କ୍ଷତ୍ରିୟା ସହିତ ବୈଶ୍ୟ ଅଥବା ରକ୍ଷିତା ବୈଶ୍ୟା ସହିତ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସଙ୍ଗମ କଲେ ସେ ଉଭୟେ ଅରକ୍ଷିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀସଙ୍ଗମରେ ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡ ତାହା ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ ।

ସହସ୍ରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦଣ୍ଡଂ ଦାପ୍ୟୋ ଗୁପ୍ତେ ତୁ ତେ ବ୍ରଜନ୍ ।
ଶୂଦ୍ରାୟାଂ କ୍ଷତ୍ରିୟବିଶୋଃ ସାହସ୍ରୋ ବୈ ଭବେଦ୍ଦମଃ ।୩୮୩।

ରକ୍ଷିତା କ୍ଷତ୍ରିୟା ଓ ବୈଶ୍ୟା ସହିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଙ୍ଗମ କଲେ ସହସ୍ରପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ଏବଂ ରକ୍ଷିତା ଶୂଦ୍ରା ସହିତ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ ସହବାସ କଲେ ସହସ୍ରପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟାୟାମଗୁପ୍ତାୟାଂ ବୈଶ୍ୟେ ପଞ୍ଚଶତଂ ଦମଃ ।
ମୂତ୍ରେଣ ମୌଣ୍ଡ୍ୟମିଚ୍ଛେତ୍ତୁ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ଦଣ୍ଡମେବ ବା ।୩୮୪।

ଅରକ୍ଷିତା କ୍ଷତ୍ରିୟାସଙ୍ଗମ କଲେ ବୈଶ୍ୟର ପାଞ୍ଚଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ଏବଂ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସେହି ଅପରାଧ କଲେ ସେହିପରି ଦଣ୍ଡ ଅଥବା ଇଚ୍ଛାକଲେ ମୂତ୍ରଦ୍ୱାରା ମସ୍ତକ ମୁଣ୍ଡନ ହେବ ।

ଅଗୁପ୍ତେ କ୍ଷତ୍ରିୟାବୈଶ୍ୟେ ଶୂଦ୍ରାଂ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରଜନ୍ ।
ଶତାନି ପଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ ସ୍ୟାତ୍ ସହସ୍ରନ୍ତ୍ୱନ୍ତ୍ୟଜସ୍ତ୍ରିୟମ୍ ।୩୮୫।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅରକ୍ଷିତା କ୍ଷତ୍ରିୟା ବୈଶ୍ୟା ବା ଶୂଦ୍ରା ସଙ୍ଗମକଲେ ପଞ୍ଚଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ମାତ୍ର ଅନ୍ତ୍ୟଜାସଙ୍ଗମ କଲେ ସହସ୍ର ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଯସ୍ୟ ସ୍ତେନଃ ପୁରେ ନାସ୍ତି ନାନ୍ୟସ୍ତ୍ରୀଗୋ ନ ଦୁଷ୍ଟବାକ୍ ।
ନ ସାହସିକଦଣ୍ଡଘ୍ନୌ ସ ରାଜା ଶକ୍ରଲୋକଭାକ୍ ।୩୮୬। *

ଯେଉଁ ରାଜାର ରାଜ୍ୟରେ ଚୋର, ପରଦାରଗାମୀ, ଗାଳିଗୁଲଜ, ସାହସିକ ବା ମାରପିଟକାରୀ ନାହିଁ ସେ ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକଗାମୀ ଅଟେ ।

ଏତେଷାଂ ନିଗ୍ରହୋ ରାଜ୍ଞଃ ପଞ୍ଚାନାଂ ବିଷୟେ ସ୍ୱକେ ।
ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୃତ୍ ସଜାତ୍ୟେଷୁ ଲୋକେ ଚୈବ ଯଶସ୍କରଃ ।୩୮୭।

ଚୋରପ୍ରଭୃତି ଏହି ପଞ୍ଚପ୍ରକାର ଲୋକଙ୍କର ନିଗ୍ରହକାରୀ ରାଜା ଇହଲୋକରେ ରାଜସମାଜରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକାରୀ ଓ ଯଶସ୍କର ହୁଏ ।

ଋତ୍ୱିଜଂ ଯସ୍ତ୍ୟଜେଦ୍ ଯାଜ୍ୟୋ ଯାଜ୍ୟଂ ଚର୍ତ୍ୱିକ୍ ତ୍ୟଜେଦ୍ ଯଦି ।
ଶକ୍ତଂ କର୍ମଣ୍ୟଦୁଷ୍ଟଞ୍ଚ ତୟୋର୍ଦଣ୍ଡଃ ଶତଂ ଶତମ୍ ।୩୮୮।

---

*—ଏଥିପରେ ଏଗାରଖଣ୍ଡି ପୁସ୍ତକରେ ଅଛି ।—

କ୍ଷତ୍ରିୟାଞ୍ଚୈବ ବୈଶ୍ୟାଞ୍ଚ ଗୁପ୍ତାନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରଜନ୍ ।
ନ ମୂତ୍ରମୁଣ୍ଡଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟୋ ଦାପ୍ୟସ୍ତୂତ୍ତମସାହସମ୍ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ରକ୍ଷିତା କ୍ଷତ୍ରିୟା ଓ ବୈଶ୍ୟା ସଙ୍ଗମ କଲେ ମୂତ୍ରଦ୍ୱାରା ମସ୍ତକ ମୁଣ୍ଡନ ନ କରି ଉତ୍ତମ ସାହସ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

*—ଏକ ପୁସ୍ତକରେ 'ସତ୍ୟଲୋକଭାକ୍' ପାଠଭେଦ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କର୍ମକ୍ଷମ ଏବଂ ଅଦୁଷ୍ଟ ଋତ୍ୱିକ୍‌କୁ ଯଦି ଯଜମାନ ଛାଡ଼େ ଏବଂ ଋତ୍ୱିକ୍ ଯଦି ଯଜମାନକୁ ଛାଡ଼େ ତେବେ ଉଭୟ ଶଏ ଶଏ ପଣ ଦଣ୍ଡ ଦେବେ ।

ନ ମାତା ନ ପିତା ନ ସ୍ତ୍ରୀ ନ ପୁତ୍ରସ୍ତ୍ୟାଗମର୍ହତି ।
ତ୍ୟଜନ୍ନପତିତାନେତାନ୍ ରାଜ୍ଞା ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ ଶତାନିଷଟ୍ ।୩୮୯।

ମାତା, ପିତା, ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁତ୍ର ଏମାନେ କେହି ତ୍ୟାଗ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କୁ ଅପତିତ ଅବସ୍ଥାରେ ତ୍ୟାଗକଲେ ରାଜାକର୍ତ୍ତୃକ ଛଅଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟହେବ ।

ଆଶ୍ରମେଷୁ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ କାର୍ଯ୍ୟେ ବିବଦତାଂ ମିଥଃ ।
ନ ବିବ୍ରୂୟାନ୍ନୃପୋ ଧର୍ମଂ ଚିକୀର୍ଷନ୍ ହିତମାତ୍ମନଃ ।୩୯୦।

ଆଶ୍ରମମାନଙ୍କରେ ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ବିବାଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଆପଣା ହିତକାମନାକାରୀ ରାଜା ସହସା ବା ବଳପୂର୍ବକ ନ୍ୟାୟ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେବ ନାହିଁ ।

ଯଥାର୍ହମେତାନଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ ସହ ପାର୍ଥିବଃ ।
ସାନ୍ତ୍ୱେନ ପ୍ରଶମୟ୍ୟାଦୌ ସ୍ୱଧର୍ମଂ ପ୍ରତିପାଦୟେତ୍ ।୩୯୧।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସହିତ ରାଜା ଏମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଚ୍ଚନା କରି ଆଗେ ସାନ୍ତ୍ୱନାଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର କ୍ରୋଧରେ ଉପଶମ କରି ସ୍ୱଧର୍ମ ବୁଝାଇ ଦେବ ।

ପ୍ରାତିବେଶ୍ୟାନୁବେଶ୍ୟୌ ଚ କଲ୍ୟାଣେ ବିଂଶତି ଦ୍ୱିଜେ ।
ଅର୍ହାବଭୋଜୟନ୍ ବିପ୍ରୋ ଦଣ୍ଡମର୍ହତି ମାଷକମ୍ ।୩୯୨।

ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଂଶ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ କରାଇବା ସ୍ଥଳରେ ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରତିବେଶୀ ଓ ଅନୁବେଶୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ କରାଇଲେ ଏକମଷା ରୂପାଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଃ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଂ ସାଧୁଂ ଭୂତିକୃତ୍ୟେଷ୍ୱଭୋଜୟନ୍ ।
ତଦନ୍ନଂ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ଦାପ୍ୟୋ ହିରଣ୍ୟଞ୍ଚୈବ ମାଷକମ୍ ।୩୯୩।

ଯଦି ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ବିବାହାଦି ଉତ୍ସବକାର୍ଯ୍ୟରେ ଏକ ସାଧୁ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟକୁ ଭୋଜନ ନ କରାଏ ତେବେ ଦ୍ୱିଗୁଣ ଭୋଜ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଏକମଷା ସୁନା ଦଣ୍ଡହେବ ।

ଅନ୍ଧୋ ଜଡଃ ପୀଠସର୍ପୀ ସପ୍ତତ୍ୟା ସ୍ଥବିରଶ୍ଚ ଯଃ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟେଷୂପକୁର୍ବଂଶ୍ଚ ନ ଦାପ୍ୟଃ କେନଚିତ୍କରମ୍ ।୩୯୪।

ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ଧ, ଜଡ଼, ପଙ୍ଗୁ, ୭୦ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା ବା ଯେ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଉପକାର କାର୍ଯ୍ୟକରେ ତାହାଠାରୁ ରାଜା କୌଣସି କର ନେବ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଂ ବ୍ୟାଧିତାର୍ତ୍ତୌ ଚ ବାଳବୃଦ୍ଧାବକିଞ୍ଚନମ୍ ।
ମହାକୁଳୀନମାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ରାଜା ସମ୍ପୂଜୟେତ୍ସଦା ।୩୯୫।

ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ, ରୋଗୀ, ବିପନ୍ନ, ବାଳ, ବୃଦ୍ଧ, ଦରିଦ୍ର, ମହାକୁଳୀନ ଏବଂ ଆର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ରାଜା ଦାନମାନାଦିଦ୍ୱାରା ଅନୁଗ୍ରହ କରିବ ।

ଶାଲ୍ମଲୀଫଲକେ ଶ୍ଲକ୍ଷ୍ଣେ ନେନିଜ୍ୟାନ୍ନେଜକଃ ଶନୈଃ ।
ନ ଚ ବାସାଂସି ବାସୋଭିର୍ନିର୍ହରେନ୍ନ ଚ ବାସୟେତ୍ ।୩୯୬।

Digitized by srujanika@gmail.com

ତନ୍ତୁବାୟ ଶିମୂଳ ତନ୍ତୁରେ ଧୋବା ଧୀରେ ଧୀରେ ଲୁଗା କାଚିବ ଏବଂ ଜଣକର ଲୁଗା ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟଲୋକର ଲୁଗା ମିଶାଇବ ନାହିଁ ଓ ଅନ୍ୟକୁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ।

ତନ୍ତୁବାୟୋ ଦଶପଳଂ ଦଦ୍ୟାଦେକପଳାଧିକମ୍ ।
ଅତୋଽନ୍ୟଥା ବର୍ତ୍ତମାନୋ ଦାପ୍ୟୋ ଦ୍ୱାଦଶକଂ ଦମମ୍ । ୩୯୭ ।

ତନ୍ତୀ (ଗୃହସ୍ଥଠାରୁ) ଲୁଗା ବୁଣିଦେବା ସକାଶେ ଦଶପଳ ସୂତା ନେଲେ (ମଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଯୋଗେ) ଏକପଳ ଅଧିକ ଓଜନର ଲୁଗା ଦେବ । ଏଥିର ଅନ୍ୟଥା କଲେ ବାରପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଶୁଲ୍କସ୍ଥାନେଷୁ କୁଶଳାଃ ସର୍ବପଣ୍ୟବିଚକ୍ଷଣାଃ ।
କୁର୍ଯ୍ୟୁରର୍ଘଂ ଯଥାପଣ୍ୟଂ ତତୋ ବିଂଶଂ ନୃପୋ ହରେତ୍ । ୩୯୮ ।

ଶୁଲ୍କ ବିଷୟରେ କୁଶଳ ସକଳ ପ୍ରକାର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟରେ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେ ପଣ୍ୟର ଯେରୂପ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବେ ତହିଁର ଲାଭର କୋଡ଼ିଏ ଭାଗରୁ ଭାଗେ ରାଜା ନେବ ।

ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରଖ୍ୟାତଭାଣ୍ଡାନି ପ୍ରତିଷିଦ୍ଧାନି ଯାନି ଚ ।
ତାନି ନିର୍ହରତୋ ଲୋଭାତ୍ ସର୍ବହାରଂ ହରେନ୍ନୃପଃ । ୩୯୯ ।

ଯେଉଁ ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ରାଜାର ବୋଲି ବିଖ୍ୟାତ ଏବଂ ଯେ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନେଇ ବିକିବାକୁ ରାଜା ନିଷେଧ କରିଥିବ ଏ ଭଳି ଦ୍ରବ୍ୟ ଲୋଭରେ ଯେ ବିକିବ ରାଜା ତାହାର ସର୍ବସ୍ୱ ହରଣ କରିବ ।

ଶୁଲ୍କସ୍ଥାନଂ ପରିହରନ୍ନକାଳେ କ୍ରୟବିକ୍ରୟୀ ।
ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ଚ ସଂଖ୍ୟାନେ ଦାପ୍ୟୋଽଷ୍ଟଗୁଣମତ୍ୟୟମ୍ । ୪୦୦ । *

ଶୁଲ୍କ ଆଦାୟସ୍ଥାନ (ଶୁଲ୍କ ପରିହାର କରିବା ସକାଶେ) ଛାଡ଼ି ଯେ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଅଥବା ଅକାଳ (ନିୟମିତ ସମୟ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସମୟ) ରେ କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ କରେ ଅଥବା ସଂଖ୍ୟା ବା ପରିମାଣ ମିଛ କହେ ତାହା ପ୍ରତି ଉଚିତ କରର ଆଠଗୁଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଆଗମଂ ନିର୍ଗମଂ ସ୍ଥାନଂ ତଥା ବୃଦ୍ଧିକ୍ଷୟାବୁଭୌ ।
ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବପଣ୍ୟାନାଂ କାରୟେତ୍କ୍ରୟବିକ୍ରୟୌ । ୪୦୧ ।

କେତେ ଦୂରରୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆସିଅଛି, କେତେ ଦୂର ଯିବ, ତହିଁରେ ଆୟବ୍ୟୟ ଉଭୟ କେତେ ହେବ ଏ ସବୁ ବିଚାର କରି ରାଜା (ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପୂର୍ବକ) ସକଳ-ପଣ୍ୟର କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ କରାଇବ ।

ପଞ୍ଚରାତ୍ରେ ପଞ୍ଚରାତ୍ରେ ପକ୍ଷେ ପକ୍ଷେଽଥବା ଗତେ ।
କୁର୍ବୀତ ଚୈଷାଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମର୍ଘସଂସ୍ଥାପନଂ ନୃପଃ । ୪୦୨ ।

ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ରାତି ଗତ ହେଲେ ଅଥବା ପ୍ରତି ପକ୍ଷରେ ଥରେ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଦେଖି ତହିଁର (ବଜାର) ମୂଲ୍ୟ ରାଜା ସ୍ଥିର କରିବ ।

ତୁଳାମାନଂ ପ୍ରତୀମାନଂ ସର୍ବଞ୍ଚ ସ୍ୟାତ୍ସୁଲକ୍ଷିତମ୍ ।
ଷଟ୍ସୁ ଷଟ୍ସୁ ଚ ମାସେଷୁ ପୁନରେବ ପରୀକ୍ଷୟେତ୍ । ୪୦୩ ।

*—କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ସଂଖ୍ୟାନେ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଓଜନ କରିବା (ଦଶା ପ୍ରଭୃତି) ତୁଳାମାନ ଓ ମାପ କରିବା (ଗୌଣୀ ପ୍ରଭୃତି) ଏସବୁମାନ ସମସ୍ତ ରାଜା ବିଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ସ୍ଥିର କରିବ ଏବଂ ପ୍ରତି ଛଅ ମାସରେ ପୁଣି ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବ ।

ପଣଂ ଯାନଂ ତରେଦାପ୍ୟଂ ପୌରୁଷୋଽର୍ଦ୍ଧପଣଂ ତରେ ।
ପାଦଂ ପଶୁଶ୍ଚ ଯୋଷିଚ୍ଚ ପାଦାର୍ଦ୍ଧଂ ରିକ୍ତକଃ ପୁମାନ୍ । ୪୦୪ ।

ପାରି କରିବାକୁ ହେଲେ ଖାଲି ଯାନରେ ପଣେ, ଜଣେଲୋକ ବୋହିବାର ଭାର ସହିତ ଅଧେ, ପଶୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପାଦେ (ଚତୁର୍ଥାଂଶ) ଏବଂ ଖାଲି ଲୋକ ପାଦାର୍ଦ୍ଧ (ଅଷ୍ଟମାଂଶ) ମାସୁଲ ଦେବ ।

ଭାଣ୍ଡପୂର୍ଣ୍ଣାନି ଯାନାନି ତାର୍ଯ୍ୟଂ ଦାପ୍ୟାନି ସାରତଃ ।
ରିକ୍ତଭାଣ୍ଡାନି ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ ପୁମାଂସଶ୍ଚା ପରିଚ୍ଛଦାଃ । ୪୦୫ ।

ଉଦରପୂର୍ଣ୍ଣଯାନ ସବୁ ପାରି ହେଲେ ଦ୍ରବ୍ୟର ସାରାସାର ଦେଖି ପାରି ହେବାର ମାସୁଲ ଦେବ ଏବଂ ଖାଲି ଉଦର ବା ଦରିଦ୍ରଲୋକ ପାରି ହେଲେ ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ ଶୁଳ୍କ ନେବ ।

ଦୀର୍ଘାଧ୍ୱନି ଯଥାଦେଶଂ ଯଥାକାଳଂ ତରୋ ଭବେତ୍ ।
ନଦୀତୀରେଷୁ ତଦ୍ ବିଦ୍ୟାତ୍ ସମୁଦ୍ରେ ନାସ୍ତି ଲକ୍ଷଣମ୍ । ୪୦୬ ।

ବହୁଦୂର ପାରି ହେଲେ ଦେଶକାଳ ଦେଖି ମାସୁଲ ନେବ ଏବଂ ତାହା ନଦୀ ତୀରରେ ଜାଣିବ; ସମୁଦ୍ରରେ ଏ ନିୟମ ନାହିଁ ।

ଗର୍ଭିଣୀ ତୁ ଦ୍ୱିମାସାଦିସ୍ତଥା ପ୍ରବ୍ରଜିତୋ ମୁନିଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣା ଲିଙ୍ଗିନଶ୍ଚୈବ ନ ଦାପ୍ୟାସ୍ତାରିକଂ ତରେ । ୪୦୭ ।

ଦୁଇମାସ ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଗର୍ଭିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ତଥା ପରିବ୍ରାଜକ ଭିକ୍ଷୁ, ବାନପ୍ରସ୍ଥ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ପାରି କଲେ ତରେଇ ମାସୁଲ ନେବ ନାହିଁ ।

ଯନ୍ନାବି କିଞ୍ଚିଦ୍ଦାଶାନାଂ ବିଶୀର୍ଯ୍ୟେତାପରାଧତଃ ।
ତଦ୍ଦାଶୈରେବ ଦାତବ୍ୟଂ ସମାଗମ୍ୟ ସ୍ୱତୋଽଂଶତଃ । ୪୦୮ ।

ନାବିକମାନଙ୍କର ଦୋଷରେ ନୌକାରୂଢ଼ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦ୍ରବ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହେଲେ ନାବିକମାନେ ମିଳି ଆପଣା ଆପଣା ଘରରୁ ତାହାର କ୍ଷତି ପୂରଣ କରିବେ ।

ଏଷ ନୌଯାୟିନାମୁକ୍ତୋ ବ୍ୟବହାରସ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟଃ ।
ଦାଶାପରାଧତସ୍ତୋୟେ ଦୈବିକେ ନାସ୍ତି ନିଗ୍ରହଃ । ୪୦୯ ।

ନୌଯାୟୀମାନଙ୍କର ଏହାହିଁ ବ୍ୟବହାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ; ନାବିକର ଅପରାଧରେ ନଷ୍ଟ ହେଲେ ନାବିକ ଦେବ, ମାତ୍ର ଦୈବାତ୍ (ତୋଫାନାଦି ଦ୍ୱାରା) ନଷ୍ଟ ହେଲେ ନାବିକର ଦଣ୍ଡ ନାହିଁ ।

ବାଣିଜ୍ୟଂ କାରୟେଦ୍ ବୈଶ୍ୟଂ କୁସୀଦଂ କୃଷିମେବ ଚ ।
ପଶୂନାଂ ରକ୍ଷଣଞ୍ଚୈବ ଦାସ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରଂ ଦ୍ୱିଜନ୍ମନାମ୍ । ୪୧୦ ।

ରାଜା ବୈଶ୍ୟକୁ ବାଣିଜ୍ୟ, କୁସୀଦ, କୃଷି ଓ ପଶୁରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏବଂ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟଞ୍ଚୈବ ବୈଶ୍ୟଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୃତ୍ତିକର୍ଷିତୌ ।
ବିଭୃୟାଦାନୃଶଂସ୍ୟେନ ସ୍ୱାନି କର୍ମାଣି କାରୟନ୍ । ୪୧୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟର ନିଜ ବୃତ୍ତିର ଅଭାବ ହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୟାକରି ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତରରେ ପ୍ରତିପୋଷଣ କରିବ ।

ଦାସ୍ୟନ୍ତୁ କାରୟଁଲ୍ଲୋଭାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସଂସ୍କୃତାନ୍ ଦ୍ୱିଜାନ୍ ।
ଅନିଚ୍ଛତଃ ପ୍ରାଭବତ୍ୟାଦ୍ରାଜ୍ଞା ଦଣ୍ଡ୍ୟଃ ଶତାନି ଷଟ୍ । ୪୧୨ ।

ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଲୋଭରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଦେଖାଇ ,ସଦ୍ ଦ୍ୱିଜପତିମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦାସ୍ୟ କର୍ମ କରାଏ ତେବେ ରାଜାକର୍ତ୍ତୃକ ଛଅପଣ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

ଶୂଦ୍ରନ୍ତୁ କାରୟେଦ୍ଦାସ୍ୟଂ କ୍ରୀତମକ୍ରୀତମେବ ବା ।
ଦାସ୍ୟାୟୈବ ହି ସୃଷ୍ଟୋଽସୌ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁବା । ୪୧୩ ।

କ୍ରୀତ ହେଉ ବା ଅକ୍ରୀତ ହେଉ ଶୂଦ୍ରକୁ ରାଜା ଦାସ୍ୟବୃତ୍ତି କରାଇବ, କାରଣ ବ୍ରାହ୍ମଣର ସେବା କରିବା କାରଣ ବ୍ରହ୍ମା ଏହାକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି ।

ନ ସ୍ୱାମିନା ନିସୃଷ୍ଟୋଽପି ଶୂଦ୍ରୋ ଦାସ୍ୟାଦ୍ୱିମୁଚ୍ୟତେ ।
ନିସର୍ଗଜଂ ହି ତତ୍ତସ୍ୟ କସ୍ତସ୍ମାତ୍ତଦପୋହତି । ୪୧୪ ।

ସ୍ୱାମୀ କର୍ତ୍ତୃକ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶୂଦ୍ର ଦାସ୍ୟବୃତ୍ତିରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ କାରଣ ତାହାହିଁ ତାହାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଧର୍ମ, କିଏ ତାହାକୁ ତହିଁରୁ ମୁକ୍ତ କରିପାରେ ।

ଧ୍ୱଜାହୃତୋ ଭକ୍ତଦାସୋ ଗୃହଜଃ କ୍ରୀତଦତ୍ରିମୌ ।
ପୈତ୍ରିକୋ ଦଣ୍ଡଦାସଶ୍ଚ ସପ୍ତୈତେ ଦାସଯୋନୟଃ । ୪୧୫ ।

ଧ୍ୱଜାହୃତ (ଯୁଦ୍ଧରେ ଲବ୍ଧ), ଭକ୍ତଦାସ (ଅନ୍ନ ସକାଶେ ଦାସବୃତ୍ତି କରେ) ଗୃହଜ (ଦାସୀପୁତ୍ର), କ୍ରୀତଦାସ, ଦାନ ମିଳିଥିବା ଦାସ, ପୈତୃକ(ପିତୃପିତାମହ-କ୍ରମାଗତ ଦାସ), ଦଣ୍ଡଦାସ (ରାଜଦଣ୍ଡପ୍ରଯୁକ୍ତ ଦାସ) ଏହି ସାତ ପ୍ରକାର ଦାସ ହୁଏ ।

ଭାର୍ଯ୍ୟା ପୁତ୍ରଶ୍ଚ ଦାସଶ୍ଚ ତ୍ରୟ ଏବା ଧନାଃ ସ୍ମୃତା ।
ଯତ୍ତେ ସମଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି ଯସ୍ୟ ତେ ତସ୍ୟ ତଦ୍ଧନମ୍ । ୪୧୬ ।

ଭାର୍ଯ୍ୟା, ପୁତ୍ର ଓ ଦାସ ଏ ତିନି ଅଧମ ବୋଲି କଥିତ ଅଛନ୍ତି କାରଣ ଏ ତିନି ଯାହା ଉପାର୍ଜନ କରିବେ ସେମାନେ ଯାହାର ସେହି ଉପାର୍ଜିତ ଧନ ତାହାର ହେବ ।

ବିସ୍ରବ୍ଧଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଶୂଦ୍ରାଦ୍ ଦ୍ରବ୍ୟୋପାଦାନମାଚରେତ୍ ।
ନ ହି ତସ୍ୟାସ୍ତି କିଞ୍ଚିତ୍ସ୍ୱଂ ଭର୍ତ୍ତୃହାର୍ଯ୍ୟଧନୋ ହି ସଃ । ୪୧୭ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅବିଚଳିତ ଚିତ୍ତରେ ଦାସଶୂଦ୍ରର ଧନ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିପାରେ କାରଣ ତାହାର ନିଜସ୍ୱ କିଛି ନାହିଁ ମାତ୍ର ତାହାର ଧନ ଭର୍ତ୍ତୃହାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ।

ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରୌ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ସ୍ୱାନି କର୍ମାଣି କାରୟେତ୍ ।
ତୌ ହି ଚ୍ୟୁତୌ ସ୍ୱକର୍ମଭ୍ୟଃ କ୍ଷୋଭୟେତାମିଦଂ ଜଗତ୍ । ୪୧୮ ।

ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରକୁ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ରାଜା ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇବ କାରଣ ସେ ଦୁହେଁ ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତ ହେଲେ ଜଗତରେ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଜାତ ହେବ ।

ଅହନ୍ୟହନ୍ୟବେକ୍ଷେତ କର୍ମାନ୍ତାନ୍ ବାହନାନି ଚ ।
ଆୟବ୍ୟୟୌ ଚ ନିୟତାବାକରାନ୍ କୋଶମେବ ଚ । ୪୧୯ ।

ରାଜା ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାରବ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟର ଶେଷଫଳ, ବାହନ ସବୁ, ଆୟବ୍ୟୟ, ଖଣି ଓ ଧାନାଗାର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରି ଦେଖିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏବଂ ସର୍ବାନିମାନ୍ ରାଜା ବ୍ୟବହାରାନ୍ ସମାପୟନ୍ ।
ବ୍ୟପୋହ୍ୟ କିଲ୍ବିଷଂ ସର୍ବଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ । ୪୨୦ ।

ଏହି ସବୁ ବ୍ୟବହାର ରାଜା ଏହିରୂପେ ସମାପନ କଲେ ସକଳ ପାପ ଦୂର କରି ପରମଗତି ଲଭ କରେ ।

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ

—:—*—:—

ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ପୁରୁଷସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀୟାଶ୍ଚୈବ ଧର୍ମେ ବର୍ତ୍ମନି ତିଷ୍ଠତୋଃ ।
ସଂଯୋଗେ ବିପ୍ରୟୋଗେ ଚ ଧର୍ମାନ୍ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ଶାଶ୍ୱତାନ୍ । ୧ ।

ଧର୍ମମାର୍ଗରେ ଅବସ୍ଥିତ ପୁରୁଷ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଏତଦୁଭୟର ସଂଯୋଗ ଓ ବିୟୋଗାବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତିପାଳନୀୟ ସନାତନ ଧର୍ମ ବୋଲୁଅଛୁ ।

ଅସ୍ୱତନ୍ତ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀୟଃ କାର୍ଯ୍ୟାଃ ପୁରୁଷୈଃ ସ୍ୱୈର୍ଦ୍ଦିବାନିଶମ୍ ।
ବିଷୟେଷୁ ଚ ସଜ୍ଜନ୍ତ୍ୟଃ ସଂସ୍ଥାପ୍ୟା ଆତ୍ମନୋ ବଶେ । ୨ ।

ଭର୍ତ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ୱଜନମାନେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଦିବାରାତ୍ର କଦାପି ସ୍ୱାଧୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିବାକୁ ଦେବେ ନାହିଁ, ବରଂ ବିଷୟକାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟାପୃତ କରାଇ ଆପଣା ବଶରେ ରଖିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ପିତା ରକ୍ଷତି କୌମାରେ ଭର୍ତ୍ତା ରକ୍ଷତି ଯୌବନେ ।
ରକ୍ଷନ୍ତି ସ୍ଥାବରେ ପୁତ୍ରା ନ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟମର୍ହତି । ୩ ।

ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ପିତା ରକ୍ଷା କରିବେ, ଯୌବନରେ ସ୍ୱାମୀ ରକ୍ଷା କରିବ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ପୁତ୍ରମାନେ ରକ୍ଷା କରିବେ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ କଦାପି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେ ।

କାଲେଽଦାତା ପିତା ବାଚ୍ୟୋ ବାଚ୍ୟଶ୍ଚାନୁପୟନ୍ ପତିଃ ।
ମୃତେ ଭର୍ତ୍ତରି ପୁତ୍ରସ୍ତୁ ବାଚ୍ୟୋ ମାତୁରରକ୍ଷିତା । ୪ ।

ଯଥା କାଳରେ କନ୍ୟାଦାନ ନ କଲେ ପିତା ଯଥା ସମୟରେ ଉପଗତ ନ ହେଲେ ପତି, ଏବଂ ସ୍ୱାମୀ ମୃତ ହେଲା ଉତ୍ତାରୁ ମାତାକୁ ରକ୍ଷା ନ କଲେ ପୁତ୍ର ନିନ୍ଦନୀୟ ହୁଏ ।

ସୂକ୍ଷ୍ମେଭ୍ୟୋପି ପ୍ରସଙ୍ଗେଭ୍ୟଃ ସ୍ତ୍ରୀୟୋ ରକ୍ଷ୍ୟା ବିଶେଷତଃ ।
ଦ୍ୱୟୋ କୁଳର୍ହିୟୋଃ ଶୋକ ମବହେୟୁର ରକ୍ଷିତାଃ । ୫ ।

ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଦୁଃସଙ୍ଗ ହେଲେହେଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ ତହିଁରୁ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ରକ୍ଷା କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାରଣ ଅରକ୍ଷିତା ହେଲେ ସେମାନେ ପିତା ଓ ପତି ଉଭୟ କୁଳକୁ ଶୋକ ଆଣନ୍ତି ।

ଇମଂ ହି ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ପଶ୍ୟନ୍ତୋ ଧର୍ମମୁତ୍ତମମ୍ ।
ଯତନ୍ତେ ରକ୍ଷିତୁଂ ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ଭର୍ତ୍ତାରୋ ଦୁର୍ବଳା ଅପି ।

ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଏହାହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମ ଅବଗତ ହୋଇ ପତି ଦୁର୍ବଳ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆପଣା ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ରକ୍ଷା କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱାଂ ପ୍ରସୂତିଂ ଚରିତ୍ରଞ୍ଚ କୁଳମାତ୍ମାନମେବ ଚ ।
ସ୍ୱଞ୍ଚ ଧର୍ମଂ ପ୍ରଯତ୍ନେନ ଜାୟାଂ ରକ୍ଷନ୍ ହି ରକ୍ଷତି । ୭ ।

ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ରକ୍ଷା କଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ନିଜର ସନ୍ତାନ ଚରିତ୍ର, ଆତ୍ମ-ଚରିତ୍ର, ଆପଣା ବଂଶ ଓ ନିଜର ଧର୍ମ ରକ୍ଷା କରାହୁଏ ।

ପତିର୍ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ସଂପ୍ରବିଶ୍ୟ ଗର୍ଭୋ ଭୂତ୍ୱେହ ଜାୟତେ ।
ଜାୟାୟାସ୍ତଦ୍ଧି ଜାୟାତ୍ୱଂ ଯଦସ୍ୟାଂ ଜାୟତେ ପୁନଃ । ୮ ।

ଏକପ୍ରକାର କହିଲେ ପତି ଭାର୍ଯ୍ୟାରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଗର୍ଭରୂପ ହୋଇ ସଂସାରରେ (ସନ୍ତାନରୂପେ) ଜାତ ହୁଏ, ଜାୟାଠାରୁ ପୁନର୍ବାର ଜାତ ହେବାରୁ ଜାୟାର ଜାୟାତ୍ୱ ।

ଯାଦୃଶଂ ଭଜତେ ହି ସ୍ତ୍ରୀ ସୁତଂ ସୂତେ ତଥାବିଧମ୍ ।
ତସ୍ମାତ୍ ପ୍ରଜା ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ରକ୍ଷେତ୍ ପ୍ରଯତ୍ନତଃ । ୯ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଯେପରି ଭାବରେ ପତିକୁ ଭଜିବ ସେହିପରି ଭାବରେ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମାଇବ, ଏହେତୁ ସନ୍ତତି ବିଶୁଦ୍ଧ କରିବା ସକାଶେ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ଭାର୍ଯ୍ୟା ରକ୍ଷାକରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ନ କଶ୍ଚିଦ ଯୋଷିତଃ ଶକ୍ତଃ ପ୍ରସହ୍ୟ ପରିରକ୍ଷିତୁମ୍ ।
ଏତୈରୁପାୟଯୋଗୈସ୍ତୁ ଶକ୍ୟାସ୍ତାଃ ପରିରକ୍ଷିତୁମ୍ । ୧୦ ।

ବଳପୂର୍ବକ କେହି ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୁଏ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଉପାୟଯୋଗମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲୋକେ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି ।

ଅର୍ଥସ୍ୟ ସଂଗ୍ରହେ ଚୈନାଂ ବ୍ୟୟେ ଚୈବ ନିୟୋଜୟେତ୍ ।
ଶୌଚେ ଧର୍ମେଽନ୍ନପକ୍ତ୍ୟାଞ୍ଚ ପାରିଣାହ୍ୟସ୍ୟ ବେକ୍ଷଣେ । ୧୧ ।

ଅର୍ଥଗ୍ରହଣ, ବ୍ୟୟ, ଶୌଚ, ଧର୍ମ, ଅନ୍ନପାକ ଏବଂ ଘରକରଣା ଦେଖିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ନିଯୁକ୍ତ ରଖିବ ।

ଅରକ୍ଷିତା ଗୃହେ ରୁଦ୍ଧାଃ ପୁରୁଷୈରାପ୍ତକାରିଭିଃ ।
ଆତ୍ମାନମାତ୍ମନା ଯାସ୍ତୁ ରକ୍ଷେୟୁସ୍ତାଃ ସୁରକ୍ଷିତାଃ । ୧୨ ।

(ଯେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଦୁଃଶୀଳତା ହେତୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷାରେ ଯତ୍ନବତୀ ନ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ) ଆପ୍ତପୁରୁଷମାନେ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଆବଦ୍ଧକରି ରଖି ସୁଦ୍ଧା ରକ୍ଷାକରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଆତ୍ମାରକ୍ଷାରେ ତତ୍ପର ସମାନେ ଆପେ ଆପେ ସୁରକ୍ଷିତା ହୁଅନ୍ତି ।

ପାନଂ ଦୁର୍ଜନ ସଂସର୍ଗଃ ପତ୍ୟା ଚ ବିରହୋଽଟନମ୍ ।
ସ୍ୱପ୍ନୋଽନ୍ୟଗେହବାସଶ୍ଚ ନାରୀଣାଂ ଦୂଷଣାନି ଷଟ୍ । ୧୩ ।

ମଦ୍ୟପାନ, ଦୁର୍ଜନସଂସର୍ଗ, ପତିବିରହ, ଇତସ୍ତତଃ ଭ୍ରମଣ, ଅକାଳନିଦ୍ରା ଓ ପରଗୃହବାସ ନାରୀମାନଙ୍କର ଏହି ଛଅ ଦୂଷଣ ଅଟେ ।

ନୈତା ରୂପଂ ପରୀକ୍ଷନ୍ତେ ନାସାଂ ବୟସି ସଂସ୍ଥିତିଃ ।
ସୁରୂପଂ ବା ବିରୂପଂ ବା ପୁମାନିତ୍ୟେବ ଭୁଞ୍ଜତେ । ୧୪ ।

ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ରୂପ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ବୟସର ଠିକଣା ରଖନ୍ତିନାହିଁ ଅଥବା ସୁରୂପ ବା କୁରୂପ ତାହା ନ ବିଚାରି ପୁରୁଷ ପାଇଲେ ସମ୍ଭୋଗ କରନ୍ତି ।

ପୌଂଶ୍ଚଲ୍ୟାଚ୍ଚଳଚିତ୍ତାଚ୍ଚ ନୈଃସ୍ନେହାଚ୍ଚ ସ୍ୱଭାବତଃ ।
ରକ୍ଷିତା ଯତ୍ନତୋଽପୀହ ଭର୍ତ୍ତୃଷ୍ୱେତା ବିକୁର୍ବତେ । ୧୫ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁରୁଷ ଦର୍ଶନରେ ସମ୍ଭୋଗଶୀଳତା, ଚଞ୍ଚଳଚିତ୍ତ ଓ ସ୍ୱଭାବତଃ ସ୍ନେହରହିତ ହେବା ହେତୁ ସଂସାରରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପ୍ରତିକର୍ତ୍ତୃକ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ରକ୍ଷିତା ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପତିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରନ୍ତି ।

ଏବଂ ସ୍ୱଭାବଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱାସାଂ ପ୍ରଜାପତି ନିସର୍ଗଜମ୍ ।
ପରମଂ ଯତ୍ନମାତିଷ୍ଠେତ୍ ପୁରୁଷୋ ରକ୍ଷଣଂ ପ୍ରତି । ୧୬ ।

ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର୍ତ୍ତୃକ ସ୍ତ୍ରୀଜାତିର ସୃଷ୍ଟି ସ୍ୱଭାବତଃ ଏହିରୂପ ଜାଣି ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀରକ୍ଷା-ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେବ ।

ଶଯ୍ୟାସନମଳଙ୍କାରଂ କାମଂ କ୍ରୋଧମନାର୍ଜବମ୍ ।
ଦ୍ରୋହଭାବଂ କୁଚର୍ଯ୍ୟାଞ୍ଚ ସ୍ତ୍ରୀଭ୍ୟୋ ମନୁରକଳ୍ପୟତ୍ । ୧୭ ।

ଶଯ୍ୟା, ଆସନ, ଅଳଙ୍କାର, କାମ, କ୍ରୋଧ, କୁଟିଳତା, ଦ୍ରୋହଭାବ ଓ କୁତ୍ସିତାଚାର ଏସବୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ହେତୁ ଜାତ ବୋଲି ମନୁ କଳ୍ପନା କରିଅଛନ୍ତି ।

ନାସ୍ତି ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ କ୍ରିୟାମନ୍ତ୍ରୈରିତି ଧର୍ମେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତିଃ ।
ନିରିନ୍ଦ୍ରିୟା ହ୍ୟମନ୍ତ୍ରାଶ୍ଚ ସ୍ତ୍ରିୟୋଽନୃତମିତି ସ୍ଥିତିଃ । ୧୮ ।

ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଜାତକର୍ମାଦି କ୍ରିୟା ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ହୁଏ ନାହିଁ ବୋଲି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥା; ତେଣୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟବର୍ଜିତ ଓ ମନ୍ତ୍ରଶୂନ୍ୟ—ସୁତରାଂ ଅପଦାର୍ଥ ଅଟନ୍ତି ।

ତଥା ଚ ଶ୍ରୁତୟୋ ବହ୍ୱ୍ୟୋ ନିଗୀତା ନିଗମେଷ୍ୱପି ।
ସ୍ୱାଲକ୍ଷଣ୍ୟପରୀକ୍ଷାର୍ଥଂ ତାସାଂ ଶୃଣୁତ ନିଷ୍କୃତୀଃ । ୧୯ ।

ବ୍ୟଭିଚାରଶୀଳା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥ ବେଦରେ ଓ ନିଗମରେ ବହୁଶ୍ରୁତି ଓ ପାଠ ଅଛି ଏବଂ ତହିଁରେ ସେହି ବ୍ୟଭିଚାରର ଯେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବୋଲା-ଯାଇଅଛି ତାହା ଶୁଣ ।

ଯନ୍ମେ ମାତା ପ୍ରଲୁଲୁଭେ ବିଚରନ୍ତ୍ୟପତିବ୍ରତା ।
ତନ୍ମେ ରେତଃ ପିତା ବୃଙ୍କ୍ତାମିତ୍ୟସ୍ୟୈତନ୍ନିଦର୍ଶନମ୍ । ୨୦ ।

ଯେ ଆମ୍ଭର ମାତା ଅପତିବ୍ରତା ହୋଇ ପରପୁରୁଷଲୋଭରେ ବିଚରଣକରେ ସେହି ଦୁଷ୍ଟତାକୁ ମୋର ପିତା ଶୁଦ୍ଧବୀର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଶୋଧନକରନ୍ତୁ—ଏହା ଶ୍ରୁତିର ନମୂନା । ପ୍ରକୃତରେ ପତି ଏକପତ୍ନୀବ୍ରତ ହେଲେ ପତ୍ନୀ ସୁଦ୍ଧା ପତିବ୍ରତା ହୁଏ । ଏକର ଲଙ୍ଘନ ଅନ୍ୟର ଅତିକ୍ରମର କାରଣ ।

ଧ୍ୟାୟତ୍ୟନିଷ୍ଟଂ ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ପାଣିଗ୍ରାହସ୍ୟ ଚେତସା ।
ତସ୍ୟୈଷ ବ୍ୟଭିଚାରସ୍ୟ ନିହ୍ନବଃ ସମ୍ୟଗୁଚ୍ୟତେ । ୨୧ ।

ପରପୁରୁଷ ସଂକଳ୍ପକାରି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପତିର ଯେ କିଛି ଅନିଷ୍ଟାଚରଣ ମନରେ ଧ୍ୟାନକରେ ସେହି ମାନସିକ ବ୍ୟଭିଚାର ଅପନୋଦନାର୍ଥ ଏହିମନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ଯାଦୃଗ୍ ଗୁଣେନ ଭର୍ତ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଯୁଜ୍ୟେତ ଯଥାବିଧି ।
ତାଦୃଗ୍ଗୁଣା ସା ଭବତି ସମୁଦ୍ରେଣେବ ନିମ୍ନଗା । ୨୨ ।

ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ି ନଦୀଜଳ ସ୍ୱାଦୁ ବା ଲବଣାକ୍ତ ହେଲା ପରି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଯେଉଁରୂପ ଗୁଣ-ବିଶିଷ୍ଟ (ସାଧୁ ବା ଅସାଧୁ) ଭର୍ତ୍ତାସହିତ ବିବାହସୂତ୍ରରେ ସମ୍ମିଳିତ ହୁଏ ସେହିପରି ଗୁଣବିଶିଷ୍ଟା ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅକ୍ଷମାଳା ବସିଷ୍ଠେନ ସଂଯୁକ୍ତାଧମଯୋନିଜା ।
ଶାରଙ୍ଗୀ ମନ୍ଦପାଳେନ ଜଗାମଭ୍ୟର୍ହଣୀୟତାମ୍ । ୨୩ ।

ନୀଚକୁଳସମ୍ଭବା ଅକ୍ଷମାଳା ବସିଷ୍ଠ ଓ ଶାରଙ୍ଗୀ ମନ୍ଦପାଳ ସହିତ ବିବାହରେ ପୂଜ୍ୟତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏତାଶ୍ଚାନ୍ୟାଶ୍ଚ ଲୋକେଽସ୍ମିନ୍ନପକୃଷ୍ଟପ୍ରସୂତୟଃ ।
ଉତ୍କର୍ଷଂ ଯୋଷିତଃ ପ୍ରାପ୍ତାଃ ସ୍ୱୈଃ ସ୍ୱୈର୍ଭର୍ତୃଗୁଣୈଃ ଶୁଭୈଃ । ୨୪ ।

ଏମାନେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ନୀଚକୁଳଜାତା (ସତ୍ୟବତୀ ପ୍ରଭୃତି) ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଏହି ସଂସାରରେ ଆପଣା ଆପଣାର ପତିର ଶୁଭଗୁଣ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍କର୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏଷୋଦିତା ଲୋକଯାତ୍ରା ନିତ୍ୟଂ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଂସୟୋଃ ଶୁଭା ।
ପ୍ରେତ୍ୟେହ ଚ ସୁଖୋଦର୍କାନ୍ ପ୍ରଜାଧର୍ମାନ୍ନିବୋଧତ । ୨୫ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏହି ସର୍ବଦା ଶୁଭ ଲୋକାଚାର ବୋଲାଗଲା; ଏବେ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ସୁଖବର୍ଦ୍ଧକ ସନ୍ତାନଧର୍ମ ଶୁଣ ।

ପ୍ରଜନାର୍ଥଂ ମହାଭାଗାଃ ପୂଜାର୍ହା ଗୃହଦୀପ୍ତୟଃ ।
ସ୍ତ୍ରିୟଃ ଶ୍ରିୟଶ୍ଚ ଗେହେଷୁ ନ ବିଶେଷୋଽସ୍ତି କଶ୍ଚନ । ୨୬ ।

ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ହେତୁ ଏହି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବତୀ, ପୂଜାଯୋଗ୍ୟା ଏବଂ ଘରର ଶୋଭାସମ୍ପଦ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ଘରମାନଙ୍କରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏଥିରେ କିଛି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ ।

ଉତ୍ପାଦନମପତ୍ୟସ୍ୟ ଜାତସ୍ୟ ପରିପାଳନମ୍ ।
ପ୍ରତ୍ୟହଂ ଲୋକଯାତ୍ରାୟାଃ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ସ୍ତ୍ରୀନିବନ୍ଧନମ୍ । ୨୭ ।

ଅପତ୍ୟୋତ୍ପାଦନ, ଜାତ ସନ୍ତାନର ପ୍ରତିପାଳନ ଏବଂ ଲୋକଯାତ୍ରାନିର୍ବାହାର୍ଥ ଅତିଥିମିତ୍ରଭୋଜନାଦି ସାଂସାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହାଦି ବିଷୟରେ ଭାର୍ଯ୍ୟା କାରଣ ଅଟେ ।

ଅପତ୍ୟଂ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟାଣି ଶୁଶ୍ରୂଷା ରତିରୁତ୍ତମା ।
ଦାରାଧୀନସ୍ତଥା ସ୍ୱର୍ଗଃ ପିତୃଣାମାତ୍ମନଶ୍ଚହ । ୨୮ ।

ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦନ, (ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦି] ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ, ଶୁଶ୍ରୂଷା, ଉତ୍ତମରତି ତଥା ପିତୃଲୋକ ଓ ନିଜର ସୁଖ ଏ ସବୁ ଭାର୍ଯ୍ୟାର ଅଧୀନ ।

ପତିଂ ଯା ନାଭିଚରତି ମନୋବାଗ୍ଦେହସଂଯତା ।
ସା ଭର୍ତୃଲୋକାନାପ୍ନୋତି ସଦ୍ଭିଃ ସାଧ୍ୱୀତି ଚୋଚ୍ୟତେ । ୨୯ ।

ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ ସଂଯତ ହୋଇ ପତିକୁ ଅତିକ୍ରମ ନ କରେ ସେ ଭର୍ତୃଲୋକପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ (ସ୍ୱାମୀ ସହିତ ସୁଖରେ କାଳଯାପନ କରେ) ଏବଂ ସଜ୍ଜନମାନେ ତାକୁ ସାଧ୍ୱୀ ବୋଲନ୍ତି ।

ବ୍ୟଭିଚାରାତ୍ତୁ ଭର୍ତୁଃ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକେ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ନିନ୍ଦ୍ୟତାମ୍ ।
ଶୃଗାଳଯୋନିଂ ଚାପ୍ନୋତି ପାପରୋଗୈଶ୍ଚ ପୀଡ୍ୟତେ । ୩୦ ।

ମାତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ବ୍ୟଭିଚାର କଲେ ଇହଲୋକରେ ନିନ୍ଦା ଓ ଜନ୍ମାନ୍ତରରେ ଶୃଗାଳଯୋନି ପାଏ ମଧ୍ୟ (କ୍ଷୟକୁଷ୍ଠାଦି] ପାପରୋଗମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ିତା ହୁଏ ।

---

*—୧୯ ଠାରୁ ୨୪ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁତ୍ରଂ ପ୍ରତ୍ୟୁଦିତଂ ସଦ୍ଭିଃ ପୂର୍ବଜୈଶ୍ଚ ମହର୍ଷିଭିଃ ।
ବିଶ୍ୱଜନ୍ୟମିମଂ ପୁଣ୍ୟମୁପନ୍ୟାସଂ ନିବୋଧତ । ୩୧ ।

ପୁତ୍ର ବିଷୟରେ ପୁରାତନ ସାଧୁ ମହର୍ଷିମାନଙ୍କର ଏହି ପବିତ୍ର ସର୍ବଜନହିତକାରୀ ବିଚାର ଶୁଣ ।

ଭର୍ତ୍ତୁଃ ପୁତ୍ରଂ ବିଜାନନ୍ତି ଶ୍ରୁତିଦ୍ୱୈଧଂ ତୁ ଭର୍ତ୍ତରି ।
ଆହୁରୁତ୍ପାଦକଂ କେଚିଦପରେ କ୍ଷେତ୍ରିଣଂ ବିଦୁଃ । ୩୨ ।

ଭର୍ତ୍ତାଠାରୁ ପୁତ୍ର ହୁଏ ବୋଲି ଲୋକେ ଜାଣନ୍ତି ମାତ୍ର ଭର୍ତ୍ତାବିଷୟରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର କଥା ଶୁଣାଯାଏ— କେହି କହନ୍ତି ପୁତ୍ର-ଉତ୍ପାଦକ ଏବଂ ଅପରେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି · ଏ ବିଷୟର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପରେ ବୋଲି ଯାଇଅଛି ।

କ୍ଷେତ୍ରଭୂତା ସ୍ମୃତା ନାରୀ ବୀଜଭୂତଃ ସ୍ମୃତଃ ପୁମାନ୍ ।
କ୍ଷେତ୍ରବୀଜସମାଯୋଗାତ୍ସମ୍ଭବଃ ସର୍ବଦେହିନାମ୍ । ୩୩ ।

ସ୍ତ୍ରୀକୁ କ୍ଷେତ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଏବଂ ପୁରୁଷକୁ ବୀଜ ସ୍ୱରୂପ ବୋଲି ଜାଣିବ, କ୍ଷେତ୍ର ଓ ବୀଜର ଏକତ୍ର ଯୋଗରୁ ସକଳ ଦେହଧାରୀମାନଙ୍କ ଉତ୍ପତ୍ତି ।

ବିଶିଷ୍ଟଂ କୁତ୍ରଚିଦ୍ବୀଜଂ ସ୍ତ୍ରୀଯୋନିସ୍ତ୍ୱେବ କୁତ୍ରଚିତ୍ ।
ଉଭୟନ୍ତୁ ସମଂ ଯତ୍ର ସା ପ୍ରସୂତିଃ ପ୍ରଶସ୍ୟତେ । ୩୪ ।

କେଉଁଠାରେ ବୀଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଏବଂ କେଉଁଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଯୋନି (କ୍ଷେତ୍ର) ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ; ମାତ୍ର ଯେଉଁଠାରେ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ବୀଜ ଉଭୟର ସମତ୍ତ୍ୱ ଥାଏ ତତ୍ସହଯୋଗରେ ଜାତ ସନ୍ତାନ ପ୍ରଶସ୍ତ ।

ବୀଜସ୍ୟ ଚୈବ ଯୋନ୍ୟାଶ୍ଚ ବୀଜମୁତ୍କୃଷ୍ଟମୁଚ୍ୟତେ ।
ସର୍ବଭୂତପ୍ରସୂତିର୍ହି ବୀଜଲକ୍ଷଣଲକ୍ଷିତା । ୩୫ ।

ବୀଜ ଓ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ବୀଜ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ସର୍ବଭୂତର ଉତ୍ପତ୍ତି ବୀଜର ଲକ୍ଷଣରୁ ଜଣାଯାଏ ।

ଯାଦୃଶନ୍ତୂପ୍ୟତେ ବୀଜଂ କ୍ଷେତ୍ରେ କାଲୋପପାଦିତେ ।
ତାଦୃଗ୍ରୋହତି ତତ୍ତସ୍ମିନ୍ ବୀଜଂ ସ୍ୱୈର୍ବ୍ୟଞ୍ଜିତଂ ଗୁଣୈଃ । ୩୬ ।

ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ବୀଜ ଯଥାକାଳରେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଣାଯାଏ । ତାହା ସେହିପରି ରୂପାଦି ଗୁଣ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗଜା ମାରେ ।

ଇୟଂ ଭୂମିର୍ହି ଭୂତାନାଂ ଶାଶ୍ୱତୀ ଯୋନିରୁଚ୍ୟତେ ।
ନ ଚ ଯୋନିଗୁଣାନ୍ କାଂଶ୍ଚିଦ୍ବୀଜଂ ପୁଷ୍ୟତି ପୁଷ୍ଟିଷୁ । ୩୭ ।

ଏହି ଭୂମି ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ସନାତନ ଯୋନି ବୋଲି ବୋଲାଯାଏ ମାତ୍ର ବୀଜ ଭୂମିର କୌଣସି ଗୁଣକୁ ପୁଷ୍ଟ କରେ ନାହିଁ (ତତ୍ସହଯୋଗରେ ଆପେ ବଢେ) ।

ଭୂମାବପ୍ୟେକକେଦାରେ କାଲୋପ୍ତାନି କୃଷୀବଲୈଃ ।
ନାନାରୂପାଣି ଜାୟନ୍ତେ ବୀଜାନୀହ ସ୍ୱଭାବତଃ । ୩୮ ।

ଏକ ପ୍ରକାର ଭୂମିର କ୍ଷେତରେ କୃଷକମାନେ ଯଥାସମୟରେ (ଯବଧାନ୍ୟାଦି ବୀଜ ବୁଣନ୍ତି ମାତ୍ର ବୀଜସବୁ ଆପଣା ଆପଣା ସ୍ୱଭାବରୁ ନାନାପ୍ରକାର ହୋଇ ଜାତ ହୁଏ ।

ବ୍ରୀହୟଃ ଶାଲୟୋ ମୁଦ୍ଗାସ୍ତିଲା ମାଷାସ୍ତଥା ଯବାଃ ।
ଯଥାବୀଜଂ ପ୍ରରୋହନ୍ତି ଲଶୁନାନୀକ୍ଷବସ୍ତଥା । ୩୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯବ, ଧାନ, ମୁଗ, ତିଳ, ମାଷ, ଯଅ, ଲଶୁନ, ଓ ଆଖୁ ଏ ସବୁ ବୀଜାନୁରୂପ ଅଙ୍କୁରିତ ହୁଏ ।

ଅନ୍ୟଦୁପ୍ତଂ ଜାତମନ୍ୟଦିତ୍ୟେତନ୍ନୋପପଦ୍ୟତେ ।
ଉପ୍ୟତେ ଯଦ୍ଧି ଯଦ୍‌ବୀଜଂ ତତ୍ତଦେବ ପ୍ରରୋହତି । ୪୦ ।

ଏକ ବୀଜ ବୁଣାଗଲେ ଅନ୍ୟ ଗଛ ଜାତ ହେଲା ଏପରି ଉତ୍ପତ୍ତି ହୁଏ ନାହିଁ, ଯେ ଜାତିର ବୀଜ ବୁଣା ଯାଏ ସେହି ଜାତିର ଗଛ ମାରେ ।

ତତ୍ ପ୍ରାଜ୍ଞେନ ବିନୀତେନ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନବେଦିନା ।
ଆୟୁଷ୍କାମେନ ବପ୍ତବ୍ୟଂ ନ ଜାତୁ ପରଯୋଷିତି । ୪୧ ।

ସେହି ବୀଜ ବୁଦ୍ଧିମାନ, ଶିଷ୍ଟ, ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନବିତ୍ ଓ ଆୟୁକାମନାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି-କର୍ତ୍ତୃକ କଦାପି ପରସ୍ତ୍ରୀରେ ବୁଣିବା ଉଚିତ ନୁହେ ।

ଅତ୍ର ଗାଥା ବାୟୁଗୀତାଃ କୀର୍ତ୍ତୟନ୍ତି ପୁରାବିଦଃ ।
ଯଥା ବୀଜଂ ନ ବପ୍ତବ୍ୟଂ ପୁଂସା ପରପରିଗ୍ରହେ । ୪୨ ।

ଏ ବିଷୟରେ ପୂର୍ବକାଳଜ୍ଞ ପଣ୍ଡିତମାନେ ବାୟୁ ପ୍ରଣୀତ ଏକ ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ ଗାଥା କୀର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତି, ଯଥା—ପରପତ୍ନୀଠାରେ ପୁରୁଷ ବୀଜ ବୁଣିବ ନାହିଁ ।

ନଶ୍ୟତୀଷୁର୍ଯଥା ବିଦ୍ଧଃ ଖେ ବିଦ୍ଧମନୁବିଧ୍ୟତଃ ।
ତଥା ନଶ୍ୟତି ବୈ କ୍ଷିପ୍ରଂ ବୀଜଂ ପରପରିଗ୍ରହେ । ୪୩ ।

ଯେମନ୍ତ ଶରବିଦ୍ଧ ମୃଗର ଛିଦ୍ରରେ ପୁନର୍ବାର ଶର ବିନ୍ଧିଲେ ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ ତେମନ୍ତ ପରପତ୍ନୀଠାରେ ବୀଜ ବୁଣିଲେ ତାହା ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ପୃଥୋରପୀମାଂ ପୃଥିବୀଂ ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ପୂର୍ବବିଦୋ ବିଦୁଃ ।
ସ୍ଥାଣୁଚ୍ଛେଦସ୍ୟ କେଦାରମାହୁଃ ଶଲ୍ୟବତୋ ମୃଗମ୍ । ୪୪ । *

ପୂର୍ବକାଳର ଲୋକେ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ (ଅନେକ ରାଜାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା) ପୃଥୁରାଜାଙ୍କ ଭାର୍ଯ୍ୟା ବୋଲି ଜାଣୁଥିଲେ, ସେହିପରି ଯେ ବଣ ତାଡ଼ି ପ୍ରଥମେ କ୍ଷେତ୍ର କଆର କରେ କ୍ଷେତ୍ର ତାହାର ଏବଂ ଯେ ପ୍ରଥମେ ଶିକାର କରେ ମୃଗ ତାହାର ବୋଲିଯାଏ ।

ଏତାବାନେବ ପୁରୁଷୋ ଯଜ୍ଜାୟାତ୍ମା ପ୍ରଜେତିହ ।
ବିପ୍ରାଃ ପ୍ରାହୁସ୍ତଥା ଚୈତଦ୍ ଯୋ ଭର୍ତ୍ତା ସା ସ୍ମୃତାଙ୍ଗନା । ୪୫ ।

ଜାୟା, ଆତ୍ମା ଏବଂ ଅପତ୍ୟ ମିଳି ଇହସଂସାରରେ ପୁରୁଷ ହୁଏ, ତଥା ବେଦଜ୍ଞ ବିପ୍ରମାନେ କୋହନ୍ତି ଯେ ଭର୍ତ୍ତା ସେହି ଅଙ୍ଗନା (ପୁରୁଷର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ଜାୟା ଓ ଅପତ୍ୟ ହେଲେ ହୁଏ)

ନ ନିଷ୍କ୍ରୟବିସର୍ଗାଭ୍ୟାଂ ଭର୍ତ୍ତୁର୍ଭାର୍ଯ୍ୟା ବିମୁଚ୍ୟତେ ।
ଏବଂ ଧର୍ମଂ ବିଜାନୀମଃ ପ୍ରାକ୍‌ପ୍ରଜାପତିନିର୍ମ୍ମିତମ୍ । ୪୬ ।

ବିକଲେ ବା ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଭାର୍ଯ୍ୟାର ଭାର୍ଯ୍ୟାତ୍ୱ ଯାଏନାହିଁ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଜାପତିନିର୍ମିତ ଏରୂପ ଧର୍ମ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅବଗତ ଅଛୁ ।

ସକୃଦଂଶୋ ନିପତତି ସକୃତ୍‌କନ୍ୟା ପ୍ରଦୀୟତେ ।
ସକୃଦାହ ଦଦାମୀତି ତ୍ରୀଣ୍ୟେତାନି ସତାଂ ସକୃତ୍ । ୪୭ ।

*—୪୨ ଠାରୁ ୪୪ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭାଗ ଏକଥର ହୁଏ, କନ୍ୟାଦାନ ଥରେ ହୁଏ ଏବଂ ଦାନବାକ୍ୟ ଥରେ ହୁଏ ସଜ୍ଜନମାନଙ୍କର ଏ ତିନ କଥା ଏକଥର ମାତ୍ର ହୁଏ ।

ଯଥା ଗୋଽଶ୍ୱୋଷ୍ଟ୍ରଦାସୀଷୁ ମହିଷ୍ୟଜାବିକାସୁ ଚ ।
ନୋତ୍ପାଦକଃ ପ୍ରଜାଭାଗୀ ତଥୈବାନ୍ୟାଙ୍ଗନାସ୍ୱପି । ୪୮ ।

ଯେପରି ଗାଈ; ଘୋଡ଼ା, ଓଟ, ଦାସୀ ମଇଁଷି ଓ ମେଣ୍ଢାରେ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଭାଗୀ ନ ହୁଏ ସେହିପରି ପରସ୍ତ୍ରୀରେ ସୁଦ୍ଧା ଜାଣିବ ।

ଯେଽକ୍ଷେତ୍ରିଣୋ ବୀଜବନ୍ତଃ ପରକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରବାପିଣଃ ।
ତେ ବୈ ଶସ୍ୟସ୍ୟ ଜାତସ୍ୟ ନ ଲଭନ୍ତେ ଫଳଂ କ୍ୱଚିତ୍ । ୪୯ ।

ଯେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ନୁହେଁ ସେ ପରକ୍ଷେତ୍ରରେ ବୀଜ ବୁଣିଲେ ଉତ୍ପନ୍ନଶସ୍ୟର ଫଳ କେବେହେ ଲାଭ କରେ ନାହିଁ ।

ଯଦନ୍ୟ ଗୋଷୁ ବୃଷଭୋ ବତ୍ସାନାଂ ଜନୟେଚ୍ଛତମ୍ ।
ଗୋମିନାମେବ ତେ ବତ୍ସା ମୋଘଂ ସ୍କନ୍ଦିତମାର୍ଷଭମ୍ । ୫୦ ।

ଅନ୍ୟର ଗାଈରେ ବୃଷଭ ଶହେବତ୍ସ ଜନ୍ମାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା ବାଛୁରୀମାନ ଗାଈସ୍ୱାମିର ହୁଏ-ବୃଷଭର ବୀଜସେଚନ ନଷ୍ଟହିଁ (ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱାମିତ୍ୱ ହୁଏ ନାହିଁ) ।

ତଥୈବାକ୍ଷେତ୍ରିଣୋ ବୀଜଂ ପରକ୍ଷେତ୍ରପ୍ରବାପିଣଃ ।
କୁର୍ବନ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରିଣାମର୍ଥଂ ନ ବୀଜୀ ଲଭତେ ଫଳମ୍ । ୫୧ ।

ସେହିପରି କ୍ଷେତ୍ରଶୂନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପରକ୍ଷେତ୍ରରେ ବୀଜ ବୁଣିଲେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ତହିଁର ଫଳ ଭୋଗ କରେ, ବୀଜର ଅଧିକାରୀ ଫଳ ପାଏ ନାହିଁ ।

ଫଳନ୍ତ୍ୱନଭିସନ୍ଧାୟ କ୍ଷେତ୍ରିଣାଂ ବୀଜିନାଂ ତଥା ।
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ କ୍ଷେତ୍ରିଣାମର୍ଥୋ ବୀଜାଦ୍ୟୋନିର୍ଗରୀୟସୀ । ୫୨ ।

ଯେଉଁଠାରେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ଓ ବୀଜବପନକର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଅଭିସନ୍ଧି ନ ଥାଏ ସେଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଫଳ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମିର ହୁଏ, ବୀଜ ଅପେକ୍ଷା ଯୋନି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

କ୍ରିୟାଭ୍ୟୁପଗମାତ୍ତ୍ୱେତଦ୍‌ବୀଜାର୍ଥଂ ଯତ୍ ପ୍ରଦୀୟତେ ।
ତସ୍ୟେହ ଭାଗିନୌ ଦୃଷ୍ଟୌ ବୀଜୀ କ୍ଷେତ୍ରିକ ଏବ ଚ । ୫୩ ।

ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା ଫଳ ଉଭୟର ହେବାଲାଗି ଯଦି ବୀଜକର୍ତ୍ତାକୁ ଭୂମି ଦିଆଯାଏ ସେ ସ୍ଥଳେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ଓ ବୀଜସ୍ୱାମୀ ଉଭୟେ ଭାଗ ପାଇବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ଓଘବାତାହୃତଂ ବୀଜଂ ଯସ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରେ ପ୍ରରୋହତି ।
କ୍ଷେତ୍ରିକସ୍ୟୈବ ତଦ୍‌ବୀଜଂ ନ ବପ୍ତା ଲଭତେ ଫଳମ୍ । ୫୪ ।

ଯେବେ ଜଳସ୍ରୋତ ବା ବାୟୁବେଗରେ ବୀଜ ଯାଇ ଅପରର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଙ୍କୁରିତ ହୁଏ ତେବେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀ ତହିଁର ଫଳ ଭୋଗ କରେ—ବପନକର୍ତ୍ତା ଫଳ ପାଏ ନାହିଁ ।

ଏଷ ଧର୍ମୋ ଗବାଶ୍ୱସ୍ୟ ଦାସ୍ୟୁଷ୍ଟ୍ରାଜାବିକସ୍ୟ ଚ ।
ବିହଙ୍ଗ ମହିଷୀଣାଞ୍ଚ ବିଜ୍ଞେୟଃ ପ୍ରସବଂ ପ୍ରତି । ୫୫ ।

ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୋରୁ, ଘୋଡ଼ା, ଦାସୀ, ଓଁଟ, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା; ଚଢ଼େଇ ଓ ମଇଁଷି ପ୍ରସବ ପକ୍ଷେ ଜାଣିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏତଦ୍‌ବଃ ସାରଫଲ୍‌ଗୁତ୍ୱଂ ବୀଜଯୋନ୍ୟୋଃ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତମ୍ ।
ଅତଃପରଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଯୋଷିତାଂ ଧର୍ମମାପଦି । ୫୬ ।

ବୀଜ ଓ ଯୋନିର ଏହି ସାରାସାର ବିଷୟ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲୁଁ; ଏବେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଆପତ୍କାଳ (ସନ୍ତାନ ନ ହେବା ଅବସ୍ଥା) ର ଧର୍ମ ବୋଲୁଅଛୁଁ ।

ଭ୍ରାତୁର୍ଜ୍ୟେଷ୍ଠସ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଯା ଗୁରୁପତ୍ନ୍ୟନୁଜସ୍ୟ ସା ।
ଯବୀୟସସ୍ତୁ ଯା ଭାର୍ଯ୍ୟା ସ୍ନୁଷା ଜ୍ୟେଷ୍ଠସ୍ୟ ସା ସ୍ମୃତା । ୫୭ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ କନିଷ୍ଠର ଗୁରୁପତ୍ନୀ ଏବଂ କନିଷ୍ଠ ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ-ଭାଇର ପୁତ୍ର ବଧୂ ସମାନ ହୁଏ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠୋ ଯବୀୟସୋ ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ଯବୀୟାନ୍‌ ବାଗ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟମ୍ ।
ପତିତୌ ଭବତୋ ଗତ୍ୱା ନିଯୁକ୍ତାବପ୍ୟନାପଦି । ୫୮ ।

ଆପତ୍କାଳ ବିନା (ସନ୍ତାନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ) ନିଯୋଗବିଧିରେ ସୁଦ୍ଧା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ କନିଷ୍ଠଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ଅଥବା କନିଷ୍ଠ ଭାଇ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସହବାସ କଲେ ଉଭୟେ ପତିତ ହେବେ ।

ଦେବରାଦ୍ ବା ସପିଣ୍ଡାଦ୍‌ବା ସ୍ତ୍ରିୟା ସମ୍ୟଙ୍‌ ନିଯୁକ୍ତୟା ।
ପ୍ରଜେପ୍‌ସିତାଧିଗନ୍ତବ୍ୟା ସନ୍ତାନସ୍ୟ ପରିକ୍ଷୟେ । ୫୯ ।

ସନ୍ତାନ ନ ଥିଲେ ଅପତ୍ୟକାମା ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ୟକ୍ ନିଯୋଗବିଧିରେ ଦେବର ଅଥବା ସପିଣ୍ଡ ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ଅଧିଗତ (ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷାରେ ଦ୍ୱିତୀୟ) ହେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ବିଧବାୟାଂ ନିଯୁକ୍ତସ୍ତୁ ଘୃତାକ୍ତୋ ବାଗ୍ୟତୋ ନିଶି ।
ଏକମୁତ୍ପାଦୟେତ୍ପୁତ୍ରଂ ନ ଦ୍ୱିତୀୟଂ କଥଞ୍ଚନ । ୬୦ ।

ମାତ୍ର ବିଧବା ସହିତ ଯେ ନିଯୋଗ କରିବ ସେ ଦେହରେ ଘିଅ ଲଗାଇ ମୌନାବଲମ୍ବନ ପୂର୍ବକ ରାତ୍ରରେ ଭୋଗକରି ଗୋଟିଏମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଜନ୍ମାଇବ, କେବେହେଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମାଇବ ନାହିଁ (ତାହାର ନିଯୋଗକାଳ ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମହେବା ପରେ ଶେଷହେବା ଉଚିତ ।

ଦ୍ୱିତୀୟମେକେ ପ୍ରଜନଂ ମନ୍ୟନ୍ତେ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ତଦ୍‌ବିଦଃ ।
ଅନିର୍ବୃତ୍ତଂ ନିଯୋଗାର୍ଥଂ ପଶ୍ୟନ୍ତୋ ଧର୍ମତସ୍ତୟୋଃ । ୬୧ ।

କୌଣସି କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ନିଯୋଗର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସନ୍ତାନଦ୍ୱାରା ସାଧିତ ନ ହେବା ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱରୁ ଦେଖି ଏକ ନିଯୋଜିତା ସ୍ତ୍ରୀରେ ସେହି ନିଯୋଜକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରାଇବା ମାନନ୍ତି ।

ବିଧବାୟାଂ ନିଯୋଗାର୍ଥେ ନିର୍ବୃତ୍ତେ ତୁ ଯଥାବିଧି ।
ଗୁରୁବଚ୍ଚ ସ୍ନୁଷାବଚ୍ଚ ବର୍ତ୍ତେୟାତାଂ ପରସ୍ପରମ୍ । ୬୨ ।

ବିଧବାରେ ନିଯୋଗ ହୋଇ ଯଥାବିଧି କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ (ପୁତ୍ରୋତ୍ପାଦନ) ହେଲା ପରେ ବଡ଼ ଓ ସାନଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ପୂର୍ବପରି ପରସ୍ପର ଗୁରୁପତ୍ନୀ ଓ ପୁତ୍ର-ବଧୂ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।

ନିଯୁକ୍ତୌ ଯୌ ବିଧିଂ ହିତ୍ୱା ବର୍ତ୍ତେୟାତାନ୍ତୁ କାମତଃ ।
ତାବୁଭୌ ପତିତୌ ସ୍ୟାତାଂ ସ୍ନୁଷାଗଗୁରୁତଳ୍ପଗୌ । ୬୩ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାନ ଓ ବଡ଼ଭାଇ ନିୟୋଗବିଧି ଛାଡ଼ି ଆପଣା ଭ୍ରାତୃଜାୟା ସହିତ କାମବଶରେ ସହବାସ କଲେ ସେ ଉଭୟେ ଗୁରୁପତ୍ନୀ ଓ ସ୍ନୁଷବଧୂଗାମୀ ବୋଲି ପତିତ ହେବେ ।

ନାନ୍ୟସ୍ମିନ୍ ବିଧବାନାରୀ ନିୟୋକ୍ତବ୍ୟା ଦ୍ୱିଜାତିଭିଃ ।
ଅନ୍ୟସ୍ମିନ୍ ହି ନିୟୁଞ୍ଜାନା ଧର୍ମଂ ହନ୍ୟୁଃ ସନାତନମ୍ । ୬୪ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟର ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ୟ (ବର୍ଣ୍ଣର) ପୁରୁଷ ସହିତ ନିୟୋଗବିଧିରେ ଆବଦ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ; ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ପୁରୁଷ ସହିତ ନିୟୋଗାବଦ୍ଧ ହେଲେ ସନାତନ ଧର୍ମ ନାଶକରେ ।

ନୋଦ୍ୱାହିକେଷୁ ମନ୍ତ୍ରେଷୁ ନିୟୋଗଃ କୀର୍ତ୍ତ୍ୟତେ କ୍ୱଚିତ୍ ।
ନ ବିବାହବିଧାବୁକ୍ତଂ ବିଧବାବେଦନଂ ପୁନଃ । ୬୫ ।

ବିବାହମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାହିଁ ନିୟୋଗ ହେବା ବୋଲି ସାଇ ନାହିଁ କିମ୍ବା ବିଧବାର ପୁନର୍ବିବାହ ବିବାହବିଧିଦ୍ୱାରା ହେବା କଥିତ ହୋଇନାହିଁ ।

ଅୟଂ ଦ୍ୱିଜୈର୍ହି ବିଦ୍ୱଦ୍ଭିଃ ପଶୁଧର୍ମୋ ବିଗର୍ହିତଃ ।
ମନୁଷ୍ୟାଣାମପି ପ୍ରୋକ୍ତୋ ବେନେ ରାଜ୍ୟଂ ପ୍ରଶାସତି । ୬୬ ।

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଏଭଳି ନିୟୋଗ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ପଶୁଧର୍ମବୋଲି ନିନ୍ଦିତ ଏବଂ ବେନରାଜାଙ୍କ ସମୟରୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସ ମହୀମଖିଳାଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ ରାଜର୍ଷିପ୍ରବରଃ ପୁରା ।
ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ସଙ୍କରଂ ଚକ୍ରେ କାମୋପହତଚେତନଃ । ୬୭ ।

ସେହି ରାଜର୍ଷିଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୂର୍ବକାଳରେ ଅଖିଳ ପୃଥିବୀ ଭୋଗ କରି କାମରେ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର କରିଥିଲେ ।

ତତଃ ପ୍ରଭୃତି ଯୋ ମୋହାତ୍ ପ୍ରମୀତପତିକାଂ ସ୍ତ୍ରିୟମ୍ ।
ନିୟୋଜୟତ୍ୟପତ୍ୟାର୍ଥଂ ତଂ ବିଗର୍ହନ୍ତି ସାଧବଃ । ୬୮ । *

ସେହି ସମୟରୁ ଯେ ବିଧବାସ୍ତ୍ରୀର ସନ୍ତାନାର୍ଥ ନିୟୋଗକରେ ତାହାକୁ ସାଧୁମାନେ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି ।

ଯସ୍ୟା ମ୍ରିୟେତ କନ୍ୟାୟା ବାଚା ସତ୍ୟେ କୃତେ ପତିଃ ।
ତାମନେନ ବିଧାନେନ ନିଜୋ ବିନ୍ଦେତ ଦେବରଃ । ୬୯ ।

ଯେଉଁ ବାଗ୍‌ଦତ୍ତା କନ୍ୟାର ବିବାହ ପୂର୍ବରେ (ସ୍ୱୀକୃତ) ପତି ମରିଯାଏ ତାହାକୁଁ ଏହି (ନିମ୍ନୋକ୍ତ) ବିଧିରେ ନିଜ ଦେବର ପାଇବ ।

ଯଥାବିଧ୍ୟଧିଗମ୍ୟୈନାଂ ଶୁକ୍ଲବସ୍ତ୍ରାଂ ଶୁଚିବ୍ରତାମ୍ ।
ମିଥୋ ଭଜେତାପ୍ରସବାତ୍ ସକୃତ୍ସକୃଦୃତାବୃତୌ । ୭୦ ।

(ସେହି ଦେବର) ଶୁକ୍ଳବସ୍ତ୍ରପରିହିତା ଶୁଚିବ୍ରତା ଏହା ନିକଟକୁ ନିୟୋଗବିଧି ଅନୁଯାୟୀ ସନ୍ତାନୋତ୍ପତ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଋତୁକାଳରେ ଥରେ ଥରେ ଯାଇ ପରସ୍ପର ସହବାସ କରିବ ।

ନ ଦତ୍ତ୍ୱା କସ୍ୟଚିତ୍ କନ୍ୟାଂ ପୁନର୍ଦଦ୍ୟାଦ୍ୱିଚକ୍ଷଣଃ ।
ଦତ୍ତ୍ୱା ପୁନଃ ପ୍ରୟଚ୍ଛନ୍ ହି ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପୁରୁଷାନୃତମ୍ । ୭୧ ।

---

*—୬୪ ଠାରୁ ୬୮ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ଷମ ପୁରୁଷ କାହାର କନ୍ୟାକୁ ଦାନ କରି ପୁନର୍ବାର (ଅନ୍ୟକୁ) ଦେବନାହିଁ, କାରଣ ସେ ଜଣକୁ ଦେଇ ପୁଣି ଅନ୍ୟକୁ ଦେଲେ ଅସତ୍ୟ ପାପ ଲଭକରେ ।

ବିଧିବତ୍ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟାପି ତ୍ୟଜେତ୍କନ୍ୟାଂ ବିଗର୍ହିତାମ୍ ।
ବ୍ୟାଧିତାଂ ବିପ୍ରଦୁଷ୍ଟାଂ ବା ଛଦ୍ମନା ଚୋପପାଦିତାମ୍ । ୭୨ ।

ବିଧିପୂର୍ବକ ପାଣିଗ୍ରହଣ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ନିନ୍ଦିତା, ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତା, କ୍ଷତଯୋନି-ଯୁକ୍ତା ବା ପ୍ରତାରଣାଭାବେ ଦାନ କରାଯାଇଥିବା କନ୍ୟାକୁ ତ୍ୟାଗ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ଯସ୍ତୁ ଦୋଷବତୀଂ କନ୍ୟାମନାଖ୍ୟାୟୋପପାଦୟେତ୍ ।
ତସ୍ୟ ତଦ୍ବିତଥଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍କନ୍ୟାଦାତୁର୍ଦୁରାତ୍ମନଃ । ୭୩ ।

ଯେ ଦୋଷଯୁକ୍ତା କନ୍ୟାର ଦୋଷ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ବିବାହ କରାଏ ସେହି ଦୁରାତ୍ମା କନ୍ୟାଦାତାର ସେହି କନ୍ୟାଦାନ ନିଷ୍ଫଳ କରିଦେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (ଅର୍ଥାତ୍ ସେ କନ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରିବ) ।

ବିଧାୟ ବୃତ୍ତିଂ ଭାର୍ଯ୍ୟାୟାଃ ପ୍ରବସେତ୍କାର୍ଯ୍ୟବାନ୍ନରଃ ।
ଅବୃତ୍ତିକର୍ଷିତା ହି ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଦୁଷ୍ୟେତ୍ ସ୍ଥିତିମତ୍ୟପି । ୭୪ ।

କାର୍ଯ୍ୟଗ୍ରାହୀ ଲୋକ ଭାର୍ଯ୍ୟାର ଭରଣପୋଷଣର ବିଧାନ କରି ବିଦେଶ ଯିବ କାରଣ ଜୀବିକାଭାବହେତୁ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ସଚ୍ଚରିତ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଦ୍ଧା କୁମାର୍ଗରେ ଯାଇପାରେ ।

ବିଧାୟ ପ୍ରୋଷିତେ ବୃତ୍ତିଂ ଜୀବେନ୍ନିୟମମାସ୍ଥିତା ।
ପ୍ରୋଷିତେ ତ୍ୱବିଧାୟୈବ ଜୀବେଚ୍ଛିଳ୍ପୈରଗର୍ହିତୈଃ । ୭୫ ।

ଭରଣପୋଷଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ସ୍ୱାମୀ ବିଦେଶ ଗଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ଧର୍ମନିୟମରେ ରହି କାଳଯାପନ କରିବ, ମାତ୍ର ଭରଣପୋଷଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇ ନ ଥିଲେ ସୂତାକଟା ପ୍ରଭୃତି ଅନିନ୍ଦିତ ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଜୀବନଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ କରିବ ।

ପ୍ରୋଷିତୋ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥଂ ପ୍ରତୀକ୍ଷ୍ୟୋଽଷ୍ଟୌ ନରଃ ସମାଃ ।
ବିଦ୍ୟାର୍ଥଂ ଷଡ୍ ଯଶୋଽର୍ଥଂ ବା କାମାର୍ଥଂ ତ୍ରୀଂସ୍ତୁ ବତ୍ସରାନ୍ । ୭୬ ।

ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ସକାଶେ ପୁରୁଷ ବିଦେଶ ଯାଇଥିଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଠବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ବିଦ୍ୟା ବା ଯଶ ସକାଶେ ଯାଇଥିଲେ ଛଅବର୍ଷ କମ୍ବା କାମୋପଭୋଗ ସକାଶେ ଯାଇଥିଲେ ତିନିବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିବ ।

ସମ୍ବତ୍ସରଂ ପ୍ରତୀକ୍ଷେତ ଦ୍ୱିଷନ୍ତୀଂ ଯୋଷିତଂ ପତିଃ ।
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ସମ୍ବତ୍ସରାତ୍ତ୍ୱେନାଂ ଦାୟଂ ହୃତ୍ୱା ନ ସଂବସେତ୍ । ୭୭ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀପ୍ରତି ଦ୍ୱେଷଯୁକ୍ତା ହେଲେ ସ୍ୱାମୀ ବର୍ଷେକାଳ ଅପେକ୍ଷା କରିବ, ତାହା ବର୍ଷକ ପରେ ଦ୍ୱେଷଭାବ ଦୂର ନ ହେଲେ ଅଳଙ୍କାରାଦି ଛଡ଼ାଇନେବ ତାହା ସଙ୍ଗେ ରହିବନାହିଁ ।

ଅତିକ୍ରାମେତ୍ ପ୍ରମତ୍ତଂ ଯା ମତ୍ତଂ ରୋଗାର୍ତ୍ତମେବ ବା ।
ସା ତ୍ରୀନ୍ ମାସାନ୍ ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟା ବିଭୂଷଣପରିଚ୍ଛଦା । ୭୮ ।

ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ଦ୍ୟୁତକ୍ରୀଡ଼ାଦିପ୍ରମତ୍ତ,ମଦ୍ୟପାନାଦିମତ୍ତ ଅଥବା ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ପତିର ଶୁଶ୍ରୂଷା ନକରି ଅତିକ୍ରମକରେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବସ୍ତ୍ରାଳଙ୍କାରରୁ ବଞ୍ଚିତକରି ତିନିମାସ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉନ୍ମତ୍ତଂ ପତିତଂ କ୍ଲୀବମବୀଜଂ ପାପରୋଗିଣମ୍ ।
ନ ତ୍ୟାଗୋଽସ୍ତି ଦ୍ୱିଷନ୍ତ୍ୟାଶ୍ଚ ନ ଚ ଦାୟାପବର୍ତ୍ତନମ୍ । ୭୯ ।

ଉନ୍ମତ୍ତ, ପତିତ, ନପୁଂସକ, ଅବୀଜ ଓ କୁଷ୍ଠାଦି ପାପରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ପତିର ଦ୍ୱେଷ-କାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟା ନୁହେଁ କିମ୍ବା ତାହାର ଧନ ଛଡ଼ାଇନେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ମଦ୍ୟପାଽସାଧୁବୃତ୍ତା ଚ ପ୍ରତିକୂଳା ଚ ଯା ଭବେତ୍ ।
ବ୍ୟାଧିବେତ୍ତବ୍ୟା ହିଂସ୍ରାବ୍ୟାଧିତାଽର୍ଥଘ୍ନୀ ଚ ସର୍ବଦା । ୮୦ ।

ଯଦ୍ୟପି ସ୍ତ୍ରୀ ମଦ୍ୟପାନାସକ୍ତା, ଅସଚ୍ଚରିତ୍ରା, ପ୍ରତିକୂଳାଚରଣୀ, ଚିରରୋଗିଣୀ, ଭୃତ୍ୟାଦି ତାଡ଼ନଶୀଳା ଏବଂ ସଞ୍ଚିତ ଅର୍ଥବ୍ୟୟଶୀଳା ହୁଏ ତେବେ ଅନ୍ୟ ବିବାହ କରିବ ।

ବନ୍ଧ୍ୟାଷ୍ଟମେଽଧିବେଦ୍ୟାବ୍ଦେ ଦଶମେ ତୁ ମୃତପ୍ରଜା ।
ଏକାଦଶେ ସ୍ତ୍ରୀଜନନୀ ସଦ୍ୟସ୍ତ୍ୱପ୍ରିୟବାଦିନୀ । ୮୧ ।

ଆଠବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତାନ ନ ହେଲେ କିମ୍ବା ସନ୍ତାନହୋଇ ମରିଯାଉଥିଲେ ଦଶବର୍ଷରେ, କେବଳ କନ୍ୟାଜାତ ହେଉଥିଲେ ଏଗାରବର୍ଷରେ ଓ ଅପ୍ରିୟବାଦିନୀ ହେଲେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଅନ୍ୟ ବିବାହ କରିବ ।

ଯା ରୋଗିଣୀ ସ୍ୟାତ୍ତୁ ହିତା ସମ୍ପନ୍ନା ଚୈବ ଶୀଳତଃ ।
ସାନୁଜ୍ଞାପ୍ୟାଧିବେତ୍ତବ୍ୟା ନାବମାନ୍ୟା ଚ କର୍ହିଚିତ୍ । ୮୨ ।

ଚିରରୋଗିଣୀ ହେଲେ ହେଁ ଯେ ପତିର ଅନୁକୂଳ ଏବଂ ସୁ-ସ୍ୱଭାବସମ୍ପନ୍ନା ତାହାର ଅନୁମତି ନେଇ ଅନ୍ୟ ବିବାହ କରିବ—କଦାପି ତାହାକୁ ଅପମାନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଅଧିବିନ୍ନା ତୁ ଯା ନାରୀ ନିର୍ଗଚ୍ଛେଦ୍ରୁଷିତା ଗୃହାତ୍ ।
ସା ସଦ୍ୟଃ ସନ୍ନିରୋଦ୍ଧବ୍ୟା ତ୍ୟାଜ୍ୟା ବା କୁଳସନ୍ନିଧୌ । ୮୩ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ ହେଲାରୁ ପ୍ରଥମ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ରୁଷି ଘରୁ ବାହାରି-ଯିବାକୁ ବସେ ତେବେ ତାହାକୁ ସେହିକ୍ଷଣି ଆବଦ୍ଧକରି ରଖିବ ଅଥବା ତ୍ୟାଗକରି ତାର ବାପଘରକୁ ପଠାଇଦେବ ।

ପ୍ରତିଷିଦ୍ଧାପି ଚେଦ୍ୟା ତୁ ମଦ୍ୟମଭ୍ୟୁଦୟେଷ୍ୱପି ।
ପ୍ରେକ୍ଷାସମାଜଂ ଗଚ୍ଛେଦ୍ୱା ସା ଦଣ୍ଡ୍ୟା କୃଷ୍ଣଳାନି ଷଟ୍ । ୮୪ ।

ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ବାରଣ ନମାନି ବିବାହାଦି ଉତ୍ସବ ସମୟରେ ମଦ୍ୟପାନ କରେ ଅଥବା ନୃତ୍ୟାଦିଜନସମୂହସ୍ଥାନକୁ ଯାଏ ତେବେ ସେ ଛଅକୃଷ୍ଣଳ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

ଯଦି ସ୍ୱାଶ୍ଚାପରାଶ୍ଚୈବ ବିନ୍ଦେରନ୍ ଯୋଷିତୋ ଦ୍ୱିଜାଃ ।
ତାସାଂ ବର୍ଣ୍ଣକ୍ରମେଣ ସ୍ୟାତ୍ ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ୍ୟଂ ପୂଜା ଚ ବେଶ୍ମ ଚ । ୮୫ । *

ଯଦି ଦ୍ୱିଜ (ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ) ମାନେ ଆପଣାଜାତିର ବା ଅପର-ଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହ କରନ୍ତି ତେବେ ବର୍ଣ୍ଣକ୍ରମରେ ସେମାନଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା, ସମ୍ମାନ ଓ ଗୃହ ନିରୂପିତ ହେବ ।

ଭର୍ତ୍ତୁଃ ଶରୀରଶୁଶ୍ରୂଷାଂ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ନୈତ୍ୟକମ୍ ।
ସ୍ୱା ଚୈବ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ସର୍ବେଷାଂ ନାସ୍ୱଜାତିଃ କଥଞ୍ଚନ । ୮୬ ।

*—ମୂଳ ପୁସ୍ତକରେ 'ବେଶ୍ମନଃ' ପାଠଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଘରେ ଶରୀରସେବା ଓ ଦୈନିକ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ୱଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ କରିବ—କଦାପି ଅନ୍ୟଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ କରିବ ନାହିଁ ।

ଯସ୍ତୁ ତତ୍କାରୟେନ୍ମୋହାତ୍ସଜାତ୍ୟା ସ୍ଥିତୟାନ୍ୟୟା ।
ଯଥା ବ୍ରାହ୍ମଣଚଣ୍ଡାଳଃ ପୂର୍ବଦୃଷ୍ଟସ୍ତଥୈବ ସଃ ।୮୬। *

ମାତ୍ର ମୋହବଶରୁ ଯେ ସଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଉଁ ଅନ୍ୟଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ କର୍ତ୍ତୃକ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରାଏ ସେ ଯେପରି ପୁରାତନ ମୁନିମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚଣ୍ଡାଳ କଥା କହିଅଛନ୍ତି ସେହିପରି ହୁଏ ।

ଉତ୍କୃଷ୍ଟାୟାଭିରୂପାୟ ବରାୟ ସଦୃଶାୟ ଚ ।
ଅପ୍ରାପ୍ତାମପି ତାଂ ତସ୍ମୈ କନ୍ୟାଂ ଦଦ୍ୟାଦ୍ୟଥାବିଧି ।୮୮। †

କୁଳାଦିରେ ଉଚ୍ଚ, ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ଗୁଣରେ ସମାନ ବରକୁ କନ୍ୟା କଞ୍ଚା ଭଣା ବୟସରେ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯଥାବିଧି ଦାନ କରିବ ।

କାମମାମରଣାତ୍ତିଷ୍ଠେଦ୍ ଗୃହେ କନ୍ୟର୍ତ୍ତୁମତ୍ୟପି ।
ନ ଚୈବୈନାଂ ପ୍ରୟଚ୍ଛେତ୍ତୁ ଗୁଣହୀନାୟ କର୍ହିଚିତ୍ ।୮୯।

ବରଂ କନ୍ୟା ଋତୁମତୀ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘରେ ବସି ରହିବ ତଥାପି କେବେହେଁ ଗୁଣହୀନ ଲୋକକୁ କନ୍ୟା ଦେବ ନାହିଁ ।

ତ୍ରୀଣି ବର୍ଷାଣ୍ୟୁଦୀକ୍ଷେତ କୁମାର୍ୟୃତୁମତୀ ସତୀ ।
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱନ୍ତୁ କାଲାଦେତସ୍ମାଦ୍ୱିନ୍ଦେତ ସଦୃଶଂ ପତିମ୍ ।୯୦।

କୁମାରୀ ଋତୁମତୀ ହୋଇ ତିନିବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିବ ଏବଂ ତିନିବର୍ଷ ପରେ ତାହାକୁ ସମାନ ଗୁଣବାନ୍ ପତି ସହିତ ବିବାହ ଦେବ ।

ଅଦୀୟମାନା ଭର୍ତ୍ତାରମଧିଗଚ୍ଛେଦ୍ୟଦି ସ୍ୱୟମ୍ ।
ନୈନଃ କିଞ୍ଚିଦବାପ୍ନୋତି ନ ଚ ଯଂ ସାଧିଗଚ୍ଛତି ।୯୧।

ଯଦି (ପିତା ଆଦି) କେହି ଦାନ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଅଥଚ କନ୍ୟା ନିଜେ ପତି ବରଣ କରେ ତେବେ ତହିଁରେ କନ୍ୟାର କିଛି ଦୋଷ ହୁଏ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଯେ ବିବାହ କରେ ତାହାର ଦୋଷ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଅଲଙ୍କାରଂ ନାଦଦୀତ ପିତ୍ର୍ୟଂ କନ୍ୟା ସ୍ୱୟମ୍ବରା ।
ମାତୃକଂ ଭ୍ରାତୃଦତ୍ତଂ ବା ସ୍ତେନା ସ୍ୟାଦ୍ୟଦି ତଂ ହରେତ୍ ।୯୨।

ସ୍ୱୟମ୍ବରା କନ୍ୟା ପିତା ମାତା ବା ଭ୍ରାତାକର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅଳଙ୍କାର ନେବ ନାହିଁ, ଯଦି ନେବ ତେବେ ଚୋର ହେବ ।

ପିତ୍ରେ ନ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଛୁଲ୍କନ୍ତୁ କନ୍ୟାମୃତୁମତୀଂ ହରନ୍ ।
ସ ଚ ସ୍ୱାମ୍ୟାଦତିକ୍ରାମେଦୃତୂନାଂ ପ୍ରତିରୋଧନାତ୍ ।୯୩।

---

*—୮୫ ଠାରୁ ୮୭ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

†—ଏଥିପରେ ୪ ପୁସ୍ତକରେ ଅଧିକା ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ମିଳେ :—

ପ୍ରୟଚ୍ଛେନ୍ନଗ୍ନିକାଂ କନ୍ୟାମୃତୁକାଳଭୟାନ୍ୱିତଃ ।
ଋତୁମତ୍ୟାଂ ହି ତିଷ୍ଠନ୍ତ୍ୟାମେନୋ ଦାତାରମୃଚ୍ଛତି ॥

ଋତୁକାଳ ଭୟରେ ଅନୃତୁମତୀ କନ୍ୟାଦାନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାରଣ ଋତୁମତୀ କନ୍ୟା ବସି ରହିଲେ ଦାତାକୁ ପାପ ଲାଗେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଋତୁମତୀ କନ୍ୟା ବିବାହ କଲେ କନ୍ୟାର ପିତାକୁ ଶୁଳ୍କ ଦେବାକୁ ହେବ ନାହିଁ କାରଣ ସେ ଋତୁମତୀ କନ୍ୟାକୁ ଅଟକାଇ ଥିବାରୁ ତାହାର ସ୍ୱାମିତ୍ୱ (ଅଧିକାର)ରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ।

ତ୍ରିଂଶଦ୍ୱର୍ଷୋଦ୍ୱହେତ୍କନ୍ୟାଂ ହୃଦ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶବାର୍ଷିକୀମ୍ ।
ତ୍ର୍ୟଷ୍ଟବର୍ଷୋଽଷ୍ଟବର୍ଷାମ୍ବା ଧର୍ମେ ସୀଦତି ସତ୍ୱରଃ । ୯୪ । *

ତିରିଶବର୍ଷର ପୁରୁଷ ବାରବର୍ଷୀୟା ମନୋହାରିଣୀ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିବ କିମ୍ବା ଚବିଶବର୍ଷର ପୁରୁଷ ଆଠବର୍ଷର କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିବ, ଏଥିରେ ଶୀଘ୍ର ଧର୍ମ ସାଧନ ହୁଏ ।

ଦେବଦତ୍ତାଂ ପତିର୍ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ବିନ୍ଦତେ ନେଚ୍ଛୟାତ୍ମନଃ ।
ତାଂ ସାଧ୍ୱୀଂ ବିଭୃୟାନ୍ନିତ୍ୟଂ ଦେବାନାଂ ପ୍ରିୟମାଚରନ୍ । ୯୫ ।

ପତି ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ (ଭଗୋ ଅର୍ଯ୍ୟମା ସବିତା ଇତ୍ୟାଦି ମନ୍ତ୍ରାନୁସାରେ) ଦେବଦତ୍ତ ବୋଲି ଜାଣିବ, କଦାପି ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ ବିବାହ ହୋଇଥିବା ମଣିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଦେବତାମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଆଚରଣ (ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଧର୍ମୋଚିତ ହୋମକର୍ମାଦି) କରି ସେହି ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନିତ୍ୟ ପ୍ରତିପାଳନ କରିବ ।

ପ୍ରଜନାର୍ଥଂ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ସୃଷ୍ଟାଃ ସନ୍ତାନାର୍ଥଞ୍ଚ ମାନବାଃ ।
ତସ୍ମାତ୍ସାଧାରଣୋ ଧର୍ମଃ ଶ୍ରୁତୌ ପତ୍ନ୍ୟା ସହୋଦିତଃ । ୯୬ ।

ଈଶ୍ୱର ଗର୍ଭଧାରଣ କରିବା ସକାଶେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସନ୍ତାନ ସକାଶେ ମାନବଗଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି, ସେହି ହେତୁରୁ ବେଦରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ପୁରୁଷର ସମାନ ଧର୍ମ ବୋଲି ଯାଇଅଛି ।

କନ୍ୟାୟାଂ ଦତ୍ତଶୁଲ୍କାୟାଂ ମ୍ରିୟେତ ଯଦି ଶୁଲ୍କଦଃ ।
ଦେବରାୟ ପ୍ରଦାତବ୍ୟା ଯଦି କନ୍ୟାନୁମନ୍ୟତେ । ୯୭ । †

ଯଦି ଶୁଲ୍କ ଦେଇ [ବିବାହାର୍ଥୀ ପୁରୁଷ] ମରିଯାଏ ତେବେ ଦତ୍ତଶୁଲ୍କା କନ୍ୟାକୁ କନ୍ୟାର ଅନୁମତି ହେଲେ ଦେବରକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବ ।

ଆଦଦୀତ ନ ଶୂଦ୍ରୋଽପି ଶୁଲ୍କଂ ଦୁହିତରଂ ଦଦନ୍ । ୯୮ ।
ଶୁଲ୍କଂ ହି ଗୃହ୍ଣନ୍ କୁରୁତେ ଛନ୍ନଂ ଦୁହିତୃବିକ୍ରୟମ୍ । ୯୮ ।

ଶୂଦ୍ର ସୁଦ୍ଧା କନ୍ୟା ଦେଇ ଶୁଲ୍କ ଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ କାରଣ ଶୁଲ୍କ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଗୋପନରେ କନ୍ୟା ବିକିବା ହେଲା ।

ଏତତ୍ତୁ ନ ପରେ ଚକ୍ରୁର୍ନାପରେ ଜାତୁ ସାଧବଃ ।
ଯଦନ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରତିଜ୍ଞାୟ ପୁନରନ୍ୟସ୍ୟ ଦୀୟତେ । ୯୯ ।

କେବେହେଁ ଶିଷ୍ଟଲୋକମାନେ ଏପରି ଦୁଷ୍କର୍ମ କରି ନାହାନ୍ତି କି ଏବେ କରୁନାହାନ୍ତି, ଯେ ଜଣକୁ କନ୍ୟାଦାନ କରିବା ସକାଶେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ଅନ୍ୟଜଣକୁ ଦେବେ ।

ନାନୁଶୁଶ୍ରୁମ ଜାତ୍ୱେତତ୍ପୂର୍ବେଷ୍ୱପି ହି ଜନ୍ମସୁ ।
ଶୁଲ୍କସଂଜ୍ଞେନ ମୂଲ୍ୟେନ ଛନ୍ନଂ ଦୁହିତୃବିକ୍ରୟମ୍ । ୧୦୦ ।

---

*—୯୩ ଓ ୯୪ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।
†—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କେବେହେଁ ଆମ୍ଭେ ପୂର୍ବଜନ୍ମମାନଙ୍କରେ ସୁଦ୍ଧା ଶୁଳ୍କନାମକ ମୂଲ୍ୟ ଯେଉଁ କନ୍ୟାବିକ୍ରୟ କଥା ଶୁଣିନାହୁଁ ।

ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟସ୍ୟାବ୍ୟଭିଚାରୋ ଭବେଦାମରଣାନ୍ତିକଃ ।
ଏଷ ଧର୍ମଃ ସମାସେନ ଜ୍ଞେୟଃ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଂସୟୋଃ ପରଃ । ୧୦୧ ।

ପରସ୍ପର ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବ୍ୟଭିଚାରୀ ହେବା ସଂକ୍ଷେପରେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଓ ପତିର ଶ୍ରେଷ୍ଠଧର୍ମ ବୋଲି ଜାଣିବା ଉଚିତ ।

ତଥା ନିତ୍ୟଂ ଯତେୟାତାଂ ସ୍ତ୍ରୀପୁଂସୌ ତୁ କୃତକ୍ରିୟୌ ।
ଯଥା ନାଭିଚରେତାଂ ତୌ ବିଯୁକ୍ତାବିତରେତରମ୍ । ୧୦୨ ।

ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଉଭୟେ ସତତ ଏପରି ଯତ୍ନ କରିବେ ଯେପରି କ ବ୍ୟଭିଚାର ଯୋଗେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବିଚ୍ଛେଦ ଉପସ୍ଥିତ ନ ହୁଏ ।

ଏଷ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଂସୟୋରୁକ୍ତୋ ଧର୍ମୋ ବୋ ରତିସଂହିତଃ ।
ଆପଦ୍ୟପତ୍ୟପ୍ରାପ୍ତିଶ୍ଚ ଦାୟଭାଗଂ ନିବୋଧତ । ୧୦୩ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର ଏହି ପ୍ରୀତିଯୁକ୍ତ ଧର୍ମ ଏବଂ ସନ୍ତାନ ନ ହେଲେ ଅପତ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ବିଷୟ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲୁ ; ଏବେ ଦାୟଭାଗ ଶୁଣ ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପିତୁଶ୍ଚ ମାତୁଶ୍ଚ ସମେତ୍ୟ ଭ୍ରାତରଃ ସମମ୍ ।
ଭଜେରନ୍ ପୈତୃକଂ ରିକ୍ଥମନୀଶାସ୍ତେ ହି ଜୀବତୋଃ । ୧୦୪ ।

ପିତାମାତା ମରିଗଲା ଉତ୍ତାରୁ ଭାଇମାନେ ମିଳି ପୈତୃକ ଧନ ସମାନଭାଗରେ ଭୋଗ କରିବେ, ମାତ୍ର ପିତାମାତା ବଞ୍ଚିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଏବ ତୁ ଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ପିତ୍ର୍ୟଂ ଧନମଶେଷତଃ ।
ଶେଷାସ୍ତମୁପଜୀବେୟୁର୍ଯଥୈବ ପିତରଂ ତଥା । ୧୦୫ ।

ଅଥବା ପିତାର ସକଳ ଧନ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରି ପିତା ବଞ୍ଚିଥିବା ସମୟ ପରି ସାନ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଭରଣପୋଷଣ କରିବ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠେନ ଜାତମାତ୍ରେଣ ପୁତ୍ରୀ ଭବତି ମାନବଃ ।
ପିତୃଣାମନୃଣଶ୍ଚୈବ ସ ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବମର୍ହତି । ୧୦୬ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଜାତ ହେବା ମାତ୍ରକେ ମନୁଷ୍ୟ ପୁତ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ପିତୃଋଣରୁ ମୁକ୍ତହୁଏ, ତେଣୁ ସେ ସମୁଦାୟ ଧନ ନେବାର ଯୋଗ୍ୟ ।

ଯସ୍ମିନ୍ନୃଣଂ ସନ୍ନୟତି ଯେନ ଚାନନ୍ତ୍ୟମଶ୍ନୁତେ ।
ସ ଏବ ଧର୍ମଜଃ ପୁତ୍ରଃ କାମଜାନିତରାନ୍ ବିଦୁଃ । ୧୦୭ ।

ଯେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲାରୁ ପିତୃଋଣରୁ ମୁକ୍ତ ଓ ମୋକ୍ଷଲାଭ ହୁଏ ସେହି ଏକା ଧର୍ମଜ ପୁତ୍ର—ଅନ୍ୟ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ କାମଜ ବୋଲାଯାଏ ।

ପିତେବ ପାଲୟେତ୍ପୁତ୍ରାନ୍ ଜ୍ୟେଷ୍ଠୋଭ୍ରାତୃନ୍ ଯବୀୟସଃ ।
ପୁତ୍ରବଚ୍ଚାପି ବର୍ତ୍ତେରନ୍ ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ ଭ୍ରାତରି ଧର୍ମତଃ । ୧୦୮ ।

ପିତାସମାନ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା କନିଷ୍ଠଭ୍ରାତାମାନଙ୍କୁ ପୁତ୍ରବତ୍ ପାଳନ କରିବ ଏବଂ କନିଷ୍ଠ ଭାଇମାନେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତାଠାରେ ଧର୍ମତଃ ପୁତ୍ରପରି ରହିବେ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ କୁଳଂ ବର୍ଦ୍ଧୟତି ବିନାଶୟତି ବା ପୁନଃ ।
ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ ପୂଜ୍ୟତମୋ ଲୋକେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ ସଦ୍ଭିରଗର୍ହିତଃ । ୧୦୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୁଳକୁ ବଢ଼ାଏ ଅବା "ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁଣି କୁଳ ନାଶକରେ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ-ଲୋକରେ ପୂଜ୍ୟତମ ଏବଂ ସଜ୍ଜନସମାଜରେ ଅନିନ୍ଦନୀୟ ।

ଯୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠବୃତ୍ତିଃ ସ୍ୟାନ୍ମାତେବ ସ ପିତେବ ସଃ ।
ଅଜ୍ୟେଷ୍ଠବୃତ୍ତିର୍ଯସ୍ତୁ ସ୍ୟାତ୍ସ ସମ୍ପୂଜ୍ୟସ୍ତୁ ବନ୍ଧୁବତ୍ । ୧୧୦ ।

ଯେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭାଇ ଜ୍ୟେଷ୍ଠବୃତ୍ତି (ପିତୃବତ୍ ପୋଷଣାଦି) କରିବ ସେ ମାତାପରି ଏବଂ ସେ ପିତାପରି ପୂଜ୍ୟ, ମାତ୍ର ଜ୍ୟେଷ୍ଠବୃତ୍ତି ନ କଲେ ସେ ବନ୍ଧୁପରି ପୂଜନୀୟ ଅଟେ ।

ଏବଂ ସହବସେୟୁର୍ବା ପୃଥଗ୍ବା ଧର୍ମକାମ୍ୟୟା ।
ପୃଥଗ୍ବିବର୍ଦ୍ଧତେ ଧର୍ମସ୍ତସ୍ମାଦ୍ଧର୍ମ୍ୟା ପୃଥକ୍କ୍ରିୟା । ୧୧୧ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକତ୍ର ବାସ କରିବ ଅଥବା ଧର୍ମକାମନାରେ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ରହିବ, ଭିନ୍ନ ହେଲେ ଧର୍ମ ବଢ଼େ ଏବଂ ଯେହେତୁ ଭିନ୍ନ ହେବା ଧର୍ମାନୁକୂଳ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠସ୍ୟ ବିଂଶ ଉଦ୍ଧାରଃ ସର୍ବଦ୍ରବ୍ୟାଚ୍ଚ ଯଦ୍ବରମ୍ ।
ତତୋଽର୍ଦ୍ଧଂ ମଧ୍ୟମସ୍ୟ ସ୍ୟାତ୍ତୁରୀୟନ୍ତୁ ଯବୀୟସଃ । ୧୧୨ ।

ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଯାହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତାହାକୁ ବାହାର କରି ନେଇ ତହିଁରୁ କୋଡ଼ିଏ ଭାଗର ଭାଗେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ତହିଁର ଅଧେ [ଅର୍ଥାତ୍ ଚାଳିଶ ଭାଗର ଭାଗେ] ମଧ୍ୟମ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ଭାଗ (ଅର୍ଥାତ୍ ଅଶୀ ଭାଗର ଭାଗେ) କନିଷ୍ଠ ପାଇବ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠଶ୍ଚୈବ କନିଷ୍ଠଶ୍ଚ ସଂହରେତାଂ ଯଥୋଦିତମ୍ ।
ଯେଽନ୍ୟେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠକନିଷ୍ଠାଭ୍ୟାଂ ତେଷାଂ ସ୍ୟାନ୍ମଧ୍ୟମଂ ଧନମ୍ । ୧୧୩ ।

ପୂର୍ବୋକ୍ତମତେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଓ କନିଷ୍ଠ ଉଦ୍ଧାର ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଏବଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଓ କନିଷ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ପୁତ୍ର ଥିବେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟମ (୪୦ ଭାଗରେ ଭାଗେ) ବାଣ୍ଟି ବାଣ୍ଟି ନେବେ ।

ସର୍ବେଷାଂ ଧନଜାତାନାମାଦଦୀତାଗ୍ର୍ୟମଗ୍ରଜଃ ।
ଯଚ୍ଚ ସାତିଶୟଂ କିଞ୍ଚିଦ୍ଦଶତଶ୍ଚାପ୍ନୁୟାଦ୍ବରମ୍ । ୧୧୪ ।

ସବୁ ଧନମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତାହା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଗ୍ରହଣ କରିବ ଏବଂ ଯାହା କିଛି ଅଧିକ ହେବ ଓ ଦଶଗୋଟି (ଗୋରୁ ପ୍ରଭୃତି) ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୋଟିକ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପାଇବ ।

ଉଦ୍ଧାରୋ ନ ଦଶସ୍ୱସ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନାନାଂ ସ୍ୱକର୍ମସୁ ।
ଯତ୍କିଞ୍ଚିଦେବ ଦେୟନ୍ତୁ ଜ୍ୟାୟସେ ମାନବର୍ଦ୍ଧନମ୍ । ୧୧୫ ।

ବରଂ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବସ୍ତୁ ବଳକା ପାଇବାର ଯାହା କୋଲାଗଲା ସ୍ୱକର୍ମରେ ସମ୍ପନ୍ନ ଭ୍ରାତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭାଇର ସମ୍ମାନ ବଢ଼ାଇବା ସକାଶେ ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକା ଦେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଏବଂ ସମୁଦ୍ଧୃତୋଦ୍ଧାରେ ସମାନଂଶାନ୍ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ ।
ଉଦ୍ଧାରେଽନୁଦ୍ଧୃତେ ତ୍ୱେଷାମିୟଂ ସ୍ୟାଦଂଶକଳ୍ପନା । ୧୧୬ ।

ଏହିପରି ବଳକା ବାହାର କରି ନେଇ ଅବଶିଷ୍ଟ ଯାହା ରହିବ ସମାନ ଭାଗରେ ବାଣ୍ଟିବ ମାତ୍ର ବଳକା ବାହାର କରି ନ ନେଲେ ଏହି (ବକ୍ଷ୍ୟମାଣ) ନିୟମାନୁସାରେ ବାଣ୍ଟିନେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକାଧିକଂ ହରେଦ୍‌ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ ପୁତ୍ରୋଽଧ୍ୟର୍ଦ୍ଧଂ ତତୋଽନୁଜଃ ।
ଅଂଶମଂଶ ଯବୀୟାଂସ ଇତି ଧର୍ମୋ ବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ । ୧୧୭ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଏକଭାଗ ଅଧିକ (ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଇଭାଗ), ତାହାର ସାନ ଦେଢ଼ ଭାଗ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ସାନଭାଇମାନେ ଭାଗେ ଭାଗେ ନେବେ, ତାହାହିଁ ଧର୍ମବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ସ୍ୱେଭ୍ୟୋଽଂଶେଭ୍ୟସ୍ତୁ କନ୍ୟାଭ୍ୟଃ ପ୍ରଦଦ୍ୟୁର୍ଭ୍ରାତରଃ ପୃଥକ୍ ।
ସ୍ୱାତ୍ସ୍ୱାଦଂଶାଚ୍ଚତୁର୍ଭାଗଂ ପତିତାଃ ସ୍ୟୁରଦିତ୍ସବଃ । ୧୧୮ ।

ଭାଇମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ଭାଗରୁ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଦେବେ, ନ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ପତିତ ହେବେ ।

ଅଜାବିକଂ ସୈକଶଫଂ ନ ଜାତୁ ବିଷମଂ ଭଜେତ୍ ।
ଅଜାବିକନ୍ତୁ ବିଷମଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସୈବ ବିଧୀୟତେ । ୧୧୯ ;

ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା, (ଘୋଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି) ଏକଖୁରି ବିଶିଷ୍ଟ ପଶୁମାନ ବିଷମ ସଂଖ୍ୟା ହେଲେ କେବେହେଁ ବାଣ୍ଟିବ ନାହିଁ, ସମାନ ବାଣ୍ଟରୁ ଯାହା ବିଷମ (ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକା) ହେବ ତାହା ବିଧିରେ ବଡ ଭାଇର ।

ଯବୀୟାନ୍ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭାର୍ଯ୍ୟାୟାଂ ପୁତ୍ରମୁତ୍ପାଦୟେଦ୍ ଯଦି ।
ସମସ୍ତତ୍ର ବିଭାଗଃ ସ୍ୟାଦିତି ଧର୍ମୋ-ବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ । ୧୨୦ ।

ଯଦି କନିଷ୍ଠ ଭାଇ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇର ଭାର୍ଯ୍ୟାଗର୍ଭରୁ [ନିୟୋଗ ବିଧି ଅନୁସାରେ] ପୁତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କରେ ତେବେ ସେଠାରେ ସମାନ ବାଣ୍ଟ ହେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏହାହିଁ ଧର୍ମବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ଉପସର୍ଜନା ପ୍ରଧାନସ୍ୟ ଧର୍ମତୋ ନୋପପଦ୍ୟତେ ।
ପିତା ପ୍ରଧାନଂ ପ୍ରଜନେ ତସ୍ମାଦ୍ଧର୍ମେଣ ତଂ ଭଜେତ୍ । ୧୨୧ ।

ପ୍ରଧାନର ଉପସୃଷ୍ଟି ଧର୍ମାନୁକୂଳ ନୁହେଁ (ଅର୍ଥାତ୍ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇର ଭାର୍ଯ୍ୟାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରଜ ପୁତ୍ର ବଡ଼ଭାଇପରି ଉଦ୍ଧାରର ଦାବୀ କରି ନ ପାରେ), ଉତ୍ପାଦନରେ ଜନକହିଁ ପ୍ରଧାନ, ତେଣୁ ସମାନ ବାଣ୍ଟ ଧର୍ମାନୁକୂଳ ।

ପୁତ୍ରଃ କନିଷ୍ଠୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟାଂ କନିଷ୍ଠାୟାଞ୍ଚ ପୂର୍ବଜଃ ।
କଥଂ ତତ୍ର ବିଭାଗଃ ସ୍ୟାଦିତି ଚେତ୍ସଂଶୟୋ ଭବେତ୍ । ୧୨୨ ।

ପ୍ରଥମ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀରେ କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ହେଲେ କିରୂପେ ବିଭାଗ ହେବ ଏଥିରେ ସଂଶୟ ହେଲେ ।

ଏକଂ ବୃଷଭମୁଦ୍ଧାରଂ ସଂହରେତ ସ ପୂର୍ବଜଃ ।
ତତୋଽପରେଽଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବୃଷସ୍ତଦୂନାନାଂ ସମାତତଃ । ୧୨୩ ।

ପ୍ରଥମ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ର କନିଷ୍ଠ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଗୋଟିଏ ବୃଷଭ ଉଦ୍ଧାର ସ୍ୱରୂପ ପାଇବ, ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ଅନ୍ୟ ପୁତ୍ରମାନେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାଙ୍କ ବାହ୍ୟଧା ଆପଣା ଆପଣା ମାତାଠାରୁ ଅପକୃଷ୍ଟ ବୃଷମାନ ପାଇବେ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠସ୍ତୁ ଜାତୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟାଂ ହରେଦ୍ ବୃଷଭଷୋଡ଼ଶାଃ ।
ତତଃ ସ୍ୱମାତୃତଃ ଶେଷା ଭଜେରନ୍ନିତି ଧାରଣା । ୧୨୪ ।

ମାତ୍ର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ଭାର୍ଯ୍ୟାରେ ଜାତ ହେଲେ ଷୋଳ ବୃଷଭ ପାଇବ, ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ପୁତ୍ରମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ମାତାର ବିବାହାନୁସାରେ ବାଣ୍ଟିନେବେ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଦୃଶସ୍ତ୍ରୀଷୁ ଜାତାନାଂ ପୁତ୍ରାଣାମବିଶେଷତଃ ।
ନ ମାତୃତୋ ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ୍ୟମସ୍ତି ଜନ୍ମତୋ ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ୍ୟମୁଚ୍ୟତେ । ୧୨୫ । *

ସମାନଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାତାର ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା-ଅନୁସାରେ ବିଶେଷତ୍ୱ ନାହିଁ, ଯେ ପୁତ୍ର ଆଗେ ଜନ୍ମ ହେଲା ସେହି ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ।

ଜନ୍ମ ଜ୍ୟେଷ୍ଠେନ ଆହ୍ୱାନଂ ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟାସ୍ୱପି ସ୍ମୃତମ୍ ।
ଯମୟୋଶ୍ଚୈବ ଗର୍ଭେଷୁ ଜନ୍ମତୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା ସ୍ମୃତା । ୧୨୬ ।

ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟାଖ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରରେ ଜନ୍ମତଃ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ନାମୋଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ (ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ) ଡାକିବାର ବୋଲା ଯାଇଅଛି ଏବଂ ଯମଜ ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଗର୍ଭରୁ ଆଗେ ଯେ ଜନ୍ମ ହେଲା ସେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବୋଲଯାଏ ।

ଅପୁତ୍ରୋଽନେନ ବିଧିନା ସୁତାଂ କୁର୍ବୀତ ପୁତ୍ରିକାମ୍ ।
ଯଦପତ୍ୟଂ ଭବେଦସ୍ୟାଂ ତନ୍ମମସ୍ୟାତ୍ ସ୍ୱଧାକରମ୍ । ୧୨୭ । †

ଅପୁତ୍ରିକ ଏହି ବିଧିରେ କନ୍ୟାକୁ 'ପୁତ୍ରିକା' କରିବ କ କନ୍ୟାଦାନ ସମୟରେ (ଜାମାତାକୁ) ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ କରିବ ଯେ ଏ କନ୍ୟାରେ ଯେ ପୁତ୍ର ହେବ ସେ ଆମ୍ଭର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଦେହିକ କାର୍ଯ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ହେବ ।

ଅନେନ ତୁ ବିଧାନେନ ପୁରା ଚକ୍ରେଽଥ ପୁତ୍ରିକାଃ ।
ବିବୃଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ସ୍ୱବଂଶସ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ଦକ୍ଷଃ ପ୍ରଜାପତିଃ । ୧୨୮ ।

ପୂର୍ବକାଳରେ ଆପଣା ବଂଶବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱୟଂ ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତି ଏହି ବିଧିରେ ପୁତ୍ରିକା କରିଥିଲେ ।

ଦଦୌ ସ ଦଶ ଧର୍ମାୟ କଶ୍ୟପାୟ ତ୍ରୟୋଦଶ ।
ସୋମାୟ ରାଜ୍ଞେ ସତ୍କୃତ୍ୟ ପ୍ରୀତାତ୍ମା ସପ୍ତବିଂଶତିମ୍ । ୧୨୯ ।

ସେହି ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତି ପ୍ରୀତ ମନରେ ସତ୍କାର କରି ଧର୍ମକୁ ଦଶ; କଶ୍ୟପଙ୍କୁ ତେର ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସତାଇଶ କନ୍ୟା (ପୁତ୍ରିକାଧର୍ମରେ) ଦେଇଥିଲେ ।

ଯଥୈବାତ୍ମା ତଥା ପୁତ୍ରଃ ପୁତ୍ରେଣ ଦୁହିତା ସମା ।
ତସ୍ୟାମାତ୍ମନି ତିଷ୍ଠନ୍ତ୍ୟାଂ କଥମନ୍ୟୋ ଧନଂ ହରେତ୍ । ୧୩୦ ।

ଯେପରି ଆପେ ସେହିପରି ପୁତ୍ର ଏବଂ ପୁତ୍ର ସଙ୍ଗେ କନ୍ୟା ସମାନ, ସେମାନେ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଆପଣାର ଧନ ଅନ୍ୟ କିଏ ନେବ ।

ମାତୁସ୍ତୁ ଯୌତୁକଂ ଯତ୍ସ୍ୟାତ୍ କୁମାରୀଭାଗ ଏବ ସଃ ।
ଦୌହିତ୍ର ଏବ ଚ ହରେଦପୁତ୍ରସ୍ୟାଖିଳଂ ଧନମ୍ । ୧୩୧ ।

ଧୂରନ୍ତୁ ମାତାର ଯେ ଯୌତୁକ ଧନ ତାହା କୁମାରୀର ଭାଗ ଅଟେ ଏବଂ ଅପୁତ୍ରିକର ସମସ୍ତ ଧନ ଦୌହିତ୍ର ପାଇବ ।

---

*—୧୨୨ ଠାରୁ ୧୨୫ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

†—ଏହାପରେ ଭିନ୍ନଖଣ୍ଡି ପୁସ୍ତକରେ ଅଛି :—

ଅଭ୍ରାତୃକାଂ ପ୍ରଦାସ୍ୟାମି ତୁଭ୍ୟଂ କନ୍ୟାମଳଙ୍କୃତାମ୍ ।
ଅସ୍ୟାଂ ଯୋ ଜାୟତେ ପୁତ୍ରଃ ସ ମେ ପୁତ୍ରୋ ଭବେଦିତି ।

ଭ୍ରାତା ରହିତ କନ୍ୟାକୁ ଅଳଙ୍କୃତା କରି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବୁଁ ଯେ, ଏହା ଗର୍ଭରୁ ଯେ ପୁତ୍ରଜାତ ହେବ ସେ ମୋର ପୁତ୍ର ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୌହିତ୍ରୋ ହ୍ୟଖିଳଂ ରିକ୍ଥମପୁତ୍ରସ୍ୟ ପିତୁର୍ହରେତ୍ ।
ସ ଏବ ଦଦ୍ୟାଦ୍ଦ୍ୱୌ ପିଣ୍ଡୌ ପିତ୍ରେ ମାତାମହାୟ ଚ ।୧୩୨।

ଦୌହିତ୍ର ହିଁ ଅପୁତ୍ରକ ପିତାର ସମସ୍ତ ଧନ ନେବ ଓ ସେ ପିତା ଓ ମାତାମହ ଏ ଦୁହିଙ୍କ ପିଣ୍ଡ ଦେବ । (ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ସେବାର୍ଥ ଗ୍ରାସାଚ୍ଛାଦନ ଦେବାକୁ ପିଣ୍ଡଦାନ ।)

ପୌତ୍ରଦୌହିତ୍ରୟୋର୍ଲୋକେ ନ ବିଶେଷୋଽସ୍ତି ଧର୍ମତଃ ।
ତୟୋର୍ହି ମାତାପିତରୌ ସମ୍ଭୂତୌ ତସ୍ୟ ଦେହତଃ ।୧୩୩।

ଲୋକରେ ପୌତ୍ର ଓ ଦୌହିତ୍ରର ଧର୍ମରେ କିଛି ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ, ସେ ଦୁହିଙ୍କର ମାତା ପିତା ତାହାର ଦେହରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ପୁତ୍ରିକାୟାଂ କୃତାୟାନ୍ତୁ ଯଦି ପୁତ୍ରୋଽନୁଜାୟତେ ।
ସମସ୍ତତ୍ର ବିଭାଗଃ ସ୍ୟାଜ୍ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା ନାସ୍ତି ହି ସ୍ତ୍ରିୟାଃ ।୧୩୪।

ପୁତ୍ରିକା କଲା ଉତ୍ତାରୁ (ପରେ) ପୁତ୍ର ଜାତ ହୁଏ ତେବେ (ପୁତ୍ର ଓ ଦୌହିତ୍ର) ସମାନ ବାଣ୍ଟନେବେ କାରଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା ନାହିଁ ।

ଅପୁତ୍ରାୟାଂ ମୃତାୟାନ୍ତୁ ପୁତ୍ରିକାୟାଂ କଥଞ୍ଚନ ।
ଧନଂ ତତ୍ପୁତ୍ରିକାଭର୍ତ୍ତା ହରେତୈବାବିଚାରୟନ୍ ।୧୩୫।

ମାତ୍ର ଯଦି ପୁତ୍ରିକା ପୁତ୍ରରହିତା ହୋଇ ମରିଯାଏ ତେବେ ତାହାର ଧନ କୌଣସି ବିଚାର ନ କରି ପୁତ୍ରିକାର ପତି ନେବ ।

ଅକୃତା ବା କୃତା ବାପି ଯଂ ବିନ୍ଦେତ୍ସଦୃଶାତ୍ସୁତମ୍ ।
ପୌତ୍ରୀମାତାମହସ୍ତେନ ଦଦ୍ୟାତ୍ପିଣ୍ଡଂ ହରେଦ୍ଧନମ୍ ।୧୩୬।

ପୁତ୍ରିକାବିଧାନରେ ହେଉ ବା ନ ହେଉ ସମାନ ଜାତୀୟ ଜାମାତାଠାରୁ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଲାଭ ହୁଏ ତଦ୍ୱାରା ମାତାମହ ପୌତ୍ରବାନ୍ ହୁଏ ଏବଂ ସେ ପିଣ୍ଡ ଦେଇ ଧନ ନେବ ।

ପୁତ୍ରେଣ ଲୋକାନ୍ ଜୟତି ପୌତ୍ରେଣାନନ୍ତ୍ୟମଶ୍ନୁତେ ।
ଅଥ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ପୌତ୍ରେଣ ବ୍ରଧ୍ନସ୍ୟାପ୍ନୋତି ବିଷ୍ଟପମ୍ ।୧୩୭।

ପୁତ୍ରଦ୍ୱାରା ସର୍ବଲୋକ ଜୟ କରି ଯାଏ, ପୌତ୍ରଦ୍ୱାରା ଚିରକାଳ ସ୍ୱର୍ଗ ଲାଭ ହୁଏ ଏବଂ ପୌତ୍ରର ପୁତ୍ର (ପ୍ରପୌତ୍ର) ଦ୍ୱାରା ଆଦିତ୍ୟ ଲୋକ ମିଳେ ।

ପୁନ୍ନାମ୍ନୋ ନରକାଦ୍ୟସ୍ମାତ୍ତ୍ରାୟତେ ପିତରଂ ସୁତଃ ।
ତସ୍ମାତ୍ପୁତ୍ର ଇତି ପ୍ରୋକ୍ତଃ ସ୍ୱୟମେବ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁବା ।୧୩୮।

ଯେହେତୁ ପୁତ୍ର ଆପଣା ପିତାକୁ ପୁନ୍ନାମ ନରକରୁ ଉଦ୍ଧାର କରେ ସେହି ହେତୁରୁ ନିଜେ ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ ତାହାକୁ ପୁତ୍ର ବୋଲି କହି ଅଛନ୍ତି ।

ପୌତ୍ର ଦୌହିତ୍ରୟୋର୍ଲୋକେ ବିଶେଷୋ ନୋପପଦ୍ୟତେ ।
ଦୌହିତ୍ରୋଽପି ହ୍ୟମୁତ୍ରୈନଂ ସନ୍ତାରୟତି ପୌତ୍ରବତ୍ ।୧୩୯।

ଲୋକରେ ପୌତ୍ର ଓ ଦୌହିତ୍ର ମଧ୍ୟରେ କିଛିମାତ୍ର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖା ନ ଯାଏ କାରଣ ଦୌହିତ୍ର ସୁଦ୍ଧା ଏହାକୁ [ମାତାମହକୁ] ପୌତ୍ରପରି ପରଲୋକରେ ଉଦ୍ଧାର କରେ ।

ମାତୁଃ ପ୍ରଥମତଃ ପିଣ୍ଡଂ ନିର୍ବପେତ୍ ପୁତ୍ରିକାସୁତଃ ।
ଦ୍ୱିତୀୟନ୍ତୁ ପିତୁସ୍ତସ୍ୟାସ୍ତୃତୀୟଂ ତତ୍ପିତୁଃ ପିତୁଃ ।୧୪୦।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁତ୍ରିକାର ପୁତ୍ର ପ୍ରଥମେ ମାତାକୁ ପିଣ୍ଡଦେବ, ଦ୍ୱିତୀୟ ପିଣ୍ଡ ମାତାର ପିତା ଏବଂ ତୃତୀୟ ପିଣ୍ଡ ପ୍ରାତାମହର ପିତାକୁ ଦେବ ।

ଉପପନ୍ନୋ ଗୁଣୈଃ ସର୍ବୈଃ ପୁତ୍ରୋ ଯସ୍ୟ ତୁ ଦତ୍ତ୍ରିମଃ ।
ସ ହରେତୈବ ତଦ୍ରିକ୍ଥଂ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତୋଽପ୍ୟନ୍ୟଗୋତ୍ରତଃ ।୧୪୧।

ଯାହାର ଦତ୍ତକପୁତ୍ର (ଅଧିପୁତ୍ରାଦ) ସକଳଗୁଣଯୁକ୍ତ ହେବ ସେ ଅନ୍ୟ ଗୋତ୍ରରୁ ଆସିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହାର ଧନ ନେବ ।

ଗୋତ୍ରରିକ୍ଥେ ଜନୟିତୁର୍ନ ହରେଦ୍ଦତ୍ତ୍ରିମଃ କ୍ୱଚିତ୍ ।
ଗୋତ୍ରରିକ୍ଥାନୁଗଃ ପିଣ୍ଡୋ ବ୍ୟପୈତି ଦଦତଃ ସ୍ୱଧା ।୧୪୨।

ଦତ୍ତକ ପୁତ୍ର ଆପଣା ଉତ୍ପାଦକ ପିତାର ଗୋତ୍ର ଓ ଧନ ପାଏ ନାହିଁ କାରଣ ଗୋତ୍ର ଓ ଧନ ପିଣ୍ଡର ଅନୁଗାମୀ ହୁଏ ଏବଂ ଦତ୍ତକପୁତ୍ରର ପିଣ୍ଡାଦି ଉତ୍ପାଦକ ପିତାଠାରୁ କଟିଯାଏ ।

ଅନିଯୁକ୍ତାସୁତଶ୍ଚୈବ ପୁତ୍ରିଣ୍ୟାପ୍ତଶ୍ଚ ଦେବରାତ୍ ।
ଉଭୌ ତୌ ନାର୍ହତୋ ଭାଗଂ ଜାରଜାତକକାମଜୌ ।୧୪୩।

ନିୟୋଗବିଧି ବିନା ଜାତ ପୁତ୍ର ଓ ପୁତ୍ରସମ୍ପନ୍ନା ସ୍ତ୍ରୀ ଦେବରଦ୍ୱାରା ଜାତ କରିଥିବା ପୁତ୍ର ଏ ଦୁହେଁ ଜାରଜ ଓ କାମଜ ହେବା ହେତୁ ଭାଗ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ।

ନିଯୁକ୍ତାୟାମପି ପୁମାନ୍ନାର୍ଯ୍ୟାଂ ଜାତୋଽବିଧାନତଃ ।
ନୈବାର୍ହଃ ପୈତୃକଂ ରିକ୍ଥଂ ପତିତୋତ୍ପାଦିତୋ ହି ସଃ ।୧୪୪।

ନିଯୁକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ ଠାରୁ ବିଧାନ (ଘୃତାଦି ଲଗାଇବା ଇତ୍ୟାଦି ନିୟମ) ବିନା ଉତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ର ସୁଦ୍ଧା ପୈତୃକ ଧନ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେ କାରଣ ସେ ପତିତକର୍ତ୍ତୃକ ଜାତ ।

ହରେତ୍ତତ୍ର ନିଯୁକ୍ତାୟାଂ ଜାତଃ ପୁତ୍ରୋ ଯଥୌରସଃ ।
କ୍ଷେତ୍ରିକସ୍ୟ ତୁ ତଦ୍ବୀଜଂ ଧର୍ମତଃ ପ୍ରସବଶ୍ଚ ସଃ ।୧୪୫।

ନିଯୁକ୍ତାର ଜାତପୁତ୍ର ଔରସ ପୁତ୍ରପରି ଧନ ପାଇବ କାରଣ ସେ ବୀଜ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀର ଏବଂ ଧର୍ମ (ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପାଶ) ରୁ ତାହାର ଉତ୍ପନ୍ନ ।

ଧନଂ ଯୋ ବିଭୃୟାଦ୍ଭ୍ରାତୁର୍ମୃତସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରିୟମେବ ଚ ।
ସୋଽପତ୍ୟଂ ଭ୍ରାତୁରୁତ୍ପାଦ୍ୟ ଦଦ୍ୟାତ୍ତସ୍ୟୈବ ତଦ୍ଧନମ୍ । ୧୪୬ ।

ଯେ ମୃତଭ୍ରାତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଧନ ଧାରଣ କରିବ ସେ (ନିୟୋଗ ବିଧିରେ) ଉହର ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ କରି ସେ ଧନ ତାହାକୁ ଦେବ ।

ଯା ନିଯୁକ୍ତାନ୍ୟତଃ ପୁତ୍ରଂ ଦେବରାଦ୍ୱାପ୍ୟବାପ୍ନୁୟାତ୍ ।
ତଂ କାମଜମରିକ୍ଥୀୟଂ ବୃଥୋତ୍ପନ୍ନଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ ।୧୪୭।

ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ନିୟୋଗବିନା ଦେବର ବା ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ପୁତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କରଏ ସେ କାମଜ ଓ ବୃଥାଜାତ ହେତୁ ଧନାଧିକାରୀ ନ ହେବା ବୋଲଏ ।

ଏତଦ୍ବିଧାନଂ ବିଜ୍ଞେୟଂ ବିଭାଗସ୍ୟୈକଯୋନିଷୁ ।
ବହ୍ୱୀଷୁ ଚୈକଜାତାନାଂ ନାନାସ୍ତ୍ରୀଷୁ ନିବୋଧତ ।୧୪୮।

ସମାନଜାତୀୟା ଭାର୍ଯ୍ୟାରୁ ଏକପତିଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ବିଧିରେ ଧନ ବିଭାଗ ହେବ, ଏବେ ନାନାଜାତିର ବହୁସ୍ତ୍ରୀରେ ଏକପତିଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ବିଭାଗ ବିଧି ଶୁଣ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟାନୁପୂର୍ବ୍ୟେଣ ଚତସ୍ରସ୍ତୁ ଯଦି ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ତାସାଂ ପୁତ୍ରେଷୁ ଜାତେଷୁ ବିଭାଗୋଽୟଂ ବିଧି ସ୍ମୃତଃ ।୧୪୯।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ବ୍ରାହ୍ମଣୀଆଦି କ୍ରମରେ ଯଦି ଚାରିଭାର୍ଯ୍ୟା ଥାଏ ତେବେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧନ ବିଭାଗ ଏହି ବିଧିରେ ହେବ ଯଥା—

କୀନାଶୋ ଗୋବୃଷୋ ଯାନମଳଙ୍କାରଶ୍ଚ ବେଶ୍ମ ଚ ।
ବିପ୍ରସ୍ୟୌଦ୍ଧାରିକଂ ଦେୟମେକାଂଶଶ୍ଚ ପ୍ରଧାନତଃ ।୧୫୦।

ବ୍ରାହ୍ମଣୀଗର୍ଭଜାତ ପୁତ୍ର କର୍ଷଣୋପଯୋଗୀ ବଳଦ, ଯାନ, ଅଳଙ୍କାର, ଘର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଧନର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଅଂଶ ଉଦ୍ଧାର ସ୍ୱରୂପ ପାଇବ ।

ତ୍ର୍ୟଂଶଂ ଦାୟାଦ୍ଧରେଦ୍ବିପ୍ରୋ ଦ୍ୱାବଂଶୌ କ୍ଷତ୍ରିୟାସୁତଃ ।
ବୈଶ୍ୟାଜଃ ସାର୍ଦ୍ଧମେବାଂଶମଂଶଂ ଶୂଦ୍ରାସୁତୋ ହରେତ୍ ।୧୫୧।

ଅବଶିଷ୍ଟ ପିତାର ଧନରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀପୁତ୍ର ତିନି ଅଂଶ, କ୍ଷତ୍ରିୟା ସୁତ ଦୁଇଅଂଶ ବୈଶ୍ୟାପୁତ୍ର ଦେଢ଼ ଅଂଶ ଏବଂ ଶୂଦ୍ରାସୁତ ଏକ ଅଂଶ ନେବ ।

ସର୍ବଂ ବା ରିକ୍ଥଜାତଂ ତଦ୍ଦଶଧା ପରିକଳ୍ପ୍ୟ ଚ ।
ଧର୍ମ୍ୟଂ ବିଭାଗଂ କୁର୍ବୀତ ବିଧିନାନେନ ଧର୍ମବିତ୍ ।୧୫୨।

ଅଥବା (ଉଦ୍ଧାର କାଢ଼ି ନ ଦେଇ) ସମୁଦାୟ ଧନକୁ ଦଶଭାଗ କରି ଧର୍ମଜ୍ଞ ଲୋକ ଏହି ବିଧିରେ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ବିଭାଗ କରିବ ଯଥା—

ଚତୁରୋଽଂଶାନ୍ ହରେଦ୍ବିପ୍ରସ୍ତ୍ରୀନଂଶାନ୍ କ୍ଷତ୍ରିୟାସୁତଃ ।
ବୈଶ୍ୟାପୁତ୍ରୋ ହରେଦ୍ଦ୍ୱ୍ୟଂଶମଂଶଂ ଶୂଦ୍ରାସୁତୋ ହରେତ୍ । ୧୫୩ ।

(ଦଶଭାଗରୁ) ଚାରିଭାଗ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପୁତ୍ର, ତିନିଭାଗ କ୍ଷତ୍ରିୟାପୁତ୍ର, ଦୁଇଭାଗ ବୈଶ୍ୟାପୁତ୍ର ଏବଂ ଭାଗେ ଶୂଦ୍ରାସୁତ ନେବ ।

ଯଦ୍ୟପି ସ୍ୟାତ୍ତୁ ସତ୍ପୁତ୍ରୋଽପ୍ୟସତ୍ପୁତ୍ରୋଽପି ବା ଭବେତ୍ ।
ନାଧିକଂ ଦଶମାଦ୍ଦଦ୍ୟାଚ୍ଛୂଦ୍ରାପୁତ୍ରାୟ ଧର୍ମତଃ ।୧୫୪।

ଯଦ୍ୟପି ସତ୍ପୁତ୍ର ହେଉ ଅଥବା ଅସତ୍ପୁତ୍ର ହେଉ ଶୂଦ୍ରାପୁତ୍ର ଧର୍ମତଃ ଦଶଭାଗରୁ ଅଧିକ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣକ୍ଷତ୍ରିୟବିଶାଂ ଶୂଦ୍ରାପୁତ୍ରୋ ନ ରିକ୍ଥଭାକ୍ ।
ଯଦେବାସ୍ୟ ପିତା ଦଦ୍ୟାତ୍ତଦେବାସ୍ୟ ଧନଂ ଭବେତ୍ ।୧୫୫।

ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟମାନଙ୍କ [ଅବିବାହିତା] ଶୂଦ୍ରାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ର ଧନଭାଗ ପାଏ ନାହିଁ ଏହାର ପିତା ଯାହାକିଛି ଦେଇଥିବ ତାହାହିଁ ତାହାର ଧନ ।

ସମବର୍ଣ୍ଣାସୁ ଯେ ଜାତାଃ ସର୍ବେ ପୁତ୍ରା ଦ୍ୱିଜନ୍ମନାମ୍ ।
ଉଦ୍ଧାରଂ ଜ୍ୟାୟସେ ଦତ୍ତ୍ୱା ଭଜେରନ୍ନିତରେ ସମମ୍ ।୧୫୬।

ସମାନ ଜାତୀୟା ଭାର୍ଯ୍ୟାରୁ ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଉତ୍ପନ୍ନ ସମସ୍ତ ପୁତ୍ରମାନେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠକୁ ଉଦ୍ଧାର ଦେଇ ଅବଶିଷ୍ଟ ସମାନଭାବରେ ବାଣ୍ଟି ନେବେ ।

ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ତୁ ସବର୍ଣ୍ଣୈବ ନାନ୍ୟା ଭାର୍ଯ୍ୟା ବିଧୀୟତେ ।
ତସ୍ୟାଂ ଜାତାଃ ସମାଂଶାଃ ସ୍ୟୁର୍ଯଦି ପୁତ୍ରଶତଂ ଭବେତ୍ ।୧୫୭।

ମାତ୍ର ଶୂଦ୍ରର ସବର୍ଣ୍ଣା (ଶୂଦ୍ରା) ଭାର୍ଯ୍ୟା ବିଧି, ଅନ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟା ବିଧି ନୁହେଁ, ସେହି ଭାର୍ଯ୍ୟାରୁ ଜାତ ଶହେପୁତ୍ର ହେଲେ ହେଁ ସମାନଭାଗରେ ବାଣ୍ଟି ନେବେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁତ୍ରାନ୍ ଦ୍ୱାଦଶ ଯାନାହ ନୃଣାଂ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବୋ ମନୁଃ ।
ତେଷାଂ ଷଡ୍ ବନ୍ଧୁଦାୟାଦାଃ ଷଡଦାୟାଦବାନ୍ଧବାଃ ।୧୫୮।*

ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁ ଯେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାଦଶ ପୁତ୍ର ବୋଲି ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଛଗୋଟି ଦାୟ ବା ଧନ ଗ୍ରହଣକାରୀ ବାନ୍ଧବ ଏବଂ ଛ ଗୋଟି ଅଦାୟାଦ ବାନ୍ଧବ ଅଟନ୍ତି ।

ଔରସଃ କ୍ଷେତ୍ରଜଶ୍ଚୈବ ଦତ୍ତଃ କୃତ୍ରିମ ଏବ ଚ ।
ଗୂଢୋତ୍ପନ୍ନୋଽପବିଦ୍ଧଶ୍ଚ ଦାୟାଦା ବାନ୍ଧବାଶ୍ଚ ଷଟ୍ ।୧୫୯।

ଔରସ, କ୍ଷେତ୍ରଜ, ଦତ୍ତକ, କୃତ୍ରିମ, ଗୂଢୋତ୍ପନ୍ନ ଓ ଅପବିଦ୍ଧ ଏହି ଛ ଦାୟାଦ ବାନ୍ଧବ ।

କାନୀନଶ୍ଚ ସହୋଢଶ୍ଚ କ୍ରୀତଃ ପୌନର୍ଭବସ୍ତଥା ।
ସ୍ୱୟଂଦତ୍ତଶ୍ଚ ଶୌଦ୍ରଶ୍ଚ ଷଡଦାୟାଦବାନ୍ଧବାଃ ।୧୬୦।

କାନୀନ, ସହୋଢ, କ୍ରୀତ, ପୌନର୍ଭବ, ସ୍ୱୟଂଦତ୍ତ ଓ ଶୌଦ୍ର ଏହି ଛଅ ଅଦାୟାଦ ବାନ୍ଧବ ଅଟନ୍ତି ।

ଯାଦୃଶଂ ଫଳମାପ୍ନୋତି କୁପ୍ଲବୈଃ ସନ୍ତରନ୍ ଜଳମ୍ ।
ତାଦୃଶଂ ଫଳମାପ୍ନୋତି କୁପୁତ୍ରୈଃ ସନ୍ତରଂସ୍ତମଃ ।୧୬୧।

ମନ୍ଦ [ଭଙ୍ଗାଭୁଷ୍ଟା] ନାବଦ୍ୱାରା ଜଳ ପାର ହେବାକୁ ଯାଇ ଯେଉଁପରି ଫଳ ମିଳେ କୁପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦୁଃଖ ପାର ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସେହିପରି ଫଳ ଲାଭ ହୁଏ ।

ଯଦ୍ୟେକରିକ୍ଥିନୌ ସ୍ୟାତାମୌରସକ୍ଷେତ୍ରଜୌ ସୁତୌ ।
ଯସ୍ୟ ଯତ୍ପୈତୃକଂ ରିକ୍ଥଂ ସ ତଦ୍ ଗୃହ୍ଣୀତ ନେତରଃ ।୧୬୨।

ଅପୁତ୍ରିକ ଜଣକର ଯଦି କ୍ଷେତ୍ରଜ ପୁତ୍ର ହୋଇ ପରେ ଔରସଜାତ ପୁତ୍ର ହୁଏ ତାହା ହେଲେ ସେହି ପୁତ୍ରଦ୍ୱୟ ଆପଣା ଆପଣାର ଜନ୍ମଦାତା ପିତାର ଧନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ—ଅପରର ନେବେ ନାହିଁ ।

ଏକ ଏବୌରସଃ ପୁତ୍ରଃ ପିତ୍ର୍ୟସ୍ୟ ବସୁନଃ ପ୍ରଭୁଃ ।
ଶେଷାଣାମାନୃଶଂସ୍ୟାର୍ଥଂ ପ୍ରଦଦ୍ୟାତ୍ତୁ ପ୍ରଜୀବନମ୍ ।୧୬୩।

ଏକ ଔରସ ପୁତ୍ରହିଁ ପୈତୃକ ଧନର ଅଧିକାରୀ ଅଟେ, ଅବଶିଷ୍ଟ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଦୟାକରି ସେ ଗ୍ରାସାଚ୍ଛାଦନ ଦେବ ।

ଷଷ୍ଠନ୍ତୁ କ୍ଷେତ୍ରଜସ୍ୟାଂଶଂ ପ୍ରଦଦ୍ୟାତ୍ପୈତୃକାଦ୍ଧନାତ୍ ।
ଔରସୋ ବିଭଜନ୍ ଦାୟଂ ପିତ୍ର୍ୟଂ ପଞ୍ଚମମେବ ବା ।୧୬୪।

ଔରସପୁତ୍ର ଦାୟ ବାଣ୍ଟି କଲାବେଳେ ପୈତୃକ ଧନରୁ କ୍ଷେତ୍ରଜ ପୁତ୍ରକୁ ଷଷ୍ଠ ବା ପଞ୍ଚମ ଭାଗ ଦେବ ।

ଔରସକ୍ଷେତ୍ରଜୌ ପୁତ୍ରୌ ପିତୃରିକ୍ଥସ୍ୟ ଭାଗିନୌ ।
ଦଶାପରେ ତୁ କ୍ରମଶୋ ଗୋତ୍ରରିକ୍ଥାଂଶଭାଗିନଃ ।୧୬୫।

ଔରସ ଓ କ୍ଷେତ୍ରଜ ପୁତ୍ର ଉଭୟେ ପିତାର୍ଜିତ ଧନର ଭାଗୀ, ଅପର [ଦତ୍ତକାଦି] ଦଶପୁତ୍ର ପୂର୍ବ, ଅଭାବରେ ପିତାମହାଦି ଗୋତ୍ରାର୍ଜିତ ଧନର ଅଧିକାରୀ ।

---

* ୧୫୮ ଠାରୁ ୧୫- ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱକ୍ଷେତ୍ରେ ସଂସ୍କୃତାୟାନ୍ତୁ ସ୍ୱୟମୁତ୍ପାଦୟେଦ୍ଧି ଯମ୍ ।
ତମୌରସଂ ବିଜାନୀୟାତ୍ ପୁତ୍ରଂ ପ୍ରଥମକଳ୍ପିତମ୍ ।୧୬୬। *

ବିବାହ ସଂସ୍କାରଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କୃତା ସବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭରୁ ଆପେ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ ହୁଏ ସେହି ପୁତ୍ରକୁ ପ୍ରଥମ ଔରସପୁତ୍ର ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଯସ୍ତଳ୍ପଜଃ ପ୍ରମୀତସ୍ୟ କ୍ଲୀବସ୍ୟ ବ୍ୟାଧିତସ୍ୟ ବା ।
ସ୍ୱଧର୍ମେଣ ନିଯୁକ୍ତାୟାଂ ସ ପୁତ୍ରଃ କ୍ଷେତ୍ରଜଃ ସ୍ମୃତଃ ।୧୬୭।

ମୃତ ନପୁଂସକ ବା ପ୍ରସବରୋଧୀ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭରୁ ନିୟୋଗବିଧିଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦିତ ପୁତ୍ରକୁ କ୍ଷେତ୍ରଜ ବୋଲି ।

ମାତା ପିତା ବା ଦଦ୍ୟାତାଂ ଯମଦ୍ଭିଃ ପୁତ୍ରମାପଦି ।
ସଦୃଶଂ ପ୍ରୀତିସଂଯୁକ୍ତଂ ସ ଜ୍ଞେୟୋ ଦତ୍ତ୍ରିମଃ ସୁତଃ ।୧୬୮।

ମାତା ପିତା ଆପଦକାଳରେ ପ୍ରୀତିପୂର୍ବକ ସମାନ ଜାତି ବିଶିଷ୍ଟ ଯେଉଁ ପୁତ୍ରକୁ ସଙ୍କଳ୍ପ କରିଦିଅନ୍ତି ତାହାକୁ ଦତ୍ତ୍ରିମ [ଦତ୍ତକ] ପୁତ୍ର ବୋଲଯାଏ ।

ସଦୃଶଂ ତୁ ପ୍ରକୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟଂ ଗୁଣଦୋଷବିଚକ୍ଷଣମ୍ ।
ପୁତ୍ରଂ ପୁତ୍ରଗୁଣୈର୍ଯୁକ୍ତଂ ସ ବିଜ୍ଞେୟସ୍ତୁ କୃତ୍ରିମଃ ।୧୬୯।

ସଜାତୀୟ ଗୁଣଦୋଷବିଚାରକ୍ଷମ ଏବଂ ପୁତ୍ରଗୁଣଯୁକ୍ତ ଯାହାକୁ ପୁତ୍ର କରାଯାଏ ତାହାକୁ କୃତ୍ରିମ ପୁତ୍ର ବୋଲି ଜାଣ ।

ଉତ୍ପଦ୍ୟତେ ଗୃହେ ଯସ୍ୟ ନ ଚ ଜ୍ଞାୟେତ କସ୍ୟ ସଃ ।
ସ ଗୃହେ ଗୂଢ଼ ଉତ୍ପନ୍ନସ୍ତସ୍ୟ ସ୍ୟାଦ୍ ଯସ୍ୟ ତଳ୍ପଜଃ ।୧୭୦।

ଯାହାର ଘରେ ଯାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟାଠାରୁ ପୁତ୍ର ଜାତ ହେଲା ଅଥଚ ସେ କାହାର ଔରସରୁ ଜାତ ଜଣା ନ ଯାଏ ତେବେ ଯାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟାଗର୍ଭରୁ ଜାତ ହେଲା ତାହାର ସେ ଗୂଢ଼ୋତ୍ପନ୍ନ ପୁତ୍ର ହେବ ।

ମାତାପିତୃଭ୍ୟାମୁତ୍ସୃଷ୍ଟଂ ତୟୋରନ୍ୟତରେଣ ବା ।
ଯଂ ପୁତ୍ରଂ ପରିଗୃହ୍ଣୀୟାଦପବିଦ୍ଧଃ ସ ଉଚ୍ୟତେ ।୧୭୧।

ମାତା ପିତା ଉଭୟ ଅଥବା ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କର୍ତ୍ତୃକ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ପୁତ୍ରକୁ ଯେ ଗ୍ରହଣ କରେ ତାହାର ସେ ଅପବିଦ୍ଧ ପୁତ୍ର ବୋଲଯାଏ ।

ପିତୃବେଶ୍ମନି କନ୍ୟା ତୁ ଯଂ ପୁତ୍ରଂ ଜନୟେଦ୍ରହଃ ।
ତଂ କାନୀନଂ ବଦେନ୍ନାମ୍ନା ବୋଢୁଃ କନ୍ୟାସମୁଦ୍ଭବମ୍ ।୧୭୨।

ଏଣୁ ପିତା ଗୃହରେ କନ୍ୟା ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଗୋପନରେ ଜାତକରେ କନ୍ୟା-ସମ୍ଭବ ସେହି ପୁତ୍ରକୁ କନ୍ୟାବିବାହକାରୀର କାନୀନ ପୁତ୍ର ବୋଲଯାଏ ।

ଯା ଗର୍ଭିଣୀ ସଂସ୍କ୍ରିୟତେ ଜ୍ଞାତାଜ୍ଞାତାପି ବା ସତୀ ।
ବୋଢୁଃ ସ ଗର୍ଭୋ ଭବତି ସହୋଢ଼ ଇତି ଚୋଚ୍ୟତେ ।୧୭୩।

ଜାଣି ବା ନ ଜାଣି କରି ଯେଉଁ ଗର୍ଭିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କରାଯାଏ, ସେ ଗର୍ଭ ବିବାହକାରୀର ହୁଏ ଏବଂ ସେ ପୁତ୍ରକୁ ସହୋଢ଼ ବୋଲି ।

କ୍ରୀଣୀୟାଦ୍ୟସ୍ତ୍ୱପତ୍ୟାର୍ଥଂ ମାତାପିତ୍ରୋର୍ଯମନ୍ତିକାତ୍ ।
ସ କ୍ରୀତକଃ ସୁତସ୍ତସ୍ୟ ସଦୃଶୋଽସଦୃଶୋଽପି ବା ।୧୭୪।

*—କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ ସ୍ୱେ କ୍ଷେତ୍ରେ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁତ୍ର ଜନ୍ମିବା ସକାଶେ ଯେ ମାତା ପିତା ନିକଟରୁ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ପୁତ୍ର କିଣେ ସେ କିଣା ପୁତ୍ର ସବର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ବା ଅସବର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ତାହାର କ୍ରୀତକ ପୁତ୍ର ।

ଯା ପତ୍ୟା ବା ପରିତ୍ୟକ୍ତା ବିଧବା ବା ସ୍ୱୟେଚ୍ଛୟା ।
ଉତ୍ପାଦୟେତ୍ ପୁନର୍ଭୂତ୍ୱା ସ ପୌନର୍ଭବ ଉଚ୍ୟତେ ।୧୭୫।

ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ପତିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଅଥବା ବିଧବା ହୋଇ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ ଅପରଙ୍କ ପତ୍ନୀ ହୋଇ ପୁତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କରେ ସେ ପୁତ୍ର ପୌନର୍ଭବ ବୋଲାଏ ।

ସା ଚେଦକ୍ଷତଯୋନିଃ ସ୍ୟାଦ୍ଗତପ୍ରତ୍ୟାଗତାପି ବା ।
ପୌନର୍ଭବେନ ଭର୍ତ୍ତ୍ରା ସା ପୁନଃ ସଂସ୍କାରମର୍ହତି ।୧୭୬।

ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ଅକ୍ଷତଯୋନି ଥାଇ ପରପୁରୁଷଗତ ଅଥବା ପୂର୍ବ ପତି ନିକଟକୁ ପୁନରାଗତ ହୁଏ ତେବେ ପୌନର୍ଭବ ଭର୍ତ୍ତା ତାହାକୁ ପୁଣି ବିବାହସଂସ୍କାର କରିନେବ ।

ମାତାପିତୃବିହୀନୋ ଯସ୍ତ୍ୟକ୍ତୋ ବା ସ୍ୟାଦକାରଣାତ୍ ।
ଆତ୍ମାନଂ ସ୍ପର୍ଶୟେଦ୍ୟସ୍ମୈ ସ୍ୱୟଂଦତ୍ତସ୍ତୁ ସ ସ୍ମୃତଃ ।୧୭୭।

ଯେ ମାତାପିତାବିହୀନ ବା ଅକାରଣ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ଯାହାକୁ ଦେଇଦେବ ତାହାର ସେ ସ୍ୱୟଂଦତ୍ତ ପୁତ୍ର ବୋଲାଏ ।

ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତୁ ଶୂଦ୍ରାୟାଂ କାମାଦୁତ୍ପାଦୟେତ୍ ସୁତଂ ।
ସ ପାରୟନ୍ନେବ ଶବସ୍ତସ୍ମାତ୍ ପାରଶବଃ ସ୍ମୃତଃ ।୧୭୮।

କାମବଶ ହୋଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂଦ୍ରାଗର୍ଭରୁ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କରେ (ଶ୍ରାଦ୍ଧାଦିରେ) ପାର କଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶବପରି ଅଟେ, ସେହି ହେତୁରୁ ତାହାକୁ ପାରଶବ [ଶୌଦ୍ର] ପୁତ୍ର ବୋଲାଏ ।

ଦାସ୍ୟାଂ ବା ଦାସଦାସ୍ୟାଂ ବା ଯଃ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ସୁତୋ ଭବେତ୍ ।
ସୋଽନୁଜ୍ଞାତୋ ହରେଦଂଶମିତି ଧର୍ମୋ ବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ ।୧୭୯।

ପରନ୍ତୁ ଦାସୀ ଗର୍ଭରୁ ବା ଦାସପତ୍ନୀ ଗର୍ଭରୁ ଶୂଦ୍ରର ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ହେବ ସେ ପିତାର ଅନୁଜ୍ଞା ଘେନି ଭାଗନେବ ଏହା ଧର୍ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

କ୍ଷେତ୍ରଜାଦୀନ୍ ସୁତାନେତାନେକାଦଶ ଯଥୋଦିତାନ୍
ପୁତ୍ରପ୍ରତିନିଧୀନାହୁଃ କ୍ରିୟାଲୋପାନ୍ମନୀଷିଣଃ ।୧୮୦।

କ୍ଷେତ୍ରଜ ଆଦି ଏକାଦଶ ପୁତ୍ର ଯେରୂପ କୁହାଗଲା ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ରିୟାଲୋପ ନ ହେବାର୍ଥ କାରଣରୁ ଋଷିମାନେ ପୁତ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ବୋଲି କହି ଅଛନ୍ତି ।

ଯ ଏତେଽଭିହିତାଃ ପୁତ୍ରାଃ ପ୍ରସଙ୍ଗାଦନ୍ୟବୀଜଜାଃ ।
ଯସ୍ୟ ତେ ବୀଜତୋ ଜାତାସ୍ତସ୍ୟ ତେ ନେତରସ୍ୟ ତୁ ।୧୮୧।

ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ପରବୀଜଜାତ ଯେ ସବୁ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ କଥା ବୋଲାଗଲା ସେମାନେ ଯାହାର ବୀଜରୁ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ତାହାର ପୁତ୍ର, ଅନ୍ୟର ନୁହନ୍ତି (ସୁତରାଂ ଔରସ ପୁତ୍ର ଥାଉଁ ଅନ୍ୟ ପୁତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ ।)

ଭ୍ରାତୃଣାମେକଜାତାନାମେକଶ୍ଚେତ୍ ପୁତ୍ରବାନ୍ ଭବେତ୍ ।
ସର୍ବାଂସ୍ତାଂସ୍ତେନ ପୁତ୍ରେଣ ପୁତ୍ରିଣୋ ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ ।୧୮୨। *

---

*—ଏ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସହୋଦର ଭାଇମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ଜଣେ ପୁତ୍ରବାନ୍ ହୁଏ ତେବେ ସେହି ପୁତ୍ରଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ଭାଇମାନେ ପୁତ୍ରବାନ୍ ହେବା ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି (ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ଭାଇମାନେ ନିଯୋଗାଦି କରିବେ ନାହିଁ) ।

ସର୍ବାସାମେକପତ୍ନୀନାମେକା ଚେତ୍ ପୁତ୍ରିଣୀ ଭବେତ୍ ।
ସର୍ବାସ୍ତାସ୍ତେନ ପୁତ୍ରେଣ ପ୍ରାହ ପୁତ୍ରବତୀର୍ମନୁଃ । ୧୮୩ । *

ଏକ ପୁରୁଷର ସକଳ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ରବତୀ ହେଲେ ସକଳ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସେହି ପୁତ୍ରଦ୍ୱାରା ପୁତ୍ରବତୀ ହେବା ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରେୟସଃ ଶ୍ରେୟସୋଽଲାଭେ ପାପୀୟାନ୍ ରିକ୍ଥମର୍ହତି ।
ବହବଶ୍ଚେତ୍ତୁ ସଦୃଶାଃ ସର୍ବେ ରିକ୍ଥସ୍ୟ ଭାଗିନଃ । ୧୮୪ ।

ଔରସାଦି ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବ ପୂର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ଅଭାବରୁ ପର ପର ନିକୃଷ୍ଟ ପୁତ୍ରମାନେ ଧନଭାଗୀ ହୁଅନ୍ତି, ସମାନ ଶ୍ରେଣୀର ବହୁପୁତ୍ର ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଧନଭାଗୀ ହେବେ ।

ନ ଭ୍ରାତରୋ ନ ପିତରଃ ପୁତ୍ରା ରିକ୍ଥହରାଃ ପିତୁଃ ।
ପିତା ହରେଦପୁତ୍ରସ୍ୟ ରିକ୍ଥଂ ଭ୍ରାତର ଏବ ଚ । ୧୮୫ ।

ସହୋଦର ଭ୍ରାତାମାନେ ବା ପିତାମାନେ (ପିତୃପିତାମହାଦି) କେହି ଧନଭାଗୀ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ମାତ୍ର ପୁତ୍ରହିଁ ପିତାର ଧନ ନଏ ମାତ୍ର ଅପୁତ୍ରର ପିତା ଓ ତଦଭାବେ ଭ୍ରାତାମାନେ ଧନ ନିଅନ୍ତି ।

ତ୍ରୟାଣାମୁଦକଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ତ୍ରିଷୁ ପିଣ୍ଡଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ଚତୁର୍ଥଃ ସମ୍ପ୍ରଦାତୈଷାଂ ପଞ୍ଚମୋ ନୋପପଦ୍ୟତେ । ୧୮୬ । *

ପିତା, ପିତାମହ ଓ ପ୍ରପିତାମହ ଏହି ତିନିକୁ ଜଳ ଓ ପିଣ୍ଡ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ (ପ୍ରପିତାମହଠାରୁ ଗଣି ଆସିଲେ ଚତୁର୍ଥ ହେବ ପୁତ୍ର) ଏମାନଙ୍କର (ଜଳ ଓ ପିଣ୍ଡର) ସମ୍ପ୍ରଦାନ କର୍ତ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍ ପୁତ୍ର ଉପର ତିନି ପୁରୁଷର ଜଳ ଓ ଭୋଜନ ଦ୍ୱାରା ସେବା କରି ପାରେ, ପଞ୍ଚମ (ପୁତ୍ରର ପୁତ୍ର)ର ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହୁନାହିଁ (କଦାଚିତ୍ ଦେଖା ନ ଯାଏ) ।

ଅନନ୍ତରଃ ସପିଣ୍ଡାଦ୍ୟସ୍ତସ୍ୟ ତସ୍ୟ ଧନଂ ଭବେତ୍ ।
ଅତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ସକୁଲ୍ୟଃ ସ୍ୟାଦାଚାର୍ଯ୍ୟଃ ଶିଷ୍ୟ ଏବ ବା । ୧୮୭ ।

ସପିଣ୍ଡମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ଯେ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଧନ ତାହାର ହେବ, ତହିଁ ଅଭାବରୁ (ତଦଭାବେ) ସକୁଲ୍ୟ, ଅଥବା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବା ଶିଷ୍ୟ ଧନାଧିକାରୀ ହେବ ।

ସର୍ବେଷାମପ୍ୟଭାବେ ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା ରିକ୍ଥଭାଗିନଃ ।
ତ୍ରୈବିଦ୍ୟାଃ ଶୁଚୟୋ ଦାନ୍ତାସ୍ତଥା ଧର୍ମୋ ନ ହୀୟତେ । ୧୮୮ ।

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

*—ଏଥିପରେ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—

ଅସୁତାସ୍ତୁ ପିତୁଃ ପତ୍ନ୍ୟଃ ସମାନାଂଶାଃ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ।
ପିତାମହ୍ୟଶ୍ଚ ତାଃ ସର୍ବା ମାତୃକଳ୍ପାଃ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ॥

ପିତାର ଅନ୍ୟ ଅପୁତ୍ରୀ ପତ୍ନୀମାନେ ସମାନାଂଶ ଭାଗିନୀ ହେବେ ଓ ପିତାମହୀ ସୁଦ୍ଧା ସମସ୍ତ ମାତାଙ୍କ ସମାନ ବୋଲାଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଭାବହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଧନଭାଗୀ ହେବେ ଏବଂ ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ତ୍ରିବେଦଜ୍ଞ ପବିତ୍ର ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହେଲେ ଧର୍ମହାନ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଅହାର୍ଯ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଦ୍ରବ୍ୟଂ ରାଜ୍ଞା ନିତ୍ୟମିତି ସ୍ଥିତିଃ ।
ଇତରେଷାନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ସର୍ବାଭାବେ ହରେନ୍ନୃପଃ ।୧୮୯।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଧନ ରଜା କେବେ ନେବ ନାହିଁ ଏହା ସନାତନ ଶାସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କରେ ସକଳଧନଭାଗିମାନଙ୍କର ଅଭାବ ହେଲେ ରଜା ନେବ ।

ସଂସ୍ଥିତସ୍ୟାନପତ୍ୟସ୍ୟ ସଗୋତ୍ରାତ୍ ପୁତ୍ରମାହରେତ୍ ।
ତତ୍ର ଯଦ୍ରିକ୍ଥଜାତଂ ସ୍ୟାତ୍ତତ୍ତସ୍ମିନ୍ ପ୍ରତିପାଦୟେତ୍ ।୧୯୦।

ଅପୁତ୍ରିକା ମଲାପରେ (ତାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟା) ସଗୋତ୍ରରୁ (ସ୍ୱାମୀକର୍ତ୍ତୃକ ନିଯୋଜିତ) ପୁତ୍ର ଆହାର ପୂର୍ବକ ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଥିବ ତାହାକୁ ଦେବ ।

ଦ୍ୱୌ ତୁ ଯୌ ବିବଦେୟାତାଂ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ଜାତୌ ସ୍ତ୍ରିୟା ଧନେ ।
ତୟୋର୍ଯଦ୍ୟସ୍ୟ ପିତ୍ର୍ୟଂ ସ୍ୟାତ୍ତତ୍ସ ଗୃହ୍ଣୀତ ନେତରଃ ।୧୯୧।

ଦୁଇପିତାର ଔରସରୁ ଏକମାତା ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ଦୁଇପୁତ୍ର ଯଦି ପିତୃଧନ ସକାଶେ ବିବାଦ କଲେ ଯେଉଁ ପିତାର ପୁତ୍ର ସେ ସେହି ପିତାର ଧନ ନେବ—ଅପର ନେବ ନାହିଁ ।

ଜନନ୍ୟାଂ ସଂସ୍ଥିତାୟାଂ ତୁ ସମଂ ସର୍ବେ ସହୋଦରାଃ ।
ଭଜେରନ୍ମାତୃକଂ ରିକ୍ଥଂ ଭଗିନ୍ୟଶ୍ଚ ସନାଭୟଃ ।୧୯୨।

ମାତା ମଲାପରେ ସକଳ ଭାଇ ଓ ସହୋଦର ଭଗିନୀମାନେ ସମାନାଂଶରେ ମାତୃଧନ ବାଣ୍ଟିନେବେ ।

ଯାସ୍ତାସାଂ ସ୍ୟୁର୍ଦୁହିତରସ୍ତାସାମପି ଯଥାର୍ହତଃ ।
ମାତାମହ୍ୟା ଧନାତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ ପ୍ରଦେୟଂ ପ୍ରୀତିପୂର୍ବକମ୍ ।୧୯୩।

ସେହି କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ଯେ (ଅବିବାହିତା) କନ୍ୟା ଥିବ ତାହାକୁ ସୁଦ୍ଧା ମାତାମହୀର ଧନରୁ କିଛି ପ୍ରୀତିପୂର୍ବକ ଦେବ ।

ଅଧ୍ୟଗ୍ନ୍ୟଧ୍ୟାବାହନିକଂ ଦତ୍ତଞ୍ଚ ପ୍ରୀତିକର୍ମଣି ।
ଭ୍ରାତୃମାତୃପିତୃପ୍ରାପ୍ତଂ ଷଡ୍ବିଧଂ ସ୍ତ୍ରୀଧନଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।୧୯୪।

୧ ବିବାହ କାଳରେ ଅଗ୍ନି ସନ୍ନିଧିରେ ପିତା ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତଧନ, ୨ ପିତାଗୃହରୁ ପତିଗୃହକୁ ଯିବା ସମୟରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଧନ, ୩ ପ୍ରୀତିକର୍ମ ସମୟରେ ପତି ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତଧନ ଏବଂ ୪ ଭ୍ରାତା, ୫ ମାତା ଓ ୬ ପିତାଠାରୁ ସମୟାନ୍ତରରେ ପ୍ରାପ୍ତ ଧନ ଏହି ଛଅ ପ୍ରକାର ସ୍ତ୍ରୀଧନ ବୋଲଯାଏ ।

ଅନ୍ୱାଧେୟଞ୍ଚ ଯଦ୍ଦତ୍ତଂ ପତ୍ୟା ପ୍ରୀତେନ ଚୈବ ଯତ୍ ।
ପତ୍ୟୌ ଜୀବତି ବୃତ୍ତାୟାଃ ପ୍ରଜାୟାସ୍ତଦ୍ଧନଂ ଭବେତ୍ ।୧୯୫।

ଅନ୍ୱାଧେୟ (ବିବାହ-ପରେ ପତିକୁଳରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେ ଧନ ପାଏ ସେ) ଧନ ଓ ପତି ପ୍ରୀତହୋଇ ଯେ ଧନ ଦିଏ ସେ ଧନ ପତି ବଞ୍ଚି ଥାଉ ସ୍ତ୍ରୀ ମଲାପରେ ତାହାର ସନ୍ତାନମାନେ ପାଇବେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଦୈବାର୍ଷଗାନ୍ଧର୍ବପ୍ରାଜାପତ୍ୟେଷୁ ଯଦ୍ବସୁ ।
ଅପ୍ରଜାୟାମତୀତାୟାଂ ଭର୍ତ୍ତୁରେବ ତଦିଷ୍ୟତେ ।୧୯୬।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରାହ୍ମ, ଦୈବ, ଆର୍ଷ, ଗାନ୍ଧର୍ବ ଓ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବିଧିରେ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ଅନପତ୍ୟା ହୋଇ ମରିଗଲେ ତାହାର ସ୍ତ୍ରୀଧନ ତାହାର ପତି ପାଇବ ।

ଯତ୍ତ୍ୱସ୍ୟାଃ ସ୍ୟାଦ୍ଧନଂ ଦତ୍ତଂ ବିବାହେଷ୍ୱାସୁରାଦିଷୁ ।
ଅପ୍ରଜାୟାମତୀତାୟାଂ ମାତାପିତ୍ରୋସ୍ତଦିଷ୍ୟତେ । ୧୯୭ ।

ପରନ୍ତୁ ଆସୁରାଦି ବିଧିରେ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଯେଉଁ ଧନ ଦିଆ ଯାଇଥିବ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନପତ୍ୟା ହୋଇ ମରିଗଲେ ସେ ଧନ ତାହାର ମାତା ପିତା ପାଇବେ ।

ସ୍ତ୍ରିୟାନ୍ତୁ ଯଦ୍ଭବେଦ୍ୱିତ୍ତଂ ପିତ୍ରା ଦତ୍ତଂ କଥଞ୍ଚନ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତଦ୍ଧରେତ୍କନ୍ୟା ତଦପତ୍ୟସ୍ୟ ବା ଭବେତ୍ । ୧୯୮ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପିତୃଦତ୍ତ ଯାହାଙ୍କଠାରେ ଧନ ଥିବ ତାହା ବ୍ରାହ୍ମଣୀକନ୍ୟା ପାଇବ ଅଥବା ତାହାର ସନ୍ତାନଙ୍କର ହେବ ।

ନ ନିର୍ହାରଂ ସ୍ତ୍ରିୟଃ କୁର୍ଯ୍ୟୁଃ କୁଟୁମ୍ବାଦ୍‌ବହୁମଧ୍ୟଗାତ୍ ।
ସ୍ୱକାଦପି ଚ ବିତ୍ତାଦ୍ଧି ସ୍ୱସ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତୁରନାଜ୍ଞୟା । ୧୯୯ ।

ବହୁ ପରିବାରର ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଳଙ୍କାର ସକାଶେ ଧନ ସଞ୍ଚୟ କରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପତିର ଆଜ୍ଞା ବିନା ନିଜଧନରୁ ସୁଦ୍ଧା ଅଳଙ୍କାରାଦି କରିବେ ନାହିଁ ।

ପତ୍ୟୌ ଜୀବତି ଯଃ ସ୍ତ୍ରୀଭିରଲଙ୍କାରୋ ଧୃତୋ ଭବେତ୍ ।
ନ ତଂ ଭଜେରନ୍ ଦାୟାଦା ଭଜମାନା ପତନ୍ତି ତେ । ୨୦୦ ।

ପତି ବଞ୍ଚିଥିବା ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯେଉଁ ଅଳଙ୍କାର ଧାରଣ କରିଥିବେ ପତି ମରିଗଲେ ତାହାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନେ ସେ ଅଳଙ୍କାର ବାଣ୍ଟିବେ ନାହିଁ, ବାଣ୍ଟିନେଲେ ପତିତ ହେବେ ।

ଅନଂଶୌ କ୍ଲୀବପତିତୌ ଜାତ୍ୟନ୍ଧବଧିରୌ ତଥା ।
ଉନ୍ମତ୍ତଜଡ଼ମୂକାଶ୍ଚ ଯେ ଚ କେଚିନ୍ନିରିନ୍ଦ୍ରିୟାଃ । ୨୦୧ ।

କ୍ଲୀବ, ପତିତ, ଜନ୍ମାନ୍ଧ, ବଧିର, ଉନ୍ମତ୍ତ, ଜଡ଼ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ବିକଳାଙ୍ଗ ସେମାନେ ପିତାର ଧନଭାଗୀ ହେବେ ନାହିଁ ।

ସର୍ବେଷାମପି ତୁ ନ୍ୟାଯ୍ୟଂ ଦାତୁଂ ଶକ୍ତ୍ୟା ମନୀଷିଣା ।
ଗ୍ରାସାଚ୍ଛାଦନମତ୍ୟନ୍ତଂ ପତିତୋ ହ୍ୟଦଦଦ୍ଭବେତ୍ । ୨୦୨ ।

ମାତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ଧନଦାୟୀମାନେ ଶକ୍ତ୍ୟନୁସାରେ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରାସାଚ୍ଛାଦନ ଦେବେ—ନ ଦେଲେ ପତିତ ହେବେ ।

ଯଦ୍ୟର୍ଥିତା ତୁ ଦାରୈଃ ସ୍ୟାତ୍ କ୍ଲୀବାଦୀନାଂ କଥଞ୍ଚନ ।
ତେଷାମୁତ୍ପନ୍ନତନ୍ତୂନାମପତ୍ୟଂ ଦାୟମର୍ହତି । ୨୦୩ ।

ଯଦି କେବେ ନପୁଂସକ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପତିତ ପ୍ରଭୃତି ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ତେବେ ତାହାର ସନ୍ତାନ ଧନଭାଗୀ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ।

ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ପିତରି ପ୍ରେତେ ଧନଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠୋଽଧିଗଚ୍ଛତି ।
ଭାଗୋ ଯବୀୟସାଂ ତତ୍ର ଯଦି ବିଦ୍ୟାନୁପାଳିନଃ । ୨୦୪ ।

ପିତା ମରିଗଲା ଉତ୍ତାରୁ ଯଦି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର କିଛି ଧନ ଅର୍ଜନ କରେ ତେବେ ତହିଁରେ ବିଦ୍ୱାନ୍ କନିଷ୍ଠ ଭାଇର ଭାଗ ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅବିଦ୍ୟାନାନ୍ତୁ ସର୍ବେଷାମୀହାତଶ୍ଚେଦ୍ଧନଂ ଭବେତ୍ ।
ସମସ୍ତତ୍ର ବିଭାଗଃ ସ୍ୟାଦପିତ୍ର୍ୟ ଇତି ଧାରଣା । ୨୦୫ ।

ସବୁ ଅବିଦ୍ୱାନ ଭାଇମାନଙ୍କର କୃଷିବାଣିଜ୍ୟାଦି ଯତ୍ନ ଦ୍ୱାରା ଯଦି ଧନୋପାର୍ଜନ ହୁଏ ତେବେ ତହିଁରେ ପିତାର୍ଜିତ ଧନ ନଥିଲା ସତ୍ତ୍ୱେ ସମାନ ଭାଗ ହେବ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ (ଅର୍ଥାତ୍ ତହିଁରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠର ଉଦ୍ଧାର ବା ଜ୍ୟେଷ୍ଠାଂଶ ନାହିଁ ।)

ବିଦ୍ୟାଧନନ୍ତୁ ଯଦ୍ୟସ୍ୟ ତତ୍ତସ୍ୟୈବ ଧନଂ ଭବେତ୍ ।
ମୈତ୍ର୍ୟମୌଦ୍ୱାହିକଂ ଚୈବ ମାଧୁପର୍କିକମେବ ଚ । ୨୦୬ ।

ବିଦ୍ୟା (ଶାସ୍ତ୍ରାଦି ଅଧ୍ୟୟନ) ଦ୍ୱାରା ଯେ ଧନ ଯେ ଉପାର୍ଜନ କରେ ସେ ଧନ ତାହାର ଏବଂ ସେହିପରି ମୈତ୍ରୀ ଓ ବିବାହ ଦ୍ୱାରା ଲବ୍ଧ ଧନ ଏବଂ ମଧୁପର୍କଦାନ ଜାତର ପ୍ରାପ୍ତଧନ ଯେ ପାଏ ତାହାର ।

ଭ୍ରାତୃଣାଂ ଯସ୍ତୁ ନେହେତ ଧନଂ ଶକ୍ତଃ ସ୍ୱକର୍ମଣା ।
ସ ନିର୍ଭାଜ୍ୟଃ ସ୍ୱକାଦଂଶାତ୍ କିଞ୍ଚିଦ୍ଦତ୍ତ୍ୱୋପଜୀବନମ୍ । ୨୦୭ ।

ମାତ୍ର ଭାଇମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯିଏ ନିଜେ ସ୍ୱୟଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମତା ହେତୁ ସାଧାରଣ ଧନର ଭାଗୀ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନ କରେ ତାହାକୁ ପିତୃଧନର ଅଂଶରୁ ଉପଜୀବନ ସ୍ୱଳ୍ପ କିଛି ଦେଇ ପୃଥକ୍ କରିଦେବ ।

ଅନୁପଘ୍ନନ୍ ପିତୃଦ୍ରବ୍ୟଂ ଶ୍ରମେଣ ଯଦୁପାର୍ଜିତମ୍ ।
ସ୍ୱୟମୀହିତଲବ୍ଧଂ ତନ୍ନାକାମୋ ଦାତୁମର୍ହତି । ୨୦୮ ।

ପିତୃଧନ ବ୍ୟୟ ନ କରି ଆପଣା ପରିଶ୍ରମରେ ଯେଉଁ ଧନ ନିଜେ ଉପାର୍ଜନ କରିବ ଇଚ୍ଛା ନ ହେଲେ ତହିଁରୁ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଭାଗ ନ ଦେବ ।

ପୈତୃକଂ ତୁ ପିତାଦ୍ରବ୍ୟମନବାପ୍ତଂ ଯଦାପ୍ନୁୟାତ୍ ।
ନ ତତ୍ପୁତ୍ରୈର୍ଭଜେତ୍ସାର୍ଦ୍ଧମକାମଃ ସ୍ୱୟମର୍ଜିତମ୍ । ୨୦୯ ।

ପିତା ଯଦି ପୈତୃକ ଧନ ନ ପାଇ ଆପଣା ପରିଶ୍ରମଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୟଂ ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରେ ସେହି ସ୍ୱୋପାର୍ଜିତ ଧନରୁ ଇଚ୍ଛା ନ ହେଲେ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭାଗ ନ ଦେବ ।

ବିଭକ୍ତାଃ ସହ ଜୀବନ୍ତୋ ବିଭଜେରନ୍ ପୁନର୍ଯଦି ।
ସମସ୍ତତ୍ର ବିଭାଗଃ ସ୍ୟାଜ୍ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ୍ୟଂ ତତ୍ର ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୨୧୦ ।

ବିଭକ୍ତ ହୋଇ (ଭାଇମାନେ) ଯଦି ପୁନର୍ବାର ଏକତ୍ରରେ ବାସକରନ୍ତି ତେବେ ପୁନର୍ବିଭାଗ ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାଗ ସମାନ ହେବ—ସେଠାରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାଂଶ ନାହିଁ ।

"ଯେଷାଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ କନିଷ୍ଠୋ ବା ହୀୟେତାଂଶପ୍ରଦାନତଃ ।
ମ୍ରିୟେତାନ୍ୟତରୋ ବାପି ତସ୍ୟ ଭାଗୋ ନ ଲୁପ୍ୟତେ । ୨୧୧ ।

ଯେଉଁ ଭାଇମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବା କନିଷ୍ଠ ଭାଗ ହେବା ସମୟରେ ମରିଯାଇଥାଏ ବା (ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟାଦିହେତୁ) ଅଂଶହୀନ ଥାଏ ତାହାର ଭାଗ ଲୁପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସୋଦର୍ଯ୍ୟା ବିଭଜେରଂସ୍ତଂ ସମେତ୍ୟ ସହିତାଃ ସମମ୍ ।
ଭ୍ରାତରୋ ଯେ ଚ ସଂସୃଷ୍ଟା ଭଗିନ୍ୟଶ୍ଚ ସନାଭୟଃ । ୨୧୨ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାତ୍ର ସେହି ଧନକୁ ସହୋଦର ଓ ଅନ୍ୟ ଏକତ୍ରାବସ୍ଥିତ (ବୈମାତୃକ) ଭାଇ ଓ ସହୋଦର ଭଗିନୀମାନେ ମିଳିକରି ସମାନ ଭାଗରେ ବାଣ୍ଟିନେବେ ।

ଯୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠୋ ବିନିକୁର୍ବୀତ ଲୋଭାଦ୍ଭ୍ରାତୄନ୍ ଯବୀୟସଃ ।
ସୋଽଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ ସ୍ୟାଦଭାଗଶ୍ଚ ନିୟନ୍ତବ୍ୟଶ୍ଚ ରାଜଭିଃ । ୨୧୩ ।

ଯେଉଁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ ଲୋଭବଶତଃ କନିଷ୍ଠ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଠକାଇବ ସେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠର ସମ୍ମାନ ଓ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାଂଶ ହରାଇବ ଏବଂ ରାଜକର୍ତ୍ତୃକ ଦଣ୍ଡନୀୟ ହେବ ।

ସର୍ବ ଏବ ବିକର୍ମସ୍ଥା ନାର୍ହନ୍ତି ଭ୍ରାତରୋ ଧନମ୍ ।
ନ ଚାଦତ୍ତ୍ୱା କନିଷ୍ଠେଭ୍ୟୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ କୁର୍ବୀତ ଯୌତକମ୍ । ୨୧୪ ।

(ଦ୍ୟୂତ ବେଶ୍ୟାସକ୍ତାଦି) କୁକର୍ମକାରୀ ଭାଇମାନେ ଧନ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି, ମଧ୍ୟ (ସ୍ୱୋପାର୍ଜ୍ୟ) କନିଷ୍ଠ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ନ ଦେଇ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଅସାଧାରଣ ଧନ ଭୋଗ କରିବ ନାହିଁ ।

ଭ୍ରାତୄଣାମବିଭକ୍ତାନାଂ ଯଦ୍ୟୁତ୍ଥାନଂ ଭବେତ୍ସହ ।
ନ ପୁତ୍ରଭାଗଂ ବିଷମଂ ପିତା ଦଦ୍ୟାତ୍କଥଞ୍ଚନ । ୨୧୫ ।

ପିତା ସହିତ ଅବିଭକ୍ତ ଥାଇ ଯଦି ଭାଇମାନେ ଉପାର୍ଜନ ଦ୍ୱାରା ଧନ ବୃଦ୍ଧି କରନ୍ତି ତେବେ ପିତା ବାଣ୍ଟିବା ସମୟରେ କୌଣସି ପୁତ୍ରକୁ କଦାପି ବିଷମ ଭାଗ ଦେବ ନାହିଁ ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ବିଭାଗାଜ୍ଜାତସ୍ତୁ ପିତ୍ର୍ୟମେବ ହରେଦ୍ଧନମ୍ ।
ସଂସୃଷ୍ଟାସ୍ତେନ ବା ଯେ ସ୍ୟୁର୍ବିଭଜେତ ସ ତୈଃ ସହ । ୨୧୬ ।

(ପିତା ଜୀବିତ ଥାଇଁ) ବିଭାଗ ହେଲାପରେ ଯଦି ପିତାର ପୁତ୍ର ଜାତ ହୁଏ ତେବେ ସେ ପିତୃଧନ ପାଇବ ଅଥବା ପିତା ସହିତ ଯେଉଁ ଭାଇମାନେ ଏକତ୍ରାବସ୍ଥିତ ଥିବେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାଗ ପାଇବ ।

ଅନପତ୍ୟସ୍ୟ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ମାତା ଦାୟମବାପ୍ନୁୟାତ୍ ।
ମାତର୍ଯ୍ୟପି ଚ ବୃତ୍ତାୟାଂ ପିତୁର୍ମାତା ହରେଦ୍ଧନମ୍ । ୨୧୭ ।

ସନ୍ତାନ ରହିତ ପୁତ୍ରର ଦାୟ (ଉତ୍ତରାଧିକାର ଧନ) ମାତା ପାଇବ ଏବଂ ମାତା ମରିଯାଇ ଥିଲେ ପିତାମହୀ ପାଇବ ।

ଋଣେ ଧନେ ଚ ସର୍ବସ୍ମିନ୍ ପ୍ରବିଭକ୍ତେ ଯଥାବିଧି ।
ପଶ୍ଚାଦ୍ଦୃଶ୍ୟେତ ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ତତ୍ସର୍ବଂ ସମତାଂ ନୟେତ୍ । ୨୧୮ ।

ଯଥାବିଧି ସମସ୍ତ ଋଣ ଏବଂ ଧନ ବଣ୍ଟା ହେଲା ଉତ୍ତାରୁ ଯଦି ପଛକୁ କିଛି ଅଜ୍ଞାତ ଧନ ବା ଋଣ ଦେଖାଯାଏ ତେବେ ତାହା ସମସ୍ତେ ସମାନ ଭାଗରେ ନେବେ ।

ବସ୍ତ୍ରଂ ପତ୍ରମଳଙ୍କାରଂ କୃତାନ୍ନମୁଦକଂ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ଯୋଗକ୍ଷେମଂ ପ୍ରଚାରଞ୍ଚ ନ ବିଭାଜ୍ୟଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୨୧୯ ।

ବସ୍ତ୍ର, ବାହନ, ଅଳଙ୍କାର, ରନ୍ଧାଭାତ, ଜଳ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଜଳାଧାର, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ବସ୍ତୁ ଏବଂ ବାଟ ବିଭାଗ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ଅୟମୁକ୍ତୋ ବିଭାଗୋ ବଃ ପୁତ୍ରାଣାଂ ଚ କ୍ରିୟାବିଧିଃ ।
କ୍ରମଶଃ କ୍ଷେତ୍ରଜାଦୀନାଂ ଦ୍ୟୂତଧର୍ମଂ ନିବୋଧତ । ୨୨୦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ଷୋଳଗୋଟି ସୂତ୍ରମାନଙ୍କର କ୍ରମଶଃ ବସ୍ତୁ ଓ ବିଷ୍କାଦିଷ୍ଠ ବୃଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ କହିଲୁଁ, ଏବେ ଦ୍ୟୂତଧର୍ମ ଶୁଣ ।

ଦ୍ୟୂତଂ ସମାହ୍ୱୟଂ ଚୈବ ରାଜା ରାଷ୍ଟ୍ରାନ୍ନିବାରୟେତ୍ ।
ରାଜ୍ୟାନ୍ତକରଣାବେତୌ ଦ୍ୱୌ ଦୋଷୌ ପୃଥିବୀକ୍ଷିତାମ୍ । ୨୨୧ ।

ରାଜା ରାଜ୍ୟରୁ ଦ୍ୟୂତ ଏବଂ ସମାହ୍ୱୟ ନିବାରଣ କରିବ, ଏ ଦୁଇଦୋଷ ରାଜା-ମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟାନ୍ତକାରୀ ଅଟେ ।

ପ୍ରକାଶମେତତ୍ ତାସ୍କର୍ଯ୍ୟଂ ଯଦ୍ଦେବନସମାହ୍ୱୟୌ ।
ତୟୋର୍ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରତୀଘାତେ ନୃପତିର୍ଯତ୍ନବାନ୍ ଭବେତ୍ । ୨୨୨ ।

ଦ୍ୟୂତ-ଏବଂ ସମାହ୍ୱୟ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଚୌର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ, ଏ ଦୁଇ ନିବାରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ରାଜା ନିତ୍ୟ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେବ ।

ଅପ୍ରାଣିଭିର୍ଯତ୍ କ୍ରିୟତେ ତଲ୍ଲୋକେ ଦ୍ୟୂତମୁଚ୍ୟତେ ।
ପ୍ରାଣିଭିଃ କ୍ରିୟତେ ଯସ୍ତୁ ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ ସମାହ୍ୱୟଃ । ୨୨୩ ।

ବାଜିଗଞ୍ଜ ପଶାକାଠି କଉଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି ଅପ୍ରାଣି ବସ୍ତୁଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଖେଳ ହୁଏ ତାହାକୁ ଲୋକେ ଦ୍ୟୂତ ବୋଲନ୍ତି ମାତ୍ର ମେଣ୍ଢା କୁକୁଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ଜନ୍ତୁଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଖେଳ ହୁଏ ତାହା ସମାହ୍ୱୟ ଜାଣ ।

ଦ୍ୟୂତଂ ସମାହ୍ୱୟଂ ଚୈବ ଯଃ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍କାରୟେତ ବା ।
ତାନ୍ ସର୍ବାନ୍ ଘାତୟେଦ୍ରାଜା ଶୂଦ୍ରାଂଶ୍ଚ ଦ୍ୱିଜଲିଙ୍ଗିନଃ । ୨୨୪ ।

ଦ୍ୟୂତ ଏବଂ ସମାହ୍ୱୟ ଯେ କରିବ ବା କରାଇବ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରାଜା ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡ ଦେବ, ଦ୍ୱିଜ ଚିହ୍ନଧାରୀ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ସେହି ଦଣ୍ଡ ପାଇବ (ଅର୍ଥାତ୍ ଦ୍ୟୂତ ସମାହ୍ୱୟକାରୀ ଦ୍ୱିଜ ଦ୍ୱିଜ ନ ଥାଇ ଶୂଦ୍ର ଅଟେ ।)

କିତବାନ୍ କୁଶୀଲବାନ୍ କ୍ରୂରାନ୍ ପାଷଣ୍ଡସ୍ଥାଂଶ୍ଚ ମାନବାନ୍ ।
ବିକର୍ମସ୍ଥାନ୍ ଶୌଣ୍ଡିକାଂଶ୍ଚ କ୍ଷିପ୍ରଂ ନିର୍ବାସୟେତ୍ପୁରାତ୍ । ୨୨୫ ।

କିତବ (ଦ୍ୟୂତ ସମାହ୍ୱୟାଧିକାରୀ), କୁଶୀଲବ (ନୃତ୍ୟଗୀତଜୀବୀ), କ୍ରୂର (ଗୁଣ୍ଡା), ପାଷଣ୍ଡୀ (ବେଦବହିର୍ଭୂତ,) ଶ୍ରୁତିସ୍ମୃତିବାହ୍ୟ ବ୍ରତଧାରୀ (ଭଣ୍ଡ), ଅପକର୍ମକାରୀ, ଶୁଣ୍ଡି ମାନଙ୍କୁ ରାଜା ଶୀଘ୍ର ନଗରରୁ ବାହାର କରିଦେବ ।

ଏତେ ରାଷ୍ଟ୍ରେ ବର୍ତ୍ତମାନା ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନତସ୍କରାଃ ।
ବିକର୍ମକ୍ରିୟୟା ନିତ୍ୟଂ ବାଧନ୍ତେ ଭଦ୍ରିକାଃ ପ୍ରଜାଃ । ୨୨୬ ।

ଏହି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ତସ୍କରମାନେ ରାଜାର ରାଜ୍ୟରେ ଥାଇ ଦୁଷ୍କର୍ମଦ୍ୱାରା ଭଦ୍ରପ୍ରଜା-ମାନଙ୍କୁ ନିତ୍ୟ ପୀଡ଼ା ଦିଅନ୍ତି ।

ଦ୍ୟୂତମେତତ୍ପୁରାକଳ୍ପେ ଦୃଷ୍ଟଂ ବୈରକରଂ ମହତ୍ ।
ତସ୍ମାଦ୍ଦ୍ୟୂତଂ ନ ସେବେତ ହାସ୍ୟାର୍ଥମପି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ । ୨୨୭ ।

ପୂର୍ବ କାଳରେ ଏହି ଦ୍ୟୂତକ୍ରୀଡ଼ା ବିଶେଷ ବୈରଜନକ ଥିବା ଦେଖାଯାଇ ଥିଲା, ସେହି ହେତୁରୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଲୋକ ହାସ୍ୟ ଉପୁଜାଇବା ନିମନ୍ତେ ସୁଦ୍ଧା ଦ୍ୟୂତକ୍ରୀଡ଼ା କରିବେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନଂ ବା ପ୍ରକାଶଂ ବା ତନ୍ନିଷେବେତ ଯୋ ନରଃ ।
ତସ୍ୟ ଦଣ୍ଡବିକଳ୍ପଃ ସ୍ୟାଦ୍ୟଥେଷ୍ଟଂ ନୃପତେସ୍ତଥା । ୨୨୮ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁପ୍ତଭାବରେ ବା ପ୍ରକାଶ୍ୟରୂପେ ଯେଉଁ ଲୋକ ଏହି ଦ୍ୟୂତକ୍ରୀଡ଼ା କରିବ ରାଜା ତାହାକୁ ଯଥେଷ୍ଟରୂପେ ନାନା ପ୍ରକାର ଦଣ୍ଡଦେବ ।

କ୍ଷତ୍ରବିଟ୍ଶୂଦ୍ରଯୋନିସ୍ତୁ ଦଣ୍ଡଂ ଦାତୁମଶକ୍ନୁବନ୍ ।
ଆନୃଣ୍ୟଂ କର୍ମଣା ଗଚ୍ଛେଦ୍ ବିପ୍ରୋ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଛନୈଃ ଶନୈଃ ॥୨୨୯॥

କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର (ନିର୍ଦ୍ଧନ ହେତୁ) ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହେଲେ କର୍ମ କରିବାଦ୍ୱାରା ଦଣ୍ଡ ଋଣଦାୟରୁ ମୁକ୍ତ ହେବ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଦେଇଦେବ [ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ କର୍ମ ନ କରାଇ ରାଜା ଧୀରେ ଧୀରେ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଆଦାୟ କରିବ] ।

ସ୍ତ୍ରୀବାଲୋନ୍ମତ୍ତବୃଦ୍ଧାନାଂ ଦରିଦ୍ରାଣାଂ ଚ ରୋଗିଣାମ୍ ।
ଶିଫାବିଦଳରଜ୍ଜ୍ୱାଦ୍ୟୈର୍ବିଦଧ୍ୟାନ୍ନୃପତିର୍ଦମମ୍ ॥୨୩୦॥

ସ୍ତ୍ରୀ, ବାଳ, ଉନ୍ମତ୍ତ, ବୃଦ୍ଧ, ଦରିଦ୍ର ଓ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ କମ୍ପଟୀ, ବେତ, ଦଉଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦିଦ୍ୱାରା ରାଜା ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ କରିବ ।

ଯେ ନିଯୁକ୍ତାସ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ହନ୍ୟୁଃ କାର୍ଯ୍ୟାଣି କାର୍ଯ୍ୟିଣାମ୍ ।
ଧନୋଷ୍ମଣା ପଚ୍ୟମାନାସ୍ତାନ୍ନିଃସ୍ୱାନ୍ କାରୟେନ୍ନୃପଃ ॥୨୩୧॥

ପ୍ରାଡ୍ବିବାକାଦି ରାଜନିଯୁକ୍ତ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଉତ୍କୋଚଧନତେଜରେ ବଳୀୟାନ ହୋଇ ଅର୍ଥୀ ପ୍ରତ୍ୟର୍ଥୀମାନଙ୍କର ମୋକଦ୍ଦମା ନଷ୍ଟ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜା ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ କରିବେ ।

କୂଟଶାସନକର୍ତ୍ତୃଂଶ୍ଚ ପ୍ରକୃତୀନାଞ୍ଚ ଦୂଷକାନ୍ ।
ସ୍ତ୍ରୀବାଲବ୍ରାହ୍ମଣଘ୍ନାଂଶ୍ଚ ହନ୍ୟାଦ୍ଦ୍ୱିଟ୍ସେବିନସ୍ତଥା ॥୨୩୨॥

ମିଥ୍ୟା ରାଜାଜ୍ଞାପତ୍ର ଲେଖକ (ଜାଲକାରୀ), ପ୍ରକୃତିବର୍ଗରେ ଭେଦୋତ୍ପାଦକ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣଘାତକ ତଥା ଶତ୍ରୁସେବକମାନଙ୍କୁ ରାଜା ହନନ କରିବେ ।

ତୀରିତଞ୍ଚାନୁଶିଷ୍ଟଞ୍ଚ ଯତ୍ର କ୍ୱଚନ ଯଦ୍ଭବେତ୍ ।
କୃତଂ ତଦ୍ଧର୍ମତୋ ବିଦ୍ୟାନ୍ନ ତଦ୍ଭୂୟୋ ନିବର୍ତ୍ତୟେତ୍ ॥୨୩୩॥*

ଯେଉଁଠାରେ ଋଣଦାନାଦି ମୋକଦ୍ଦମାର ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ହୋଇଯାଏ ଦଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହୁଞ୍ଚିଯାଏ ସେ ସ୍ଥଳରେ ରାଜା ଧର୍ମତଃ ସେହି କୃତକାର୍ଯ୍ୟକୁ ପୁଣି ଲେଉଟାଇବେ ନାହିଁ ।

ଅମାତ୍ୟାଃ ପ୍ରାଡ୍ବିବାକୋ ବା ଯତ୍ କୁର୍ଯ୍ୟୁଃ କାର୍ଯ୍ୟମନ୍ୟଥା ।
ତତ୍ ସ୍ୱୟଂ ନୃପତିଃ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତାନ୍ ସହସ୍ରଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡୟେତ୍ ॥୨୩୪॥

ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ବିଚାରକର୍ତ୍ତା ଯେଉଁ ମୋକଦ୍ଦମାକୁ ଅନ୍ୟଥା କରିବ ରାଜା ସ୍ୱୟଂ ତାହା ବିଚାର କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସହସ୍ରପଣ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

---

*ଏଥିପରେ ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—

ତୀରିତଂ ଚାନୁଶିଷ୍ଟଞ୍ଚ ଯୋ ମନ୍ୟେତ ବିକର୍ମଣା ।
ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ଦଣ୍ଡମାସ୍ଥାୟ ତତ୍କାର୍ଯ୍ୟଂ ପୁନରୁଦ୍ଧରେତ୍

ମୋକଦ୍ଦମା ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେବା ପରେ ଏବଂ ଦଣ୍ଡ ହେବା ପରେ ରାଜା ଯଦି ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଥିବା ବୁଝନ୍ତି ତେବେ ବିଚାରକର୍ତ୍ତା ଉପରେ ଦ୍ୱିଗୁଣ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରି ତାହା ପୁନର୍ବିଚାର କରିବେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରହ୍ମହା ଚ ସୁରାପଶ୍ଚ ସ୍ତେୟୀ ଚ ଗୁରୁତଳ୍ପଗଃ ।
ଏତେ ସର୍ବେ ପୃଥକ୍ ଜ୍ଞେୟା ମହାପାତକିନୋ ନରାଃ ।୨୩୫।

ବ୍ରାହ୍ମଣଘାତୀ, ସୁରାପାୟୀ, ଚୋର ଓ ଗୁରୁଦାରଗାମୀ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ମହାପାତକୀ ଲୋକ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଚତୁର୍ଣ୍ଣାମପି ଚୈତେଷାଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମକୁର୍ବତାମ୍ ।
ଶାରୀରଂ ଧନସଂଯୁକ୍ତଂ ଦଣ୍ଡଂ ଧର୍ମ୍ୟଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ ।୨୩୬।

ଏହି ଚାରି ମହାପାତକୀ ଲୋକମାନେ ଯଦି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ନ କରିବେ ତେବେ ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ ଧନ ସଂଯୁକ୍ତ ଶାରୀରକ ଦଣ୍ଡ ଦେବେ ।

ଗୁରୁତଳ୍ପେ ଭଗଃ କାର୍ଯ୍ୟଃ ସୁରାପାନେ ସୁରାଧ୍ୱଜଃ ।
ସ୍ତେୟେ ଚ ଶ୍ୱପଦଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମହଣ୍ୟଶିରାଃ ପୁମାନ୍ ।୨୩୭।

[ତପ୍ତଲୌହ ଦ୍ୱାରା ଗୁରୁଦାରଗାମୀର କପାଳରେ ଭଗାକାର ଚିହ୍ନ ଦେବ ଏବଂ ସୁରାପାୟୀର ଲଲାଟରେ ସୁରାପାତ୍ରର ଚିହ୍ନ କରିବ, ଚୋରର କପାଳରେ କୁକୁରର ପାଦଚିହ୍ନ ଦେବ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଘାତୀର ଲଲାଟରେ ମସ୍ତକ ବିହୀନ ପୁରୁଷର ଚିହ୍ନ ଅଙ୍କିତ କରିବ ।

ଅସମ୍ଭୋଜ୍ୟା ହ୍ୟସଂଯାଜ୍ୟା ଅସମ୍ପାଠ୍ୟାବିବାହିନଃ ।
ଚରେୟୁଃ ପୃଥିବୀଂ ଦୀନାଃ ସର୍ବଧର୍ମବହିଷ୍କୃତାଃ ।୨୩୮।

ଏ ଭଳି ଲୋକ ସହିତ ଆହାର କରିବ ନାହିଁ, ଏମାନଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞ କରାଇବ ନାହିଁ କି ପାଠ ପଢ଼ାଇବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାହସମ୍ବନ୍ଧ କରିବ ନାହିଁ, ଏମାନେ ସକଳ ଧର୍ମରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ଦୀନ ଭାବରେ ବିଚରଣ କରିବେ ।

ଜ୍ଞାତିସମ୍ବନ୍ଧିଭିସ୍ତ୍ୱେତେ ତ୍ୟକ୍ତବ୍ୟାଃ କୃତଲକ୍ଷଣାଃ ।
ନିର୍ଦ୍ଦୟା ନିର୍ନମସ୍କାରାସ୍ତନ୍ମନୋରନୁଶାସନମ୍ ।୨୩୯। *

ଏପରି ଚିହ୍ନ ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ବମାନେ ତ୍ୟାଗ କରିବେ ଓ ତାଙ୍କୁ କେହି ଦୟା ବା ନମସ୍କାର କରିବେ ନାହିଁ ଏହା ମନୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଅଟେ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତନ୍ତୁ କୁର୍ବାଣାଃ ସର୍ବେ ବର୍ଣ୍ଣା ଯଥୋଦିତମ୍ ।
ନାଙ୍କ୍ୟା ରାଜ୍ଞା ଲଲାଟେ ସ୍ୟୁର୍ଦ୍ଦାପ୍ୟାସ୍ତୂତ୍ତମସାହସମ୍ ।୨୪୦।

ମାତ୍ର ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କଲେ ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣର ଏହି ମହାପାତକୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ଲଲାଟରେ ରାଜା ଚିହ୍ନ ଦେବ ନାହିଁ ପରନ୍ତୁ ଉତ୍ତମସାହସ ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ କରିବ ।

ଆଗଃସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟୈବ କାର୍ଯ୍ୟୋ ମଧ୍ୟମସାହସଃ ।
ବିବାସ୍ୟୋ ବା ଭବେଦ୍ରାଷ୍ଟ୍ରାତ୍ସଦ୍ରବ୍ୟଃ ସପରିଚ୍ଛଦଃ ।୨୪୧।

ଏହି ଅପରାଧୀମାନଙ୍କରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ମଧ୍ୟମସାହସ ଦଣ୍ଡ ହେବ ଅଥବା ତାହାକୁ ଦ୍ରବ୍ୟପରିଚ୍ଛଦ ସହିତ ରାଜ୍ୟରୁ ବାହାର କରିଦେବ ।

ଇତରେ କୃତବନ୍ତସ୍ତୁ ପାପାନ୍ୟେତାନ୍ୟକାମତଃ ।
ସର୍ବସ୍ୱହାରମର୍ହନ୍ତି କାମତସ୍ତୁ ପ୍ରବାସନମ୍ ।୨୪୨।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକ ଏହି ପାପ ଅଜ୍ଞାନରେ କଲେ ତାହାର ସର୍ବସ୍ୱ ହରଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ ଅଥବା ଜାଣି ହେଲେ ତାହାକୁ ନିର୍ବାସନ ଦଣ୍ଡ ହେବ ।

* ଏ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାଦଦୀତ ନୃପଃ ସାଧୁର୍ମହାପାତକିନୋ ଧନମ୍ ।
ଆଦଦାନସ୍ତୁ ତଲ୍ଲୋଭାତ୍ତେନ ଦୋଷେଣ ଲିପ୍ୟତେ । ୨୪୩ ।

ଧାର୍ମିକ ରାଜା ମହାପାତକୀମାନଙ୍କର ଧନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ—ଲୋଭରେ ନେଲେ ସେହି ପାତକରେ ଲିପ୍ତ ହେବେ ।

ଅପ୍ସୁ ପ୍ରବେଶ୍ୟ ତଂ ଦଣ୍ଡଂ ବରୁଣାୟୋପପାଦୟେତ୍ ।
ଶ୍ରୁତବୃତ୍ତୋପପନ୍ନେ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପ୍ରତିପାଦୟେତ୍ । ୨୪୪ ।

ସେହି ଦଣ୍ଡଲବ୍ଧ ଧନକୁ ପାଣିରେ ଧୋଇ ବରୁଣପକ୍ଷରେ ଲଗାଇବେ ଅଥବା ବେଦପାରଗ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେବେ ।

ଈଶୋ ଦଣ୍ଡସ୍ୟ ବରୁଣୋ ରାଜ୍ଞାଂ ଦଣ୍ଡଧରୋ ହି ସଃ ।
ଈଶଃ ସର୍ବସ୍ୟ ଜଗତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବେଦପାରଗଃ । ୨୪୫ ।

ଦଣ୍ଡର ସ୍ୱାମୀ ବରୁଣ କାରଣ ସେ ରାଜାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଦଣ୍ଡଧାରୀ (ପ୍ରଭୁ), ବେଦପାରଗ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମସ୍ତ ଜଗତର ପ୍ରଭୁ ।

ଯତ୍ର ବର୍ଜୟତେ ରାଜା ପାପକୃଦ୍ଭ୍ୟୋ ଧନାଗମମ୍ ।
ତତ୍ର କାଳେନ ଜାୟନ୍ତେ ମାନବା ଦୀର୍ଘଜୀବିନଃ । ୨୪୬ ।

ଯେଉଁ ଦେଶରେ ରାଜା ମହାପାତକୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଧନ ନେବା ପରିତ୍ୟାଗ କରେ ସେହି ଦେଶରେ କାଳକ୍ରମେ ଦୀର୍ଘଜୀବୀ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ।

ନିଷ୍ପଦ୍ୟନ୍ତେ ଚ ଶସ୍ୟାନି ଯଥୋପ୍ତାନି ବିଶାଂ ପୃଥକ୍ ।
ବାଳାଶ୍ଚ ନ ପ୍ରମୀୟନ୍ତେ ବିକୃତଂ ନ ଚ ଜାୟତେ । ୨୪୭ ।

ଏବଂ ସେଠାରେ ବୈଶ୍ୟମାନେ ଯେପରି ଶସ୍ୟ ବୁଣନ୍ତି ସେହିପରି ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଓ ପିଲାମାନେ ମରନ୍ତି ନାହିଁ ଆଉ ବିକୃତସନ୍ତାନ ଜାତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ବାଧମାନନ୍ତୁ କାମାଦବରବର୍ଣ୍ଣଜମ୍ ।
ହନ୍ୟାଚ୍ଚିତ୍ରୈର୍ବଧୋପାୟୈରୁଦ୍ବେଜନକରୈର୍ନୃପଃ । ୨୪୮ ।

ଶୂଦ୍ର ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ପୀଡ଼ା ଦେଲେ ରାଜା ନାନାବିଧ ଭୟଜନକ ନାସାକର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦାଦି ନାନାପ୍ରକାର ଉପାୟରେ ତାକୁ ଦମନ କରିବେ ।

ଯାବାନବଧ୍ୟସ୍ୟ ବଧେ ତାବାନ୍ ବଧ୍ୟସ୍ୟ ମୋକ୍ଷଣେ ।
ଅଧର୍ମୋ ନୃପତେର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟୋ ଧର୍ମସ୍ତୁ ବିନିୟଚ୍ଛତଃ । ୨୪୯ ।

ଅବଧ୍ୟର ବଧରେ ଯେମନ ବଧ୍ୟର ମୋଚନରେ ତେମନ ରାଜାର ଅଧର୍ମ ଦେଖାଯାଏ ପରନ୍ତୁ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର ଦଣ୍ଡ ଦେବାହିଁ ରାଜାର ଧର୍ମ ।

ଉଦିତୋଽୟଂ ବିସ୍ତରଶୋ ମିଥୋ ବିବଦମାନୟୋଃ ।
ଅଷ୍ଟାଦଶସୁ ମାର୍ଗେଷୁ ବ୍ୟବହାରସ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟଃ । ୨୫୦ ।

ପରସ୍ପର ବିବାଦମାନ ବାଦୀ ପ୍ରତିବାଦୀମାନଙ୍କର ଏହି ଅଠର ଦ୍ୱାର ମୋକଦ୍ଦମାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ବିସ୍ତାରିତ ଭାବରେ ବୋଲାଗଲା ।

ଏବଂ ଧର୍ମ୍ମାଣି କାର୍ଯ୍ୟାଣି ସମ୍ୟକ୍କୁର୍ବନ୍ ମହୀପତିଃ ।
ଦେଶାନଲବ୍ଧାନ୍ ଲିପ୍ସେତ ଲବ୍ଧାଂଶ୍ଚ ପରିପାଳୟେତ୍ । ୨୫୧ ।

ରାଜା ଏହିପରି ଧର୍ମଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ସମ୍ୟକ୍ ଭାବରେ କରି ଅଲବ୍ଧ ଦେଶମାନ ପାଇବା ସକାଶେ ଇଚ୍ଛା କରିବେ ଓ ଲବ୍ଧ ଦେଶମାନ ପରିପାଳନ କରିବେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ୟଙ୍‌ ନିବିଷ୍ଟଦେଶସ୍ତୁ କୃତଦୁର୍ଗଶ୍ଚ ଶାସ୍ତ୍ରତଃ ।
କଣ୍ଟକୋଦ୍ଧରଣେ ନିତ୍ୟମାତିଷ୍ଠେଦ୍‌ଯତ୍ନମୁତ୍ତମମ୍ । ୨୫୨ ।

ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ ବସିଥିବା ଦେଶରେ ଶାସ୍ତ୍ରାନୁଯାୟୀ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରି (ଚୋର ଡକାଇତ ଇତ୍ୟାଦି ରୂପ) କଣ୍ଟକ ଉଦ୍ଧାର କରିବାରେ ସତତ ଉତ୍ତମ ଯତ୍ନ କରିବ ।

ରକ୍ଷଣାଦାର୍ଯ୍ୟବୃତ୍ତାନାଂ କଣ୍ଟକାନାଞ୍ଚ ଶୋଧନାତ୍‌ ।
ନରେନ୍ଦ୍ରାସ୍ତ୍ରିଦିବଂ ଯାନ୍ତି ପ୍ରଜାପାଳନତତ୍ପରାଃ । ୨୫୩ ।

ସଦାଚାରଶୀଳ ଲୋକମାନଙ୍କର ରକ୍ଷଣ ଓ ଚୋରାଦି କଣ୍ଟକମାନଙ୍କର ଶୋଧନ ହେତୁ ପ୍ରଜାପାଳନତତ୍ପର ରାଜାମାନେ ସ୍ୱର୍ଗ (ସୁଖ) ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଅଶାସଂସ୍ତସ୍କରାନ୍‌ ଯସ୍ତୁ ବଳିଂ ଗୃହ୍ଣାତି ପାର୍ଥିବଃ ।
ତସ୍ୟ ପ୍ରକ୍ଷୁଭ୍ୟତେ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ସ୍ୱର୍ଗାଚ୍ଚ ପରିହୀୟତେ । ୨୫୪ ।

ଯେଉଁ ରାଜା ତସ୍କରମାନଙ୍କୁ ଶାସନ ନ କରି ପ୍ରଜାଙ୍କଠାରୁ କର ଗ୍ରହଣ କରେ ତାହାର ରାଜ୍ୟ (ର ପ୍ରଜା) କ୍ଷୁବ୍‌ଧ ହୁଏ ଏବଂ ସେ ସୁଖରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ।

ନିର୍ଭୟନ୍ତୁ ଭବେଦ୍‌ଯସ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ବାହୁବଳାଶ୍ରିତମ୍‌ ।
ତସ୍ୟ ତଦ୍‌ବର୍ଦ୍ଧତେ ନିତ୍ୟଂ ସିଚ୍ୟମାନ ଇବ ଦ୍ରୁମଃ । ୨୫୫ ।

ଯେଉଁ ରାଜାର ବାହୁବଳ ଆଶ୍ରୟପୂର୍ବକ ରାଜ୍ୟର ଲୋକେ (ଚୋରଙ୍କଠାରୁ) ନିର୍ଭୟରେ ବାସ କରନ୍ତି ତାହାର ରାଜ୍ୟ ନିତ୍ୟ ଜଳସିଞ୍ଚିତ ବୃକ୍ଷପରି ବଢ଼େ ।

ଦ୍ୱିବିଧାଂସ୍ତସ୍କରାନ୍‌ ବିଦ୍ୟାତ୍‌ ପରଦ୍ରବ୍ୟାପହାରକାନ୍‌ ।
ପ୍ରକାଶାଂଶ୍ଚାପ୍ରକାଶାଂଶ୍ଚ ଚାରଚକ୍ଷୁର୍ମହୀପତିଃ । ୨୫୬ ।

ଚର (ଦୂତ ବା ଗୁପ୍ତଚର) ରୂପ ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ ରାଜା ପ୍ରକାଶ ଓ ଗୁପ୍ତ ଦୁଇପ୍ରକାର ପରଦ୍ରବ୍ୟାପହାରୀ ଚୋରମାନଙ୍କୁ ଜାଣିବ ।

ପ୍ରକାଶବଞ୍ଚକାସ୍ତେଷାଂ ନାନାପଣ୍ୟୋପଜୀବିନଃ ।
ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନବଞ୍ଚକାସ୍ତ୍ୱେତେ ଯେ ସ୍ତେନାଟବିକାଦୟଃ । ୨୫୭ ।

ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନାନାପ୍ରକାର ପଣ୍ୟୋପଜୀବୀ ଦୋକାନୀ ମୂଲ୍ୟ ଓ ଓଜନରେ ଠକାଉ ଥିବାରୁ ପ୍ରକାଶ ବଞ୍ଚକ ମାତ୍ର ଚୋର ଏବଂ ଅରଣ୍ୟରେ ଲୁଚି ଯେଉଁମାନେ ଅପହରଣ କରନ୍ତି ସେମାନେ ଗୁପ୍ତ ବଞ୍ଚକ ।

ଉତ୍କୋଚକାଶ୍ଚୌପଧିକାଃ ବଞ୍ଚକାଃ କିତବାସ୍ତଥା ।
ମଙ୍ଗଳାଦେଶବୃତ୍ତାଶ୍ଚ ଭଦ୍ରାଶ୍ଚେକ୍ଷଣିକୈଃ ସହ । ୨୫୮ ।

ଉତ୍କୋଚଗ୍ରହଣକାରୀ, ମିଥ୍ୟାଭୟ ଦେଖାଇ ପରଧନହାରୀ, ବଞ୍ଚନାକାରୀ ଦ୍ୟୂତକ୍ରୀଡ଼ାକାରୀ, ତୁମ୍ଭର ଧନ ପୁତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ଲାଭ ହେବ ଇତ୍ୟାଦି ମିଥ୍ୟାମଙ୍ଗଳ ବାକ୍ୟ କହି ଜୀବିକାଧାରୀ, ଭିତରେ ପାପୀ ମାତ୍ର ବାହାରେ ଭଦ୍ରବେଶଧାରୀ ଠକ ଏବଂ ହାତରେଖା ଦେଖି ଧନୋପାର୍ଜନକାରୀ,

ଅସମ୍ୟକ୍‌କାରିଣଶ୍ଚୈବ ମହାମାତ୍ରାଶ୍ଚିକିତ୍ସକାଃ ।
ଶିଳ୍ପୋପଚାରଯୁକ୍ତାଶ୍ଚ ନିପୁଣାଃ ପଣ୍ୟଯୋଷିତଃ । ୨୫୯ ।

ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ନ ଥିବା ମାହୁନ୍ତ ଓ ବୈଦ୍ୟ, ଚିତ୍ରଲେଖାଦିଜୀବୀ ଏବଂ ଜୀବିକାସକ୍ତା ବେଶ୍ୟା,

ଏବମାଦୀନ୍‌ବିଜାନୀୟାତ୍‌ ପ୍ରକାଶାଂଲ୍ଲୋକକଣ୍ଟକାନ୍‌ ।
ନିଗୂଢଚାରିଣଶ୍ଚାନ୍ୟାନନାର୍ଯ୍ୟାନାର୍ଯ୍ୟଲିଙ୍ଗିନଃ । ୨୬୦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଲୋକକଣ୍ଟକ ବୋଲି ଜାଣିବ ଏବଂ ଆର୍ଯ୍ୟବେଶଧାରୀ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଗୁପ୍ତାଚୌର ଠକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନିବ ।

ତାନ୍ ବିଦିତ୍ୱା ସୁଚରିତୈର୍ଗୂଢୈସ୍ତତ୍କର୍ମକାରିଭିଃ ।
ଚାରୈଶ୍ଚାନେକସଂସ୍ଥାନୈଃ ପ୍ରୋତ୍ସାଦ୍ୟ ବଶମାନୟେତ୍ ॥ ୨୬୧ ॥

ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ ଜାଣି ସୁଚରିତ ଗୁପ୍ତଚରମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ସେହି କର୍ମ କରିବାଦ୍ୱାରା ଏବଂ ନାନାପ୍ରକାର ଉପାୟରେ ଦରବର କରି ବଶରେ ଆଣିବ ।

ତେଷାଂ ଦୋଷାନଭିଖ୍ୟାପ୍ୟ ସ୍ୱେ ସ୍ୱେ କର୍ମଣି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
କୁର୍ବୀତ ଶାସନଂ ରାଜା ସମ୍ୟକ୍ ସାରାପରାଧତଃ ॥ ୨୬୨ ॥

ସେମାନଙ୍କର ଚୌର୍ଯ୍ୟାଦି ଦୋଷ ଯଥାର୍ଥ ରୂପେ ଘୋଷଣା କରି ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ଦୁଷ୍କର୍ମରେ ଅପରାଧର ସାର ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ ଦେଖି ରାଜା ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ କରିବ ।

ନ ହି ଦଣ୍ଡାଦୃତେ ଶକ୍ୟଃ କର୍ତ୍ତୁଂ ପାପବିନିଗ୍ରହଃ ।
ସ୍ତେନାନାଂ ପାପବୁଦ୍ଧୀନାଂ ନିଭୃତଂ ଚରତାଂ କ୍ଷିତୌ ॥ ୨୬୩ ॥

ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ପାପବୁଦ୍ଧି ଚୋରମାନେ ଗୋପନରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ଛଡ଼ା ପାପରୁ ନିଗ୍ରହ କରାଯାଇ ନ ପାରେ ।

ସଭା ପ୍ରପା ପୂପଶାଳା ବେଶମଦ୍ୟାନ୍ନବିକ୍ରୟାଃ ।
ଚତୁଷ୍ପଥାଶ୍ଚୈତ୍ୟବୃକ୍ଷାଃ ସମାଜାଃ ପ୍ରେକ୍ଷଣାନି ଚ ॥ ୨୬୪ ॥

ସଭା, ଜଳଦାନଘର, ପିଷ୍ଟକାଦିବିକ୍ରୟ ଦୋକାନ, ବେଶ୍ୟାଗୃହ, ମଦ୍ୟାନ୍ନ ବିକ୍ରୟ ସ୍ଥାନ, ଛକସ୍ଥଳ, ପ୍ରଧାନବୃକ୍ଷ, ସମାଜଗୃହ, ରଙ୍ଗାଳୟ ।

ଜୀର୍ଣ୍ଣୋଦ୍ୟାନାନ୍ୟରଣ୍ୟାନି କାରୁକାବେଶନାନି ଚ ।
ଶୂନ୍ୟାନି ଚାପ୍ୟାଗାରାଣି ବନାନ୍ୟୁପବନାନି ଚ ॥ ୨୬୫ ॥

ଜୀର୍ଣ୍ଣୋଦ୍ୟାନ, ଅରଣ୍ୟ, ଶିଳ୍ପଗୃହ, ଶୂନ୍ୟଗୃହ, ବାଗ ଓ ବଗିଚା;

ଏବଂବିଧାନ୍ ନୃପୋ ଦେଶାନ୍ ଗୁଲ୍ମୈଃ ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମୈଃ ।
ତସ୍କରପ୍ରତିଷେଧାର୍ଥଂ ଚାରୈଶ୍ଚାପ୍ୟନୁଚାରୟେତ୍ ॥ ୨୬୬ ॥

ଏହିପରି ସକଳ ସ୍ଥାନରେ ଚୋରର ନିବାରଣ ସକାଶେ ରାଜା ଏକସ୍ଥାନରେ ଠିଆହୋଇ ଥିବା ଅଥବା ବୁଲି ବୁଲି ଚୌକିଦେବା ପଦାତିକ ପ୍ରହରୀ ମଧ୍ୟ ଚର ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

ତତ୍ସହାୟୈରନୁଗତୈର୍ନାନାକର୍ମପ୍ରବେଦିଭିଃ ।
ବିଦ୍ୟାଦୁତ୍ସାଦୟେଚ୍ଚୈବ ନିପୁଣୈଃ ପୂର୍ବତସ୍କରୈଃ ॥ ୨୬୭ ॥

ଯେଉଁମାନେ ଚୋରର ସହାୟ, ଅନୁଗତ ବା ଚୋରଙ୍କପରି ନାନା ପ୍ରକାର ସନ୍ଧି କରିବାରେ ନିପୁଣ ଅଥବା ପୂର୍ବେ ଚୋର ଥିଲେ ଏଭଳି ନିପୁଣ ଗୁପ୍ତଚରଦ୍ୱାରା ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ ଜାଣି ନିର୍ମୂଳ କରିବ ।

ଭକ୍ଷ୍ୟଭୋଜ୍ୟୋପଦେଶୈଶ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣାନାଞ୍ଚ ଦର୍ଶନୈଃ ।
ଶୌର୍ଯ୍ୟକର୍ମାପଦେଶୈଶ୍ଚ କୁର୍ଯ୍ୟୁସ୍ତେଷାଂ ସମାଗମମ୍ ॥ ୨୬୮ ॥

ଭକ୍ଷ୍ୟଭୋଜ୍ୟର ଲୋଭ ଅଥବା ଅଭିଳାଷ ପୂରଣକାରକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ଛଳରେ କିମ୍ବା ଶୌର୍ଯ୍ୟବୀର୍ଯ୍ୟ କର୍ମ ଦେଖାଇବା ଛଳରେ ରାଜା ଚରଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ ଆଣାଇବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେ ତତ୍ର ନୋପସର୍ପେୟୁର୍ମୂଳପ୍ରଣିହିତାଶ୍ଚ ଯେ ।
ତାନ୍ ପ୍ରସହ୍ୟ ନୃପୋ ହନ୍ୟାତ୍ସମିତ୍ରଜ୍ଞାତିବାନ୍ଧବାନ୍ । ୨୬୯ ।

ଯେଉଁମାନେ ଏରୂପେ ଧରା ପଡ଼ିବା ଜାଣି ଭୟରେ ନ ଯିବେ ଏବଂ ଗୁପ୍ତ ରାଜଦୂତମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାବଧାନରେ ରହି ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇବେ ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜା ବଳପୂର୍ବକ ଧରି ମିତ୍ର, ଜ୍ଞାତି ଓ ବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ସହିତ ବଧ କରିବ ।

ନ ହୋଢେନ ବିନା ଚୌରଂ ଘାତୟେଦ୍ଧାର୍ମିକୋ ନୃପଃ ।
ସହୋଢଂ ସୋପକରଣଂ ଘାତୟେଦବିଚାରୟନ୍ । ୨୭୦ ।

ଧାର୍ମିକରାଜା ଚୋରମାଲ ଅଥବା ସିନ୍ଧଆଦିର ଉପକରଣାଦିର ପ୍ରମାଣ ବିନା ଚୋରକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ଏବଂ ଚୋରମାଲ ଓ ଉପକରଣାଦି ମିଳିଲେ ବିନା ବିଚାରରେ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ଗ୍ରାମେଷ୍ୱପି ଚ ଯେ କେଚିଚ୍ଚୌରାଣାଂ ଭକ୍ତଦାୟକାଃ ।
ଭାଣ୍ଡାବକାଶଦାଶ୍ଚୈବ ସର୍ବାଂସ୍ତାନପି ଘାତୟେତ୍ । ୨୭୧ ।

ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ସୁଦ୍ଧା ଯେଉଁମାନେ ଚୋରମାନଙ୍କୁ ଭୋଜନାଦି ସାହାଯ୍ୟ ଦେବେ ଅଥବା ଭାଣ୍ଡ (ଭୋଜନପାତ୍ର) ବା ରହିବାକୁ ସ୍ଥାନ ଦେବେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସୁଦ୍ଧା ରାଜା ବଧ କରିବ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରେଷୁ ରକ୍ଷାଧିକୃତାନ୍ ସାମନ୍ତାଂଶ୍ଚୈବ ଚୋଦିତାନ୍ ।
ଅଭ୍ୟାଘାତେଷୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥାନ୍ ଶିଷ୍ୟାଚ୍ଚୌରାନିବ ଦ୍ରୁତମ୍ । ୨୭୨ ।

ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ରକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ (ପୁଲିସ) ଓ ସୀମାରେ ସ୍ଥାପିତ ସିପାହିମାନଙ୍କୁ ଚୋରକାର୍ଯ୍ୟର ଉପଦ୍ରବରେ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ହେବାର ଦେଖାଗଲେ ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଚୋରପରି ଶାସନ କରିବ ।

ଯଶ୍ଚାପି ଧର୍ମସମୟାତ୍ ପ୍ରଚ୍ୟୁତୋ ଧର୍ମଜୀବନଃ ।
ଦଣ୍ଡେନୈବ ତମପ୍ୟୋଷେତ୍ସ୍ୱକାଦ୍ଧର୍ମାଦ୍ଧି ବିଚ୍ୟୁତମ୍ । ୨୭୩ ।

ଯେ କେହି (ହାକିମ ଇତ୍ୟାଦି) ଧର୍ମାଧିକରଣରେ ଥାଇ ଧର୍ମବିଚାରରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବ ସେହି ସ୍ୱଧର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ ବିଚାରକ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ରାଜା ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ା ଦେବ ।

ଗ୍ରାମଘାତେ ହିତାଭଙ୍ଗେ ପଥି ମୋଷାଭିଦର୍ଶନେ ।
ଶକ୍ତିତୋ ନାଭିଧାବନ୍ତୋ ନିର୍ବାସ୍ୟାଃ ସପରିଚ୍ଛଦାଃ । ୨୭୪ ।

ଗ୍ରାମରେ ଲୁଟତରାଜ ହେବା, ସେତୁ ଭଙ୍ଗାଯିବା ଓ ବାଟଘାଟରେ ଚୋରି ହେବା ଦେଖି ଯେଉଁମାନେ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଧରିବା ସକାଶେ ଶକ୍ତ୍ୟନୁସାରେ ଧାବିତ ନ ହେବେ ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ମାଲମତା ସହିତ ଦେଶରୁ ବାହାର କରିଦେବ ।

ରାଜ୍ଞଃ କୋଷାପହର୍ତ୍ତୄଂଶ୍ଚ ପ୍ରତିକୂଳେଷୁ ଚ ସ୍ଥିତାନ୍ ।
ଘାତୟେଦ୍ବିବିଧୈର୍ଦଣ୍ଡୈରରୀଣାଞ୍ଚୋପଜାପକାନ୍ । ୨୭୫ ।

ରାଜକୋଷର ଅପହାରୀ, ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରତିକୂଳାଚାରୀ ଏବଂ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଭେଦ କହିଦେବା ଲୋକଙ୍କୁ ରାଜା ନାନାପ୍ରକାର ଦଣ୍ଡଦେଇ ଶାସିତ କରିବ ।

ସନ୍ଧିଂ ଛିତ୍ତ୍ୱା ତୁ ଯେ ଚୌର୍ଯ୍ୟଂ ରାତ୍ରୌ କୁର୍ବନ୍ତି ତସ୍କରାଃ ।
ତେଷାଂ ଛିତ୍ତ୍ୱା ନୃପୋ ହସ୍ତୌ ତୀକ୍ଷ୍ଣେ ଶୂଳେ ନିବେଶୟେତ୍ । ୨୭୬ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେ ଚୋରମାନେ ରାତିକାଳରେ ସିନ୍ଧିକରି ଚୋରି କରନ୍ତି ରାଜା ସେମାନଙ୍କର ଦୁଇହାତ କାଟି ତାଙ୍କୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣଶୂଳରେ ଚଢ଼ାଇବେ ।

ଅଙ୍ଗୁଳୀ ଗ୍ରନ୍ଥିଭେଦସ୍ୟ ଛେଦୟେତ୍ ପ୍ରଥମ ଗ୍ରହେ ।
ଦ୍ୱିତୀୟେ ହସ୍ତଚରଣୌ ତୃତୀୟେ ବଧମର୍ହତି । ୨୭୭ ।

ଗଣ୍ଠିକଟାମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଅପରାଧରେ ଅଙ୍ଗୁଳୀକର୍ତ୍ତନ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଅପରାଧରେ ହାତଗୋଡ଼ କଟା ଏବଂ ତୃତୀୟ ଅପରାଧରେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ଅଗ୍ନିଦାନ୍ ଭକ୍ତଦାଂଶ୍ଚୈବ ତଥା ଶସ୍ତ୍ରାବକାଶଦାନ୍ ।
ସନ୍ନିଧାତୃଂଶ୍ଚ ମୋଷସ୍ୟ ହନ୍ୟାଚ୍ଚୌରମିବେଶ୍ୱରଃ । ୨୭୮ ।

ଜାଣି ଶୁଣି ଗଣ୍ଠିକଟାମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ଅଗ୍ନି, ଅନ୍ନ, ଶସ୍ତ୍ର ଓ ସ୍ଥାନ ଦେବେ ଓ ଚୋରମାଲ ଆପଣା ନିକଟ ରଖିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗଣ୍ଠିକଟା ସ୍ୱରୂପ ରାଜା ଦଣ୍ଡ ଦେବେ ।

ତଡ଼ାଗଭେଦକଂ ହନ୍ୟାଦପ୍ସୁ ଶୁଦ୍ଧବଧେନ ବା ।
ତଦ୍ୱାପି ପ୍ରତିସଂସ୍କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଦାପ୍ୟସ୍ତୂତ୍ତମ ସାହସମ୍ । ୨୭୯ । *

ତଡ଼ାଗ ଭେଦକାରୀକୁ ଜଳରେ ବୁଡ଼ାଇ ବା ସିଧା ମାରି ପକାଇବ; ମାତ୍ର ଯଦି ସେ ତାହାକୁ ମରାମତି କରିଦିଏ ତେବେ ଉତ୍ତମ ସାହସ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

କୋଷ୍ଠାଗାରାୟୁଧାଗାରଦେବତାଗାରଭେଦକାନ୍ ।
ହସ୍ତ୍ୟଶ୍ୱରଥହର୍ତ୍ତୃଂଶ୍ଚ ହନ୍ୟାଦେବାବିଚାରୟନ୍ । ୨୮୦ ।

ଯେଉଁମାନେ ଅମାର, ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଓ ଯଜ୍ଞମଣ୍ଡପ ଭେଦ କରିବେ ଅଥବା ହାତୀ ଘୋଡ଼ା ରଥ ହରଣ କରିବେ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି ନ ବିଚାରି ବଧ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଯସ୍ତୁ ପୂର୍ବନିବିଷ୍ଟସ୍ୟ ତଡ଼ାଗସ୍ୟୋଦକଂ ହରେତ୍ ।
ଆଗମଂ ବାପ୍ୟପାଂ ଭିନ୍ଦ୍ୟାତ୍ସ ଦାପ୍ୟଃ ପୂର୍ବସାହସମ୍ । ୨୮୧ ।

ଯେ କେହି ସାଧାରଣଙ୍କ ଉପକାରାର୍ଥେ ବହୁକାଳରୁ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ତଡ଼ାଗର ଜଳକୁ ଏକାବେଳକେ ହରଣ କରେ ଅଥବା ଜଳାଗମର ବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦିଏ ସେ ପ୍ରଥମ ସାହସ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

ସମୁତ୍ସୃଜେଦ୍ରାଜମାର୍ଗେ ଯସ୍ତ୍ୱମେଧ୍ୟମନାପଦି ।
ସ ଦ୍ୱୌ କାର୍ଷାପଣୌ ଦଦ୍ୟାଦ୍‌ମେଧ୍ୟଞ୍ଚାଶୁ ଶୋଧୟେତ୍ । ୨୮୨ ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବେଗରହିତାବ କାଳରେ ରାଜମାର୍ଗରେ ମଇଳା ପକାଇବ ତାହାକୁ ଦୁଇ କାର୍ଷାପଣ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ତାହାଦ୍ୱାରା ଶୀଘ୍ର ମଇଳା କଢ଼ାଇବ ।

ଆପଦ୍‌ଗତୋଽଥବା ବୃଦ୍ଧୋ ଗର୍ଭିଣୀ ବାଳ ଏବ ବା ।
ପରିଭାଷଣମର୍ହନ୍ତି ତଚ୍ଚ ଶୋଧ୍ୟମିତି ସ୍ଥିତିଃ । ୨୮୩ ।

ପରନ୍ତୁ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ, ବୃଦ୍ଧ, ଗର୍ଭିଣୀ ବା ପିଲାହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଧମକାଇ ମଇଳା ପରିଷ୍କାର କରାଇବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ଏହାହିଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ଚିକିତ୍ସକାନାଂ ସର୍ବେଷାଂ ମିଥ୍ୟାପ୍ରଚରତାଂ ଦମଃ ।
ଅମାନୁଷେଷୁ ପ୍ରଥମୋ ମାନୁଷେଷୁ ତୁ ମଧ୍ୟମଂ । ୨୮୪ ।

---

* କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ଯଦ୍ୱାପି' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଘାଠ ନ ପଡ଼ି ଚିକିତ୍ସା କରି ଯେଉଁମାନେ ବିପରୀତ ଚିକିତ୍ସା କରନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବ, ଗୋରୁ ଘୋଡ଼ା ଆଦିର ବିପରୀତ ଚିକିତ୍ସାକାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ସାହସ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟର ବିପରୀତ ଚିକିତ୍ସାକାରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟମସାହସ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ସଂକ୍ରମଧ୍ୱଜଯଷ୍ଟୀନାଂ ପ୍ରତିମାନାଞ୍ଚ ଭେଦକଃ ।
ପ୍ରତିକୁର୍ଯ୍ୟାଚ୍ଚ ତତ୍ସର୍ବଂ ପଞ୍ଚଦଦ୍ୟାଚ୍ଛତାନି ଚ । ୨୮୫ ।

କାଷ୍ଠପ୍ରସ୍ତରାଦିର ପୋଲ, ପତାକାର ବାଉଁଶ ବା କାଠ ଏବଂ ପ୍ରତିମା ସବୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାଙ୍ଗିଦେବ ତାହାକୁ ପୁଣି ବନାଇ ଦେବ ଏବଂ ପାଞ୍ଚଶ ପଣ ଦଣ୍ଡଦେବ ।

ଅଦୂଷିତାନାଂ ଦ୍ରବ୍ୟାଣାଂ ଦୂଷଣେ ଭେଦନେ ତଥା ।
ମଣୀନାମପବେଧେ ଚ ଦଣ୍ଡଃ ପ୍ରଥମସାହସଃ । ୨୮୬ ।

ଅଦୂଷିତ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦୂଷିତ ବା ଭଗ୍ନ କଲେ ଏବଂ ମଣି ମୁକ୍ତାର ଅସ୍ଥାନ ଫୋଡ଼ିଲେ ପ୍ରଥମ ସାହସ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ।

ସମୈର୍ହି ବିଷମଂ ଯସ୍ତୁ ଚରେଦ୍‌ବୈ ମୂଲ୍ୟତୋଽପି ବା ।
ସମାପ୍ନୁୟାଦ୍ଦମଂ ପୂର୍ବଂ ନରୋ ମଧ୍ୟମମେବ ବା । ୨୮୭ ।

ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ସମାନବସ୍ତୁ ବା ସମାନ ମୂଲ୍ୟର ବସ୍ତୁ ସହିତ ଅସମାନ ବସ୍ତୁ ବା ଅସମାନ ମୂଲ୍ୟର ବସ୍ତୁ ଚଳାଏ ସେ ପ୍ରଥମ ସାହସ ଅଥବା ମଧ୍ୟମ ସାହସ ଦଣ୍ଡପାଇବ ।

ବନ୍ଧନାନି ଚ ସର୍ବାଣି ରାଜମାର୍ଗେ ନିବେଶୟେତ୍ ।
ଦୁଃଖିତା ଯତ୍ର ଦୃଶ୍ୟେରନ୍ ବିକୃତାଃ ପାପକାରିଣଃ । ୨୮୮ ।

କାରାଗାରାଦି ସକଳ ବନ୍ଧନଗୃହମାନ (ଜେଲଖାନା, ପାଗଲଖାନା, ଇତ୍ୟାଦି) ରାଜମାର୍ଗରେ ନିର୍ମାଣ କରିବ ଯେପରି କି ସମସ୍ତେ ଦୁଃଖିତ, ବିକୃତ ଓ ପାପକାରୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପାନ୍ତି ।

ପ୍ରାକାରସ୍ୟ ଚ ଭେତ୍ତାରଂ ପରିଖାଣାଞ୍ଚ ପୂରକମ୍ ।
ଦ୍ୱାରାଣାଞ୍ଚୈବ ଭଙ୍‌କ୍ତାରଂ କ୍ଷିପ୍ରମେବ ପ୍ରବାସୟେତ୍ । ୨୮୯ ।

ପ୍ରାକାରଭେଦକ, ପରିଖାପୂରକ ଓ ଦ୍ୱାରଭଗ୍ନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ନିର୍ବାସିତ କରିବ ।

ଅଭିଚାରେଷୁ ସର୍ବେଷୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟୋ ଦ୍ୱିଶତୋ ଦମଃ ।
ମୂଳ କର୍ମଣି ଚାନାପ୍ତେଃ କୃତ୍ୟାସୁ ବିବିଧାସୁ ଚ । ୨୯୦ ।

(ମାରଣ, ଉଚ୍ଚାଟନ, ବଶୀକରଣାଦି) ଅଭିଚାର ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ବିବିଧରୂପେ ଚଳାଏ ତହିଁରେ ଯାହା ପ୍ରତି ତାହା ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ ସେ ମରି ନ ଗଲେ ଦୁଇଶତ ପଣ ଦଣ୍ଡ ହେବ । (ମରିଗଲେ ମନୁଷ୍ୟ ମାରିବା ଦଣ୍ଡ) ।

ଅବୀଜବିକ୍ରୟୀ ଚୈବ ବୀଜୋତ୍କୃଷ୍ଟଂ ତଥୈବ ଚ ।
ମର୍ଯ୍ୟାଦାଭେଦକଶ୍ଚୈବ ବିକୃତଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଦ୍‌ବଧମ୍ । ୨୯୧ ।

ଅବୀଜକୁ ଯେ ବୀଜବୋଲି ବିକ୍ରୟ କରେ ତଥା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବୀଜକୁ ଅପକୃଷ୍ଟ ବୀଜସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ ବିକେ ଏବଂ ଗ୍ରାମନଗରର ସୀମା ନଷ୍ଟ କରେ ସେ ନାସାଚ୍ଛେଦନାଦି ବିକୃତର ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ।

ସର୍ବକଣ୍ଟକପାପିଷ୍ଠଂ ହେମକାରନ୍ତୁ ପାର୍ଥିବଃ ।
ପ୍ରବର୍ତ୍ତମାନମନ୍ୟାୟେ ଛେଦୟେଲ୍ଲବଶଃ କ୍ଷୁରୈଃ । ୨୯୨ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେତେ କଣ୍ଟକ ପାପୀ ଅଛନ୍ତି ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାପିଷ୍ଠ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାରକୁ ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ (ସୁନାଚୋରି)ରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଦେଖିଲେ ରାଜା କ୍ଷୁରଦ୍ୱାରା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟିବ ।

ସୀତାଦ୍ରବ୍ୟାପହରଣେ ଶସ୍ତ୍ରାଣାମୌଷଧସ୍ୟ ଚ ।
କାଳମାସାଦ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଂ ଚ ରାଜା ଦଣ୍ଡଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ । ୨୯୩ ।

ହଳ ଇତ୍ୟାଦି କୃଷିଦ୍ରବ୍ୟ, ଶସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଔଷଧ ଚୋରି କଲେ ସମୟ ଓ ଅପରାଧ ବୁଝି କରି ରାଜା ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରିବ ।

ସ୍ୱାମ୍ୟମାତ୍ୟୌ ପୁରଂ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ କୋଶଦଣ୍ଡୌ ସୁହୃତ୍ତଥା ।
ସପ୍ତ ପ୍ରକୃତୟୋ ହ୍ୟେତାଃ ସପ୍ତାଙ୍ଗଂ ରାଜ୍ୟମୁଚ୍ୟତେ । ୨୯୪ ।

ରାଜା, ମନ୍ତ୍ରୀ, ନଗର, ରାଜ୍ୟ, କୋଷ, ଦଣ୍ଡ ଓ ମିତ୍ର ଏହି ସାତପ୍ରକୃତିବିଶିଷ୍ଟ ଥିବାରୁ ରାଜ୍ୟକୁ ସପ୍ତାଙ୍ଗ କୁହାଯାଏ ।

ସପ୍ତାନାଂ ପ୍ରକୃତୀନାଂ ତୁ ରାଜ୍ୟସ୍ୟାସାଂ ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।
ପୂର୍ବଂ ପୂର୍ବଂ ଗୁରୁତରଂ ଜାନୀୟାଦ୍ ବ୍ୟସନଂ ମହତ୍ । ୨୯୫ ।

ପ୍ରକୃତିପଦବାଚ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଏହି ସପ୍ତାଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରୁ ଯଥାକ୍ରମେ ପୂର୍ବ ପୂର୍ବ ଅଙ୍ଗର ବିନାଶ ଗୁରୁତର ମହତ୍ ବ୍ୟସନ ଜାଣିବ ।

ସପ୍ତାଙ୍ଗସ୍ୟେହ ରାଜ୍ୟସ୍ୟ ବିଷ୍ଟବ୍ଧସ୍ୟ ତ୍ରିଦଣ୍ଡବତ୍ ।
ଅନ୍ୟୋନ୍ୟଗୁଣବୈଶେଷ୍ୟାନ୍ନ କିଞ୍ଚିଦତିରିଚ୍ୟତେ । ୨୯୬ ।

ଯତିର ତ୍ରିଦଣ୍ଡ ପରି ଏହି ପୃଥିବୀରାଜ୍ୟରେ ସପ୍ତାଙ୍ଗର ଗୁଣବିଶେଷଜନିତ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ପରସ୍ପରରେ ନାହିଁ (ଅର୍ଥାତ୍ ଏକଅନ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସହାୟ ନ ଥିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ) ।

ତେଷୁ ତେଷୁ ତୁ କୃତ୍ୟେଷୁ ତତ୍ତଦଙ୍ଗଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ ।
ଯେନ ଯତ୍ସାଧ୍ୟତେ କାର୍ଯ୍ୟଂ ତତ୍ତସ୍ମିନ୍ ଶ୍ରେଷ୍ଠମୁଚ୍ୟତେ । ୨୯୭ ।

ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ଯେଉଁକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେହି ଅଙ୍ଗକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲାଯିବ ।

ଚାରେଣୋତ୍ସାହଯୋଗେନ କ୍ରିୟୟୈବ ଚ କର୍ମଣାମ୍ ।
ସ୍ୱଶକ୍ତିଂ ପରଶକ୍ତିଞ୍ଚ ନିତ୍ୟଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ମହୀପତିଃ । ୨୯୮ ।

ଚରମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହଦେବା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନାଦ୍ୱାରା ରାଜା ସର୍ବଦା ସ୍ୱଶକ୍ତି ଏବଂ ଶତ୍ରୁର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅବଗତ ହେବ ।

ପୀଡ଼ନାନି ଚ ସର୍ବାଣି ବ୍ୟସନାନି ତଥୈବ ଚ ।
ଆରଭେତ ତତଃ କାର୍ଯ୍ୟଂ ସଞ୍ଚିନ୍ତ୍ୟ ଗୁରୁଲାଘବମ୍ । ୨୯୯ ।

ଦୁର୍ଭିକ୍ଷମଡ଼କାଦି ପୀଡ଼ା ଓ କାମକ୍ରୋଧଜନିତ ଦୁଃଖମାନ ଦେଖି ତେବେ ଶତ୍ରୁସଙ୍ଗେ ସନ୍ଧିବିଗ୍ରହାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁଲଘୁ ବିବେଚନା ପୂର୍ବକ ଆରମ୍ଭ କରିବ ।

ଆରଭେତୈବ କର୍ମାଣି ଶ୍ରାନ୍ତଃ ଶ୍ରାନ୍ତଃ ପୁନଃ ପୁନଃ ।
କର୍ମାଣ୍ୟାରଭମାଣଂ ହି ପୁରୁଷଂ ଶ୍ରୀର୍ନିଷେବତେ । ୩୦୦ ।

ରାଜ୍ୟରକ୍ଷାଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାରମ୍ବାର ଶ୍ରାନ୍ତହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କ୍ଷାନ୍ତ ନହୋଇ ପୁନଃ ପୁନଃ କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ କରିବ, କାରଣ କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭକାରୀ ପୁରୁଷକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମିଳେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କୃତଂ ତ୍ରେତା ଯୁଗଞ୍ଚୈବ ଦ୍ୱାପରଂ କଳିରେବ ଚ ।
ରାଜ୍ଞୋ ବୃତ୍ତାନି ସର୍ବାଣି ରାଜା ହି ଯୁଗମୁଚ୍ୟତେ । ୩୦୧ ।

ସତ୍ୟ, ତ୍ରେତା, ଦ୍ୱାପର ଓ କଳିଯୁଗ ଏସବୁ ରାଜାମାନଙ୍କର ଚେଷ୍ଟା ଏବଂ ରାଜାକୁ ଯୁଗ ବୋଲଯାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜାର କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟରେ ସତ୍ୟ, ତ୍ରେତା, ଦ୍ୱାପର ଓ କଳିଯୁଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରାଏ ।

କଳିଃ ପ୍ରସୁପ୍ତୋ ଭବତି ସ ଜାଗ୍ରଦ୍ଦ୍ୱାପରଂ ଯୁଗମ୍ ।
କର୍ମସ୍ୱଭ୍ୟୁଦ୍ୟତସ୍ତ୍ରେତା ବିଚରଂସ୍ତୁ କୃତଂ ଯୁଗମ୍ । ୩୦୨ ।

ଯେତେବେଳେ ରାଜା ପ୍ରକୃତିପୁଞ୍ଜର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧିପ୍ରତି ଆଖିବୁଜି ଶୋଇରହେ, ସେତେବେଳେ କଳିଯୁଗ, ଯେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟପ୍ରତି ଜାଗ୍ରତ ସେତେବେଳେ ଦ୍ୱାପର, ଯେତେବେଳେ ରାଜକର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ସେତେବେଳେ ତ୍ରେତା ଏବଂ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ପୂର୍ବକ ବିଚରଣ କଲେ ସତ୍ୟଯୁଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୁଏ ।

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାର୍କସ୍ୟ ବାୟୋଶ୍ଚ ଯମସ୍ୟ ବରୁଣସ୍ୟ ଚ ।
ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାଗ୍ନେଃ ପୃଥିବ୍ୟାଶ୍ଚ ତେଜୋବୃତ୍ତଂ ନୃପଶ୍ଚରେତ୍ । ୩୦୩ ।

ଇନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବାୟୁ, ଯମ, ବରୁଣ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଅଗ୍ନି ଓ ପୃଥିବୀର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରୂପ କର୍ମାଚରଣ ରାଜା କରିବ ।

ବାର୍ଷିକାଂଶ୍ଚତୁରୋ ମାସାନ୍ ଯଥେନ୍ଦ୍ରୋଽଭିପ୍ରବର୍ଷତି ।
ତଥାଭିବର୍ଷେତ୍ ସ୍ୱଂ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ କାମୈରିନ୍ଦ୍ରବ୍ରତଂ ଚରନ୍ । ୩୦୪ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଯେପରି ପ୍ରତିବର୍ଷ ଚାରିମାସ ବର୍ଷାକରେ ସେହିପରି ଇନ୍ଦ୍ରବ୍ରତାଚାରୀ ରାଜା ସ୍ୱରାଜ୍ୟରେ ବାଞ୍ଛିତ ପଦାର୍ଥମାନ ବର୍ଷା କରିବ ।

ଅଷ୍ଟୌ ମାସାନ୍ ଯଥାଦିତ୍ୟସ୍ତୋୟଂ ହରତି ରଶ୍ମିଭିଃ ।
ତଥା ହରେତ୍କରଂ ରାଷ୍ଟ୍ରାନ୍ନିତ୍ୟ ମର୍କବ୍ରତଂ ହି ତତ୍ । ୩୦୫ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଠମାସ କିରଣଦ୍ୱାରା ଜଳଆକର୍ଷଣ କଲାପରି ରାଜା ରାଜ୍ୟରୁ କରନେବ ଏବଂ ତାହାହିଁ ନିତ୍ୟ ଅର୍କବ୍ରତ ।

ପ୍ରବିଶ୍ୟ ସର୍ବଭୂତାନି ଯଥା ଚରତି ମାରୁତଃ ।
ତଥା ଚାରୈଃ ପ୍ରବେଷ୍ଟବ୍ୟଂ ବ୍ରତମେତଦ୍ଧି ମାରୁତମ୍ । ୩୦୬ ।

ବାୟୁ ଯେପରି ମନୁଷ୍ୟାଦି ସର୍ବଭୂତରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ବିଚରଣ କରେ ସେହିପରି ରାଜା ଦୂତଦ୍ୱାରା ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କର ଚରିତ୍ରବୃତ୍ତାନ୍ତ ଅବଗତ ହେବ, ଏହାହିଁ ମାରୁତ ବ୍ରତ ।

ଯଥା ଯମଃ ପ୍ରିୟଦ୍ୱେଷ୍ୟୌ ପ୍ରାପ୍ତେ କାଳେ ନିୟଚ୍ଛତି ।
ତଥା ରାଜ୍ଞା ନିୟନ୍ତବ୍ୟାଃ ପ୍ରଜା ସ୍ତଦ୍ଧି ଯମ ବ୍ରତମ୍ । ୩୦୭ ।

ଯମ (ମୃତ୍ୟୁ ବା ପରମାତ୍ମା) ଯେପରି ପ୍ରାପ୍ତକାଳରେ ମିତ୍ର ଶତ୍ରୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟାଏ ସେହିପରି ରାଜା ଶତ୍ରୁମିତ୍ର ବିବେଚନା ନ କରି ଅପରାଧୀ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ପହଞ୍ଚାଇବ, ଏହାହିଁ ଯମବ୍ରତ ।

ବରୁଣେନ ଯଥା ପାଶୈର୍ବଦ୍ଧ ଏବାଭିଦୃଶ୍ୟତେ ।
ତଥା ପାପାନ୍ନିଗୃହ୍ଣୀୟାଦ୍ ବ୍ରତମେତଦ୍ଧି ବାରୁଣମ୍ । ୩୦୮ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେପରି ବରୁଣ (ଜଳ) ପ୍ରାଣିମାତ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରାଣହାରୀ ଦଣ୍ଡରୂପେ ପାଶବଦ୍ଧ ରଖିଥିବା ଦେଖାଯାଏ ସେହିପରି ପାପିମାନଙ୍କୁ ନିଗ୍ରହ କରିବ, ଏହାହିଁ ବରୁଣବ୍ରତ ।

ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଂ ଯଥାଚନ୍ଦ୍ରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ହୃଷ୍ୟନ୍ତି ମାନବାଃ ।
ତଥା ପ୍ରକୃତୟୋ ଯସ୍ମିନ୍ ସ ଚାନ୍ଦ୍ରବ୍ରତିକୋ ନୃପଃ । ୩୦୯ ।

ଯେପରି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖି ଲୋକେ ହୃଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ସେହି ପ୍ରକୃତିପୁଞ୍ଜ ଯେଉଁ ରାଜାଠାରେ ହର୍ଷାନ୍ୱିତ ସେହି ରାଜା ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକୃତିବିଶିଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ।

ପ୍ରତାପଯୁକ୍ତସ୍ତେଜସ୍ୱୀ ନିତ୍ୟଂ ସ୍ୟାତ୍ପାପକର୍ମସୁ ।
ଦୁଷ୍ଟସାମନ୍ତହିଂସ୍ରଶ୍ଚ ତଦାଗ୍ନେୟଂ ବ୍ରତଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୩୧୦ ।

ରାଜା ପାପକାରୀ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରତାପଯୁକ୍ତ ଏବଂ ନିତ୍ୟ ତେଜସ୍ୱୀ ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହିଂସାଶାଳୀ ହେଲେ ତେତେବେଳେ ରାଜାଙ୍କୁ ଅଗ୍ନେୟବ୍ରତାବଲମ୍ବୀ ବୋଲି ।

ଯଥା ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ଧରା ଧାରୟତେ ସମମ୍ ।
ତଥା ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ବିଭ୍ରତଃ ପାର୍ଥିବଂ ବ୍ରତମ୍ । ୩୧୧ ।

ପୃଥିବୀ ଯେପରି ସକଳ ଭୂତକୁ ସମାନଭାବରେ ଧାରଣ କରିଅଛି ପାର୍ଥିବବ୍ରତଧାରୀ ରାଜା ସେହିପରି ସକଳ ପ୍ରାଣିଙ୍କୁ ପାଳନ-ପୋଷଣ କରିବେ ।

ଏତୈରୁପାୟୈରନ୍ୟୈଶ୍ଚ ଯୁକ୍ତୋ ନିତ୍ୟମତନ୍ଦ୍ରିତଃ ।
ସ୍ତେନାନ୍ ରାଜା ନିଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ ସ୍ୱରାଷ୍ଟ୍ରେ ପର ଏବ ଚ । ୩୧୨ ।

ଏହି ସବୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଉପାୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସର୍ବଦା ଆଳସ୍ୟରହିତ ରାଜା ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ଏବଂ ପଳାଇଯାଇ) ପରରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ଚୋରମାନଙ୍କୁ ନିଗ୍ରହ କରିବ ।

ପରାମପ୍ୟାପଦଂ ପ୍ରାପ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ନ ପ୍ରକୋପୟେତ୍ ।
ତେ ହ୍ୟେନଂ କୁପିତା ହନ୍ୟୁଃ ସଦ୍ୟଃ ସବଳବାହନମ୍ । ୩୧୩ ।

[କୋଣକ୍ଷପ୍ୟାଦ) ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଦ ପାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୋପିତ କରିବ ନାହିଁ କାରଣ ସେମାନେ ରୁଷ୍ଟ ହେଲେ ରାଜା ଶୀଘ୍ର ବଳବାହନ ସହିତ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । (ସାଧାରଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ ବିଦ୍ୟା ଓ ବିଦ୍ୱାନ ବିରୋଧୀ ରାଜା ବହୁକାଳ ରାଜ୍ୟ କରିପାରେ ନାହିଁ ।)

ଯୈଃ କୃତଃ ସର୍ବଭକ୍ଷୋଽଗ୍ନିରପେୟଶ୍ଚ ମହୋଦଧିଃ ।
କ୍ଷୟୀ ଚାପ୍ୟାୟିତଃ ସୋମଃ କୋ ନ ନଶ୍ୟେତ୍ ପ୍ରକୋପ୍ୟତାନ୍ । ୩୧୪ ।

ଯେଉଁମାନେ ଅଗ୍ନିକୁ ସର୍ବଭକ୍ଷ ଓ ସମୁଦ୍ରକୁ (ଲୁଣିଆ) ଅପେୟଜଳଶାଳୀ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ କ୍ଷୟକରି ପୁଣି ପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ରୁଷ୍ଟ କଲେ କିଏ ନଷ୍ଟ ନ ହୁଏ ।

ଲୋକାନନ୍ୟାନ୍ ସୃଜେୟୁର୍ୟେ ଲୋକପାଳାଂଶ୍ଚ କୋପିତାଃ ।
ଦେବାନ୍ କୁର୍ୟୁରଦେବାଂଶ୍ଚ କଃ କ୍ଷିଣ୍ୱଂସ୍ତାନ୍ ସମୃଧ୍ନୁୟାତ୍ । ୩୧୫ ।

ଯେଉଁମାନେ କୋପିତ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଲୋକସବୁ ଓ ଲୋକପାଳମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିପାରନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଅଦେବ କରିପାରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ପୀଡ଼ନ କରି କିଏ ଉନ୍ନତି ଲାଭ କରିପାରେ ।

ଯାନୁପାଶ୍ରିତ୍ୟ ତିଷ୍ଠନ୍ତି ଲୋକା ଦେବାଶ୍ଚ ସର୍ବଦା ।
ବ୍ରହ୍ମ ଚୈବ ଧନଂ ଯେଷାଂ କୋ ହିଂସ୍ୟାତ୍ତାନ୍ ଜିଜୀବିଷୁଃ । ୩୧୬ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲୋକମାନେ ଓ ଦେବତାମାନେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ବେଦ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଧନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି କେଉଁ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କ ହିଂସା କରିବ ?

ଅବିଦ୍ୱାଂଶ୍ଚୈବ ବିଦ୍ୱାଂଶ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୈବତଂ ମହତ୍ ।
ପ୍ରଣୀତଶ୍ଚାପ୍ରଣୀତଶ୍ଚ ଯଥାଗ୍ନିର୍ଦୈବତଂ ମହତ୍ । ୩୧୭ ।

ସଂସ୍କୃତ ଓ ଅସଂସ୍କୃତ ଉଭୟ ଅଗ୍ନି ଯେପରି ମହାନ୍ ଦେବତା ସେହିପରି ମୂର୍ଖ ଓ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମହାନ୍ ଦେବତା ।

ଶ୍ମଶାନେଷ୍ୱପି ତେଜସ୍ୱୀ ପାବକୋ ନୈବ ଦୁଷ୍ୟତି ।
ହୂୟମାନଶ୍ଚ ଯଜ୍ଞେଷୁ ଭୂୟ ଏବାଭିବର୍ଦ୍ଧତେ । ୩୧୮ ।

ମହାତେଜା ଅଗ୍ନି ଶ୍ମଶାନମାନଙ୍କରେ (ଶବ ପୋଡ଼ାଇ) ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଅପବିତ୍ର ହୁଏନାହିଁ ବରଂ ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳମାନଙ୍କରେ ଆହୁତ ହୋଇ ପୁଣି ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଏବଂ ଯଦ୍ୟପ୍ୟନିଷ୍ଟେଷୁ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ସର୍ବକର୍ମସୁ ।
ସର୍ବଥା ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ପୂଜ୍ୟାଃ ପରମଂ ଦୈବତଂ ହି ତତ୍ । ୩୧୯ । *

ଏହିପରି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ନିନ୍ଦିତ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସମସ୍ତଙ୍କର ପୂଜ୍ୟ ଅଟନ୍ତି କାରଣ ସେ ମହାନ୍ ଦେବତା ।

କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟାତିପ୍ରବୃଦ୍ଧସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ପ୍ରତି ସର୍ବଶଃ ।
ବ୍ରହ୍ମୈବ ସନ୍ନିୟନ୍ତୃ ସ୍ୟାତ୍କ୍ଷତ୍ରଂ ହି ବ୍ରହ୍ମସମ୍ଭବମ୍ । ୩୨୦ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟ ଅତିବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ପୀଡ଼ା ଦେବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତାକୁ ଶାସନ କରିବେ କାରଣ ବ୍ରାହ୍ମଣକର୍ତ୍ତୃକ (ସଂସ୍କାରଦ୍ୱାରା) କ୍ଷତ୍ରିୟର ଜନ୍ମ ।

ଅଦ୍ଭ୍ୟୋଽଗ୍ନିର୍ବ୍ରହ୍ମତଃ କ୍ଷତ୍ରମଶ୍ମନୋ ଲୋହମୁତ୍ଥିତମ୍ ।
ତେଷାଂ ସର୍ବତ୍ରଗଂ ତେଜଃ ସ୍ୱାସୁ ଯୋନିଷୁ ଶାମ୍ୟତି । ୩୨୧ ।

ଜଳରୁ ଅଗ୍ନି, ବ୍ରାହ୍ମଣରୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଏବଂ ପଥରରୁ ଲୁହାର ଉତ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବତ୍ରଗାମୀ ତେଜ ନିଜ ଯୋନି (ଅର୍ଥାତ୍ ଜଳ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ପଥର) ରେ ଶାନ୍ତ ହୁଏ ।

ନା ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରମୃଧ୍ନୋତି ନାକ୍ଷତ୍ରଂ ବ୍ରହ୍ମ ବର୍ଦ୍ଧତେ ।
ବ୍ରହ୍ମକ୍ଷତ୍ରଞ୍ଚ ସମ୍ପୃକ୍ତ ମିହ ଚାମୁତ୍ର ବର୍ଦ୍ଧତେ । ୩୨୨ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣରହିତ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ନ ପାରେ ଏବଂ କ୍ଷତ୍ରିୟରହିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ନ ପାରେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ମିଳି ରହିଥିଲେ ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳର ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହୁଏ ।

ଦତ୍ତ୍ୱା ଧନନ୍ତୁ ବିପ୍ରେଭ୍ୟଃ ସର୍ବଦଣ୍ଡସମୁତ୍ଥିତମ୍ ।
ପୁତ୍ରେ ରାଜ୍ୟଂ ସମାସୃଜ୍ୟ କୁର୍ବୀତ ପ୍ରାୟଣଂ ରଣେ । ୩୨୩ ।

ମୃତ୍ୟୁକାଳ ଆସନ୍ନ ହେଲେ ରାଜା ଦଣ୍ଡଲବ୍ଧ ସମୁଦାୟ ଧନ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଦାନ କରି ପୁତ୍ରକୁ ରାଜ୍ୟ ସମର୍ପଣ ପୂର୍ବକ ଅନ୍ତ୍ୟକାଳରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବ (ଅର୍ଥାତ୍ ଯୋଗନିବିଷ୍ଟ ହୋଇ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିବ) ।

---

*—୩୧୪ ଠାରୁ ୩୧୯ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏବଂ ଚରନ୍ ସଦା ଯୁକ୍ତୋ ରାଜଧର୍ମେଷୁ ପାର୍ଥିବଃ ।
ହିତେଷୁ ଚୈବ ଲୋକସ୍ୟ ସର୍ବାନ୍ ଭୃତ୍ୟାନ୍ନିଯୋଜୟେତ୍ ।୩୨୪।

ରାଜଧର୍ମରେ ସର୍ବଦା ବ୍ୟାପୃତ ରହି ଏହିପରି ଆଚରଣ କରି ଲୋକହିତରେ ସମସ୍ତ ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବ ।

ଏଷୋଽଖିଳଃ କର୍ମବିଧିରୁକ୍ତୋ ରାଜ୍ଞଃ ସନାତନଃ ।
ଇମଂ କର୍ମବିଧିଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ କ୍ରମଶୋ ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରୟୋଃ ।୩୨୫।

ରାଜାର ସମଗ୍ର ସନାତନ ଏହି କର୍ମବିଧି ବୋଲି ଗଲା, ଏବେ ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର-ମାନଙ୍କର କର୍ମବିଧି ଏହା କ୍ରମଶଃ ଅବଗତ ହୁଅ ।

ବୈଶ୍ୟସ୍ତୁ କୃତସଂସ୍କାରଃ କୃତ୍ୱା ଦାରପରିଗ୍ରହମ୍ ।
ବାର୍ତ୍ତାୟାଂ ନିତ୍ୟଯୁକ୍ତଃ ସ୍ୟାତ୍ପଶୂନାଂ ଚୈବ ରକ୍ଷଣେ ।୩୨୬।

ଉପନୟନାଦି ସଂସ୍କାର ହେଲାପରେ ବୈଶ୍ୟ ବିବାହ ହୋଇ ବାଣିଜ୍ୟବ୍ୟାପାର ଓ ପଶୁପାଳନରେ ସର୍ବଦା ନିଯୁକ୍ତ ରହିବ ।

ପ୍ରଜାପତିର୍ହି ବୈଶ୍ୟାୟ ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ପରିଦଦେ ପଶୂନ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାୟ ଚ ରାଜ୍ଞେ ଚ ସର୍ବାଃ ପରିଦଦେ ପ୍ରଜାଃ ।୩୨୭।

ପ୍ରଜାପତି ପଶୁମାନ ସୃଷ୍ଟି କରି (ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ) ବୈଶ୍ୟକୁ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ରାଜାକୁ ରକ୍ଷାର୍ଥ ପ୍ରଜାସମୂହ ଦେଇଥିଲେ ।

ନ ଚ ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ କାମଃ ସ୍ୟାନ୍ନ ରକ୍ଷେୟଂ ପଶୂନିତି ।
ବୈଶ୍ୟେ ଚେଚ୍ଛତି ନାନ୍ୟେନ ରକ୍ଷିତବ୍ୟାଃ କଥଞ୍ଚନ ।୩୨୮।

ପଶୁ ରକ୍ଷା ନ କରିବା ବୈଶ୍ୟର ଇଚ୍ଛା ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ଏବଂ ବୈଶ୍ୟ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଦ୍ୱାରା ପଶୁରକ୍ଷା କରାଇବା ଉଚିତ ନୁହେ ।

ମଣିମୁକ୍ତାପ୍ରବାଳାନାଂ ଲୌହାନାଂ ତାନ୍ତବସ୍ୟ ଚ ।
ଗନ୍ଧାନାଞ୍ଚ ରସାନାଞ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଦର୍ଘବଳାବଳମ୍ ।୩୨୯।

ମଣି, ମୁକ୍ତା, ପ୍ରବାଳ, ଲୌହ, ବସ୍ତ୍ର, ଗନ୍ଧ ଓ ଲବଣାଦିର ମୂଲ୍ୟ ଏବଂ ଭଲମନ୍ଦ ବୈଶ୍ୟ ଅବଗତ ହେବ ।

ବୀଜାନାମୁପ୍ତିବିଚ୍ଚ ସ୍ୟାତ୍ କ୍ଷେତ୍ରଦୋଷଗୁଣସ୍ୟ ଚ ।
ମାନଯୋଗଞ୍ଚ ଜାନୀୟାତ୍ତୁଳାଯୋଗାଂଶ୍ଚ ସର୍ବଶଃ ।୩୩୦।

ବୀଜ ବୁଣିବାର ବିଧି ଜାଣିବା, କ୍ଷେତ୍ରର ଦୋଷଗୁଣର ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିବା ଏବଂ ସକଳ ପ୍ରକାର ମାପ କରିବା ଓ ଓଜନ କରିବାର ଜ୍ଞାନ ବୈଶ୍ୟର ଥିବା ଉଚିତ ।

ସାରାସାରଞ୍ଚ ଭାଣ୍ଡାନାଂ ଦେଶାନାଞ୍ଚ ଗୁଣାଗୁଣାନ୍ ।
ଲାଭାଲାଭଞ୍ଚ ପଣ୍ୟାନାଂ ପଶୂନାଂ ପରିବର୍ଦ୍ଧନମ୍ ।୩୩୧।

ବନ୍ଧେସ୍ଥ ବସ୍ତାଜନ ଇତ୍ୟାଦିର *ସାରାସାରତ୍ୱ, ଦେଶମାନଙ୍କର ଗୁଣାଗୁଣ (କେଉଁ ଦେଶରେ କେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ କ'ଣ ଦରରେ ମିଳେ ଇତ୍ୟାଦି), ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ଲାଭାଲାଭ ଏବଂ ପଶୁବୃଦ୍ଧିର ଉପାୟ ଜାଣି ରଖିବା ବୈଶ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଭୃତ୍ୟାନାଞ୍ଚ ଭୃତିଂ ବିଦ୍ୟାଦ୍ଭାଷାଶ୍ଚ ବିବିଧା ନୃଣାମ୍ ।
ଦ୍ରବ୍ୟାଣାଂ ସ୍ଥାନଯୋଗାଂଶ୍ଚ କ୍ରୟବିକ୍ରୟମେବ ଚ ।୩୩୨।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କର ବେତନ, ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା, ମାଲ ରଖିବାର ବିଧି ଓ କ୍ରୟବିକ୍ରୟର ଢଙ୍ଗ ବୈଶ୍ୟର ଜାଣିବା ଉଚିତ।

ଧର୍ମେଣ ଚ ଦ୍ରବ୍ୟବୃଦ୍ଧୌ ବାତିଷ୍ଠେତ୍ ଯତ୍ନମୁତ୍ତମମ୍ ।
ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚ ସର୍ବଭୂତାନାମନ୍ନମେବ ପ୍ରଯତ୍ନତଃ ।୩୩୩।

(ବୈଶ୍ୟ) ଧର୍ମରେ ଧନବୃଦ୍ଧି କରିବା ସକାଶେ ଉତ୍ତମ ଯତ୍ନକରିବ ଏବଂ ଯତ୍ନ ପୂର୍ବକ ସକଳ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ନ ଦେବ।

ବିପ୍ରାଣାଂ ବେଦବିଦୁଷାଂ ଗୃହସ୍ଥାନାଂ ଯଶସ୍ୱିନାମ୍ ।
ଶୁଶ୍ରୂଷୈବ ତୁ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ଧର୍ମୋ ନୈଃଶ୍ରେୟସଃ ପରଃ ।୩୩୪।

ବେଦଜ୍ଞ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଗୃହସ୍ଥ ଯଶସ୍ୱୀ ବିପ୍ରମାନଙ୍କର ସେବାହିଁ ଶୂଦ୍ରର ପରମ ସୁଖଦାୟକ ଧର୍ମ ଅଟେ।

ଶୁଚିରୁତ୍କୃଷ୍ଟଶୁଶ୍ରୂଷୁର୍ମୃଦୁବାଗନହଙ୍କୃତଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାଦ୍ୟାଶ୍ରୟୋ ନିତ୍ୟମୁତ୍କୃଷ୍ଟାଂ ଜାତିମଶ୍ନୁତେ ।୩୩୫।

ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତର ଶୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଜାତିର ସେବାକାରୀ, ମିଷ୍ଟଭାଷୀ, ନିରହଙ୍କାର ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦିର ନିତ୍ୟ ଆଶ୍ରିତ ଶୂଦ୍ର ଉତ୍କୃଷ୍ଟଜାତିତ୍ୱକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ।

ଏଷୋଽନାପଦି ବର୍ଣ୍ଣାନାମୁକ୍ତଃ କର୍ମବିଧିଃ ଶୁଭଃ ।
ଆପଦ୍ୟପି ହି ଯସ୍ତେଷାଂ କ୍ରମଶସ୍ତନ୍ନିବୋଧତ ।୩୩୬।

ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ବର୍ଣ୍ଣଚତୁଷ୍ଟୟର ଅନାପଦକାଳର ଏହି କର୍ମବିଧି ଉକ୍ତହେଲା, ଏବେ ଆପଦ କାଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଯେ କର୍ମ ସେ ସବୁ କ୍ରମଶଃ ଶୁଣ।

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ।

ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ।

ଅଧୀୟୀରଂସ୍ତ୍ରୟୋ ବର୍ଣ୍ଣାଃ ସ୍ୱକର୍ମସ୍ଥା ଦ୍ୱିଜାତୟଃ ।
ପ୍ରବ୍ରୂୟାଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତେଷାଂ ନେତରାବିତି ନିଶ୍ଚୟଃ । ୧ ।

ସ୍ୱକର୍ମରେ ସ୍ଥିତ ଦ୍ୱିଜାତି (ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ) ତିନିବର୍ଣ୍ଣ (ବେଦ) ପଢ଼ିବେ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବେ, ଇତର (କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ) ପଢ଼ାଇବେ ନାହିଁ ଏହା ନିଶ୍ଚିତ।

ସର୍ବେଷାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବିଦ୍ୟାଦ୍ବୃତ୍ତ୍ୟୁପାୟାନ୍ ଯଥାବିଧି ।
ପ୍ରବ୍ରୂୟାଦିତରେଭ୍ୟଶ୍ଚ ସ୍ୱୟଂ ଚୈବ ତଥା ଭବେତ୍ ।୨।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସକଳବର୍ଣ୍ଣର ଜୀବନୋପାୟମାନ ଯଥାବିଧି ଅବଗତ ହେବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେବ ଆପେ ସେହିରୂପ ଆଚରଣ କରିବ।

ବୈଶେଷ୍ୟାତ୍ ପ୍ରକୃତିଶ୍ରୈଷ୍ଠ୍ୟାନ୍ନିୟମସ୍ୟ ଚ ଧାରଣାତ୍ ।
ସଂସ୍କାରସ୍ୟ ବିଶେଷାଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପ୍ରଭୁଃ । ୩ ।

(ବେଦାଧ୍ୟୟନାଧ୍ୟାପନାଦିରେ) ବିଶେଷତା, ପ୍ରକୃତିଗତଶ୍ରେଷ୍ଠତା, ନିୟମଧାରଣ ଓ ଉପନୟନାଦି ସଂସ୍କାରର ଆଧିକ୍ୟରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବୈଶ୍ୟସ୍ତ୍ରୟୋ ବର୍ଣ୍ଣା ଦ୍ୱିଜାତୟଃ ।
ଚତୁର୍ଥ ଏକଜାତିସ୍ତୁ ଶୂଦ୍ରୋ ନାସ୍ତି ତୁ ପଞ୍ଚମଃ । ୪ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ ଏ ତିନିବର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱିଜାତି ମାତ୍ର ଚତୁର୍ଥ ଶୂଦ୍ରଏକ-ଜାତି— ତଦ୍ଭିନ୍ନ ପଞ୍ଚମ ବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ ।

ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣେଷୁ ତୁଲ୍ୟାସୁ ପତ୍ନୀଷ୍ୱକ୍ଷତଯୋନିଷୁ ।
ଆନୁଲୋମ୍ୟେନ ସମ୍ଭୂତା ଜାତ୍ୟା ଜ୍ଞେୟାସ୍ତ ଏବ ତେ । ୫ ।

ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କରେ ସମାନବର୍ଣ୍ଣର ଅକ୍ଷତଯୋନି ପତ୍ନୀର ଗର୍ଭରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣର ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପତ୍ନୀ କ୍ଷତ୍ରିୟର କ୍ଷତ୍ରିୟାପତ୍ନୀ ଇତ୍ୟାଦି କ୍ରମରେ ଜାତ ସନ୍ତାନ ସେହି ଜାତିର ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀଷ୍ୱନନ୍ତରଜାତାସୁ ଦ୍ୱିଜୈରୁତ୍ପାଦିତାନ୍ ସୁତାନ୍ ।
ସଦୃଶାନେବ ତାନାହୁର୍ମାତୃଦୋଷବିଗର୍ହିତାନ୍ । ୬ ।

ଦ୍ୱିଜଗଣକର୍ତ୍ତୃକ ଅନନ୍ତର (ନିଜଠାରୁ ଏକବର୍ଣ୍ଣହୀନ ବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭରୁ) ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ତ୍ତୃକ କ୍ଷତ୍ରିୟାଗର୍ଭେ ଉତ୍ପାଦିତ, କ୍ଷତ୍ରିୟକର୍ତ୍ତୃକ ବୈଶ୍ୟା ଗର୍ଭେ ଉତ୍ପାଦିତ ଇତ୍ୟାଦି) ସନ୍ତାନ ମାନେ ସଦୃଶ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ମାତୃଦୋଷରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ନିନ୍ଦିତ (ପତିତ) ବୋଲନ୍ତି ।

ଅନନ୍ତରାସୁ ଜାତାନାଂ ବିଧିରେଷ ସନାତନଃ ।
ଦ୍ୱ୍ୟେକାନ୍ତରାସୁ ଜାତାନାଂ ଧର୍ମ୍ୟଂ ବିଦ୍ୟାଦିମଂ ବିଧିମ୍ । ୭ ।

ଅନନ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ଏହା ସନାତନ ବିଧି, ଏବେ ଦୁଇବର୍ଣ୍ଣ ହୀନ (ଯେମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ତ୍ତୃକ ବୈଶ୍ୟାରେ) ସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ-ମାନଙ୍କର ଧର୍ମବିଧି ଅବଗତ ହୁଅ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାଦ୍ ବୈଶ୍ୟକନ୍ୟାୟାମମ୍ବଷ୍ଠୋ ନାମ ଜାୟତେ ।
ନିଷାଦଃ ଶୂଦ୍ରକନ୍ୟାୟାଂ ଯଃ ପାରଶବ ଉଚ୍ୟତେ । ୮ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣରୁ ବୈଶ୍ୟକନ୍ୟାରେ ହେଲେ ଅମ୍ବଷ୍ଠ ନାମ ହୁଏ ଏବଂ ଶୂଦ୍ରକନ୍ୟାରେ ହେଲେ ନିଷାଦ ହୁଏ ଯାହାକୁ କି ପାରଶବ ମଧ୍ୟ ବୋଲନ୍ତି ।

କ୍ଷତ୍ରିୟାଚ୍ଛୂଦ୍ରକନ୍ୟାୟାଂ କ୍ରୂରାଚାରବିହାରବାନ୍ ।
କ୍ଷତ୍ରଶୂଦ୍ରବପୁର୍ଜନ୍ତୁରୁଗ୍ରୋ ନାମ ପ୍ରଜାୟତେ । ୯ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟ କର୍ତ୍ତୃକ ଶୂଦ୍ରକନ୍ୟା ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଉଗ୍ରପାଧି ପାଏ ଏବଂ ଜନକ ଜନନୀର ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ କ୍ରୂର ଆଚାରବିଶିଷ୍ଟ ଓ କ୍ରୂରକର୍ମା ହୁଏ ।

ବିପ୍ରସ୍ୟ ତ୍ରିଷୁ ବର୍ଣ୍ଣେଷୁ ନୃପତେର୍ବର୍ଣ୍ଣୟୋର୍ଦ୍ୱୟୋଃ ।
ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣେ ଚୈକସ୍ମିନ୍ ଷଡେତେଽପସଦାଃ ସ୍ମୃତାଃ । ୧୦ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ତଳ ତିନିବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀରୁ, କ୍ଷତ୍ରିୟର ତଳ ଦୁଇବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀରୁ ଏବଂ ବୈଶ୍ୟର ତଳ ଏକବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀରୁ ଏହି ଛପ୍ରକାର ସନ୍ତାନ ଅପସଦ (ନିକୃଷ୍ଟ) ବୋଲି ଜାଣିବ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟାଦ୍ୱିପ୍ରକନ୍ୟାୟାଂ ସୂତୋ ଭବତି ଜାତିତଃ ।
ବୈଶ୍ୟାନ୍ମାଗଧବୈଦେହୌ ରାଜବିପ୍ରାଙ୍ଗନାସୁତୌ । ୧୧ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟରୁ ବିପ୍ରକନ୍ୟାରେ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଜାତିରେ ସୂତ ହୁଏ, ବୈଶ୍ୟରୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ କନ୍ୟାରେ ଜାତ ସନ୍ତାନ ମାଗଧ ଓ ବୈଶ୍ୟରୁ ବିପ୍ରକନ୍ୟାର ଜାତ ସନ୍ତାନ ବୈଦେହ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୂଦ୍ରାଦାୟୋଗବଃ କ୍ଷତ୍ତା ଚଣ୍ଡାଳଶ୍ଚାଧମୋ ନୃଣାମ୍ ।
ବୈଶ୍ୟରାଜନ୍ୟବିପ୍ରାସୁ ଜାୟନ୍ତେ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କରାଃ । ୧୨ ।

ଶୂଦ୍ର କର୍ତ୍ତୃକ ବୈଶ୍ୟଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନଅୟୋଗବ, କ୍ଷତ୍ରିୟାଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ କ୍ଷତ୍ତା, ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଚଣ୍ଡାଳ ହୁଏ; ଏମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ବୋଲଯାଏ ।

ଏକାନ୍ତରେ ତ୍ୱାନୁଲୋମ୍ୟାଦମ୍ବଷ୍ଠୋଗ୍ରୌ ଯଥାସ୍ମୃତୌ ।
କ୍ଷତ୍ତୃବୈଦେହକୌ ତଦ୍‌ବତ୍ ପ୍ରାତିଲୋମ୍ୟେଽପି ଜନ୍ମନି । ୧୩ ।

ଏକାନ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣର ଅନୁଲୋମରେ ଯେପରି ଅମ୍ବଷ୍ଠ ଓ ଉଗ୍ର ବୋଲଯାଏ ସେହିପରି ପ୍ରତିଲୋମଦ୍ୱାରା ଜାତ ହେଲେ କ୍ଷତ୍ତା ଓ ବୈଦେହ ବୋଲନ୍ତି ।

ପୁତ୍ରା ଯେଽନନ୍ତରସ୍ତ୍ରୀଜାଃ କ୍ରମେଣୋକ୍ତା ଦ୍ୱିଜନ୍ମନାମ୍ ।
ତାନନନ୍ତରନାମ୍ନସ୍ତୁ ମାତୃଦୋଷାତ୍ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୧୪ ।

ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ କ୍ରମାଗତ ଅନନ୍ତର ପର) ବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭରୁ ଜାତ ପୁତ୍ରମାନେ ମାତାର ଦୋଷରୁ ଅନନ୍ତର ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୁଅନ୍ତି (ପ୍ରଚଳିତଭାଷାରେ ଅନ୍ତରପୁତ୍ର ବୋଲଯାଏ) ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୁଗ୍ରକନ୍ୟାୟାମାବୃତୋ ନାମ ଜାୟତେ ।
ଆଭୀରୋଽମ୍ବଷ୍ଠକନ୍ୟାୟାମାୟୋଗବ୍ୟାନ୍ତୁ ଧିଗ୍‌ବଣଃ । ୧୫ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଉଗ୍ରକନ୍ୟାରେ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଆବୃତ ବୋଲାଏ ଏବଂ ଅମ୍ବଷ୍ଠ କନ୍ୟାରୁ ଆଭୀର ହୁଏ ମଧ୍ୟ ଅୟୋଗବ କନ୍ୟାରୁ ଧିଗ୍‌ବଣ ହୁଏ ।

ଅୟୋଗବଶ୍ଚ କ୍ଷତ୍ତା ଚ ଚଣ୍ଡାଳଶ୍ଚାଧମୋ ନୃଣାମ୍ ।
ପ୍ରାତିଲୋମ୍ୟେନ ଜାୟନ୍ତେ ଶୂଦ୍ରାଦପସଦାସ୍ତ୍ରୟଃ । ୧୬ ।

ପ୍ରତିଲୋମରୁ ଜାତ ନରାଧମ ଅୟୋଗବ, କ୍ଷତ୍ତା ଓ ଚଣ୍ଡାଳ ଏତିନ ଶୂଦ୍ରଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ନିକୃଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ।

ବୈଶ୍ୟାନ୍ମାଗଧବୈଦେହୌ କ୍ଷତ୍ରିୟାତ୍ସୂତ ଏବ ତୁ ।
ପ୍ରତୀପମେତେ ଜାୟନ୍ତେଽପରେଽପ୍ୟପସଦାସ୍ତ୍ରୟଃ । ୧୭ ।

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ପ୍ରକାର ବୈଶ୍ୟରୁ ମାଗଧ ଓ ବୈଦେହ ତଥା କ୍ଷତ୍ରିୟରୁ ସୂତ ଅପର ଅପର ଏହି ତିନି ସୁଦ୍ଧା ନିକୃଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ।

ଜାତୋ ନିଷାଦାଚ୍ଛୂଦ୍ରାୟାଂ ଜାତ୍ୟା ଭବତି ପୁକ୍କସଃ ।
ଶୂଦ୍ରାଜ୍ଜାତୋ ନିଷାଦ୍ୟାନ୍ତୁ ସ ବୈ କୁକ୍କୁଟକଃ ସ୍ମୃତଃ । ୧୮ ।

ନିଷାଦକର୍ତ୍ତୃକ ଶୂଦ୍ରାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲେ ପୁକ୍କସ ଜାତି ହୁଏ ଆଉ ଶୂଦ୍ରକର୍ତ୍ତୃକ ନିଷାଦକନ୍ୟାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲେ କୁକ୍କୁଟକ ବୋଲଯାଏ ।

କ୍ଷତ୍ତୁର୍ଜାତସ୍ତଥୋଗ୍ରାୟାଂ ଶ୍ୱପାକ ଇତି କୀର୍ତ୍ତ୍ୟତେ ।
ବୈଦେହକେନ ତ୍ୱମ୍ବଷ୍ଠ୍ୟାମୁତ୍ପନ୍ନୋ ବେଣ ଉଚ୍ୟତେ । ୧୯ ।

ସେହିପରି କ୍ଷତ୍ତାକର୍ତ୍ତୃକ ଉଗ୍ରକନ୍ୟାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଶ୍ୱପାକ ବୋଲାଏ ଏବଂ ବୈଦେହକର୍ତ୍ତୃକ ଅମ୍ବଷ୍ଠୀରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ବେଣ ବୋଲାଏ ।

ଦ୍ୱିଜାତୟଃ ସବର୍ଣ୍ଣାସୁ ଜନୟନ୍ତ୍ୟବ୍ରତାଂସ୍ତୁ ଯାନ୍ ।
ତାନ୍ ସାବିତ୍ରୀପରିଭ୍ରଷ୍ଟାନ୍ ବ୍ରାତ୍ୟାନିତି ବିନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ । ୨୦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦ୍ୱିଜାତିଗଣ ସବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତ୍ରୀରେ ସଂସ୍କାରରହିତ ଯେଉଁ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ସାବିତ୍ରୀପତିତଭ୍ରଷ୍ଟ ବ୍ରାତ୍ୟ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଏ ।

ବ୍ରାତ୍ୟାତ୍ତୁ ଜାୟତେ ବିପ୍ରାତ୍ପାପାତ୍ମା ଭୂର୍ଜକଣ୍ଟକଃ ।
ଆବନ୍ତ୍ୟବାଟଧାନୌ ଚ ପୁଷ୍ପଧଃ ଶୈଖ ଏବ ଚ । ୨୧ ।

ବ୍ରାତ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣରୁ ପାପାତ୍ମା ଭୂର୍ଜକଣ୍ଟକ ଜାତ ହୁଏ ଏବଂ (ଦେଶ ଭେଦରେ) ତାହାକୁ ଆବନ୍ତ୍ୟ, ବାଟଧାନ, ପୁଷ୍ପଧ ଓ ଶୈଖ ବୋଲନ୍ତି ।

ଝଲ୍ଲୋ ମଲ୍ଲଶ୍ଚ ରାଜନ୍ୟାଦ୍ ବ୍ରାତ୍ୟାନ୍ନିଚ୍ଛିବିରେବ ଚ ।
ନଟଶ୍ଚ କରଣଶ୍ଚୈବ ଖସୋ ଦ୍ରବିଡ଼ ଏବ ଚ । ୨୨ ।

ବ୍ରାତ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରିୟଠାରୁ ଝଲ୍ଲ, ମଲ୍ଲ, ନିଚ୍ଛିବି, ନଟ, କରଣ, ଖସ ଓ ଦ୍ରବିଡ଼ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ।

ବୈଶ୍ୟାତ୍ତୁ ଜାୟତେ ବ୍ରାତ୍ୟାତ୍ସୁଧନ୍ୱାଚାର୍ଯ୍ୟ ଏବ ଚ ।
କାରୁଷଶ୍ଚ ବିଜନ୍ମା ଚ ମୈତ୍ରଃ ସାତ୍ୱତ ଏବ ଚ । ୨୩ ।

ବ୍ରାତ୍ୟ ବୈଶ୍ୟରୁ ସୁଧନ୍ୱା, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, କାରୁଷ, ବିଜନ୍ମା, ମୈତ୍ର ଓ ସାତ୍ୱତ (ଦେଶ ଭେଦରେ) ନାମ ହୁଏ ।

ବ୍ୟଭିଚାରେଣ ବର୍ଣ୍ଣାନାମବେଦ୍ୟାବେଦନେନ ଚ ।
ସ୍ୱକର୍ମଣାଞ୍ଚ ତ୍ୟାଗେନ ଜାୟନ୍ତେ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କରାଃ । ୨୪ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ବ୍ୟଭିଚାର ଦୋଷ, ସଗୋତ୍ରବିବାହ ଏବଂ ସ୍ୱକର୍ମ-ତ୍ୟାଗଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତ ହୁଏ ।

ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣଯୋନୟୋ ଯେ ତୁ ପ୍ରତିଲୋମାନୁଲୋମଜାଃ ।
ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟବ୍ୟତିଷକ୍ତାଶ୍ଚ ତାନ୍ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟଶେଷତଃ । ୨୫ ।

ପରସ୍ପର ଆସକ୍ତିର ଆତିଶଯ୍ୟ ହେତୁ ପ୍ରତିଲୋମ ଓ ଅନୁଲୋମ ଦ୍ୱାରା ଯେ ସମସ୍ତ ସଙ୍କର ଜାତି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ତାହା ବିଶେଷରୂପେ ବୋଲୁଅଛୁଁ ।

ସୂତୋ ବୈଦେହକଶ୍ଚୈବ ଚଣ୍ଡାଳଶ୍ଚ ନରାଧମଃ ।
ମାଗଧଃ କ୍ଷତ୍ତୃଜାତିଶ୍ଚ ତଥାୟୋଗବ ଏବ ଚ । ୨୬ ।

ସୂତ, ବୈଦେହ, ନରାଧମ ଚଣ୍ଡାଳ, ମାଗଧ, କ୍ଷତ୍ତୃ ତଥା ଅୟୋଗବ,

ଏତେ ଷଟ୍ ସଦୃଶାନ୍ ବର୍ଣ୍ଣାନ୍ ଜନୟନ୍ତି ସ୍ୱଯୋନିଷୁ ।
ମାତୃଜାତ୍ୟାଂ ପ୍ରସୂୟନ୍ତେ ପ୍ରବରାସୁ ଚ ଯୋନିଷୁ । ୨୭ ।

ଏହି ଛଅ ଜାତିରେ ସବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତ୍ରୀରେ ସନ୍ତାନଜାତ ହେଲେ ତାଙ୍କର ଜାତି ହୁଅନ୍ତି ମାତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତ୍ରୀରେ ଜାତ ହେଲେ ମାତାର ଜାତି ହୁଏ ।

ଯଥା ତ୍ରୟାଣାଂ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ଦ୍ୱୟୋରାତ୍ମାସ୍ୟ ଜାୟତେ ।
ଆନନ୍ତର୍ଯ୍ୟାତ୍ ସ୍ୱଯୋନ୍ୟାନ୍ତୁ ତଥାବାହ୍ୟେଷ୍ୱପି କ୍ରମାତ୍ । ୨୮ ।

ଯେପରି ଦ୍ୱିଜାତି ତିନିବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଦୁଇରେ ସମାନ ଜାତୀୟ ସନ୍ତାନ ଜାତହୁଏ ସେହିପରି ଅନନ୍ତର ଜାତିମାନଙ୍କର ଆପଣା ଆପଣା ଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀରେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମାଗତ ବାହ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କର ହୁଏ ।

ତେ ଚାପି ବାହ୍ୟାନ୍ ସୁବହୂଂସ୍ତତୋଽପ୍ୟଧିକ ଦୂଷିତାନ୍ ।
ପରସ୍ପରସ୍ୟ ଦାରେଷୁ ଜନୟନ୍ତି ବିଗର୍ହିତାନ୍ । ୨୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେମାନେ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ବାହ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତହୁଁ ଅଧିକ ଅନେକ ଦୁଷ୍କର୍ମକାରୀ ପଞ୍ଚଦଶ ସନ୍ତାନ ଜାତ କରନ୍ତି ।

ଯଥୈବ ଶୂଦ୍ରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟାଂ ବାହ୍ୟଂ ଜନ୍ତୁଂ ପ୍ରସୂୟତେ ।
ତଥା ବାହ୍ୟତରଂ ବାହ୍ୟଶ୍ଚାତୁର୍ବର୍ଣ୍ୟେ ପ୍ରସୂୟତେ ॥ ୩୦ ।

ଶୂଦ୍ର ଯେପରି ବ୍ରାହ୍ମଣୀଗର୍ଭରୁ ଅଧମ ଜୀବଟିଏ ଉତ୍ପନ୍ନ କରେ ସେହିପରି ବାହ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଅଧମ ତହୁଁ ବଳି ଅଧମ ଜୀବ ଉତ୍ପନ୍ନ କରେ ।

ପ୍ରତିକୂଳଂ ବର୍ତ୍ତମାନା ବାହ୍ୟା ବାହ୍ୟତରାନ୍ ପୁନଃ ।
ହୀନା ହୀନାନ୍ ପ୍ରସୂୟନ୍ତେ ବର୍ଣ୍ଣାନ୍ ପଞ୍ଚଦଶୈବ ତୁ ॥ ୩୧ ।

ପ୍ରତିକୂଳାବସ୍ଥ ନରାଧମ ଚଣ୍ଡାଳାଦି ଜନ ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ଅଧମ ସନ୍ତାନ ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀରେ ଉତ୍ପନ୍ନ କରନ୍ତି-ଏରୂପ ପନ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲ । (ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀରେ ଜନ ଅଧମ ଜନ୍ମାଏ ଏ ରୂପ ଚାରି ଏବଂ ସେ ଜନ ମିଶି ପନ୍ଦର ।

ପ୍ରସାଧନୋପଚାରଜ୍ଞମଦାସଂ ଦାସଜୀବନମ୍ ।
ସୈରିନ୍ଧ୍ରଂ ବାଗୁରାବୃତ୍ତିଂ ସୂତେ ଦସ୍ୟୁରୟୋଗବେ ॥ ୩୨ ।

ଦସ୍ୟୁଜାତି କର୍ତ୍ତୃକ ଅୟୋଗବୀସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭରୁ ଯେ ସନ୍ତାନ ହୁଏ ତାହାର ନାମ ସୈରିନ୍ଧ୍ର, ଏମାନେ କେଶରଚନାଚତୁର, ପ୍ରକୃତ ଦାସ ନ ହେଲେ ହେଁ ଦାସ-କାର୍ଯ୍ୟୋପଜୀବୀ ଏବଂ ପାଶଦ୍ୱାରା ମୃଗାଦିବଧବୃତ୍ତିଧାରୀ ।

ମୈତ୍ରେୟକନ୍ତୁ ବୈଦେହୋ ମାଧୂକଂ ସମ୍ପ୍ରସୂୟତେ ।
ନୃନ୍ ପ୍ରଶଂସତ୍ୟଜସ୍ରଂ ଯୋ ଘଣ୍ଟାତାଡୋଽରୁଣୋଦୟେ ॥ ୩୩ ।

ବୈଦେହ ଜାତି ଅୟୋଗବୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରୁ ମଧୁରଭାଷୀ ମୈତ୍ରେୟକ ଜାତି ଜନ୍ମାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅରୁଣୋଦୟ କାଳରେ ଘଣ୍ଟା ବଜାଇ ରାଜାଦିଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।

ନିଷାଦୋ ମାର୍ଗବଂ ସୂତେ ଦାସଂ ନୌକର୍ମଜୀବିନମ୍ ।
କୈବର୍ତ୍ତମିତି ଯଂ ପ୍ରାହୁରାର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତନିବାସିନଃ ॥ ୩୪ ।

ନିଷାଦକର୍ତ୍ତୃକ ଅୟୋଗବୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରୁ ନୌକର୍ମଜୀବୀ (ନାବିକ) ମାର୍ଗବ ବା ଦାସଜାତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ କ ଯାହାକୁ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତବାସିମାନେ କୈବର୍ତ୍ତ ବୋଲନ୍ତି ।

ମୃତବସ୍ତ୍ରଭୃତ୍ସୁ ନାରୀଷୁ ଗର୍ହିତାନ୍ନାଶନାସୁ ଚ ।
ଭବନ୍ତ୍ୟାୟୋଗବୀଷ୍ୱେତେ ଜାତିହୀନାଃ ପୃଥକ୍ତ୍ରୟଃ ॥ ୩୫ ।

ମୃତବସ୍ତ୍ରପରିଧାନା ଗର୍ହିତାନ୍ନଭୋଜନଶୀଳା ଅୟୋଗବୀ ସ୍ତ୍ରୀଠାରୁ (ପିତୃଭେଦରେ) ଏହି ପୃଥକ୍ ତିନି ହୀନଜାତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

କାରାବରୋ ନିଷାଦତ୍ତୁ ଚର୍ମକାରଃ ପ୍ରସୂୟତେ ।
ବୈଦେହିକାଦନ୍ଧ୍ରମେଦୌ ବହିର୍ଗ୍ରାମପ୍ରତିଶ୍ରୟୌ ॥ ୩୬ ।

(ବୈଦେହୀ ଗର୍ଭରୁ) ନିଷାଦକର୍ତ୍ତୃକ କାରାବର ନାମକ ଚର୍ମକାର ଜାତି ହୁଏ ଏବଂ ବୈଦେହ କର୍ତ୍ତୃକ (କାରାବରସ୍ତ୍ରୀରୁ) ଅନ୍ଧ୍ର ଓ (ନିଷାଦସ୍ତ୍ରୀରୁ) ମେଦଜାତି ଜନ୍ମ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଏମାନେ ଗ୍ରାମବାହାରେ ରହନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚଣ୍ଡାଳାତ୍ପାଣ୍ଡୁସୋପାକସ୍ତ୍ୱକ୍‌ସାରବ୍ୟବହାରବାନ୍ ।
ଆହିଣ୍ଡିକୋ ନିଷାଦେନ ବୈଦେହ୍ୟାମେବ ଜାୟତେ । ୩୭ ।

ଚଣ୍ଡାଳକର୍ତ୍ତୃକ (ବୈଦେହୀସ୍ତ୍ରୀରୁ) ବାଉଁଶପାତିଆ ଓ ବେତପାତିଆ ଆଦିଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ଅର୍ଜନକାରୀ ପାଣ୍ଡୁସୋପାକ ଜାତି ଜନ୍ମହୁଏ ଏବଂ ନିଷାଦକର୍ତ୍ତୃକ ବୈଦେହୀସ୍ତ୍ରୀରୁ ଆହିଣ୍ଡିକ ଜାତହୁଏ ।

ଚଣ୍ଡାଳେନ ତୁ ସୋପାକୋ ମୂଳବ୍ୟସନବୃତ୍ତିମାନ୍ ।
ପୁକ୍‌କସ୍ୟାଂ ଜାୟତେ ପାପଃ ସଦା ସଜ୍ଜନଗର୍ହିତଃ । ୩୮ ।

ଚଣ୍ଡାଳକର୍ତ୍ତୃକ ପୁକ୍‌କସୀଗର୍ଭରୁ ପାପିଷ୍ଠ ସଦା ସଜ୍ଜନନିନ୍ଦିତ ମୂଳବ୍ୟସନବୃତ୍ତି ବିଶିଷ୍ଟ (ରାଜାଦେଶରେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡାର୍ହ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ମାରିବା ଅଥବା ଫାଂସାଇ ବା ଶବଶୋଧନ ଅଥବା ବୃକ୍ଷମୂଳ ଚାଞ୍ଚ ଚିକିତ୍ସାବ୍ୟାଜ ବିକ୍ରୟଦ୍ୱାରା ଜୀବିକାନିର୍ବାହକାରୀ) ସୋପାକ ନାମକ ଜାତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ନିଷାଦସ୍ତ୍ରୀଷୁ ଚଣ୍ଡାଳାତ୍ ପୁତ୍ରମନ୍ତ୍ୟାବସାୟିନମ୍ ।
ଶ୍ମଶାନଗୋଚରଂ ସୂତେ ବାହ୍ୟାନାମପି ଗର୍ହିତମ୍ । ୩୯ ।

ଚଣ୍ଡାଳକର୍ତ୍ତୃକ ନିଷାଦସ୍ତ୍ରୀରେ ଯେ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମହୁଏ ସେ ମୃଦାରକାଦିଆ ଜାତି, ଶ୍ମଶାନବାସୀ ଓ ଚଣ୍ଡାଳ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ନିନ୍ଦିତ ।

ସଙ୍କରେ ଜାତୟସ୍ତ୍ୱେତାଃ ପିତୃମାତୃପ୍ରଦର୍ଶିତାଃ ।
ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନା ବା ପ୍ରକାଶା ବା ବେଦିତବ୍ୟାଃ ସ୍ୱକର୍ମଭିଃ । ୪୦ ।

ପିତା ମାତା ଭେଦରେ ଏହିସବୁ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତି ଦେଖାଇ ଦିଆଗଲା—ସେ ଜାତିଗୋପନ ଥାଉ ବା ପ୍ରକାଶିତ ହେଉ ଆପଣା ଆପଣା କର୍ମମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଜଣାପଡ଼ିବ ।

ସଜାତିଜାନନ୍ତରଜାଃ ଷଟ୍ ସୁତାଦ୍ୱିଜଧର୍ମିଣଃ ।
ଶୂଦ୍ରାଣାନ୍ତୁ ସାଧର୍ମାଣଃ ସର୍ବେଽପଧ୍ୱଂସଜାଃ ସ୍ମୃତାଃ । ୪୧ ।

ସଜାତୀୟା ବା ଅନନ୍ତରଜା ସ୍ତ୍ରୀରେ ଜାତ ଛଅପୁତ୍ର (୧ ବ୍ରାହ୍ମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ୨ କ୍ଷତ୍ରିୟକ୍ଷତ୍ରିୟା ୩ ବୈଶ୍ୟ ବୈଶ୍ୟା ଏବଂ ଅନନ୍ତର ୪ ବ୍ରାହ୍ମଣକ୍ଷତ୍ରିୟା ୫ ବ୍ରାହ୍ମଣବୈଶ୍ୟା ଓ ୬ କ୍ଷତ୍ରିୟବୈଶ୍ୟାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ) ଦ୍ୱିଜଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ (ଉପନୟନସଂସ୍କାରଯୋଗ୍ୟ) ଅଟନ୍ତି; ଅନ୍ୟପ୍ରକାର (ପ୍ରତିଲୋମଜାତ) ସକଳ ପୁତ୍ରମାନେ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ସମଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ (ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନଙ୍କର ଉପନୟନସଂସ୍କାର ନାହିଁ) ।

ତପୋବୀଜପ୍ରଭାବୈସ୍ତୁ ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ।
ଉତ୍କର୍ଷଞ୍ଚାପକର୍ଷଞ୍ଚ ମନୁଷ୍ୟେଷ୍ୱିହ ଜନ୍ମତଃ । ୪୨ ।

ତପସ୍ୟାପ୍ରଭାବରୁ (ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ପରି) ଓ ବୀଜପ୍ରଭାବରୁ (ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗାଦିପରି) ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଇହଜନ୍ମରେ ଉଚ୍ଚତା ଓ ନୀଚତା ଲାଭ କରନ୍ତି ।

ଶନକୈସ୍ତୁ କ୍ରିୟାଲୋପାଦିମାଃ କ୍ଷତ୍ରିୟଜାତୟଃ ।
ବୃଷଳତ୍ୱଂ ଗତା ଲୋକେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦର୍ଶନେନ ଚ । ୪୩ ।

ଏହି କ୍ଷତ୍ରିୟଜାତିର ଲୋକେ (ଯାଜନ ଅଧ୍ୟାପନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଆଦି କ୍ରିୟାଲୋକ-ପ୍ରଯୁକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନ ଥାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଲୋକରେ ଶୂଦ୍ରତା ଲାଭ କରନ୍ତି । ଯଥା —

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୌଣ୍ଡ୍ରକାଶ୍ଚୌଡ୍ରଦ୍ରବିଡ଼ାଃ କାମ୍ବୋଜା ଯବନାଃ ଶକାଃ ।
ପାରଦାପହ୍ଲବାଶ୍ଚୀନାଃ କିରାତା ଦରଦାଃ ଖଶାଃ । ୪୪ । *

ପୌଣ୍ଡ୍ରକ, ଔଡ୍ର, ଦ୍ରବିଡ, କାମ୍ବୋଜ, ଯବନ, ଶକ, ପାରଦ, ଅପହ୍ଲବ, ଚୀନ, କିରାତ, ଦରଦ ଓ ଖଶ ।

ମୁଖବାହୂରୁପଜ୍ଜାନାଂ ଯା ଲୋକେ ଜାତୟୋ ବହିଃ ।
ମ୍ଳେଚ୍ଛବାଚଶ୍ଚାର୍ଯ୍ୟବାଚଃ ସର୍ବେତେ ଦସ୍ୟବଃ ସ୍ମୃତାଃ । ୪୫ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁମାନେ ଜାତିରୁ ବାହାରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ମ୍ଳେଚ୍ଛଭାଷା ବୋଲନ୍ତୁ ବା ଆର୍ଯ୍ୟଭାଷା ବୋଲନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଦସ୍ୟୁ ନାମରେ ଅଭିହିତ ।

ଯେ ଦ୍ୱିଜାନାମପସଦା ଯେ ଚାପଧ୍ୱଂସଜାଃ ସ୍ମୃତାଃ ।
ତେ ନିନ୍ଦିତୈର୍ବର୍ତ୍ତୟେୟୁର୍ଦ୍ୱିଜାନାମେବ କର୍ମଭିଃ । ୪୬ ।

ଯେ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର (ଅନୁଲୋମଜ) ଅପସଦ ଓ (ପ୍ରତିଲୋମଜ) ଅପଧ୍ୱଂସଜ ବୋଲାଗଲେ ସେମାନେ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ହିଁ ନିନ୍ଦିତ କର୍ମକରି ଜୀବନଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ କରିବେ ।

ସୂତାନାମଶ୍ୱସାରଥ୍ୟମମ୍ବଷ୍ଠାନାଞ୍ଚିକିତ୍ସିତମ୍ ।
ବୈଦେହକାନାଂ ସ୍ତ୍ରୀକାର୍ଯ୍ୟଂ ମାଗଧାନାଂ ବଣିକ୍ପଥଃ । ୪୭ ।

ସୂତମାନଙ୍କର କର୍ମ ଅଶ୍ୱସାରଥ୍ୟ (ଘୋଡ଼ା ଚଳାଇବା) ଅମ୍ବୋଷ୍ଠର ଚିକିତ୍ସା (ବୈଦ୍ୟବୃତ୍ତି) ବୈଦେହମାନଙ୍କର ଅନ୍ତଃପୁରର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ମାଗଧମାନଙ୍କର କର୍ମ ବାଣିଜ୍ୟ ।

ମତ୍ସ୍ୟଘାତୋ ନିଷାଦାନାଂ ତ୍ୱଷ୍ଟିସ୍ତ୍ୱାୟୋଗବସ୍ୟ ଚ ।
ମେଦାନ୍ଧ୍ରଚୁଞ୍ଚୁମଦ୍‌ଗୂନାମାରଣ୍ୟପଶୁହିଂସନମ୍ । ୪୮ ।

ନିଷାଦର କାର୍ଯ୍ୟ ମାଛମାରିବା, ଅୟୋଗବର କାଠହାଣିବା ଖଞ୍ଜିବା [ବଢ଼ାଇକାର୍ଯ୍ୟ] ମେଦ, ଅନ୍ଧ୍ର, ଚୁଞ୍ଚୁ ଓ ମଦ୍‌ଗୁମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବଣୁଆ ପଶୁ ଶିକାର କରିବା ।

କ୍ଷତ୍ତ୍ରୁଗ୍ରପୁକ୍‌କସାନାନ୍ତୁ ବିଲୌକୋ ବଧବନ୍ଧନମ୍ ।
ଧିଗ୍‌ବଣାନାଂ ଚର୍ମକାର୍ଯ୍ୟଂ ବେଣାନାଂ ଭାଣ୍ଡବାଦନମ୍ । ୪୯ ।

କ୍ଷତ୍ତା, ଉଗ୍ର ଓ ପୁକ୍‌କସମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଗର୍ତ୍ତରେ ରହିବା [ଗୋଧିଆଦି] ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ମାରିବା ବା ବାନ୍ଧିବା, ଧିଗ୍‌ବଣମାନଙ୍କର ଚର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ବେଣମାନଙ୍କର (ଢୋଲଆଦି) ବାଜା ବଜାଇବା କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଚୈତ୍ୟଦ୍ରୁମଶ୍ମଶାନେଷୁ ଶୈଳେଷୂପବନେଷୁ ଚ ।
ବସେୟୁରେତେ ବିଜ୍ଞାତା ବର୍ତ୍ତୟନ୍ତଃ ସ୍ୱକର୍ମଭିଃ । ୫୦ ।

ଗ୍ରାମସମୀପ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛତଳେ, ଶ୍ମଶାନରେ, ପର୍ବତରେ ଓ ଉପବନରେ ଏମାନେ ବାସ କରି ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି ।

ଚଣ୍ଡାଳଶ୍ୱପଚାନାନ୍ତୁ ବହିର୍ଗ୍ରାମାତ୍ ପ୍ରତିଶ୍ରୟଃ ।
ଅପପାତ୍ରାଶ୍ଚ କର୍ତ୍ତବ୍ୟା ଧନମେଷାଂ ଶ୍ୱଗର୍ଦ୍ଦଭମ୍ । ୫୧ ।

*—କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ଅପହ୍ଲବ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚଣ୍ଡାଳ ଓ ଶ୍ୱପଚଙ୍କ ନିବାସ ଗ୍ରାମର ବାହାରେ, ଏମାନଙ୍କୁ ପାତ୍ର ନିଷେଧ (କଂସାଳୋଟା ନ ଦେବା) କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର ଧନ କୁକୁର ଓ ଗଧ ।

ବାସାଂସି ମୃତଚେଳାନି ଭିନ୍ନଭାଣ୍ଡେଷୁ ଭୋଜନମ୍ ।
କାର୍ଷ୍ଣାୟସମଳଙ୍କାରଃ ପରିବ୍ରଜ୍ୟା ଚ ନିତ୍ୟଶଃ । ୫୨ ।

ଏମାନଙ୍କ ପରିଧେୟ-ମୃତାରିଲୁଗା, ଭୋଜନ ଭଗ୍ନପାତ୍ରରେ, ଅଳଙ୍କାର-ଲୌହ ନିର୍ମିତ ଓ ବୁଲି ବୁଲିବା ନିତ୍ୟସ୍ୱଭାବ ।

ନ ତୈଃ ସମୟମନ୍ୱିଚ୍ଛେତ୍ ପୁରୁଷୋ ଧର୍ମମାଚରନ୍ ।
ବ୍ୟବହାରୋ ମିଥସ୍ତେଷାଂ ବିବାହଃ ସଦୃଶୈଃ ସହ । ୫୩ ।

ସେମାନଙ୍କ (ଚଣ୍ଡାଳଶ୍ୱପାକ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ) ସଙ୍ଗେ ଲୋକ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ସମୟରେ ଦର୍ଶନାଦି ବ୍ୟବହାର କରିବେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଓ ବିବାହ ସମାନ ଜାତିରେ ।

ଅନ୍ନମେଷାଂ ପରାଧୀନଂ ଦେୟଂ ସ୍ୟାଦ୍ଭିନ୍ନଭାଜନେ ।
ରାତ୍ରୌ ନ ବିଚରେୟୁସ୍ତେ ଗ୍ରାମେଷୁ ନଗରେଷୁ ଚ । ୫୪ ।

ଏମାନଙ୍କୁ ଅଧୀନସ୍ଥ ଲୋକଦ୍ୱାରା ଭଙ୍ଗା ଖପର ଆଦିରେ ଦେବା ଉଚିତ ଏବଂ ରାତ୍ରିକାଳରେ ଏମାନେ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ନଗରମାନଙ୍କରେ ବୁଲିବେ ନାହିଁ ।

ଦିବା ଚରେୟୁଃ କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥଂ ଚିହ୍ନିତା ରାଜଶାସନୈଃ ।
ଅବାନ୍ଧବଂ ଶବଞ୍ଚୈବ ନିର୍ହରେୟୁରିତି ସ୍ଥିତିଃ । ୫୫ ।

ଏମାନେ ରାଜଶାସନ (ଚପରାସ) ଧାରଣ କରି ଦିନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାନିମନ୍ତେ ଇତସ୍ତତଃ ବିଚରଣ କରିବେ ଏବଂ ଅବାନ୍ଧବ (ଅନାଥ ବା ଲାୱାରିସ) ମୃତାର ଉଠାଇବେ—ଏହାହିଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ବଧ୍ୟାଂଶ୍ଚ ହନ୍ୟୁଃ ସତତଂ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ରଂ ନୃପାଜ୍ଞୟା ।
ବଧ୍ୟବାସାଂସି ଗୃହ୍ଣୀୟୁଃ ଶଯ୍ୟାଶ୍ଚାଭରଣାନି ଚ । ୫୬ ।

ରାଜାଜ୍ଞାକ୍ରମେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପାଇଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏମାନେ ଯଥାବିଧି ବଧ କରିବେ ଓ ବଧ୍ୟର ଲୁଗାପଟା, ଶଯ୍ୟା ଓ ଅଳଙ୍କାରାଦି ନେବେ ।

ବର୍ଣ୍ଣାପେତମବିଜ୍ଞାତଂ ନରଂ କଳୁଷଯୋନିଜମ୍ ।
ଆର୍ଯ୍ୟରୂପମିବାନାର୍ଯ୍ୟଂ କର୍ମଭିଃ ସ୍ୱୈର୍ବିଭାବୟେତ୍ । ୫୭ ।

ବର୍ଣ୍ଣବହିର୍ଭୂତ ସବର୍ଣ୍ଣେତର ଅବିଦିତ ସଙ୍କରଜାତିସମ୍ଭୂତ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଲୋକକୁ ଆର୍ଯ୍ୟପରି (ସାଧୁବେଶଧାରୀ) ଦେଖାଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହାର ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରୁ ଜାତିନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବେ ।

ଅନାର୍ଯ୍ୟତା ନିଷ୍ଠୁରତା କ୍ରୂରତା ନିଷ୍କ୍ରିୟାତ୍ମତା ।
ପୁରୁଷଂ ବ୍ୟଞ୍ଜୟନ୍ତୀହ ଲୋକେ କଳୁଷଯୋନିଜମ୍ । ୫୮ ।

ଅସଭ୍ୟତା, ନିଷ୍ଠୁରତା, କ୍ରୂରତା, ବିହିତକ୍ରିୟାହୀନତା ଏହି ଲକ୍ଷଣମାନ ଲୋକରେ ସଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକ ଚିହ୍ନାଇ ଦିଏ ।

ପିତ୍ର୍ୟଂ ବା ଭଜତେ ଶୀଳଂ ମାତୁର୍ବୋଭୟମେବ ବା ।
ନ କଥଞ୍ଚନ ଦୁର୍ଯୋନିଃ ପ୍ରକୃତିଂ ସ୍ୱାଂ ନିୟଚ୍ଛତି । ୫୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ସଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣର ବ୍ୟକ୍ତି ପିତା ବା ମାତା ବା ଉଭୟ ପିତାମାତାର ସ୍ୱଭାବ ଧାରଣ କରେ ଏବଂ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଆପଣାର ଦୁଷ୍ଟ ଜନ୍ମ ଲୁଚାଇ ନ ପାରେ ।

କୁଳେ ମୁଖ୍ୟେଽପି ଜାତସ୍ୟ ଯସ୍ୟ ସ୍ୟାଦ୍‌ଯୋନିସଙ୍କରଃ ।
ସଂଶ୍ରୟତ୍ୟେବ ତଚ୍ଛୀଳଂ ନରୋଽଳ୍ପମପି ବା ବହୁ । ୬୦ ।

ପ୍ରଧାନକୁଳରେ ଜାତହୋଇ ମଧ୍ୟ [ଯେ ବ୍ୟଭିଚାରଜନିତ] ସଙ୍କର ରୂପେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ ସେ ଅଳ୍ପାଧିକରେ ଜନ୍ମର ସ୍ୱଭାବ ଧାରଣ କରେ ।

ଯତ୍ର ତ୍ୱେତେ ପରିଧ୍ୱଂସା ଜାୟନ୍ତେ ବର୍ଣ୍ଣଦୂଷକାଃ ।
ରାଷ୍ଟ୍ରିକୈଃ ସହ ତଦ୍‌ରାଷ୍ଟ୍ରଂ କ୍ଷିପ୍ରମେବ ବିନଶ୍ୟତି । ୬୧ ।

ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟରେ ଅନେକ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କରଲୋକେ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ସେ ରାଜ୍ୟ ତଦଧିବାସୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାର୍ଥେ ଗବାର୍ଥେ ବା ଦେହତ୍ୟାଗୋଽନୁପସ୍କୃତଃ ।
ସ୍ତ୍ରୀବାଳାଭ୍ୟୁପପତ୍ତୌ ଚ ବାହ୍ୟାନାଂ ସିଦ୍ଧିକାରଣମ୍ । ୬୨ ।

ପୁରସ୍କାର ପ୍ରତ୍ୟାଶା ନ କରି ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୋ, ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲାଙ୍କ ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବା ପ୍ରତିଲୋମଜ ଜାତିର ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି ରୂପ ସିଦ୍ଧିର କାରଣ ଅଟେ ।

ଅହିଂସା ସତ୍ୟମସ୍ତେୟଂ ଶୌଚମିନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହଃ ।
ଏତଂ ସାମାସିକଂ ଧର୍ମଂ ଚାତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟେଽବ୍ରବୀନ୍ମନୁଃ । ୬୩ ।

ଅହିଂସା, ସତ୍ୟଭାଷଣ, ଅନ୍ୟର ଧନ ଅନ୍ୟାୟରେ ନ ନେବା ପବିତ୍ରତା ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ ସଂକ୍ଷେପରେ ଏହାହିଁ ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣର ଧର୍ମ ବୋଲି ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

ଶୂଦ୍ରାୟାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାଜ୍ଜାତଃ ଶ୍ରେୟସା ଚେତ୍ ପ୍ରଜାୟତେ ।
ଅଶ୍ରେୟାନ୍ ଶ୍ରେୟସୀଂ ଜାତିଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟାସପ୍ତମାଦ୍‌ଯୁଗାତ୍ । ୬୪ । *

(ବିବାହିତା) ଶୂଦ୍ରାଗର୍ଭରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ତ୍ତୃକ ଜାତ ପାରଶବାଖ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର କନ୍ୟା ଯଦି ଅନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ବିବାହ ହୁଏ ଏବଂ ତାହା ଗର୍ଭରୁ ଜାତ କନ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ବିବାହ କରେ ଏହିପରି ସାତପୁରୁଷ ହେଲେ ପାରଶବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇପାଏ ।

ଶୂଦ୍ରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣତାମେତି ବ୍ରାହ୍ମଣଶ୍ଚୈତି ଶୂଦ୍ରତାମ୍ ।
କ୍ଷତ୍ରିୟାଜ୍ଜାତମେବନ୍ତୁ ବିଦ୍ୟାଦ୍‌ବୈଶ୍ୟାତ୍ତଥୈବ ଚ । ୬୫ ।

ଶୂଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଧ୍ୟ ଶୂଦ୍ରତା ଲାଭ କରେ, ପୁଣି କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ସେହିପରି ଉଚ୍ଚତା ଓ ନୀଚତା ପ୍ରାପ୍ତି ଜାଣିବ ।

ଅନାର୍ଯ୍ୟାୟାଂ ସମୁତ୍ପନ୍ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାତ୍ତୁ ଯଦୃଚ୍ଛୟା ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟାମପ୍ୟନାର୍ଯ୍ୟାତ୍ତୁ ଶ୍ରେୟସ୍ତ୍ୱଂ କ୍ୱେତି ଚେଦ୍‌ଭବେତ୍ । ୬୬ ।

ଯଦୃଚ୍ଛାକ୍ରମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକର୍ତ୍ତୃକ ଅନାର୍ଯ୍ୟା ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଏବଂ ଅନାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତୃକ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ କାହାର ହେବ ?

ଜାତୋ ନାର୍ଯ୍ୟାମନାର୍ଯ୍ୟାୟାମାର୍ଯ୍ୟାଦାର୍ଯ୍ୟୋ ଭବେଦ୍ ଗୁଣୈଃ ।
ଜାତୋଽପ୍ୟନାର୍ଯ୍ୟାଦାର୍ଯ୍ୟାୟାମନାର୍ଯ୍ୟ ଇତି ନିଶ୍ଚୟଃ । ୬୭ ।

---

* ୬୩ ଓ ୬୪ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନାର୍ଯ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରୁ ଆର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତୃକ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଗୁଣଦ୍ୱାରା ଆର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରେ ମାତ୍ର ଅନାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତୃକ ଆର୍ଯ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ।

ତାବୁଭାବପ୍ୟସଂସ୍କାର୍ଯ୍ୟାବିତି ଧର୍ମୋ ବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ ।
ବୈଗୁଣ୍ୟାଜ୍ଜନ୍ମନଃ ପୂର୍ବ ଉତ୍ତରଃ ପ୍ରତିଲୋମତଃ ।୬୮ ।

ଧର୍ମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହିକି ପ୍ରଥମଟି ଜନ୍ମ ବୈଗୁଣ୍ୟ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ପ୍ରତିଲୋମ ଜାତ ହେତୁ ସେ ଉଭୟେ ଉପନୟନାଦି ସଂସ୍କାରର ଯୋଗ୍ୟ ।

ସୁବୀଜଞ୍ଚୈବ ସୁକ୍ଷେତ୍ରେ ଜାତଂ ସମ୍ପଦ୍ୟତେ ଯଥା ।
ତଥାର୍ଯ୍ୟାଜ୍ଜାତ ଆର୍ଯ୍ୟାୟାଂ ସର୍ବଂ ସଂସ୍କାରମର୍ହତି ।୬୯ ।

ଯେପରି ଉତ୍ତମ ବୀଜ ଉତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଣାହେଲେ ଉତ୍ତମ ହୁଏ ସେହିପରି ଆର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତୃକ ଆର୍ଯ୍ୟାଗର୍ଭରୁ ଜାତ ଉପନୟନାଦି ସକଳ ସଂସ୍କାରର ଯୋଗ୍ୟହୁଏ ।

ବୀଜମେକେ ପ୍ରଶଂସନ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରମନ୍ୟେ ମନୀଷିଣଃ ।
ବୀଜକ୍ଷେତ୍ରେ ତଥୈବାନ୍ୟେ ତତ୍ରେୟନ୍ତୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତି ।୭୦ ।

କେହି ବିଦ୍ୱାନ୍ ବୀଜ, କେହି କ୍ଷେତ୍ର ତଥା ଅନ୍ୟ କେହି ବୀଜ ଓ କ୍ଷେତ୍ର ଉଭୟଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା (ପ୍ରଧାନ ବୋଲି) କରନ୍ତି, ତହିଁରେ ଏହାହିଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଟେ :—

ଅକ୍ଷେତ୍ରେ ବୀଜମୁତ୍ସୃଷ୍ଟମନ୍ତରୈବ ବିନଶ୍ୟତି ।
ଅବୀଜକମପି କ୍ଷେତ୍ରଂ କେବଳଂ ସ୍ଥଣ୍ଡିଳଂ ଭବେତ୍ ।୭୧ ।

ଅଯୋଗ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୀଜବୁଣା ହେଲେ ଅଙ୍କୁରିତ ନ ହୋଇ ଭିତରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ମାତ୍ର ଯୋଗ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ବୀଜ ନ ବୁଣିଲେ କେବଳ ନିଷ୍ଫଳ (ପଡ଼ିଆ ପଡ଼ି) ରହେ । (ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା ବୀଜ ଓ କ୍ଷେତ୍ର ଉଭୟ ଆପଣା ଆପଣା ଗୁଣରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ବୋଲାଗଲା ।)

ଯସ୍ମାଦ୍ବୀଜପ୍ରଭାବେଣ ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍ଜା ଋଷୟୋଽଭବନ୍ ।
ପୂଜିତାଶ୍ଚ ପ୍ରଶସ୍ତାଶ୍ଚ ତସ୍ମାଦ୍ ବୀଜଂ ପ୍ରଶଂସ୍ୟତେ ।୭୨ ।*

ଯେ ସ୍ଥଳେ ବୀଜମାହାତ୍ମ୍ୟରୁ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ଜାତିସମ୍ଭୂତ (ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗାଦି) ଋଷି ହୋଇ ପୂଜିତ ଓ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ହୋଇଥିଲେ ସେ ସ୍ଥଳେ ବୀଜ ପ୍ରଧାନ ବୋଲି ପ୍ରଶଂସ୍ୟ ।

ଅନାର୍ଯ୍ୟମାର୍ଯ୍ୟକର୍ମାଣମାର୍ଯ୍ୟଂ ଚାନାର୍ଯ୍ୟକର୍ମିଣମ୍ ।
ସମ୍ପ୍ରଧାର୍ଯ୍ୟାବ୍ରବୀଦ୍ଧାତା ନ ସମୌ ନାସମାବିତି ।୭୩ ।

ଆର୍ଯ୍ୟକର୍ମାନୁଷ୍ଠାନକାରୀ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନାର୍ଯ୍ୟକର୍ମାନୁଷ୍ଠାନକାରୀ ଆର୍ଯ୍ୟ ଏ ଦୁହେଁ ଧାତା ବିଚାର କରି କହିଅଛନ୍ତି ସମାନ ନୁହନ୍ତି, କିମ୍ବା ଅସମାନ ନୁହନ୍ତି (ଅର୍ଥାତ୍ ଗୁଣ ଓ ସ୍ୱଭାବ ବିନା କେବଳ କର୍ମଦ୍ୱାରା ସମତା ଜାତ ହୁଏନାହିଁ; ଗୁଣ, କର୍ମ ଓ ସ୍ୱଭାବ ଦେଖି ଆର୍ଯ୍ୟ ବା ଅନାର୍ଯ୍ୟ, ଶୂଦ୍ର ବା ଦ୍ୱିଜ କିମ୍ବା ସଭ୍ୟ ବା ଅସଭ୍ୟ ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେବ) ।

ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରହ୍ମଯୋନିସ୍ଥା ଯେ ସ୍ୱକର୍ମଣ୍ୟବସ୍ଥିତାଃ ।
ତେ ସମ୍ୟଗୁପଜୀବେୟୁଃ ଷଟ୍କର୍ମାଣି ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।୭୪ ।

---

*—ଏ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରହ୍ମଯୋନସ୍ଥ ଯେ ସମସ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ୱକର୍ମରେ ଅବସ୍ଥିତ ସେମାନେ ଯଥାକ୍ରମରେ ଛଅକର୍ମ ସମ୍ୟକ୍ ପ୍ରକାରରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବେ ।

ଅଧ୍ୟାପନମଧ୍ୟୟନଂ ଯଜନଂ ଯାଜନଂ ତଥା ।
ଦାନଂ ପ୍ରତିଗ୍ରହଶ୍ଚୈବ ଷଟ୍‌କର୍ମାଣ୍ୟଗ୍ରଜନ୍ମନଃ । ୭୫ ।

ପଢାଇବା, ପଢ଼ିବା, ଯଜ୍ଞ କରିବା, ଯଜ୍ଞ କରାଇବା, ଦାନ ଦେବା ଓ ଦାନନେବା ବ୍ରାହ୍ମଣର ଏହି ଛଅକର୍ମ ।

ଷଣ୍ଣାନ୍ତୁ କର୍ମଣାମସ୍ୟ ତ୍ରୀଣି କର୍ମାଣି ଜୀବିକା ।
ଯାଜନାଧ୍ୟାପନେ ଚୈବ ବିଶୁଦ୍ଧାଚ୍ଚ ପ୍ରତିଗ୍ରହଃ । ୭୬ ।

ସେଥିରୁ ଏହି ଛଅକର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ଯଜ୍ଞ କରାଇବା, ପଢ଼ାଇବା ଓ ବିଶୁଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଦାନ ନେବା ଏ ତିନିକର୍ମ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଜୀବିକା ଅଟେ ।

ତ୍ରୟୋ ଧର୍ମା ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣାତ୍ କ୍ଷତ୍ରିୟଂ ପ୍ରତି ।
ଅଧ୍ୟାପନଂ ଯାଜନଞ୍ଚ ତୃତୀୟଶ୍ଚ ପ୍ରତିଗ୍ରହଃ । ୭୭ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଧର୍ମ (କର୍ମ)ରୁ ପଢ଼ାଇବା, ଯଜ୍ଞ କରାଇବା ଓ ତୃତୀୟ ଦାନ ନେବା ଏ ତିନି କ୍ଷତ୍ରିୟ ପ୍ରତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ନାହିଁ ।

ବୈଶ୍ୟଂ ପ୍ରତି ତଥୈବୈତେ ନିବର୍ତ୍ତେରନ୍ନିତି ସ୍ଥିତିଃ ।
ନ ତୌ ପ୍ରତିହିତାନ୍ ଧର୍ମାନ୍‌ମନୁରାହ ପ୍ରଜାପତିଃ । ୭୮ । *

ସେହିପରି ବୈଶ୍ୟ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସେହି ତିନିକର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ନାହିଁ ଏହାହିଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟର ସେ ତିନି ଜୀବିକା ବୋଲି ପ୍ରଜାପତି ମନୁ କହି ନାହାନ୍ତି ।

ଶସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ରଭୃତ୍ତ୍ୱଂ କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ ବଣିକ୍ ପଶୁକୃଷିର୍ବିଶଃ ।
ଆଜୀବନାର୍ଥଂ ଧର୍ମସ୍ତୁ ଦାନମଧ୍ୟୟନଂ ଯଜିଃ । ୭୯ ।

ଜୀବନଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହକରଣାର୍ଥ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଧର୍ମ ଶସ୍ତ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ଧାରଣ କରିବା ଏବଂ ବୈଶ୍ୟର ଧର୍ମ ବାଣିଜ୍ୟ, ପଶୁପାଳନ ଓ କୃଷି କର୍ମ, ଦାନ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଯଜନ ମଧ୍ୟ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କର କର୍ମ ।

ବେଦାଭ୍ୟାସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ଚ ରକ୍ଷଣମ୍ ।
ବାର୍ତ୍ତାକର୍ମୈବ ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟାନି ସ୍ୱକର୍ମସୁ । ୮୦ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ବେଦାଭ୍ୟାସ କରିବା, କ୍ଷତ୍ରିୟର ରକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ବୈଶ୍ୟର ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ସ୍ୱକର୍ମମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଧାନ ।

ଅଜୀବଂସ୍ତୁ ଯଥୋକ୍ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସ୍ୱେନ କର୍ମଣା ।
ଜୀବେତ୍ କ୍ଷତ୍ରିୟଧର୍ମେଣ ସ ହ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟନନ୍ତରଃ । ୮୧ ।

ଉପରୋକ୍ତ ମତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିଜ କାମଦ୍ୱାରା ଆଜୀବନ ବଞ୍ଚିବ ମଧ୍ୟ ଆପତ୍କାଳରେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧର୍ମରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବ କାରଣ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ କର୍ମ ନିକଟ ।

ଉଭାଭ୍ୟାମପ୍ୟଜୀବଂସ୍ତୁ କଥଂ ସ୍ୟାଦିତି ଚେଦ୍ଭବେତ୍ ।
କୃଷିଗୋରକ୍ଷମାସ୍ଥାୟ ଜୀବେଦ୍‌ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ଜୀବିକାମ୍ । ୮୨ ।

(ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟ) ଉଭୟର ଜୀବିକାଦ୍ୱାରା ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜନ କରି ନ ପାରେ, ଏପରି ଘଟନା ହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଶ୍ୟର ଜୀବିକା କୃଷି ଓ ଗୋରକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଜୀବନଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ କରିବ ।

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବୈଶ୍ୟବୃତ୍ତ୍ୟାପି ଜୀବଂସ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ଷତ୍ରିୟୋଽପିବା ।
ହିଂସାପ୍ରାୟାଂ ପରାଧୀନାଂ କୃଷିଂ ଯତ୍ନେନ ବର୍ଜୟେତ୍ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କୁ ବୈଶ୍ୟବୃତ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଜୀବିକାନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନେ ହିଂସାବହୁଳ ଗବାଦି ପଶ୍ୱାଧୀନ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବେ ।

କୃଷିଂ ସାଧ୍ୱିତି ମନ୍ୟନ୍ତେ ସା ବୃତ୍ତିଃ ସଦ୍‌ବିଗର୍ହିତା ।
ଭୂମିଂ ଭୂମିଶୟାଂଶ୍ଚୈବ ହନ୍ତି କାଷ୍ଠମୟୋମୁଖମ୍ । ୮୪ ।

କେହି କେହି କୃଷିଜୀବିକାକୁ ଭଲ ବୋଲି କହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ବୃତ୍ତି ସଜ୍ଜନନିନ୍ଦିତ ଅଟେ, ଲୁହା ଲଗାଇ କାଠର ହଳ ଇତ୍ୟାଦି ଭୂମିରେ ଚାଳନା କରିବାଦ୍ୱାରା ଭୂମି ଓ ଭୂମିସ୍ଥିତ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ପୀଡ଼ା ଦିଆଯାଏ ।

ଇଦନ୍ତୁ ବୃତ୍ତିବୈକଲ୍ୟାତ୍ତ୍ୟଜତୋ ଧର୍ମନୈପୁଣମ୍ ।
ବିଟ୍‌ପଣ୍ୟମୁଦ୍ଧୃତୋଦ୍ଧାରଂ ବିକ୍ରେୟଂ ବିତ୍ତବର୍ଦ୍ଧନମ୍ । ୮୫ ।

ବୃତ୍ତି ଅଭାବରେ ଧର୍ମନିଷ୍ଠା (ବୈଶ୍ୟକର୍ମ କରିବଧାର୍ଥି ଏରୂପ ନିଷ୍ଠା) ତ୍ୟାଗ କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟର ବିକ୍ରୟଯୋଗ୍ୟ ନିମ୍ନକଥିତ ନିଷିଦ୍ଧବସ୍ତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟଦ୍ୱାରା ଧନ ବର୍ଦ୍ଧିତ କରିବେ ।

ସର୍ବାନ୍ ରସାନପୋହେତ କୃତାନ୍ନଞ୍ଚ ତିଲୈଃ ସହ ।
ଅଶ୍ମନୋ ଲବଣଞ୍ଚୈବ ପଶବୋ ଯେ ଚ ମାନୁଷାଃ । ୮୬ ।

ସର୍ବପ୍ରକାର ରସ, ତିଳ ସହିତ ସିଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ନ, ପଥର, ଲୁଣ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଗ୍ରାମ୍ୟପଶୁ ବର୍ଜନ କରିବ ।

ସର୍ବଞ୍ଚ ତାନ୍ତବଂ ରକ୍ତଂ ଶାଣକ୍ଷୌମାବିକାନି ଚ ।
ଅପି ଚେତ୍ ସ୍ୟୁରରକ୍ତାନି ଫଳମୂଳେ ତଥୌଷଧୀଃ । ୮୭ ।

ସକଳପ୍ରକାର ରଙ୍ଗର ସୂତାର ଲୁଗା ଏବଂ ରଙ୍ଗ ନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶଣର ଲୁଗା, ରେଶମୀ ବସ୍ତ୍ର ଓ ମେଷଲୋମର (କମ୍ବଳାଦି) ବସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଫଳ, ମୂଳ ତଥା ଔଷଧିମାନ ବିକିବ ନାହିଁ ।

ଅପଃ ଶସ୍ତ୍ରଂ ବିଷଂ ମାଂସଂ ସୋମଂ ଗନ୍ଧାଂଶ୍ଚ ସର୍ବଶଃ ।
କ୍ଷୀରଂ କ୍ଷୌଦ୍ରଂ ଦଧି ଘୃତଂ ତୈଳଂ ମଧୁ ଗୁଡ଼ଂ କୁଶାନ୍ । ୮୮ ।

ଜଳ, ଶସ୍ତ୍ର, ବିଷ, ମାଂସ, ସୋମବଲ୍ଲୀ, ସକଳପ୍ରକାର ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ, ଦୁଧ, ମହୁଣ, ଦହି, ଘିଅ, ତେଲ, ମହୁ, ଗୁଡ଼ ଓ କୁଶ ବିକିବ ନାହିଁ ।

ଆରଣ୍ୟାଂଶ୍ଚ ପଶୂନ୍ ସର୍ବାନ୍ ଦଂଷ୍ଟ୍ରିଣଶ୍ଚ ବୟାଂସି ଚ ।
ମଦ୍ୟଂ ନୀଲିଞ୍ଚ ଲାକ୍ଷାଞ୍ଚ ସର୍ବାଂଶ୍ଚୈକଶଫାଂସ୍ତଥା । ୮୯ । *

* ଏହାପରେ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅଧିକା ଶ୍ଳୋକ ମିଳେ ଓ ତହିଁ ଉପରେ ନନ୍ଦନର ଭାଷ୍ୟ ଅଛି ।

ତ୍ରପୁ ସୀସଂ ତଥା ଲୌହଂ ତୈଜସାନି ଚ ସର୍ବଶଃ ।
ବାଲାଂଶ୍ଚର୍ମ ତଥାସ୍ଥୀନି ସସ୍ନାୟୂନି ଚ ବର୍ଜୟେତ୍ ॥

ରଙ୍ଗ, ସୀସା, ଲୁହା, ପିତଳ ଇତ୍ୟାଦି ସକଳପ୍ରକାର ଚକଚକିଆ ଧାତୁ, ବାଳ, ଚମ, ଓ ସ୍ନାୟୁମିଶ୍ରିତ ହାଡ଼ ପ୍ରଭୃତିକୁ (ବିକିବ ନାହିଁ) ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସକଳପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲୀ ଦନ୍ତବିଶିଷ୍ଟ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ, ମଦ, ନୀଳ, ଲାଖ ଏବଂ ଏକଖୁରବିଶିଷ୍ଟ ଘୋଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ସକଳପ୍ରକାର ପଶୁ ବିକିବ ନାହିଁ ।

କାମମୁତ୍ପାଦ୍ୟ କୃଷ୍ୟାନ୍ତୁ ସ୍ୱୟମେବ କୃଷୀବଳଃ ।
ବିକ୍ରୀଣୀତ ତିଳାନ୍ ଶୁଦ୍ଧାନ୍ ଧର୍ମାର୍ଥମଚିରସ୍ଥିତାନ୍ । ୯୦ ।

ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ନିଜେ କୃଷକ ହୋଇ କୃଷିଦ୍ୱାରା ତିଳ ଉତ୍ପାଦନ କରି ବିଶୁଦ୍ଧ ତିଳ ବହୁକାଳ ନ ରଖି ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବା ସକାଶେ ବିକିବ ।

ଭୋଜନାଭ୍ୟଞ୍ଜନାଦ୍ଦାନାଦ୍ ଯଦନ୍ୟତ୍ କୁରୁତେ ତିଳୈଃ ।
କୃମିଭୂତଃ ଶ୍ୱବିଷ୍ଠାୟାଂ ପିତୃଭିଃ ସହ ମଜ୍ଜତି । ୯୧ ।

ଭୋଜନ, ମର୍ଦ୍ଦନ ଓ ଦାନ ଛଡ଼ା ଯେ ଅନ୍ୟ କିଛି ତିଳରେ କରେ ସେ ପିତୃପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହିତ କୃମି ହୋଇ କୁକ୍କୁର ବିଷ୍ଠାରେ ନିମଗ୍ନ ହୁଏ ।

ସଦ୍ୟଃ ପତତି ମାଂସେନ ଲାକ୍ଷୟା ଲବଣେନ ଚ ।
ତ୍ର୍ୟହେଣ ଶୂଦ୍ରୀଭବତି ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ଷୀର ବିକ୍ରୟାତ୍ । ୯୨ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ମାଂସ, ଲାଖ ଓ ଲବଣ ବିକିଲେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ପତିତ ହୁଏ ଏବଂ ଦୁଧ ବିକିଲେ ତିନିଦିନରେ ଶୂଦ୍ରତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଇତରେଷାନ୍ତୁ ପଣ୍ୟାନାଂ ବିକ୍ରୟାଦିହ କାମତଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସପ୍ତରାତ୍ରେଣ ବୈଶ୍ୟଭାବଂ ନିଯଚ୍ଛତି । ୯୩ ।

ତାହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ସଂସାରରେ ବିକ୍ରୟ କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାତ ରାତିରେ ବୈଶ୍ୟଭାବ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ରସା ରସୈର୍ନିମାତବ୍ୟା ନତ୍ୱେବ ଲବଣଂ ରସୈଃ ।
କୃତାନ୍ନଞ୍ଚାକୃତାନ୍ନେନ ତିଳାଧାନ୍ୟେନ ତତ୍ସମାଃ । ୯୪ । *

ଏକରୂପ ରସ (ଗୁଡ଼ାଦି) ବିନିମୟରେ ଅନ୍ୟରୂପ (ଘୃତାଦି) ରସ ନିଆଯାଇପାରେ ମାତ୍ର ଲୁଣ ରସଦ୍ରବ୍ୟ ସହିତ ବଦଳ ହୁଏ ନାହିଁ, ସିଦ୍ଧାନ୍ନ ଆମାନ୍ନ ବିନିମୟରେ ଏବଂ ତିଳଧାନ ବଦଳରେ ନିଆ ଯାଇପାରେ ମାତ୍ର ପରିମାଣ ସମାନ ହେବ ।

ଜୀବେଦେତେନ ରାଜନ୍ୟଃ ସର୍ବେଣାପ୍ୟନୟଂ ଗତଃ ।
ନତ୍ୱେବ ଜ୍ୟାୟସୀଂ ବୃତ୍ତିମଭିମନ୍ୟେତ କର୍ହିଚିତ୍ । ୯୫ ।

ଆପଦଗ୍ରସ୍ତ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ସବୁ ବିଧିରେ (ବୈଶ୍ୟପରି) ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରିବ ମାତ୍ର କଦାପି ବ୍ରାହ୍ମଣବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଯୋ ଲୋଭାଦଧମୋ ଜାତ୍ୟା ଜୀବେଦୁତ୍କୃଷ୍ଟକର୍ମଭିଃ ।
ତଂ ରାଜା ନିର୍ଧନଂ କୃତ୍ୱା କ୍ଷିପ୍ରମେବ ପ୍ରବାସୟେତ୍ । ୯୬ ।

ଯେ ଅଧମଜାତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଲୋଭରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟଜାତିର କର୍ମଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରେ ରାଜା ତାହାର ଧନ କାଢ଼ିନେଇ ଶୀଘ୍ର ତାହାକୁ ଦେଶରୁ ବାହାର କରିଦେବ ।

ବରଂ ସ୍ୱଧର୍ମୋ ବିଗୁଣୋ ନ ପାରକ୍ୟଃ ସ୍ୱନୁଷ୍ଠିତଃ ।
ପରଧର୍ମେଣ ଜୀବନ୍ ହି ସଦ୍ୟଃ ପତତି ଜାତିତଃ । ୯୭ ।

---

* ୮୫ ଠାରୁ ୯୪ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱଧର୍ମ ଅନୁଷ୍ଠେୟ ଏବଂ ପରକୀୟ ଧର୍ମ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଲୋକର ଅନୁଷ୍ଠେୟ ନୁହେଁ, କାରଣ ପରଧର୍ମରେ ଜୀବିକା ଅର୍ଜିଲେ ଲୋକ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଜାତିରୁ ପତିତ ହୁଏ ।

ବୈଶ୍ୟୋଽଜୀବନ୍ ସ୍ୱଧର୍ମେଣ ଶୂଦ୍ରବୃତ୍ତ୍ୟାପି ବର୍ତ୍ତୟେତ୍ ।
ଅନାଚରନ୍ନକାର୍ଯ୍ୟାଣି ନିବର୍ତ୍ତେତ ଚ ଶକ୍ତିମାନ୍ । ୯୮ ।

ବୈଶ୍ୟ ସ୍ୱକର୍ମଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରି ନ ପାରିଲେ (ସେବାଦି) ଶୂଦ୍ରବୃତ୍ତି ସୁଦ୍ଧା ଅବଲମ୍ବନ କରି ପାରେ ମାତ୍ର (ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଭୋଜନାଦି) ଅକାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଶକ୍ତ (ଆପଦମୁକ୍ତ) ହେଲେ ଶୂଦ୍ରବୃତ୍ତିରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେବ ।

ଅଶକ୍ନୁବଂସ୍ତୁ ଶୁଶ୍ରୂଷାଂ ଶୂଦ୍ରଃ କର୍ତ୍ତୁଂ ଦ୍ୱିଜନ୍ମନାମ୍ ।
ପୁତ୍ରଦାରାତ୍ୟୟଂ ପ୍ରାପ୍ତୋ ଜୀବେତ୍ କାରୁକକର୍ମଭିଃ । ୯୯ ।

ଶୂଦ୍ର ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ସେବା କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହେଲେ ସ୍ତ୍ରୀପୁତ୍ର କ୍ଷୁଧାପୀଡ଼ିତ ହେବାକାଳରେ ସୂପକାରାଦି କର୍ମଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରିବ ।

ଯୈଃ କର୍ମଭିଃ ପ୍ରଚରିତୈଃ ଶୁଶ୍ରୂଷ୍ୟନ୍ତେ ଦ୍ୱିଜାତୟଃ ।
ତାନି କାରୁକକର୍ମାଣି ଶିଳ୍ପାନି ବିବିଧାନି ଚ । ୧୦୦ ।

ଯେଉଁ କର୍ମଚରଣମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷା ସାଧିତ ହୁଏ ସେହି ସବୁ ନାନାପ୍ରକାର ଶିଳ୍ପ କାରୁକକର୍ମ ଅଟେ ।

ବୈଶ୍ୟବୃତ୍ତିମନାତିଷ୍ଠନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସ୍ୱେ ପଥି ସ୍ଥିତଃ ।
ଅବୃତ୍ତିକର୍ଷିତଃ ସୀଦନ୍ନିମଂ ଧର୍ମଂ ସମାଚରେତ୍ । ୧୦୧ ।

ଆପଣା ମାର୍ଗରେ ଥାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୌଣସି ବୃତ୍ତି ନ ପାଇଲେ ଓ ବୈଶ୍ୟବୃତ୍ତି କରି ନ ପାରିଲେ ଏହି (ବକ୍ଷ୍ୟମାଣ) ଧର୍ମ ଆଚରଣ କରିବ :—

ସର୍ବତଃ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତ୍ୱନୟଂ ଗତଃ ।
ପବିତ୍ରଂ ଦୁଷ୍ୟତୀତ୍ୟେତଦ୍ ଧର୍ମତୋ ନୋପପଦ୍ୟତେ । ୧୦୨ ।

ବିପଦାପନ୍ନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଦାନ ନେଇ ପାରେ କାରଣ ସେ (ସ୍ୱୟଂ) ପବିତ୍ର ସେ ଦୂଷିତ ହେବା ଧର୍ମତଃ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ନାଧ୍ୟାପନାଦ୍ ଯାଜନାଦ୍ୱା ଗର୍ହିତାଦ୍ ବା ପ୍ରତିଗ୍ରହାତ୍ ।
ଦୋଷୋ ଭବତି ବିପ୍ରାଣାଂ ଜ୍ୱଳନାମ୍ବୁସମା ହି ତେ । ୧୦୩ । *

ନିନ୍ଦିତକୁ ପଢ଼ାଇବା ବା ଯଜ୍ଞ କରାଇବା ଅଥବା ତାହାଠାରୁ ଦାନ ନେବାଦ୍ୱାରା ବିପ୍ରମାନଙ୍କର ଦୋଷ ହୁଏ ନାହିଁ କାରଣ ସେମାନେ ଅଗ୍ନି ଓ ଜଳପରି ସଦା ପବିତ୍ର ।

ଜୀବିତାତ୍ୟୟମାପନ୍ନୋ ଯୋଽନ୍ନମତ୍ତି ଯତସ୍ତତଃ ।
ଆକାଶମିବ ପଙ୍କେନ ନ ସ ପାପେନ ଲିପ୍ୟତେ । ୧୦୪ ।

ପ୍ରାଣ ହାରିଯିବା ଆଶଙ୍କାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ କୌଣସି ଠାରୁ ଅନ୍ନ ଖାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆକାଶରେ ପଙ୍କ ନ ଲାଗିଲା ପରି ତାହାକୁ ପାପ ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ଅଜୀଗର୍ତ୍ତଃ ସୁତଂ ହନ୍ତୁ ମୁପାସର୍ପଦ୍ ବୁଭୁକ୍ଷିତଃ ।
ନ ଚାଲିପ୍ୟତ ପାପେନ କ୍ଷୁତ୍ପ୍ରତୀକାରମାଚରନ୍ । ୧୦୫ ।

---

*—ମୂଳ ପୁସ୍ତକରେ ଜ୍ୱଳନାର୍କ, ପାଠାନ୍ତର ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ଷୁଧାପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଅଜୀଗର୍ତ୍ତ ଋଷି ପୁତ୍ରକୁ ମାରିପକାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇ ଥିଲେ, କ୍ଷୁଧାର ପ୍ରତୀକାର ସକାଶେ ଏରୂପ ଆଚରଣ କଲେ ପାପ ଦ୍ୱାରା ଲିପ୍ତ ହେବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଶ୍ୱମାଂସମିଚ୍ଛନ୍ନାର୍ତ୍ତୋଽତ୍ତୁଂ ଧର୍ମାଧର୍ମବିଚକ୍ଷଣଃ ।
ପ୍ରାଣାନାଂ ପରିରକ୍ଷାର୍ଥଂ ବାମଦେବୋ ନ ଲିପ୍ତବାନ୍ । ୧୦୬ ।

ଧର୍ମାଧର୍ମବିଚକ୍ଷଣ ବାମଦେବ ଋଷି କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରାଣରକ୍ଷାର୍ଥ କୁକ୍କୁରର ମାଂସ ଭୋଜନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରି ପାପରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ।

ଭରଦ୍ୱାଜଃ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତସ୍ତୁ ସପୁତ୍ରୋ ବିଜନେ ବନେ ।
ବହ୍ୱୀର୍ଗାଃ ପ୍ରତିଜଗ୍ରାହ ବୃଧୋସ୍ତକ୍ଷ୍ଣ । ମହାତପାଃ । ୧୦୭ ।

ମହାତପା ଭରଦ୍ୱାଜ ଋଷି ସପୁତ୍ର ବିଜନ ବନରେ ଥାଇ କ୍ଷୁଧାପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ବୃଧନାମକ ବଢ଼ାଇ ଠାରୁ ଅନେକ ଗାଈ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତଶ୍ଚାତ୍ତୁମଭ୍ୟାଗାଦ୍ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଃ ଶ୍ୱଜାଘନୀମ୍ ।
ଚଣ୍ଡାଳହସ୍ତାଦାଦାୟ ଧର୍ମାଧର୍ମବିଚକ୍ଷଣଃ । ୧୦୮ । †

ମଧ୍ୟ ଧର୍ମାଧର୍ମବିଚକ୍ଷଣ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଋଷି କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଚଣ୍ଡାଳର ହାତରୁ କୁକୁରର ଜଘନ ମାଂସ ଭୋଜନ କରିବା ସକାଶେ ନେଇ ଥିଲେ ।

ପ୍ରତିଗ୍ରହାଦ୍ ଯାଜନାଦ୍ୱା ତଥୈବାଧ୍ୟାପନାଦପି ।
ପ୍ରତିଗ୍ରହଃ ପ୍ରତ୍ୟବରଃ ପ୍ରେତ୍ୟ ବିପ୍ରସ୍ୟ ଗର୍ହିତଃ । ୧୦୯ ।

ଦାନଗ୍ରହଣ, ଯଜ୍ଞକରାଇବା ଓ ପଢ଼ାଇବା ଏ ତିନି ମଧ୍ୟରୁ ବିପ୍ରପକ୍ଷରେ ପ୍ରତିଗ୍ରହ ପରଲୋକରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗର୍ହିତ । (ଏ ହେତୁ ଯଥାଶକ୍ତି ଯାଜନ ଅଧ୍ୟାପନ ଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା କରିବ, ପ୍ରତିଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା କରିବ ନାହିଁ) ।

ଯାଜନାଧ୍ୟାପନେ ନିତ୍ୟଂ କ୍ରିୟେତେ ସଂସ୍କୃତାତ୍ମନାମ୍ ।
ପ୍ରତିଗ୍ରହସ୍ତୁ କ୍ରିୟତେ ଶୂଦ୍ରାଦପ୍ୟନ୍ତ୍ୟଜନ୍ମନଃ । ୧୧୦ ।

କାରଣ ସେହି (ଦ୍ୱିଜ) ମାନଙ୍କର ଉପନୟନାଦି ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟହୁଏ ସେହିମାନଙ୍କର ସର୍ବଦା ଯାଜନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନା କରିବାକୁ ପଡ଼େ ପରନ୍ତୁ ଅନ୍ତ୍ୟଜନ୍ମା ଶୂଦ୍ରଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ଦାନ ନିଆଯାଇପାରେ (ଏ ହେତୁ ପ୍ରତିଗ୍ରହ ନିନ୍ଦନୀୟ) ।

ଜପହୋମୈରପୈତ୍ୟେନୋ ଯାଜନାଧ୍ୟାପନୈଃ କୃତମ୍ ।
ପ୍ରତିଗ୍ରହନିମିତ୍ତନ୍ତୁ ତ୍ୟାଗେନ ତପସୈବ ଚ । ୧୧୧ ।

ଶୂଦ୍ରାଦି ନିକୃଷ୍ଟ ଜାତିର ଯାଜନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନ ଦ୍ୱାରା ସଞ୍ଜାତ ପାପ ଜପ ଓ ହୋମ ଦ୍ୱାରା ଦୂର ହୁଏ ମାତ୍ର ପ୍ରତିଗ୍ରହଜନିତ ପାପ ତ୍ୟାଗ ଓ ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରାହିଁ ଅପନୋଦିତ ହୁଏ ।

ଶିଳୋଞ୍ଛମପ୍ୟାଦଦୀତ ବିପ୍ରୋଽଜୀବନ୍ ଯତସ୍ତତଃ ।
ପ୍ରତିଗ୍ରହାଚ୍ଛିଳଃ ଶ୍ରେୟାଂସ୍ତତୋଽପ୍ୟୁଞ୍ଛଃ ପ୍ରଶସ୍ୟତେ । ୧୧୨ ।

'ଆପଣା ବୃତ୍ତିରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରି ନ ପାରି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେଉଁଠାରେ ଇଚ୍ଛା ସେଠାରେ ଶିଳୋଞ୍ଛ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ, ପ୍ରତିଗ୍ରହଠାରୁ ଶିଳ ଶ୍ରେୟସ୍କର ଏବଂ ଶିଳରୁ ଉଞ୍ଛ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ।'

---

†—୧୦୧ ଠାରୁ ୧୦୮ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୀଦଦ୍ଭିଃ କୁପ୍ୟମିଚ୍ଛଦ୍ଭିର୍ଧନଂ ବା ପୃଥିବୀପତେଃ ।
ଯାଚ୍ୟଃ ସ୍ୟାତ୍ ସ୍ନାତକୈର୍ବିପ୍ରୈରଦିତ୍ସଂସ୍ତ୍ୟାଗମର୍ହତି । ୧୧୩ ।

ଧନାଭାବରେ ଅବସନ୍ନ ସ୍ନାତକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସୁନାରୁପା ଛଡ଼ା ତମ୍ବା କଂସାଦି ଧାତୁନିର୍ମିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଧନ ଇଚ୍ଛାକଲେ ରାଜା ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ପାରିବ ଏବଂ ସେ ଦାନ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କଲେ ଛାଡ଼ିଯିବ ।

ଅକୃତଞ୍ଚକୃତାତ୍ କ୍ଷେତ୍ରାଦ୍ ଗୌରଜାବିକମେବ ଚ ।
ହିରଣ୍ୟଂ ଧାନ୍ୟମନ୍ନଞ୍ଚ ପୂର୍ବଂ ପୂର୍ବମଦୋଷବତ୍ । ୧୧୪ ।

ଚାଷ ହୋଇଥିବା ଭୂମି ଅପେକ୍ଷା ଚାଷ ନୋହିଥିବା ଭୂମିର ଶସ୍ୟ (ପ୍ରତିଗ୍ରହ) ନେବାରେ ଦୋଷ ନାହିଁ ଏବଂ ଗୋ, ଛାଗ, ମେଷ, ହିରଣ୍ୟ ଧାନ୍ୟ ଓ ଅନ୍ନ ଯଥାକ୍ରମେ ପଶ୍ଚାଲ୍ଲିଖିତ ଦ୍ରବ୍ୟଠାରୁ ପୂର୍ବକଥିତ ଦ୍ରବ୍ୟ (ପ୍ରତିଗ୍ରହ ନେବା) ରେ ଦୋଷ ଊଣା ।

ସପ୍ତ ବିତ୍ତାଗମା ଧର୍ମ୍ୟା ଦାୟୋ ଲାଭଃ କ୍ରୟୋ ଜୟଃ ।
ପ୍ରୟୋଗଃ କର୍ମଯୋଗଶ୍ଚ ସତ୍ପ୍ରତିଗ୍ରହ ଏବ ଚ । ୧୧୫ ।

୧ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀରୂପେ ପ୍ରାପ୍ତଧନ, ୨ ଶ୍ୱଶୁର ବା ମିତ୍ରାଦିଠାରୁ ଅଥବା ନିଧି ଲବ୍ଧ ଧନ, ୩ କଣା ଯାଇଥିବା ଧନ, ୪ ଜୟଦ୍ୱାରା ଲବ୍ଧ ଧନ, ୫ ଧନ ବା ଧାନ୍ୟ ସୁଦରେ ଲଗାଇ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ ଧନ, ୬ କୃଷିବାଣିଜ୍ୟାଦିରୁ ଲବ୍ଧ ଧନ, ୭ ସଜ୍ଜନଠାରୁ ପ୍ରତିଗ୍ରହ ନେବା ଧନ ଏହି ସାତପ୍ରକାର ଅର୍ଜିତ ଧନ ଧର୍ମସଙ୍ଗତ ।

ବିଦ୍ୟା ଶିଳ୍ପଂ ଭୃତିଃ ସେବା ଗୋରକ୍ଷଂ ବିପଣିଃ କୃଷିଃ ।
ଧୃତିର୍ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ କୁସୀଦଞ୍ଚ ଦଶ ଜୀବନହେତବଃ । ୧୧୬ ।

ବିଦ୍ୟା, ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ, ଚାକରି, ସେବା, ପଶୁରକ୍ଷା, ଦୋକାନଦାରୀ, କୃଷି, ଅଳ୍ପପ୍ରାପ୍ତିର ସନ୍ତୋଷ, ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତି ଓ ଧନ ସୁଦରେ ଖଟାଇବା ଏହି ଦଶ ଜୀବନୋପାୟ ଅଟେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବାପି ବୃଦ୍ଧିଂ ନୈବ ପ୍ରୟୋଜୟେତ୍ ।
କାମନ୍ତୁ ଖଲୁ ଧର୍ମାର୍ଥଂ ଦଦ୍ୟାତ୍ ପାପୀୟସେଽଳ୍ପିକାମ୍ । ୧୧୭ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା କ୍ଷତ୍ରିୟ ସୁଧରେ ଖଟାଇ ଧନବୃଦ୍ଧି କରିବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ କେବଳ ଧର୍ମକର୍ମନିର୍ବାହାର୍ଥ ନୀଚଲୋକଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ଧନ ଦେବ ।

ଚତୁର୍ଥମାଦଦାନୋଽପି କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ଭାଗମାପଦି ।
ପ୍ରଜାରକ୍ଷନ୍ ପରଂ ଶକ୍ତ୍ୟା କିଲ୍ବିଷାତ୍ ପ୍ରତିମୁଚ୍ୟତେ । ୧୧୮ ।

ସାଧ୍ୟାନୁସାରେ ପ୍ରଜା ରକ୍ଷାକରି ରାଜା ଆପଦକାଳରେ (ଶସ୍ୟର) ଚତୁର୍ଥଭାଗ (କରସ୍ୱରୂପ) ନେଲେ ପାପରୁ ମୁକ୍ତହୁଏ ।

ସ୍ୱଧର୍ମୋ ବିଜୟସ୍ତସ୍ୟ ନାହବେ ସ୍ୟାତ୍ପରାଙ୍ମୁଖଃ ।
ଶସ୍ତ୍ରେଣ ବୈଶ୍ୟାନ୍ ରକ୍ଷିତ୍ୱା ଧର୍ମ୍ୟମାହାରୟେଦ୍ ବଲିମ୍ । ୧୧୯ ।

(ସଂଗ୍ରାମରେ) ବିଜୟଲାଭ ରାଜାର ସ୍ୱଧର୍ମ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧରେ ସେ କଦାପି ପରାଙ୍ମୁଖ ହେବ ନାହିଁ, ଶସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ବୈଶ୍ୟମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକରି ରାଜା ଧର୍ମସଙ୍ଗତ ବଳି (କର) ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଧାନ୍ୟେଽଷ୍ଟମଂ ବିଶାଂ ଶୁଳ୍କଂ ବିଂଶଂ କାର୍ଷାପଣାବରମ୍ ।
କର୍ମୋପକରଣାଃ ଶୂଦ୍ରାଃ କାରବଃ ଶିଳ୍ପିନସ୍ତଥା । ୧୨୦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେହି ପରି ଏହି ଯେ ବୈଶ୍ୟମାନେ ବ୍ୟାପାରଦ୍ୱାରା ଧନ ବଢ଼ାଇଲେ ଲବ୍ଧ ଧନର ଅଷ୍ଟମ ଭାଗ ଏବଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦିର ବ୍ୟବହାରଦ୍ୱାରା ବର୍ଦ୍ଧିତ ଧନର ବିଂଶଭାଗ ରାଜା ଶୁଳ୍କସ୍ୱରୂପ ନେବ ମାତ୍ର ଶୂଦ୍ର, କାରୁଗର ଓ ବଢ଼େଇ ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟକରିବା ଦ୍ୱାରା କର ଦେଉଥିବ (ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କଠାରୁ କାମ ନେବ କର ନେବନାହିଁ). ।

ଶୂଦ୍ରସ୍ତୁ ବୃତ୍ତିମାକାଙ୍କ୍ଷନ୍ କ୍ଷତ୍ରମାରାଧୟେଦ୍ ଯଦି ।
ଧନିନଂ ବାପ୍ୟୁପାରାଧ୍ୟ ବୈଶ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରୋ ଜିଜୀବିଷେତ୍ । ୧୨୧ ।

ଶୂଦ୍ର ଯଦି ଜୀବିକା ଆକାଙ୍କ୍ଷା କରେ ତେବେ କ୍ଷତ୍ରିୟର ସେବା କରିବ ଅଥବା ଧନୀ ବୈଶ୍ୟର ସେବା କରି ଜୀବନଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ କରିବ ।

ସ୍ୱର୍ଗାର୍ଥମୁଭୟାର୍ଥମ୍ବା ବିପ୍ରାନାରାଧୟେତ୍ତୁ ସଃ ।
ଜାତବ୍ରାହ୍ମଣଶବ୍ଦସ୍ୟ ସାହ୍ୟସ୍ୟ କୃତକୃତ୍ୟତା । ୧୨୨ ।

ମାତ୍ର ସେ ସ୍ୱର୍ଗ (ଧର୍ମଜନିତ ସୁଖ) ଏବଂ ଅର୍ଥ ଅଥବା ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ଅର୍ଥ ଉଭୟ ବାଞ୍ଛା କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ସେବା କରିବ, ବ୍ରାହ୍ମଣର ସେବକ ଏହି ଶବ୍ଦପ୍ରାପ୍ତିହିଁ ତାହାର କୃତକୃତ୍ୟତା ଲାଭହୁଏ ।

ବିପ୍ରସେବୈବ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟଂ କର୍ମ କୀର୍ତ୍ତ୍ୟତେ ।
ଯଦତୋଽନ୍ୟଦ୍ଧି କୁରୁତେ ତଦ୍ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ନିଷ୍ଫଳମ୍ । ୧୨୩ ।

ବିପ୍ର ସେବାହିଁ ଶୂଦ୍ରର ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମ ବୋଲି କୀର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଅଛି, ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ ସେ ଆଉ ଯାହା କରେ ତାହା ନିଷ୍ଫଳ ।

ପ୍ରକଳ୍ପ୍ୟା ତସ୍ୟ ତୈର୍ବୃତ୍ତିଃ ସ୍ୱକୁଟୁମ୍ବାଦ୍ ଯଥାର୍ହତଃ ।
ଶକ୍ତିଞ୍ଚାବେକ୍ଷ୍ୟ ଦାକ୍ଷ୍ୟଞ୍ଚ ଭୃତ୍ୟାନାଞ୍ଚ ପରିଗ୍ରହମ୍ । ୧୨୪ ।

ସେହି ଶୂଦ୍ରଭୃତ୍ୟର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ସାମର୍ଥ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟନୈପୁଣ୍ୟ ଏବଂ ଭୃତ୍ୟ-ମାନଙ୍କର ପୋଷ୍ୟବର୍ଗ ବିବେଚନାକରି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଆପଣା କୁଟୁମ୍ବରୁ ଯଥା ଯୋଗ୍ୟ ବୃତ୍ତି (ବେତନ) ଅବଧାରଣ କରିବେ ।

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମନ୍ନଂ ଦାତବ୍ୟଂ ଜୀର୍ଣ୍ଣାନି ବସନାନି ଚ ।
ପୁଲାକାଶ୍ଚୈବ ଧାନ୍ୟାନାଂ ଜୀର୍ଣ୍ଣାଶ୍ଚୈବ ପରିଚ୍ଛଦାଃ । ୧୨୫ ।

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ, ପୁରୁଣାଲୁଗା, ଅସାର ଧାନ ଏବଂ ପୁରୁଣା ଶଯ୍ୟାଦି ପରିଚ୍ଛଦ ଏମାନଙ୍କୁ (ଶୂଦ୍ରଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ) ଦେବା ଉଚିତ ।

ନ ଶୂଦ୍ରେ ପାତକଂ କିଞ୍ଚିନ୍ନ ଚ ସଂସ୍କାରମର୍ହତି ।
ନାସ୍ୟାଧିକାରୋ ଧର୍ମେଽସ୍ତି ନ ଧର୍ମାତ୍ ପ୍ରତିଷେଧନମ୍ । ୧୨୬ ।

(ଲଶୁନାଦି ଭୋଜନରେ) ଶୂଦ୍ରର କିଛି ପାପ ନାହିଁ, ସେ ଉପନୟନାଦି ସଂସ୍କାରର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ, ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦି ଯଜ୍ଞରେ ତାହାର ଅଧିକାର ନାହିଁ ଏବଂ ପାକଯଜ୍ଞାଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଷେଧ ନାହିଁ ।

ଧର୍ମେପ୍ସବସ୍ତୁ ଧର୍ମଜ୍ଞାଃ ସତାଂ ବୃତ୍ତିମନୁଷ୍ଠିତାଃ ।
ମନ୍ତ୍ରବର୍ଜଂ ନ ଦୁଷ୍ୟନ୍ତି ପ୍ରଶଂସାଂ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି ଚ । ୧୨୭ ।

ଧର୍ମର ସଦ୍ବୃତ୍ତିଶାଳୀ ଶୂଦ୍ରମାନେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ହୋଇ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦିଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠେୟ ପଞ୍ଚ ମହାଯଜ୍ଞାଦି ମନ୍ତ୍ରବର୍ଜନ ପୂର୍ବକ କଲେ ଲୋକସମାଜରେ ନିନ୍ଦିତ ନ ହୋଇ ପ୍ରଶଂସାଭାଜନ ହୁଅନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଥା ଯଥା ହି ସଦ୍‌ବୃତ୍ତମାତିଷ୍ଠତ୍ୟନସୂୟକଃ ।
ତଥା ତଥେମଞ୍ଚାମୁଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତ୍ୟନିନ୍ଦିତଃ । ୧୨୮ ।

ଅସୂୟା ରହିତ ଶୂଦ୍ର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ରୂପେ ସଦ୍‌ବୃତ୍ତିର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ ସେହି ସେହି ରୂପ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ନିନ୍ଦାଶୂନ୍ୟତା ଲାଭକରେ ।

ଶକ୍ତେନାପି ହି ଶୂଦ୍ରେଣ ନ କାର୍ଯ୍ୟୋ ଧନସଞ୍ଚୟଃ ।
ଶୂଦ୍ରୋ ହି ଧନମାସାଦ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣାନେବ ବାଧତେ । ୧୨୯ ।

ଶୂଦ୍ର ସମର୍ଥ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କଦାପି ଧନ ସଞ୍ଚୟ କରିବ ନାହିଁ କାରଣ (ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନହୀନ) ଶୂଦ୍ର ଧନ ଲାଭ କରି (ମତ୍ତହୋଇ) ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ କରିପାରନ୍ତି ।

ଏତେ ଚତୁର୍ଣ୍ଣାଂ ବର୍ଣ୍ଣାନାମାପଦ୍ଧର୍ମାଃ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ।
ଯାନ୍ ସମ୍ୟଗନୁତିଷ୍ଠନ୍ତୋ ବ୍ରଜନ୍ତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ । ୧୩୦ ।

ଏହିସବୁ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ଆପଦକାଳର ଧର୍ମ ବୋଲି ଗଲା—ଯାହା ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି ଲୋକେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଏଷ ଧର୍ମବିଧିଃ କୃତ୍ସ୍ନଶ୍ଚାତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟସ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତିତଃ ।
ଅତଃପରଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିଧିଂ ଶୁଭମ୍ । ୧୩୧ ।

ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ଏହି ଧର୍ମବିଧି ସମଗ୍ରରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଲା, ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ କଲ୍ୟାଣକର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଧି କହୁଅଛୁଁ ।

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ ।

ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ସାନ୍ତାନିକଂ ଯକ୍ଷ୍ୟମାଣମଧ୍ୱଗଂ ସର୍ବବେଦସମ୍ ।
ଗୁର୍ବର୍ଥଂ ପିତୃମାତ୍ରର୍ଥଂ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟାର୍ଥ୍ୟୁପତାପିନୌ । ୧ ।

ସନ୍ତାନ ସକାଶେ ବିବାହାର୍ଥୀ, (ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମାଦି) ଯାଗେଚ୍ଛୁ, କ୍ଷୀଣପଥ୍ୟୋଦନ ପାନ୍ଥ, ସର୍ବସ୍ୱ ଦକ୍ଷିଣାଦାତା, ଗୁରୁ ଓ ପିତା ମାତାର ଗ୍ରାସାଚ୍ଛାଦନ ସକାଶେ ଧନାର୍ଥୀ, ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ଓ ରୋଗୀ ।

ନବୈତାନ୍‌ସ୍ନାତକାନ୍ ବିଦ୍ୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ଧର୍ମଭିକ୍ଷୁକାନ୍ ।
ନିଃସ୍ୱେଭ୍ୟୋ ଦେୟମେତେଭ୍ୟୋ ଦାନଂ ବିଦ୍ୟା ବିଶେଷତଃ । ୨ ।

ଏହି ନଅ ପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଧର୍ମଭିକ୍ଷୁକ ସ୍ନାତକ ବୋଲି ଜାଣିବ ଏବଂ ନିଃସ୍ୱ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାବତ୍ତା ଅନୁସାରେ ଦାନ ଦେବ ।

ଏତେଭ୍ୟୋ ହି ଦ୍ୱିଜାଗ୍ରେଭ୍ୟୋ ଦେୟମନ୍ନଂ ସଦକ୍ଷିଣମ୍ ।
ଇତରେଭ୍ୟୋ ବହିର୍ବେଦି କୃତାନ୍ନଂ ଦେୟମୁଚ୍ୟତେ । ୩ ।

ଏହି ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଦକ୍ଷିଣା ସହିତ ଅନ୍ନଦେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତିରିକ୍ତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞବେଦୀର ବାହାରେ ରନ୍ଧା ହୋଇ ଥିବା ଅନ୍ନଦେୟ ବୋଲି କଥିତ ହୁଏ ।

ସର୍ବରତ୍ନାନି ରାଜା ତୁ ଯଥାର୍ହଂ ପ୍ରତିପାଦୟେତ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ବେଦବିଦୁଷୋ ଯଜ୍ଞାର୍ଥଂ ଚୈବ ଦକ୍ଷିଣାମ୍ । ୪ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାତ୍ର ରାଜା ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ରତ୍ନ ଯଜ୍ଞ ସକାଶେ ଦକ୍ଷିଣା ସ୍ୱରୂପ ଯଥାଯୋଗ୍ୟରୂପ ଦାନ କରିବ ।

କୃତଦାରୋଽପରାନ୍ ଦାରାନ୍ ଭିକ୍ଷିତ୍ୱା ଯୋଽଧିଗଚ୍ଛତି ।
ରତିମାତ୍ରଂ ଫଳଂ ତସ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟଦାତୁସ୍ତୁ ସନ୍ତତିଃ । ୫ ।

ବିବାହିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ଭିକ୍ଷା ମାଗି ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହ କରେ ତେବେ ତାହାର ଫଳ ରତିଏ ମାତ୍ର ଏବଂ ସେ ବିବାହରେ ଜାତ ସନ୍ତାନସନ୍ତତି ଦ୍ରବ୍ୟଦାତାର ଅଟନ୍ତି ।

ଧନାନି ତୁ ଯଥାଶକ୍ତି ବିପ୍ରେଷୁ ପ୍ରତିପାଦୟେତ୍ ।
ବେଦବିତ୍ସୁ ବିବିକ୍ତେଷୁ ପ୍ରେତ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗଂ ସମଶ୍ନୁତେ । ୬ ।

ବେଦଜ୍ଞ ଓ ଆସକ୍ତିଶୂନ୍ୟ ବିପ୍ରମାନଙ୍କୁ ଯଥାଶକ୍ତି ଧନ ଦାନ କଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପରଲୋକରେ ସୁଖଭୋଗ ହୁଏ ।

ଯସ୍ୟ ତ୍ରୈବାର୍ଷିକଂ ଭକ୍ତଂ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତଂ ଭୃତ୍ୟବୃତ୍ତୟେ ।
ଅଧିକଂ ବାପି ବିଦ୍ୟେତ ସ ସୋମଂ ପାତୁମର୍ହତି । ୭ ।

ଯାହାର ସଞ୍ଚିତ ଧନଦ୍ୱାରା ତିନିବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବା ତହୁଁ ଅଧିକ କାଳ କୁଟୁମ୍ବାଦି-ମାନଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ ଚଳିପାରେ ସେ ସୋମଯଜ୍ଞ କରିବାର ଅଧିକାରୀ ଅଟେ ।

ଅତଃ ସ୍ୱଳ୍ପୀୟସି ଦ୍ରବ୍ୟେ ଯଃ ସୋମଃ ପିବତି ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସ ପୀତସୋମପୂର୍ବୋଽପି ନ ତସ୍ୟାପ୍ନୋତି ତତ୍ଫଳଂ । ୮ ।

ଏଥିରୁ ଊଣା ଧନର ଅଧିକାରୀ ଥାଇ ଯେ ଦ୍ୱିଜ ସୋମଯଜ୍ଞ କରେ ସେ ପୂର୍ବେ ସୋମଯଜ୍ଞ କରିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତହିଁର ଫଳ ପାଏ ନାହିଁ ।

ଶକ୍ତଃ ପରଜନେ ଦାତା ସ୍ୱଜନେ ଦୁଃଖଜୀବିନି ।
ମଧ୍ୱାପାତୋ ବିଷାସ୍ୱାଦଃ ସ ଧର୍ମପ୍ରତିରୂପକଃ । ୯ ।

ଯେ ସକ୍ଷମ ଲୋକ କୁଟୁମ୍ବାଦି ସ୍ୱଜନମାନଙ୍କୁ ଦୁଃଖରେ ପକାଇ ଅପର ଲୋକକୁ ଦାନ କରେ ତାହା ଆପାତତଃ ମଧୁର ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପରିଣାମରେ ବିଷମୟ ଏବଂ ଧର୍ମବିରୁଦ୍ଧ ଅଟେ ।

ଭୃତ୍ୟାନାମୁପରୋଧେନ ଯତ୍କରୋତ୍ୟୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେହିକମ୍ ।
ତଦ୍ଭବତ୍ୟସୁଖୋଦର୍କଂ ଜୀବତଶ୍ଚ ମୃତସ୍ୟ ଚ । ୧୦ । *

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ରାଦି ପୋଷ୍ୟବର୍ଗକୁ କ୍ଳେଶଦେଇ ଯେ ପରଲୋକ ସକାଶେ ଦାନାଦି କରେ ସେ ଦାନ ଇହଲୋକ ଏବଂ ପରଲୋକରେ ଉଭୟସ୍ଥଳର ଦୁଃଖ ହୁଏ ।

ଯଜ୍ଞଶ୍ଚେତ୍ ପ୍ରତିରୁଦ୍ଧଃ ସ୍ୟାଦେକେନାଙ୍ଗେନ ଯଜ୍ୱନଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ବିଶେଷେଣ ଧାର୍ମିକେ ସତି ରାଜନି । ୧୧ ।

ଧାର୍ମିକ ରାଜା ଥାଉଁ (ଷଷ୍ଠ ଶ୍ଳୋକ) ଯଜମାନଙ୍କର ବିଶେଷତଃ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଯଜ୍ଞ ଏକାଙ୍ଗରେ ସୁଦ୍ଧା ଅଟକି ରହିଲେ ।

---

*—ଏଥିପରେ କେତେକ ଟି ପୁସ୍ତକରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶ୍ଳୋକ ମିଳେ :—

ବୃଦ୍ଧୌ ଚ ମାତା ପିତରୌ ସାଧ୍ୱୀ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଶିଶୁଃ ସୁତଃ ।
ଅପ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟଶତଂ କୃତ୍ୱା ଭର୍ତ୍ତବ୍ୟା ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ ।

ବୃଦ୍ଧ ମାତାପିତା, ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶିଶୁପୁତ୍ର ଏମାନଙ୍କର ଭରଣ ପୋଷଣ ଏକଶତ ଅକାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ସୁଦ୍ଧା କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯୋ ବୈଶ୍ୟଃ ସ୍ୟାଦ୍ବହୁପଶୁର୍ହୀନକ୍ରତୁର ସୋମପଃ ।
କୁଟୁମ୍ବାତ୍ତସ୍ୟ ତଦ୍ଦ୍ରବ୍ୟମାହରେଦ୍ ଯଜ୍ଞସିଦ୍ଧୟେ । ୧୨ ।

ଯେ ବୈଶ୍ୟ ଅନେକ ପଶୁସମ୍ପନ୍ନ ଥିବ ଓ ଯଜ୍ଞ କରୁ ନ ଥିବ ଓ ସୋମପାନ-ରହିତ ହୋଇଥିବ ତାହା ଘରୁ ଯଜ୍ଞସିଦ୍ଧି ସକାଶେ ସେହି ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣିବ ।

ଆହରେତ୍ ତ୍ରୀଣି ବା ଦ୍ୱେ ବା କାମଂ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ବେଶ୍ମନଃ ।
ନ ହି ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ଯଜ୍ଞେଷୁ କଶ୍ଚିଦସ୍ତି ପରିଗ୍ରହଃ । ୧୩ ।

ଯଜ୍ଞର ତିନି ବା ଦୁଇ ଅଙ୍ଗ ଊଣା ଥିଲେ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ଶୂଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ଆପଣା ଯଜ୍ଞସିଦ୍ଧି ସକାଶେ ସେହି ତିନି ବା ଦୁଇ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣିପାରିବ କାରଣ ଶୂଦ୍ରର ଯଜ୍ଞ-ମାନଙ୍କରେ କିଛି ମାତ୍ର ଖର୍ଚ୍ଚ ନାହିଁ ।

ଯୋଽନାହିତାଗ୍ନିଃ ଶତଗୁରଯଜ୍ୱା ଚ ସହସ୍ରଗୁଃ ।
ତୟୋରପି କୁଟୁମ୍ବାଭ୍ୟାମାହରେଦବିଚାରୟନ୍ । ୧୪ ।

ଯେ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ନୁହେଁ ଅଥଚ ଶତଗୋଧନଶାଳୀ ମଧ୍ୟ ଯେ ଯଜ୍ଞ କରେନାହିଁ ଅଥଚ ସହସ୍ରଗୋଧନଶାଳୀ ଅଟେ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ଘରୁ କିଛି ନ ବିଚାରି ସେଣି ଆଣିବ ।

ଆଦାନନିତ୍ୟାଚ୍ଚାଦାତୁରାହରେଦପ୍ରୟଚ୍ଛତଃ ।
ତଥା ଯଶୋଽସ୍ୟ ପ୍ରଥତେ ଧର୍ମଶ୍ଚୈବ ପ୍ରବର୍ଦ୍ଧତେ । ୧୫ ।

ଯେ ନିତ୍ୟ (ପ୍ରତିଗ୍ରହାଦି ଦ୍ୱାରା) ନିତ୍ୟ ଦାନ ନିଏ ଅଥଚ ଦାନ କରେନାହିଁ ସେ ନ ଦେଲେ ସୁଦ୍ଧା (ଅସମ୍ପନ୍ନ ଯଜ୍ଞର ଦ୍ରବ୍ୟମାନ) ତାହାଠାରୁ ନେଇ ଆସିବ, ଏପରି କଲେ ଏହାର ଯଶ ବିସ୍ତୃତ ହୁଏ ଓ ଧର୍ମ ବଢ଼େ ।

ତଥୈବ ସପ୍ତମେ ଭକ୍ତେ ଭକ୍ତାନି ଷଡନଶ୍ନତା ।
ଅଶ୍ୱସ୍ତନବିଧାନେନ ହର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ହୀନକର୍ମଣଃ । ୧୬ ।

ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅଥର (ଅର୍ଥାତ୍ ତିନିଦିନ) ନ ଖାଇ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଲୋକ ସେହିପରି ସପ୍ତମ ଥରର ଭୋଜନ ସକାଶେ ହୀନକର୍ମୀ ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଅପହରଣ କରି ନେଇପାରେ ।

ଖଳାତ୍କ୍ଷେତ୍ରାଦଗାରାଦ୍ବା ଯତୋ ବାପ୍ୟୁପଲଭ୍ୟତେ ।
ଆଖ୍ୟାତବ୍ୟଂ ତୁ ତତ୍ତସ୍ମୈ ପୃଚ୍ଛତେ ଯଦି ପୃଚ୍ଛତି । ୧୭ ।

ଖଳା କ୍ଷେତ ବା ଘରୁ ଯେଉଁଠାରୁ ପାଇବ ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଶସ୍ୟ (ଧାନ୍ୟାଦି) ନେଇପାରେ ଏବଂ ଯଦି ଶସ୍ୟସ୍ୱାମୀ ପଚାରିବ ତେବେ ତାକୁ ଲଙ୍ଘନ ପଡ଼ିଆ ଥିବ କହିଦେବ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୱଂ ନ ହର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ କ୍ଷତ୍ରିୟେଣ କଦାଚନ ।
ଦସ୍ୟୁନିଷ୍କ୍ରିୟୟୋସ୍ତୁ ସ୍ୱମଜୀବନ୍ ହର୍ତ୍ତୁମର୍ହତି । ୧୮ ।

(କେବଳ ଅଖିଆ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା) କ୍ଷତ୍ରିୟ କଦାପି ବ୍ରାହ୍ମଣର ଦ୍ରବ୍ୟ ନେବନାହିଁ, କ୍ଷୁଧିତ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଦସ୍ୟୁ ଓ ନିଷ୍କ୍ରିୟର ଧନଦ୍ରବ୍ୟ ହରଣ କରିପାରେ ।

ଯୋଽସାଧୁଭ୍ୟୋଽର୍ଥମାଦାୟ ସାଧୁଭ୍ୟଃ ସମ୍ପ୍ରୟଚ୍ଛତି ।
ସ କୃତ୍ୱା ପ୍ଲବମାତ୍ମାନଂ ସନ୍ତାରୟତି ତାବୁଭୌ । ୧୯ ।

ଯେ ଅସାଧୁମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ ନେଇ ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ଦିଏ ସେ ଏକାବେଳେ ଆପଣାକୁ ଓ ସେହି ସାଧୁ ଅସାଧୁ ଉଭୟଙ୍କୁ ଦୁଃଖସାଗରୁ ପାରିକରେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦ୍ଧନଂ ଯଜ୍ଞଶୀଳାନାଂ ଦେବସ୍ୱଂ ତଦ୍ବିଦୁର୍ବୁଧାଃ ।
ଅଯଜ୍ୱନାନ୍ତୁ ଯଦ୍ୱିତ୍ତମାସୁରସ୍ୱଂ ତଦୁଚ୍ୟତେ । ୨୦ ।

ଯଜ୍ଞଶୀଳ ଲୋକମାନଙ୍କର ଧନକୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଦେବସ୍ୱ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ମାତ୍ର ଯଜ୍ଞହୀନ ଲୋକମାନଙ୍କର ଧନକୁ ଅସୁରସ୍ୱ ବୋଲି ।

ନ ତସ୍ମିନ୍ଧାରୟେଦ୍ଦଣ୍ଡଂ ଧାର୍ମିକଃ ପୃଥିବୀପତିଃ ।
କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ହି ବାଲିଶ୍ୟାଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସୀଦତି କ୍ଷୁଧା । ୨୧ ।

ତାହାକୁ (ଏମନ୍ତ ଉଣିଆ ଥାଇ ପରଦ୍ରବ୍ୟ ନେବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ) ଧାର୍ମିକ ରାଜା ଦଣ୍ଡ ଦେବେନାହିଁ, କାରଣ ରାଜାର ଅଜ୍ଞାନତା ପ୍ରଯୁକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷୁଧାରେ ପୀଡ଼ିତ ହୁଏ ।

ତସ୍ୟ ଭୃତ୍ୟଜନଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସ୍ୱକୁଟୁମ୍ବାନ୍ ମହୀପତିଃ ।
ଶ୍ରୁତଶୀଳେ ଚ ବିଜ୍ଞାୟ ବୃତ୍ତିଂ ଧର୍ମ୍ୟାଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ । ୨୨ ।

ବରଂ ରାଜା ତାହାର ସ୍ତ୍ରୀପୁତ୍ରାଦି ପୋଷ୍ୟବର୍ଗ ଏବଂ ବିଦ୍ୟା ତଥା ସ୍ୱଭାବ ଅବଗତ ହୋଇ ତାହାର ଧର୍ମାନୁକୂଳ ବୃତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଦେବ ।

କଳ୍ପୟିତ୍ୱାସ୍ୟ ବୃତ୍ତିଞ୍ଚ ରକ୍ଷେଦେନଂ ସମନ୍ତତଃ ।
ରାଜା ହି ଧର୍ମଷଡ୍ଭାଗଂ ତସ୍ମାତ୍ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ରକ୍ଷିତାତ୍ । ୨୩ ।

ଏହାର ବୃତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଏହାକୁ ସର୍ବତୋଭାବରେ ରକ୍ଷାକରିବ କାରଣ ସେହି ରକ୍ଷିତଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକରି ରାଜା ଧର୍ମର ଛଅଭାଗର ଭାଗେ ପାଏ ।

ନ ଯଜ୍ଞାର୍ଥଂ ଧନଂ ଶୂଦ୍ରାଦ୍ୱିପ୍ରୋ ଭିକ୍ଷେତ କର୍ହିଚିତ୍ ।
ଯଜମାନୋ ହି ଭିକ୍ଷିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଳଃ ପ୍ରେତ୍ୟ ଜାୟତେ । ୨୪ ।

ଯଜ୍ଞ ସକାଶେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂଦ୍ରଠାରୁ ଧନଭିକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ, କାରଣ ସେ ଭିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଯଜ୍ଞ କଲେ ପରକାଳରେ ଚଣ୍ଡାଳ ହୋଇ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ ।

ଯଜ୍ଞାର୍ଥମର୍ଥଂ ଭିକ୍ଷିତ୍ୱା ଯୋ ନ ସର୍ବଂ ପ୍ରଯଚ୍ଛତି ।
ସ ଯାତି ଭାସତାଂ ବିପ୍ରଃ କାକତାଂ ବା ଶତଂ ସମାଃ । ୨୫ ।

ଯଜ୍ଞ ସକାଶେ ଅର୍ଥଭିକ୍ଷା କରି ଯେ ସମୁଦାୟ ଅର୍ଥ ଯଜ୍ଞରେ ନ ଲଗାଏ ସେ ବିପ୍ର ଶତବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାସ (ପକ୍ଷୀବିଶେଷ) ବା କାକ ହୁଏ ।

ଦେବସ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୱଂ ବା ଲୋଭେନୋପହିନସ୍ତି ଯଃ ।
ସ ପାପାତ୍ମା ପରେ ଲୋକେ ଗୃଧ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟେନ ଜୀବତି । ୨୬ ।

ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଲୋଭବଶରୁ ଦେବସ୍ୱ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୱ ଅପହରଣ କରେ ସେ ପାପାତ୍ମା ପରଲୋକରେ ଗୃଧ୍ରର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ଧାରଣ କରେ ।

ଇଷ୍ଟିଂ ବୈଶ୍ୱାନରୀଂ ନିତ୍ୟଂ ନିର୍ବପେଦବ୍ଦପର୍ଯ୍ୟୟେ ।
କୢପ୍ତାନାଂ ପଶୁସୋମାନାଂ ନିଷ୍କୃତ୍ୟର୍ଥମସମ୍ଭବେ । ୨୭ । *

ବର୍ଷ ଶେଷ ହୋଇ ଅପର ବର୍ଷାରମ୍ଭରେ ଯଦି ନିୟମିତ ପଶୁ ଓ ସୋମଯଜ୍ଞାଦି ହୋଇ ନ ପାରେ ତେବେ ସର୍ବଦା ଶୂଦ୍ରାଦିରୁ ଧନ ହରଣ କରି ବୈଶ୍ୱାନରୀ ଇଷ୍ଟି କରିବ ।

ଆପତ୍କଳ୍ପେନ ଯୋ ଧର୍ମଂ କୁରୁତେ ନାପଦି ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସ ନାପ୍ନୋତି ଫଳଂ ତସ୍ୟ ପରତ୍ରେତି ବିଚାରିତମ୍ । ୨୮ ।

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେ ଦ୍ୱିଜ ଆପଦକାଳର ଧର୍ମ ଅନାପଦକାଳରେ କରେ ସେ ତାହାର ଫଳ ପରକାଳରେ ପାଏନାହିଁ—ଏହା ସ୍ଥିର ବର୍ଣ୍ଣିତ ।

ବିଶ୍ୱୈଶ୍ଚ ଦେବୈଃ ସାଧ୍ୟୈଶ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୈଶ୍ଚ ମହର୍ଷିଭିଃ ।
ଆପତ୍ସୁ ମରଣାଦ୍ଭୀତୈର୍ବିଧେଃ ପ୍ରତିନିଧିଃ କୃତଃ । ୨୯ ।

ସକଳ ଦେବଗଣ, ସାଧ୍ୟଗଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣ ଓ ମହର୍ଷିମାନେ ମରଣଭୟରେ ଆପତ୍-କାଳମାନଙ୍କରେ ବିଧିର ପ୍ରତିନିଧି (ଅନୁକଳ୍ପ) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରିଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଭୁଃ ପ୍ରଥମକଳ୍ପସ୍ୟ ଯୋଽନୁକଳ୍ପେନ ବର୍ତ୍ତତେ ।
ନ ସାମ୍ପରାୟିକଂ ତସ୍ୟ ଦୁର୍ମତେର୍ବିଦ୍ୟତେ ଫଳମ୍ । ୩୦ ।

ଯେ ମୁଖ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନୁକଳ୍ପର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରେ ସେ ଦୁର୍ମତିର ପାରଲୌକିକ ଫଳଲାଭ ହୁଏନାହିଁ ।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବେଦୟେତ କିଞ୍ଚିଦ୍ରାଜନି ଧର୍ମବିତ୍ ।
ସ୍ୱବୀର୍ଯ୍ୟେଣୈବ ତାନ୍ ଶିଷ୍ୟାନ୍ମାନବାନପକାରିଣଃ । ୩୧ ।

ଧର୍ମଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାମାନ୍ୟ ଅପକାର ସକାଶେ ରାଜା ନିକଟରେ ଗୁହାରି କରିବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ନିଜର ପୁରୁଷାର୍ଥଦ୍ୱାରା ସେହି ଅପକାରୀମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବ ।

ସ୍ୱବୀର୍ଯ୍ୟାଦ୍ରାଜବୀର୍ଯ୍ୟାଚ୍ଚ ସ୍ୱବୀର୍ଯ୍ୟଂ ବଳବତ୍ତରମ୍ ।
ତସ୍ମାତ୍ ସ୍ୱେନୈବ ବୀର୍ଯ୍ୟେଣ ନିଗୃହ୍ଣୀୟାଦରୀନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ । ୩୨ ।

ନିଜସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ରାଜସାମର୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ନିଜସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଧିକ ବଳକର ଅଟେ, ସେହି ହେତୁରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିଜସାମର୍ଥ୍ୟଦ୍ୱାରା ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କର ନିଗ୍ରହ କରିବ ।

ଶ୍ରୁତୀରଥର୍ବାଙ୍ଗିରସୀଃ କୁର୍ଯ୍ୟାଦିତ୍ୟବିଚାରୟନ୍ ।
ବାକ୍ ଶସ୍ତ୍ରଂ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ତେନ ହନ୍ୟାଦରୀନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ । ୩୩ ।

ଅବିଚାରିତ ଚିତ୍ତରେ ଅଥର୍ବବେଦୋକ୍ତ ଆଙ୍ଗିରସୀ ଶ୍ରୁତି ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭିଚାର-ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରିବ; ବାକ୍ୟହିଁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶସ୍ତ୍ର ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଶତ୍ରୁବିନାଶ କରିବ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବାହୁବୀର୍ଯ୍ୟେଣ ତରେଦାପଦମାତ୍ମନଃ ।
ଧନେନ ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରୌ ତୁ ଜପହୋମୈର୍ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ । ୩୪ । *

କ୍ଷତ୍ରିୟ ବାହୁବଳଦ୍ୱାରା, ବୈଶ୍ୟ ଶୂଦ୍ର ଉଭୟେ ଧନଦ୍ୱାରା ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜପ ହୋମଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଆପଦରୁ ପାରିହେବ ।

ବିଧାତା ଶାସିତା ବକ୍ତା ମୈତ୍ରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉଚ୍ୟତେ ।
ତସ୍ମୈ ନାକୁଶଳଂ ବ୍ରୂୟାନ୍ନ ଶୁଷ୍କାଂ ଗିରମୀରୟେତ୍ । ୩୫ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିହିତ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ, ପୁତ୍ରଶିଷ୍ୟାଦିର ଶାସନକାରୀ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଧର୍ମର ବକ୍ତା ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ମିତ୍ର ବୋଲି କଥିତ ହୁଏ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରତି କେହି ଅନିଷ୍ଟ ବା ରୁକ୍ଷ-ବାକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରିବ ନାହିଁ ।

---

*—ଏଥିପରେ କୌଣସି ପୁସ୍ତକରେ ଅଛି :—
ତଦସ୍ତଂ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣାନାମନୁବାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ଶକ୍ତିତଃ ।
ତପୋବୀର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭାବେଣ ଅବଧ୍ୟାନପି ବାଧତେ ।
ତଦ୍ଭିକ୍ଷୁବନ୍ ଯଥାଶକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ ।

ତପସ୍ୟାଜନିତ ବୀର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭାବରେ ଅବଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବଧ୍ୟ ହୁଏ, ସେ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ସକଳବର୍ଣ୍ଣରେ କେହି କ୍ରୋଧରେ ନିବାରଣ କରିପାରେ ନାହିଁ, ଯଥାଶକ୍ତି ତାହା କଲେ ମୋକ୍ଷ ମିଳେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନ ବୈ କନ୍ୟା ନ ଯୁବତିର୍ନାଲ୍ପବିଦ୍ୟୋ ନ ବାଲିଶଃ ।
ହୋତା ସ୍ୟାଦଗ୍ନିହୋତ୍ରସ୍ୟ ନାର୍ତ୍ତୋ ନାସଂସ୍କୃତ ସ୍ତଥା । ୩୬ ।

କନ୍ୟା, ଯୁବତୀ, ଅଳ୍ପବିଦ୍ୟ, ମୂର୍ଖ, ପୀଡ଼ିତ ଓ ସଂସ୍କାରରହିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରର ହୋତା ହେବ ନାହିଁ ।

ନରକେ ହି ପତନ୍ତ୍ୟେତେ ଜୁହ୍ୱତଃ ସ ଚ ଯସ୍ୟ ତତ୍ ।
ତସ୍ମାଦ୍‌ବୈ ତାନକୁଶଳୋ ହୋତା ସ୍ୟାଦ୍‌ବେଦପାରଗଃ । ୩୭ ।

ଏମାନେ (କନ୍ୟାଦି) ନିଜେ ଓ ଯାହାର ହୋତା ହୁଅନ୍ତି ସେ ନରକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ସେହି ହେତୁରୁ ଶ୍ରୌତକର୍ମପ୍ରବୀଣ ବେଦପାରଗ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋତା ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ।

ପ୍ରାଜାପତ୍ୟମଦତ୍ତ୍ୱାଶ୍ୱମଗ୍ନ୍ୟାଧେୟସ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣାମ୍ ।
ଅନାହିତାଗ୍ନିର୍ଭବତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବିଭବେ ସତି । ୩୮ ।

ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଥାଇଁ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରାଜାପତିକ ଅଶ୍ୱ ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଋତ୍ୱିକକୁ ଦକ୍ଷିଣା ସ୍ୱରୂପ ନ ଦିଏ ସେ ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନ ଫଳ ନ ପାଇ ନିରଗ୍ନିକ ରହେ ।

ପୁଣ୍ୟାନ୍ୟନ୍ୟାନି କୁର୍ବୀତ ଶ୍ରଦ୍ଦଧାନୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ନ ତ୍ୱଳ୍ପଦକ୍ଷିଣୈର୍ଯଜ୍ଞୈର୍ଯଜେତେହ କଥଞ୍ଚନ । ୩୯ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ ଓ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ବରଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁଣ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟମାନ କରିବ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପଦକ୍ଷିଣାଯୁକ୍ତ ଯଜ୍ଞକାର୍ଯ୍ୟ କଦାପି କରିବ ନାହିଁ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଯଶଃ ସ୍ୱର୍ଗମାୟୁଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ପ୍ରଜାଃ ପଶୂନ୍ ।
ହନ୍ତ୍ୟଳ୍ପଦକ୍ଷିଣୋ ଯଜ୍ଞ ସ୍ତସ୍ମାନ୍ନାଳ୍ପଧନୋ ଯଜେତ୍ । ୪୦ । *

ଅଳ୍ପଦକ୍ଷିଣାଯୁକ୍ତ ଯଜ୍ଞ ଚକ୍ଷୁରାଦି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ, ଯଶ, ସୁଖ, ଆୟୁ, କୀର୍ତ୍ତି, ପ୍ରଜା ଓ ଗବାଦି ପଶୁମାନ ନଷ୍ଟକରେ, ସେହେତୁ ଅଳ୍ପଧନଯୁକ୍ତ ଯଜ୍ଞ କରିବ ନାହିଁ ।

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର୍ୟପବିଧ୍ୟାଗ୍ନୀନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କାମ କାରତଃ ।
ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେନ୍ମାସଂ ବୀରହତ୍ୟାସମଂ ହି ତତ୍ । ୪୧ ।

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାବଶ ହୋଇ ଅଗ୍ନିରେ ସାୟଂପ୍ରାତଃ ହୋମ ନ କଲେ ଏକମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତ କରିବ କାରଣ ତଦ୍ୱାରା ପୁତ୍ରହତ୍ୟା ସମାନ ପାପହୁଏ ।

ଯେ ଶୂଦ୍ରା ଦଧିଗମ୍ୟାର୍ଥମଗ୍ନିହୋତ୍ରମୁପାସତେ ।
ଋତ୍ୱିଜସ୍ତେ ହି ଶୂଦ୍ରାଣାଂ ବ୍ରହ୍ମବାଦିଷୁ ଗର୍ହିତାଃ । ୪୨ ।

ଯେଉଁମାନେ ଶୂଦ୍ରଠାରୁ ଧନ ନେଇ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର କରନ୍ତି ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଶୂଦ୍ରଜାତି ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିନ୍ଦିତ ଅଟନ୍ତି ।

---

* ଏଥିପରେ ୨ ଗୋଟି ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ .—
ଅନ୍ନହୀନୋ ଦହେଦ୍ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ମନ୍ତ୍ରହୀନସ୍ତୁ ଋତ୍ୱିଜଃ ।
ଯଷ୍ଟାରଂ ଦକ୍ଷିଣାହୀନୋ ନାସ୍ତି ଯଜ୍ଞସମୋ ରିପୁଃ ।

ଅନ୍ନହୀନ ଯଜ୍ଞ ରାଜ୍ୟକୁ ପୋଡ଼ି ଦିଏ, ମନ୍ତ୍ରହୀନ ଋତ୍ୱିକମାନଙ୍କୁ ନଷ୍ଟକରେ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣାହୀନ ଯଷ୍ଟିତକୁ ନଷ୍ଟକରେ—ଯଜ୍ଞସମାନ ଶତ୍ରୁ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ତେଷାଂ ସତତମଜ୍ଞାନାଂ ବୃଷଲାଗ୍ନ୍ୟୁପସେବିନାମ୍ ।
ପଦା ମସ୍ତକମାକ୍ରମ୍ୟ ଦାତା ଦୁର୍ଗାଣି ସନ୍ତରେତ୍ । ୪୩ ।

ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ଧନରେ ସଦା ଯଜ୍ଞକାରୀ ସେହି ମୂର୍ଖ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଡ଼ ରଖି ସେହି ଦାତା (ଶୂଦ୍ର) ସତତ ଦୁଃଖସାଗର ପାର ହୋଇଯାଏ ।

ଅକୁର୍ବନ୍ ବିହିତଂ କର୍ମ ନିନ୍ଦିତଞ୍ଚ ସମାଚରନ୍ ।
ପ୍ରସକ୍ତଶ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥେଷୁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୀୟତେ ନରଃ । ୪୪ ।

ଶାସ୍ତ୍ରବିହିତ କର୍ମ ନ କଲେ ଏବଂ ନିନ୍ଦିତକର୍ମ କଲେ ତଥା ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିଷୟରେ ଆସକ୍ତ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ।

ଅକାମତଃ କୃତେ ପାପେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବିଦୁର୍ବୁଧାଃ ।
କାମକାରକୃତେଽପ୍ୟାହୁରେକେ ଶ୍ରୁତିନିଦର୍ଶନାତ୍ । ୪୫ ।

କୌଣସି କୌଣସି ପଣ୍ଡିତ ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ପାପରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଥିବା ଜାଣନ୍ତି ମାତ୍ର ଅପର କେହି ଇଚ୍ଛାକୃତ ପାପରେ ବେଦର ନିଦର୍ଶନାନୁସାରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଅଛି ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଅକାମତଃ କୃତଂ ପାପଂ ବେଦାଭ୍ୟାସେନ ଶୁଧ୍ୟତି ।
କାମତସ୍ତୁ କୃତଂ ମୋହାତ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୈଃ ପୃଥଗ୍ବିଧୈଃ । ୪୬ ।

ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ପାପ ବେଦାଭ୍ୟାସରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ମାତ୍ର ମୋହବଶତଃ ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ କୃତପାପ ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଦ୍ୱାରା ବିଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୀୟତାଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦୈବାତ୍ ପୂର୍ବକୃତେନ ବା ।
ନ ସଂସର୍ଗଂ ବ୍ରଜେତ୍ସଦ୍ଭିଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତେଽକୃତେ ଦ୍ୱିଜଃ । ୪୭ ।

ଦୈବବଶତଃ ବା ପୂର୍ବଜନ୍ମର ପାପରୁ ଦ୍ୱିଜ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ନ କରି ସଜ୍ଜନସଙ୍ଗରେ ସଂସର୍ଗ କରିବ ନାହିଁ ।

ଇହ ଦୁଶ୍ଚରିତୈଃ କେଚିତ୍କେଚିତ୍ପୂର୍ବକୃତୈସ୍ତଥା ।
ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି ଦୁରାତ୍ମାନୋ ନରା ରୂପବିପର୍ଯ୍ୟୟମ୍ । ୪୮ ।

କେହି ଇହଜନ୍ମର ତଥା କେହି ପୂର୍ବଜନ୍ମର ଦୁଶ୍ଚରିତତାବଶତଃ ଦୁରାତ୍ମା ଲୋକମାନେ ବିକୃତାକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣଚୌରଃ କୌନଖ୍ୟଂ ସୁରାପଃ ଶ୍ୟାବଦନ୍ତତାମ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମହା କ୍ଷୟରୋଗିତ୍ୱଂ ଦୌଶ୍ଚର୍ମ୍ୟଂ ଗୁରୁତଳ୍ପଗଃ । ୪୯ ।

ସୁନା ଚୋରାଇଲେ କୁତ୍ସିତନଖବିଶିଷ୍ଟ ହୁଏ, ମଦ୍ୟପାନ କଲେ ଦାନ୍ତ କଳା ହୁଏ, ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା କଲେ କ୍ଷୟରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ଗୁରୁଦାର ହରଣ କଲେ ଦୁଶ୍ଚର୍ମ ହୁଏ ।

ପିଶୁନଃ ପୌତିନାସିକ୍ୟଂ ସୂଚକଃ ପୂତିବକ୍ତ୍ରତାମ୍ ।
ଧାନ୍ୟଚୌରୋଽଙ୍ଗହୀନତ୍ୱମାତିରୈକ୍ୟନ୍ତୁ ମିଶ୍ରକଃ । ୫୦ ।

ଚୁଗୁଲିଆ ଦୁର୍ଗନ୍ଧନାସାଯୁକ୍ତ (ପିନସାଦି ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ) ହୁଏ, ଅଯଥାନିନ୍ଦାକାରୀ ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୁଖଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଧାନ ଚୋରିକଲେ ଅଙ୍ଗହୀନତା ଓ ଏକଦ୍ରବ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ମିଶାଇଲେ ଅଧିକାଙ୍ଗତା ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନ୍ନହର୍ତ୍ତା ମୟାବତ୍ତ୍ୱଂ ମୌକ୍ୟଂ ବାଗପହାରକଃ ।
ବସ୍ତ୍ରାପହାରକଃ ଶ୍ୱୈତ୍ର୍ୟଂ ପଙ୍ଗୁତାମଶ୍ୱହାରକଃ । ୫୧ ।

ଅନ୍ନ ଚୋରିକଲେ ମନ୍ଦାଗ୍ନିତା, ବାକ୍ୟ (ଶାସ୍ତ୍ର) ଚୋରାଇଲେ ମୂକ, ବସ୍ତ୍ର ଚୋରାଇଲେ ଧବଳକୁଷ୍ଠ ଏବଂ ଘୋଡ଼ା ଚୋରାଇଲେ ପଙ୍ଗୁ ହୁଏ ।

ଦୀପହର୍ତ୍ତା ଭବେଦନ୍ଧଃ କାଣୋ ନିର୍ବାପକୋ ଭବେତ୍ ।
ହିଂସୟା ବ୍ୟାଧିଭୂୟସ୍ତ୍ୱଂ ସ୍ତ୍ରୀତୋଽନ୍ୟସ୍ତ୍ର୍ୟଭିମର୍ଷକଃ । ୫୨ ।

ଦୀପ ଚୋରି କଲେ ଅନ୍ଧ ହୁଏ, ଦୀପ ନିର୍ବାଣ କଲେ କଣା ହୁଏ, ହିଂସା କଲେ ବହୁବ୍ୟାଧିଯୁକ୍ତ ଏବଂ ପରସ୍ତ୍ରୀଗାମୀ (ସ୍ତ୍ରୀଠାର ଅପବ୍ୟବହାର ଜନିତ ବାତଜ୍ୱର ଓ ଶୋଥାଦି ରୋଗରେ) ପୀଡ଼ାପାଏ ।

ଏବଂ କର୍ମବିଶେଷେଣ ଜାୟନ୍ତେ ସଦ୍ବିଗର୍ହିତାଃ ।
ଜଡମୂକାନ୍ଧବଧିର ବିକୃତାକୃତୟସ୍ତଥା । ୫୩ ।

ଏହି ରୂପରେ କର୍ମବିଶେଷଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜନନିନ୍ଦିତ ଜଡ଼, ମୂକ, ଅନ୍ଧ, ବଧିର ଏବଂ ବିକୃତାକୃତିଯୁକ୍ତ ଲୋକେ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଚରିତବ୍ୟମତୋ ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବିଶୁଦ୍ଧୟେ ।
ନିନ୍ଦ୍ୟୈର୍ହି ଲକ୍ଷଣୈର୍ୟୁକ୍ତା ଜାୟନ୍ତେଽନିଷ୍କୃତୈନସଃ । ୫୪ ।

ଏହି ହେତୁରୁ ବିଶୁଦ୍ଧି (ପାପକ୍ଷାଳନ) ନିମନ୍ତେ ନିତ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କାରଣ ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ନୋହିଥିବା ଲୋକ ନିନ୍ଦିତଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ ।

ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ସୁରାପାନଂ ସ୍ତେୟଂ ଗୁର୍ବଙ୍ଗନାଗମଃ ।
ମହାନ୍ତି ପାତକାନ୍ୟାହୁଃ ସଂସର୍ଗଶ୍ଚାପି ତୈଃ ସହ । ୫୫ ।

ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା, ସୁରାପାନ, ଚୋରି ଓ ଗୁରୁଦାରଗମନ ଏବଂ ସେହି ଅପରାଧୀମାନଙ୍କ ସଂସର୍ଗ ଏସବୁ ମହାପାତକ ବୋଲି କଥିତ ।

ଅନୃତଞ୍ଚ ସମୁତ୍କର୍ଷେ ରାଜଗାମି ଚ ପୈଶୁନମ୍ ।
ଗୁରୋଶ୍ଚାଲୀକନିର୍ବନ୍ଧଃ ସମାନି ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟୟା । ୫୬ ।

ଜାତ୍ୟୁତ୍କର୍ଷ ଜଣାଇବା ନିମନ୍ତେ ମିଥ୍ୟାଭାଷଣ, ରାଜସମୀପରେ ଚୁଗୁଲି କରିବା ତଥା ଗୁରୁସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଳୀକ ଦୋଷାରୋପ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାର ସମାନ ଅଟେ ।

ବ୍ରହ୍ମୋଜ୍ଝତା ବେଦନିନ୍ଦା କୌଟସାକ୍ଷ୍ୟଂ ସୁହୃଦ୍ବଧଃ ।
ଗର୍ହିତାନାଦ୍ୟୟୋର୍ଜଗ୍ଧିଃ ସୁରାପାନସମାନି ଷଟ୍ । ୫୭ ।

ବେଦତ୍ୟାଗ, ବେଦନିନ୍ଦା, ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ, ମିତ୍ରବଧ ଓ ଗର୍ହିତ (ଲଶୁନାଦି) ଭୋଜନ ଓ ଅଭକ୍ଷ୍ୟ (ପୁରୀଷାଦି) ଭୋଜନ ଏହି ଛଅ ସୁରାପାନ ସମାନ ଅଟେ ।

ନିକ୍ଷେପସ୍ୟାପହରଣଂ ନରାଶ୍ୱରଜତସ୍ୟ ଚ ।
ଭୂମିବଜ୍ରମଣୀନାଞ୍ଚ ରୁକ୍ମସ୍ତେୟସମଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୫୮ ।

ଗଚ୍ଛିତଦ୍ରବ୍ୟ, ମନୁଷ୍ୟ, ଅଶ୍ୱ, ରଜତ, ଭୂମି, ହୀରା ଓ ମଣିର ଅପହରଣ ସୁନାଚୋରି ସଙ୍ଗେ ସମାନ ।

ରେତଃସେକଃ ସ୍ୱୟୋନୀଷୁ କୁମାରୀଷ୍ୱନ୍ତ୍ୟଜାସୁ ଚ ।
ସଖ୍ୟୁଃ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ଚ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ଗୁରୁତଳ୍ପସମଂ ବିଦୁଃ । ୫୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସହୋଦର ଭଗିନୀ, କୁମାରୀ, ଅନ୍ତ୍ୟଜା, ମିତ୍ର ଓ ପୁତ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟଭିଚାର କରିବା ଗୁରୁତଳ୍ପ ଗମନ ସମାନ ଜାଣିବ।

ଗୋବଧୋଽଯାଜ୍ୟସଂଯାଜ୍ୟଂ ପାରଦାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମବିକ୍ରୟଃ ।
ଗୁରୁମାତୃପିତୃତ୍ୟାଗଃ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟାଗ୍ନ୍ୟୋଃ ସୁତସ୍ୟ ଚ । ୬୦ ।

ଗୋବଧ, ଅଯାଜ୍ୟଯାଜନ, ପରସ୍ତ୍ରୀଗମନ, ଆତ୍ମବିକ୍ରୟ, ଗୁରୁତ୍ୟାଗ, ମାତୃତ୍ୟାଗ, ପିତୃତ୍ୟାଗ, ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟତ୍ୟାଗ, ସ୍ମାର୍ତ୍ତାଗ୍ନିତ୍ୟାଗ ଓ ପୁତ୍ରତ୍ୟାଗ ।

ପରିବିତ୍ତିତାନୁଜେଽନୂଢ଼େ ପରିବେଦନମେବ ଚ ।
ତୟୋର୍ଦାନଞ୍ଚ କନ୍ୟାୟାସ୍ତୟୋରେବ ଚ ଯାଜନମ୍ । ୬୧ ।

ବିବାହିତ କନିଷ୍ଠର ଅବିବାହିତ ବଡ଼ଭାଇ ଏବଂ ବଡ଼ଭାଇ ଅବିବାହିତ ଥାଇ କନିଷ୍ଠଭାଇ ଏ ଉଭୟଙ୍କୁ କନ୍ୟାଦେବା ଏବଂ ଏ ଉଭୟଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞାଦି କରାଇବା ।

କନ୍ୟାୟା ଦୂଷଣଞ୍ଚୈବ ବାର୍ଦ୍ଧୁଷ୍ୟଂ ବ୍ରତଲୋପନମ୍ ।
ତଡ଼ାଗାରାମଦାରାଣାମପତ୍ୟସ୍ୟ ଚ ବିକ୍ରୟଃ । ୬୨ ।

କନ୍ୟା (ଅରଜସ୍କା ସ୍ତ୍ରୀ) ଦୂଷଣ, ସୁଧରେ ଟଙ୍କା ଲଗାଇବା, ବ୍ରତଲୋପ ଏବଂ ତଡ଼ାଗ ଉଦ୍ୟାନ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସନ୍ତାନ ବିକ୍ରୟ ।

ବ୍ରାତ୍ୟତା ବାନ୍ଧବତ୍ୟାଗୋ ଭୃତ୍ୟାଧ୍ୟାପନମେବ ଚ ।
ଭୃତାଚ୍ଚାଧ୍ୟୟନାଦାନମପଣ୍ୟାନାଞ୍ଚ ବିକ୍ରୟଃ । ୬୩ ।

ଯଥାକାଳରେ ଉପନୟନ ନ କରିବା, ବାନ୍ଧବତ୍ୟାଗ, ବେତନ ନେଇ ପଢ଼ାଇବା, ବେତନଗ୍ରାହୀ ଅଧ୍ୟାପକ ନିକଟରୁ ପଢ଼ିବା, ବିକିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁର ବିକ୍ରୟ ।

ସର୍ବାକରେଷ୍ୱଧୀକାରୋ ମହାଯନ୍ତ୍ରପ୍ରବର୍ତ୍ତନମ୍ ।
ହିଂସୌଷଧୀନାଂ ସ୍ତ୍ର୍ୟାଜୀବୋଽଭିଚାରୋ ମୂଳକର୍ମ ଚ । ୬୪ ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦି ଖଣି ସମସ୍ତରେ ଅଧିକାର, ମହାଯନ୍ତ୍ର ଚଳାଇବା, ଔଷଧ ନଷ୍ଟ କରିବା ଭାର୍ଯ୍ୟାଦି ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟା କରାଇ ଜୀବିକାର୍ଜନ କରିବା, ମାରଣ ବଶୀକରଣାଦି ଅଭିଚାରମୂଳକ କର୍ମ କରିବା ।

ଇନ୍ଧନାର୍ଥମଶୁଷ୍କାଣାଂ ଦ୍ରୁମାଣାମବପାତନମ୍ ।
ଆତ୍ମାର୍ଥଞ୍ଚ କ୍ରିୟାରମ୍ଭୋ ନିନ୍ଦିତାନ୍ନାଦନଂ ତଥା । ୬୫ ।

ଜାଳ ସକାଶେ ଶୁଖିଯାଇ ନ ଥିବା ଗଛକାଟିବା, ଦେବ ଓ ପିତୃଲୋକାଦିଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ ନ ଥାଇ କେବଳ ଆପଣା ସକାଶେ ପାକାଦି କ୍ରିୟାରମ୍ଭ ଏବଂ ନିନ୍ଦିତର ଅନ୍ନଭୋଜନ ।

ଅନାହିତାଗ୍ନିତା ସ୍ତେୟମୃଣା ନାମନପକ୍ରିୟା ।
ଅସଚ୍ଛାସ୍ତ୍ରାଧିଗମନ କୌଶୀଲବ୍ୟସ୍ୟ ଚ କ୍ରିୟା । ୬୬ ।

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ନ କରିବା, ଚୋରି କରିବା, ଋଣପରିଶୋଧ ନ କରିବା, ଅସତ୍-ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବା, ନୃତ୍ୟ ଗୀତ ବାଦ୍ୟାଦିରେ ଜୀବିକାର୍ଜନ କରିବା ।

ଧାନ୍ୟକୁପ୍ୟପଶୁସ୍ତେୟଂ ମଦ୍ୟପସ୍ତ୍ରୀନିଷେବଣମ୍ ।
ସ୍ତ୍ରୀଶୂଦ୍ରବିଟକ୍ଷତ୍ରବଧୋ ନାସ୍ତିକ୍ୟଞ୍ଚୋପପାତକମ୍ । ୬୭ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧାନଚୋର, ସୁନାରୁପା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଧାତୁ ଚୋର, ପଶୁଚୋର ସୁରାପାୟିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗ, ସ୍ତ୍ରୀ ଶୂଦ୍ର ବୈଶ୍ୟ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟର ବଧ ଏବଂ ନାସ୍ତିକତା ଏ ସବୁ ଉପପାତକ ଅଟେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ରୁଜଃ କୃତ୍ୟାଃ ଘ୍ରାତିରଘ୍ରେୟମଦ୍ୟୟୋଃ ।
ଜୈହ୍ମ୍ୟଞ୍ଚ ମୈଥୁନଂ ପୁଂସି ଜାତିଭ୍ରଂଶକରଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୬୮ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର (ଯଷ୍ଟ୍ୟାଦିଦ୍ୱାରା) ପୀଡ଼ା ଉତ୍ପାଦକ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା, ଦୁର୍ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ମଦ୍ୟ ସୁଙ୍ଘିବା, କୁଟିଳତା ଓ ପୁରୁଷମୈଥୁନ ଏ ସବୁ ଜାତିଭ୍ରଂଶକର ପାତକ ବୋଲି କଥିତ ।

ଖରାଶ୍ୱୋଷ୍ଟ୍ରମୃଗେଭାନାମଜାବିକବଧସ୍ତଥା ।
ସଙ୍କରୀକରଣଂ ଜ୍ଞେୟଂ ମୀନାହିମହିଷସ୍ୟ ଚ । ୬୯ ।

ଗର୍ଦ୍ଦଭ, ଅଶ୍ୱ, ଉଷ୍ଟ୍ର, ମୃଗ, ହସ୍ତୀ, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା, ମାଛ, ସାପ, ମହିଷ ଏମାନ ବଧ କଲେ ସଙ୍କରୀକରଣ ପାପହୁଏ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ନିନ୍ଦିତେଭ୍ୟୋ ଧନାଦାନଂ ବାଣିଜ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରସେବନମ୍ ।
ଅପାତ୍ରୀକରଣଂ ଜ୍ଞେୟମସତ୍ୟସ୍ୟ ଚ ଭାଷଣମ୍ । ୭୦ ।

ନିନ୍ଦିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଧନ ନେବା, ବାଣିଜ୍ୟକରିବା, ଶୂଦ୍ରର ସେବା କରିବା ଏବଂ ମିଛ କହିବାରେ ଅପାତ୍ରୀକରଣ ପାପବୋଲି ଜାଣିବ ।

କୃମିକୀଟବୟୋହତ୍ୟା ମଦ୍ୟାନୁଗତଭୋଜନମ୍ ।
ଫଲୈଧଃକୁସୁମସ୍ତେୟମଧୈର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ମଳାବହମ୍ । ୭୧ ।

କୃମି କୀଟ ଓ ପକ୍ଷୀହତ୍ୟା, ମଦ୍ୟମିଶ୍ରିତଦ୍ରବ୍ୟଭୋଜନ, ଫଳ, କାଠ ଓ ଫୁଲ ଚୋରି ଏବଂ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ଏ ସବୁ ମଳାବହ ପାପ ।

ଏତାନ୍ୟେନାଂସି ସର୍ବାଣି ଯଥୋକ୍ତାନି ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ।
ଯୈର୍ଯୈର୍ବ୍ରତୈରପୋହ୍ୟନ୍ତେ ତାନି ସମ୍ୟକ୍ ନିବୋଧତ । ୭୨ ।

ଏ ସମସ୍ତ ପାପ ଯେରୂପ ପୃଥକ୍ ଭାବରେ ବୋଲି ଯାଇଅଛି ସେ ସବୁ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବ୍ରତଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟହୁଏ ସେସବୁ ସମ୍ୟକ୍ ଭାବରେ ଶୁଣ ।

ବ୍ରହ୍ମହା ଦ୍ୱାଦଶସମାଃ କୁଟୀଂ କୃତ୍ୱା ବନେ ବସେତ୍ ।
ଭୈକ୍ଷ୍ୟାଶ୍ୟାତ୍ମବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ କୃତ୍ୱା ଶବଶିରୋଧ୍ୱଜମ୍ । ୭୩ ।

ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାକାରୀ ଆତ୍ମବିଶୁଦ୍ଧି ସକାଶେ କପାଳରେ ଶବଚିହ୍ନ ଘେନି ବନରେ କୁଡ଼ିଆ କରି ଭିକ ମାଗି ଖାଇ ବାରବର୍ଷ ବାସ କରିବ ।

ଲକ୍ଷ୍ୟଂ ଶସ୍ତ୍ରଭୃତାଂ ବା ସ୍ୟାଦ୍ବିଦୁଷାମିଚ୍ଛୟାତ୍ମନଃ ।
ପ୍ରାସ୍ୟେଦାତ୍ମାନମଗ୍ନୌ ବା ସମିଦ୍ଧେ ତ୍ରିରବାକ୍ଶିରାଃ । ୭୪ ।

ଅଥବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାକ୍ରମେ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥାନ କରିବ ଅଥବା ଅଧଃଶିର ହୋଇ ତିନଥର ଆପଣାକୁ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ଅଗ୍ନିରେ ନିକ୍ଷେପ କରିବ ।

ଯଜେତ ବାଶ୍ୱମେଧେନ ସ୍ୱର୍ଜିତା ଗୋସବେନ ବା ।
ଅଭିଜିଦ୍ବିଶ୍ୱଜିଦ୍ଭ୍ୟାଂ ବା ତ୍ରିବୃତାଗ୍ନିଷ୍ଟୁତାପି ବା । ୭୫ ।

ଅଥବା ଅଶ୍ୱମେଧ, ସ୍ୱର୍ଜିତ, ଗୋସବନ, ଅଭିଜିତ, ବିଶ୍ୱଜିତ ତ୍ରିବୃତ ବା ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୁତ ଯଜ୍ଞ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜପନ୍ ବାନ୍ୟତମଂ ବେଦଂ ଯୋଜନାନାଂ ଶତଂ ବ୍ରଜେତ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାପନୋଦାୟ ମିତଭୁଙ୍ ନିୟତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୭୬ ।

ଅଥବା ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାପାପ ଦୂରକରିବା ସକାଶେ ମିତଭୋଗୀ ଓ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ କୌଣସି ଏକ ବେଦ ଜପ କରୁ କରୁ ଶତଯୋଜନ ବାଟ ଚାଲିଯିବ ।

ସର୍ବସ୍ୱଂ ବେଦବିଦୁଷେ ବ୍ରାହ୍ମଣାୟୋପପାଦୟେତ୍ ।
ଧନଂ ବା ଜୀବନାୟାଲଂ ଗୃହଂ ବା ସପରିଚ୍ଛଦମ୍ । ୭୭ ।

ଅଥବା ଆପଣାର ଯଥାସର୍ବସ୍ୱ ଅଥବା ଜୀବିକାର୍ଥ ଅର୍ଜିତ-ସମସ୍ତ ଧନ ବା ଉପକରଣାଦି ସହିତ ଘର ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଦାନ କରିବ ।

ହବିଷ୍ୟଭୁଗ୍‌ବାନୁସରେତ୍ ପ୍ରତିସ୍ରୋତଃ ସରସ୍ୱତୀମ୍ ।
ଜପେଦ୍ୱା ନିୟତାହାରସ୍ତ୍ରିର୍ବୈ ବେଦସ୍ୟ ସଂହିତାମ୍ । ୭୮ ।

ଅଥବା ହବିଷ୍ୟ ଭୋଜନକରି ନଦୀର ସ୍ରୋତବିପରୀତ ଦିଗରେ ଗମନ କରିବ ଅଥବା ନିୟମିତ ଆହାର କରି ତିନଥର ବେଦସଂହିତା ପାଠ କରିବ ।

କୃତବାପନୋ ନିବସେଦ୍‌ଗ୍ରାମାନ୍ତେ ଗୋବ୍ରଜେଽପି ବା ।
ଆଶ୍ରମେ ବୃକ୍ଷମୂଳେ ବା ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣହିତେ ରତଃ । ୭୯ ।

ଅଥବା ମସ୍ତକ ମୁଣ୍ଡନ କରି ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣହିତରେ ରତ ହୋଇ ଗ୍ରାମବାହାରେ, ଗୋ-ଗୋଷ୍ଠରେ, ଆଶ୍ରମରେ ଅଥବା ବୃକ୍ଷମୂଳରେ ବାସ କରିବ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାର୍ଥେ ଗବାର୍ଥେ ବା ସଦ୍ୟଃ ପ୍ରାଣାନ୍ ପରିତ୍ୟଜେତ୍ ।
ମୁଚ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାୟା ଗୋପ୍ତା ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଚ । ୮୦ ।

ଅଥବା ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣରକ୍ଷାକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସକାଶେ କିମ୍ବା ଗୋ ସକାଶେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ପ୍ରାଣ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ତ୍ରିବାରଂ ପ୍ରତିରୋଦ୍ଧା ବା ସର୍ବସ୍ୱମବଜିତ୍ୟ ବା ।
ବିପ୍ରସ୍ୟ ତନ୍ନିମିତ୍ତେ ବା ପ୍ରାଣାଲାଭେଽପି ମୁଚ୍ୟତେ । ୮୧ । *

ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣର ସର୍ବସ୍ୱ ଚୋରେ ଘେନିଯାଏ ତେବେ ତିନଥର ତାହାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବ ଅଥବା ଧନରକ୍ଷା କରି ନ ପାରିଲେ ତନ୍ନିମିତ୍ତ ବିପ୍ରର ପ୍ରାଣଲାଭର ଉପାୟ କଲେ ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହେବ ।

ଏବଂ ଦୃଢବ୍ରତୋ ନିତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସମାହିତଃ ।
ସମାପ୍ତେ ଦ୍ୱାଦଶେ ବର୍ଷେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାଂ ବ୍ୟପୋହତି । ୮୨ ।

ଏହିପରି ନିତ୍ୟ ସମାହିତଚିତ୍ତ ହୋଇ ଦୃଢବ୍ରତଧାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାପାପ ଦୂର କରିପାରେ ।

ଶିଷ୍ଟ୍ୱା ବା ଭୂମିଦେବାନାଂ ନରଦେବସମାଗମେ ।
ସ୍ୱମେନୋଽବଭୃଥସ୍ନାତୋ ହୟମେଧେ ବିମୁଚ୍ୟତେ । ୮୩ ।

ଅଥବା ଅଶ୍ୱମେଧଯଜ୍ଞରେ ସମାଗତ ରାଜା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଆପଣାର ପାପ ନିବେଦନ ପୂର୍ବକ ଯଜ୍ଞାନ୍ତେ ଅବଭୃଥ ସ୍ନାନକଲେ ପାପମୋଚନ ହୁଏ ।

---

*—କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ ପ୍ରଥମ ଚରଣରେ 'ତ୍ର୍ୟବରଂ ପ୍ରତିଯୋଦ୍ଧା' ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଚରଣରେ 'ପ୍ରାଣାଲାଭେବିମୁଚ୍ୟତେ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧର୍ମସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମୂଳମଗ୍ରଂ ରାଜନ୍ୟ ଉଚ୍ୟତେ ।
ତସ୍ମାତ୍ସମାଗମେ ତେଷାମେନୋ ବିଖ୍ୟାପ୍ୟ ଶୁଧ୍ୟତି । ୮୪ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧର୍ମର ମୂଳ ଏବଂ ରାଜା ଅଗ୍ର ଅଟେ, ଏ ହେତୁ ସେମାନଙ୍କ ସମାଗମରେ ପାପ ନିବେଦନ କଲେ ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ଭବେ ନୈବ ଦେବାନାମପି ଦୈବତମ୍ ।
ପ୍ରମାଣଞ୍ଚୈବ ଲୋକସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମୈବ ହି କାରଣମ୍ । ୮୫ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ (ସାବଣୀର) ଜନ୍ମହେତୁହିଁ ଦେବତାମାନଙ୍କର ଦେବତା ଏବଂ ଲୋକର (ଉପଦେଶ ଯୋଗେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ) ପ୍ରମାଣ, ଏଠାରେ ବେଦହିଁ କାରଣ ଅଟେ ।

ତେଷାଂ ବେଦବିଦୋ ବ୍ରୂୟୁସ୍ତ୍ରୟୋଽପ୍ୟେନଃ ସୁନିଷ୍କୃତିମ୍ ।
ସା ତେଷାଂ ପାବନାୟ ସ୍ୟାତ୍ପବିତ୍ରଂ ବିଦୁଷାଂ ହି ବାକ୍ । ୮୬ ।

ସେହି ପାପୀମାନଙ୍କର ତିନିଜଣ ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେଉଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଧାନ କରିବେ ତାହାହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିବ, ବିଦ୍ୱାନମାନଙ୍କର ବାଣୀ ପବିତ୍ର ଅଟେ ।

ଅତୋଽନ୍ୟତମମାସ୍ଥାୟ ବିଧିଂ ବିପ୍ରଃ ସମାହିତଃ ।
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାକୃତଂ ପାପଂ ବ୍ୟପୋହତ୍ୟାତ୍ମବତ୍ତୟା । ୮୭ ।

ଏହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିଧିମାନଙ୍କରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିପ୍ର ସମାହିତଚିତ୍ତରେ କରି ଆତ୍ମବାନ୍ (ମନସ୍ୱୀ) ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ପାପ ଦୂର କରେ ।

ହତ୍ୱା ଗର୍ଭମବିଜ୍ଞାତମେତଦେବ ବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।
ରାଜନ୍ୟବୈଶ୍ୟୌ ଚେଜାନାବାତ୍ରେୟୀମେବ ଚ ସ୍ତ୍ରିୟମ୍ । ୮୮ ।

ଗର୍ଭସ୍ଥ ଅଜ୍ଞାତଲିଙ୍ଗଶିଶୁ (ଭ୍ରୂଣ) ହତ୍ୟାକଲେ ଅଥବା ଯଜ୍ଞକାରୀ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ କିମ୍ବା ଋତୁମତୀ ବା ଗର୍ଭବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ହତ୍ୟାକଲେ ଏହି ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ।

ଉକ୍ତ୍ୱା ଚୈବାନୃତଂ ସାକ୍ଷ୍ୟେ ପ୍ରତିରୁଧ୍ୟ ଗୁରୁଂ ତଥା ।
ଅପହୃତ୍ୟ ଚ ନିକ୍ଷେପଂ କୃତ୍ୱା ଚ ସ୍ତ୍ରୀସୁହୃଦ୍ବଧମ୍ । ୮୯ ।

ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ, ଗୁରୁଙ୍କୁ ମିଥ୍ୟାପବାଦ ଦେଲେ, ଗଚ୍ଛିତଦ୍ରବ୍ୟ ଅପହରଣ କଲେ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ମିତ୍ର ବଧକଲେ (ଏହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ) ।

ଇୟଂ ବିଶୁଦ୍ଧିରୁଦିତା ପ୍ରମାପ୍ୟାକାମତୋ ଦ୍ୱିଜମ୍ ।
କାମତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣବଧେ ନିଷ୍କୃତିର୍ନ ବିଧୀୟତେ । ୯୦ ।

ଇଚ୍ଛା ନ କରି ଦ୍ୱିଜବଧ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଏହି ବିଶୁଦ୍ଧିସ୍ୱରୂପ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଧି ଉକ୍ତ ହେଲା ମାତ୍ର ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଧ କଲେ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର ଏ ବିଧି ନୁହେ ।

---

* ଏଥିପରେ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—

ଜନ୍ମପ୍ରଭୃତିସଂସ୍କାରୈଃ ସଂସ୍କୃତା ମନ୍ତ୍ରବଚ୍ଚ ଯା ।
ଗର୍ଭିଣୀ ତ୍ୱଥ ବା ସ୍ୟାତ୍ତାମାତ୍ରେୟୀଂ ବିଦୁର୍ବୁଧାଃ ।

ଜନ୍ମ ସମୟରୁ ସଂସ୍କାରମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା କୃତସଂସ୍କାର ଅଥବା ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭବତୀ ଥିଲେ ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନେ ତାକୁ 'ଆତ୍ରେୟୀ' ଜାଣନ୍ତି ।

ବଶିଷ୍ଠ ମତରେ 'ରଜସ୍ୱଳାଂଋତୁସ୍ନାତାମାତ୍ରେୟୀମିତି' ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୁରାଂ ପୀତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜୋ ମୋହାଦଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣାଂ ସୁରାଂ ପିବେତ୍ ।
ତୟା ସ୍ୱକାୟେ ନିର୍ଦ୍ଦଗ୍ଧେ ମୁଚ୍ୟତେ କିଲ୍ୱିଷାତ୍ତତଃ । ୯୧ ।

ଦ୍ୱିଜ ଅଜ୍ଞାନରେ ମଦ୍ୟପାନ କଲେ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ମଦ୍ୟପାନ କରିବ ଏବଂ ସେହି ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସୁରାରେ ଦେହ ଏକାବେଳକେ ପୋଡ଼ିଗଲେ ତେବେ ଯାଇ ପାପମୋଚନ ହେବ ।

ଗୋମୂତ୍ରମଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣଂ ବା ପିବେଦୁଦକମେବ ବା ।
ପୟୋ ଘୃତଂ ବା ମରଣାଦ୍‌ଗୋଶକୃଦ୍ରସମେବ ବା । ୯୨ ।

ଅଥବା ଗୋମୂତ୍ର ବା ଜଳ ଗୋକ୍ଷୀର ବା ଘୃଅଗ୍ନିପ୍ରାୟ କିମ୍ବା ଗୋବରପାଣି ନିଆଁ ପରି ଫୁଟାଇ ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାନକରିବ (ତେବେ ଯାଇ ମଦ୍ୟପାନପାପ ଯିବ) ।

କଣାନ୍ ବା ଭକ୍ଷୟେଦବ୍ଦଂ ପିଣ୍ୟାକଂ ବା ସକୃନ୍ନିଶି ।
ସୁରାପାନାପନୁତ୍ତ୍ୟର୍ଥଂ ବାଳବାସା ଜଟୀ ଧ୍ୱଜୀ ।୯୩।

ଅଥବା ସୁରାପାନର ପାପ ଦୂର କରିବା ସକାଶେ ଏକବର୍ଷ ରାତ୍ରରେ ଥରେ ମାତ୍ର ଖୁଦ ବା ଖସାର ଖାଇ କମ୍ବଳ ପିନ୍ଧି ମୁଣ୍ଡରେ ଜଟା ରଖି ଓ ସୁରାପାତ୍ରର ଚିହ୍ନଟି ରଖିବ ।

ସୁରା ବୈ ମଳମନ୍ନାନାଂ ପାପ୍ମା ଚ ମଳମୁଚ୍ୟତେ ।
ତସ୍ମାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣରାଜନ୍ୟୌ ବୈଶ୍ୟଶ୍ଚ ନ ସୁରାଂ ପିବେତ୍ । ୯୪ ।

ସୁରା ଅନ୍ନର ମଳ ଏବଂ ମଳକୁ ପାପ ବୋଲି, ଏ ହେତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ କେବେ ସୁରାପାନ କରିବେ ନାହିଁ ।

ଗୌଡ଼ୀ ପୈଷ୍ଟୀ ଚ ମାଧ୍ୱୀ ଚ ବିଜ୍ଞେୟା ତ୍ରିବିଧା ସୁରା ।
ଯଥୈବୈକା ତଥା ସର୍ବା ନ ପାତବ୍ୟା ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମୈଃ । ୯୫ ।

ଗୁଡ଼, ପିଠା ଓ ମଧୁ (ପୁଷ୍ପରସ)ରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତିନପ୍ରକାର ମଦ ଜାଣିବ, ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଯେପରି ଅନ୍ୟସବୁ ସେହିପରି, ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମମାନେ କଦାପି ଏହା ପାନ କରିବେ ନାହିଁ ।

ଯକ୍ଷରକ୍ଷଃପିଶାଚାନ୍ନଂ ମଦ୍ୟଂ ମାଂସଂ ସୁରାସବମ୍ ।
ତଦ୍‌ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ନାତ୍ତବ୍ୟଂ ଦେବାନାମଶ୍ନତା ହବିଃ । ୯୬ ।

ନାନାବିଧ ମଦ୍ୟ, ମାଂସ ତ୍ରିବିଧ ସୁରା ଓ ଆସବ (ସଦ୍ୟୋଜାତ ମଦ୍ୟ) ଏ ସବୁ ଯକ୍ଷ, ରାକ୍ଷସ ଓ ପିଶାଚମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ, ତାହା ଦେବାନ୍ନଭୋଜୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଖାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଅମେଧ୍ୟେ ବା ପତେନ୍ମତ୍ତୋ ବୈଦିକଂ ବାପ୍ୟୁଦାହରେତ୍ ।
ଅକାର୍ଯ୍ୟମନ୍ୟତ୍ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍‌ବା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଦମୋହିତଃ । ୯୭ ।

ମଦ୍ୟପାନରେ ମତ୍ତ ହୋଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ନିର୍ଭୟ ଆଦି) ଅଶୁଚିସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିପାରେ, ବେଦମନ୍ତ୍ର ବକାବକି ଅଥବା ଅନ୍ୟ ନିଷିଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ (ଏ ହେତୁ ମଦ୍ୟପାନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଯସ୍ୟ କାୟଗତଂ ବ୍ରହ୍ମ ମଦ୍ୟେନାପ୍ଲାବ୍ୟତେ ସକୃତ୍ ।
ତସ୍ୟ ବ୍ୟପୈତି ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରତ୍ୱଞ୍ଚ ସ ଗଚ୍ଛତି । ୯୮ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାହାର ଶରୀରଗତ ବ୍ରହ୍ମ ଥରେ ହେଲେ ମଦଦ୍ୱାରା ସିକ୍ତହୁଏ ତାହାର ବ୍ରାହ୍ମଣତା ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଚାଲିଯାଏ ଓ ସେ ଶୂଦ୍ର ହୋଇଯାଏ ।

ଏଷା ବିଚିତ୍ରାଭିହିତା ସୁରାପାନସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିଃ ।
ଅତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟନିଷ୍କୃତିମ୍ । ୯୯ ।

ସୁରାପାନର ଏହି ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିଧି ବୋଲିଦେଲି, ଏବେ ସୁନା ଚୋରର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର କଥା ବୋଲୁଅଛୁଁ ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟକୃଦ୍‌ବିପ୍ରୋ ରାଜାନମଭିଗମ୍ୟ ତୁ ।
ସ୍ୱକର୍ମଖ୍ୟାପୟନ୍ ବ୍ରୂୟାତ୍ ମାଂ ଭବାନନୁଶାସ୍ତ୍ୱିତି । ୧୦୦ ।

ସୁନାଚୋର କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରାଜସମୀପରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ନିଜର କୃତକର୍ମ ଜଣାଇ କହିବ ଯେ ମୋତେ ଆପଣ ଶାସନ କରନ୍ତୁ ।

ଗୃହୀତ୍ୱା ମୁଷଳଂ ରାଜା ସକୃଦ୍ଧନ୍ୟାତ୍ତୁ ତଂ ସ୍ୱୟମ୍ ।
ବଧେନ ଶୁଧ୍ୟତି ସ୍ତେନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତପସୈବ ତୁ । ୧୦୧ ।

ସ୍ୱୟଂ ରାଜା ମୁଷଳ ଉଠାଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ତାହାକୁ ମାରିବ, ମାଡ଼ଦ୍ୱାରା ଚୋର ଶୁଦ୍ଧହୁଏ ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧହୁଏ ।

ତପସାପନୁନୁତ୍ସୁସ୍ତୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟଜଂ ମଳମ୍ ।
ଚୀରବାସା ଦ୍ୱିଜୋଽରଣ୍ୟେ ଚରେଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମହଣୋ ବ୍ରତମ୍ । ୧୦୨ ।

ସୁନାଚୋରର ପାପ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଦୂର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଦ୍ୱିଜ, କୌପୀନ ପିନ୍ଧି ବନରେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାର ବ୍ରତ ଆଚରଣ କରିବ ।

ଏତୈର୍ବ୍ରତୈରପୋହେତ ପାପଂ ସ୍ତେୟକୃତଂ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଗୁରୁସ୍ତ୍ରୀଗମନୀୟନ୍ତୁ ବ୍ରତୈରେଭିରପାନୁଦେତ୍ । ୧୦୩ ।

ଦ୍ୱିଜ ଏହି ବ୍ରତମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଚୋରର ପାପ ଦୂର କରିବ, ମାତ୍ର ଗୁରୁସ୍ତ୍ରୀଗମନ ପାପ ଆଗ ବୋଲାଯିବା ବ୍ରତମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଦୂର ହେବ ।

ଗୁରୁତଳ୍ପ୍ୟଭିଭାଷ୍ୟୈନସ୍ତପ୍ତେ ସ୍ୱପ୍ୟାଦୟୋମୟେ ।
ସୂର୍ମୀଂ ଜ୍ୱଳନ୍ତୀଂ ସ୍ୱାଶ୍ଲିଷ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁନା ସ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୧୦୪ ।

ଗୁରୁଭାର୍ଯ୍ୟାଗାମୀ ପାପକୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରି ଉତ୍ତପ୍ତ ଲୌହଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଲୌହମୟୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ମଲେ ବିଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ସ୍ୱୟଂ ବା ଶିଶ୍ନବୃଷଣାବୁତ୍କୃତ୍ୟାଧାୟ ଚାଞ୍ଜଲୌ ।
ନୈର୍‌ଋତୀଂ ଦିଶମାତିଷ୍ଠେଦାନିପାତାଦଜିହ୍ମଗଃ । ୧୦୫ ।

ଅଥବା ସ୍ୱୟଂ ଆପଣାର ଲିଙ୍ଗ ଓ ମୁଷ୍କ କାଟି ଅଞ୍ଜଳିରେ ରଖି ଅବକ୍ରଭାବରେ ଶରୀରପାତ (ମୃତ୍ୟୁ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୈର୍‌ଋତ ଦିଗକୁ ଗମନ କରିବ ।

ଖଟ୍ୱାଙ୍ଗୀ ଚୀରବାସା ବା ଶ୍ମଶ୍ରୁଲୋ ବିଜନେ ବନେ ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରେତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରମବ୍ଦମେକଂ ସମାହିତଃ । ୧୦୬ ।

ଅଥବା ଖଟ୍ୱାଙ୍ଗ ଶସ୍ତ୍ରଧରି କୌପୀନ ପିନ୍ଧି ଦାଢ଼ି ରଖି ନିର୍ଜନ ବନରେ ସମାହିତ ହୋଇ ଏକବର୍ଷ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବ୍ରତ ଆଚରଣ କରିବ ।

ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ବା ତ୍ରୀନ୍ମାସାନଭ୍ୟସେନ୍ନିୟତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ହବିଷ୍ୟେଣ ଯବାଗ୍ୱା ଗୁରୁତଳ୍ପାପନୁତ୍ତୟେ । ୧୦୭ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଥବା ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ତିନମାସ ହବିଷ୍ୟ ବା ଜାଉ ଖାଇ ଗୁରୁଶଯ୍ୟା-ଗମନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପାପ ଦୂର କରିବାର୍ଥ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତ କରିବ ।

ଏତୈର୍ବ୍ରତୈରପୋହେୟୁର୍ମହାପାତକିନୋ ମଳମ୍ ।
ଉପପାତକିନସ୍ତ୍ୱେବମେଭିର୍ନାନାବିଧୈର୍ବ୍ରତୈଃ । ୧୦୮ ।

ମହାପାତକମାନଙ୍କର ପାପ ଏହିସବୁ ବ୍ରତଦ୍ୱାରା ବିନଷ୍ଟ ହୁଏ, ମାତ୍ର ଉପପାତକମାନଙ୍କର ଏହି (ଅଗ୍ରେ କଥିତ) ନାନାପ୍ରକାର ବ୍ରତଦ୍ୱାରା ଦୂର ହୁଏ ।

ଉପପାତକସଂଯୁକ୍ତୋ ଗୋଘ୍ନୋ ମାସଂ ଯବାନ୍ ପିବେତ୍ ।
କୃତବାପୋ ବସେଦ୍ଗୋଷ୍ଠେ ଚର୍ମଣା ତେନ ସଂବୃତଃ । ୧୦୯ ।

ଉପପାତକ ସଂଯୁକ୍ତ ଗୋହତ୍ୟାକାରୀ ଏକମାସ ଜାଉ ପିଇ ମୁଣ୍ଡିତକେଶ ହୋଇ ଗୋଚର୍ମରେ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଗୋଷ୍ଠରେ ବାସ କରିବ ।

ଚତୁର୍ଥକାଳମଶ୍ନୀୟାଦକ୍ଷାରଲବଣଂ ମିତମ୍ ।
ଗୋମୂତ୍ରେଣାଚରେତ୍ସ୍ନାନଂ ଦ୍ୱୌ ମାସୌ ନିୟତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୧୧୦ ।

ଏବଂ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ଦୁଇମାସକାଳ ଗୋମୂତ୍ରରେ ସ୍ନାନ କରି କୃତ୍ରିମଲବଣ ବର୍ଜନପୂର୍ବକ ଅଳ୍ପ ଆହାର ତିନବେଳାପରେ ଚତୁର୍ଥ ବେଳାରେ କରିବ ।

ଦିବାନୁଗଚ୍ଛେଦ୍ଗାସ୍ତାସ୍ତୁ ତିଷ୍ଠନ୍ନୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ରଜଃ ପିବେତ୍ ।
ଶୁଶ୍ରୂଷିତ୍ୱା ନମସ୍କୃତ୍ୟ ରାତ୍ରୌ ବୀରାସନଂ ବସେତ୍ । ୧୧୧ ।

ଦିନମାନରେ ଗାଈଙ୍କ ପଛରେ ଚାଲି ତାଙ୍କ ଖୁରରୁ ଉଡ଼ିବା ଧୂଳି ଛିଡ଼ାହୋଇ ପାନକରି ଗୋପରିଚର୍ଯ୍ୟା ଓ ଗୋରୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ରାତ୍ର କାଳରେ ବୀରାସନରେ ପହରା ଦେବ ।

ତିଷ୍ଠନ୍ତୀଷ୍ୱନୁତିଷ୍ଠେତ୍ତୁ ବ୍ରଜନ୍ତୀଷ୍ୱପ୍ୟନୁବ୍ରଜେତ୍ ।
ଆସୀନାସୁ ତଥାସୀନୋ ନିୟତୋ ବୀତମତ୍ସରଃ । ୧୧୨ ।

ନିୟତ ମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟହୀନ ହୋଇ ଗୋରୁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ ପଛରେ ଠିଆ ହେବ, ଚାଲୁଥିଲେ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିବ ଏବଂ ଭୂମିସ୍ଥ ଥିଲେ ସେହିପରି ବସିବ ।

ଆତୁରାମଭିଶସ୍ତାଂ ବା ଚୌରବ୍ୟାଘ୍ରାଦିଭିର୍ଭୟୈଃ ।
ପତିତାଂ ପଙ୍କଲଗ୍ନାଂ ବା ସର୍ବୋପାୟୈର୍ବିମୋଚୟେତ୍ । ୧୧୩ ।

(ଗୋରୁ) ବ୍ୟାଧିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ବା ଚୋର ବାଘ ଇତ୍ୟାଦିର ଭୟରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ, ପଡ଼ିଗଲେ ବା ପଙ୍କଲଗ୍ନ ହେଲେ ସକଳପ୍ରକାର ଉପାୟଦ୍ୱାରା ମୁକ୍ତ କରାଇବ ।

ଉଷ୍ଣେ ବର୍ଷତି ଶୀତେ ବା ମାରୁତେ ବାତି ବା ଭୃଶମ୍ ।
ନ କୁର୍ବୀତାତ୍ମନସ୍ତ୍ରାଣଂ ଗୋରକୃତ୍ୱା ତୁ ଶକ୍ତିତଃ । ୧୧୪ ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ବର୍ଷା, ଶୀତ ବା ପ୍ରବଳବାୟୁ ବହୁଥିବା କାଳରେ ଯଥାଶକ୍ତି ଗୋରୁକୁ ରକ୍ଷା ନ କରି ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ ।

ଆତ୍ମନୋ ଯଦି ବାନ୍ୟେଷାଂ ଗୃହେ କ୍ଷେତ୍ରେଽଥବା ଖଳେ ।
ଭକ୍ଷୟନ୍ତୀଂ ନ କଥୟେତ୍ପିବନ୍ତଂ ଚୈବ ବତ୍ସକମ୍ । ୧୧୫ ।

ଯଦ୍ୟପି ଗୋରୁ ଆପଣାର ବା ଅନ୍ୟର ଘରେ କ୍ଷେତରେ ଅଥବା ଖଳାରେ ଖାଉଥାଏ କିମ୍ବା ବାଛୁରୀ ପିଆଉ ଥାଏ ତେବେ କାହାକୁ କହିବ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନେନ ବିଧିନା ଯସ୍ତୁ ଗୋଘ୍ନୋ ଗାମନୁଗଚ୍ଛତି ।
ସ ଗୋହତ୍ୟାକୃତଂ ପାପଂ ତ୍ରିଭିର୍ମାସୈର୍ବ୍ୟପୋହତି । ୧୧୬ ।

ଏହି ବିଧିରେ ଯେ ଗୋହତ୍ୟାକାରୀ ଗୋରୁର ଅନୁଗମନ କରେ ସେ ଗୋହତ୍ୟାକୃତ ପାପ ତିନିମାସରେ ଦୂର କରି ପାରେ ।

ବୃଷଭୈକାଦଶା ଗାଶ୍ଚ ଦଦ୍ୟାତ୍ସୁଚରିତବ୍ରତଃ ।
ଅବିଦ୍ୟମାନେ ସର୍ବସ୍ୱଂ ବେଦବିଦ୍ଭ୍ୟୋ ନିବେଦୟେତ୍ । ୧୧୭ ।

ଏହାପରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବ୍ରତ ସମ୍ୟକ୍ ରୂପେ ଆଚରିତ ହେଲାରୁ ଗୋଟିଏ ବୃଷଭ ଓ ଦଶଗୋଟି ଗାଈ ଏବଂ ତଦ୍ଦାନ ଶକ୍ତି ନ ଥିଲେ ଆପଣାର ସର୍ବ ଧନ ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଦାନ କରିବ ।

ଏତଦେବ ବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟୁରୁପପାତକିନୋ ଦ୍ୱିଜାଃ ।
ଅବକୀର୍ଣ୍ଣିବର୍ଜ୍ଜଂ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣମଥାପି ବା । ୧୧୮ ।

ଅବକୀର୍ଣ୍ଣି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଉପପାତକୀ ଦ୍ୱିଜମାନେ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ବ୍ରତ ଅଥବା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ କରିବେ ।

ଅବକୀର୍ଣ୍ଣୀ ତୁ କାଣେନ ଗର୍ଦ୍ଦଭେନ ଚତୁଷ୍ପଥେ ।
ପାକଯଜ୍ଞବିଧାନେନ ଯଜେତ ନିର୍ଋତିଂ ନିଶି । ୧୧୯ ।

ଅବକୀର୍ଣ୍ଣି ପାପୀ ରାତ୍ରିକାଳରେ କଣା ଗଧରେ ଚଢ଼ି ଚତୁଷ୍ପଥରେ ପାକଯଜ୍ଞବିଧାନାନୁଯାୟୀ ନିର୍ଋତି ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯଜ୍ଞ କରିବ ।

ହୁତ୍ୱାଗ୍ନୌ ବିଧିବଦ୍ଧୋମାନନ୍ତତଶ୍ଚ ସମେତ୍ୟୃଚା ।
ବାତେନ୍ଦ୍ରଗୁରୁବହ୍ନୀନାଂ ଜୁହୁୟାତ୍ସର୍ପିଷାହୁତୀଃ । ୧୨୦ ।

ବିଧିବତ୍ ଅଗ୍ନିରେ ହୋମକରି ତଦନ୍ତର " ସଂ ମା ସିଞ୍ଚନ୍ତୁ ମରୁତଃ ସଂ ପୂଷା ସଂ ବୃହସ୍ପତିଃ । ସଂ ମାୟମଗ୍ନିଃ ସିଞ୍ଚତୁ ପ୍ରଜୟା ଚ ଧନେନ ଚ ଦୀର୍ଘମାୟୁଃ କୃଣୋତୁ ମେ" ଅଥର୍ବ ୭-୩୩-୧ ମନ୍ତ୍ର ସହିତ ମରୁତ, ଇନ୍ଦ୍ର, ବୃହସ୍ପତି ଓ ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ଘୃତରେ ଆହୁତି ଦେବ ।

କାମତୋ ରେତସଃ ସେକଂ ବ୍ରତସ୍ଥସ୍ୟ ଦ୍ୱିଜନ୍ମନଃ ।
ଅତିକ୍ରମଂ ବ୍ରତସ୍ୟାହୁର୍ଧର୍ମଜ୍ଞା ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ । ୧୨୧ ।

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟବ୍ରତଧାରୀ ଦ୍ୱିଜ ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ଖଳନ କଲେ ତାହାକୁ ବେଦବିତ୍ ଧର୍ମଜ୍ଞ ଲୋକମାନେ ବ୍ରତ-ଅତିକ୍ରମଣ (ଅବକୀର୍ଣ୍ଣିତ୍ୱ) ବୋଲନ୍ତି ।

ମାରୁତଂ ପୁରୁହୂତଞ୍ଚ ଗୁରୁଂ ପାବକମେବ ଚ ।
ଚତୁରୋ ବ୍ରତିନୋଽଭ୍ୟେତି ବ୍ରାହ୍ମଂ ତେଜୋଽବକୀର୍ଣ୍ଣିନଃ । ୧୨୨ ।

ଅବକୀର୍ଣ୍ଣୀର ବ୍ରହ୍ମସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତେଜ ମାରୁତ, ଇନ୍ଦ୍ର, ବୃହସ୍ପତି ଓ ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ଚାଲି ଯାଏ (ଏ ହେତୁ ଏ ଚାରିଙ୍କୁ ଆହୁତି ଦେଇ ପୁନଃ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ଉଚିତ ଅର୍ଥାତ୍ ହୋମଦ୍ୱାରା ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଳିଥାଏ) ।

ଏତସ୍ମିନ୍ନେନସି ପ୍ରାପ୍ତେ ବସିତ୍ୱା ଗର୍ଦ୍ଦଭାଜିନମ୍ ।
ସପ୍ତାଗାରାଂଶ୍ଚରେଦ୍ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ ସ୍ୱକର୍ମ ପରିକୀର୍ତ୍ତୟନ୍ । ୧୨୩ ।

ଏହି ପାପ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଗର୍ଦ୍ଦଭଚର୍ମ ପିନ୍ଧି ଆପଣାର ପାପ ପ୍ରକାଶ କରି ସାତ ଘରୁ ଭିକ୍ଷା କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ତେଭ୍ୟୋ ଲବ୍ଧେନ ଭୈକ୍ଷେଣ ବର୍ତ୍ତୟନ୍ନେକକାଲିକମ୍ ।
ଉପସ୍ପୃଶଂସ୍ତ୍ରିଷବଣଂ ଅବ୍ଦେନ ସ ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୧୨୪ ।

ସେମାନଙ୍କ ସାତ ଘରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଭିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଦିନମାନରେ ଥରେ ଖାଇ ତିନଥର (ପ୍ରାତଃ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଓ ସାୟଂ କାଳରେ) ସ୍ନାନ କରି ଏକ ବର୍ଷରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଜାତିଭ୍ରଂଶକରଂ କର୍ମ କୃତ୍ୱାନ୍ୟତମମିଚ୍ଛୟା ।
ଚରେତ୍ସାନ୍ତପନଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟମନିଚ୍ଛୟା । ୧୨୫ ।

ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ବକ ଜାତିଭ୍ରଂଶକର କର୍ମ କଲେ ସାନ୍ତପନ ବ୍ରତ ଓ ଅନିଚ୍ଛାରେ କରିଥିଲେ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବ୍ରତ କରିବ ।

ସଙ୍କରାପାତ୍ରକୃତ୍ୟାସୁ ମାସଂ ଶୋଧନମୈନ୍ଦବମ୍ ।
ମଲିନୀକରଣୀୟେଷୁ ତପ୍ତଃ ସ୍ୟାଦ୍ୟାବକୈସ୍ତ୍ର୍ୟହମ୍ । ୧୨୬ ।

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ସଙ୍କରୀକରଣ ଓ ଅପାତ୍ରୀକରଣ ପାପ କଲେ ଶୁଦ୍ଧି ସକାଶେ ଏକ ମାସ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତ କରିବ ଏବଂ ମଳିନୀକରଣ ପାପ ସକାଶେ ତିନଦିନ ଗରମ ଜାଉ ଖାଇବ ।

ତୁରୀୟୋ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାୟାଃ କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ବଧେ ସ୍ମୃତଃ ।
ବୈଶ୍ୟେଽଷ୍ଟମାଂଶୋ ବୃତ୍ତସ୍ଥେ ଶୂଦ୍ରେ ଜ୍ଞେୟସ୍ତୁ ଷୋଡ଼ଶଃ । ୧୨୭ ।

ସଦାଚାରଯୁକ୍ତ କ୍ଷତ୍ରିୟର ବଧରେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାର ଚତୁର୍ଥଭାଗ, ସଦାଚାରସମ୍ପନ୍ନ ବୈଶ୍ୟବଧରେ ଅଷ୍ଟମ ଭାଗ ଓ ସଦାଚାର ଯୁକ୍ତ ଶୂଦ୍ରର ବଧରେ ଷୋଳ ଭାଗର ଭାଗେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହେବ ।

ଅକାମତସ୍ତୁ ରାଜନ୍ୟଂ ବିନିପାତ୍ୟ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ବୃଷଭୈକସହସ୍ରା ଗା ଦଦ୍ୟାତ୍ସୁଚରିତବ୍ରତଃ । ୧୨୮ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅନିଚ୍ଛାକ୍ରମେ କ୍ଷତ୍ରିୟବଧ କରି ଉତ୍ତମ ବ୍ରତାଚରଣ ପୂର୍ବକ ଗୋଟିଏ ବୃଷଭ ଓ ଏକସହସ୍ର ଗାଈ ଦାନ କରିବ ।

ତ୍ର୍ୟବ୍ଦଂ ଚରେଦ୍ୱା ନିୟତୋ ଜଟୀ ବ୍ରହ୍ମହଣୋ ବ୍ରତମ୍ ।
ବସନ୍ଦୂରତରେ ଗ୍ରାମାଦ୍ ବୃକ୍ଷମୂଳନିକେତନଃ । ୧୨୯ ।

ଅଥବା ସଂଯତ ହୋଇ ଜଟାଧାରଣପୂର୍ବକ ତିନବର୍ଷ ଗ୍ରାମର ବହୁଦୂରରେ ବୃକ୍ଷମୂଳରେ ବାସ କରି ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ।

ଏତଦେବ ଚରେଦବ୍ଦଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ପ୍ରମାପ୍ୟ ବୈଶ୍ୟଂ ବୃତ୍ତସ୍ଥଂ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚୈକଶତଂ ଗବାମ୍ । ୧୩୦ ।

ସଦ୍ବୃତ୍ତିସ୍ଥିତ ବୈଶ୍ୟକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅନିଚ୍ଛାକ୍ରମେ ହନନ କଲେ ଏକବର୍ଷ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରି ଏକଶତଗୋରୁ ଦାନ କରିବ ।

ଏତଦେବ ବ୍ରତଂ କୃତ୍ସ୍ନଂ ଷଣ୍ମାସାନ୍ ଶୂଦ୍ରହା ଚରେତ୍ ।
ବୃଷଭୈକାଦଶା ବାପି ଦଦ୍ୟାଦ୍ୱିପ୍ରାୟ ଗାଃ ସିତାଃ । ୧୩୧ ।

ଅନିଚ୍ଛାରେ ସଦ୍ବୃତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ ଶୂଦ୍ରକୁ ହତ୍ୟା କଲେ ଏହି ସମୁଦାୟ ବ୍ରତ ଛଅମାସ ଆଚରଣ ପୂର୍ବକ ଏକ ବୃଷଭ ଓ ଦଶ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣା ଗାଈ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଦାନ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାର୍ଜାରନକୁଲୌ ହତ୍ୱା ଚାଷଂ ମଣ୍ଡୂକମେବ ଚ ।
ଶ୍ୱଗୋଧୋଲୂକକାକାଂଶ୍ଚ ଶୂଦ୍ରହତ୍ୟାବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ॥ ୧୩୨ ॥

ବିରାଡ଼ି, ନେଉଳ, ଚାଷ (ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଚାତକ ବା ନୀଳକଣ୍ଠ) ପକ୍ଷୀ; ଭେକ, କୁକୁର, ଗୋଧି, ପେଚା ଓ କାଉମାରି ପକାଇଲେ ଶୂଦ୍ରହତ୍ୟାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ।

ପୟଃ ପିବେତ୍ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ବା ଯୋଜନଂ ବାଧ୍ୱନୋ ବ୍ରଜେତ୍ ।
ଉପସ୍ପୃଶେତ୍ସ୍ରବନ୍ତ୍ୟାଂ ବା ସୂକ୍ତଂ ବାବ୍ଦୈବତଂ ଜପେତ୍ ॥ ୧୩୩ ॥

ଅଥବା ତିନ ରାତି ଦୁଧ ପିଇ ରହିବ ଅଥବା ଯୋଜନେ ବାଟ ଚାଲିବ ଅବା ନଦୀସ୍ନାନ କରିବ କିମ୍ବା ଜଳଦେବତା (ଆପୋହିଷ୍ଠାଇତ୍ୟାଦି) ସୂକ୍ତ ଜପ କରିବ ।

ଅଭ୍ରିଂ କାର୍ଷ୍ଣାୟସୀଂ ଦଦ୍ୟାତ୍ସର୍ପଂ ହତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ପଲାଳଭାରକଂ ଷଣ୍ଢେ ସୈସକଞ୍ଚୈକମାଷକମ୍ ॥ ୧୩୪ ॥

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସର୍ପବଧ କଲେ ଏକ ଲୁହାର କରତୁଲ ଦାନ କରିବ ଏବଂ ନପୁଂସକ-ବଧ କଲେ ଭାରେ ପଲାଳ (ନଡ଼ା ବା ପାଳ) ଓ ମଷାଏ ସୀସା ଦାନ କରିବ ।

ଘୃତକୁମ୍ଭଂ ବରାହେ ତୁ ତିଳଦ୍ରୋଣନ୍ତୁ ତିତ୍ତିରୌ ।
ଶୁକେ ଦ୍ୱିହାୟନଂ ବତ୍ସଂ କ୍ରୌଞ୍ଚଂ ହତ୍ୱା ତ୍ରିହାୟନମ୍ ॥ ୧୩୫ ॥

ବରାହ ହତ୍ୟା କଲେ ମାଠିଆଏ ଘିଅ, ତିତ୍ତିର ପକ୍ଷୀ ବଧ କଲେ ଏକ ଦ୍ରୋଣ ତିଳ, ଶୁକପକ୍ଷୀ ମାଇଲେ ଦୁଇ ବର୍ଷର ବାଛୁରି ଓ କ୍ରୌଞ୍ଚପକ୍ଷୀ ବଧରେ ତିନବର୍ଷର ବାଛୁରି ଦାନ କରିବ ।

ହତ୍ୱା ହଂସଂ ବଲାକାଞ୍ଚ ବକଂ ବର୍ହିଣମେବ ଚ ।
ବାନରଂ ଶ୍ୟେନଭାସୌ ଚ ସ୍ପର୍ଶୟେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣାୟ ଗାମ୍ ॥ ୧୩୬ ॥

ହଂସ, ବଲାକା, ବକ, ମୟୂର, ବାନର, ଶ୍ୟେନ ଓ ଭାସ ବଧକଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଗୋଟିଏ ଗାଈ ଦାନ କରିବ ।

ବାସୋ ଦଦ୍ୟାଦ୍ଧୟଂ ହତ୍ୱା ପଞ୍ଚନୀଲାନ୍ ବୃଷାନ୍ ଗଜମ୍ ।
ଅଜମେଷାବନଡ୍ୱାହଂ ଖରଂ ହତ୍ୱୈକହାୟନମ୍ ॥ ୧୩୭ ॥

ଘୋଡ଼ା ମାରି ବସ୍ତ୍ର ଦାନ କରିବ, ହାତୀ ମାରି ପାଞ୍ଚୋଟି ନୀଳ ବୃଷ, ଛେଳି ଓ ମେଣ୍ଢା ମାରି ଗୋଟିଏ ବୃଷ ଏବଂ ଗଧ ମାରି ପକାଇଲେ ବର୍ଷକର ବାଛୁରି ଦାନ କରିବ ।

କ୍ରବ୍ୟାଦାଂସ୍ତୁ ମୃଗାନ୍ ହତ୍ୱା ଧେନୁଂ ଦଦ୍ୟାତ୍ପୟସ୍ୱିନୀମ୍ ।
ଅକ୍ରବ୍ୟାଦାନ୍ ବତ୍ସତରୀମୁଷ୍ଟ୍ରଂ ହତ୍ୱା ତୁ କୃଷ୍ଣଳମ୍ ॥ ୧୩୮ ॥

ମାଂସାଶୀ ବ୍ୟାଘ୍ରାଦି ପଶୁବଧ କଲେ ଦୁଗ୍ଧବତୀ ଗାଈ ଦାନ କରିବ, ଅମାଂସାଶୀ ହରିଣ ଇତ୍ୟାଦି ବଧକଲେ ବାଛୁରି ଓ ଉଷ୍ଟ୍ର ହନନ କଲେ ୧ କୃଷ୍ଣଳ ସୁନା ଦାନକରିବ ।

ଜୀନକାର୍ମୁକବସ୍ତାବୀନ୍ ପୃଥଗ୍ ଦଦ୍ୟାଦ୍ ବିଶୁଦ୍ଧୟେ ।
ଚତୁର୍ଣ୍ଣାମପି ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ନାରୀର୍ହତ୍ୱାନବସ୍ଥିତାଃ ॥ ୧୩୯ ॥ *

---

* ଏଥିପରେ କେତେ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ ।

ବର୍ଣ୍ଣାନାମାନୁପୂର୍ବ୍ୟେଣ ତ୍ରୟାଣାମବିଶେଷତଃ ।
ଅମତ୍ୟା ଚ ପ୍ରମାପ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଂ ଶୂଦ୍ରହତ୍ୟାବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।

ତିନିବର୍ଣ୍ଣର ଯଥାକ୍ରମେ ଅବିଶେଷତଃ ତିନ ବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାନକ୍ରମେ ମାରି ପକାଇଲେ ଶୂଦ୍ରହତ୍ୟାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୂଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣର ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ବଧ କଲେ ପୃଥକ୍ ଭାବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚର୍ମପୁଟ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧନୁ, ବୈଶ୍ୟ ଛାଗ ଓ ଶୂଦ୍ର ମେଣ୍ଢା ଦାନ କରିବ ।

ଦାନେନ ବଧନିର୍ଣ୍ଣେକଂ ସର୍ପାଦୀନାମଶକ୍ନୁବନ୍ ।
ଏକୈକଶଶ୍ଚରେତ୍କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଦ୍ୱିଜଃ ପାପାପନୁତ୍ତୟେ । ୧୪୦ ।

ସପାଦି ବଧର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାର୍ଥ ଦାନ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ଦ୍ୱିଜ ପାପବିମୋଚନାର୍ଥ ଏଗୋଟି ଏକ କୃଚ୍ଛ୍ରବ୍ରତ କରିବ ।

ଅସ୍ଥିମତାନ୍ତୁ ସତ୍ତ୍ୱାନାଂ ସହସ୍ରସ୍ୟ ପ୍ରମାପଣେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଚାନସ୍ୟନସ୍ଥ୍ନାନ୍ତୁ ଶୂଦ୍ରହତ୍ୟାବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ । ୧୪୧।

ଅସ୍ଥିମାନ୍ (ଏଣ୍ଡୁଅ ପ୍ରଭୃତି) ସହସ୍ର ଜୀବ ମାରି ପକାଇଲେ ଏବଂ ଅନସ୍ଥିମାନ୍ (ମତ୍କୁଣ ପ୍ରଭୃତି) ଶଗଡ଼େ ଜୀବ ମାଇଲେ ଶୂଦ୍ରହତ୍ୟା ବ୍ରତାଚରଣ କରିବ ।

କିଞ୍ଚିଦେବ ତୁ ବିପ୍ରାୟ ଦଦ୍ୟାଦସ୍ଥିମତାଂ ବଧେ ।
ଅନସ୍ଥ୍ନାଞ୍ଚୈବ ହିଂସାୟାଂ ପ୍ରାଣାୟାମେନ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୧୪୨।

ଅସ୍ଥିମାନ୍ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜନ୍ତୁମାନ ବଧକଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ କିଛି ଦେବ ଏବଂ ଅସ୍ଥିରହିତ କ୍ଷୁଦ୍ରଜୀବ ବଧକଲେ ପ୍ରାଣାୟାମ ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧହେବ ।

ଫଳଦାନାନ୍ତୁ ବୃକ୍ଷାଣାଂ ଛେଦନେ ଜପ୍ୟମୃକ୍ଶତମ୍ ।
ଗୁଲ୍ମବଲ୍ଲୀଲତାନାଞ୍ଚ ପୁଷ୍ପିତାନାଞ୍ଚ ବୀରୁଧାମ୍ । ୧୪୩ ।

ଫଳଦ ବୃକ୍ଷ, ଗୁଳ୍ମ, ବଲ୍ଲୀ ଓ ଲତାମାନ ଏବଂ ପୁଷ୍ପିତ କୁଷ୍ମାଣ୍ଡାଦି ବୃକ୍ଷଲତା ଛେଦନ କଲେ ଏକଶତ (ସାବିତ୍ର୍ୟାଦି) ମନ୍ତ୍ର ଜପ କରିବ ।

ଅନ୍ନାଦ୍ୟଜାନାଂ ସତ୍ତ୍ୱାନାଂ ରସଜାନାଞ୍ଚ ସର୍ବଶଃ ।
ଫଳପୁଷ୍ପୋଦ୍ଭବାନାଞ୍ଚ ଘୃତପ୍ରାଶୋ ବିଶୋଧନମ୍ । ୧୪୪ ।

ଯେ ସବୁ ପ୍ରାଣୀ ଅନ୍ନାଦିରେ ଓ ଗୁଡ଼ାଦି ରସରେ ଏବଂ ଫଳପୁଷ୍ପରେ ଜାତ ହୁଏ ସେ ସବୁ ବଧ କଲେ ଘୃତ ଭୋଜନରେ ପାପସଂଶୋଧନ ହୁଏ ।

କୃଷ୍ଟଜାନାମୋଷଧୀନାଂ ଜାତାନାଞ୍ଚ ସ୍ୱୟଂ ବନେ ।
ବୃଥାଲମ୍ଭେଽନୁଗଚ୍ଛେଦ୍‌ଗାଂ ଦିନମେକଂ ପୟୋବ୍ରତଃ । ୧୪୫।

କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା ଓ ବନରେ ସ୍ୱୟଂ ଜାତ ହେବା ଧାନ୍ୟାଦି ବୃଥା ଛେଦନ କଲେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଦୁଧ ପିଇ ଗାଈର ଅନୁଗମନ କରିବା ବ୍ରତ କରିବ ।

ଏତୈର୍ବ୍ରତୈରପୋହ୍ୟଂ ସ୍ୟାଦେନୋ ହିଂସାସମୁଦ୍ଭବମ୍ ।
ଜ୍ଞାନାଜ୍ଞାନକୃତଂ କୃତ୍ସ୍ନଂ ଶୃଣୁତାନାଦ୍ୟଭକ୍ଷଣେ । ୧୪୬।

ଜ୍ଞାନ ବା ଅଜ୍ଞାନ କୃତ ହିଂସାଜନିତ ପାପ ଏହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦୂର କରିବ, ଏବେ ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଶୁଣ ।

ଅଜ୍ଞାନାଦ୍ ବାରୁଣୀଂ ପୀତ୍ୱା ସଂସ୍କାରେଣୈବ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି ।
ମତିପୂର୍ବମନିର୍ଦେଶ୍ୟଂ ପ୍ରାଣାନ୍ତିକମିତି ସ୍ଥିତିଃ । ୧୪୭ ।

ଅଜ୍ଞାତରେ ବାରୁଣୀ ମଦିରା ପାନକଲେ ଉପନୟନସଂସ୍କାରଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ ମାତ୍ର ଜାଣିକରି ପାନକଲେ ଯେପରି ପାରେ ମରଣଲେ ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ ଏହାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ଅପଃ ସୁରାଭାଜନସ୍ଥା ମଦ୍ୟଭାଣ୍ଡସ୍ଥିତାସ୍ତଥା ।
ପଞ୍ଚରାତ୍ରଂ ପିବେତ୍ ପୀତ୍ୱା ଶଙ୍ଖପୁଷ୍ପୀଶୃତଂ ପୟଃ । ୧୪୮।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମଦବୋତଲରେ ଥିବା ତଥା ମଦ୍ୟଭାଣ୍ଡରେ ଥିବା ଜଳ ପାନକଲେ ପାଞ୍ଚରାତି ଶଙ୍ଖପୁଷ୍ପୀ ଔଷଧି ଦୁଧରେ ଆଉଟି ପାନ କରିବ ।

ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦତ୍ତ୍ୱା ଚ ମଦିରାଂ ବିଧିବତ୍ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ଚ ।
ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟାଶ୍ଚ ପୀତ୍ୱାପଃ କୁଶବାରି ପିବେତ୍ତ୍ର୍ୟହମ୍ । ୧୪୯ ।

ମଦ ଛୁଇଁଲେ, ଦେଲେ ବା ବିଧିପୂର୍ବକ ନେଲେ ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଜଳ ପାନକରି ତିନି ଦିନ କୁଶସିଦ୍ଧ ଜଳ ପାନ କରିବ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତୁ ସୁରାପସ୍ୟ ଗନ୍ଧମାଘ୍ରାୟ ସୋମପଃ ।
ପ୍ରାଣାନପ୍ସୁ ତ୍ରିରାଚମ୍ୟ ଘୃତଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୧୫୦ ।*

ସୋମଯାଜୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସୁରାପାୟୀର ଗନ୍ଧ ଆଘ୍ରାଣ କଲେ ତିନିଥର ପ୍ରାଣାୟାମ କରି ଘୃତପ୍ରାଶନ କଲେ ବିଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଅଜ୍ଞାନାତ୍ତୁ ପ୍ରାଶ୍ୟ ବିଣ୍ମୂତ୍ରଂ ସୁରାସଂସୃଷ୍ଟମେବ ଚ ।
ପୁନଃ ସଂସ୍କାରମର୍ହନ୍ତି ତ୍ରୟୋ ବର୍ଣ୍ଣା ଦ୍ୱିଜାତୟଃ । ୧୫୧ ।

ଅଜ୍ଞାନବଶରୁ ବିଷ୍ଠା, ମୂତ୍ର ଓ ସୁରା ସଂସୃଷ୍ଟଦ୍ରବ୍ୟ ଭୋଜନ କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ତିନିବର୍ଣ୍ଣର ଦ୍ୱିଜମାନେ ପୁନର୍ବାର ଉପନୟନସଂସ୍କାରର ଯୋଗ୍ୟ ହେବେ ।

ବପନଂ ମେଖଳାଦଣ୍ଡୌ ଭୈକ୍ଷ୍ୟଚର୍ଯ୍ୟା ବ୍ରତାନି ଚ ।
ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ପୁନଃ ସଂସ୍କାରକର୍ମଣି । ୧୫୨ ।

ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ପୁନର୍ବାର ଉପନୟନ ହେଲେ ମୁଣ୍ଡନ, ମେଖଳା ଓ ଦଣ୍ଡଧାରଣ ଭିକ୍ଷାଚରଣ ଓ ବ୍ରତର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।

ଅଭୋଜ୍ୟାନାନ୍ତୁ ଭୁକ୍ତ୍ୱାନ୍ନଂ ସ୍ତ୍ରୀଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟମେବ ଚ ।
ଜଗ୍ଧ୍ୱା ମାଂସମଭକ୍ଷ୍ୟଞ୍ଚ ସପ୍ତରାତ୍ରଂ ଯବାନ୍ ପିବେତ୍ । ୧୫୩ ।

ଅଭୋଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନ୍ନଭୋଜନ କଲେ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶୂଦ୍ରର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଖାଇଲେ ଆଉ ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଓ ମାଂସ ଆହାର କଲେ ସାତରାତି ଯବକାଥ ପିଇ ରହିବ ।

ଶୁକ୍ତାନି ଚ କଷାୟାଂଶ୍ଚ ପୀତ୍ୱାମେଧ୍ୟାନ୍ୟପି ଦ୍ୱିଜଃ ।
ତାବଦ୍ଭବତ୍ୟପ୍ରୟତୋ ଯାବତ୍ତନ୍ନ ବ୍ରଜତ୍ୟଧଃ । ୧୫୪ ।

ଗ୍ରାହ୍ୟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସିର୍କା ଇତ୍ୟାଦି ସଡ଼ାଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କ୍ୱାଥମାନ ଦ୍ୱିଜ ପାନକରି ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସବୁ ପେଟକୁ ଯାଇ ପରିପାକ ନ ହୁଏ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପବିତ୍ର ରହେ ।

ବିଡ୍‌ବରାହଖରୋଷ୍ଟ୍ରାଣାଂ ଗୋମାୟୋଃ କପିକାକୟୋଃ ।
ପ୍ରାଶ୍ୟ ମୂତ୍ରପୁରୀଷାଣି ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂଚରେତ୍ । ୧୫୫ ।

ଗ୍ରାମ୍ୟଶୂକର, ଗଧିଆ, ଓଷ୍ଟ୍ର, ଶୃଗାଳ, ବାନର ଓ କାକର ମୂତ୍ର ଓ ବିଷ୍ଠା ଖାଇଲେ ଦ୍ୱିଜ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତ କରିବ ।

ଶୁଷ୍କାଣି ଭୁକ୍ତ୍ୱା ମାଂସାନି ଭୌମାନି କବକାନି ଚ ।
ଅଜ୍ଞାତଞ୍ଚୈବ ସୂନାସ୍ଥମେତଦେବ ବ୍ରତଂଚରେତ୍ । ୧୫୬ ।

ଶୁଷ୍କମାଂସ, ଭୂମିଜାତ ଛତୁ, ଅଜ୍ଞାତ ମାଂସ (ହରିଣ ଓ ଛେଳିର ଏପରି ସନ୍ଦେହସ୍ଥଳ ମାଂସ) ଓ ପଶୁବଧସ୍ଥାନ (କଂସାଇଖାନା) ରୁ ଆଣିତ ମାଂସ ଖାଇଲେ ଏହି (ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ) ବ୍ରତ କରିବ ।

---

* କୌଣସି କୌଣସି ପୁସ୍ତକରେ 'ତ୍ରିରାଚମ୍ୟ' ଅର୍ଥାତ୍ ଆଚମନ କରିବା ପାଠଭେଦ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ରବ୍ୟାଦସୂକରୋଷ୍ଟ୍ରାଣାଂ କୁକ୍କୁଟାନାଞ୍ଚ ଭକ୍ଷଣେ ।
ନରକାକଖରାଣାଞ୍ଚ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବିଶୋଧନମ୍ । ୧୫୭ ।

ମାଂସାଶୀ ଜନ୍ତୁ, ଶୂକର, ଓଷ୍ଟ୍ର, କୁକ୍କୁଡ଼ା, ମନୁଷ୍ୟ, କାଉ ଓ ଗଧର ମାଂସ ଖାଇଲେ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ର ବ୍ରତାଚରଣ କରି ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ମାସିକାନ୍ନନ୍ତୁ ଯୋଽଶ୍ନୀୟାଦସମାବର୍ତ୍ତକୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସ ତ୍ରୀଣ୍ୟହାନ୍ୟୁପବସେଦେକାହଞ୍ଚୋଦକେ ବସେତ୍ । ୧୫୮ ।

ଯେ ଦ୍ୱିଜ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ମାସିକଶ୍ରାଦ୍ଧର ଅନ୍ନଭୋଜନ କରେ ସେ ତିନଦିନ ଉପବାସ କରିବ ଓ ଦିନେ ପାଣିରେ ରହିବ ।

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ତୁ ଯୋଽଶ୍ନୀୟାନ୍ମଧୁ ମାଂସଂ କଥଞ୍ଚନ ।
ସ କୃତ୍ୱା ପ୍ରାକୃତଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବ୍ରତଶେଷଂ ସମାପୟେତ୍ । ୧୫୯ ।

ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ କୌଣସି ସମୟରେ ମଧୁ ବା ମାଂସ ଖାଏ ତେବେ ସେ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟବ୍ରତ କରି, ପରେ (ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ) ବ୍ରତ କରିବ ।

ବିଡାଲକାକାଖୂଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ଜଗ୍ଧ୍ୱା ଶ୍ୱନକୁଲସ୍ୟ ଚ ।
କେଶକୀଟାବପନ୍ନଞ୍ଚ ପିବେଦ୍ ବ୍ରହ୍ମସୁବର୍ଚ୍ଚଳାମ୍ । ୧୬୦ ।

ବିଲେଇ, କାଉ, ମୂଷା, କୁକୁର ଓ ନେଉଳର ଅଇଁଠା ଏବଂ ବାଳ ଓ ପୋକ ଲାଗିଥିବା ଅନ୍ନ ଖାଇଲେ ଜଳେ ବ୍ରହ୍ମସୁବର୍ଚ୍ଚଳା ଔଷଧିର କ୍ୱାଥ ପାନ କରିବ ।

ଅଭୋଜ୍ୟମନ୍ନଂ ନାତ୍ତବ୍ୟମାତ୍ମନଃ ଶୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛତା ।
ଅଜ୍ଞାନଭୁକ୍ତନ୍ତୂତ୍ତାର୍ଯ୍ୟଂ ଶୋଧ୍ୟଂ ବାପ୍ୟାଶୁ ଶୋଧନୈଃ । ୧୬୧ ।

ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧିକାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଭୋଜ୍ୟ ଅନ୍ନ ଖାଇବ ନାହିଁ ଏବଂ ଅଜ୍ଞାନବଶରୁ ଖାଇଗଲେ ଉଦ୍ଗାର ପକାଇବ ଅଥବା ଶୀଘ୍ର ଶୋଧନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ଏଷୋଽନାଦ୍ୟାଦନସ୍ୟୋକ୍ତୋ ବ୍ରତାନାଂ ବିବିଧୋ ବିଧିଃ ।
ସ୍ତେୟଦୋଷାପହର୍ତ୍ତୄଣାଂ ବ୍ରତାନାଂ ଶ୍ରୂୟତାଂ ବିଧିଃ । ୧୬୨ ।

ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣରେ ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଧି କହିଲୁ, ଏବେ ଚୋରିଦୋଷ ଦୂର କରିବାକୁ ଲୋକମାନେ ଯେଉଁ ବ୍ରତମାନ କରିବେ ତହିଁର ବିଧି ଶୁଣ ।

ଧାନ୍ୟାନ୍ନଧନଚୌର୍ଯ୍ୟାଣି କୃତ୍ୱା କାମାଦ୍ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ସ୍ୱଜାତୀୟଗୃହାଦେବ କୃଚ୍ଛ୍ରାବ୍ଦେନ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୧୬୩ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ୱଜାତୀୟ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଧାନ, ଅନ୍ନ, ଓ ଧନ ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ଚୋରିକଲେ ଏକବର୍ଷ କୃଚ୍ଛ୍ରବ୍ରତ କରି ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ମନୁଷ୍ୟାଣାନ୍ତୁ ହରଣେ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ କ୍ଷେତ୍ରଗୃହସ୍ୟ ଚ ।
କୂପବାପୀଜଳାନାଞ୍ଚ ଶୁଦ୍ଧିଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୧୬୪ ।

(ଦାସାଦି) ମନୁଷ୍ୟ, (ଦାସୀ ଇତ୍ୟାଦି) ସ୍ତ୍ରୀ, କ୍ଷେତ, ଘର, ଏବଂ କୂଅ ବା ବାପିର ଜଳ ହରଣ କଲେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣବ୍ରତରେ ଶୁଦ୍ଧହେବା କଥିତ ଅଛି ।

ଦ୍ରବ୍ୟାଣାମଳ୍ପସାରାଣାଂ ସ୍ତେୟଂ କୃତ୍ୱାନ୍ୟବେଶ୍ମତଃ ।
ଚରେତ୍ସାନ୍ତପନଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ତନ୍ନିର୍ଯ୍ୟାତ୍ୟାତ୍ମଶୁଦ୍ଧୟେ । ୧୬୫ ।

---

*—୧୫୭ ଠାରୁ ୧୫୯ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

†—ଦୁଇ ପୁସ୍ତକରେ "ବ୍ରାହ୍ମୀଂ ସୁବର୍ଚ୍ଚଳାମ୍" ପାଠ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନ୍ୟଲୋକର ଘରୁ (ମାଠିଆ, କାଠଗଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି) ଅଳ୍ପମୂଲ୍ୟର ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଚୋରି କଲେ ସେ ସବୁ ଫେରଦେଇ ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧି ସକାଶେ ସାନ୍ତପନ କୃଚ୍ଛ୍ରବ୍ରତ କରିବ ।

ଭକ୍ଷ୍ୟଭୋଜ୍ୟାପହରଣେ ଯାନଶଯ୍ୟାସନସ୍ୟ ଚ ।
ପୁଷ୍ପମୂଳଫଳାନାଞ୍ଚ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ବିଶୋଧନମ୍ । ୧୬୬ ।

ମୋଦକାଦି ଭକ୍ଷ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ, ପାୟସାଦି ଭୋଜ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ, ଯାନ, ଶଯ୍ୟା, ଆସନ, ତଥା ଫୁଲ ମୂଳ ଓ ଫଳମାନ ଚୋରାଇଲେ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ପାନଦ୍ୱାରା ବିଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ତୃଣକାଷ୍ଠଦ୍ରୁମାଣାଞ୍ଚ ଶୁଷ୍କାନ୍ନସ୍ୟ ଗୁଡ଼ସ୍ୟ ଚ ।
ଚୈଳଚର୍ମାମିଷାଣାଞ୍ଚ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ସ୍ୟାଦଭୋଜନମ୍ । ୧୬୭ ।

ତୃଣ, କାଷ୍ଠ, ବୃକ୍ଷ, ଶୁଷ୍କାନ୍ନ (ଚୁଡ଼ାଭଜା ଇତ୍ୟାଦି), ଗୁଡ଼, ଲୁଗା, ଚମ ଓ ଆମିଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅପହରଣ କଲେ ତିନରାତି (ଅହୋରାତ୍ର) ଉପବାସ କରିବ ।

ମଣିମୁକ୍ତାପ୍ରବାଳାନାଂ ତାମ୍ରସ୍ୟ ରଜତସ୍ୟ ଚ ।
ଅୟଃକାଂସ୍ୟୋପଳାନାଞ୍ଚ ଦ୍ୱାଦଶାହଂ କଣାନ୍ନତା । ୧୬୮ ।

ମଣି, ମୁକ୍ତା, ପ୍ରବାଳ, ତମ୍ବା, ରୁପା, ଲୁହା, କଂସା ଓ ପଥର ଚୋରିକଲେ ବାରଦିନ ଖୁଦ ଖାଇ ରହିବ ।

କାର୍ପାସକୀଟଜୋର୍ଣ୍ଣାନାଂ ଦ୍ୱିଶଫୈକଶଫସ୍ୟ ଚ ।
ପକ୍ଷିଗନ୍ଧୌଷଧୀନାଞ୍ଚ ରଜ୍ଜ୍ୱାଶ୍ଚୈବ ତ୍ର୍ୟହଂ ପୟଃ । ୧୬୯ ।

କପା, ରେଶମ ବା ଟସର ବସ୍ତ୍ର, ପଶମ ଲୁଗା, ଗୋରୁ ଇତ୍ୟାଦି ଦୁଇ ଖୁରବିଶିଷ୍ଟ ପଶୁ, ଘୋଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ଏକ ଖୁରବିଶିଷ୍ଟ ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ ଚନ୍ଦନାଦି ଗନ୍ଧ, ଔଷଧ ଓ ଦଉଡ଼ି ଚୋରିକଲେ ତିନଦିନ ଦୁଧ ପିଇ ରହିବ ।

ଏତୈର୍ବ୍ରତୈରପୋହେତ ପାପଂ ସ୍ତେୟକୃତଂ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଅଗମ୍ୟାଗମନୀୟନ୍ତୁ ବ୍ରତୈରେଭିରପାନୁଦେତ୍ । ୧୭୦ ।

ଦ୍ୱିଜ ଏହିସବୁ ବ୍ରତାଚରଣ କରି ଚୋରପାପରୁ ମୁକ୍ତହେବ ଏବଂ ଅଗମ୍ୟାଗମନ ପାପରେ ଏହି (ନିମ୍ନୋକ୍ତ) ବ୍ରତମାନ ଆଚରଣ କରିବ ।

ଗୁରୁତଳ୍ପବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ରେତଃ ସିକ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱୟୋନିଷୁ ।
ସଖ୍ୟୁଃ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ଚ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ କୁମାରୀଷ୍ୱନ୍ତ୍ୟଜାସୁ ଚ । ୧୭୧ ।

ସହୋଦରା ଭଗିନୀ, ମିତ୍ରପତ୍ନୀ, ପୁତ୍ରବଧୂ, କୁମାରୀ ଓ ଅନ୍ତ୍ୟଜା ସ୍ତ୍ରୀ ଠାରେ ରେତଃପାତ କଲେ ଗୁରୁପତ୍ନୀଗମନର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ।

ପୈତୃଷ୍ୱସ୍ରେୟୀଂ ଭଗିନୀଂ ସ୍ୱସ୍ରୀୟାଂ ମାତୁରେବ ଚ ।
ମାତୁଶ୍ଚ ଭ୍ରାତୁସ୍ତନୟାଂ ଗତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୧୭୨ ।

ପିଉସୀଝିଅ ମାଉସୀ ଝିଅ ଓ ମାମୁଁଝିଅ ଭଉଣୀ ଗମନ କଲେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ କରିବ ।

ଏତାସ୍ତିସ୍ରସ୍ତୁ ଭାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥେ ନୋପୟଚ୍ଛେତ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ।
ଜ୍ଞାତିତ୍ୱେନାନୁପେୟାସ୍ତାଃ ପତତି ହ୍ୟୁପୟନ୍ନଧଃ । ୧୭୩ ।

ଏ ତିନ ଭଗିନୀଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଭାର୍ଯ୍ୟା କରିବା ସକାଶେ ବିବାହ ଦେବ ନାହିଁ, ଜ୍ଞାତିର ହେତୁ ଏମାନେ ବିବାହର ଅନୁପଯୁକ୍ତା, ଏମାନଙ୍କୁ ବିବାହ କଲେ ହିଁ ଅଧଃପତନ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅମାନୁଷୀଷୁ ପୁରୁଷ ଉଦକ୍ୟାୟାମଯୋନିଷୁ ।
ରେତଃସିକ୍ତ୍ୱା ଜଳେ ଚୈବ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ । ୧୭୪ ।

ପୁରୁଷ ମନୁଷ୍ୟଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଜନ୍ତୁଠାରେ, ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀଠାରେ, ଯୋନିଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଜଳରେ ରେତଃପାତକଲେ ସାନ୍ତପନ କୃଚ୍ଛ୍ରବ୍ରତ କରିବ ।

ମୈଥୁନନ୍ତୁ ସମାସେବ୍ୟ ପୁଂସି ଯୋଷିତି ବା ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଗୋଯାନେଽପ୍ସୁ ଦିବା ଚୈବ ସବାସାଃ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ । ୧୭୫ । *

ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗରେ ଗୋଯାନରେ, ଜଳରେ ବା ଦିନମାନରେ ମୈଥୁନ କଲେ ପରିଧେୟ ବସ୍ତ୍ର ସହିତ ସ୍ନାନ କରିବ ।

ଚଣ୍ଡାଳାନ୍ତ୍ୟସ୍ତ୍ରିୟୋ ଗତ୍ୱା ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ଚ ।
ପତତ୍ୟଜ୍ଞାନତୋ ବିପ୍ରୋ ଜ୍ଞାନାତ୍ସାମ୍ୟନ୍ତୁ ଗଚ୍ଛତି । ୧୭୬ ।

ଅଜ୍ଞାନବଶରୁ ଚଣ୍ଡାଳ ଓ ଅନ୍ତ୍ୟଜା ସ୍ତ୍ରୀଗମନକଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କଠାରୁ ଦାନନେଲେ ବିପ୍ର ପତିତ ହୁଏ ଏବଂ ଏ ସବୁ ଜାଣିକରି କଲେ ତଜ୍ଜାତିତ୍ୱତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ବିପ୍ରଦୁଷ୍ଟାଂ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ଭର୍ତ୍ତା ନିରୁନ୍ଧ୍ୟାଦେକବେଶ୍ମନି ।
ଯତ୍ପୁଂସଃ ପରଦାରେଷୁ ତଚ୍ଚୈନାଂ ଚାରୟେଦ୍ବ୍ରତମ୍ । ୧୭୭ ।

ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସ୍ୱାମୀ ଗୋଟାଏ ଘରେ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ନିବୃତ୍ତିକରି ବନ୍ଦ କରି ରଖିବ ଏବଂ ପରଦାରଗମନ କଲେ ପୁରୁଷର ଯେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ସେହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଆଚରଣ କରାଇବ ।

ସା ଚେତ୍ପୁନଃ ପ୍ରଦୁଷ୍ୟେତ୍ତୁ ସଦୃଶେନୋପମନ୍ତ୍ରିତା ।
କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଞ୍ଚୈବ ତଦସ୍ୟାଃ ପାବନଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୧୭୮ । †

ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ସଜାତୀୟ ପୁରୁଷର ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ତାହା ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟଭିଚାର କରେ ତାହାର ବିଶୁଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ କୃଚ୍ଛ୍ର ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତାଚରଣ କଥିତ ହୁଏ ।

ଯତ୍କରୋତ୍ୟେକରାତ୍ରେଣ ବୃଷଳୀସେବନାଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ତଦ୍ଭୈକ୍ଷ୍ୟଭୁଗ୍ଜପନ୍ନିତ୍ୟଂ ତ୍ରିଭିର୍ବର୍ଷୈର୍ବ୍ୟପୋହତି । ୧୭୯ ।

ଏକରାତ୍ରି ଶୂଦ୍ରା ବା ବେଶ୍ୟାଗମନରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଯେଉଁ ପାପ ହୁଏ ସେ ପାପ ତିନିବର୍ଷ ଭିକ୍ଷାନ୍ନ ଖାଇଲେ ଓ ଗାୟତ୍ରୀ ଜପ କଲେ ଯାଇଁ ଅପଗତ ହୁଏ ।

ଏଷା ପାପକୃତାମୁକ୍ତା ଚତୁର୍ଣ୍ଣାମପି ନିଷ୍କୃତିଃ ।
ପତିତୈଃ ସମ୍ପ୍ରଯୁକ୍ତାନାମିମାଃ ଶୃଣୁତ ନିଷ୍କୃତୀଃ । ୧୮୦ ।

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

†—ତିନିପୁସ୍ତକରେ ଏଥିପରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅଧିକା ଶ୍ଳୋକ ମିଳେ—

ବ୍ରାହ୍ମଣକ୍ଷତ୍ରିୟବିଶାଂ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ଶୂଦ୍ରେଣ ସଙ୍ଗତାଃ ।
ଅପ୍ରଜାତା ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟନ୍ତି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତେନ ନେତରାଃ ॥

ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଶୂଦ୍ରସହିତ ସଙ୍ଗକଲେ ସନ୍ତାନ ଜାତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରି ବିଶୁଦ୍ଧହେବେ ମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ଜାତହେଲେ ବିଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱଣବର୍ଣ୍ଣର ପାପକାରୀର ଏହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କୋହଗଲ, ଏବେ ପତିତ ସଂସର୍ଗକାରିର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାନ ଶୁଣ ।

ସମ୍ବତ୍ସରେଣ ପତତି ପତିତେନ ସହାଚରନ୍ ।
ଯାଜନାଧ୍ୟାପନାଦ୍ୟୌନାନ୍ନତୁ ଯାନାସନାଶନାତ୍ ॥ ୧୮୧ ।

ଏକବର୍ଷକାଳ ପତିତସଙ୍ଗରେ ଯାଜନ, ଅଧ୍ୟାପନ ଓ ଯୌନସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିଲେ ପତିତ ହେବାକୁ ହୁଏ ମାତ୍ର ଯାନ, ଆସନ ଓ ଭୋଜନରେ ଏକବର୍ଷର ଅପେକ୍ଷା ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ପତିତ ସଙ୍ଗେ ଏକଯାନରେ ଗଲେ, ଏକାସନରେ ବସିଲେ ଓ ଏକତ୍ର ଭୋଜନ କଲେ ସେହିକ୍ଷଣି ପତିତ ହେବାକୁ ହୁଏ ।

ଯୋ ଯେନ ପତିତେନୈଷାଂ ସଂସର୍ଗଂ ଯାତି ମାନବଃ ।
ସ ତସ୍ୟୈବ ବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତତ୍ସଂସର୍ଗବିଶୁଦ୍ଧୟେ ॥ ୧୮୨ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଯେଉଁ ପାପୀସଙ୍ଗରେ ସଂସର୍ଗ କରେ ସେହି ପାପିର ପାପମୋଚନାର୍ଥେ ଯେଉଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ସଂସର୍ଗକାରିର ସଂସର୍ଗଜ ବିଶୁଦ୍ଧି ସକାଶେ ସେହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ।

ପତିତସ୍ୟୋଦକଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ସପିଣ୍ଡୈର୍ବାନ୍ଧବୈର୍ବହିଃ ।
ନିନ୍ଦିତେଽହନି ସାୟାହ୍ନେ ଜ୍ଞାତ୍ୟୃତ୍ୱିଗ୍ଗୁରୁସନ୍ନିଧୌ ॥ ୧୮୩ ।

(ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ନ କଲେ) ପତିତର ଉଦକକ୍ରିୟା ସପିଣ୍ଡ ଓ ବାନ୍ଧବମାନେ ଗ୍ରାମବାହାରେ ନିନ୍ଦିତ (ନବମୀତିଥି) ଦିନ ସାୟାହ୍ନରେ ଜ୍ଞାତି, ପୁରୋହିତ ଓ ଗୁରୁ, ସନ୍ନିଧାନରେ କରିବେ ।

ଦାସୀ ଘଟମପାଂପୂର୍ଣ୍ଣଂ ପର୍ଯ୍ୟସ୍ୟେତ୍ ପ୍ରେତବତ୍ପଦା ।
ଅହୋରାତ୍ରମୁପାସୀରନ୍ନଶୌଚଂ ବାନ୍ଧବୈଃ ସହ ॥ ୧୮୪ ।

ସେମାନଙ୍କର ଦାସୀ ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ ପରି ଗୋଟିଏ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣଘଟ ଗୋଇଠାମାରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବ ଏବଂ ବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଅହୋରାତ୍ର ଅଶୌଚ ପାଳିବେ ।

ନିବର୍ତ୍ତେରଂଶ୍ଚ ତସ୍ମାତ୍ତୁ ସମ୍ଭାଷଣ ସହାସନେ ।
ଦାୟାଦ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରଦାନଞ୍ଚ ଯାତ୍ରା ଚୈବ ହି ଲୌକିକୀ ॥ ୧୮୫ ।

ଆଉ ସେହି ଦିନଠାରୁ ପତିତସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା, ଏକତ୍ର ବସିବା, ଦାୟାଦ ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ସକଳ ପ୍ରକାର ଲୌକିକ ବ୍ୟବହାର ଛାଡ଼ି ଦେବେ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା ଚ ନିବର୍ତ୍ତେତ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାବାପ୍ୟଞ୍ଚ ଯଦ୍ଧନମ୍ ।
ଜ୍ୟେଷ୍ଠାଂଶଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଚ୍ଚାସ୍ୟ ଯବୀୟାନ୍ ଗୁଣତୋଽଧିକଃ ॥ ୧୮୬ ।

ସେହି ଦିନଠାରୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠର ଗୌରବ ଓ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଲଭ୍ୟଧନର ସ୍ପୃହା ନିବୃତ୍ତି ହେବ, ଅଧିକ ଗୁଣବାନ୍ କନିଷ୍ଠ ଏହାର ଜ୍ୟେଷ୍ଠାଂଶ ପାଇବ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତେ ତୁ ଚରିତେ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭମପାଂ ନବମ୍ ।
ତେନୈବ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ପ୍ରାସ୍ୟେୟୁଃ ସ୍ନାତ୍ୱା ପୁଣ୍ୟେ ଜଳାଶୟେ ॥ ୧୮୭ ।

ମାତ୍ର ପତିତ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କଲେ ତାହାସଙ୍ଗେ ବାନ୍ଧବମାନେ ପବିତ୍ର ଜଳାଶୟରେ ସ୍ନାନ କରି ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଘଟ ନିକ୍ଷେପ କରିବେ ।

ସ ତ୍ୱପ୍ସୁ ତଂ ଘଟଂ ପ୍ରାସ୍ୟ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ଭବନଂ ସ୍ୱକମ୍ ।
ସର୍ବାଣି ଜ୍ଞାତିକାର୍ଯ୍ୟାଣି ଯଥାପୂର୍ବଂ ସମାଚରେତ୍ ॥ ୧୮୮ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପତିତ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିସାରି ସେହି ଘଟକୁ ଜଳରେ ନିକ୍ଷେପ କରି ଆପଣା ଘରକୁ ଆସି ପୂର୍ବପରି ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାତିକାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

ଏତଦେବ ବିଧିଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍‌ଯୋଷିତ୍ସୁ ପତିତାସ୍ୱପି ।
ବସ୍ତ୍ରାନ୍ନପାନଂ ଦେୟନ୍ତୁ ବସେୟୁଶ୍ଚ ଗୃହାନ୍ତିକେ । ୧୮୯ । *

ପତିତା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସୁଦ୍ଧା ଏହିପରି ବିଧିରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହେବ ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ବସ୍ତ୍ର, ଅନ୍ନ, ପାନ ଓ ଘର ନିକଟରେ ବାସସ୍ଥାନ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଏନସ୍ୱିଭିରନିର୍ଣ୍ଣିକ୍ତୈର୍ନାର୍ଥଂ କିଞ୍ଚିତ୍ସହାଚରେତ୍ ।
କୃତନିର୍ଣ୍ଣେଜନାଂଶ୍ଚୈବ ନ ଜୁଗୁପ୍‌ସେତ କର୍ହିଚିତ୍ । ୧୯୦ ।

ଅକୃତପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ପାପୀସଙ୍ଗେ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିବନାହିଁ ମାତ୍ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କଲାପରେ [illegible] ତାହାକୁ ନିନ୍ଦା କରିବ ନାହିଁ ।

ବାଳଘ୍ନାଂଶ୍ଚ କୃତଘ୍ନାଂଶ୍ଚ ବିଶୁଦ୍ଧାନପି ଧର୍ମତଃ ।
ଶରଣାଗତହନ୍ତୄଂଶ୍ଚ ସ୍ତ୍ରୀହନ୍ତୄଂଶ୍ଚ ନ ସଂବସେତ୍ । ୧୯୧ ।

ମାତ୍ର ବାଳହନ୍ତା, କୃତଘ୍ନ, ଶରଣାଗତହନ୍ତା ଓ ସ୍ତ୍ରୀହନ୍ତା ଏମାନେ ଧର୍ମତଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଦ୍ୱାରା ବିଶୁଦ୍ଧ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ବାସ କରିବ ନାହିଁ ।

ଯେଷାଂ ଦ୍ୱିଜାନାଂ ସାବିତ୍ରୀ ନାନୂଚ୍ୟେତ ଯଥାବିଧି ।
ତାଂଶ୍ଚାରୟିତ୍ୱା ତ୍ରୀନ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରାନ୍ ଯଥାବିଧ୍ୟୁପନାୟୟେତ୍ । ୧୯୨ ।

ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ଯଥାକାଳରେ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀ ଉପଦେଶ ଓ ଉପନୟନ ହୋଇ ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ତିନିକୃଚ୍ଛ୍ର କରାଇ ଯଥାବିଧି ଉପନୟନ ଦେବ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଚିକୀର୍ଷନ୍ତି ବିକର୍ମସ୍ଥାସ୍ତୁ ଯେ ଦ୍ୱିଜାଃ ।
ବ୍ରହ୍ମଣା ଚ ପରିତ୍ୟକ୍ତା ସ୍ତେଷାମପ୍ୟେତଦାଦିଶେତ୍ । ୧୯୩ ।

ନିଷିଦ୍ଧକର୍ମକାରୀ ଓ ବେଦପଠନ ତ୍ୟାଗ କରିଥିବା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁଦ୍ଧା ସେହିପରି ତିନିକୃଚ୍ଛ୍ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଆଦେଶ କରିବ ।

ଯଦ୍‌ଗର୍ହିତେନାର୍ଜ୍ଜୟନ୍ତି କର୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଧନମ୍ ।
ତସ୍ୟୋତ୍ସର୍ଗେଣ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ଜପ୍ୟେନ ତପସୈବ ଚ । ୧୯୪ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ନିନ୍ଦିତ କର୍ମଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଧନ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତ ଧନ ଦାନକରି ଜପ ଓ ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ।

ଜପିତ୍ୱା ତ୍ରୀଣି ସାବିତ୍ର୍ୟାଃ ସହସ୍ରାଣି ସମାହିତଃ ।
ମାସଂ ଗୋଷ୍ଠେ ପୟଃ ପୀତ୍ୱା ମୁଚ୍ୟତେଽସତ୍ପ୍ରତିଗ୍ରହାତ୍ । ୧୯୫ ।

ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତରେ ତିନିହଜାର ଗାୟତ୍ରୀ ଜପକରି ଗୋଷ୍ଠରେ ଦୁଧପିଇ ମାସେ କାଳ ରହିଲେ ଅସତ୍ ଲୋକଠାରୁ ଦାନ ନେବା ପାପରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଉପବାସକୃଶଂ ତନ୍ତୁ ଗୋବ୍ରଜାତ୍ ପୁନରାଗତମ୍ ।
ପ୍ରଣତଂ ପ୍ରତିପୃଚ୍ଛେୟୁଃ ସାମ୍ୟଂ ସୌମ୍ୟେଚ୍ଛସୀତି କିମ୍ । ୧୯୬ ।

* ୧୮୩ ଠାରୁ ୧୮୯ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେ ଉପବାସରେ କୃଶହୋଇ ଗୋଷ୍ଠରୁ ଫେରଆସି ପ୍ରଣତ ହେଲେ ତାହାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପଚ୍ଚାରବେ ହେ ସୌମ୍ୟ ! ତୁମ୍ଭେ କ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କପର ବ୍ୟବହାର କରିବା ଇଚ୍ଛାକର ?

ସତ୍ୟମୁକ୍ତ୍ୱା ତୁ ବିପ୍ରେଷୁ ବିକିରେଦ୍‌ଯବସଂ ଗବାମ୍ ।
ଗୋଭିଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତେ ତୀର୍ଥେ କୁର୍ଯ୍ୟୁସ୍ତସ୍ୟ ପରିଗ୍ରହମ୍ । ୧୯୭ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସମୀପରେ ସତ୍ୟ ବୋଲି କହି ଗାଈଙ୍କ ଆଗରେ ଘାସ ପକାଇବ ଏବଂ ଗୋରୁ ଘାସ ଖାଇ ପବିତ୍ର କରିଥିବା ସ୍ଥାନରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ତାହା ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିବେ ।

ବ୍ରାତ୍ୟାନାଂ ଯାଜନଂ କୃତ୍ୱା ପରେଷାମନ୍ତ୍ୟକର୍ମ ଚ ।
ଅଭିଚାରମହୀନଞ୍ଚ ତ୍ରିଭିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରୈର୍ବ୍ୟପୋହତି । ୧୯୮ ।

ବ୍ରାତ୍ୟମାନଙ୍କ ଯାଜନ କଲେ, ଆତ୍ମୀୟଭିନ୍ନ ଅପରର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରିୟା କଲେ, ମାରଣ ଉଚାଟନ ପ୍ରଭୃତି ଅଭିଚାର କଲେ ଓ ଅହୀନ ଯାଗକଲେ ତିନିକୃଚ୍ଛ୍ରରେ ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ ।

ଶରଣାଗତଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ବେଦଂ ବିପ୍ଲାବ୍ୟ ଚ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସମ୍ବତ୍ସରଂ ଯବାହାରସ୍ତତ୍ପାପମପସେଧତି । ୧୯୯ ।

ଶରଣାଗତକୁ ପରିତ୍ୟାଗ ଏବଂ ପଢ଼ାଇବାର ଅଯୋଗ୍ୟ ଲୋକକୁ ବେଦପଢ଼ାଇବା ଦ୍ୱାରା ବ୍ରାହ୍ମଣର ଯେଉଁପାପ ହୁଏ ତାହା ଏକବର୍ଷ ଯବାହାରଦ୍ୱାରା ଦୂର ହୁଏ ।

ଶ୍ୱଶୃଗାଳଖରୈର୍ଦଷ୍ଟୋ ଗ୍ରାମ୍ୟୈଃ କ୍ରବ୍ୟାଦ୍ଭିରେବ ଚ ।
ନରାଶ୍ୱୋଷ୍ଟ୍ରବରାହୈଶ୍ଚ ପ୍ରାଣାୟାମେନ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୨୦୦ । *

କୁକ୍‌କୁର, ଶୃଗାଳ, ଗର୍ଦ୍ଦଭ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ମାଂସାହାରୀ ଜନ୍ତୁ, ମନୁଷ୍ୟ, ଅଶ୍ୱ, ଉଷ୍ଟ୍ର ଓ ବରାହ ଦଂଶନ କଲେ ପ୍ରାଣାୟାମଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ ।

ଷଷ୍ଠାନ୍ନକାଳତା ମାସଂ ସଂହିତାଜପ ଏବ ବା ।
ହୋମାଶ୍ଚ ସାକଳା ନିତ୍ୟମପାଙ୍କ୍ତ୍ୟାନାଂ ବିଶୋଧନମ୍ । ୨୦୧ । †

ଅପାଙ୍‌କ୍ତେୟ ପାପ ଏକମାସ କାଳ ଷଷ୍ଠାନ୍ନକାଳ (ଦୁଇଦିନ ଉପବାସରେ ତୃତୀୟଦିନ ସାୟାହ୍ନ) ରେ ଭୋଜନ ଏବଂ ବେଦସଂହିତା ପାଠ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋମଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ଉଷ୍ଟ୍ରଯାନଂ ସମାରୁହ୍ୟ ଖରଯାନନ୍ତୁ କାମତଃ ।
ସ୍ନାତ୍ୱା ତୁ ବିପ୍ରୋ ଦିଗ୍‌ବାସାଃ ପ୍ରାଣାୟାମେନ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୨୦୨ ।

ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ଉଷ୍ଟ୍ରଯାନ ବା ଗର୍ଦ୍ଦଭଯାନରେ ଚଢ଼ିଲେ ଅବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ନଗ୍ନ ହୋଇ ସ୍ନାନକଲେ ପ୍ରାଣାୟାମଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

---

* ଏଥିପରେ ଏକପୁସ୍ତକରେ ଅଛି :—
ଶୁନାଘ୍ରାତୋପଲୀଢ଼ସ୍ୟ ଦନ୍ତୈର୍ବିଦାଳିତସ୍ୟ ଚ ।
ଅଦ୍ଭିଃ ପ୍ରକ୍ଷାଳନଂ ପ୍ରୋକ୍ତମଗ୍ନିନା ଚୋପଚୂଳନମ୍ ।
କୁକୁର ଶୁଙ୍ଘିଥିବା, ଚାଟିଥିବା ବା ଦାନ୍ତରେ ଚିପିଥିବା ବସ୍ତୁ ପାଣିରେ ଧୋଇଲେ ବା ଗରମ କଲେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

† ଆଠ ପୁସ୍ତକରେ 'ସାକଳା' ସ୍ଥାନରେ 'ଶାକଳା' ପାଠଭେଦ ଅଛି :—

Digitized by srujanika@gmail.com

ବନାଦ୍ଦିରଧ୍ୱୁ କ୍ୟାପ୍ୟାର୍ତ୍ତଃ ଶାସ୍ତ୍ରରଃ ସନ୍ନ ବେଶ୍ୟ ଚ ।
ସଚେଲୋ ବଦ୍ଧିଗପ୍ଲୁତ୍ୟ ଗାମାଲଭ୍ୟ ବଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୨୦୩ ।

ଜଳସନ୍ନିଧାନରେ ନ ଥାଇ ଅଥବା ଜଳମଧ୍ୟରେ ବେଗାଧିହୋଇ ମୂତ୍ରପୁରୀଷ ତ୍ୟାଗ କଲେ ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା ସହିତ ଗ୍ରାମବାହାରେ ସ୍ନାନ କରି ଗୋସ୍ପର୍ଶ କଲେ ବଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ବେଦୋଦିତାନାଂ ନିତ୍ୟାନାଂ କର୍ମଣାଂ ସମତିକ୍ରମେ ।
ସ୍ନାତକବ୍ରତଲୋପେ ଚ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମଭୋଜନମ୍ । ୨୦୪ ।

ବେଦୋକ୍ତ ନିତ୍ୟକର୍ମ ନ କଲେ ଏବଂ ସ୍ନାତକ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର ବ୍ରତଲୋପ ହେଲେ ଅହୋରାତ୍ର ଉପବାସ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଅଟେ ।

ହୁଙ୍କାରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟୋକ୍ତ୍ୱା ତ୍ୱଂକାରଞ୍ଚ ଗରୀୟସଃ ।
ସ୍ନାତ୍ୱାନଶ୍ନନ୍ନହଃ ଶେଷମଭିବାଦ୍ୟ ପ୍ରସାଦୟେତ୍ । ୨୦୫ ।

ଅଧିକ୍ଷେପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ହୁଁ କହିଲେ ଓ ଗୁରୁଜନକୁ ତୁତୁକାର କଲେ ସ୍ନାନ ପୂର୍ବକ ଅଖିଆ ରହି ଦିନଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭିବାଦନପୂର୍ବକ ପ୍ରସନ୍ନ କରିବ ।

ତାଡ଼ୟିତ୍ୱା ତୃଣେନାପି କଣ୍ଠେ ବା ବଧ୍ୱା ବାସସା ।
ବିବାଦେ ବା ବିନିର୍ଜିତ୍ୟ ପ୍ରଣିପତ୍ୟ ପ୍ରସାଦୟେତ୍ । ୨୦୬ ।

(ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା ଗୁରୁଜନକୁ) ତୃଣଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ନା କଲେ, ବେକରେ ଲୁଗା ବାନ୍ଧି ଧଇଲେ ଅଥବା ବିବାଦରେ ପରାଜିତ କଲେ ପ୍ରଣିପାତପୂର୍ବକ ପ୍ରସନ୍ନ କରିବ ।

ଅବଗୂର୍ଯ୍ୟ ତ୍ୱବ୍ଦଶତଂ ସହସ୍ରମଭିହତ୍ୟ ଚ ।
ଜିଘାଂସୟା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ନରକଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ । ୨୦୭ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ମାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରି ଦଣ୍ଡ ଉଠାଇଲେ ଏକଶତବର୍ଷ ଏବଂ ଦଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରହାର କଲେ ଏକସହସ୍ର ବର୍ଷ ନରକଗାମୀ (ଦୁଃଖଭୋଗୀ) ହେବାକୁ ହୁଏ ।

ଶୋଣିତଂ ଯାବତଃ ପାଂଶୂନ୍ ସଂଗୃହ୍ଣାତି ମହୀତଳେ ।
ତାବନ୍ତ୍ୟବ୍ଦସହସ୍ରାଣି ତତ୍କର୍ତ୍ତା ନରକେ ବସେତ୍ । ୨୦୮ । *

ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣର ରକ୍ତ ଭୂମିରେ ପଡ଼ି ଯେତେ ଧୂଳିକଣାକୁ ସିକ୍ତ କରେ ସେତେ ହଜାର ବର୍ଷ ଆଘାତକର୍ତ୍ତା ନରକ (ଦୁଃଖ)ରେ ବାସକରେ ।

ଅବଗୂର୍ଯ୍ୟ ଚରେତ୍କୃଚ୍ଛ୍ରମତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ନିପାତନେ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରାତିକୃଚ୍ଛ୍ରୌ କୁର୍ବୀତ ବିପ୍ରସ୍ୟୋତ୍ପାଦ୍ୟ ଶୋଣିତମ୍ । ୨୦୯ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ମାରିବାକୁ ଦଣ୍ଡ ଉଠାଇଲେ କୃଚ୍ଛ୍ର ଓ ମାରିଲେ ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ର ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣର ରକ୍ତପାତ କଲେ କୃଚ୍ଛ୍ର ଓ ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ର ଉଭୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ।

ଅନୁକ୍ତନିଷ୍କୃତୀନାନ୍ତୁ ପାପାନାମପନୁତ୍ତୟେ ।
ଶକ୍ତିଞ୍ଚାବେକ୍ଷ୍ୟ ପାପଞ୍ଚ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ । ୨୧୦ ।

ଯେଉଁ ପାପଖଣ୍ଡନାର୍ଥ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କୋଳା ନ ଗଲା ସେଠାରେ ଶକ୍ତି ଓ ପାପ ଦେଖି ପାପ ଦୂର କରିବା କାରଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କଳ୍ପନା କରିବ ।

ଯୈରଭ୍ୟୁପାୟୈରେନାଂସି ମାନବୋ ବ୍ୟପକର୍ଷତି ।
ତାନ୍ ବୋଽଭ୍ୟୁପାୟାନ୍ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ଦେବର୍ଷିପିତୃସେବିତାନ୍ । ୨୧୧ ।

* ୨୦୭ ଓ ୨୦୮ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନୁଷ୍ୟ ଯେଉଁସବୁ ଉପାୟଦ୍ୱାରା ପାପରୁ ମୁକ୍ତହୁଏ ସେହିସବୁ ଦେବ, ଋଷି ଓ ପିତୃସେବିତ ଉପାୟମାନ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହୁଅଛି ।

ତ୍ର୍ୟହଂ ପ୍ରାତସ୍ତ୍ର୍ୟହଂ ସାୟଂ ତ୍ର୍ୟହ ମଦ୍ୟାଦଯାଚିତମ୍ ।
ତ୍ର୍ୟହଂ ପରଞ୍ଚ ନାଶ୍ନୀୟାତ୍ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ । ୨୧୨ ।

ଦ୍ୱିଜ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ନାମକ କୃଚ୍ଛ୍ର ଆଚରଣ କଲେ ତିନିଦିନ ସକାଳେ ଓ ତିନିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳରେ ଏବଂ ତିନିଦିନ ଅଯାଚିତ ଅନ୍ନ ଖାଇବ ଆଉ ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ତିନିଦିନ ଉପବାସ କରିବ (ଏରୂପ ୧୨ ଦିନରେ ଏକ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବ୍ରତ ହୁଏ) ।

ଗୋମୂତ୍ରଂ ଗୋମୟଂ କ୍ଷୀରଂ ଦଧିସର୍ପିଃ କୁଶୋଦକମ୍ ।
ଏକରାତ୍ରୋପବାସଶ୍ଚ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୨୧୩ ।

ଗୋମୂତ୍ର, ଗୋବର, ଦୁଗ୍ଧ, ଦଧି, ଘୃତ ଓ କୁଶପାଣି ଦିନେଖାଇ ଅନ୍ୟ ଦିନ (ଅହୋରାତ୍ର) ଉପବାସ କରିବାକୁ ସାନ୍ତପନ ବ୍ରତ ବୋଲି ।

ଏକୈକଂ ଗ୍ରାସମଶ୍ନୀୟାତ୍ ତ୍ର୍ୟହାଣି ତ୍ରୀଣି ପୂର୍ବବତ୍ ।
ତ୍ର୍ୟହଞ୍ଚୋପବସେଦନ୍ତ୍ୟମତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଚରନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ । ୨୧୪ ।

ଦ୍ୱିଜ ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ର ଆଚରଣ କଲେ ତିନି ସନ୍ଧ୍ୟା, ତିନି ସକାଳ, ତିନି ଅଯାଚିତ ଏରୂପ ୯ଦିନ ଏକ ୨ ଗ୍ରାସ ଭୋଜନ କରିବ ଏବଂ ଶେଷ ତିନିଦିନ ଉପବାସ କରିବ ।

ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଚରନ୍ ବିପ୍ରୋ ଜଳକ୍ଷୀରଘୃତାନିଳାନ୍ ।
ପ୍ରତିତ୍ର୍ୟହଂ ପିବେଦୁଷ୍ଣାନ୍ ସକୃତ୍ସ୍ନାୟୀ ସମାହିତଃ । ୨୧୫ ।

ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ର ଆଚରଣକାରୀ ଦ୍ୱିଜ ସମାହିତ ଭାବରେ ଥରେ ସ୍ନାନ କରି ତିନିଦିନ ଉଷ୍ଣଜଳ, ତିନିଦିନ ଉଷ୍ଣଦୁଗ୍ଧ, ତିନିଦିନ ଉଷ୍ଣଘୃତ ପାନକରି ତିନିଦିନ ଉଷ୍ଣବାୟୁ ସେବନ କରିବ ।

ଯତାତ୍ମନୋଽପ୍ରମ ସ୍ୟ ଦ୍ୱାଦଶାହମଭୋଜନମ୍ ।
ପରାକୋ ନାମ କୃଚ୍ଛ୍ରୋଽୟଂ ସର୍ବପାପାପନୋଦନଃ । ୨୧୬ ।

ସଂଯତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ଅପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ ୧୨ ଦିନ ଭୋଜନ ନ କରିବାର ନାମ ପରାକକୃଚ୍ଛ୍ର—ଏହା ସକଳ ପାପ ଦୂର କରେ ।

ଏକୈକଂ ହ୍ରାସୟେତ୍ପିଣ୍ଡଂ କୃଷ୍ଣେ ଶୁକ୍ଳେ ଚ ବର୍ଦ୍ଧୟେତ୍ ।
ଉପସ୍ପୃଶଂସ୍ତ୍ରିଷବଣମେତଚ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୨୧୭ ।

ପ୍ରତିଦିନ ତିନି ସନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ନାନ କରି କୃଷ୍ଣପକ୍ଷରେ ଏକ ଏକ ଗ୍ରାସ ଊଣା କରି ଓ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷରେ ଏକ ଏକ ଗ୍ରାସ ବଢ଼ାଇ ଭୋଜନ କରିବାକୁ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବୋଲାଯାଏ ।

ଏତମେବ ବିଧିଂ କୃତ୍ସ୍ନ ମାଚରେଦ୍ୟବମଧ୍ୟମେ ।
ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷାଦିନିୟତଶ୍ଚରଂଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ବ୍ରତମ୍ । ୨୧୮ ।

ଏହି ସମସ୍ତ (ତ୍ରିସନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ନାନ ଓ ଗ୍ରାସର ହ୍ରାସବୃଦ୍ଧି) ବିଧି ଯବମଧ୍ୟାଖ୍ୟ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣରେ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅଷ୍ଟାବଷ୍ଟୌ ସମଶ୍ନୀୟାତ୍ପିଣ୍ଡାନ୍ମଧ୍ୟନ୍ଦିନେ ସ୍ଥିତେ ।
ନିୟତାତ୍ମା ହବିଷ୍ୟାଶୀ ଯତିଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଞ୍ଚରନ୍ । ୨୧୯ ।

ଯତିଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ଆଚରଣ କଲେ ମାସେ କାଳ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ହବିଷ୍ୟାନ୍ନଭୋଜୀ ହୋଇ ପ୍ରତିଦିନ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ଆଠ ଆଠ ଗ୍ରାସ ଭୋଜନ କରିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚତୁରଃ ପ୍ରାତରଶ୍ନୀୟାତ୍ପିଣ୍ଡାନ୍ ବିପ୍ରଃ ସମାହିତଃ ।
ଚତୁରୋଽସ୍ତମିତେ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଶିଶୁଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୨୨୦ ।

ସମାହିତ ହୋଇ ବିପ୍ର ସକାଳେ ଚାରିଗ୍ରାସ ଓ ସାୟଂକାଳରେ ଚାରିଗ୍ରାସ ଓ ଏକମାତ୍ର ମାସ ଭୋଜନ କରିବାର ନାମ ଶିଶୁଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ।

ଯଥାକଥଞ୍ଚିତ୍ପିଣ୍ଡାନାଂ ତିସ୍ରୋଽଶୀତୀଃ ସମାହିତଃ ।
ମାସେନାଶ୍ନନ୍ ହବିଷ୍ୟସ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟୈତି ସଲୋକତାମ୍ । ୨୨୧ ।

ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତରେ ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ୨୪୦ (୩×୮୦) ଗ୍ରାସ ଅର୍ଥାତ୍ ଦିନକରେ ୮ ଗ୍ରାସ ହବିଷ୍ୟାନ୍ନ ଭୋଜନ କଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି ନିର୍ମଳ ଲୋକ (ଦେହ) ପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ ।

ଏତଦ୍ରୁଦ୍ରାସ୍ତଥାଦିତ୍ୟା ବସବଶ୍ଚାଚରନ୍ ବ୍ରତମ୍ ।
ସର୍ବାକୁଶଲମୋକ୍ଷାୟ ମରୁତଶ୍ଚ ମହର୍ଷିଭିଃ । ୨୨୨ ।*

ସମସ୍ତ ଅମଙ୍ଗଳରୁ ମୁକ୍ତହେବା କାରଣ ଏହି ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତ ରୁଦ୍ର, ଆଦିତ୍ୟ, ବସୁ ଓ ମରୁତ୍ ଆଦ୍ୟାଧାଶ୍ୱ ବିଦ୍ୱାନ୍ ମହର୍ଷିମାନେ ଆଚରି ଥିଲେ ।

ମହାବ୍ୟାହୃତିଭିର୍ହୋମଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଃ ସ୍ୱୟମନ୍ୱହମ୍ ।
ଅହିଂସା ସତ୍ୟମକ୍ରୋଧମାର୍ଜବଞ୍ଚ ସମାଚରେତ୍ । ୨୨୩ ।

ନିଜେ ପ୍ରତିଦିନ ମହାବ୍ୟାହୃତିସହିତ ହୋମ କରିବ ଏବଂ ଅହିଂସା, ସତ୍ୟ; କ୍ରୋଧହୀନତା ଓ ସରଳତା ଆଚରଣ କରିବ ।

ତ୍ରିରହ୍ନସ୍ତ୍ରିର୍ନିଶାୟାଞ୍ଚ ସବାସା ଜଲମାବିଶେତ୍ ।
ସ୍ତ୍ରୀଶୂଦ୍ରପତିତାଂଶ୍ଚୈବ ନାଭିଭାଷେତ କର୍ହିଚିତ୍ । ୨୨୪ ।

ଦିନରେ ତିନିଥର ଓ ରାତିରେ ତିନିଥର ଲୁଗା ସହିତ ଜଳରେ ପଶି ସ୍ନାନ କରିବ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ, ଶୂଦ୍ର ଓ ପତିତମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଦାପି କଥାଭାଷା ହେବ ନାହିଁ ।

ସ୍ଥାନାସନାଭ୍ୟାଂ ବିହରେଦଶକ୍ତୋଽଧଃ ଶୟୀତ ବା ।
ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରତୀ ଚ ସ୍ୟାଦ୍ଗୁରୁଦେବଦ୍ୱିଜାର୍ଚ୍ଚକଃ । ୨୨୫ ।

ବିହାର ଉଠାବସା ବ୍ୟବହାର କରିବ (ଅର୍ଥାତ୍ ଶୋଇ ରହିବ ନାହିଁ) ଏବଂ ଅକ୍ଷମ ହେଲେ ଭୂମିରେ ଶୋଇବ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ (ସ୍ତ୍ରୀସଂସର୍ଗରହିତ) ଓ ବ୍ରତୀ (ନିୟମଧାରୀ) ହେବ ଏବଂ ଗୁରୁ, ଦେବ ଓ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିବ ।

ସାବିତ୍ରୀଞ୍ଚ ଜପେନ୍ନିତ୍ୟଂ ପବିତ୍ରାଣି ଚ ଶକ୍ତିତଃ ।
ସର୍ବେଷ୍ୱେବଂ ବ୍ରତେଷ୍ୱେବଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାର୍ଥମାଦୃତଃ । ୨୨୬ ।

ଶକ୍ତ୍ୟନୁସାରେ ନିତ୍ୟ ଗାୟତ୍ରୀ (ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷସୂକ୍ତାଦି) ପବିତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ଜପ କରିବ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ସକାଶେ ସକଳ ବ୍ରତରେ ଏହି ଜପ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବା ଉଚିତ ।

ଏତୈର୍ଦ୍ୱିଜାତୟଃ ଶୋଧ୍ୟା ବ୍ରତୈରାବିଷ୍କୃତୈନସଃ ।
ଅନାବିଷ୍କୃତପାପାଂସ୍ତୁ ମନ୍ତ୍ରୈର୍ହୋମୈଶ୍ଚ ଶୋଧୟେତ୍ । ୨୨୭ ।

ଲୋକବିଦିତ ପାପ ସକଳରୁ ଦ୍ୱିଜାତିମାନେ ଏହି ସମସ୍ତ ବ୍ରତ ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହେବେ ମାତ୍ର ଅନାବିଷ୍କୃତ (ଗୁପ୍ତ) ପାପ ସକଳ ମନ୍ତ୍ର ଓ ହୋମଦ୍ୱାରା ଶୋଧିତ ହୁଏ ।

---

* ୨୨୧ ଓ ୨୨୨ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖ୍ୟାପନେନାନୁତାପେନ ତପସାଽଧ୍ୟୟନେନ ଚ ।
ପାପକୃନ୍ମୁଚ୍ୟତେ ପାପାତ୍ତଥା ଦାନେନ ଚାପଦି । ୨୨୮ ।

ପାପକାରୀ ପାପ ପ୍ରକାଶ କରି ଅନୁତାପ କରିବାଦ୍ୱାରା, ତପସ୍ୟା ଓ ବେଦାଧ୍ୟୟନଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଅସମର୍ଥପକ୍ଷେ ଦାନ ଦେବାଦ୍ୱାରା ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଯଥା ଯଥା ନରୋଽଧର୍ମଂ ସ୍ୱୟଂ କୃତ୍ୱାନୁଭାଷତେ ।
ତଥା ତଥା ତ୍ୱଚେବାହିସ୍ତେନାଧର୍ମେଣ ମୁଚ୍ୟତେ । ୨୨୯ ।

ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ଯେ ଯେରୂପେ ଅଧର୍ମ କରି ଲୋକସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରକାଶକରେ ସେହିରୂପେ ସେ ଅଧର୍ମରୁ କାତରୁ ସାପ ବାହାରିଲା ପ୍ରାୟ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଯଥା ଯଥା ମନସ୍ତସ୍ୟ ଦୁଷ୍କୃତଂ କର୍ମ ଗର୍ହତି ।
ତଥା ତଥା ଶରୀରଂ ତତ୍ତେନାଧର୍ମେଣ ମୁଚ୍ୟତେ । ୨୩୦ ।

ପାପକାରୀର ମନ ଯେ ଯେପ୍ରକାରେ ଦୁଷ୍କୃତକର୍ମର ନିନ୍ଦାକରେ ସେହି ୨ ପ୍ରକାରେ ସେହି ଶରୀର ସେହି ଅଧର୍ମରୁ ମୁକ୍ତ ଯାଏ ।

କୃତ୍ୱା ପାପଂ ହି ସନ୍ତପ୍ୟ ତସ୍ମାତ୍ପାପାତ୍ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ ।
ନୈବଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଂ ପୁନରିତି ନିବୃତ୍ତ୍ୟା ପୂୟତେ ତୁ ସଃ । ୨୩୧ ।

ପାପ କରି ସନ୍ତାପ କଲେହିଁ ସେହି ପାପରୁ ମୁକ୍ତଲାଭ ହୁଏ ଏବଂ ପୁଣି କଦାପି ଏପରି କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ ସେ ପବିତ୍ର ହୁଏ ।

ଏବଂ ସଞ୍ଚିନ୍ତ୍ୟ ମନସା ପ୍ରେତ୍ୟକର୍ମଫଲୋଦୟମ୍ ।
ମନୋବାଙ୍‌ମୂର୍ତ୍ତିଭିର୍ନିତ୍ୟଂ ଶୁଭଂ କର୍ମ ସମାଚରେତ୍ । ୨୩୨ ।

ଏହିପରି ପରଲୋକରେ କର୍ମର ଫଳଭୋଗ ମନରେ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ଚିନ୍ତାକରି କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ ନିତ୍ୟ ଶୁଭକର୍ମ ଆଚରଣ କରିବ ।

ଅଜ୍ଞାନାଦ୍ ଯଦି ବା ଜ୍ଞାନାତ୍କୃତ୍ୱା କର୍ମ ବିଗର୍ହିତମ୍ ।
ତସ୍ମାଦ୍ୱିମୁକ୍ତିମନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ ଦ୍ୱିତୀୟଂ ନ ସମାଚରେତ୍ । ୨୩୩ ।

ଅଜ୍ଞାନରେ ହେଉ ବା ଜ୍ଞାନକୃତ ହେଉ ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ କରି ତହିଁରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବା ଲୋକ ଦ୍ୱିତୀୟଥର ସେପରି କରିବ ନାହିଁ ।

ଯସ୍ମିନ୍ କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟ କୃତେ ମନସଃ ସ୍ୟାଦଲାଘବମ୍ ।
ତସ୍ମିଂସ୍ତାବତ୍ତପଃ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟାବତ୍ତୁଷ୍ଟିକରଂ ଭବେତ୍ । ୨୩୪ ।

ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକଲେ ପାପକାରୀର ମନ ଭାରୀ ହୁଏ ତହିଁରେ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁଷ୍ଟି ଲାଭ ନହୁଏ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତପସ୍ୟା (ବେଦପାଠାଦି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ) କରିବାକୁ ହେବ ।

ତପୋମୂଳମିଦଂ ସର୍ବଂ ଦୈବମାନୁଷକଂ ସୁଖମ୍ ।
ତପୋମଧ୍ୟଂ ବୁଧୈଃ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ତପୋଽନ୍ତଂ ବେଦଦର୍ଶିଭିଃ । ୨୩୫ ।

ବେଦାର୍ଥଜ୍ଞ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଅଛନ୍ତି ଦେବ [ବିଦ୍ୱାନ] ଓ [ସାଧାରଣ] ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଏ ସମସ୍ତ ସୁଖର ମୂଳ ତପସ୍ୟା, ମଧ୍ୟ ତପସ୍ୟା ଓ ଅନ୍ତ ତପସ୍ୟା [ଅର୍ଥାତ୍ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ସୁଖ ଜାତ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ଅନ୍ତପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାଏ] ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ତପୋ ଜ୍ଞାନଂ ତପଃ କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ ରକ୍ଷଣମ୍ ।
ବୈଶ୍ୟସ୍ୟ ତୁ ତପୋ ବାର୍ତ୍ତା ତପଃ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ସେବନମ୍ । ୨୩୬ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରାହ୍ମଣର ତପସ୍ୟା ଜ୍ଞାନ (ବେଦାର୍ଥାବବୋଧ), କ୍ଷତ୍ରିୟର ତପସ୍ୟା (ସୁଶାସନାଦିଦ୍ୱାରା) ରକ୍ଷାକାର୍ଯ୍ୟ, ବୈଶ୍ୟର ତପସ୍ୟା ବାଣିଜ୍ୟବ୍ୟାପାରରେ ଲାଗିବା ଏବଂ ଶୂଦ୍ରର ତପସ୍ୟା ସେବା ଧର୍ମସାଧନ ।

ଋଷୟଃ ସଂଯତାତ୍ମାନଃ ଫଳମୂଳାନିଳାଶନାଃ ।
ତପସୈବ ପ୍ରପଶ୍ୟନ୍ତି ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟଂ ସଚରାଚରମ୍ । ୨୩୭ ।

ଫଳ ମୂଳ ଓ ବାୟୁ ଆହାର କରୁଥିବା ଋଷିମାନେ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ସହିତ ପୃଥିବୀ, ଅଧ ଓ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଏରୂପ ତିନଲୋକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି ।

ଔଷଧାନ୍ୟଗଦୋ ବିଦ୍ୟା ଦୈବୀ ଚ ବିବିଧା ସ୍ଥିତିଃ ।
ତପସୈବ ପ୍ରସିଧ୍ୟନ୍ତି ତପସ୍ତେଷାଂ ହି ସାଧନମ୍ । ୨୩୮ ।

ଔଷଧ, ନିରୋଗିତା, ବିଦ୍ୟା ଓ ଅଣିମାଦି ଯୋଗାର୍ଦ୍ଧି ... ତପସ୍ୟା-ଦ୍ୱାରାହିଁ ମିଳେ ଏବଂ ତପସ୍ୟାହିଁ ସେ ସକଳର ସାଧନ (ପ୍ରାପ୍ତି ...) ।

ଯଦ୍ଦୁସ୍ତରଂ ଯଦ୍ଦୁରାପଂ ଯଦ୍ଦୁର୍ଗଂ ଯଚ୍ଚ ଦୁଷ୍କରମ୍ ।
ସର୍ବନ୍ତୁ ତପସା ସାଧ୍ୟଂ ତପୋ ହି ଦୁରତିକ୍ରମମ୍ । ୨୩୯ ।

ଯାହା କିଛି ଦୁସ୍ତର, ଯାହା କିଛି ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ, ଯାହା କିଛି ଦୁର୍ଗମ ଓ ଯାହା କିଛି ଦୁଷ୍କର ସେସବୁ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ହୁଏ କାରଣ ତପସ୍ୟାର ଶକ୍ତି ଦୁର୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ (ଅର୍ଥାତ୍ ତପସ୍ୟାକୁ କେହି ଲଙ୍ଘି ପାରିବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲଙ୍ଘି ପାରେ) ।

ମହାପାତକିନଶ୍ଚୈବ ଶେଷାଶ୍ଚାକାର୍ଯ୍ୟକାରିଣଃ ।
ତପସୈବ ସୁତପ୍ତେନ ମୁଚ୍ୟନ୍ତେ କିଲ୍ୱିଷାତ୍ତତଃ । ୨୪୦ ।

ମହାପାତକୀ ଓ ଅପରାପର ଅକାର୍ଯ୍ୟକାରୀମାନେ ଉତ୍ତମରୂପେ ସମ୍ୟକ୍ ଅନୁଷ୍ଠିତ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ସେହି ସେହି ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

କୀଟାଶ୍ଚାହିପତଙ୍ଗାଶ୍ଚ ପଶବଶ୍ଚ ବୟାଂସି ଚ ।
ସ୍ଥାବରାଣି ଚ ଭୂତାନି ଦିବଂ ଯାନ୍ତି ତପୋବଳାତ୍ । ୨୪୧ । *

କୀଟ, ସର୍ପ, ପତଙ୍ଗ, ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ ଏବଂ ସ୍ଥାବରାଦି ଭୂତସକଳ ତପସ୍ୟାପ୍ରଭାବରୁ ସ୍ୱର୍ଗଲାଭ କରନ୍ତି ।

ଯତ୍କିଞ୍ଚିଦେନଃ କୁର୍ବନ୍ତି ମନୋବାଙ୍ମୂର୍ତ୍ତିଭିର୍ଜନାଃ ।
ତତ୍ସର୍ବଂ ନିର୍ଦ୍ଦହନ୍ତ୍ୟାଶୁ ତପସୈବ ତପୋଧନାଃ । ୨୪୨ ।

ମନୁଷ୍ୟମାନେ ମନ, ବାକ୍ୟ ଏବଂ ଶରୀରକର୍ମଦ୍ୱାରା ଯେ କିଛି ପାପକାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ତପୋଧନ (ତପସ୍ୟାସାଧକ) ମାନେ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରାହିଁ ତାହାର ମନ୍ଦଫଳସବୁ ଶୀଘ୍ର ଦୋହିଯାଆନ୍ତି ।

ତପସୈବ ବିଶୁଦ୍ଧସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଦିବୌକସଃ ।
ଇଜ୍ୟାଶ୍ଚ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣନ୍ତି କାମାନ୍ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧୟନ୍ତି ଚ । ୨୪୩ ।

ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଏକା ବିଶୁଦ୍ଧବ୍ରାହ୍ମଣର ଯଜ୍ଞରେ ଦେବତାମାନେ ଆହୂତ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ମନୋବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ବୃଦ୍ଧି କରନ୍ତି [ଅର୍ଥାତ୍ ନିଷ୍ପାପ ଓ ନିର୍ମଳ ଚରିତ୍ର ଯଜ୍ଞରେହିଁ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ଓ ବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମିଳେ—ପାପିମାନଙ୍କର ବାଧା ବିଶେଷ, ଯଜ୍ଞରେ ଆହୂତ ଦେବା ମାତ୍ରକେ ଇନ୍ଦ୍ର ବାୟୁ ଇତ୍ୟାଦିରେ ତାହା ପହଞ୍ଚିଯାଏ ମାତ୍ର ନିଷ୍ପାପୀ ଲୋକେ ଏକା ଦେଇପାରନ୍ତି] ।

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରାଜାପତ୍ୟମିଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ତପସୈବାସୃଜତ୍ପ୍ରଭୁଃ ।
ତଥୈବ ବେଦାନୃଷୟସ୍ତପସା ପ୍ରତିପେଦିରେ । ୨୪୪ । *

ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଜାପତି ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରାହିଁ ସୃଜନ କରିଥିଲେ, ସେହିପରି ଋଷିମାନେ ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ବେଦ ପାଇଥିଲେ ।

ଇତ୍ୟେତତ୍ତପସୋ ଦେବା ମହାଭାଗ୍ୟଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ ।
ସର୍ବସ୍ୟାସ୍ୟ ପ୍ରପଶ୍ୟନ୍ତସ୍ତପସଃ ପୁଣ୍ୟମୁତ୍ତମମ୍ । ୨୪୫ । †

ଏହି ତପସ୍ୟାର ମହାଭାଗ୍ୟ ଦେବଗଣ ଦେଖି ଏହିସବୁ ତପସ୍ୟାର ପୁଣ୍ୟଫଳକୁ ଉତ୍ତମ ଉତ୍ତମ ବୋଲି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ବେଦାଭ୍ୟାସୋଽନ୍ୱହଂ ଶକ୍ତ୍ୟା ମହାଯଜ୍ଞକ୍ରିୟା କ୍ଷମା ।
ନାଶୟନ୍ତ୍ୟାଶୁ ପାପାନି ମହାପାତକଜାନ୍ୟପି । ୨୪୬ ।

ପ୍ରତିଦିନ ଯଥାଶକ୍ତି ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଓ ପଞ୍ଚମହାଯଜ୍ଞର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବା ଓ ଅପରାଧ ସହିଷ୍ଣୁତା ମହାପାତକଜନିତ ପାପକୁ ସୁଦ୍ଧା ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟକରେ । [ଅପରାଧ କଲାମାନଙ୍କେ ପ୍ରତିଫଳ ଭୋଗନ୍ତୁଏ ଏବଂ ତାହା ସହିଯାଇ ସଦନୁଷ୍ଠାନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତହେଲେ ସୁଫଳ ମିଳେ] ।

ଯଥୈଧସ୍ତେଜସା ବହ୍ନିଃ ପ୍ରାପ୍ତଂ ନିର୍ଦ୍ଦହତି କ୍ଷଣାତ୍ ।
ତଥାଜ୍ଞାନାଗ୍ନିନା ପାପଂ ସର୍ବଂ ଦହତି ବେଦବିତ୍ । ୨୪୭ ।

ଅଗ୍ନି ଯେପରି ତେଜଦ୍ୱାରା ଇନ୍ଧନକୁ କ୍ଷଣକାଳ ମଧ୍ୟରେ ପୋଡ଼ିପକାଏ, ସେହିପରି ବେଦଜ୍ଞ ଜ୍ଞାନରୂପ ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ପାପସବୁ ପୋଡ଼ିପକାଏ ।

ଇତ୍ୟେତଦେନସା ମୁକ୍ତଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଯଥାବିଧି ।
ଅତଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ରହସ୍ୟାନାଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନିବୋଧତ । ୨୪୮ ।

ଏହିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ପାପରୁ ମୁକ୍ତହେବାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଧି ବୋଲାଗଲା, ଏବେ ଗୋପନୀୟ ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଶୁଣ ।

ସବ୍ୟାହୃତିପ୍ରଣବକାଃ ପ୍ରାଣାୟାମାସ୍ତୁ ଷୋଡ଼ଶ ।
ଅପି ଭ୍ରୂଣହନଂ ମାସାତ୍ପୁନନ୍ତ୍ୟହରହଃ କୃତାଃ । ୨୪୯ ।

ବ୍ୟାହୃତି ଓ ପ୍ରଣବ ସହିତ ୧୬ ପ୍ରାଣାୟାମ ପ୍ରତିଦିନ ଏକମାସ କଲେ ଭ୍ରୂଣହନ୍ତାକୁ ସୁଦ୍ଧା ବିଶୁଦ୍ଧ କରିଦିଏ ।

କୌତ୍ସଂ ଜପ୍ତ୍ୱାପ ଇତ୍ୟେତଦ୍‌ବାସିଷ୍ଠଞ୍ଚ ପ୍ରତୀତ୍ୟୃଚମ୍ ।
ମାହିତ୍ରଂ ଶୁଦ୍ଧବତ୍ୟଶ୍ଚ ସୁରାପୋଽପି ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୨୫୦ । *

---

* ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ, କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ଶାସ୍ତ୍ରଂ' ସ୍ଥଳରେ 'ସର୍ବଂ' ଅଛି ।

† ଏହାପରେ ଦୁଇପୁସ୍ତକ ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ର କୃତଟୀକାରେ ମିଳେ :—

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ଜପୋ ହୋମଃ କାଳେ ଶୁଦ୍ଧାଳ୍ପଭୋଜନମ୍ ।
ଅରାଗଦ୍ୱେଷଲୋଭାଶ୍ଚ ତପଉକ୍ତଂ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁବା ॥

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ, ଜପ, ହୋମ, ସମୟାନୁସାରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଓ ଅଳ୍ପଭୋଜନ ଏବଂ ରାଗ ଦ୍ୱେଷ ଓ ଲୋଭ ବର୍ଜନକୁ ବ୍ରହ୍ମା ତପବୋଲି କହିଅଛନ୍ତି ।

* ଦୁଇପୁସ୍ତକରେ "ମାହିତ୍ରଂ" ସ୍ଥାନରେ "ମାହେନ୍ଦ୍ରଂ" ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କୌତ୍ସଋଷି ଦୃଷ୍ଟ "ଅପ ନଃ ଶୋଶୁଚଦଘମ୍" ଋକ୍‌ବେଦସ୍ଥ ୧।୯୭।୧ ଠାରୁ ୮ ଏବଂ ବଶିଷ୍ଠ ଋଷି ଦୃଷ୍ଟ "ପ୍ରତିସ୍ତୋମେଭିରୁଷସଂ ବଶିଷ୍ଠା" ଇତ୍ୟାଦି ଋକ୍ ୭।୮୦।୧ "ମହିତ୍ରୀଣାମବୋସ୍ତୁ" ଇତ୍ୟାଦି ଋକ୍ ୧୦।୧୮୫।୧ ଏବଂ "ଏତୋନ୍ୱିନ୍ଦ୍ରଂ ସ୍ତବାମ ଶୁଦ୍ଧଂ ଶୁଦ୍ଧେନ" ଇତ୍ୟାଦି ଋକ୍ ୮।୯୫।୭ ଶୁଦ୍ଧଶାଳୀ ମନ୍ତ୍ରମାନ ଜପକଲେ ସୁରାପାୟୀ ସୁଦ୍ଧା ବିଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ସକୃଜ୍ଜପ୍ତ୍ୱାସ୍ୟବାମୀୟଂ ଶିବସଙ୍କଳ୍ପମେବ ଚ ।
ଅପହୃତ୍ୟ ସୁବର୍ଣ୍ଣନ୍ତୁ କ୍ଷଣାଦ୍ଭବତି ନିର୍ମଳଃ । ୨୫୧ ।

ସୁନା ଚୋରିକରି "ଅସ୍ୟବାମ" ଇତ୍ୟାଦି ଋକ୍‌ବେଦର ୧।୧୬୪।୧ ଠାରୁ ୫୨ ଓ ଶିବସଙ୍କଳ୍ପ ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦବିଶିଷ୍ଟ ଯଜୁର୍ବେଦର ୩୪. ଅଧ୍ୟାୟର ୧ ଠାରୁ ୬ ମନ୍ତ୍ରମାନ ଥରେ ଜପକଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ନିର୍ମଳ ହୁଏ ।

ହବିଷ୍ୟାନ୍ତୀୟମଭ୍ୟସ୍ୟ ନତମଂହ ଇତୀତି ଚ ।
ଜପିତ୍ୱା ପୌରୁଷଂ ସୂକ୍ତଂ ମୁଚ୍ୟତେ ଗୁରୁତଳ୍ପଗଃ । ୨୫୨ । *

"ହବିଷ୍ୟାନ୍ତ ମଜରଂ ସ୍ୱର୍ବିଦ" ଇତ୍ୟାଦିଋକ୍ ୧୦।୮୮।୧ ଓ ନ ତମଂହୋନ ଦୁରିତଂ" ଇତ୍ୟାଦି ଋକ୍ ୨।୨୩।୫ ବା ୧୦।୧୨୬।୧ ଓ 'ଇତି ବା ଇତି ମେ ମନଃ' ଋକ୍ ୧୦।୧୧୯।୧ ଅଭ୍ୟାସକରି ପୌରୁଷ ସୂକ୍ତଂ(ସହସ୍ରଶୀର୍ଷା ପୁରୁଷଃ ଇତ୍ୟାଦି ଋକ୍ ୧୦।୯୦।୧-୧୬ ମନ୍ତ୍ରମାନ ଜପକଲେ ଗୁରୁଦାରଗାମୀ ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଏନସାଂ ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମାଣାଂ ଚିକୀର୍ଷନ୍ନପନୋଦନମ୍ ।
ଅବେତ୍ୟୃଚଂ ଜପେଦବ୍ଦଂ ଯତ୍କିଞ୍ଚେଦମିତୀତି ବା । ୨୫୩ ।

ବଡ଼ ଓ ସାନ ପାପ ଦୂର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରିବା ଲୋକ "ଅବ ତେ ହେଳୋ ବରୁଣ ନମୋଭିରବ" ଋକ୍ ୧।୧୫।୧୪ ଅଥବା "ଯତ୍କିଞ୍ଚେଦଂ ବରୁଣ ଦୈବ୍ୟେ ଜନେଽଭିଦ୍ରୋହଂ" ଇତ୍ୟାଦି ଋକ୍ ୭।୮୯।୫ ମନ୍ତ୍ର ଏକବର୍ଷ ଜପ କରିବ ।

ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟାପ୍ରତିଗ୍ରାହ୍ୟଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱାଚାନ୍ନଂ ବିଗର୍ହିତମ୍ ।
ଜପଂସ୍ତରତ୍ସମନ୍ଦୀୟଂ ପୂୟତେ ମାନବସ୍ତ୍ର୍ୟହାତ୍ । ୨୫୪ ।

ଗ୍ରହଣରେ ଅଯୋଗ୍ୟ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ନିନ୍ଦିତ ଅନ୍ନଭୋଜନ କଲେ "ତରତ୍ସମନ୍ଦୀ ଧାବତି" ଇତ୍ୟାଦିଋକ୍ ୯।୫୮।୧-୪ ମନ୍ତ୍ରମାନ ଜପକଲେ ତିନଦିନରେ ମନୁଷ୍ୟ ପବିତ୍ର ହୁଏ ।

ସୋମାରୌଦ୍ରନ୍ତୁ ବହ୍ୱେନା ମାସମଭ୍ୟସ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି ।
ସ୍ରବନ୍ତ୍ୟାମାଚରନ୍ ସ୍ନାନମର୍ଯ୍ୟମ୍ଣା ମିତି ଚ ତୃଚମ୍ । ୨୫୫ ।

ସୋମରୁଦ୍ରା ଧାରୟେଥା ଇତ୍ୟାଦି, ଋକ୍ ୬।୭୪।୧-୪ ଏବଂ 'ଅର୍ଯ୍ୟମଣଂ ବରୁଣଂ ମିତ୍ରଂ' ଇତ୍ୟାଦି ଋକ୍ ୪।୨।୪-୬ ତିନିମନ୍ତ୍ର ନଦୀରେ ସ୍ନାନ ଆଚରି ଏକମାସ ଅଭ୍ୟାସକଲେ ବହୁପାପକାରୀ ଶୁଦ୍ଧହୁଏ ।

ଅବ୍ଦାର୍ଦ୍ଧମିନ୍ଦ୍ରମିତ୍ୟେତଦେନସ୍ୱୀ ସପ୍ତକଂ ଜପେତ୍ ।
ଅପ୍ରଶସ୍ତନ୍ତୁ କୃତ୍ୱାପ୍ସୁ ମାସମାସୀତ ଭୈକ୍ଷ୍ୟଭୁକ୍ । ୨୫୬ ।

ପାପୀ ପୁରୁଷ ଛଅମାସ 'ଇନ୍ଦ୍ରଂ ମିତ୍ରଂ ବରୁଣମଗ୍ନିମୂତୟେ' ଇତ୍ୟାଦିଋକ୍ ୧।୧୦୬।୧-୭ ସାତଗୋଟି ମନ୍ତ୍ର ଜପକରିବ ଏବଂ ଜଳରେ ମଳ କରିବା କାମକଲେ ମାସେକାଳ ଭିକ୍ଷାଭୋଜୀ ହୋଇ ରହିବ ।

---

* ୨୪୮ ଠାରୁ ୨୫୨ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନ୍ତ୍ରୈଃ ଶାକଳହୋମୀୟୈରବ୍ଦଂ ହୁତ୍ୱା ଘୃତଂ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସୁଗୁର୍ବପ୍ୟପହନ୍ତ୍ୟେନୋ ଜପ୍ତ୍ୱା ବା ନମ ଇତ୍ୟୃଚମ୍ । ୨୫୭ ।

ଦ୍ୱିଜ ଶାକଳହୋମୀୟ ମନ୍ତ୍ରମାନ ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ଘୃତାହୁତି ଦ୍ୱାରା ହୋମକରି ଅଥବା 'ନମ ଇତ୍ୟାଦି' ଯଜୁ ୧୬।୨୮ ବା ଯଜୁ ୧୬।୩୧' ବା ଋକ୍ ୧୦।୩୭।୧ ମନ୍ତ୍ର ଜପି ଏକବଷରେ ଗୁରୁତର ପାପ ଦୂରକରେ ।

ମହାପାତକସଂଯୁକ୍ତୋଽନୁଗଚ୍ଛେଦ୍‌ଗାଃ ସମାହିତଃ ।
ଅଭ୍ୟସ୍ୟାବ୍ଦଂ ପାବମାନୀର୍ଭୈକ୍ଷ୍ୟାହାରୋ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୨୫୮ ।

ମହାପାତକୀ ସମାହିତ ହୋଇ ଗୋରୁର ଅନୁଗମନ କରିବ ଓ ପାବମାନୀ (ପବମାନ ଦେବତାବିଶିଷ୍ଟ ଋକ୍ ୯।୧।୧ ଠାରୁ ୯।୧୪।୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ମନ୍ତ୍ରମାନ ଅଭ୍ୟାସକରି ଏକବର୍ଷ ଭିକ୍ଷାନ୍ନଭୋଜୀ ହୋଇ ରହିଲେ ବିଶୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ଅରଣ୍ୟେ ବା ତ୍ରିରଭ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରଯତୋ ବେଦସଂହିତାମ୍ ।
ମୁଚ୍ୟତେ ପାତକୈଃ ସର୍ବୈଃ ପରାକୈଃ ଶୋଧିତସ୍ତ୍ରିଭିଃ । ୨୫୯ ।

ଅଥବା ପୂର୍ବୋକ୍ତ ତିନ ପରାକବ୍ରତଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧହୋଇ ଅରଣ୍ୟରେ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ-ଭବରେ ତିନ ବେଦସଂହିତା ଅଭ୍ୟାସକଲେ ସକଳ ପାପରୁ ମୁକ୍ତିମିଳେ ।

ତ୍ର୍ୟହଂ ତୂପବସେଦ୍ ଯୁକ୍ତସ୍ତ୍ରିରହ୍ନୋଽଭ୍ୟୁପୟନ୍ନପଃ ।
ମୁଚ୍ୟତେ ପାତକୈଃ ସର୍ବୈସ୍ତ୍ରିର୍ଜପିତ୍ୱାଘମର୍ଷଣମ୍ । ୨୬୦ ।

ସଂଯତଭାବରେ ତିନିଦିନ ଉପବାସ କରି ପ୍ରତିଦିନ ତ୍ରିସନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ନାନକରି ଜଳରେ ଠିଆହୋଇ ଅଘମର୍ଷଣ ମନ୍ତ୍ରମାନ (ଋକ୍ ୧୦।୧୯୦।୧-୩) ତିନଥର ଜପକଲେ ସକଳ ପାପ ଦୂରହୁଏ ।

ଯଥାଶ୍ୱମେଧଃ କ୍ରତୁରାଟ୍ ସର୍ବପାପାପନୋଦନଃ ।
ତଥାଘମର୍ଷଣଂ ସୂକ୍ତଂ ସର୍ବପାପାପନୋଦନମ୍ । ୨୬୧ ।

ଯଜ୍ଞରାଜ ଅଶ୍ୱମେଧଯଜ୍ଞ ଯେପରି ସକଳ ପାପ ଦୂରକରେ ଅଘମର୍ଷଣ ସୂକ୍ତର ମନ୍ତ୍ରମାନ ସେହିପରି ସକଳ ପାପ ନଷ୍ଟକରେ ।

ହତ୍ୱା ଲୋକାନପୀମାଂସ୍ତ୍ରୀନଶ୍ନନ୍ନପି ଯତସ୍ତତଃ ।
ଋଗ୍‌ବେଦଂ ଧାରୟନ୍ ବିପ୍ରୋ ନୈନଃ ପ୍ରାପ୍ନୋତି କିଞ୍ଚନ । ୨୬୨ ।

ଏହି ତିନଲୋକ ନଷ୍ଟକରି ଯଥାତଥା ଭୋଜନକଲେ ସୁଦ୍ଧା ବିପ୍ରର ଋଗ୍‌ବେଦର ଧାରଣା ଥିଲେ କିଞ୍ଚିତ୍‌ମାତ୍ର ପାପ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଋକ୍‌ସଂହିତାଂ ତ୍ରିରଭ୍ୟସ୍ୟ ଯଜୁଷାଂ ବା ସମାହିତଃ ।
ସାମ୍ନାଂ ବା ସରହସ୍ୟାନାଂ ସର୍ବପାପୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୨୬୩ ।

ଋଗ୍‌ବେଦ ସଂହିତା ବା ଯଜୁର୍ବେଦ ସଂହିତା ବା ସାମବେଦ ସଂହିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋପନିଷଦାଦି ସହିତ ସମାହିତଚିତ୍ତରେ ତିନଥର ଆବୃତ୍ତିକଲେ ସକଳ ପାପରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳେ ।

ଯଥା ମହାହ୍ରଦଂ ପ୍ରାପ୍ୟ କ୍ଷିପ୍ତଂ ଲୋଷ୍ଟଂ ବିନଶ୍ୟତି ।
ତଥା ଦୁଶ୍ଚରିତଂ ସର୍ବଂ ବେଦେ ତ୍ରିବୃତି ମଜ୍ଜତି । ୨୬୪ ।

ମହାହ୍ରଦକୁ ଢେଲା ଫୋପାଡିଲେ ଯେପରି ନଷ୍ଟହୁଏ ସେହିପରି ସମସ୍ତ ପାପ ତ୍ରିବୃତ ବେଦରେ ବୁଡିଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଋଚୋ ଯଜୂଂଷି ଚାନ୍ୟାନି ସାମାନି ବିବିଧାନି ଚ ।
ଏଷଜ୍ଞେୟସ୍ତ୍ରିବୃଦ୍‌ବେଦୋ ଯୋ ବେଦୈନଂ ସ ବେଦବିତ୍ । ୨୬୫ ।

ଋକ୍, ଯଜୁ ଓ ସାମବେଦର ଅନ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ମନ୍ତ୍ରମାନ ତ୍ରିବୃଦବେଦ ବୋଲାଏ, ଯେ ଏସବୁ ଜାଣେ ସେହି ବେଦବିତ୍ ।

ଆଦ୍ୟଂ ଯତ୍ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ରୟୀ ଯସ୍ମିନ୍‌ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ ।
ସ ଗୁହ୍ୟୋଽନ୍ୟସ୍ତ୍ରିବୃଦ୍‌ବେଦୋ ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସ ବେଦବିତ୍ । ୨୬୬ । †

ସକଳ ବେଦର ଆଦ୍ୟ ଯେଉଁ ତିନଅକ୍ଷର (ଅ-ଉ-ମ = ଓଁ) ଓଙ୍କାର ରୂପ ବେଦ ଯାହାଠାରେ ତିନିବେଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅଛି ତାହା ଅନ୍ୟ ତ୍ରିବୃଦ୍‌ବେଦ ଗୁପ୍ତ (ବୀଜରୂପ) ଅଟେ, ଏଥିର ସ୍ୱରୂପାର୍ଥ (ପରମାତ୍ମା) କୁ ଯେ ଜାଣେ ସେହି ବେଦବିତ୍ ଅଟେ ।

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ

ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଚାତୁର୍ବର୍ଣ୍ୟସ୍ୟ କୃତ୍ସ୍ନୋଽୟମୁକ୍ତୋ ଧର୍ମସ୍ତ୍ୱୟାନଘ ।
କର୍ମଣାଂ ଫଳନିର୍ବୃତ୍ତିଂ ଶଂସନସ୍ତତ୍ତ୍ୱତଃ ପରମ୍ । ୧ ।

(ମହର୍ଷିମାନେ ଭୃଗୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ) ହେ ପାପରହିତ ! ତୁମ୍ଭେ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ସମଗ୍ରଧର୍ମ ବୋଇଲ, ଏବେ କର୍ମର ଶୁଭାଶୁଭ ପରମାର୍ଥରୂପ ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ତତ୍ତ୍ୱ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବୋଲ ।

ସ ତାନୁବାଚ ଧର୍ମାତ୍ମା ମହର୍ଷୀନ୍ ମାନବୋ ଭୃଗୁଃ ।
ଅସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ଶୃଣୁତ କର୍ମଯୋଗସ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟମ୍ । ୨ । *

ସେ ଧର୍ମାତ୍ମା ମନୁ ପୁତ୍ର ଭୃଗୁ ସେହି ମହର୍ଷିମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ଏହିସବୁ କର୍ମଯୋଗମାନଙ୍କର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଶୁଣ ।

---

† ଏଥିପରେ ପ୍ରାଚୀନ ପୁସ୍ତକ ଓ ରାଘବାନନ୍ଦଙ୍କ ଟୀକାରେ ଅଛି:—

ଏଷ ବୋଽଭିହିତଃ କୃତ୍ସ୍ନଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତସ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟଃ ।
ନିଃଶ୍ରେୟସଂ ଧର୍ମବିଧିଂ ବିପ୍ରସ୍ୟେମଂ ନିବୋଧତ ॥

ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ଏହି ସକଳ ପ୍ରକାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ବୋଇଲୁ, ଏବେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ମୋକ୍ଷଧର୍ମବିଧାନ ଶୁଣ ।

ଦୁଇପୁସ୍ତକରେ ଆହୁରି ମିଳେ :—

ପୃଥଗ୍‌ବ୍ରାହ୍ମଣକଳ୍ପାଭ୍ୟାଂ ସ ତ୍ରି ବେଦସ୍ତ୍ରିବିଦ୍ ସ୍ମୃତଃ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କଳ୍ପଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏହାକୁ ପୃଥକ୍ ତ୍ରିବୃତ୍ ବେଦ ବୋଲାଯାଏ ।

* ୧ ଓ ୨ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୁଭାଶୁଭଫଳଂ କର୍ମ ମନୋବାଗ୍‌ଦେହସମ୍ଭବମ୍ ।
କର୍ମଜା ଗତୟୋ ନୃଣାମୁତ୍ତମାଧମମଧ୍ୟମାଃ । ୩ ।

ମନ, ବାକ୍ୟ ଓ ଶରୀର ଜାତ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମର ଫଳ ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଉତ୍ତମ, ଅଧମ ଏବଂ ମଧ୍ୟମ କର୍ମଜା ଗତି (ଜନ୍ମାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତି) ହୁଏ ।

ତସ୍ୟେହ ତ୍ରିବିଧସ୍ୟାପି ତ୍ର୍ୟଧିଷ୍ଠାନସ୍ୟ ଦେହିନଃ ।
ଦଶଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତସ୍ୟ ମନୋବିଦ୍ୟାତ୍ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକମ୍ । ୪ ।

ଜାଣି ରଖ ଏହି ଦେହର ମନୋବାକ୍‌କାୟ ଆଶ୍ରିତ ଉତ୍ତମ, ମଧ୍ୟମ ଓ ଅଧମ ଏହି ତିନ ଗତିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଦଶଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ ମନ ଅଟେ ।

ପରଦ୍ରବ୍ୟେଷ୍ୱଭିଧ୍ୟାନଂ ମନସାନିଷ୍ଟଚିନ୍ତନମ୍ ।
ବିତଥାଭିନିବେଶଶ୍ଚ ତ୍ରିବିଧଂ କର୍ମ ମାନସମ୍ । ୫ ।

ପରଦ୍ରବ୍ୟରେ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ରଖିବା, ମନରେ ଅନିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା କରିବା ଏବଂ ବିଫଳ ଅଭିନିବେଶ (ଅର୍ଥାତ୍ ପରଲୋକ ମିଛ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରକାର ବିଶ୍ୱାସ) ଏହି ତିନପ୍ରକାର ମନର କର୍ମ ଅଟେ ।

ପାରୁଷ୍ୟମନୃତଞ୍ଚୈବ ପୈଶୁନ୍ୟଞ୍ଚାପି ସର୍ବଶଃ ।
ଅସମ୍ବଦ୍ଧପ୍ରଳାପଶ୍ଚ ବାଙ୍ମୟଂ ସ୍ୟାଚ୍ଚତୁର୍ବିଧମ୍ । ୬ ।

କଠୋର ଭାଷଣ, ମିଥ୍ୟାବାକ୍ୟ, ପରୋକ୍ଷେ ପରର ଦୋଷ କଥନ ଏବଂ ଅସଲଗ୍ନ ବାଉଳା ବକିବା ଏହି ଚାରି ବାଚିକ କର୍ମ ଅଟେ ।

ଅଦତ୍ତାନାମୁପାଦାନଂ ହିଂସା ଚୈବାବିଧାନତଃ ।
ପରଦାରୋପସେବା ଚ ଶାରୀରଂ ତ୍ରିବିଧଂ ସ୍ମୃତମ୍ । ୭ ।

ଅଦତ୍ତ ଧନଗ୍ରହଣ, ଅବୈଧହିଂସା ଓ ପରଦାରସେବା ଏହି ତିନପ୍ରକାର ଶାରୀରିକ କର୍ମ ବୋଲିଯାଏ ।

ମାନସଂ ମନସୈବାୟମୁପଭୁଙ୍‌କ୍ତେ ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ।
ବାଚା ବାଚା କୃତଂ କର୍ମ କାୟେନୈବ ଚ କାୟିକମ୍ । ୮ । *

ମାନସିକ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମର ଫଳ ମନଦ୍ୱାରା, ବାଚିକ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମର ଫଳ ବାକ୍ୟରେ ଏବଂ କାୟିକ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମର ଫଳ ଦେହରେ ଭୋଗ ହୁଏ ।

---

*— ଏଥିପରେ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—

ତ୍ରିବିଧଞ୍ଚ ଶରୀରେଣ ବାଚା ଚୈବ ଚତୁର୍ବିଧମ୍ ।
ମନସା ତ୍ରିବିଧଂ କର୍ମ ଦଶାଧର୍ମପଥାଂସ୍ତ୍ୟଜେତ୍ ॥

ତିନପ୍ରକାର ଶାରୀରିକ, ୪ ପ୍ରକାର ବାଚିକ ଓ ତିନପ୍ରକାର ମାନସିକ ଏରୂପ ଦଶ ଅଧର୍ମ ମାର୍ଗ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।'

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶରୀରଜୈଃ କର୍ମଦୋଷୈର୍ଯାତି ସ୍ଥାବରତାଂ ନରଃ ।
ବାଚିକୈଃ ପକ୍ଷିମୃଗତାଂ ମାନସୈରନ୍ତ୍ୟଜାତିତାମ୍ ।୯। *

ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରଜାତ କର୍ମଦୋଷଦ୍ୱାରା ବୃକ୍ଷଯୋନି, ବାଚିକ କର୍ମଦୋଷରୁ ପକ୍ଷୀ ଓ ମୃଗଯୋନି ଏବଂ ମାନସିକ କର୍ମଦୋଷରେ ଚଣ୍ଡାଳାଦି କୁଳରେ ଉତ୍ପତ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ବାଗ୍‌ଦଣ୍ଡୋଽଥ ମନୋଦଣ୍ଡଃ କାୟଦଣ୍ଡସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ଯସ୍ୟୈତେ ନିହିତା ବୁଦ୍ଧୌ ତ୍ରିଦଣ୍ଡୀତି ସ ଉଚ୍ୟତେ ।୧୦।

ଯାହାର ବୁଦ୍ଧିରେ ବାଗ୍‌ଦଣ୍ଡ (ବାକ୍ୟକୁ ଅଶୁଭ ମାର୍ଗରୁ ଦମନ କରିବା ବା ଅଟକାଇବା) ମନୋଦଣ୍ଡ (ଅଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ମନକୁ ଅଟକାଇବା) ଏବଂ କାୟଦଣ୍ଡ [ଅଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଶରୀରର ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗକୁ ଅଟକାଇବା] ନିହିତ ଅଛି ଅର୍ଥାତ୍ ଜ୍ଞାନବଳରେ ଯେ କାୟମନୋବାକ୍ୟ ଦମନ କରିପାରେ, ତାହାକୁ ତ୍ରିଦଣ୍ଡୀ କୋହି ।

ତ୍ରିଦଣ୍ଡମେତନ୍ନିକ୍ଷିପ୍ୟ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ମାନବଃ ।
କାମକ୍ରୋଧୌ ତୁ ସଂଯମ୍ୟ ତତଃ ସିଦ୍ଧିଂ ନିଯଚ୍ଛତି ।୧୧।

ମାନବ କାମ ଓ କ୍ରୋଧ ସଂଯମନ ପୂର୍ବକ ସବୁଭୂତସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହି ତ୍ରିଦଣ୍ଡ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିଲେ ତେବେ ଯାଇଁ ସିଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଯୋଽସ୍ୟାତ୍ମନଃ କାରୟିତା ତଂ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ ।
ଯଃ କରୋତି ତୁ କର୍ମାଣି ସ ଭୂତାତ୍ମୋଚ୍ୟତେ ବୁଧୈଃ ।୧୨।

ଯେ ଆପଣାର ଶରୀରଗତ ଆତ୍ମାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରାଏ ତାହାକୁ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ କୋହି ଏବଂ ଯେ କର୍ମକରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ ତାହାକୁ ଭୂତାତ୍ମା (ଶରୀର ସହ ଆତ୍ମା) କୋହନ୍ତି ।

---

*—ସ୍ୱର ପୁସ୍ତକରେ ଏଥିପରେ ମିଳେ :—

ଶୁଭୈଃ ପ୍ରୟୋଗୈର୍ଦେବତ୍ୱଂ ବ୍ୟାମିଶ୍ରୈର୍ମାନବୋ ଭବେତ୍ ।
ଅଶୁଭୈଃ କେବଳୈଶ୍ଚୈବ ତିର୍ୟଗ୍‌ଯୋନିଷୁ ଜାୟତେ ॥

ଶୁଭ କର୍ମମାନଙ୍କରୁ ଦେବତ୍ୱ, ଶୁଭାଶୁଭ ମିଶ୍ରିତ କର୍ମମାନଙ୍କରୁ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ ଏବଂ କେବଳ ଅଶୁଭକର୍ମମାନଙ୍କରୁ ନୀଚଯୋନିରେ ଜାତ ହୁଏ ।

ସେହି ସ୍ୱର ପୁସ୍ତକ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ଏଥିପରେ ମିଳେ :—

ବାଗ୍‌ଦଣ୍ଡୋ ହନ୍ତି ବିଜ୍ଞାନଂ ମନୋଦଣ୍ଡଃ ପରାଂ ଗତିମ୍ ।
କର୍ମଦଣ୍ଡସ୍ତୁ ଲୋକାଂସ୍ତ୍ରୀନ୍ ହନ୍ୟାଦପରିରକ୍ଷିତଃ ।

ଅପରିରକ୍ଷିତ ବାଗ୍‌ଦଣ୍ଡ ବିଜ୍ଞାନକୁ, ମନୋଦଣ୍ଡ ମୋକ୍ଷକୁ ଏବଂ କର୍ମଦଣ୍ଡ ତିନିଲୋକ ନଷ୍ଟ କରେ ।

ସେହି ପାଞ୍ଚ ଓ ଅନ୍ୟ ଏକ ଏପରି ୭ ପୁସ୍ତକରେ ଆହୁରି ଏକଶ୍ଳୋକ ମିଳେ ଯଥା :—

ବାଗ୍‌ଦଣ୍ଡୋଽଥ ଭବେନ୍ମୌନଂ ମନୋଦଣ୍ଡସ୍ତ୍ୱନାଶନମ୍ ।
ଶାରୀରସ୍ୟ ତୁ ଦଣ୍ଡସ୍ୟ ପ୍ରାଣାୟାମୋ ବିଧୀୟତେ ।

ମୌନକୁ ବାକ୍‌ଦଣ୍ଡ, ଅନଶନକୁ ମାନସିକ ଦଣ୍ଡ ଏବଂ ପ୍ରାଣାୟାମକୁ ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡ କୋହାଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୀବସଞ୍ଜ୍ଞୋଽନ୍ତରାତ୍ମାନ୍ୟଃ ସହଜଃ ସର୍ବଦେହିନାମ୍ ।
ଯେନ ବେଦୟତେ ସର୍ବଂ ସୁଖଂ ଦୁଃଖଞ୍ଚ ଜନ୍ମସୁ ।୧୩।

ସକଳ ଦେହିମାନଙ୍କ ସହିତ ଜାତ ଜୀବସଂଜ୍ଞକ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଅଛି ଯେ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତରରେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରେ ।

ତାବୁଭୌ ଭୂତସମ୍ପୃକ୍ତୌ ମହାନ୍‌କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଏବ ଚ ।
ଉଚ୍ଚାବଚେଷୁ ଭୂତେଷୁ ସ୍ଥିତଂ ତଂ ବ୍ୟାପ୍ୟ ତିଷ୍ଠତଃ ।୧୪। *

ସେହି ପଞ୍ଚଭୂତସଂଯୁକ୍ତ ଉଭୟ ମହାନ୍ ଓ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଉଚ୍ଚନୀଚ ସକଳ ଭୂତରେ ଅନ୍ତର୍ବ୍ୟାପ୍ତ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଆଶ୍ରୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଅସଂଖ୍ୟା ମୂର୍ତ୍ତୟସ୍ତସ୍ୟ ନିଷ୍ପତନ୍ତି ଶରୀରତଃ ।
ଉଚ୍ଚାବଚାନି ଭୂତାନି ସତତଂ ଚେଷ୍ଟୟନ୍ତି ଯାଃ ।୧୫।

ସେହି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଶରୀର ପ୍ରାପ୍ତ ପଞ୍ଚଭୂତମାନଙ୍କଠୁ ଅସଂଖ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ବାହାରି ଉଚ୍ଚନୀଚ ଭୂତରେ ପରିଣତ ହୋଇ ନିରନ୍ତର କର୍ମରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଅଛନ୍ତି ।

ପଞ୍ଚଭ୍ୟ ଏବ ମାତ୍ରାଭ୍ୟଃ ପ୍ରେତ୍ୟ ଦୁଷ୍କୃତିନାଂ ନୃଣାମ୍ ।
ଶରୀରଂ ଯାତନାର୍ଥୀୟମନ୍ୟଦୁତ୍ପଦ୍ୟତେ ଧ୍ରୁବମ୍ ।୧୬।

ଦୁଷ୍କର୍ମକାରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ପଞ୍ଚତନ୍ମାତ୍ରାରୁ ଯାତନାଭୋଗ ସକାଶେ ନିଶ୍ଚୟ ଅନ୍ୟ ଏକ ଶରୀର ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ତେନାନୁଭୂୟ ତା ଯାମୀଃ ଶରୀରେଣେହ ଯାତନାଃ
ତାସ୍ୱେବ ଭୂତମାତ୍ରାସୁ ପ୍ରଲୀୟନ୍ତେ ବିଭାଗଶଃ ।୧୭।

ସେହି ଶରୀରଦ୍ୱାରା ଯମ (ପରମାତ୍ମା) କର୍ତ୍ତୃକ ବିହିତ ଯାତନାମାନ ଇହଲୋକରେ ଭୋଗ କରି ବିଭାଗମତେ ସେହି ପଞ୍ଚଭୂତରେ ପୁଣି ମିଳିଯାଏ ।

ସୋଽନୁଭୂୟାସୁଖୋଦର୍କାନ୍ ଦୋଷାନ୍ ବିଷୟସଙ୍ଗଜାନ୍ ।
ବ୍ୟପେତକଲ୍ମଷୋଽଭ୍ୟେତି ତାବେବୋଭୌ ମହୌଜସୌ ।୧୮।

ସେହି ପ୍ରାଣୀ ନିଷିଦ୍ଧବିଷୟଜାତ କର୍ମଫଳସ୍ୱରୂପ ଦୁଃଖମାନ ଉପଭୋଗ କରି ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ମହାପରାକ୍ରମଶାଳୀ ମହାନ୍ ପରମାତ୍ମା ଓ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଏହି ଉଭୟଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ତୌ ଧର୍ମଂ ପଶ୍ୟତସ୍ତସ୍ୟ ପାପଞ୍ଚାତନ୍ଦ୍ରିତୌ ସହ ।
ଯାଭ୍ୟାଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ସମ୍ପୃକ୍ତଃ ପ୍ରେତ୍ୟେହ ଚ ସୁଖାସୁଖମ୍ ।୧୯।

ସେହି ନିରଳସ ମହାନ୍ ଓ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଦୁହେଁ ସେହି ପ୍ରାଣୀର ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମାଧର୍ମଫଳରୁ ସୁଖଦୁଃଖ ଭୋଗ ହୁଏ ସେହି ଧର୍ମ ଓ ପାପକାର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଖନ୍ତି ।

---

*—ଏଥିପରେ ତିନି ପୁସ୍ତକରେ ମିଳେ :—

ଉତ୍ତମଃ ପୁରୁଷସ୍ତ୍ୱନ୍ୟଃ ପରମାତ୍ମେତ୍ୟୁଦାହୃତଃ ।
ଯୋ ଲୋକତ୍ରୟମାବିଶ୍ୟ ବିଭର୍ତ୍ତ୍ୟବ୍ୟୟ ଈଶ୍ୱରଃ ॥

ପରମାତ୍ମା ବୋଲି ଅନ୍ୟ ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷ ଅଛନ୍ତି ସେହି ପରମାତ୍ମା ତିନି ଲୋକରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ଥାଇ ଅବିନାଶୀ ଏବଂ ଈଶ୍ୱର (ସମର୍ଥ) ଥିବା ହେତୁ ସମସ୍ତ ଧାରଣପୋଷଣ କରନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଦ୍ୟାଚରତି ଧର୍ମଂ ସ ପ୍ରାୟଶୋଽଧର୍ମମଲ୍ପଶଃ ।
ତୈରେବ ଚାବୃତୋ ଭୂତୈଃ ସ୍ୱର୍ଗେ ସୁଖମୁପାଶ୍ନୁତେ । ୨୦ ।

ସେହି ଜୀବ ଯଦି ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମ ଏବଂ ଅଲ୍ପାଂଶ ଅଧର୍ମାଚରଣ କରେ ତେବେ ସେହି ପଞ୍ଚଭୂତରେ ଆବୃତ ଥାଇ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସୁଖ ଭୋଗ କରେ ।

ଯଦି ତୁ ପ୍ରାୟଶୋଽଧର୍ମଂ ସେବତେ ଧର୍ମମଲ୍ପଶଃ ।
ତୈର୍ଭୂତୈଃ ସ ପରିତ୍ୟକ୍ତୋ ଯାମୀଃ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ଯାତନାଃ । ୨୧ ।

ମାତ୍ର ଯଦି ଅଧିକାଂଶ ଅଧର୍ମ ଓ ଅଲ୍ପାଂଶ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟକରେ ତେବେ ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରକାର ଉତ୍ତମ ପଞ୍ଚଭୂତରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଏମନ୍ତ ଭାବରେ ତାହାର ଦେହ ଗଠିତ ହୁଏ ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ସେ ଐଶ୍ୱରିକ (ଈଶ୍ୱରପ୍ରଦତ୍ତ କର୍ମଫଳଜନିତ) ଯାତନାମାନ ଭୋଗ କରେ ।

ଯାମୀସ୍ତା ଯାତନାଃ ପ୍ରାପ୍ୟ ସ ଜୀବୋ ବୀତକଲ୍ମଷଃ ।
ତାନ୍ୟେବ ପଞ୍ଚଭୂତାନି ପୁନରପ୍ୟେତି ଭାଗଶଃ । ୨୨ ।

ସେହି ଈଶ୍ୱରପ୍ରଦତ୍ତ ଯାତନାମାନ ଭୋଗକରି ସେହି ଜୀବ ପାପରୁ ମୁକ୍ତହୋଇ ପୁନର୍ବାର ଭାଗକ୍ରମେ ସେହି ଉତ୍ତମ ପଞ୍ଚଭୂତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଏତା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାସ୍ୟ ଜୀବସ୍ୟ ଗତୀଃ ସ୍ୱେନୈବ ଚେତସା ।
ଧର୍ମତୋଽଧର୍ମତଶ୍ଚୈବ ଧର୍ମେ ଦଧ୍ୟାତ୍ସଦା ମନଃ । ୨୩ ।

ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମରୁ ଜୀବର ଏହି ଗତିମାନ ଆପଣା ମନରେ ଦେଖି ସର୍ବଦା ଧର୍ମରେ ମନ ଲଗାଇବ ।

ସତ୍ତ୍ୱଂ ରଜସ୍ତମଶ୍ଚୈବ ତ୍ରୀନ୍ ବିଦ୍ୟାଦାତ୍ମନୋ ଗୁଣାନ୍ ।
ଯୈର୍ବ୍ୟାପ୍ୟେମାନ୍ ସ୍ଥିତୋ ଭାବାନ୍ମହାନ୍ ସର୍ବାନଶେଷତଃ । ୨୪ ।

ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ ଓ ତମ ଆତ୍ମା (ପ୍ରକୃତି)ର ଏହି ତିନଗୁଣ ଜାଣିବ ଯେଉଁ ଗୁଣମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାପ୍ତହୋଇ ଅଶେଷ ରୂପରେ ଏହା ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ] ସବୁଭାବରେ ସ୍ଥିତ ଅଛି ।

ଯୋ ଯଦୈଷାଂ ଗୁଣୋ ଦେହେ ସାକଲ୍ୟେନାତିରିଚ୍ୟତେ ।
ସ ତଦା ତଦ୍ଗୁଣପ୍ରାୟଂ ତଂ କରୋତି ଶରୀରିଣମ୍ । ୨୫ ।

ଯେଉଁ ସମୟରେ ଏହି ଗୁଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଏକଗୁଣ ସମଧିକପରିମାଣରେ ଅନ୍ୟ ଗୁଣମାନଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଥାଏ ସେହି ସମୟରେ ସେହି ଦେହକୁ ସେହି ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନ କରେ ।

ସତ୍ତ୍ୱଂ ଜ୍ଞାନଂ ତମୋଽଜ୍ଞାନଂ ରାଗଦ୍ୱେଷୌ ରଜଃ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ଏତଦ୍ବ୍ୟାପ୍ତିମଦେତେଷାଂ ସର୍ବଭୂତାଶ୍ରିତଂ ବପୁଃ । ୨୬ ।

ସତ୍ତ୍ୱର ଲକ୍ଷଣ ଜ୍ଞାନ, ତମର ଲକ୍ଷଣ ଅଜ୍ଞାନତା ଓ ରଜର ଲକ୍ଷଣ ରାଗ ଓ ଦ୍ୱେଷ ଜାଣିବ, ସର୍ବଭୂତର ଆଶ୍ରିତ ଶରୀର ଏହି ଗୁଣମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାପ୍ତ ।

ତତ୍ର ଯତ୍ପ୍ରୀତିସଂଯୁକ୍ତଂ କିଞ୍ଚିଦାତ୍ମନି ଲକ୍ଷୟେତ୍ ।
ପ୍ରଶାନ୍ତମିବ ଶୁଦ୍ଧାଭଂ ସତ୍ତ୍ୱଂ ତଦୁପଧାରୟେତ୍ ।

ଏହି ତିନଗୁଣ ମଧ୍ୟରୁ ଯାହା କିଛି ପ୍ରୀତିସଂଯୁକ୍ତ, ପ୍ରଶାନ୍ତ ଓ ଶୁଦ୍ଧଭାବରେ ଆତ୍ମାରେ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ତାହାକୁ ସତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଯତ୍ତୁ ଦୁଃଖସମାଯୁକ୍ତ ମପ୍ରୀତିକରମାତ୍ମନଃ ।
ତଦ୍ରଜୋଽପ୍ରତିପଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ସତତଂ ହାରି ଦେହିନାମ୍ । ୨୮ ।

ମାତ୍ର ଯାହା କିଛି ଆତ୍ମାର ଦୁଃଖସମାଯୁକ୍ତ ଓ ଅପ୍ରୀତିକର ଏବଂ ସର୍ବଦା ଶରୀରମାନଙ୍କର ଦୁର୍ନିବାର ବିଷୟସ୍ପୃହା ଜନ୍ମାଇ ଦିଏ ତାହାକୁ ରଜଃ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଯତ୍ତୁ ସ୍ୟାନ୍ମୋହସଂଯୁକ୍ତମବ୍ୟକ୍ତଂ ବିଷୟାତ୍ମକମ୍ ।
ଅପ୍ରତର୍କ୍ୟମବିଜ୍ଞେୟଂ ତମସ୍ତଦୁପଧାରୟେତ୍ । ୨୯ ।

ପରନ୍ତୁ ଯାହା ମୋହସଂଯୁକ୍ତ (ସଦସଦ୍‌ବିବେକଶୂନ୍ୟ) ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବିଷୟାକାର ସ୍ୱରୂପ, ଅନନୁଭବନଶୀଳ ଓ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟ ତାହାକୁ ତମ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ତ୍ରୟାଣାମପି ଚୈତେଷାଂ ଗୁଣାନାଂ ଯଃ ଫଲୋଦୟଃ ।
ଅଗ୍ର୍ୟୋ ମଧ୍ୟୋ ଜଘନ୍ୟଶ୍ଚ ତଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟଶେଷତଃ । ୩୦ ।

ଏହି ତିନ ଗୁଣମାନଙ୍କର ଯଥାକ୍ରମରେ ଯେଉଁ ଉତ୍ତମ, ମଧ୍ୟମ ଓ ଅଧମ ଫଳୋଦୟ ହୁଏ ତାହା ଅଶେଷରୂପେ କହୁଅଛୁଁ ।

ବେଦାଭ୍ୟାସସ୍ତପୋ ଜ୍ଞାନଂ ଶୌଚମିନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହଃ ।
ଧର୍ମକ୍ରିୟାତ୍ମଚିନ୍ତା ଚ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ଗୁଣଲକ୍ଷଣମ୍ । ୩୧ ।

ବେଦାଭ୍ୟାସ, ତପସ୍ୟା, ଜ୍ଞାନ, ଶୌଚ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ, ଧର୍ମକ୍ରିୟା ଓ ଆତ୍ମଚିନ୍ତା ଏ ସବୁ ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁଣର ଲକ୍ଷଣ ।

ଆରମ୍ଭରୁଚିତାଧୈର୍ଯ୍ୟ ମସତ୍କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଗ୍ରହଃ ।
ବିଷୟୋପସେବା ଚାଜସ୍ରଂ ରାଜସଂ ଗୁଣଲକ୍ଷଣମ୍ । ୩୨ ।

କର୍ମରେ ଆସକ୍ତି, ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅସତ୍କର୍ମାଚରଣ, ଅଜସ୍ର ବିଷୟୋପଭୋଗ—ଏସବୁ ରଜୋଗୁଣର ଲକ୍ଷଣ ।

ଲୋଭଃ ସ୍ୱପ୍ନୋଽଧୃତିଃ କ୍ରୌର୍ଯ୍ୟଂ ନାସ୍ତିକ୍ୟଂ ଭିନ୍ନବୃତ୍ତିତା ।
ଯାଚିଷ୍ଣୁତା ପ୍ରମାଦଶ୍ଚ ତାମସଂ ଗୁଣଲକ୍ଷଣମ୍ । ୩୩ ।

ଲୋଭ, ନିଦ୍ରାଳୁତା, ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ, କ୍ରୂରତା, ନାସ୍ତିକତା, ଅସଥାବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ, ମାଗିବା ସ୍ୱଭାବଶୀଳତା ଓ ପ୍ରମାଦ ଏସବୁ ତମୋଗୁଣର ଲକ୍ଷଣ ।

ତ୍ରୟାଣାମପି ଚୈତେଷାଂ ଗୁଣାନାଂ ତ୍ରିଷୁ ତିଷ୍ଠତାମ୍ ।
ଇଦଂ ସାମାସିକଂ ଜ୍ଞେୟଂ କ୍ରମଶୋ ଗୁଣଲକ୍ଷଣମ୍ । ୩୪ ।

ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟତ ବର୍ତ୍ତମାନ ତିନ କାଳରେ ବିଦ୍ୟମାନ ଏହି ସତ୍ତ୍ୱାଦି ତିନ ଗୁଣମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷଣ ସଂକ୍ଷେପରେ ଏହାହିଁ ଜାଣିବ—

ଯତ୍କର୍ମ କୃତ୍ୱା କୁର୍ବଂଶ୍ଚ କରିଷ୍ୟଂଶ୍ଚୈବ ଲଜ୍ଜତି ।
ତଜ୍ଜ୍ଞେୟଂ ବିଦୁଷା ସର୍ବଂ ତାମସଂ ଗୁଣଲକ୍ଷଣମ୍ । ୩୫ ।

ଯେ କର୍ମ କରିସାରି, କରୁଥିବା ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ କରିବାକୁ ମନରୁ ଲଜ୍ଜା ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ବିଦ୍ୱାନମାନେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତମୋଗୁଣର ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ।

ଯେନାସ୍ମିନ୍ କର୍ମଣା ଲୋକେ ଖ୍ୟାତିମିଚ୍ଛତି ପୁଷ୍କଳାମ୍ ।
ନ ଚ ଶୋଚତ୍ୟସମ୍ପତ୍ତୌ ତଦ୍ବିଜ୍ଞେୟନ୍ତୁ ରାଜସମ୍ । ୩୬ ।

ଯେଉଁ କର୍ମଦ୍ୱାରା ଇହଲୋକରେ ବହୁତର ଖ୍ୟାତିର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଏବଂ ଯାହାର ଅସମାପ୍ତିରେ ଶୋକ ହୁଏ ନାହିଁ ତାହାକୁ ରଜସ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯତ୍ସର୍ବେଣେଚ୍ଛତି ଜ୍ଞାତୁଂ ଯନ୍ନ ଲଜ୍ଜତି ଚାଚରନ୍ ।
ଯେନ ତୁଷ୍ୟତି ଚାତ୍ମାସ୍ୟ ତତ୍ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣଲକ୍ଷଣମ୍ ।୩୭।

ଯେଉଁ କର୍ମ ସର୍ବଥା ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ବେଦାର୍ଥପର୍ଯ୍ୟ, ଯାହା କରି ଲଜ୍ଜା ଉତ୍ପନ୍ନ ନ ହୁଏ ଏବଂ ଯେଉଁ କର୍ମଦ୍ୱାରା ଏହାର ଆତ୍ମାର ସନ୍ତୋଷ ଜନ୍ମେ ତାହା ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁଣର ଲକ୍ଷଣ ଅଟେ ।

ତମସୋ ଲକ୍ଷଣଂ କାମୋ ରଜସସ୍ତ୍ୱର୍ଥ ଉଚ୍ୟତେ ।
ସତ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣଂ ଧର୍ମଃ ଶ୍ରୈଷ୍ଠ୍ୟମେଷାଂ ଯଥୋତ୍ତରମ୍ ।୩୮।

ତମର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ କାମ, ରଜର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ ଅର୍ଥ ଏବଂ ସତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ ଧର୍ମ ଅଟେ, ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଥାତ୍ ତମରୁ ରଜ ଏବଂ ରଜରୁ ସତ୍ତ୍ୱ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ ।

ଯେନ ଯସ୍ତୁ ଗୁଣେନୈଷାଂ ସଂସାରାନ୍ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ ।
ତାନ୍ ସମାସେନ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ସର୍ବସ୍ୟାସ୍ୟ ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।୩୯।

ଏହି ସବୁ ଗୁଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଗୁଣରୁ ଜୀବ ଯେଉଁ ଗତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ସେ ସବୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ଯଥାକ୍ରମେ ବୋଲୁ ଅଛୁଁ ।

ଦେବତ୍ୱଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକା ଯାନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱଞ୍ଚ ରାଜସାଃ ।
ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ତ୍ୱଂ ତାମସା ନିତ୍ୟମିତ୍ୟେଷା ତ୍ରିବିଧା ଗତିଃ ।୪୦।

ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଦେବତ୍ୱ, ରାଜସିକ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ ଓ ତାମସିକ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ ଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ—ଏହିରୂପ ତିନିପ୍ରକାର ଗତି ।

ତ୍ରିବିଧା ତ୍ରିବିଧୈଷା ତୁ ବିଜ୍ଞେୟା ଗୌଣିକୀ ଗତିଃ ।
ଅଧମା ମଧ୍ୟମାଗ୍ର୍ୟା ଚ କର୍ମବିଦ୍ୟାବିଶେଷତଃ ।୪୧।

ଏହି ଯେ ସତ୍ତ୍ୱାଦି ଗୁଣତ୍ରୟର ତିନି ପ୍ରକାର ଗତି ବୋଲାଗଲା ତାହା ପୁଣି ଦେଶକାଳାଦି ଭେଦରେ ସଂସାରହେତୁଭୂତ କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ ଭେଦରେ ବିଶେଷ ରୂପେ ଉତ୍ତମ, ମଧ୍ୟମ ଓ ଅଧମ ହୁଏ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ସ୍ଥାବରାଃ କୃମିକୀଟାଶ୍ଚ ମତ୍ସ୍ୟାଃ ସର୍ପାଃ ସକଚ୍ଛପାଃ ।
ପଶବଶ୍ଚ ମୃଗାଶ୍ଚୈବ ଜଘନ୍ୟା ତାମସୀ ଗତିଃ ।୪୨।

ବୃକ୍ଷାଦି ସ୍ଥାବର, କୃମି, କୀଟ, ମତ୍ସ୍ୟ, ସର୍ପ, କଚ୍ଛପ, ପଶୁ ଓ ମୃଗ ଏ ସବୁ ତମୋଗୁଣଜନିତ ନିକୃଷ୍ଟଗତି ଅଟେ ।

ହସ୍ତିନଶ୍ଚ ତୁରଙ୍ଗାଶ୍ଚ ଶୂଦ୍ରା ମ୍ଳେଚ୍ଛାଶ୍ଚ ଗର୍ହିତାଃ ।
ସିଂହା ବ୍ୟାଘ୍ରା ବରାହାଶ୍ଚ ମଧ୍ୟମା ତାମସୀ ଗତିଃ ।୪୩।

ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ଶୂଦ୍ର, ଗର୍ହିତ ମ୍ଳେଚ୍ଛ, ସିଂହ, ବାଘ ଓ ଶୂକର ଏସବୁ ତମୋଗୁଣଜନିତ ମଧ୍ୟମଗତି ଅଟେ ।

ଚାରଣାଶ୍ଚ ସୁପର୍ଣ୍ଣାଶ୍ଚ ପୁରୁଷାଶ୍ଚୈବ ଦାମ୍ଭିକାଃ ।
ରକ୍ଷାଂସି ଚ ପିଶାଚାଶ୍ଚ ତାମସୀଷୂତ୍ତମା ଗତିଃ ।୪୪।

ଚାରଣ (ନଟାଦି), ପକ୍ଷୀ, ଦାମ୍ଭିକ ପୁରୁଷ, ରାକ୍ଷସ (ହିଂସ୍ରକ) ଓ ପିଶାଚ (ଅନାଚାରୀ) ଏସବୁ ତମୋ ଗତିମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତମ ଅଟେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଝଲ୍ଲା ମଲ୍ଲା ନଟାଶ୍ଚୈବ ପୁରୁଷାଃ ଶସ୍ତ୍ରବୃତ୍ତୟଃ ।
ଦ୍ୟୂତପାନ ପ୍ରସକ୍ତାଶ୍ଚ ଜଘନ୍ୟା ରାଜସୀ ଗତିଃ ।୪୫।

(ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟୋକ୍ତ) ଝଲ୍ଲ, ମଲ୍ଲ, ନଟ ତଥା ଶସ୍ତ୍ରଜୀବୀ, ଦ୍ୟୂତାସକ୍ତ ଓ ମଦ୍ୟ-ପାନାସକ୍ତ ଲୋକମାନେ ରଜୋଗୁଣର ନିକୃଷ୍ଟଗତି ଅଟନ୍ତି ।

ରାଜାନଃ କ୍ଷତ୍ରିୟାଶ୍ଚୈବ ରାଜ୍ଞାଂଚୈବ ପୁରୋହିତାଃ ।
ବାଦଯୁଦ୍ଧପ୍ରଧାନାଶ୍ଚ ମଧ୍ୟମା ରାଜସୀ ଗତିଃ ।୪୬। *

ରାଜା, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ରାଜପୁରୋହିତ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥ କଳହ ପ୍ରିୟ ଓକିଲ ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମଧ୍ୟମ ରାଜସୀ ଗତିବିଶିଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ।

ଗନ୍ଧର୍ବା ଗୁହ୍ୟକା ଯକ୍ଷା ବିବୁଧାନୁଚରାଶ୍ଚ ଯେ ।
ତଥୈବାପ୍ସରସଃ ସର୍ବା ରାଜସୀଷୂତ୍ତମା ଗତିଃ ।୪୭।

ଗନ୍ଧର୍ବ, ଗୁହ୍ୟକ, ଯକ୍ଷ, [ସିଦ୍ଧବିଦ୍ୟାଧରାଦି] ଦେବାନୁଚର, ତଥା ସମସ୍ତ ଅପ୍ସରା ଏମାନେ ରାଜସୀ ଗତିରେ ଉତ୍ତମ ଅଟନ୍ତି ।

ତାପସା ଯତୟୋ ବିପ୍ରା ଯେ ଚ ବୈମାନିକା ଗଣାଃ ।
ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ଚ ଦୈତ୍ୟାଶ୍ଚ ପ୍ରଥମା ସାତ୍ତ୍ୱିକୀ ଗତିଃ ।୪୮।

ତପସ୍ୱୀ, ଯତି, ବିପ୍ର, ପୁଷ୍ପକବିମାନସ୍ଥ, ନକ୍ଷତ୍ର ଓ ଦୈତ୍ୟ ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱ-ଗୁଣର ନିକୃଷ୍ଟ ଗତିବିଶିଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ।

ଯଜ୍ୱାନ ଋଷୟୋ ଦେବା ଜ୍ୟୋତୀଂଷି ବତ୍ସରାଃ ।
ପିତରଶ୍ଚୈବ ସାଧ୍ୟାଶ୍ଚ ଦ୍ୱିତୀୟା ସାତ୍ତ୍ୱିକୀ ଗତିଃ ।୪୯।

ଯଜ୍ୱା, ଋଷି, ଦେବ, ବେଦାଭ୍ୟାସୀ, ଧ୍ରୁବାଦିତାରକା, କାଳଜ୍ଞ, ପିତୃଗଣ ଏବଂ ସୋମୋତ୍ପାଦନକାରୀ ସାଧ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟମସାତ୍ତ୍ୱିକ ଗତିସମ୍ପନ୍ନ ଅଟନ୍ତି ।

ବ୍ରହ୍ମା ବିଶ୍ୱସୃଜୋ ଧର୍ମୋ ମହାନବ୍ୟକ୍ତମେବ ଚ ।
ଉତ୍ତମାଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକୀମେତାଂ ଗତିମାହୁର୍ମନୀଷିଣଃ ।୫୦।

ବ୍ରହ୍ମା, ବିଶ୍ୱସୃଜନକାରୀ, ଧର୍ମ, ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଅବ୍ୟକ୍ତ [ମୂଳ ପ୍ରକୃତି] କୁ ବିଦ୍ୱାନ-ମାନେ ଉତ୍ତମ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଗତି ବୋଲନ୍ତି ।

ଏଷ ସର୍ବଃ ସମୁଦ୍ଦିଷ୍ଟସ୍ତ୍ରିପ୍ରକାରସ୍ୟ କର୍ମଣଃ ।
ତ୍ରିବିଧସ୍ତ୍ରିବିଧଃ କୃତ୍ସ୍ନଃ ସଂସାରଃ ସାର୍ବଭୌତିକଃ ।୫୧।

କାୟମନୋବାକ୍ୟର ସାଧନାଭେଦରେ ତିନିପ୍ରକାର କର୍ମର ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ଗୁଣଭେଦରେ ତ୍ରିବିଧ ଗତି ଏବଂ ତହିଁର ପୁଣି ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ ଅଧମ ଭେଦରେ ସାର୍ବଭୌତିକ ସମଗ୍ର ଗତିବିଶେଷ ସଂକ୍ଷେପାକାରରେ ବୋଲାଗଲା ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ପ୍ରସଙ୍ଗେନ ଧର୍ମସ୍ୟାସେବନେନ ଚ ।
ପାପାନ୍ ଯାନ୍ତି ସଂସାରାନବିଦ୍ୱାଂସୋ ନରାଧମାଃ ।୫୨।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିଷୟରେ ପ୍ରସକ୍ତ ହୋଇ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ନ କରି ଅଜ୍ଞାନ ନରାଧମମାନେ ପାପଗତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଯାଂ ଯାଂ ଯୋନିନ୍ତୁ ଜୀବୋଽୟଂ ଯେନ ଯେନେହ କର୍ମଣା ।
କ୍ରମଶୋ ଯାତି ଲୋକେଽସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ସର୍ବଂ ନିବୋଧତ ।୫୩।

---

* କୌଣସି କୌଣସି ପାଠରେ 'ରାଜ୍ଞଶ୍ଚୈବ' ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ଜୀବ ଇହ ଲୋକରେ କର୍ମଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଯୋନି (ଜନ୍ମାନ୍ତର) କ୍ରମଶଃ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ସେହିସବୁ ଶୁଣ ।

ବହୂନ୍ ବର୍ଷଗଣାନ୍ ଘୋରାନ୍ନରକାନ୍ ପ୍ରାପ୍ୟ ତତ୍କ୍ଷୟାତ୍ ।
ସଂସାରାନ୍ ପ୍ରତିପଦ୍ୟନ୍ତେ ମହାପାତକିନସ୍ତ୍ୱିମାନ୍ । ୫୪ । *

ମହାପାତକୀ ଲୋକମାନେ ବହୁବର୍ଷ ଘୋରନରକସମୂହ ପାଇ ତହିଁର କ୍ଷୟରେ ସଂସାରରେ ଏହି ଜନ୍ମ ଧାରଣ କରନ୍ତି ଯଥା—

ଶ୍ୱସୂକରଖରୋଷ୍ଟ୍ରାଣାଂ ଗୋଽଜାବିମୃଗପକ୍ଷିଣାମ୍ ।
ଚଣ୍ଡାଳପୁକ୍କସାନାଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମହା ଯୋନିମୃଚ୍ଛତି । ୫୫ ।

କୁକ୍କୁର, ଶୂକର, ଗର୍ଦ୍ଦଭ, ଉଷ୍ଟ୍ର, ଗୋ, ଅଜ, ମେଷ, ମୃଗ, ପକ୍ଷୀ, ଚଣ୍ଡାଳ ଓ ପୁକ୍କସ ଯୋନି ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାକାରୀମାନେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

କୃମିକୀଟପତଙ୍ଗାନାଂ ବିଡ୍‌ଭୁଜଞ୍ଚୈବ ପକ୍ଷିଣାମ୍ ।
ହିଂସ୍ରାଣାଞ୍ଚୈବ ସତ୍ତ୍ୱାନାଂ ସୁରାପୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରଜେତ୍ । ୫୬ ।

ସୁରାପାନକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୃମି, କୀଟ, ପତଙ୍ଗ, ବିଷ୍ଠାଭୋଜୀ ପକ୍ଷୀ ଏବଂ ହିଂସାକାରୀ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଲୂତାହି ସରଟାନାଞ୍ଚ ତିରଶ୍ଚାଞ୍ଚାମ୍ବୁଚାରିଣାମ୍ ।
ହିଂସ୍ରାଣାଞ୍ଚ ପିଶାଚାନାଂ ସ୍ତେନୋ ବିପ୍ରଃ ସହସ୍ରଶଃ । ୫୭ ।

ଚୋର ବ୍ରାହ୍ମଣ ସହସ୍ର ଥର ମାକଡ଼ସା, ସାପ, ଏଣ୍ଡୁଅ, ଜଳଚର କୁମ୍ଭୀରାଦି ଓ ହିଂସ୍ର ପିଶାଚ ଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ତୃଣଗୁଳ୍ମଲତାନାଞ୍ଚ କ୍ରବ୍ୟାଦାଂ ଦଂଷ୍ଟ୍ରିଣାମପି ।
• କ୍ରୂରକର୍ମକୃତାଞ୍ଚୈବ ଶତଶୋ ଗୁରୁତଳ୍ପଗଃ । ୫୮ ।

ଗୁରୁପତ୍ନୀଗାମୀ ଶତଥର ତୃଣ, ଗୁଳ୍ମ, ଲତା, କଞ୍ଚାମାଂସଭୋଜୀ ଜନ୍ତୁ, ବାଘୁର ସିଂହାଦି ଓ କ୍ରୂରକର୍ମା ବ୍ୟାଘ୍ରାଦି ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ ।

ହିଂସ୍ରା ଭବନ୍ତି କ୍ରବ୍ୟାଦାଃ କୃମୟୋଽଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷିଣଃ ।
ପରସ୍ପରାଦିନସ୍ତେନାଃ ପ୍ରେତ୍ୟାନ୍ତ୍ୟସ୍ତ୍ରୀନିଷେବିଣଃ । ୫୯ ।

ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାଣୀ ବଧଶୀଳ ସେମାନେ ମାର୍ଜାରାଦି କଞ୍ଚାମାଂସଭୋଜୀ, ଅଭକ୍ଷ୍ୟ-ଭୋଜୀମାନେ କୃମି, ଚୋରମାନେ ପରସ୍ପରର ମାଂସଭୋଜୀ ଜୀବ ଓ ଅନ୍ତ୍ୟଜା ସ୍ତ୍ରୀଗାମୀ ଲୋକମାନେ ପ୍ରେତ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏହି ଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ସଂଯୋଗଂ ପତିତୈର୍ଗତ୍ୱା ପରସ୍ୟୈବ ଚ ଯୋଷିତଂ ।
ଅପହୃତ୍ୟ ଚ ବିପ୍ରସ୍ୱଂ ଭବତି ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସଃ । ୬୦ ।

ପତିତ ସଙ୍ଗେ ସଂସର୍ଗ କଲେ, ପରସ୍ତ୍ରୀଗମନ କଲେ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଧନ ହରଣ କଲେ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସ ଯୋନି ହୁଏ ।

ମଣିମୁକ୍ତାପ୍ରବାଳାନି ହୃତ୍ୱା ଲୋଭେନ ମାନବଃ ।
ବିବିଧାନି ଚ ରତ୍ନାନି ଜାୟତେ ହେମକର୍ତ୍ତୃଷୁ । ୬୧ ।

ମଣି, ମୁକ୍ତା, ପ୍ରବାଳ ଓ ନାନାପ୍ରକାର ରତ୍ନ ଲୋଭରେ ଚୋରି କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ହେମକାର ପକ୍ଷୀଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ । (କେହି କେହି ହେମକାର ଅର୍ଥରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର ବଣିଆ ବୋଲନ୍ତି) ।

---

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧାନ୍ୟଂ ହୃତ୍ୱା ଭବତ୍ୟାଖୁଃ କାଂସ୍ୟଂ ହଂସୋ ଜଳଂ ପ୍ଲବଃ ।
ମଧୁ ଦଂଶଃ ପୟଃ କାକୋ ରସଂ ଶ୍ୱା ନକୁଲୋ ଘୃତମ୍ । ୬୨ ।

ଧାନ ଚୋରିକଲେ ମୂଷିକ, କଂସା ଚୋରିକଲେ ହଂସ, ଜଳ ଚୋରିକଲେ ପ୍ଲବ (ଜଳଚର ପକ୍ଷୀ), ମହୁ ଚୋରିକଲେ ଡାଁଶ, ଦୁଧ ଚୋରିକଲେ କାଉ, ରସ ଚୋରିକଲେ କୁକୁର ଓ ଘିଅ ଚୋରିକଲେ ନେଉଳ ଯୋନି ହୁଏ ।

ମାଂସଂ ଗୃଧ୍ରୋ ବପାଂ ମଦ୍‌ଗୁସ୍ତୈଳଂ ତୈଳପକଃ ଖଗଃ ।
ଚୀରୀବାକସ୍ତୁ ଲବଣଂ ବଲାକା ଶକୁନିର୍ଦଧି । ୬୩ ।

ମାଂସ ଚୋରିକଲେ ଗୃଧ୍ର, ଚର୍ବି ଚୋରିକଲେ ପାଣିକୁଆ, ତେଲ ଚୋରିକଲେ ଅସର୍ପା, ଲୁଣ ଚୋରିକଲେ ଉଚ୍ଚରବକାରୀ ଚୀରୀବାକ୍ କୀଟ ଏବଂ ଦହି ଚୋରିକଲେ ବଲାକା (ବଗୁଲିଆ) ପକ୍ଷୀ ଯୋନି ହୁଏ ।

କୌଶେୟଂ ତିତ୍ତିରିର୍ହୃତ୍ୱା କ୍ଷୌମଂ ହୃତ୍ୱା ତୁ ଦର୍ଦ୍ଦୁରଃ ।
କାର୍ପାସତାନ୍ତବଂ କ୍ରୌଞ୍ଚୋ ଗୋଧା ଗାଂ ବାଗ୍‌ଗୁଦୋ ଗୁଡ଼ମ୍ । ୬୪ ।

କୌଶେୟ ବସ୍ତ୍ର ଚୋରିକଲେ ତିତ୍ତିରପକ୍ଷୀ, କ୍ଷୌମବସ୍ତ୍ର ଚୋରିକଲେ ଭେକ, କାର୍ପାସବସ୍ତ୍ର ଚୋରିକଲେ ସାରସ, ଗାଈ ଚୋରିକଲେ ଗୋଧିସାପ ଏବଂ ଗୁଡ଼ ଚୋରିଲେ ବାଦୁଡ଼ଯୋନି ହୁଏ ।

ଛୁଚ୍ଛୁନ୍ଦରିଃ ଶୁଭାନ୍ ଗନ୍ଧାନ୍ ପତ୍ରଶାକନ୍ତୁ ବର୍ହିଣଃ ।
ଶ୍ୱାବିତ୍ କୃତାନ୍ନଂ ବିବିଧମକୃତାନ୍ନନ୍ତୁ ଶଲ୍ୟକଃ । ୬୫ ।

ଉତ୍ତମ ସୁଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ ଚୋରିକଲେ ଛୁଚୁନ୍ଦରା, ଶାକପତ୍ର ଚୋରିକଲେ ମୟୂର, ନାନାପ୍ରକାର (ମୋଦକାଦି) ପକ୍ୱାନ୍ନ ଚୋରିକଲେ ଶଜାରୁ ବା ଶୃଗାଳ ଏବଂ (ବ୍ରୀହିଯବାଦି) ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଚୋରିକଲେ ଶଲ୍ୟକ [ଝିଙ୍କ] ହୁଏ ।

ବକୋ ଭବତି ହୃତ୍ୱାଗ୍ନିଂ ଗୃହକାରୀ ହ୍ୟୁପସ୍କରମ୍ ।
ରକ୍ତାନି ହୃତ୍ୱା ବାସାଂସି ଜାୟତେ ଜୀବଜୀବକଃ । ୬୬ ।

ଅଗ୍ନି ଚୋରିଲେ ବକ, ଉପସ୍କର ଗୃହୋପଯୋଗୀ ସୂର୍ପ ମୁଷଳାଦି [ଉପକରଣ] ଚୋରିଲେ ଗୃହକାରୀ [କୁମ୍ଭକାର] କୀଟ ଏବଂ ରକ୍ତବସ୍ତ୍ର ଚୋରିକଲେ ଚକୋର ପକ୍ଷୀ ହୁଏ ।

ବୃକୋ ମୃଗେଭଂ ବ୍ୟାଘ୍ରୋଽଶ୍ୱଂ ଫଳମୂଳନ୍ତୁ ମର୍କଟଃ ।
ସ୍ତ୍ରୀମୃକ୍ଷଃ ସ୍ତୋକକୋ ବାରି ଯାନାନ୍ୟୁଷ୍ଟ୍ରଃ ପଶୂନଜଃ । ୬୭ ।

ମୃଗ ଓ ହସ୍ତୀ ଚୋରିକଲେ ବୃକ [ହେଟା], ଘୋଡ଼ା ଚୋରିକଲେ ବାଘ, ଫଳମୂଳ ଚୋରିକଲେ ମାଙ୍କଡ଼, ସ୍ତ୍ରୀ ଚୋରିକଲେ ଭାଲୁ, ପାନୀୟ ଜଳ ଚୋରିକଲେ ଚାତକ ପକ୍ଷୀ, ଯାନ ଚୋରିକଲେ ଉଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ପଶୁ ଚୋରିକଲେ ଛେଳି ହୁଏ ।

ଯଦ୍ୱା ତଦ୍ୱା ପରଦ୍ରବ୍ୟମପହୃତ୍ୟ ବଳାନ୍ନରଃ ।
ଅବଶ୍ୟଂ ଯାତି ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ତ୍ୱଂ ଜଗଧ୍ୱା ଚୈବାହୁତଂ ହବିଃ । ୬୮ ।

ମନୁଷ୍ୟ ବଳପୂର୍ବକ ଯେ କୌଣସି ପରଦ୍ରବ୍ୟ ଚୋରିକଲେ ଏବଂ ହୋମ କରାଯାଇ ନ ଥିବା ହବି ଭୋଜନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ ଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ସ୍ତ୍ରିୟୋଽପ୍ୟେତେନ କଲ୍ପେନ ହୃତ୍ୱା ଦୋଷମବାପ୍ନୁୟୁଃ ।
ଏତେଷାମେବ ଜନ୍ତୂନାଂ ଭାର୍ଯ୍ୟାତ୍ୱମୁପୟାନ୍ତି ତାଃ । ୬୯ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ପ୍ରକାର ସ୍ତେୟଦୋଷରେ ସ୍ଥୀ ଲିପ୍ତ ହେଲେ ଏହି ସବୁ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ଲାଭ କରେ ।

ସ୍ୱେଭ୍ୟଃ ସ୍ୱେଭ୍ୟସ୍ତୁ କର୍ମଭ୍ୟଶ୍ଚ୍ୟୁତା ବର୍ଣ୍ଣା ହ୍ୟନାପଦି ।
ପାପାନ୍ ସଂସୃତ୍ୟ ସଂସାରାନ୍ ପ୍ରେଷ୍ୟତାଂ ଯାନ୍ତି ଶତ୍ରୁଷୁ । ୭୦ ।

ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକେ ଅନାପଦ କାଳରେ ଆପଣା ଆପଣା କର୍ମରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲେ ବକ୍ଷ୍ୟମାଣ ପାପଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତହୋଇ ଜନ୍ମାନ୍ତରରେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଦାସତ୍ୱ ଲାଭକରେ ।

ବାନ୍ତାଶ୍ୟୁଲ୍କାମୁଖଃ ପ୍ରେତୋ ବିପ୍ରୋ ଧର୍ମାତ୍ସ୍ୱକାଚ୍ଚ୍ୟୁତଃ ।
ଅମେଧ୍ୟକୁଣପାଶୀ ଚ କ୍ଷତ୍ରିୟଃ କଟପୂତନଃ । ୭୧ ।

ସ୍ୱଧର୍ମଚ୍ୟୁତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମରିଗଲେ ବମନଦ୍ରବ୍ୟଭୋଜୀ ଉଲ୍କାମୁଖ (ଶୃଗାଳ ବିଶେଷ ବା କୋକଶିଆଳୀ) ଓ ସ୍ୱଧର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ କ୍ଷତ୍ରିୟ ପୁରୀଷ ଓ ଶବଭୋଜୀ କଟପୂତନ ଜନ୍ମପାଏ ।

ମୈତ୍ରାକ୍ଷଜ୍ୟୋତିକଃ ପ୍ରେତୋ ବୈଶ୍ୟୋ ଭବତି ପୂୟଭୁକ୍ ।
ଚୈଳାଶକଶ୍ଚ ଭବତି ଶୂଦ୍ରୋ ଧର୍ମାତ୍ସ୍ୱକାଚ୍ଚ୍ୟୁତଃ । ୭୨ ।

ସ୍ୱକର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ ବୈଶ୍ୟ ମରିଗଲେ ପୂୟଭୋଜୀ ମୈତ୍ରାକ୍ଷଜ୍ୟୋତି ଏବଂ ସ୍ୱକର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ ଶୂଦ୍ର ଚୈଳାଶକ କୀଟରୂପେ ଜନ୍ମହୁଏ ।

ଯଥା ଯଥା ନିଷେବନ୍ତେ ବିଷୟାନ ବିଷୟାତ୍ମକାଃ ।
ତଥା ତଥା କୁଶଳତା ତେଷାଂ ତେଷୂପଜାୟତେ । ୭୩ ।

ବିଷୟାସକ୍ତ ଲୋକମାନେ ଯେ ଯେପରି ଭାବରେ ବିଷୟରେ ଲିପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ସେ ସେହିପରି ଭାବରେ କୁଶଳତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ତେଽଭ୍ୟାସାତ୍କର୍ମଣାଂ ତେଷାଂ ପାପାନାମଲ୍ପବୁଦ୍ଧୟଃ ।
ସଂପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି ଦୁଃଖାନି ତାସୁ ତାସ୍ୱିହ ଯୋନିଷୁ । ୭୪ ।

ସେହି ନିର୍ବୋଧମାନେ ଅଭ୍ୟାସବଶରୁ ଇହ ସଂସାରରେ ସେହି ପାପକର୍ମମାନଙ୍କର ଫଳସ୍ୱରୂପ ସେହି ସେହି ନିକୃଷ୍ଟ ଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରନ୍ତି ।

ତାମିସ୍ରାଦିଷୁ ଚୋଗ୍ରେଷୁ ନରକେଷୁ ବିବର୍ତ୍ତନମ୍ ।
ଅସିପତ୍ରବନାଦୀନି ବନ୍ଧନଚ୍ଛେଦନାନି ଚ । ୭୫ ।

ମଧ୍ୟ ତାମିସ୍ରାଦି ଘୋର ନରକ ଏବଂ ଅସିପତ୍ର ବନାଦି ଓ ବନ୍ଧନ ଛେଦନ ରୂପ ନରକ ଭୋଗ କରନ୍ତି ।

ବିବିଧାଶ୍ଚୈବ ସଂପୀଡାଃ କାକୋଲୂକୈଶ୍ଚ ଭକ୍ଷଣମ୍ ।
କରମ୍ଭବାଲୁକାତାପାନ୍ କୁମ୍ଭୀପାକାଂଶ୍ଚ ଦାରୁଣାନ୍ । ୭୬ ।

ଏବଂ ନାନାପ୍ରକାର କଷ୍ଟଜନକ ପୀଡ଼ା, କାକ ଓ ପେଚକ ଦ୍ୱାରା ଭକ୍ଷଣ, ଉତ୍ତପ୍ତକରମ୍ଭ ଓ ବାଲି ଏବଂ ଦାରୁଣ କୁମ୍ଭୀପାକ (ତପ୍ତ ତୈଳରେ ପୁନଃ ପୁନଃ ବୁଡ଼ାଇବା) ଇତ୍ୟାଦି ନରକ ଭୋଗ କରନ୍ତି ।

ସମ୍ଭବାଂଶ୍ଚ ବିଯୋନିଷୁ ଦୁଃଖପ୍ରାୟାସୁ ନିତ୍ୟଶଃ ।
ଶୀତାତପାଭିଘାତାଂଶ୍ଚ ବିବିଧାନି ଭୟାନି ଚ । ୭୭ ।

ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟ ଦୁଃଖଜନକ ନିକୃଷ୍ଟ ଯୋନିରେ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଶୀତାତପର ପୀଡ଼ା ଓ ନାନାପ୍ରକାର ଭୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅସକୃଦ୍‌ଗର୍ଭବାସେଷୁ ବାସଂ ଜନ୍ମ ଚ ଦାରୁଣମ୍ ।
ବନ୍ଧନାନି ଚ କଷ୍ଟାନି ପରପ୍ରେଷ୍ୟତ୍ୱମେବ ଚ । ୭୮ ।

ବାରମ୍ବାର ଗର୍ଭସ୍ଥାନରେ ବାସ ଓ କଠିନ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଜନ୍ମପରେ ଶୃଙ୍ଖଳାଦିଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧନ ଓ ପରର ଦାସତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ବନ୍ଧୁପ୍ରିୟବିୟୋଗାଂଶ୍ଚ ସଂବାସଞ୍ଚୈବ ଦୁର୍ଜନୈଃ ।
ଦ୍ରବ୍ୟାର୍ଜନଞ୍ଚ ନାଶଞ୍ଚ ମିତ୍ରାମିତ୍ରସ୍ୟ ଚାର୍ଜନମ୍ । ୭୯ ।

ବନ୍ଧୁ ଓ ପ୍ରିୟଲୋକର ବିୟୋଗ, ଦୁର୍ଜନ ସହିତ ସହବାସ, କଷ୍ଟରେ ଧନାର୍ଜନ ଓ ତହିଁର ନାଶ, କ୍ଲେଶରେ ମିତ୍ରଲାଭ ଓ ତାହାସଙ୍ଗେ ଶତ୍ରୁତା ଏହିପରି ନାନାପ୍ରକାର ଦୁର୍ଗତି ହୁଏ ।

ଜରାଞ୍ଚୈବା ପ୍ରତୀକାରାଂ ବ୍ୟାଧିଭିଶ୍ଚୋପପୀଡ଼ନମ୍ ।
କ୍ଲେଶାଂଶ୍ଚ ବିବିଧାଂସ୍ତାଂସ୍ତାନ୍ ମୃତ୍ୟୁମେବ ଚ ଦୁର୍ଜୟମ୍ । ୮୦ ।

ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ଓ ବ୍ୟାଧିମାନଙ୍କର ପୀଡ଼ା ଏବଂ ନାନା ପ୍ରକାର କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ଦୁର୍ନିବାର ମୃତ୍ୟୁ ଭୋଗ ହୁଏ ।

ଯାଦୃଶେନ ତୁ ଭାବେନ ଯଦ୍‌ଯତ୍କର୍ମ ନିଷେବତେ ।
ତାଦୃଶେନ ଶରୀରେଣ ତତ୍ତତ୍ଫଳମୁପାଶ୍ନୁତେ । ୮୧ ।

ଯେଉଁରୂପ ସାତ୍ତ୍ୱିକ, ରାଜସିକ ଓ ତାମସିକ ଭାବରେ ମନୁଷ୍ୟ ଯେଉଁ ଯେଉଁ କର୍ମ କରେ ସେହିରୂପ ଶରୀର ପାଇ ତଦନୁରୂପ ଫଳ ଭୋଗ କରେ ।

ଏଷ ସର୍ବଃ ସମୁଦ୍ଦିଷ୍ଟଃ କର୍ମଣାଂ ବଃ ଫଳୋଦୟଃ ।
ନୈଃଶ୍ରେୟସକରଂ କର୍ମ ବିପ୍ରସ୍ୟେଦଂ ନିବୋଧତ । ୮୨ ।

ଏହି ସବୁ କର୍ମର ଫଳୋଦୟ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲୁଁ, ଏବେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ମୋକ୍ଷ-ଜନକ କର୍ମ ଶୁଣ ।

ବେଦାଭ୍ୟାସସ୍ତପୋ ଜ୍ଞାନମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଞ୍ଚ ସଂଯମଃ ।
ଅହିଂସା ଗୁରୁସେବା ଚ ନିଃଶ୍ରେୟସକରଂ ପରମ୍ । ୮୩ ।

ବେଦାଭ୍ୟାସ, ତପସ୍ୟା, ଜ୍ଞାନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ, ଅହିଂସା ଓ ଗୁରୁସେବା ଏହି କର୍ମମାନ ପରମ ମୋକ୍ଷ ସାଧନ ।

ସର୍ବେଷାମପି ଚୈତେଷାଂ ଶୁଭାନାମିହ କର୍ମଣାମ୍ ।
କିଞ୍ଚିଚ୍ଛ୍ରେୟସ୍କରତରଂ କର୍ମୋକ୍ତଂ ପୁରୁଷଂ ପ୍ରତି । ୮୪ ।

ଇହଲୋକରେ ଏହି ସବୁ କର୍ମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଉକ୍ତ ପୁରୁଷ ପ୍ରତି କେଉଁ କର୍ମ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକ ଶ୍ରେୟସ୍କର ?

ସର୍ବେଷାମପି ଚୈତେଷାମାତ୍ମଜ୍ଞାନଂ ପରଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ତଦ୍ଧ୍ୟଗ୍ର୍ୟଂ ସର୍ବବିଦ୍ୟାନାଂ ପ୍ରାପ୍ୟତେ ହ୍ୟମୃତଂ ତତଃ । ୮୫ ।

ଏସବୁ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି, ତାହା ସକଳବିଦ୍ୟାମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ, କାରଣ ତହିଁରୁ ଅମୃତ (ମୁକ୍ତି) ମିଳେ ।

ଷଣାମେଷାନ୍ତୁ ସର୍ବେଷାଂ କର୍ମଣାଂ ପ୍ରେତ୍ୟଚେହ ଚ ।
ଶ୍ରେୟସ୍କରତରଂ ଜ୍ଞେୟଂ ସର୍ବଦା କର୍ମ ବୈଦିକମ୍ । ୮୬ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉପରୋକ୍ତ ସମସ୍ତ ଛଅ କର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ବୈଦିକ କର୍ମକୁ ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳର ଅଧିକତର ଶ୍ରେୟସ୍କର ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ବୈଦିକେ କର୍ମଯୋଗେ ତୁ ସର୍ବାଣ୍ୟେତାନ୍ୟଶେଷତଃ ।
ଅନ୍ତର୍ଭବନ୍ତି କ୍ରମଶସ୍ତସ୍ମିଂସ୍ତସ୍ମିନ୍ କ୍ରିୟାବିଧୌ । ୮୭ ।

ପରନ୍ତୁ ବୈଦିକ (ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଉପାସନାଦି) କର୍ମଯୋଗରେ ଏ ସବୁ କ୍ରିୟାବିଧି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥାଇ କ୍ରମଶଃ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଯାଏ ।

ସୁଖାଭ୍ୟୁଦୟିକଞ୍ଚୈବ ନୈଃଶ୍ରେୟସିକମେବ ଚ ।
ପ୍ରବୃତ୍ତଞ୍ଚ ନିବୃତ୍ତଞ୍ଚ ଦ୍ୱିବିଧଂ କର୍ମ ବୈଦିକମ୍ । ୮୮ ।

ସାଂସାରିକ ସୁଖଭୋଗ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ ମୋକ୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ନିବୃତ୍ତି ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରକାର ବୈଦିକ କର୍ମ ଅଛି ।

ଇହ ଚାମୁତ୍ର ବା କାମ୍ୟଂ ପ୍ରବୃତ୍ତଂ କର୍ମ କୀର୍ତ୍ତ୍ୟତେ ।
ନିଷ୍କାମଂ ଜ୍ଞାନପୂର୍ବନ୍ତୁ ନିବୃତ୍ତମୁପଦିଶ୍ୟତେ । ୮୯ । *

ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକର ସୁଖଭୋଗ କାମନାରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ ତାହାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏବଂ ନିଷ୍କାମଭାବରେ ଜ୍ଞାନପୂର୍ବକ କୃତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିବୃତ୍ତି ବୋଲି ।

ପ୍ରବୃତ୍ତଂ କର୍ମ ସଂସେବ୍ୟ ଦେବାନାମେତି ସାମ୍ୟତାମ୍ ।
ନିବୃତ୍ତଂ ସେବମାନସ୍ତୁ ଭୂତାନ୍ୟତ୍ୟେତି ପଞ୍ଚ ବୈ । ୯୦ ।

ପ୍ରବୃତ୍ତିକର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରେ ଦେବସମାନ ଗତି ଲାଭ ହୁଏ ମାତ୍ର ନିବୃତ୍ତିକର୍ମ କରିବା-ଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଚଭୂତ ଅତିକ୍ରମ କରାଯାଏ (ଅର୍ଥାତ୍ ମୋକ୍ଷ ଲାଭ ହୁଏ) ।

ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଚାତ୍ମାନଂ ସର୍ବଭୂତାନି ଚାତ୍ମନି ।
ସମଂ ପଶ୍ୟନ୍ନାତ୍ମଯାଜୀ ସ୍ୱାରାଜ୍ୟମଧିଗଚ୍ଛତି । ୯୧ ।

ସର୍ବଭୂତରେ ଆତ୍ମାକୁ ଏବଂ ଆତ୍ମାରେ ସର୍ବଭୂତକୁ ସମଭାବେ ଦେଖି ଆତ୍ମଯାଜୀ (ଆତ୍ମଯଜ୍ଞକାରୀ) ସ୍ୱାରାଜ୍ୟ (ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱ ବା ମୋକ୍ଷ) ଲାଭ କରେ ।

ଯଥୋକ୍ତାନ୍ୟପି କର୍ମାଣି ପରିହାୟ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନେ ଶମେ ଚ ସ୍ୟାଦ୍‌ବେଦାଭ୍ୟାସେ ଚ ଯତ୍ନବାନ୍ । ୯୨ ।

ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କର୍ମମାନ ଛାଡ଼ି ସୁଦ୍ଧା ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ ଓ ବେଦାଭ୍ୟାସରେ ଯତ୍ନବାନ ହେବ ।

ଏତଦ୍ଧି ଜନ୍ମସାଫଲ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ବିଶେଷତଃ ।
ପ୍ରାପ୍ୟୈତତ୍କୃତକୃତ୍ୟୋ ହି ଦ୍ୱିଜୋ ଭବତି ନାନ୍ୟଥା । ୯୩ ।

ଏହାହିଁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ବିଶେଷରୂପେ ଜନ୍ମସଫଳକାରୀ, କାରଣ ଏହା ପାଇଁ ଦ୍ୱିଜ କୃତାର୍ଥ ହୁଏ, ଅନ୍ୟଥା କୃତକୃତ୍ୟ ନାହିଁ ।

---

* ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ଏଥିପରେ ଅଧିକା ମିଳେ —

ଅକାମୋପହତଂ ନିତ୍ୟଂ ନିବୃତ୍ତଞ୍ଚ ବିଧୀୟତେ ।
କାମତସ୍ତୁ କୃତଂ କର୍ମ ପ୍ରବୃତ୍ତମୁପଦିଶ୍ୟତେ ॥

କାମନାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ ତାହା ନିବୃତ୍ତି ଏବଂ କାମନାଯୁକ୍ତ କର୍ମ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିତୃଦେବମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ବେଦଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ସନାତନମ୍ ।
ଅଶକ୍ୟଞ୍ଚାପ୍ରମେୟଞ୍ଚ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରମିତି ସ୍ଥିତିଃ । ୯୪ ।

ବେଦ ପିତୃ, ଦେବ ଓ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ଏବଂ ସନାତନ ଅଟେ ତଥା ବେଦଶାସ୍ତ୍ର ଅପୌରୁଷେୟ ଓ ଅପ୍ରମେୟ, ଏହା ସ୍ଥିର ।

ଯା ବେଦବାହ୍ୟା ସ୍ମୃତୟୋ ଯାଶ୍ଚ କାଶ୍ଚ କୁଦୃଷ୍ଟୟଃ ।
ସର୍ବାସ୍ତା ନିଷ୍ଫଳା ପ୍ରେତ୍ୟ ତମୋନିଷ୍ଠା ହି ତାଃ ସ୍ମୃତାଃ । ୯୫ ।

ଯେଉଁ ସ୍ମୃତିମାନ ବେଦବହିର୍ଭୂତ ଓ ଯେଉଁ ସବୁ କୁଦୃଷ୍ଟାନ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ସମସ୍ତ ଅନ୍ତତଃ ନିଷ୍ଫଳ କାରଣ ସେ ସବୁ ମୃତ ତମଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ।

ଉତ୍ପଦ୍ୟନ୍ତେ ଚ୍ୟବନ୍ତେ ଚ ଯାନ୍ୟତୋଽନ୍ୟାନି କାନିଚିତ୍ ।
ତାନ୍ୟର୍ବାକ୍କାଳିକତୟା ନିଷ୍ଫଳାନ୍ୟନୃତାନି ଚ । ୯୬ ।

ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ବେଦମୂଳକ ନୁହେଁ ଓ ପୁରୁଷକଳ୍ପିତ ସେ ସବୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଓ ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ସେ ସବୁ ଆଧୁନିକ ହେବାରୁ ନିଷ୍ଫଳ ଓ ଅସତ୍ୟ ।

ଚାତୁର୍ବର୍ଣ୍ୟଂ ତ୍ରୟୋ ଲୋକାଶ୍ଚତ୍ୱାରଶ୍ଚାଶ୍ରମାଃ ପୃଥକ୍ ।
ଭୂତଂ ଭବ୍ୟଂ ଭବିଷ୍ୟଞ୍ଚ ସର୍ବଂ ବେଦାତ୍ପ୍ରସିଧ୍ୟତି । ୯୭ ।

ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ, ତିନିଲୋକ, ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଚାରି ଆଶ୍ରମ ଏବଂ ଅତୀତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ କାଳ ଏ ସମସ୍ତ ବେଦରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ଶବ୍ଦଃ ସ୍ପର୍ଶଶ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ରସୋ ଗନ୍ଧଶ୍ଚ ପଞ୍ଚମଃ ।
ବେଦାଦେବ ପ୍ରସୂୟନ୍ତେ ପ୍ରସୂତିର୍ଗୁଣକର୍ମତଃ । ୯୮ ।

ଶବ୍ଦ, ସ୍ପର୍ଶ, ରୂପ, ରସ ଓ ଗନ୍ଧ ଏ ପାଞ୍ଚ ବେଦରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଅଛି— ଗୁଣକର୍ମାନୁସାରେ ବେଦରୁ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରସୂତି (ଅର୍ଥାତ୍ ଯଜ୍ଞ ବେଦରୁ ଆରମ୍ଭ ହେବାହେତୁ ନିଜ ନିଜ ଉପାଦାନରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଶବ୍ଦ ଧର୍ମମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ବେଦରୁହିଁ ହୋଇଅଛି ।

ବିଭର୍ତ୍ତି ସର୍ବଭୂତାନି ବେଦଶାସ୍ତ୍ରଂ ସନାତନମ୍ ।
ତସ୍ମାଦେତତ୍ପରଂ ମନ୍ୟେ ଯଜ୍ଜନ୍ତୋରସ୍ୟ ସାଧନମ୍ । ୯୯ ।

ସନାତନ ବେଦଶାସ୍ତ୍ର ସର୍ବଭୂତଙ୍କୁ ଧାରଣ କରିଅଛି, ସେହି ହେତୁରୁ ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଏହାକୁ ମନୁଷ୍ୟର ପୁରୁଷାର୍ଥସାଧନ ପରମୋପାୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି ।

ସୈନାପତ୍ୟଞ୍ଚ ରାଜ୍ୟଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡନେତୃତ୍ୱମେବ ଚ ।
ସର୍ବଲୋକାଧିପତ୍ୟଞ୍ଚ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରବିଦର୍ହତି । ୧୦୦ ।

ବେଦଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞହିଁ ସୈନାପତ୍ୟ, ରାଜ୍ୟ, ଦଣ୍ଡନେତାପଣ, ଏବଂ ସର୍ବଲୋକାଧିପତ୍ୟ ପାଇବାର ଉପଯୁକ୍ତ ।

ଯଥା ଜାତବଳୋ ବହ୍ନିର୍ଦହତ୍ୟାର୍ଦ୍ରାନପି ଦ୍ରୁମାନ୍ ।
ତଥା ଦହତି ବେଦଜ୍ଞଃ କର୍ମଜଂ ଦୋଷମାତ୍ମନଃ । ୧୦୧ । *

---

* କେତୋଟି ପୁସ୍ତକର ଏଥିପରେ ମିଳେ—

ନ ବେଦବଳମାଶ୍ରିତ୍ୟ ପାପକର୍ମରୁଚିର୍ଭବେତ୍ ।
ଅଜ୍ଞାନାଚ୍ଚ ପ୍ରମାଦାଚ୍ଚ ଦହତେ କର୍ମ ନେତରତ୍ ।

କେବଳ ବେଦବଳର ଆଶ୍ରୟରେ ପାପକର୍ମରେ ରୁଚି ହେବ ନାହିଁ ଏଣୁ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, କାରଣ ଅଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରମାଦରୁ ଯେଉଁ ପାପ ହୋଇ ଯାଏ ତାହାର ଖଣ୍ଡନ ଉକ୍ତ କର୍ମରୁ ହୁଏ—ଅନ୍ୟରୂପେ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରବଳ ଅଗ୍ନି ଯେପରି ଆର୍ଦ୍ର ବୃକ୍ଷସବୁ ପୋଡ଼ି ପକାଏ ବେଦଜ୍ଞ ସେହିପରି ଆପଣାର କର୍ମଜନିତ ଦୋଷ ପୋଡ଼ି ପକାଏ ।

ବେଦଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞୋ ଯତ୍ର ତତ୍ରାଶ୍ରମେ ବସନ୍ ।
ଇହୈବ ଲୋକେ ତିଷ୍ଠନ୍ ସ ବ୍ରହ୍ମଭୂୟାୟ କଳ୍ପତେ । ୧୦୨ ।

ବେଦଶାସ୍ତ୍ରର ଅର୍ଥ ଓ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣିବା ଲୋକ ଯେ କୌଣସି ଆଶ୍ରମରେ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ଇହଲୋକରେ ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱ ବା ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଅଜ୍ଞେଭ୍ୟୋ ଗ୍ରନ୍ଥିନଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଗ୍ରନ୍ଥିଭ୍ୟୋ ଧାରିଣୋ ବରାଃ ।
ଧାରିଭ୍ୟୋ ଜ୍ଞାନିନଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଜ୍ଞାନିଭ୍ୟୋ ବ୍ୟବସାୟିନଃ । ୧୦୩ ।

ଅପାଠଥିଠାରୁ ଗ୍ରନ୍ଥପାଠୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଗ୍ରନ୍ଥପାଠୀଠାରୁ ଗ୍ରନ୍ଥୋକ୍ତ ବିଷୟ ଧାରଣା କରିଥିବା ଲୋକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଧାରଣାକାରୀଠାରୁ ଜ୍ଞାନ ଲଭିଥିବା ଲୋକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ଜ୍ଞାନୀଠାରୁ ଅନୁଷ୍ଠାନକାରୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ତପୋ ବିଦ୍ୟା ଚ ବିପ୍ରସ୍ୟ ନିଃଶ୍ରେୟସକରଂ ପରମ୍ ।
ତପସା କଳ୍ମଷଂ ହନ୍ତି ବିଦ୍ୟୟାଽମୃତମଶ୍ନୁତେ । ୧୦୪ ।

ତପସ୍ୟା (ସ୍ୱଧର୍ମବୃତ୍ତିଲ୍ୱ) ଓ ବିଦ୍ୟା [ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ] ବ୍ରାହ୍ମଣର ପରମ କଲ୍ୟାଣକର ଅଟେ, ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ପାପ ଦୂରୀଭୂତ ହୁଏ ଏବଂ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ମୋକ୍ଷ ମିଳେ ।

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଞ୍ଚାନୁମାନଞ୍ଚ ଶାସ୍ତ୍ରଞ୍ଚ ବିବିଧାଗମମ୍ ।
ତ୍ରୟଂ ସୁବିଦିତଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ଧର୍ମଶୁଦ୍ଧିମଭୀପ୍ସତା । ୧୦୫ ।

ଧର୍ମ ଓ ଶୁଦ୍ଧି କାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ, ଅନୁମାନ ଓ ବିବିଧଶାସ୍ତ୍ର ଏ ତିନି ଉତ୍ତମରୂପେ ଜାଣିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଆର୍ଷଂ ଧର୍ମୋପଦେଶଞ୍ଚ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରାବିରୋଧିନା ।
ଯସ୍ତର୍କେଣାନୁସନ୍ଧତ୍ତେ ସ ଧର୍ମଂ ବେଦ ନେତରଃ । ୧୦୬ ।

ଋଷିକଥିତ ଧର୍ମୋପଦେଶ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରର ଅବିରୋଧୀ ତର୍କଦ୍ୱାରା ଯାହା ସିଦ୍ଧହେବ ତାହାହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଜାଣିବ—ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ନୁହେ ।

ନୈଃଶ୍ରେୟସମିଦଂ କର୍ମ ଯଥୋଦିତମଶେଷତଃ ।
ମାନବସ୍ୟାସ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ରହସ୍ୟମୁପଦିଶ୍ୟତେ । ୧୦୭ । *

ଏହି ମୋକ୍ଷସାଧନ କର୍ମ ଅଶେଷରୂପରେ ବୋଲାଗଲା, ଏବେ ଏହି ମନୂକ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରର ରହସ୍ୟ ବୋଲି ଯାଉଅଛି ।

ଅନାମ୍ନାତେଷୁ ଧର୍ମେଷୁ କଥଂ ସ୍ୟାଦିତି ଚେଦ୍ଭବେତ୍ ।
ଯଂ ଶିଷ୍ଟା ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରୂୟୁଃ ସ ଧର୍ମଃ ସ୍ୟାଦଶଙ୍କିତଃ । ୧୦୮ ।

ସାମାନ୍ୟ ରୂପେ ବୋଲିଯାଇ କୌଣସି ବିଶେଷ ବିଧିର ଉଲ୍ଲେଖ ନ ଥିଲେ କିପରି ହେବା ଉଚିତ ଏଭଳି ଆଶଙ୍କା ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଶିଷ୍ଟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଯାହା କହିବେ ସେହି ଧର୍ମ ଅଶଙ୍କିତ ଭାବରେ ଆଚରିତ ହେବ ।

ଧର୍ମେଣାଧିଗତୋ ଯୈସ୍ତୁ ବେଦଃ ସପରିବୃଂହଣଃ ।
ତେ ଶିଷ୍ଟା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଜ୍ଞେୟାଃ ଶ୍ରୁତିପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷହେତବଃ । ୧୦୯ ।

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେଉଁମାନେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଦିସ୍ୱରୂପ ଧର୍ମଦ୍ୱାରା ଷଡ଼ଙ୍ଗାଦି ସହିତ ବେଦ ପାଠ କରିଅଛନ୍ତି ଶ୍ରୁତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଶିଷ୍ଟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଦଶାବରା ବା ପରିଷଦ୍ ଯଂ ଧର୍ମଂ ପରିକଳ୍ପୟେତ୍ ।
ତ୍ର୍ୟବରା ବାପି ବୃତ୍ତସ୍ଥା ତଂ ଧର୍ମଂ ନ ବିଚାଳୟେତ୍ । ୧୧୦ । *

ଅଥବା ଦଶ ଶ୍ରେଷ୍ଠବିଦ୍ୱାନ ଯେଉଁ ଧର୍ମ କହିବେ ଅଥବା [ତଦଭାବେ] ସଦାଚାରୀ ତିନିଜଣ ଯାହା କହିବେ ସେ ଧର୍ମ ଲଙ୍ଘନ କରିବ ନାହିଁ ।

ତ୍ରୈବିଦ୍ୟୋ ହେତୁକସ୍ତର୍କୀ ନୈରୁକ୍ତୋ ଧର୍ମପାଠକଃ ।
ତ୍ରୟଶ୍ଚାଶ୍ରମିଣଃ ପୂର୍ବେ ପରିଷତ୍ସ୍ୟାଦ୍ଦଶାବରା । ୧୧୧ ।

[୧-୩] ତ୍ରୈବେଦଜ୍ଞ, (୪) ଶ୍ରୁତିସ୍ମୃତିର ଅବିରୋଧୀ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ, [୫ ମୀମାଂସାତ୍ମକତର୍କଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ, (୬) ନିରୁକ୍ତଜ୍ଞ (୭) ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ଏବଂ (୮-୧୦) ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ, ଗୃହସ୍ଥ ଓ ବାନପ୍ରସ୍ଥଆଶ୍ରମୀ ଏରୂପେ ଦଶଜଣ ସଭାପରିଷଦ୍ ହେବେ ।

ଋଗ୍‌ବେଦବିଦ୍ ଯଜୁର୍ବିଚ୍ଚ ସାମବେଦବିଦେବ ଚ ।
ତ୍ର୍ୟବରା ପରିଷଜ୍ଜ୍ଞେୟା ଧର୍ମସଂଶୟନିର୍ଣ୍ଣୟେ । ୧୧୨ ।

ଧର୍ମସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସନ୍ଦେହ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ସକାଶେ ଋକ୍‌ବେଦଜ୍ଞ, ଯଜୁର୍ବେଦଜ୍ଞ, ଓ ସାମବେଦଜ୍ଞ ତିନିଜଣ ଅଧିକା ସଭାସଦ୍ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଏକୋଽପି ବେଦବିଦ୍ଧର୍ମଂ ଯଂ ବ୍ୟବସ୍ୟେଦ୍ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ ପରୋ ଧର୍ମୋ ନାଜ୍ଞାନାମୁଦିତୋଽଯୁତୈଃ । ୧୧୩ ।

ଦଶସହସ୍ର ଅଜ୍ଞାନୀ ଲୋକଙ୍କ କଥା ଅପେକ୍ଷା ଜଣେ ସୁଦ୍ଧା ବେଦଜ୍ଞ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେଉଁ ଧର୍ମର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ତାହାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମ ବୋଲି ଜାଣିବା ଉଚିତ ।

ଅବ୍ରତାନାମମନ୍ତ୍ରାଣାଂ ଜାତିମାତ୍ରୋପଜୀବିନାମ୍ ।
ସହସ୍ରଶଃ ସମେତାନାଂ ପରିଷତ୍ତ୍ୱଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୧୧୪ ।

ବ୍ରତ (ଆଚାର) ହୀନ, (ବେଦ) ମନ୍ତ୍ରହୀନ, ଜାତିମାତ୍ରୋପଜୀବୀ ସହସ୍ରଲୋକ ମିଳିତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନଙ୍କର ପରିଷତ୍ତ୍ୱ (ଧର୍ମନିର୍ଣ୍ଣୟସଭାସଦତ୍ୱ) ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ଯଂ ବଦନ୍ତି ତମୋଭୂତା ମୂର୍ଖା ଧର୍ମମତଦ୍ୱିଦଃ ।
ତତ୍ପାପଂ ଶତଧା ଭୂତ୍ୱା ତଦ୍ବକ୍ତୄନନୁଗଚ୍ଛତି । ୧୧୫ ।

ତମୋଗୁଣପ୍ରଧାନ, ମୂର୍ଖ, ଧର୍ମପ୍ରମାଣ ବେଦାର୍ଥାନଭିଜ୍ଞ ଲୋକମାନେ ଯେଉଁ (ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଭିନ୍ନ) ଧର୍ମବତାଇ ଦିଅନ୍ତି ସେହି ପାପ ଶତଧା ହୋଇ ବକ୍ତାକୁ ଗୋଡ଼ାଏ ।

ଏତଦ୍ବୋଽଭିହିତଂ ସର୍ବଂ ନିଃଶ୍ରେୟସକରଂ ପରମ୍ ।
ଅସ୍ମାଦପ୍ରଚ୍ୟୁତୋ ବିପ୍ରଃ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ । ୧୧୬ ।

---

*—ଏଥିପରେ ବଡ଼ ପୁସ୍ତକରେ ଅଛି :—

ପୁରାଣଂ ମାନବୋ ଧର୍ମୋ ସାଙ୍ଗୋପାଙ୍ଗଚିକିତ୍ସକଃ ।
ଆଜ୍ଞାସିଦ୍ଧାନି ଚତ୍ୱାରି ନ ହନ୍ତବ୍ୟାନି ହେତୁଭିଃ ॥

ପୁରାଣ, ମନୁପ୍ରୋକ୍ତଧର୍ମ, ସାଙ୍ଗୋପାଙ୍ଗ ଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ର ଏବଂ ସାଧୁ ଆଦିଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଏ ଚାରି ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ମୋକ୍ଷସାଧନ ଧର୍ମ ସମୁଦାୟ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କହିଲି; ଯେଉଁ ବିପ୍ର ଏଥିରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ନ ହୁଏ ସେ ମୋକ୍ଷଲାଭ କରନ୍ତି ।

ଏବଂ ସ ଭଗବାନ୍ ଦେବୋ ଲୋକାନାଂ ହିତକାମ୍ୟୟା ।
ଧର୍ମସ୍ୟ ପରମଂ ଗୁହ୍ୟଂ ମମେଦଂ ସର୍ବମୁକ୍ତବାନ୍ । ୧୧୭ । *

ସେହି ଭଗବାନ୍ ଦେବ (ମନୁ) ଲୋକମାନଙ୍କର ହିତକାମନାରେ ଏହିସବୁ ଧର୍ମର ପରମଗୁହ୍ୟକଥା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ।

ସର୍ବମାତ୍ମନି ସମ୍ପଶ୍ୟେତ୍‌ସଚ୍ଚାସଚ୍ଚ ସମାହିତଃ ।
ସର୍ବଂ ହ୍ୟାତ୍ମନି ସମ୍ପଶ୍ୟନ୍ନାଧର୍ମେ କୁରୁତେ ମନଃ । ୧୧୮ ।

ସମାହିତ ଚିତ୍ତରେ ସତ୍ ଓ ଅସତ୍ ଆତ୍ମାରେ ଦେଖିବ; କାରଣ ସେ ସମୁଦାୟ ଆତ୍ମାରେ ଦେଖିଲେ (ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଉପରୁ) ଅଧର୍ମ କରିବାକୁ ମନ ଯିବ ନାହିଁ ।

ଆତ୍ମୈବ ଦେବତାଃ ସର୍ବାଃ ସର୍ବମାତ୍ମନ୍ୟବସ୍ଥିତମ୍ ।
ଆତ୍ମା ହି ଜନୟତ୍ୟେଷାଂ କର୍ମଯୋଗଂ ଶରୀରିଣାମ୍ । ୧୧୯ ।

ଆତ୍ମା ହିଁ ସମସ୍ତ ଦେବତା ଏବଂ ସମସ୍ତ ଆତ୍ମାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅଛି; ଏହି ଶରୀର (ଜୀବାତ୍ମା) ମାନଙ୍କର କର୍ମଯୋଗକୁ ଆତ୍ମା ହିଁ ଉତ୍ପନ୍ନ କରନ୍ତି ।

ଖଂ ସନ୍ନିବେଶୟେତ୍ ଖେଷୁ ଚେଷ୍ଟନସ୍ପର୍ଶନେଽନିଲମ୍ ।
ପକ୍ତିଦୃଷ୍ଟ୍ୟୋଃ ପରଂ ତେଜଃ ସ୍ନେହେଽପୋ ଗାଞ୍ଚ ମୂର୍ତ୍ତିଷୁ । ୧୨୦ ।

ଆକାଶକୁ ଆକାଶରେ, ବାୟୁକୁ ଚେଷ୍ଟା ଓ ସ୍ପର୍ଶରେ, ପରମ ତେଜକୁ ଜାଠରାଗ୍ନି ଓ ଦୃଷ୍ଟିରେ, ଜଳକୁ ଶାରୀରିକ ସ୍ନେହରେ ଏବଂ ପୃଥିବୀକୁ ଦେହରେ ସନ୍ନିବେଶିତ କରିବ (ଏହିପରି ଧ୍ୟାନାବସ୍ଥିତ ହେବ) ।

ମନସୀନ୍ଦୁଂ ଦିଶଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେ କ୍ରାନ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁଂ ବଳେ ହରମ୍ ।
ବାଚ୍ୟଗ୍ନିଂ ମିତ୍ରମୁତ୍ସର୍ଗେ ପ୍ରଜନେ ଚ ପ୍ରଜାପତିମ୍ । ୧୨୧ ।

ମନରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ, କାନରେ ଦିଗମାନ, ଗତିରେ ବିଷ୍ଣୁକୁ, ବଳରେ ହରକୁ, ବାଣୀରେ ଅଗ୍ନିକୁ, ଗୁହ୍ୟଦେଶରେ ମିତ୍ରକୁ, ଲିଙ୍ଗରେ ପ୍ରଜାପତିକୁ (ସନ୍ନିବେଶିତ କରିବ) ।

ପ୍ରଶାସିତାରଂ ସର୍ବେଷାମଣୀୟାଂସମଣୋରପି ।
ରୁକ୍ମାଭଂ ସ୍ୱପ୍ନଧୀଗମ୍ୟଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ତଂ ପୁରୁଷଂ ପରମ୍ । ୧୨୨ ।

ସମସ୍ତଙ୍କର ନିୟନ୍ତା, ଅଣୁଠାରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଣୁ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାନ୍ତି, ସ୍ୱପ୍ନଧୀସଦୃଶଜ୍ଞାନ-ଗ୍ରାହ୍ୟ (ଅର୍ଥାତ୍ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗ୍ରାହ୍ୟ ନ ଥାଇ ଯୋଗଯୁକ୍ତ ଏକାଗ୍ର ମନଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାହ୍ୟ) ସେହି ପରମପୁରୁଷକୁ ଜାଣ ।

ଏତମେକେ ବଦନ୍ତ୍ୟଗ୍ନିଂ ମନୁମନ୍ୟେ ପ୍ରଜାପତିମ୍ ।
ଇନ୍ଦ୍ରମେକେ ପରେ ପ୍ରାଣମପରେ ବ୍ରହ୍ମ ଶାଶ୍ୱତମ୍ । ୧୨୩ ।

ଏହାକୁ କେହି ଅଗ୍ନି, କେହି ପ୍ରଜାପତି ମନୁ, କେହି ଇନ୍ଦ୍ର, କେହି ପ୍ରାଣ ଆଉ ଅପରେ ଶାଶ୍ୱତ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲନ୍ତି ।

ଏଷ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ପଞ୍ଚଭିର୍ବ୍ୟାପ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିଭିଃ ।
ଜନ୍ମବୃଦ୍ଧିକ୍ଷୟୈର୍ନିତ୍ୟଂ ସଂସାରୟତି ଚକ୍ରବତ୍ । ୧୨୪ ।

*—ଏ ଶ୍ଳୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ଆତ୍ମା ସକଳ ଭୂତ (ଜୀବାତ୍ମା)କୁ ପଞ୍ଚ (ମୂର୍ତ୍ତି) ମହାଭୂତରେ ବ୍ୟାପ୍ତକରି କର୍ତ୍ତା ତତ୍ପରେ ଜନ୍ମ, ବୃଦ୍ଧି ଓ କ୍ଷୟଦ୍ୱାରା ସଂସାରରେ ଘୂରାଉ ଅଛି ।

ଏବଂ ଯଃ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ପଶ୍ୟତ୍ୟାତ୍ମାନମାତ୍ମନା ।
ସ ସର୍ବସମତାମେତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଭ୍ୟେତି ପରଂ ପଦମ୍ ॥ ୧୨୫ ।

ଏହି ରୂପେ ଯେଉଁ ଲୋକ ଆତ୍ମାଦ୍ୱାରା ସକଳଭୂତରେ ପରମାତ୍ମାକୁ ଦେଖେ ସେ ସର୍ବଭୂତରେ ସମଦୃଷ୍ଟି ହୋଇ ପରମପଦ ବ୍ରହ୍ମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଇତ୍ୟେତନ୍ମାନବଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ଭୃଗୁପ୍ରୋକ୍ତଂ ପଠନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଭବତ୍ୟାଚାରବାନ୍ନିତ୍ୟଂ ଯଥେଷ୍ଟାଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଦ୍ ଗତିମ୍ ॥ ୧୨୬ ।

ଏହିପରି ଭୃଗୁପ୍ରୋକ୍ତ ମନୁଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱିଜ ପାଠକଲେ ନିତ୍ୟ ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ଅଭିଳାଷିତ ଗତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ଦ୍ୱା ଦ ଶ ଅ ଧ୍ୟା ୟ ସ ମା ପ୍ତ ।

---

* ଏ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ।

ସ ମା ପ୍ତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ନିର୍ଘଣ୍ଟ

[ବନ୍ଧନୀମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅଙ୍କ ଅଧ୍ୟାୟ ସୂଚକ ଓ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଅଙ୍କ ସେହି ଅଧ୍ୟାୟର ତତ୍ସଂଖ୍ୟକ ଶ୍ଲୋକ ଅଟେ ।]

ଅ

ଅକନ୍ୟା (୮) ୨୨୫, ୨୨୬
ଅଗମ୍ୟାଗମନ (୧୧) ୧୭୦-୧୭୯
ଅଗ୍ନି (୧୨) ୧୨୩
ଅଗ୍ନିକାର୍ଯ୍ୟ (୨) ୬୯
ଅଗ୍ନିମାନ୍ (୩) ୧୨୨
ଅଗ୍ନିସଂସ୍କାର (୫) ୬୯
ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର (୪) ୨୫, (୧୧) ୩୭, ୪୧, ୪୨
ଅଗ୍ନ୍ୟାହୃତ (୩) ୭୦, ୮୪-୮୬
ଅଗ୍ରେଭୋଜନ (୩) ୧୧୪-୧୧୬
ଅଗ୍ରେଦଧିଷୁପତି (୩) ୧୭୦
ଅଙ୍ଗ (୧୨) ୧୦୩
ଅଜ୍ଞାନକୃତ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (୧୧) ୧୪୬
ଅଞ୍ଜନ (୪) ୧୫୨
ଅଣୁ (୧) ୨୬, ଅଣ୍ଡ (୧) ୯, ୧୨
ଅଣ୍ଡଜ (୧) ୪୪
ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ର (୧୧) ୨୦୯, ୨୧୪
ଅତିଥି (୩) ୧୦୨-୧୧୪
ଅତିଥି ଅର୍ଚ୍ଚନ (୩) ୯୯-୧୧୪, ୧୩୦, (୪) ୨୯, ୩୦
ଅତିଭୋଜନ (୨) ୫୭
ଅଥର୍ବ (୧୧) ୩୩
ଅଧନଭଗିର ଅପତ୍ୟ (୯) ୨୦୩
ଅଧମର୍ଣ୍ଣ (୮) ୪୭, ୫୮
ଅଧର୍ମଭାଗ (୮) ୧୮, ୧୯
ଅଧର୍ମାଚରଣ (୪) ୧୭୦-୧୭୪, ୧୭୬, ୧୭୯, ୧୮୦
ଅଧିବେଦନ (୯) ୮୧-୮୨
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ (୭) ୮୧
ଅଧ୍ୟଗ୍ନି (୯) ୧୯୪
ଅଧ୍ୟୟନ (୧୦) ୧, (୧୧) ୨୨୮
ଅଧ୍ୟାପନ (୧୦) ୧, ୨
ଅଧ୍ୟାବାହନିକ (୯) ୧୯୪
ଅଧର୍ମ (୧) ୨୬, ୨୯
ଅଧ୍ୱର (୪) ୨୬
ଅନଧ୍ୟାୟ (୨) ୧୦୫, (୪) ୧୦୧-୧୨୭
ଅନନ୍ତର (୧୦) ୧୪
ଅନପତ୍ୟରିକ୍ଥ (୯) ୧୯୦
ଅନବସ୍ଥିତା ନାସ୍ୱଦଚର୍ଯ୍ୟା (୧୧) ୧୩୯
ଅନାର୍ଯ୍ୟ (୧୦) ୬୬, ୭୩
ଅନିଯୁକ୍ତାପୁତ୍ର (୯) ୧୪୩, ୧୪୪, ୧୪୭
ଅମଜ (୭) ୧୯୮
ଅନୁକଳ୍ପ (୩) ୧୪୭
ଅନୁତାପ (୧୧) ୨୨୭
ଅନୁଭାଷଣ (୧୧) ୨୨୯
ଅନୁମାନ (୧୨) ୧୦୫
ଅନୁଲୋମ (୧୦) ୧୩, ୨୫
ଅନୃତ (୧) ୨୯
ଅନ୍ତ୍ୟଗମ୍ୟା (୧୨) ୧୩
ଅନ୍ତ୍ୟଗମ୍ୟା ସୁତ (୬) ୬୩
ଅନ୍ତଃପୁର (୭) ୧୫୩, ୨୧୬, ୨୨୧, ୨୨୪
ଅନ୍ତ୍ୟସ୍ତ୍ରୀନିଷେବା ଗତି (୧୨) ୫୯
ଅନ୍ଧ୍ର (୧୦) ୩୬, ୪୮
ଅନ୍ନପ୍ରାଶନ (୨) ୩୪
ଅନ୍ୟଥାକାର୍ଯ୍ୟ (୯) ୨୩୫
ଅନ୍ୱାଧେୟ (୯) ୧୯୫
ଅପ (୧) ୮, ୭୮
ଅପଧ୍ୱଂସଜ (୧୦) ୪୬
ଅପବିଦ୍ଧପୁତ୍ର (୯) ୧୫୯, ୧୭୧
ଅପରଦାର (୧୧) ୫
ଅପଶଦ (୧୦) ୧୦, ୪୬
ଅପସ୍ଥାନ (୧) ୧୩
ଅପପ୍ଳବ (୧୦) ୪୪
ଅପ୍‌ସର (୧) ୩୭; (୧୨) ୪୭
ଅପାଙ୍କ୍ତ୍ୟଶୋଧନ (୧୧) ୨୦୧
ଅପାତ୍ରୀକରଣ (୧୧) ୭୦, ୧୨୬
ଅବକୀର୍ଣ୍ଣୀ (୧୧) ୧୧୭, ୧୧୮, ୧୨୦-୧୨୩
ଅବିଭାଜ୍ୟ (୯) ୨୧୯

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନ୍ଵେଷଣ (୮) ୪୧୯
ଅନପର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ (୧୧) ୨୭
ଅବ୍ଦୁର୍ଗ (୭) ୭୦
ଅଭକ୍ଷ୍ୟ (୫) ୫-୯, ୧୧-୧୫, ୧୭-୨୧
ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଭକ୍ଷଣ (୧୧) ୧୪୭-୧୫୧, ୧୫୩-୧୬୨
ଅଭକ୍ଷଭକ୍ଷଣଗତ (୧୨) ୫୯
ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ମାଂସ (୫) ୧୧-୧୫, ୧୭-୧୯
ଅଭିବାଦନ (୨) ୧୧୭-୧୨୬, ୧୩୧-୧୩୭, (୧୧) ୨୦୫
ଅଭିଭାଷଣ (୨) ୧୨୭-୧୩୦
ଅଭିଯୋଗ (୮) ୫୦
ଅଭୋଜନ (୧୧) ୧୬୭, ୧୯୬, ୨୦୪
ଅମାତ୍ୟ (୭) ୬୦-୬୨, ୬୫
ଅମୃତ (୩) ୨୮୫, (୧୨) ୧୦୪
ଅମୃତଗାବକା (୪) ୪, ୫
ଅମ୍ବଷ୍ଠ (୧୦) ୮, ୧୩, ୪୭
ଅର୍ଥ (୨) ୨୨୪
ଅର୍ଥଗ୍ରାସ (୮) ୪୩
ଅର୍ଥସାଧନ (୮) ୪୯, ୫୦, ୧୬୬, ୧୭୭
ଅଶନ (୧) ୩୮
ଅଶୌଚ (୫) ୫୮-୯୪
ଅଶ୍ରଦ୍ଧାନ୍ନ (୪) ୨୨୩, ୨୨୫
ଅଶ୍ୱମେଧ (୧୧) ୭୫
ଅସିଦ୍ଧବ୍ୟବହାର (୮) ୧୬୩
ଅସୁରସ୍ୱ (୧୧) ୨୦
ଅସ୍ଥିସଞ୍ଚୟନ (୫) ୭୮
ଅସ୍ୱାମୀବିକ୍ରୟ (୮) ୪, ୧୯୭-୨୦୨
ଅହଙ୍କାର (୧) ୧୪
ଅହିଂସା (୨) ୧୫୫-୧୬୩, (୫) ୪୩
ଅହିଂସ୍ର (୧) ୨୯
ଅହୋରାତ୍ର (୧) ୬୪

ଆ

ଆକାଶ (୧) ୭୫
ଆଗମ (୮) [illegible], (୧୨) ୧୦୫
ଆଗ୍ରାୟଣ (୬) ୧୦
ଆଚମନବିଧି (୨) ୫୮-୬୨; (୫) ୧୩୮,- ୧୩୯, ୧୪୩-୧୪୫
ଆଚାର (୨) ୬, ୯
ଆଚାର୍ଯ୍ୟ (୨) ୧୪୦, ୧୪୫-୧୪୮, ୨୨୫, ୨୨୬; (୯) ୧୮୭
ଆଚାର୍ଯ୍ୟଶୁଶ୍ରୂଷା (୨) ୨୨୭-୨୩୦, ୨୩୩
ଆତତାୟୀ (୮) ୩୫୦, ୩୫୧
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ (୧୨) ୮୫, ୯୨
ଆତ୍ମଦର୍ଶନ (୧୨) ୧୧୮-୧୨୭
ଆତ୍ମନିବେଦନ (୪) ୨୫୪, ୨୫୫
ଆତ୍ମବଶକର୍ମ (୪) ୧୫୯, ୧୬୦
ଆତ୍ମାବମାନନା (୪) ୧୩୭
ଆଧି (୮) ୧୪୩, ୧୪୪
ଆନନ୍ତ୍ୟ (୬) ୮୪
ଆପଦ୍ଧର୍ମ (୯) ୩୩୭
ଆପତ୍ଗ୍ରାଢ଼କା (୧୦) ୮୧-୧୨୯
ଆବନ୍ତ୍ୟବାଟ (୧୦) ୨୧
ଆବାଷ୍ଟ-ପ୍ରାଚୀନ (୨) ୬୩
ଆବୃତ୍ତ (୧୦) ୧୫
ଆଭୀର (୧୦) ୧୫
ଆୟୁତ (୭) ୧୬୮, ୧୬୯
ଆୟୋଗବ (୧୦) ୧୨, ୨୭, ୪୮
ଆର୍ଦ୍ଧପାଦ (୦) ୪୭
ଆର୍ଷ (୧୦) ୬୩
ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ (୨) ୨୨
ଆର୍ଷବାଦ (୩) ୨୯, ୫୩
ଆଶ୍ରମକାର୍ଯ୍ୟ (୮) ୩୯୦, ୩୯୧
ଆଶ୍ରମ, ଚାରି (୧୨) ୯୭
ଆସନ (୭) ୧୬୦, ୧୬୬, ୧୭୨
ଆସବ (୧୧) ୯୫
ଆସୁରବିବାହ (୩) ୩୧
ଆହ୍ନିକ (୧୦) ୩୭
ଆହ୍ବସ୍ତ (୮) ୭, (୯) ୨୨୧-୨୨୩

ଇ

ଇନ୍ଦ୍ର (୧୨) ୧୨୩
ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ (୧) ୩୮

Digitized by srujanika@gmail.com

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଏକାଦଶ (୨) ୮୯-୯୨
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନବୃତ୍ତି (୬) ୫୯, ୬୦
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଞ୍ଚ (୧) ୧୫

ଉ

ଉଗ୍ର (୧୦) ୯, ୧୩, ୪୯, ୫୦
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ (୨) ୫୬, (୪) ୧୫୯୦
ଉତ୍କୋଚ (୯) ୬୫୮
ଉତ୍ତମର୍ଣ୍ଣ (୮) ୪୭, ୪୮
ଉତ୍ତମସାହସ (୮) ୧୩୮
ଉତ୍ତରପୂଣ (୭) ୧୦
ଉଦକ (୯) ୧୮୬
ଉଦକକ୍ରିୟା (୫) ୬୯; ୭୦, ୮୮-୯୦
ଉଦଣସ୍ୱନ (୧) ୫୭
ଉଦାସୀନ (୭) ୧୫୫, ୧୭୭, ୧୮୦, ୨୧୧
ଉଦ୍‌ବାହ୍ବକଧନ (୯) ୨୦୬
ଉଦ୍‌ଭିଜ୍ଜ (୧) ୪୬
ଉନ୍ନତି (୯) ୨୦୧
ଉପସ୍ବର (୯) ୨୫୯
ଉପଧା (୮) ୧୯୩
ଉପନୟନ (୨) ୩୭, ୩୮, (୧୦) ୭୮, ୭୯
ଉପନିଧି (୮) ୧୪୪, ୧୪୯, ୧୮୫, ୧୯୨
ଉପପାତକ (୧୧) ୫୯-୬୭, ୧୦୭-୧୧୭
ଉପବାସ (୧୧) ୧୬୭, ୧୯୭, ୨୦୪
ଉପବୀତ (୨) ୪୪
ଉପବାଞ୍ଛା (୨) ୬୩
ଉପରୋଧ (୭) ୧୯୫
ଉପାଧ୍ୟାୟ (୨) ୧୪୧, ୧୪୫
ଉପାୟ (୭) ୧୦୯-୧୧୨, ୧୭୭, ୨୧୫
ଉଲ୍‌କା (୧) ୩୮

ଊ

ଊଷ୍ମଜ (୧) ୮୫

ଋ

ଋକ୍‌ବେଦ (୧) ୨୩
ଋଣଦଣ୍ଡ (୮) ୧୩୯
ଋଣବ୍ୟବହାର (୯) ୨୧୮
ଋଣାଦାନ (୮) ୪
ଋତ୍ୱିଜ (୧) ୨୯
ଋତୁ'ଗମନକା (୪) ୪, ୫
ଋତୁକାଳ (୩) ୪୭
ଋତୁନିଷେଧ (୩) ୪୭
ଋତୁଲଙ୍ଘ (୧) ୩୦
ଋତ୍ୱିକ୍ (୨) ୧୪୩; (୮) ୨୦୬, ୩୮୮
ଋଷି (୧୨) ୪୯
ଋଷିଯଜ୍ଞ (୪) ୨୧
ଋଷେଷ୍ଟି (୬) ୨୦

ଓ

ଓଙ୍କାର (୨) ୭୫, ୭୬, ୮୧, ୮୪
ଓଷଧି (୧) ୪୬

ଔ

ଔଡ୍ର (୧୦) ୪୪
ଔରସ ଓ କ୍ଷେତ୍ରଜସୁତ (୯) ୧୬୨, ୧୬୫
ଔରସପୁତ୍ର (୯) ୧୫୯, ୧୬୩

କ

କନ୍ୟାଦାନ (୩) ୩୫, (୮) ୨୦୪, ୨୦୫
୨୨୪, (୯) ୭୧-୭୩, ୮୮-୯୩, ୯୯
କନ୍ୟାଶୁଲ୍କ (୩) ୫୧ (୯), ୯୩, ୯୭, ୯୮, ୧୦୦
କର (୭) ୧୨୮-୧୩୩, ୧୩୭, (୮) ୩୯୪
କରଣ (୮) ୫୨, ୧୫୪, (୧୦) ୨୨
କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମ (୪) ୧୬୧-୧୬୯
କର୍ମ (୧) ୨୧, (୭) ୨୦୫
କର୍ମଫଳ (୭) ୧୩୮-୧୪୦
କର୍ମ-ଦଶଲକ୍ଷଣ (୧୨) ୪
କର୍ମଗତି (୧୨) ୫୩-୮୨
କର୍ମଯୋଜନା (୧) ୨୮
କର୍ମଯୋଗ (୧୨) ୨
କଳା (୧) ୬୪
କଳ (୧) ୮୫
କଳ୍ପ (୩) ୧୪୭
କାନୀନପୁତ୍ର (୯) ୧୭୦, ୧୭୨
କାମ (୧) ୨୫; (୨) ୨୪
କାମ୍ବୋଜ (୧୦) ୪୪
କାୟଦଣ୍ଡ (୧୨) ୧୦

Digitized by srujanika@gmail.com

କାୟିକାବୃଦ୍ଧି (୮) ୧୫୩
କାସ୍ତକର (୧୦) ୩୨
କାରୁଷ (୧୦) ୨୩
କାର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶନ (୮) ୯; ୨୩-୨୬
କାର୍ଯ୍ୟବୃତ୍ତି (୮) ୧୧୭, (୯) ୨୩୩
କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ (୯) ୨୯୯
କାର୍ଯ୍ୟେକ୍ଷଣ (୭) ୧୪୧ ୧୪୪
କାର୍ଷାପଣ (୮) ୧୩୬
କାର୍ତ୍ତିକ (୮) ୧୩୧
କାଳ (୧) ୨୪
କାଳବିଭକ୍ତି (୧) ୨୪
କାଳବୃଦ୍ଧି (୮) ୧୫୩
କାଷ୍ଠା (୧) ୬୪
କିତବ (୯) ୨୨୫, ୨୫୮
କିନ୍ନର (୧) ୩୯
କିରାତ (୧୦) ୪୪
କୀଟ (୧) ୪୦
କୁକ୍କୁଟକ (୧୦) ୧୮
କୁଣ୍ଡ (୩) ୧୫୬, ୧୭୪
କୁପୁତ୍ର (୯) ୧୬୧
କୁବିବାହ (୩) ୬୩-୬୪
କୁମ୍ଭୀପାକ (୧୨) ୭୬
କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର (୨) ୧୯
କୁଳଧର୍ମ (୧) ୧୧୮, (୮) ୪୧
କୁଳସମୃଦ୍ଧି (୩) ୬୬
କୁଶୀଳବ (୯) ୨୨୫
କୁସୀଦ (୧୦) ୧୧୬, ୧୧୭
କୃଚ୍ଛ୍ର ସାନ୍ତପନ (୧୧) ୧୭୮
କୃଚ୍ଛ୍ରବ୍ରତ (୧୧) ୧୪୦, ୧୬୩, ୧୯୨, ୧୯୩
୧୯୮, ୨୦୯
କୃତଘ୍ନ (୧୧) ୧୯୧
କୃତ୍ରିମପୁତ୍ର (୯) ୧୫୯, ୧୬୯
କୃମି (୧) ୪୦
କୃଷି (୧୦) ୮୪, ୧୧୬
କୃଷୀବଳ (୧୦) ୯୦, ୯୧
କୃଷ୍ଣସାର (୨) ୨୩
କ୍ଷେତ୍ରଜ (। ୧୭୪
କେତୁ (୧) ୩୮
କେଶାନ୍ତ (୨) ୬୫
କୈବର୍ତ୍ତ (୧୦) ୩୪
କୌଟସାକ୍ଷ୍ୟ (୮) ୧୧୭-୧୨୩
କ୍ରୟ (୭) ୨୦୭
କ୍ରୟବିକ୍ରୟାନୁଶୟ (୮) ୫, ୨୨୨-୨୨୮,
୩୯୯-୪୦୪, (୯) ୨୮୭-୨୯୧
କ୍ରୀତପୁତ୍ର (୯) ୧୬୦, ୧୭୪
କ୍ରୂର (୧) ୨୯, (୯) ୨୨୫
କ୍ରୋଧ (୧) ୨୫
କ୍ଳୀବ (୯) ୨୦୧

ଖ

ଖମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ (୨) ୮୨
ଖଣ (୧୦) ୪୫
ଖସ (୧୦) ୨୨
ଖ୍ୟାପନ (୧୧) ୨୨୬

ଗ

ଗଣଧର୍ମ (୧) ୧୧୮
ଗତି-ଉତ୍ତମ, ମଧ୍ୟମ, ଅଧମ (୧୨) ୩
ଗନ୍ଧ (୧) ୭୮
ଗନ୍ଧର୍ବ (୧) ୩୭, (୧୨) ୪୭
ଗର୍ଦ୍ଦଭାଜିନ (୧୧) ୧୯୪-୧୯୭
ଗାନ୍ଧର୍ବ ବିବାହ (୩) ୩୨
ଗିରିଦୁର୍ଗ (୭) ୭୦, ୭୧
ଗୁଳ୍ମ (୧) ୪୮
ଗୁଣଗତି (୧୨) ୩୯-୫୨
ଗୁଣସ୍ୱ (୧) ୧୫
ଗୁରୁ (୨) ୧୦୨, ୧୪୯
ଗୁରୁତଳ୍ପଗ (୯) ୨୩୫
ଗୁରୁତଳ୍ପଗ-ଚିହ୍ନ (୧୨) ୫୮
ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା (୨) ୨୪୫
ଗୁରୁବାସ (୨) ୧୬୪, ୧୭୫, ୧୯୨-୨୧୨,
୨୪୨-୨୪୪, ୨୪୭
ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷା (୨) ୨୧୮
ଗୁର୍ବଙ୍ଗନାଗମ (୧୧) ୫୫, ୫୯, ୧୦୩-୧୦୭

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁଳ୍ମ (୧) ୪୮
ଗୁହ୍ୟକ (୧୨) ୪୭
ଗୂଢ଼ୋତ୍ପନ୍ନପୁତ୍ର (୯) ୧୫୯, ୧୭୦
ଗୃହବାସ (୪) ୬୧
ଗୃହମେଧୀ (୪) ୭, ୮
ଗୃହସ୍ଥଧର୍ମ (୪) ୧୭୯-୧୮୬
ଗୃହସ୍ଥବୃତ୍ତି (୪) ୧-୨୫୯
ଗୃହସ୍ଥଭୋଜନ (୩) ୧୧୭, ୧୧୮
ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ (୩) ୨, ୭୭-୮୦
ଗୃହ୍ୟ (୩) ୬୮
ଗୋଘ୍ନ (୧୧) ୧୦୯-୧୧୭
ଗୋରକ୍ଷା (୧୦) ୧୧୬
ଗୋଳକ (୩) ୧୫୬, ୧୭୪
ଗୋଷ୍ଠୀସୁଖ (୧୧) ୯୫
ଗୌରବ (୨) ୧୪୫, ୧୫୪
ଗୌରସର୍ଷପ (୮) ୧୩୩
ଗ୍ରନ୍ଥୀ (୧୨) ୧୦୩
ଗ୍ରହ (୧) ୨୪
ଗ୍ରାମାଧିପତି (୭) ୧୧୫-୧୨୦
ଗ୍ରାସାଚ୍ଛାଦନ (୯) ୨୦୨

ଚ

ଚକ୍ର (୪) ୮୪
ଚକ୍ରବୃଦ୍ଧି (୮) ୧୫୩, ୧୫୬
ଚଣ୍ଡାଳ (୧୦) ୧୨, ୨୬, ୫୧, ୫୨
ଚତୁର୍ଥଭାଗ (୧୦) ୧୧୮
ଚର୍ମକାର (୧୦) ୩୬
ଚାତୁର୍ମାସ୍ୟ (୬) ୧୦
ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ (୧୧) ୪୧, ୧୦୫, ୧୫୬, ୧୬୪
୧୭୨, ୨୧୬, ୨୧୮-୨୨୧
ଚାତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ (୧୦) ୩, ୪, ୩୦, ୬୫-୬୮,
(୧୨) ୯୭
ଚୀର (୧୦) ୪୪
ଚୂଡ଼ (୧୦) ୪୮
ଚୂଡ଼ାକର୍ମ (୨) ୩୫
ଚୌର୍ଯଧନ (୮) ୪୦

ଛ

ଛିଦ୍ର (୭) ୧୦୨, ୧୦୫

ଜ

ଜଗତ୍ (୧) ୫୨
ଜଙ୍ଗମ (୧) ୪୧
ଜଡ଼ (୯) ୨୦୧
ଜନ୍ମ (୨) ୧୬୯, ୧୭୨
ଜନ୍ମସାଫଲ୍ୟ (୧୨) ୯୩
ଜନ୍ମାନ୍ଧ (୯) ୨୦୧
ଜପ (୧୧) ୧୯୪
ଜପବିଧି (୨) ୨୨୨
ଜପପଞ୍ଚ (୨) ୮୫
ଜରାୟୁଜ (୧) ୪୩
ଜାତିଧର୍ମ (୧) ୧୧୮, (୮) ୪୧
ଜାତିଭ୍ରଂଶକର (୧୧) ୬୮, ୧୨୫
ଜାନପଦଧର୍ମ (୮) ୮୪
ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ (୨) ୯୮
ଜୀବ (୧୨) ୧୩, ୨୩
ଜୀବନହେତୁ (୧୦) ୧୧୬
ଜୀବହତ୍ୟାପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (୧୧) ୧୩୨-୧୩୮,
୧୪୦-୧୪୨, ୧୪୪
ଜୀବିକା (୪) ୪-୨୫
ଜ୍ଞାତସଂସ୍କାର (୩) ୨୬୪
ଜ୍ଞାନକୃତପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (୧୧) ୧୪୭
ଜ୍ଞାନ (୧୨) ୧୦୩
ଜ୍ୟେଷ୍ଠତ୍ୱ (୯) ୧୨୫, ୧୨୬
ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର (୯) ୧୦୫-୧୧୦, ୨୦୮,
୨୧୩, ୨୮୪
ଜ୍ୟେଷ୍ଠାଶ୍ରମ (୩) ୬୮
ଜ୍ୟେଷ୍ଠୋଦ୍ଧାର (୯) ୧୧୨-୧୧୯, ୧୨୩,
୧୫୬
ଜୈହ୍ମ୍ୟ (୨) ୧୫୫
ଜ୍ୟୋତି (୧) ୩୮, ୭୬, (୧୨) ୪୯

ଝ

ଝଲ୍ଲ (୧୦) ୨୨, (୧୨) ୧୫

ଡ

ଡମ୍ଭତ୍ୟାଗ (୬) ୩୨
ଡନ୍ତୁବାସ (୮) ୩୯୬

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜପ (୧) ୨୫, (୨) ୧୬୫-୧୬୭, ୨୨୮, (୧୧) ୧୯୦; ୨୨୮, ୨୩୫-୨୪୫; (୧୨) ୧୦୪
ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ର, (୧୧) ୧୫୭, ୨୧୫
ତମ (୧) ୫, ୫୫, (୧୨) ୨୪, ୨୯
ତରଣପଣ (୮) ୪୦୪
ତର୍କ (୧୨) ୧୦୬
ତାମ୍ରିକ (୮) ୧୩୬
ତଳ (୮) ୯୦
ତୁଳାମାନ (୮) ୪୦୩
ତୁଷ୍ଟି (୧୧) ୨୩୪
ତୂର୍ଯ୍ୟଘୋଷ (୭) ୨୨୫
ତୃଣ (୧) ୪୮
ତ୍ୟାଗ (୮) ୩୮୯
ତ୍ରସରେଣୁ (୮) ୧୩୨ ତ୍ରିଋଣ (୬) ୩୫
ତ୍ରିଗୁଣ (୧) ୧୫, (୧୨) ୨୪-୩୮
ତ୍ରିଦଣ୍ଡୀ (୧୨) ୧୦
ତ୍ରିବୃଦ୍‌ଦେବ (୧୧) ୨୬୪, ୨୬୫
ତ୍ରିଲୋକ (୧୨) ୯୭
ତ୍ରେତା (୧) ୮୩

ଦ

ଦକ୍ଷିଣା (୮) ୨୦୮, ୨୧୧, (୧୧) ୩୮-୪୦
ଦକ୍ଷିଣାସ୍ଥାନ (୧) ୬୭, (୬) ୧୦
ଦଣ୍ଡ (୨) ୪୫, ୪୮
ଦଣ୍ଡପାତନ (୮) ୧୨୬-୧୩୦
ଦଣ୍ଡପାରୁଷ୍ୟ (୮) ୬, ୨୭୮-୩୦୧
ଦଣ୍ଡସ୍ଥାନ (୮) ୧୨୪, ୧୨୫
ଦତ୍ତାଦାୟ (୯) ୨୨୯-୨୩୨
ଦତ୍ତପୁତ୍ର (୯) ୧୫୯
ଦନ୍ତଜନ୍ମକର୍ମ (୮) ୩, ୨୧୨-୨୧୪
ଦତ୍ତ୍ରିମପୁତ୍ର (୯) ୧୬୧, ୧୪୨; ୧୫୯, ୧୭୮
ଦନ୍ତଧାବନ (୪) ୧୫୨
ଦରଦ (୧୦) ୪୪
ଦର୍ଶ (୬) ୯
ଦର୍ଶନ ପ୍ରତିଭୂ (୮) ୧୬୦
ଦସ୍ୟୁ (୧୦) ୪୪
ଦାନ (୪) ୨୩୪, (୭) ୮୩-୮୬, ୧୦୧, ୧୯୮, (୧୧) ୯, ୧୦
ଦାନପ୍ରତିଭୂ (୮) ୧୬୦
ଦାରକର୍ମ (୩) ୫, ୧୦, ୧୪
ଦାସ (୧୦) ୩୪
ଦାସଯୋନ (୮) ୪୧୫
ଦାସୀପୁତ୍ର (୯) ୧୭୯
ଦିକ୍ (୧) ୧୩
ଦିଧିଷୂପତି (୩) ୧୭୩
ଦୁର୍ଗ (୭) ୭୩
ଦୁସ୍ତର (୪) ୧୫୭
ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ (୮) ୨୨
ଦୁଷ୍କୃତଗର୍ହଣ (୧୧) ୨୩୦, ୨୩୩
ଦୁଃଖ (୧) ୨୬
ଦୂତ (୭) ୬୩-୬୮, ୨୨୩
ଦୃଷଦ୍ୱତୀ (୨) ୧୭
ଦେବ (୧) ୨୨
ଦେବତା ପୂଜନ (୪) ୧୫୨
ଦେବଦତ୍ତ (୯) ୯୫
ଦେବଯଜ୍ଞ (୪) ୨୧
ଦେବଯୁଗ (୧) ୭୧
ଦେବସ୍ୱ (୧୧) ୨୦-୨୬
ଦେଶଧର୍ମ (୧) ୧୧୮
ଦେହତ୍ୟାଗ (୬) ୬୩-୬୮
ଦୈବବାଦ (୩) ୮
ଦୌହିତ୍ର (୯) ୧୩୨, ୧୩୬, ୧୩୯
ଦ୍ୟୁଲୋକ (୧) ୧୩
ଦ୍ୟୂତ (୮) ୭, (୯) ୨୨୧-୨୨୩; ୨୨୬-୨୨୮
ଦ୍ରବତ୍ୱ (୧୦) ୨୨, ୪୪
ଦ୍ରବ୍ୟଶସ୍ୟ (୮) ୩୯୯
ଦ୍ରବ୍ୟଶୁଦ୍ଧି (୫) ୫୭, ୧୧୦-୧୩୩, ୧୫୦-୧୪୬
ଦ୍ୱାପର (୧) ୮୫
ଦ୍ୱିଜନ୍ମ (୨) ୨୬

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦ୍ୱିଜାଙ୍କ ଦେଶ (୨) ୨୪
ଦ୍ୱଂଶ (୧) ୪୦

ଧ

ଧନ ବିଭାଗ (୯) ୨, ୧୮
ଧନ ସଞ୍ଚୟ (୪) ୩
ଧନାଦାୟ (୮) ୧୭୦-୧୭୨
ଧନୁର୍ଦୁର୍ଗ (୭) ୭୦ ଧରଣ (୮) ୧୩୫
ଧର୍ମ (୧) ୨୬, ୨୯, (୨) ୧, ୯, ୧୦, (୮) ୧୫-୧୮
ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀ (୪) ୧୯୫
ଧର୍ମପଦ (୮) ୪୪
ଧର୍ମବୃତ୍ତି (୪) ୧୭୫; ୧୭୮
ଧର୍ମଯୋନ (୨) ୨୫
ଧର୍ମଲକ୍ଷଣ (୨) ୧୨, (୬) ୯୧-୯୪
ଧର୍ମ ସଞ୍ଚୟ (୪) ୨୩୮-୨୪୩
ଧର୍ମାସନ (୮) ୨୩
ଧର୍ମୋପଦେଶ (୧୨) ୧୦୬-୧୧୫
ଧାନ (୧୦) ୨୧
ଧାନ୍ୟାଦିହରଣ ଗଣ୍ଡ (୧୨) ୭୨
ଧାତ୍ରୀ (୧୨) ୧୦୩
ଧିଗ୍‌ବଣ (୧୦) ୧୫, ୪୯, ୫୦
ଧୃତି (୧୦) ୧୧୬
ଧ୍ୟାନଯୋଗ (୬) ୭୩, ୭୯
ଧ୍ୟାନକ (୬) ୮୨
ଧ୍ୱଜବାନ୍ (୪) ୮୪

ନ

ନକ୍ଷତ୍ର (୧) ୨୪, (୧୨) ୮୮
ନଗରାଧିପତି (୭) ୧୨୧-୧୨୪
ନଟ (୧୦) ୨୨, (୧୧) ୪୫
ନପୁଂସକ ଜନ୍ମ (୩) ୪୯
ନପୁଂସକ ବଧ (୧୧) ୧୩୪
ନବାନ୍ନ (୪) ୨୬
ନସ୍ୟ (୭) ୧୮୦
ନରକ (୧୧) ୨୦୬, ୨୦୮, (୧୨) ୭୫
ନରକ ଏକବିଂଶ (୪) ୮୭-୯୦
ନଗ (୧) ୩୬
ନାନାସ୍ତ୍ରୀପୁତ୍ର (୯) ୧୪୮
ନାମ (୧) ୨୧
ନାମଧେୟ (୨) ୩୦, ୩୩
ନାରାୟଣ (୧) ୧୦ ନାରୀ (୧) ୩୨
ନାରୀପୂଜା (୩) ୫୫-୬୨
ନାରୀ ସ୍ୱଭାବ (୨) ୨୧୩, ୨୧୪
ନାସ୍ତିକ (୨) ୧୧
ନିକ୍ଷେପ (୮) ୪, ୧୭୯-୧୯୬
ନିଗ୍ରହ (୭) ୧୭୫
ନିଚ୍ଛିଦ୍ର (୧୦) ୨୨
ନିଧି (୮) ୩୦-୩୯
ନିତ୍ୟକର୍ମ (୦) ୯୨-୯୪
ନିବାସ (୨) ୬୩
ନିବୃତ୍ତି (୧୨) ୮୮-୯୦
ନିମେଷ (୧୦) ୬୪
ନିୟମ (୪) ୨୦୪
ନିଯୁକ୍ତାପୁତ୍ର (୯) ୧୪୪-୧୪୬
ନିୟୋଗ (୯) ୫୮-୭୦
ନିରୁଦ୍ଧ ସ୍ତ୍ରୀ (୨) ୨୦୧
ନିରୋଧନ (୮) ୩୧୦
ନିର୍ଯ୍ୟାତ (୧) ୩୮
ନିର୍ହାର (୯) ୧୯୯
ନିଷାଦ (୧୦) ୮, ୪୮
ନିଷିଦ୍ଧକର୍ମ (୪) ୪୧-୪୮, ୫୩-୯୧, ୧୨୮-୧୪୪
ନିଷିଦ୍ଧଗମନ (୪) ୧୪୦
ନିଷିଦ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ (୩) ୬,୯,୧୧,୧୫-୧୯, (୧୧) ୧୬୩
ନିଷିଦ୍ଧାନ୍ନ (୪) ୨୦୬-୨୨୪
ନିଷେକ (୨) ୧୬; (୪) ୧୪୧
ନୀ[illegible] (୮) ୧୩୬
ନିଷ୍କ୍ରାମଣ (୨) ୩୪
ନିଃଶ୍ରେୟସକର୍ମ (୧୨) ୮୨, ୧୧୬
ନୃଦୁର୍ଗ (୭) ୭୦
ନୃପ (୯) ୧୮୯-୧୯୦
ନୃପବଧୂ (୫) ୯୬

Digitized by srujanika@gmail.com

ନୃଯଜ୍ଞ (୬) ୨୧
ନୈଜକ (୮) ୩୧୭
ନୌବ୍ୟବହାର (୮) ୪୦୪-୪୦୯
ନ୍ୟାସଧାରୀ (୮) ୧୯୬

ପ

ପକ୍ଷ (୧) ୬୭
ପଙ୍କ୍ତିପାବନ (୩) ୧୮୩-୧୮୬
ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ (୧୧) ୧୬୬
ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞ (୩) ୬୭, ୭୫, ୮୧-୮୬, (୬) ୧୬୯
ପଞ୍ଚାଳ (୨) ୧୯
ପଣ (୧୦) ୧୩୬
ପଣ୍ୟପୋଷିତ (୯) ୨୫୯
ପଣ୍ୟଶୁଳ୍କ (୮) ୩୯୮, ୪୦୦
ପତଙ୍ଗ (୧) ୪୦
ପତିତ (୯) ୨୦୧
ପତିତସଂଯୋଗଗତି (୧୨) ୬୦
ପତିତ ସଂସର୍ଗ (୧୧) ୧୮୦-୧୯୦
ପତ୍ନୀ (୩) ୧୬
ପନ୍ଥାଦେୟ (୨) ୧୩୮, ୧୩୯
ପରବଶକର୍ମ (୪) ୧୫୯, ୧୬୦
ପରପୋଷିତସଂସର୍ଗଗତି (୧୨) ୬୦
ପରସମ୍ପତ୍ତି (୪) ୨୦୧, ୨୦୨
ପରସ୍ତ୍ରୀ ନିଷେଧ (୪) ୧୩୩, ୧୩୪
ପରମ ଗତି (୧୨) ୧୧୬
ପରମପଦ (୧୨) ୧୨୫
ପରମପୁରୁଷ (୧୨) ୧୨୨, ୧୨୪
ପରମେଷ୍ଠୀ (୧) ୮୦
ପରଂଶ୍ରେୟ (୪) ୨୫୮
ପରାକକୃଚ୍ଛ୍ର (୧୧) ୨୧୬
ପରିତ୍ୟାଗ (୭) ୨୧୨
ପରିବିତ୍ତି (୩) ୧୭୧
ପରିବେତ୍ତା (୩) ୧୭୧
ପରିବ୍ରଜ୍ୟାଶ୍ରମ (୬) ୩୩, ୩୪, ୩୮, ୪୧-୮୬
ପରୀକ୍ଷତ୍ର (୧୨) ୧୧୧-୧୧୪
ପଶୁପାଳନ (୪) ୧୫୩
ପଳ (୮) ୧୩୫
ପଶୁ (୧) ୩୯
ପଶୁଯାଗ (୪) ୨୬, ୨୭
ପାକଯଜ୍ଞ (୨) ୮୬
ପାଠବର୍ଦ୍ଧ (୨) ୭୦-୭୪, ୧୦୭, ୧୦୯-୧୧୬, ୧୭, ୨୪୧
ପାଣିଗ୍ରହଣ (୩) ୪୩, (୮) ୨୨୫, ୨୨୭
ପାଣ୍ଡୁସୋପାକ (୧୦) ୩୭
ପାଦାବସେଚନ (୪) ୧୫୧
ପାପବନଗ୍ରହ (୯) ୨୬୩, ୨୯୮
ପାରକ୍ୟ (୧୦) ୯୭
ପାରଦ (୧୦) ୪୪
ପାରଶବ (୯) ୧୭୮, (୧୦) ୮, ୭୪
ପାଷଣ୍ଡସ୍ଥ (୯) ୨୨
ପାଷଣ୍ଡଧର୍ମ (୧) ୧୧୮
ପାର୍ଷ୍ଣିଗ୍ରାହ (୭) ୨୦୭
ପିଣ୍ଡ (୯) ୧୮୬
ପିଣ୍ଡଦାନ (୩) ୨୧୫-୨୨୪, ୨୬୦, ୧୬୧
ପିଣ୍ଡଭକ୍ଷଣ (୩) ୨୬୨, ୨୬୩
ପିତା (୨) ୧୪୫-୧୪୬, ୧୫୦, ୧୫୩, ୧୭୦, ୧୭୧, ୨୨୫, ୨୩୧ (୯) ୧୮୫
ପିତାମହୀ (୯) ୨୧୬
ପିତାମାତା ଶୁଶ୍ରୂଷା (୨) ୨୨୬-୨୩୦, ୨୩୩-୨୩୭
ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟ (୩) ୨୦୨-୧୮୩
ପିତୃଗଣ (୧) ୩୭, (୩) ୧୯୨, ୨୦୧, ୨୮୪, (୧୨) ୪୯
ପିତୃଦତ୍ତ (୯) ୧୯୪
ପିତୃବର (୩) ୨୫୮, ୨୫୯
ପିତୃଯଜ୍ଞ (୩) ୧୨୨, ୧୨୩, (୪) ୨୧
ପିଶାଚ (୧) ୩୭
ପୁକ୍କସ (୧୦) ୧୮, ୪୯, ୫୦
ପୁତ୍ର (୯) ୧୩୦, ୧୩୭, ୧୩୮
ପୁତ୍ରଜନ୍ମ (୩) ୪୮, ୪୯
ପୁତ୍ର—ଦ୍ୱାଦଶ (୯) ୧୫୮
ପୁତ୍ରଦେୟ (୮) ୧୫୯

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁଷ୍ପପ୍ରଂଶଧି (୯) ୧୮୦
ପୁଷ୍ପବନ୍ତ (୯) ୧୮୩
ପୁଷ୍ପବାନ୍ (୯) ୧୮୨
ପୁଷ୍ପକାପୁଷ୍ପ (୯) ୧୨୭-୧୩୦, ୧୩୪, ୧୪୦
ପୁଷ୍ପିକାଭଣ୍ଡା (୯) ୧୩୫
ପୁଷ୍ଟୈର୍ଣ୍ଣି (୬) ୯୫
ପୁଷ୍ଟୋପନ୍ୟାସ (୯) ୩୧
ପୁନର୍ଜନ୍ମ (୧) ୨୮, ୩୦
ପୁନର୍ଦାରକ୍ରିୟା (୫) ୧୬୭, ୧୬୮
ପୁନର୍ବିବାହ (୯) ୨୧୦
ପୁନଃ ସର୍ଗ (୧) ୮୦
ପୁନଃ ସଂସ୍କାରକର୍ମ (୧୧) ୧୫୧, ୧୫୨
ପୁନଃ ସନ୍ଧାର (୧) ୮୦
ପୁରାଣ (୮) ୧୩୭ ପୁରୁଷ (୧) ୩୨
ପୁରୁଷ ସୂକ୍ତ (୧) ୧୯
ପୁରୁଷାର୍ଥ (୭) ୯୯,୧୦୦,୧୦୭,୧୦୮,୧୪୯
ପୃଷ୍ଟଧି (୧୦) ୨୧
ପୂଜା (୮) ୩୯୫
ପୃଥକ୍‌ବାସ (୯) ୧୧୧
ପୈଶାଚବିବାହ (୩) ୩୪
ପୈଷ୍ଟୀସୁରା (୧୧) ୯୫
ପୌଣ୍ଡ୍ରକ (୧୦) ୪୪
ପୌଷ (୯) ୧୩୩, ୧୩୪, ୧୩୭, ୧୩୯
ପୌନର୍ଭବପୁତ୍ର (୯) ୧୬୦, ୧୭୫
ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ (୬) ୯
ପ୍ରଜା (୧) ୨୭, ୩୪
ପ୍ରଜାଧର୍ମ (୯) ୨୫
ପ୍ରଜାପତି (୧) ୩୪, (୧୨) ୧୨୩
ପ୍ରଜାପାଳନ (୧) ୧୪୪
ପ୍ରଣଷ୍ଟସ୍ୱାମିକଂକ୍ଷେତ୍ର (୮) ୩୪-୩୨
ପ୍ରଣଷ୍ଟାଧିଗତ (୮) ୩୩, ୩୪
ପ୍ରଣିଧି (୮) ୧୫୨
ପ୍ରଣିପାତ (୧୧) ୨୦୭
ପ୍ରଚାନ (୧) ୪୮
ପ୍ରତିଗ୍ରହ (୩) ୧୭୯-୧, ୨, (୪) ୮୪-୯୧,
୧୮୭, ୨୩୫, ୨୪୭-୨୫୩
ପ୍ରତିବନ୍ଧି (୧୧) ୨୯
ପ୍ରତିଭୂ (୮) ୧୫୮, ୧୭୨; ୧୭୯
ପ୍ରତିଲୋମ (୧୦) ୧୩, ୨୫
ପ୍ରତିମାନ (୮) ୪ ୩
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ (୧୨) ୧୦୫
ପ୍ରତ୍ୟୟ (୮) ୧୭୮, ୨୫୩
ପ୍ରଥମସାହସ (୮) ୧୩୮
ପ୍ରଦୋଷ (୯) ୧୩୭
ପ୍ରବାସ (୯) ୭୫-୭୭
ପ୍ରବୃତ୍ତ (୧୨) ୮୮, ୯୦
ପ୍ରମୃତଜାତକା (୪) ୪,୫
ପ୍ରୟାଗ (୨) ୨୧
ପ୍ରଳୟ (୧) ୫୬
ପ୍ରାକୃକୂଳ (୧୧) ୧୫୯
ପ୍ରାଜ୍ଞ (୮) ୨୯୩, ୨୯୪
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ (୧୧) ୧୨୫, ୨୧୨
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବିବାହ (୩) ୩୦
ପ୍ରାଡ୍‌ବିବାକ (୮) ୭୯
ପ୍ରାଣ (୧୨) ୧୨୩
ପ୍ରାଣାୟାମ (୨) ୭୫, ୮୩, (୬) ୭୧-୭୨
(୧୧) ୨୦୮, ୨୦୨
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (୧୧) ୪୫, ୪୬, ୫୫, ୨୦୯
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ—କର୍ଣ୍ଣଭେଦ (୧୧) ୧୨୭, ୧୩୧
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିଧି (୧୦) ୧୩୧, (୧୧) ୪୧-୨୬୭
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଯୋଗ୍ୟ (୧୧) ୪୪, ୪୭
ପ୍ରୀତିବନ୍ଧ (୯) ୧୦୪
ପ୍ରେତଶୁଦ୍ଧି (୫) ୫୨

ଫ

ଫଳପାକ (୧) ୪୬

ବ

ବକବ୍ରତିକ (୪) ୧୯୨, ୧୯୭-୨୦୦,
ବଞ୍ଚକ (୯) ୨୪୨-୨୨୩
ବଣିକ୍ କର (୭) ୧୨୭
ବତ୍ସର (୧୨) ୪୯
ବଧ (୮) ୩୧୦
ବଧିର (୯) ୨୦୧

Digitized by srujanika@gmail.com

ବନବାସ (୬) ୧, ୩୨
ବନପ୍ରସ୍ଥ (୧) ୪୭
ବନ୍ଧନ (୮) ୩୧୦
ବନ୍ଧନ ଗୃହ (୯) ୨୮୮
ବନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ (୯) ୮୧
ବର୍ଣ୍ଣ—ସ୍ୱଭ (୧୦) ୩, ୪, ୩୦, ୬୫-୬୮
(୧୨) ୯୭
ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର (୧୦) ୨୪, ୪୦
ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ବିବାହ (୧୦) ୫୩
ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ବ୍ୟବହାର (୧୦) ୫୩-୬୮
ବର୍ଣ୍ଣାଶୌଚ (୫) ୮୩
ବର୍ଷ (୧) ୬୯
ବଳବୃତ (୮) ୧୬୮
ବଳ (୩) ୮୧, ୮୭-୯୪, ୧୨୧
ବଲ୍ଲୀ (୧) ୪୮
ବାକ୍ (୧) ୨୫; (୪) ୨୫୬
ବାକ୍ପାରୁଷ୍ୟ (୮) ୬; ୨୬୭-୨୭୮
ବାଗଦଣ୍ଡ (୧୨) ୧୦
ବାଣ୍ଡୁ ସ୍ୱକର୍ମ (୧୧) ୬, ୯
ବାନର (୧) ୩୯
ବାନ୍ଧବ—ଅଦାୟାଦ (୯) ୧୫୮, ୧୬୦
ବାନ୍ଧବ—ଦାୟାଦ (୯) ୧୫୮, ୧୫୯
ବାନ୍ଧବଦେୟ (୮) ୧୬୭
ବାୟୁ (୧) ୭୬
ବାଳ (୨) ୧୫୦, ୧୫୩, ୧୩୯
ବାଳଘ୍ନ (୧୧) ୧୯୧
ବାଳଦାୟାଦ (୮) ୨୭
ବାଳଧନ (୮) ୧୪୯
ବିକର୍ମସ୍ଥ (୯) ୨୨୫, (୧୧) ୧୯୩, ୧୯୪
ବିଷବୃଦ୍ଧି (୮) ୨୪୩
ବିଗ୍ରହ (୭) ୧୬୦, ୧୬୪, ୧୭୦
ବିଘସ (୩) ୨୮୫
ବିଜନ୍ମା (୧୦) ୨୧
ବିଜୟ (୭) ୧୯୮-୨୦୪; ୨୦୬
ବିଦେଶାଶୌଚ (୫) ୭୫
ବିଦ୍ୟା (୧୦) ୧୧୬, (୧୨) ୧୦୪
ବିଦ୍ୟାଗ୍ରହଣ (୨) ୨୩୮-୨୪୧
ବିଦ୍ୟାଧନ (୯) ୨୦୬
ବିଦ୍ୟୁତ୍ (୧) ୩୮
ବିଧିଯଜ୍ଞ (୨) ୮୫
ବିନ୍ଧ୍ୟ (୨) ୨୧
ବିପଣି (୧୦) ୧୧୬
ବିବାଦ (୮) ୮
ବିବାହ—ଅଷ୍ଟବିଧ (୩) ୨୦-୨୬
ବିବାହଗୁଣ (୩) ୩୭-୪୦
ବିବାହବୟସ (୯) ୯୪
ବିବାହସଂସ୍କାର (୯) ୧୭୬
ବିବିକ୍ତ (୧୧) ୬
ବିଭାଗ (୮) ୭, (୯) ୧୦୩-୧୨୦
ବିଭାଗ—ସମ (୯) ୧୨୦, ୧୫୭, ୧୮୪, ୨୧୮
ବିଭାଗସମୟ (୯) ୧୦୪
ବିପ୍ରସ୍ୱଦାଶ୍ୱ ଗନ୍ଧ (୧୨) ୭୦
ବିରାଟ ପୁରୁଷ (୧) ୩୩
ବିଷମ (୧) ୨୪
ବିଷମ ଭାଗ (୯) ୨୧୫
ବିଷୟ (୧) ୧୫
ବିଷୟାସକ୍ତିଗଣ (୧୨) ୭୩-୮୧
ବିହଙ୍ଗ (୧) ୩୯
ବୀଜ (୧) ୮, (୯) ୩୩-୫୬, ୧୮୧
(୧୦) ୬୯-୭୨
ବୀରହନ (୧୧) ୧୧୧
ବୃକ୍ଷ (୧) ୪୭
ବୃକ୍ଷଦୁର୍ଗ (୭) ୭୦
ବୃକ୍ଷାଦି ଛେଦନ (୧୧) ୧୪୩, ୧୪୫
ବୃତ୍ତି (୮) ୨୪୦
ବୃଦ୍ଧି (୭) ୧୩୫, ୧୩୭ (୮) ୪୧୦-୪୧୮
ବୃଥା ମାଂସ ୪) ୨୧୩
ବୃଥାଲମ୍ଭ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (୧୧) ୧୪୫
ବୃଷ୍ଟି (୨) ୧୫୬
ବୃଷ୍ଟି (୮) ୧୪୦-୧୫୬
ବୃଷଳୀସେବନ (୧୧) ୧୭୯
ବେକଣ (୧୦) ୧୯

Digitized by srujanika@gmail.com

ବେଢ଼ନ (୭) ୧୨୬
ବେତନାଦାନ (୮) ୫, ୨୧୪-୨୧୮
ବେଦ (୨) ୬, (୧୨) ୯୪-୧୦୨
ବେଦପାଠ (୪) ୯୫, ୯୬, ୯୮-୧୦୦, ୧୨୫
ବେଦବ୍ରତ (୧୧) ୨୬୫, ୨୭୨, (୧୨) ୧୦୦
ବେଦ ବଗମ (୪) ୯୭
ବେଦସନ୍ୟାସିକ (୬) ୮୬-୯୭
ବେଦଶବ୍ଦ (୧) ୨୧
ବେଦାନ୍ତ (୬) ୮୩
ବେଦାଭ୍ୟାସ (୧୧) ୨୪୬, ୨୪୭
ବେଦୋତ୍ସର୍ଗ (୪) ୯୭
ବୈଖାନସଭୈକ୍ଷ ([illegible]) ୨୬
ବୈଖାନସଭୋଜନ (୬) ୧୧-୨୧, ୨୫-୨୮
ବୈଡାଳବ୍ରତିକ (୪) ୧୯୨, ୧୯୫, ୧୯୭-୨୦୦
ବୈତାନିକ (୬) ୯
ବୈଦେହ (୧୦) ୧୧, ୧୩, ୧୭, ୨୬, ୪୭
ବୈବାହିକାଗ୍ନି (୩) ୬୭
ବୈଶ୍ୟ (୧) ୩୧
ବୈଶ୍ୟକର୍ମ (୧) ୯୦, (୯) ୩୨୬-୩୩୩
(୧୦) ୨୮-।
ବ୍ୟବସାୟୀ (୧୨) ୧୦୩
ବ୍ୟବହାର ଅଷ୍ଟାଦଶ (୮) ୩
ବ୍ୟବହାରଦର୍ଶନ (୮) ୧-୪୨୦
ବ୍ୟବହାରବିଧି (୮) ୪୫, ୪୬
ବ୍ୟସନ (୭) ୪୫-୫୩
ବ୍ୟାଧି (୮) ୨୨
ବ୍ୟାୟାମ (୭) ୨୧୬
ବ୍ୟାଳ (୧) ୩୯
ବ୍ୟାହୃତି (୨) ୭୬, ୭୮
ବ୍ୟୂହ (୭) ୧୮୭-୧୯୧
ବ୍ୟୋମ (୧) ୧୩
ବ୍ରତ (୨) ୧୬୫, ୧୬୬, ୧୮୯
ବ୍ରତାଚରଣ (୪) ୧୯୮
ବ୍ରଷ୍ଟ (୨) ୧୮୮
ବ୍ରହ୍ମ (୧୨) ୧୨୩, ୧୨୫
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ (୨) ୨୪୯, (୩) ୨
ବ୍ରହ୍ମଘୋଷ (୨) ୧୭୫, ୨୧୯, ୨୪୯
ବ୍ରହ୍ମଦାନ (୪) ୨୩୩
ବ୍ରହ୍ମଦାୟ (୩) ୩
ବ୍ରହ୍ମ ଧନ (୧) ୭୨୦
ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି (୨) ୧୯
ବ୍ରହ୍ମଗତି (୧) ୭୨
ବ୍ରହ୍ମଲୋକ (୪) ୨୬୦
ବ୍ରହ୍ମସୁବର୍ଚ୍ଚଳା (୧୧) ୧୬୦
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା (୧୧) ୫୫, ୫୬, ୭୩-୯୦
ବ୍ରହ୍ମହା (୯) ୨୩୫, (୧୧) ୭୩
ବ୍ରହ୍ମହାରିକ (୧୨) ୫୫
ବ୍ରହ୍ମା (୧) ୯, ୧୧, (୧୨) ୫୦
ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ (୨) ୧୭
ବ୍ରହ୍ମାବସ୍ଥିତ (୬) ୮୧
ବ୍ରାହ୍ମୀ (୨) ୩୯, ୪୦, (୧୦) ୨୦
ବ୍ରାହ୍ମଣ (୧) ୩୧, ୯୩
ବ୍ରାହ୍ମଣକର୍ମ (୧) ୮୮, (୧୦) ୭୫, ୭୬, ୮୦
ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନ (୩) ୧୨୪-୧୪୬, ୧୪୯,
୧୭୯, (୮) ୩୯୬, ୩୯୩
ବ୍ରାହ୍ମଣସତ୍କାର (୩) ୯୬-୯୮
ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୱ (୧୧) ୨୬
ବ୍ରାହ୍ମଣବଧ (୭) ୮୨
ବ୍ରାହ୍ମବିବାହ (୩) ୨୭

ଭ

ଭକ୍ଷ୍ୟ (୫) ୧୦, ୨୪, ୨୫
ଭକ୍ଷ୍ୟମାଂସ (୫) ୧୬
ଭଗବାନ (୧) ୬
ଭାଇଭାଗ (୯) ୨୦୫, ୨୧୬
ଭାଗତଳପ (୯) ୨୧୧, ୨୧୨
ଭାଗହୀନତ୍ୱ (୯) ୨୦୧
ଭାର୍ଯ୍ୟାଗମନନିଷିଦ୍ଧକାଳ (୪) ୧୨୮
ଭାର୍ଯ୍ୟାନସ୍ତ୍ରସ୍ଥ (୯) ୫୭
ଭାର୍ଯ୍ୟାବସର୍ଗ (୯) ୪୬
ଭାର୍ଯ୍ୟାବୃତ୍ତି ([illegible]) ୭୪
ଭାଷା (୧୨) ୧୬୪
ଭିକ୍ଷାଚରଣ (୨) ୪୯, ୫୦, ୧୮୨-୧୮୮

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭକ୍ଷାଭାବ (୩) ୯୫
ଭୂତଃ (୨) ୭୭
ଭୂଃ (୨) ୭୭
ଭୂତେଶ (୪) ୨୧
ଭୂତସଙ୍ଘ (୧) ୧୭
ଭୂତାତ୍ମା (୧୨) ୧୨
ଭୂମି (୧) ୭୮
ଭୂଭୁଃ ସୃଷ୍ଟି (୧) ୫୧
ଭୂର୍ଜକଣ୍ଟକ (୧୦) ୨୧
ଭୂଲୋକ (୧) ୧୩
ଭୂତ (୧୦) ୧୧୭
ଭେଦ (୧) ୧୯୮
ଭୈକ୍ଷ୍ୟ (୧୦) ୧୧୭
ଭୋଜନବିଧି (୨) ୫୧-୫୫
ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟ (୯) ୧୭୪

ମ

ମକ୍ଷିକ (୧) ୪୦
ମଙ୍ଗଳାଚାର (୪) ୧୪୫-୧୪୮, ୨୩୭-୨୪୭
ମଣିମୁକ୍ତାହରଣ ଦଣ୍ଡ (୧୨) ୭୧
ମଣ୍ଡଳ (୭) ୨୦୭
ମତ୍କୁଣ (୧) ୪୦
ମତ୍ସ୍ୟ (୧) ୩୯
ମତ୍ସ୍ୟଦେଶ (୨) ୧୯
ମଦ୍ର (୧୦) ୪୮
ମଦ୍ୟ (୫) ୫୭, (୧୧) ୯୭
ମଧୁପର୍କଧନ (୯) ୨୦୭
ମଧୁପର୍କପୂଜା (୩) ୧୧୯, ୧୨୦
ମଧ୍ୟଦେଶ (୨) ୨୧
ମଧ୍ୟମ (୭) ୧୫୫
ମଧ୍ୟମସାହସ (୮) ୧୩୮
ମଧ୍ୟସ୍ଥ (୪) ୨୫୭
ମନ (୧) ୧୪, ୭୫, (୨) ୯୨
ମନୁ (୧୨) ୧୨୩
ମନୁଷ୍ୟ (୧) ୩୯
ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ (୧) ୬୩,
ମନୋବନ୍ଧ (୧୨) ୧୦
ମନ୍ତ୍ରଣା (୭) ୧୪୭, ୧୫୦, ୨୦୭
ମନ୍ଵନ୍ତର (୧) ୬୯
ମନ୍ତ୍ରମନ୍ତ୍ରଯୋଗ (୪) ୪୯-୫୨, ୧୫୧
ମଳାବହ (୧୧) ୭୧, ୧୨୭
ମଲ୍ଲ (୧୦) ୨୨; (୧୨) ୪୫
ମଶକ (୧) ୪୦
ମହଦ୍ଭୂତ (୧) ୧୫
ମହାନ୍ (୧୨) ୧୪, ୨୪
ମହାପାତକ (୧୧) ୫୫, ୨୪୭
ମହାପାତକୀ (୯) ୨୩୫-୨୪୭
ମହାବ୍ୟାହୃତି (୨) ୮୧
ମହାଯଜ୍ଞ (୬) ୫
ମହୀଦୁର୍ଗ (୭) ୭୦
ମାଗଧ (୧୦) ୧୧, ୧୭, ୨୬, ୪୭
ମାତା (୨) ୧୪୫, ୧୪୭, ୧୭୦, ୨୩୧
(୯) ୨୧୭
ମାତାମହଧନ (୯) ୧୯୩
ମାତୃଧନ (୯) ୧୯୨
ମାତ୍ରା (୧) ୨୭
ମାଧ୍ୱୀ ସୁରା (୧୧) ୯୫
ମାନସକର୍ମ (୧୨) ୫, ୯
ମାୟା (୭) ୧୦୪, ୧୦୫
ମାର୍ଗବ (୧୦) ୩୪
ମାସ (୧) ୬୬
ମାଂସ (୧୧) ୯୬
ମାଂସ ବର୍ଜନ (୫) ୪୮-୫୫
ମାଂସ ଭୋଜନ (୩) ୨୨୭, ୨୬୭-୨୭୦,
(୫) ୨୭-୪୨, ୫୬
ମିତ୍ର (୭) ୧୭୭, ୧୮୦, ୧୮୬, ୨୦୬,
୨୦୮, ୨୦୯
ମିଥ୍ୟା ଅବସ୍ଥା (୯) ୨୮୪
ମୁହୂର୍ତ୍ତ (୧) ୬୪
ମୂର୍ଖ (୯) ୨୦୧
ମୃଗ (୧) ୩୯
ମୃଗପକ୍ଷୀବଧ (୫) ୨୩, ୨୭
ମୃତଜାତକା (୪) ୪, ୫

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୃତ ନର୍ହରଣ (୫) ୯୧, ୯୨
ମୃତ୍ୟୁଦୋଷ (୫) ୩
ମୃଦୁ (୧) ୨୫
ମେଖଳା (୨) ୪୨
ମେଘ (୧) ୩
ମେରୁ (୧୦) ୩୭, ୪୮
ମୈତ୍ର (୪) ୧୫୨, (୧୦) ୨୩
ମୈତ୍ରୀଧନ (୯) ୨୦୬
ମୈତ୍ରେୟକ (୧୦) ୩୩
ମୈଥୁନ (୫) ୫୬
ମୋକ୍ଷ (୬) ୩୫, ୩୭, ୬୦
ମୌଞ୍ଜୀ (୨) ୪୨
ମ୍ଲେଚ୍ଛଦେଶ (୨) ୨୩

ଯ

ଯକ୍ଷ (୧) ୩୭
ଯଜୁର୍ବେଦ (୧) ୨୩
ଯଜ୍ଞ (୧) ୨୦, (୨) ୧୫, (୧୧) ୧୧-୨୫
ଯଜ୍ଞଭୋଜନ (୪) ୨୦୫, ୨୦୬
ଯଜ୍ଞୀୟଦେଶ (୨) ୨୩
ଯତିଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ (୧୧) ୨୧୯
ଯତିପାତ୍ର (୬) ୫୩, ୫୪
ଯତିଭିକ୍ଷ (୬) ୫୫-୫୮
ଯବ (୮) ୧୩୪
ଯବନ (୧୦) ୪୪ ଯମ (୪) ୨୦୪
ଯାନ (୭) ୧୬୭, ୧୬୫, ୧୭୧, ୧୮୧-୧୮୫, ୧୮୭
ଯାମୀଯାତନା (୧୨) ୧୬, ୨୧
ଯୁଗ (୧) ୬୯
ଯୁଦ୍ଧ (୭) ୧୯୨, ୧୯୭
ଯୂକ (୧) ୫୦
ଯୋଗ (୬) ୬୪, ୬୫, ୭୩
ଯୋଗବ୍ୟବହାର (୮) ୧୬୫
ଯୌତୁକଭାଗ (୯, ୧୩୧

ର

ରକ୍ଷଃ (୧) ୩୭
ରକ୍ଷା (୭) ୨୧୩
ରଜ (୧୨) ୨୪, ୨୮
ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ ଗମନ (୪) ୪୧, ୪୨
ରଜାଶୌଚ (୫) ୬୭
ରତ୍ନ (୧) ୨୫
ରସ (୧) ୭୮
ରହସ୍ୟପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (୧୧) ୨୪୮-୨୬୨
ରାକ୍ଷସ ବିବାହ (୩) ୩୩
ରାକ୍ଷସ ଭୋଜନ (୩) ୧୬୦
ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ (୭) ୧୪୫-୨୨୬
ରାଜତଧହରଣ (୮) ୧୩୬
ରାଜତେଜ (୭) ୧୧, (୯) ୩୦୩-୩୧୨
ରାଜଦଣ୍ଡ (୭) ୧୪-୩୪, ୪୩, ୬୫, ୧୦୨, ୧୦୩
ରାଜଧର୍ମ (୭) ୧, ୧୩, ୩୫, ୭୯, ୨୨୬, (୯) ୩୧୩-୩୨୫
ରାଜପୁରୁଷ (୮) ୪୩
ରାଜବାସ (୭) ୬୯-୭୮
ରାଜଭୋଜନ (୭) ୨୧୬-୨୨୦
ରାଜମାର୍ଗ (୯) ୨୮୨
ରାଜଯୁଗ (୯) ୩୦୧, ୩୦୨
ରାଜରକ୍ଷା (୮) ୨୭-୨୯
ରାଜସର୍ଷପ (୮) ୧୩୩
ରାଜସୃଷ୍ଟି (୭) ୩-୭
ରାଜସ୍ୱ (୮) ୧୪୯
ରାଜାବମାନନା (୭) ୮
ରାଷ୍ଟ୍ରକର୍ଷଣ (୭) ୧୧୨
ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଗ୍ରହ (୭) ୧୧୩, ୧୧୪
ରୂପ (୧) ୭୭
ରୂପବିପର୍ଯ୍ୟୟ (୧୧) ୪୮-୫୩
ରୋହିତ (୧) ୩୮
ରୌପ୍ୟମାଷକ (୮) ୧୩୫

ଲ

ଲିକ୍ଷା (୮) ୧୩୩

ଶ

ଶକ (୧୦) ୪୪
ଶତମାନ (୮) ୧୩୭

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶଙ୍ଖ (୨) ୧୫୪-୧୭୨, ୧୮୦, ୨୧୦
ଶପଥ (୮) ୧୦୯-୧୧୬
ଶବ (୯) ୧୬୮
ଶଢ଼ (୧) ୨୫
ଶମ (୧୨) ୯୨
ଶୟନବିଧି (୨) ୨୨୦, ୨୨୧
ଶରୀର (୧) ୧୬
ଶରୀର ଶୁଦ୍ଧି (୬) ୩୦
ଶାବରଶୌଚ (୫) ୧୧୫-୧୧୦, ୧୩୪, ୧୩୪, ୧୩୭
ଶାସ୍ତ୍ରକ କର୍ମ (୧୨) ୭, ୯
ଶିଳ୍ପ (୧୦) ୧୧୬
ଶିଶୁ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ୱଣ (୧୧) ୨୨୦
ଶିଷ୍ଟବଚନ (୧୨) ୧୦୮
ଶିଷ୍ଟ ବ୍ରାହ୍ମଣ (୧୨) ୧୦୯
ଶିଷ୍ୟ (୯) ୧୧୭
ଶୀଳ (୨) ୨
ଶୁଦ୍ଧାଶୌଚ (୫) ୭୩
ଶୁକ୍ଳଶୁଭ ଯୋଗ (୧୨) ୮
ଶୁଳ୍କ (୧୦) ୧୨୦
ଶୂଦ୍ର (୧) ୩୧
ଶୂଦ୍ରକର୍ମ (୧) ୯୧, (୯) ୩୩୪, ୩୩୫
ଶୂଦ୍ରଗାଭକା (୧୦) ୧୨୧-୧୨୯
ଶୂଦ୍ରନିବାସ (୨) ୨୪
ଶୂଦ୍ରସେବକ (୨) ୧୯
ଶୈକ୍ଷ୍ୟ (୧୦) ୨୧
ଶୈଳ (୧) ୨୨
ଶୌଚ (୨) ୬୯, (୫) ୧୩୫-୧୪୬
ଶୌଣ୍ଡିକ (୯) ୨୨୫
ଶୌଦ୍ରପୁତ୍ର (୯) ୧୬୦, ୧୬୮
ଶ୍ଳୋକ (୧୦) ୧୯, ୫୧, ୫୨
ଶ୍ରୁତି (୪) ୫, ୭
ଶ୍ମଶାନ (୨) ୧୬
ଶ୍ରଦ୍ଧାକୃତ (୪) ୨୨୬-୨୩୨
ଶ୍ରମାର୍ଜିତଧନ (୯) ୨୦୭, ୨୦୮
ଶ୍ରାଦ୍ଧଦେବ (୩) ୨୧୩
ଶ୍ରାଦ୍ଧନିମନ୍ତ୍ରଣ (୩) ୧୮୭-୧୯୧
ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପାଠ (୯) ୨୩୧, ୨୩୨
ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଭୋଜନ (୩) ୧୪୫, ୧୪୬, ୧୭୭-୧୬୮, ୨୨୫-୨୪୪
ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସମ୍ପର୍କ (୩) ୨୪୭
ଶ୍ରୁତି (୨) ୯, ୧୧.
ଶ୍ରୁତିଦ୍ୱୈଧ (୨) ୧୪
ଶ୍ରେଣୀଧର୍ମ (୮) ୪୧
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୱ (୮) ୧୪୯

ଷ

ଷଡ୍‌ଭାଗ (୮) ୩୦୪, ୩୦୫, ୩୦୮

ସ

ସକୁଲ୍ୟ (୯) ୧୮୭
ସଙ୍କରୀକରଣ (୧୧) ୬୯, ୧୨୭
ସଚିବ (୭) ୫୪-୫୯
ସତ୍ତ୍ୱ (୧୨) ୨୪, ୨୭
ସତ୍ୟ କଥନ (୪) ୧୩୮
ସତ୍ୟଯୁଗ (୧) ୮୧
ସତ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକା (୪) ୪, ୭
ସଦାଚାର (୨) ୧୮, ୧୪୪, ୨୨୭-୨୨୮
ସଦ୍ୟ ପ୍ରକ୍ଷାଳକ (୬) ୧୮
ସନ୍ତାପ (୧୧) ୨୩୧
ସନ୍ଦର୍ଶନ (୭) ୨୨୨
ସନ୍ଧି (୭) ୧୬୦-୧୬୩, ୧୬୯, ୨୦୭
ସନ୍ଧ୍ୟାଂଶ (୧) ୬୯
ସନ୍ଧ୍ୟୋପାସନା (୨)୬୯,୭୮,୧୦୩,(୭)୨୨୩
ସନ୍ମାର୍ଗ (୪) ୧୬୮
ସପିଣ୍ଡ (୯) ୧୮୭
ସପ୍ତାଙ୍ଗ (୯) ୨୯୦-୨୯୭
ସଭା (୮) ୧୦-୧୩
ସଭାସଦ (୮) ୧୪, ୧୮, ୨୦
ସମ (୧) ୨୪
ସମାବର୍ତ୍ତନ (୨) ୧୦୮, (୩) ୪
ସମାଶ୍ରୟ (୯) ୨୨୩
ସମୁଦ୍ର (୪) ୨୪୪
ସମ୍ବିଦ୍ ବ୍ୟତିକ୍ରମ (୮) ୫, ୨୧୮-୨୨୧

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମୁଦ୍ରସମୁତ୍ଥାନ (୮) ୪, ୨୦୮-୨୧୧
ସମ୍ଭୋଗ (୮) ୨୦୦
ସମ୍ୟଗ ଦର୍ଶନ (୬) ୭୪
ସର୍ପ (୧) ୩୭
ସରସ୍ୱତୀ (୨) ୧୭
ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୁଖ (୯) ୧୬୦, ୧୬୩
ସଙ୍ଗତ (୬) ୨୪
ସହୋଦର (୯) ୧୮୫
ସାକ୍ଷୀ (୮) ୧୮, ୫୩-୧୦୮, ୧୬୯, ୧୬୮
ସାଗର (୧) ୨୪
ସାତ୍ତ୍ୱତ (୧୦) ୨୩
ସାଧ୍ୟ (୧) ୨୨, (୧୨) ୪୯
ସାନ୍ତପନକୃଚ୍ଛ୍ର (୧୧) ୧୨୫, ୧୬୫,— ୧୭୪, ୨୧୩
ସାବିତ୍ରୀ (୨) ୭୭, ୮୩
ସାମ (୭) ୧୯୮
ସାମବେଦ (୧) ୨୩
ସାମ୍ବତ୍ସରିକ ବଳ (୭) ୮୦
ସାହସ (୮) ୬, ୩୩୨, ୩୪୪-୩୫୧
ସିଦ୍ଧି (୧୨) ୧୧
ସୀତଦ୍ରବ୍ୟ (୯) ୨୯୩
ସୀମା (୮) ୧୪୯
ସୀମାବିବାଦ (୮) ୬, ୨୪୫-୨୬୬
ସୁଖ (୧) ୨୬
ସୁଧନ୍ୱାଚାର୍ଯ୍ୟ (୧୦) ୨୩
ସୁପର୍ଣ୍ଣ (୧) ୩୭
ସୁବର୍ଣ୍ଣ (୮) ୧୩୪
ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟ (୧୧) ୧୦୦-୧୦୨
ସୁଶ୍ରି (୧୧) ୯୪-୯୬
ସୁରଥ (୯) ୨୩୫
ସୁରଷଗଣ (୧୨) ୨୫୬
ସୁରାପାନ (୧୧) ୫୪, ୫୬, ୯୧-୯୯
ସୁରାପାନ ନିଷେଧ (୧୧) ୯୪
ସୂତ (୧୦) ୧୧, ୧୭, ୨୬, ୪୭
ସୂନା (୪) ୮୪
ସୂର୍ଯ୍ୟ (୧) ୬୪
ସୃଷ୍ଟି (୧) ୩-୮
ସୃଷ୍ଟି ବିବରଣ (୧) ୬-୫୭
ସୃଷ୍ଟିର ପୂର୍ବାବସ୍ଥା (୧) ୫
ସେବା (୧୦) ୧୧୬
ସୈରନ୍ଧ୍ର (୧୦) ୩୨
ସୋପାକ (୧୦) ୩୮
ସୋମପାନ (୪) ୨୬, (୧୧) ୭, ୮
ସ୍ତେନଗଣ (୧୨) ୫୭, ୫୯-୬୯
ସ୍ତେୟ (୮) ୬, ୩୦୧-୩୪୩, (୯) ୨୩୫; (୧୧) ୫୪, ୫୬, ୯୯-୧୦୩, ୧୬୨-୧୭୦
ସ୍ତ୍ରୀ—ଆପଦ୍ଧର୍ମ (୯) ୭୬-୮୩
ସ୍ତ୍ରୀ ଗମନ (୩) ୪୫-୪୭, ୫୦
ସ୍ତ୍ରୀ ଗୁଣ (୯) ୨୨-୩୦
ସ୍ତ୍ରୀ ଜନ୍ମ (୩) ୪୮, ୪୯
ସ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ୟେଷ୍ଠତା (୯) ୮୫
ସ୍ତ୍ରୀ ଦୋଷ (୯) ୧୩-୨୧
ସ୍ତ୍ରୀ—ଦ୍ୱେଷବତୀ (୯) ୭୭-୮୦
ସ୍ତ୍ରୀ ଧନ (୩) ୫୨, (୯) ୧୯୧-୨୦୦
ସ୍ତ୍ରୀ ଧନହରଣ (୮) ୨୯
ସ୍ତ୍ରୀ ଧର୍ମ (୫) ୧୪୮-୧୬୬
ସ୍ତ୍ରୀ ନଷ୍ଟିତକାର୍ଯ୍ୟ (୯) ୮୪
ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁଂ-ଧର୍ମ (୮) ୭; (୯) ୧-୧୦୩
ସ୍ତ୍ରୀ—ବିବାହକାଳ (୯) ୯୦
ସ୍ତ୍ରୀ ଭରଣ (୯) ୯୫
ସ୍ତ୍ରୀ—ଭେଦେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବିଭାଗ (୯) ୧୨୨-୧୨୪
ସ୍ତ୍ରୀ ରକ୍ଷା (୯) ୪-୧୨
ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗ୍ରହଣ (୮) ୨୬, ୩୫୨-୩୮୫
ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା (୯) ୨, ୩
ସ୍ତ୍ରୀ ହତ୍ୟା (୧୧) ୧୯୧
ସ୍ଥାବର (୧) ୪୦, ୪୧, ୪୬
ସ୍ନାତକ (୦୨), ୧୩୯, (୪) ୩୩-୪୦, (୧୧) ୧, ୨
ସ୍ନାନ (୪), ୧୫୨, ୨୦୧-୨୦୩
ସ୍ନାନ ନିଷେଧ (୪) ୧୨୯
ସ୍ପର୍ଶ (୪) ୭୬
ସ୍ୱଃ [illegible] ୭୬
ସ୍ୱକର୍ମ [illegible] (୧୨) [illegible]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱଧର୍ମ (୨) ୮,(୮)୪୧,୪୨, (୧୦)୯୭,୧୧୯
ସ୍ୱୟଂଦତ୍ତପୁତ୍ର (୯) ୧୬୦, ୧୭୭
ସ୍ୱୟମ୍ବର (୯) ୯୧, ୯୨
ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ (୧) ୬
ସ୍ୱର୍ଗ (୬) ୮୪, (୧୨) ୨୦
ସ୍ୱରାଜ୍ୟ (୧୨) ୯୧
ସ୍ୱାମୀପାଳ (୮) ୫, ୨୨୯-୨୪୪
ସ୍ୱେଦଜ (୧) ୪୫
ସ୍ୱସ୍ତି (୨) ୭, ୯; ୧୦, (୧୨) ୯୫
ସଂକଳ୍ପ (୨) ୩
ସଂଗ୍ରାମ (୭) ୮୭-୯୮
ସଂଯମ (୨) ୮୮, ୯୩-୧୦୦
ସଞ୍ଚୟ (୭) ୧୬୦, ୧୬୮, ୧୭୪, ୧୭୫
ସଂସାର (୨) ୨୬-୬୨

ହ

ହବ (୩) ୨୫୭, ୨୬୬-୨୭୨
ହବ୍ୟସମ୍ପଦ (୩) ୨୫୭
ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ପିତୃଧନ (୯) ୨୦୯
ହିମବନ୍ତ (୨) ୨୧
ହିଂସ୍ର (୧) ୨୯
ହିଂସ୍ରଗଣ (୧୨) ୫୯
ହେମକାର (୯) ୨୫୭
ହୋମକରଣ (୨) ୧୮୬

କ୍ଷ

କ୍ଷତ୍ର (୧୦) ୧୨, ୧୩, ୨୨, ୪୯, ୫୦
କ୍ଷତ୍ରିୟ (୧) ୩୧
କ୍ଷତ୍ରିୟକର୍ମ (୧) ୮୯; (୧୦) ୭୭, ୭୯, ୮୦
କ୍ଷମା (୮) ୩୧୨, ୩୧୩, ୩୧୬
କ୍ଷୁଧା (୭) ୧୩୩, ୧୩୪
କ୍ଷେତ୍ର ଓ ବୀଜ (୯) ୩୩-୫୬, (୧୦)୬୯-୭୨
କ୍ଷେତ୍ରଜପୁତ୍ର (୯) ୧୫୯, ୧୬୪, ୧୭୭
କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ (୧୨) ୧୨

— ସମାପ୍ତ —

ମୁଦ୍ରାକର—ଧର୍ମାର୍ଥ [illegible], ବସୁନ୍ଧରା ପ୍ରେସ, ଅଲିଶା ବଜାର, କଟକ-୨

Digitized by srujanika@gmail.com